

UTREDNING

rörande

RENBETESTRAKTER FÖR LAPPARNA I JÄMTLANDS OCH KOPPARBERGS LÄN

av

E. HUSS

f. d. landskamrerare

Ex. 3	Qd
D. 810617	Qd ff
L	Fol. H. 11
JÄMTLANDS LÄNS BOKFÖR- HÅLLNINGEN	

Till Kungen

Genom nådigt beslut den 2 november 1956 uppdrog Eders Kungl. Maj:t åt mig att verkställa utredning rörande renbetesstrakter för lapparna i Jämtlands och Kopparbergs län. Den närmare innebörden av uppdraget, som föranletts av läns-

styrelsens i Jämtlands län framställning i berörda avseende, var att åstadkomma en kvalificerad och mera fullständig utredning angående dessa lappars sedvanerätt i syfte att i den mån det var möjligt skaffa dem trygghet med avseende å sedvanetrakternas utnyttjande. Därvid borde alla upplysningar såväl från äldre personer bland lapparna och de bofasta som från arkivmaterial efterforskas och användas.

Sedan uppdraget nu fullgjorts får jag härmed i underdånighet överlämna "Utredning rörande renbetesstrakter för lapparna i Jämtlands och Kopparbergs län".

Undersökningen om ifrågavarande lappars besök med sina renar vintertid nedom renbetesfjällen nu och tidigare - vilken undersökning har avsett att skaffa material för bedömande av den lapska sedvanerätten - har utgjort den väsentligaste delen av utredningsarbetet. Förutom från arkiv - företrädesvis riksarkivet och lappfogdens i Jämtlands län arkiv - samt tillgänglig tryckt litteratur har jag i stor utsträckning inhämtat upplysningar i detta avseende av företrädesvis äldre personer bland lapparna och den bofasta befolkningen. Den stora beredvillighet, som kontaktmännen inom dessa båda befolkningsgrupper visat att lämna sina utsagor, har varit mig till ovärderlig hjälp i mitt arbete.

En viktig förutsättning för att utredningen skall kunna fylla sitt ändamål är att den på ett något så när bekvämt sätt låter vederbörande kunna därav erhålla upplysningar i vad mån viss trakt utom renbetesfjällen vintertid besökts av lappar med renar. Utredningen innehåller ett register över geografiska namn (namn å byar, gårdar och dylikt), som avses skola tjäna detta syfte. Den upprättade förteckningen över utredningens innehåll torde i övrigt lämna en tillräcklig översikt över däri behandlade ämnen.

I samband med utredningsarbetet har min uppmärksamhet fästs å nedan angivna förhållanden, avseende lapparna och deras renskötsel, som jag ej ansett mig nu böra förbigå.

Såsom å sid. 15 framhållits är idrelapparnas rättsliga ställning icke klar, varför åtgärd för dess reglering synes böra vidtagas.

Å sid. 36 och 37 har påpekats, hurusom bestämmelsen i 24 § renbeteslagen om förande å landsfiskalskontor av dagböcker över lappars flyttningsanmälningar endast undantagsvis iakttagits inom de aktuella landsfiskalsdistrikten. Förhållandet får anses till en del bero på att lapparna i stor utsträckning helt eller delvis försumma att fullgöra sin anmälningsplikt i detta avseende. Emellertid torde det kunna ifrågasättas om anmälningsplikten och därmed även bestämmelsen om dessa dagböckers förande äro av behovet påkallade. Vid en eventuell revision av gällande renbeteslag torde denna fråga böra uppmärksammas.

Under arbetet med utredningen har det vidare visat sig att de anteckning-

ar om lapparnas vinterflyttningar med renar, som sedan början av 1920-talet tämligen regelbundet skett i protokollen vid sammanträden med lappbyarna inför lappfogden i Jämtlands län, även om de icke alltid äro i önskvärd mån fullständiga dock utgöra ett mycket värdefullt material vid bedömning av lapparnas sedvanerätt. För förhållandet har redogjorts å sid. 43 i utredningen. Föreskrift saknas att anteckningarna skola föras. I syfte att skapa garanti för, att dessa för den framtida renskötseln så viktiga anteckningar framgent ske, synes mig föreskrift om deras förande böra finnas. Östersund den 16 mars 1959.

U n d e r d å n i g s t

E. Huss

f. d. landskamrerare

Innehåll

Skrivelse till Kungen

Lapparnas första inflyttning till och utbredning inom Jämtlands

och Kopparbergs län 1

Trakter där enligt renbeteslagen betning sker 6

Renbetesfjällen 6

Mark inom Jämtlands län, upplåten till utvidgning av ren-
betesfjällen 8

Sedvanetrakter 9

Övriga trakter, där renbetning får ske 13

För renbetning särskilt upplåtna kronoparker 13

Särskilt arrenderade markområden 15

Trakt i Norge, som enligt renbeteskonventionen får användas
för s.k. gränsbetning 16

Indelningen i lappbyar 18

Lapparnas flyttningar med renar och vinterbetningen av djuren 22

Äldre utsagor o.d. (22); 1882 års lappkommitté (24);
t.f.lappfogde A. Dalkvists tjänsteberättelse för år
1896 (26); 1895 års lappkommitté (30); t.f. lapp-
fogde P.A. Brännström, år 1898 (31); lappfogde A.
Staaffs P.M. den 26 oktober 1913 (32); 1919 års lapp-
kommitté (33); fil.dr. Erik Bergströms karta (33);
intendenten Ernst Manker, Acta lapponica, VII (34)

Uppgifter hämtade från landsfiskalskontorens handlingar 36

Uppgifter om flyttningar och vinterbetning, lämnade av lapp-
byarna vid sammanträden inför lappfogden 43

Utsagor om vinterbetestrakter o.d., lämnade av lappar åren
1957-1958 96

Lappbyar: Frostvikens norra (96); Frostvikens mellers-
ta (101); Frostvikens södra (106); Hotagens (110);
Offerdals (113); Sösjö (118); Kalls (124); Handölsda-
lens (129); Tranris (131); Tåssåsens (136); Mittåda-
lens (141); Tännäs (145); Idre (147)

Utsagor, lämnade åren 1957 och 1958 av ordsbor angående
lappars besök med renar vintertid nedom renbetesfjällen ... 149

Dorotea (151); Tåsjö (156); Fjällsjö (160); Junsele
(166); Ramsele (169); Helgum (173); Långsele (175);
Frostviken (175); Ström (182); Hotagen (195); Kall
(198); Offerdal (203); Föllinge (212); Hammerdal
(220); Åre (228); Undersåker (232); Alsen (235);

Mörsil (237); Rödön (241); Lit (245); Häggenås (250);
 Stugun (252); Ragunda (261); Fors (265); Hallen
 (265); Oviken (269); Frösö (271); Östersund (272);
 Hackås (273); Brunflo (277); Revsund (282); Bräcke
 (290); Kälarne (293); Berg (298); Övre Ljungadalen
 (301); Tännäs (306); Hede (308); Rätan (316); Sveg
 (317); Idre (319); Särna (325)

Sedvanerättsinstitutet 327

Urminnes hävd och den lapska sedvanerätten 327

Domstolsutslag o.d. äng. lappars betesrätt vintertid nedom
 renbetesfjällen 328

Sedvanerättens uppkomst och upphörande m.m. 332

Karta 335

Register över namn å byar, gårdar m.m. 337

Dorotea (337); Tåsjö (338); Fjällsjö (339); Junsele
 (340); Råmselä (341); Helgum (342); Långsele (342);
 Frostviken (343); Ström (343); Hotagen (345); Kall
 (345); Offerdal (346); Föllinge (348); Hammerdal
 (348); Åre (349); Undersåker (350); Alsen (351);
 Mörsil (351); Rödön (352); Lit (353); Häggenås (354);
 Stugun (354); Ragunda (355); Fors (355); Hallen
 (356); Oviken (356); Frösö (357); Östersund (358);
 Hackås (358); Brunflo (358); Revsund (359); Bräcke
 (360); Kälarne (361); Berg (362); Övre Ljungadalen
 (362); Tännäs (363); Hede (363); Rätan (364); Sveg
 (364); Idre (364); Särna (365);

Bil. Staaff (se sid. 33) B 1 ff

Lapparnas första inflyttning till och utbredning inom Jämtlands och Kopparbergs län.

Tidigare har den meningen varit allmän att lapparna utgjorde den egentliga urbefolkningen i vårt land eller åtminstone i större delen därav och att de undan för undan trängts mot norr av den svenska folkrasen. Men denna uppfattning är nu helt övergiven. Man anser sålunda numera att lapparna utgöra den sista kvarlevan av en folkstam, som långt tillbaka i tiden uppehållit sig i östra Mellaneuropa och som därifrån dragit mot norr genom finsk-ryska gränstrakterna upp till norra Skandinavien. En del av dessa lappar ha sedan sökt sig åt söder till fjälltrakterna på båda sidor om den nuvarande gränsen mot Norge, inom svenska landområden ända ned till Dalarna.

Den fasta bebyggelsen i nordligaste Jämtland, Frostvikens socken, började så sent som för cirka 200 år sedan. Fil. dr. Levi Johansson angiver ock i sin bok "Bebyggelse och folkliv i det gamla Frostviken" (1947) år 1750 som det faktiska begynnelseåret. Detaljerade upplysningar i ett nybyggessyneprotokoll av år 1764 anses giva besked härom. Att lappar dessförinnan med vederbörligt tillstånd funnos inom Frostviken framgår emellertid av protokoll, hållna av den dansk-norsk-svenska gränskommission, som under 1740-talet hade att bestämma gränsdragningen mellan Jämtland och Norge. Någon säker tidpunkt för lapparnas ankomst till Frostviken har man dock ej.

Professor K. B. Wiklund, som behandlat frågan om tiden för lapparnas utbredning i Jämtland och Härjedalen, har på språkvetenskaplig väg kommit till den uppfattningen att lapparna på sin vandring åt söder redan under urnordisk tid hunnit så långt som till de övre delarna av Ströms Vattudal. Frostviken har sålunda varit befolkad av lappar redan före cirka 500 år e. Kr.

Emellertid synes lapparnas framträngande mot söder, sedan de nått Frostviken, ha fortsatt först efter flera hundra år. Jämtland och Härjedalen voro ju under medeltiden ingalunda obekanta eller öde, men ingenstades i den medeltida litteraturen talas om några lappar i dessa landskap. Förhållandet har ansetts bero på att lappar överhuvud taget icke funnos därstädes, undantagandes det obebbyggda och avlägset belägna Frostviken, där förhållandena på denna tid föga uppmärksammades. Olaus Magnus nämner ej heller i sin "Historia om de nordiska folken" (1558) något om lappar i Jämtland och Härjedalen. Man anser numera att lapparna först på 1560-talet fortsatt sitt framträngande mot mellersta och södra Jämtlands samt Härjedalens fjälltrakter, varvid de närmast nådde Hotagens nuvarande kommun samt Sörli i Norge.

Svårigheter ha även funnits att bedöma när lapparna under sitt vidare framträngande åt söder kommit till olika trakter. Företrädesvis är detta beroende

på att lappfamiljernas antal icke var så stort samt att lapparna levat på mycket rörlig fot och åtminstone en stor del av året uppehållit sig i fjällen långt bort från den bofasta befolkningens uppehållsplatser. Myndigheterna ha därför ofta ej alls vetat om lapparna eller ock haft endast föga kännedom om dem, och detta har i sin tur medfört att de vanliga handlingarna för folkregistreringen, såsom mantals- och skattelängder, icke i den utsträckning, som bort ske, lämna upplysning om dem. I handlingar efter Brömsebrofreden år 1645, då Jämtland definitivt blev svenskt och den administrativa förvaltningen bättre ordnad, stå dock fler uppgifter att få rörande lapparnas utbredning och särskilt jordeböckerna lämna värdefulla upplysningar i detta avseende genom anteckningarna om lapparna och till dem upplåtna fjäll.

Enligt landsböcker för åren 1646-47 funnos inom "Hammerdals fjäll" 6, Of-ferdal 10 och Kall 2 lappar, som hade att utgöra skatt. Att lappar vid samma tid uppehöll sig i Undersåker visar protokoll från ting därstädes den 7 mars 1649, vari det förmäles att byamän i Ottsjö by - här avses med säkerhet byn med detta namn i Undersåkers socken och ej den i Föllinge socken - klagat över att en lapp förorsakat intrång och skada å deras skog.

De nordligare härjedalsfjällen torde redan vid ungefär samma tid ha tagits i bruk av lapparna. Så angiver protokoll från ett ting i Selby i Norge den 6 december 1690 att en lapp setat i fjällen väster om Helagsfjället redan på 1620-talet. Fil. dr. J. Brömé berättar i sitt verk "Jämtlands och Härjedalens historia" om ett mord år 1652 å en hel lappfamilj om fem personer, som uppehöll sig i fjällen ovanför Ljungdalen (Brömé III, sid. 164 ff). Detta mord uppgives vid västernorrländska kommissionens sammanträde i Rödön den 20 februari 1670, där representanter för Härjedalen voro närvarande, ha haft till följd att lappar, som förut vistats i Härjedalen, lämnat landskapet. Riktigheten av denna uppgift synes dock kunna dragas i tvivelsmål och någon upplysning, huruvida lapparna därvid dragit sig åt norr till Jämtland eller mot söder till Dalarnas fjälltrakter lämnas ej. I allt fall torde lappar efter en eventuell evakuering rätt snart ha kommit åter till Härjedalen.

Om den ungefärliga tidpunkt, då lapparna överskredo Ljusnan och flyttade ned till Grönfjället, Rutfjället m. fl. fjällområden i södra Härjedalen, saknas tillförlitliga uppgifter, men enligt traditionen skall en lapp i början av 1600-talet ha bosatt sig vid Rutfjället. Troligt är att lapparna invaderade Härjedalens sydvästra fjälltrakter ungefär samtidigt som den nordligare delen av landskapet och i varje fall ej väsentligt senare.

Längre fram i tiden - från mitten av 1700-talet - lämna jordeböckerna i viss mån upplysningar om lapparnas förekomst i Härjedalen. Men ännu längre mot söder ha, som ovan nämnts, lappar strövat i gamla tider och om lappars uppehåll med renar i Dalarna finns ej så litet att inhämta ur litteratur och handlingar.

Jute Härjedalen

En del av de trakter, där de uppehållit sig, äro dock ofta kända allenast genom sägner. Så nämmer Karl-Erik Forsslund i sin bok "Med Dalälven från källorna till havet" (1919) att hörsägner finnas om lappar i St. Skedvi, Nås och Svärdsjö, där "lappgravar" funnits. Att lappar redan på 1600- och 1700-talen uppehållit sig i Dalarna är ock känt ej minst genom resebeskrivningar från dessa tider. De lappar, som det varit fråga om, ha till en del varit lappar med tidigare anknytning till renskötseln men sedan i avsaknad av renar; fullt klart är det dock att många voro renskötande lappar, även om deras renhjordar kunna förmodas ha varit relativt små.

I en artikel i Dalarnas hembygdsförbunds tidskrift för år 1923 lämnar Axel Boethius en skildring, som visar att lappar - varav åtminstone en del hade renar - förekommo ganska talrikt i skilda delar av Dalarna år 1730 och tiden dessförinnan. Dessa lappar voro av myndigheterna och särskilt av kung Fredrik II, som ansåg att de genom ivrigt jagande förstörde den legitima jakten i Dalarnas skogar, illa sedda och man ville nu avlägsna dem från provinsen. Lapparna gjorde vid flera tillfällen erinringar häremot, varvid de bl.a. framhöllo att de visserligen härstammade från Lappland men att de dock voro födda i Dalarna, där deras förfäder i mer än 100 år haft sitt tillhåll. Befolkningen i åtskilliga socknar i Dalarna lade sig ock ut för vissa lappar, som de ansågo icke borde drabbas av utvisning från provinsen. Hela affären slutade med att konungen bestämde att lapparna skulle få bli kvar med sina renar "uti de längst upp i Dalarna ofwan Falun belägna soknar till att därstädes genom deras arbet och slögheder söka sitt uppehälle." Intendenten Ernst Manker, som i sin artikel "Lapparna i Idre" i hembygdsboken "Särna - Idre 300 år" (1945) omnämmer denna av Boethius lämnade skildring, uttalar i samband därmed den uppfattningen att, då ifrågavarande lappar vore renskötare och ej endast s. k. sockenlappar, man borde kunna taga för givet eller åtminstone anse sannolikt att de ävensom deras fäder och förfäder på 1600-talet haft sitt sommarbetesland uppe i Idrefjällen.

I skildringen av sin år 1734 gjorda Dalaresa nämner Linné att han såg lappkåtor i trakten av Äppelbo; och bröderna Gahn berätta i sina anteckningar från en resa i Dalarna sommaren 1765 att de under färden mellan Gagnef och Ål träffat på lappar med renar. Längre fram på sin färd hade bröderna Gahn även iakttagit lappkåtor vid Woxna (i Hälsingland vid gränsen till Dalarna).

I detta sammanhang kan ock nämnas, hurusom Erik Dahlberg på bladet över Hedemora i det s.k. Sueciaverket, som han år 1661 erhöll förmyndarregeringens uppdrag att utgiva, tecknat två lappar och en lappkvinna, som leda tvänne renar.

Dalarnas jordeböcker upptaga ej några trakter, upplåtna till lappar. Genom ett nådigt brev den 19 augusti 1881 erhöll en lapp första gången tillstånd att för renbete nyttja viss närmare angiven trakt i Dalarna (ett område å Fuludalens kronopark i Särna socken). Nedan redogöres för hurusom Kungl. Maj:t genom

nådiga brev den 31 december 1888 och den 7 april 1899 uppdragit åt domänstyrelsen att för renbetning upplåta vissa områden (kronopark) i nuvarande Idre kommun, vilka områden ingå i lappbyindelningen i Jämtlands län (sid. 14). Annan kronomark i Dalarna är icke numera upplåten för renbetning.

Av den ovan lämnade redogörelsen om lapparnas utbredning framgår sålunda att lappar funnits i den nordligaste delen av Jämtland, nämligen i Frostviken, sedan mycket långt tillbaka i tiden, att de börjat sin vandring längre åt söder under senare delen av 1500-talet och att de redan under 1600-talet nått ända ned till Dalarna. Professor Björn Collinder uppgiver i sin bok "Lapparna" (1953) att lappar förekommit till och med i Värmland.

Sedan lapparna slagit sig ned i Jämtlands och Härjedalens fjälltrakter ha de i stort sett utan avbrott ända fram till våra dagar nyttjat de olika områdena, även om temporära uppehåll i renskötseln på något håll förekommit, ej sällan beroende på att lapparna bortjagats med anledning av förment inkräktande på de bofastas rättigheter. Så skedde under en del av 1910-talet uppehåll i renskötseln inom Åre-Storsjö dåvarande lappby, enär renarna, som blivit förvildade och åstadkom skadegörelse å bofastas egendom, måste nedslaktas.

I Dalarna kan emellertid förhållandena i detta avseende anses ha varit i viss mån annorlunda, och uppehållen, då renskötande lappar ej vistats inom provinsen, ha sålunda där varit längre och mer markerade. Denna omständighet är beroende därpå att lapparna icke haft lika gott fotfäste i Dalarna som i Jämtland och Härjedalen, men även vissa renskötselförhållanden - svårigheten hindra renarna att överskrida gränsen till Norge, vilka svårigheter äro särskilt stora i norra Dalarna - ha bidragit härtill.

Dalalapparnas huvudviste torde i allmänhet ha varit i Idrefjällen där vår-, sommar- och höstbetning av renarna skett även om de såsom ovan nämnts, ock förekommit i andra delar av provinsen.

Den första kända invandringen av lappar till Idre skedde på 1700-talet. Dessa lappar, ävensom deras avkomlingar, kunde emellertid icke hålla sig kvar därstädes. Deras näring gick undan för undan tillbaka, och till sist lämnade de Idre och flyttade till Härjedalen. År 1849 inflyttade till Idre lappar från Frostviken i Jämtland (Pål Zakrisson m.fl.), men sedan även dessa lappars renantal successivt starkt reducerats, kommo till Idre i mitten av 1890-talet lappar med renar från lappbyar i Jämtland och Härjedalen.

Genom en bestämmelse av år 1883 ägde de svenska lapparna i förekommande fall sedvanerätt till betning av renarna på den norska sidan av riksgränsen och de norska lapparna hade motsvarande rätt vad avsåg svenskt område. Förhållandet var betingat av svårigheten att avhålla renhjordarna från att ströva in på det andra landets gränstrakter. Utnyttjandet av denna rättighet medförde emellertid stora stridigheter mellan de svenska och norska lapparna och en vidlyftig skriftväx-

ling mellan svenska och norska myndigheter. Sedan denna sedvanerätt genom 1919 års renbeteskonvention med Norge i princip helt bortfallit, ökades svårigheterna för lapparna beträffande gränsbetet. Då riksgränsen i norra Dalarna i stor utsträckning går över myrar, flatfjäll och andra områden, vilka icke utgöra naturliga hinder för renarna, voro dessa svårigheter stora för idrelapparna även om vissa brister i renskötseln under den tidsperiod, varom här är fråga, ock bidrog till att skapa oreda. Klagomålen från norsk sida över att dessa lappars renar kommo in på norskt område skapade en irritation, som hade till följd att evakuering måste ske från Idre lappby av i stort sett alla renar inom lappbyn. Denna utflyttning, som ägde rum efter vederbörande lappars framställning att få flytta med renarna till lappby i Jämtland och efter länsstyrelsens i Jämtlands län bifall härtill, var genomförd år 1927.

Emellertid har sedan återinflyttning av lappar med renar skett till Idre lappby genom att länsstyrelsen i Jämtlands län medgivit en lapp med familj i Ofverdala lappby att ditflytta. Denna inflyttning ägde rum i april 1937. Renskötseln i Idre lappby bedrives nu allenast av lappar, tillhörande denna familj.

Många lappar med huvudvisten i Härjedalen beta ock tid efter annan renarna vintertid i Dalarna. Så ha härjedalslappar sedan länge brukat beta renar i bl.a. fjällområdena i trakten av de från och med den 1 januari 1957 från Jämtlands län till Kopparbergs län (Idre socken) överflyttade byarna Haggberget och Fjätalen (Storfjäten).

Trakter, där enligt renbeteslagen betning sker.

Inom Jämtlands län drives renskötsel icke i annan form än fjällrenskötsel. Här bedrives sålunda ej skogsrenskötsel i renbeteslagens bemärkelse. De trakter, inom vilka lapparna inom Jämtlands län i princip få uppehålla sig med renarna, finnas angivna i 2 § i gällande lag den 18 juli 1928 om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige. Dessa områden äro

1. Renbetesfjällen.

I Jämtland och Härjedalen har aldrig funnits någon lappmark i samma betydelse som i rikets nordligare delar, ej heller någon byindelning lapparna emellan före 1886 års renbeteslag. I dessa landskaps fjälltrakter, där av ålder funnits skandinavisk befolkning redan före lapparnas invandring - detta är dock ej förhållandet beträffande Frostviken i Jämtland - synas bönder och lappar ha mötts och om varandra intagit marker, till vilka tidigare ockupant ej förmått göra rätt gällande.

Den första svenska jordeboken för Jämtland, som därför varit norsk provins, upprättades år 1646. I denna och närmast följande jordeböcker upptogs lappar endast i vissa mot Norge gränsande socknar och ställdes där till skatt i jämbredd med bönder. Småningom försvunno lapparnas namn i jordeböckerna och i stället upptogs de fjäll, som nyttjades av lappar. Beträffande Härjedalen lämna jordeböckerna först mot mitten av 1700-talet sparsamma upplysningar om lapparna, vilka dock då redan länge funnits där. I båda landskapen var lappskatten att anse såsom en jordskatt.

Den rätt till renbetesfjällen, som lapparna ägt och fortfarande anses äga, synes ursprungligen vara grundad därpå att särskilda lappar år efter år med sedvanans makt plägat bebo och bruka samma trakter. Denna rätt har emellertid inom Jämtlands län icke kunnat godtagas såsom äganderätt till vissa lappskattefjäll utan som en rätt för lapp att där begagna sig av land och vatten till underhåll för sig och renarna samt där idka jakt och fiske enligt de regler, som i allmänhet äro gällande. De obebyggda vidderna ha nämligen redan enligt norsk rätt (Frostatingslagen) och sannolikt långt innan lapparna togo dem i bruk räknats till konungens marker.

I Jämtland påbjöds den första avvittringen den 29 juni 1752. Den fortgick en tid men inställdes 1786 och fick vila tills den ånyo påbjöds genom Kungl. Maj:ts nådiga stadga angående avvittringsverket i Jämtland den 8 december 1820. Genom ett Kungl. brev den 10 februari 1824 utsträcktes avvittringsverket att omfatta även Härjedalen.

Avvittringen i Jämtland och Härjedalen präglades till en början av samma önskan att gynna kolonisationen, som kännetecknat den svenska lagstiftningen ända sedan 1600-talet. Under 1700-talets avvittringsarbete liksom även under det tidigare skedet av 1800-talets avvittring synas lapparna och deras rätt med avseende å fjälltrakternas nyttjande icke ens kommit under beaktande. Därigenom löpte lapparnas intressen stor fara, emedan de fjällområden, som skulle bliva kvar för kronan, sedan hemman och krononybyggen fått sitt, blevo alldeles otillräckliga för lapparna och därtill ofta åtskilda av mellanliggande marker, som tilldelades de bofasta. Men ett omslag i grundsatsen, att kolonisationen i lapptrakterna borde gynnas, skedde dock så småningom. Efter protester från lappallmogen i Jämtland påbjöds sålunda i ett Kungl. brev den 20 april 1841, att lapparnas rätt skulle behörigen iakttagas. Vidare stadgades att varje skattefjäll skulle till gränserna avmätas och nödiga betesmarker i vederbörandes närvaro givas lapparna av tillstötande kronomarker, därvid sorgfälligt skulle tillses, att, såvitt möjligt, nödig skog till bränsle icke saknades. Fisket inom de sålunda avrösade områdena skulle följa med betesrätten därstädes.

Innebörden av 1841 års nämnda brev var den att lappskattefjällen i Jämtlands län blevo avsatta för lapparnas behov. Enligt föreskrift i samma brev fastställde därefter länsstyrelsen i länet under åren 1846-1856 ränta för varje lappskatte- eller renbetesfjäll, beräknad för renbete och fiske. Efter räntornas fastställande upplätos dessa fjäll genom inrymningsbrev åt åbor bland lappbefolkningen, vilka mot räntans erläggande tillförsäkrades att å fjällen idka renskötsel samt fiske i där befintliga sjöar och vattendrag. Någon indelning i lappbyar förekom således icke då.

Sedermera ha renbetesfjällens räntor (den s.k. lappskatten) avskrivits genom länsstyrelsens i länet utslag den 6 december 1893, fastställt genom Kungl. Kammarkollegiets utslag den 13 november 1894.

När 1841 års nämnda brev utfärdades hade emellertid avvittringen i Jämtlands län redan fortskridit så långt, att lappskattefjällen både för sommar- och vinterbetet blivit för små. Lapparnas områden måste därför vidgas. Olika meningar gjorde sig gällande om innebörden i nämnda nämnda brev. Enligt en uppfattning avsågo de förrättningar, som ägde rum på grundval av brevet, att på ett uttömmande sätt angiva de marker, å vilka lapparna utan särskilt tillstånd av markägaren ägde vistas med sina renar. Den kommitté, som utarbetade förslaget till 1886 års renbeteslag, hävdade att 1841 års brev blott avsåg fastställande av vissa gränser för renarnas sommarbete, under det att deras vinterbete jämlikt sedvanerätt fortfarande borde få äga rum även å annan kronans mark än skattefjällen och å enskildas ägor. Denna tolkning, ehuru omtvistad, lagfästes i 1886 års och följande renbeteslagar.

Till följd av 1886 års lag upphörde det förutvarande inrymningsförfaran-

det i Jämtlands län, då renbeteslanden därefter indelades i lappbyar med gemensam betes- och annan lapparna tillkommande brukningsrätt. Varje by blev hänvisad till sina egna land, men i byordning kunde föreskrifter meddelas angående uppdelning av betesrätten mellan lapparna i byn. (Ang. indelningen i lappbyar, se sid. 18).

2. Mark inom Jämtlands län, upplåten till utvidgning av renbetesfjällen.

Såsom ovan nämnts blevo lapparna i Jämtlands län genom avvittningen berövade en stor del av sina gamla sommarbetesland. De lappskattefjäll, som avsatts vid avvittningen, voro för små och ofta så belägna, att skadegörelse och intrång på enskilda jordägares intill liggande marker icke kunde undvikas. Tillämpningen inom Jämtlands län av 1886 års renbeteslag framskötts därför till den 1 januari 1889 i avsikt att under tiden nödiga åtgärder skulle hinna vidtagas för renbetesfjällens utvidgning. I sådant syfte uppdrog Kungl. Maj:t enligt nådigt brev den 13 juli 1887 åt länsstyrelsen i Jämtlands län att träda i underhandling med vederbörande jordägare om överlåtelse till kronan av den mark, som kunde finnas nödig för utvidgning av lapparnas sommarbetesland samt, då sådan mark funnes kunna för skäligt pris förvärvas eller i brist på godvillig överenskommelse böra exproprieras, därom hos Kungl. Maj:t göra framställning. Efter verkställd utredning och skilda framställningar bemyndigades därefter länsstyrelsen i Jämtlands län att för statens räkning avsluta köp av ett betydande antal fastigheter. De första inköpen ägde rum år 1888 och de senaste år 1944. De flesta förvärven skedde i början av 1890-talet. Närmare bestämmelser rörande dispositionen av fastigheterna lämnades i Kungl. Maj:ts brev den 22 maj 1891, däri förordnades att inköpta områden skulle i deras helhet upplåtas för lapparnas behov i likhet med angränsande renbetesfjäll, att skogsmarken skulle ställas under skogsstatens förvaltning och att inseendet i övrigt över ifrågavarande områden skulle tillkomma länsstyrelsen. Å desamma befintliga inägor, åbyggnader samt slätter- och fäbodlägenheter fingo, därest länsstyrelsen prövade sådant kunna ske utan men för renskötseln, på arrende upplåtas åt bofasta under vissa villkor, bl.a. att vederbörande arrendator underkastades de inskränkningar i nyttjanderätten, som föranledes av den åt lapparna upplåtna rätten att använda områdena. Bestyret med förvaltningen av jordbrukslägenheterna å de inköpta fastigheterna omhänderrades numera av lantbruksorganen.

Därjämte har Kungl. Maj:t - likaledes i syfte att skaffa lapparna ökade sommarbetestrakter - genom nådigt brev den 6 juli 1892 medgivit expropriation av omkring 40 fastigheter, vilka icke kunnat genom godvillig överenskommelse förvärvas för skäligt pris. Emellertid ha dessa expropriationer icke blivit till någon del verkställda.

Ifrågavarande till utvidgning av renbetesfjällen upplåtna områden är enligt 2 § i 1928 års renbeteslag och motsvarande äldre bestämmelser att anse såsom renbetesfjäll.

3. Sedvanetrakter.

Tidigare har framhållits, hurusom lapparnas rätt att vintertid flytta med renarna nedanför renbetesfjällen om de av ålder utövat denna rätt, den s.k. lapska sedvanerätten, blev första gången uttryckligen förbehållen dem i 1886 års renbeteslag. Sedermera har denna lapparnas betesrätt även särskilt angivits såväl i 1898 års renbeteslag som nu gällande renbeteslag av år 1928. Vad avser jämtlandslapparna ha bestämmelserna härom i de tre renbeteslagarna samma innebörd, nämligen den att dessa lappar - som i första hand äga hela året om med sina renar uppehålla sig å renbetesfjällen, d.v.s. såväl de vid avvitrningen för lapparnas behov avsatta fjällen som de marker, varmed dessa sedermera utökats - äro berättigade att utan avtal med vederbörande jordägare eller brukare under oktober - april månader eller, vid otjänliga väderleks- eller betesförhållanden, även tidigare om hösten eller senare om våren ha renarna å de trakter utom renbetesfjällen, som lappar av gammal sedvana besökt med djuren. I texten till 1898 och 1928 års lagar påpekas att hinder för lapparna ej förefinnes att söka träffa avtal med vederbörande jordägare eller brukare om rätt att uppehålla sig i sådan trakt under annan tid av året.

I 1928 års renbeteslag finnas bestämmelser, enligt vilka såväl sedvanerätten som rätten att beta renarna å renbetesfjällen kan fräntagas lapparna. Därest beträffande visst område utövandet av dessa rättigheter befinnas vara i synnerlig mån betungande för den jordbrukande befolkningen, kan nämligen Kungl. Maj:t förordna att området ej vidare må begagnas för renskötseln, i vilket fall dock annat lämpligt område skall anvisas lapparna (2 § mom. 3). I stort sett motsvarande bestämmelser funnos även i 1898 års renbeteslag. Något sådant förordnande har emellertid icke utfärdats vad beträffar jämtlandslapparnas betestrakter. Men även i andra fall kunna inskränkningar av betesrätten förekomma. Enligt stadgande i 1928 års renbeteslag må nämligen länsstyrelse, där det med hänsyn till renbetets bevarande eller eljest provas nödigt, påbjuda att å viss trakt - det gäller såväl renbetesfjäll som sedvanetrakt - betning av renar må äga rum allenast i begränsad omfattning eller att betningen skall tillsvidare eller under viss tid upphöra (4 §). Emuru motsvarande stadgande saknades i de tidigare renbeteslagarna var dock detta ingen egentlig nyhet, enär länsstyrelse även dessförinnan kunde i byordningen, som utfärdas av länsstyrelsen, meddela föreskrifter, syftande bl.a. att spara betet å viss trakt.

Vidare stadgas i 1928 års renbeteslag - stadgandet innebär en nyhet i för-

hållande till tidigare gällande rätt - att om Kungl. Maj:t finner att visst område å trakt, där lapparna äga uppehålla sig med sina renar, är oundgängligen erforderligt för särskilt ändamål av större betydelse, området må undantagas från lapparnas begagnande. Om det sålunda undantagna området är beläget å renbetesfjällen skall skälig gottgörelse till förmån för lapparna lämnas för det intrång, som genom områdets undantagande orsakas renskötseln (5 §). Enligt renbeteslagen lämnas ej i motsvarande fall gottgörelse, när det undantagna området utgöres av sedvanetrakt. Emellertid torde, när betesområden - å renbetesfjällen eller områden nedom dessa, d.v.s. sedvanetrakter - skola för ändamål som avses i vattenlagen undantagas från lapparnas begagnande, bestämmelserna i vattenlagen - och ej stadgandena i renbeteslagen - få anses tillämpliga i detta avseende, beroende på att vattenlagen är en s.k. expropriationslag och därför har prioritet. Vattendomstol har ock av sökande i vattenmål utdömt ersättningar för skador, intrång o.d., som genom vattenreglering förorsakats lappar jämväl vad avser deras sedvanetrakter genom att ålägga sökanden att beträffande flyttningsled utföra skadeförebyggande åtgärder samt att utgiva kontant belopp för lapparnas merarbete. (Vojmsjöns och Ormsjöns i Västerbottens län regleringar).

En inskränkning i lapparnas rätt att använda betesområden förutom å renbetesfjällen även å sedvanetrakterna innebär ock den bestämmelsen, som första gången infördes i 1898 års renbeteslag, att, där det för samfärdselns uppehållande provas nödigt, länsstyrelse må förordna att visst område vid färdväg ej må begagnas för annan betning av renar än den, som ifrågakommer under flyttning eller eljest vid färd å vägen, ävensom att visst område omkring kyrkplats, tingsställe, marknadsplats eller annan därmed jämförlig plats icke må begagnas för betning av andra renar än dragrenar, som användas vid besök å platsen (6 § i 1928 års renbeteslag).

Enligt såväl 1886 års som senare renbeteslagar fördelar länsstyrelsen renbetesfjällen mellan lapparna, d.v.s. verkställer indelning i lappbyar. Länsstyrelsen fastställer därvid för dessa bestämda gränser. Då behov av att kunna fastställa betesområden med bestämda gränser jämväl för sedvanetrakter ansetts föreligga, har i 1928 års renbeteslag för första gången införts en bestämmelse, innefattande rätt för länsstyrelse att i den mån så provas möjligt och lämpligt efter hörande av lappar, vilkas rätt är i fråga, fastställa betesområden med bestämda gränser jämväl inom sådana trakter. För två eller flera lappbyar kan, såväl när det gäller renbetesfjällen som då fråga är om sedvanetrakter, gemensamt betesområde bestämmas (7 §).

Här må emellertid påpekas att det kan ifrågasättas om en länsstyrelse över huvud taget bör bestämma betesområden då fråga är om sedvanetrakter. Av lagtext och förarbeten kan man visserligen utläsa att ett fastställande av bestämda betesområden inom vinterbeteslanden bör ske endast undantagsvis. Emellertid

torde länsstyrelse - även om det står denna öppet att, innan sådan fråga avgöres, förutom lapparna höra även vederbörande kommun, markägare eller andra intressenter - oftast ha begränsade möjligheter att, därest fråga om sedvanerättens förekomst å aktuell trakt ej är prövad av domstol, kunna göra ett säkert bedömande om lappar där ha sådan rätt eller ej; och skulle, sedan länsstyrelse tilldelat lappar för vinterbetning viss trakt, det sedan, t.ex. genom domstolsutslag, visa sig, att lappar icke ha laglig rätt besöka trakten med sina renar, kan det icke undvikas att länsstyrelsebeslutet får besvärliga komplikationer till följd. Länsstyrelsen i Jämtlands län har ej heller fattat beslut om sedvanetrakts användning.

[Renbeteslagen stadgar att för varje lappby skall finnas en av länsstyrelsen utfärdad byordning, innehållande föreskrifter angående bl.a. de flyttningar, som för renbetets bevarande och renskötselns ändamålsenliga bedrivande anses nödiga (11 §). I nu gällande byordning för lappbyarna i Jämtlands län samt Idre lappby i Kopparbergs län, fastställd av länsstyrelsen i Jämtlands län den 10 december 1946 (ändrad i visst avseende den 12 februari 1952), stadgas ock bl.a. att lapparna i anslutning till sedvana må besluta angående vinterbetestrakts fördelning mellan byns lappar. Kunna dessa därvid ej enas eller finner lappfogde av lapparna i nämnda avseende beslutad ordning olämplig, må denne i ämnet förordna (4 § 2 mom.). Vad här ovan anförts beträffande det olämpliga i, att länsstyrelse förordnar om fördelningen mellan lappar av sedvanetrakt, torde få anses gälla även beträffande lappfogde ingripande i nu nämnt avseende. Utredningsmannen har sig ej heller bekant att lappfogde i Jämtlands län i något fall förordnat om fördelning mellan lappbys lappar av vinterbetestrakts användning.

[Byordningen innehåller ock en bestämmelse, innebärande att flyttningen till vinterbeteslanden skall påbörjas senast omkring den 1 december. Vidare skola renarna vid uppehåll å vinterbetestrakten vara uppdelade i grupper om i allmänhet högst 1.500 djur i varje grupp. Lapp skall ock tillse att renarna under vinterbetningen så vitt möjligt hållas i samlad hjord. Det åligger honom därför att dagligen ägna noggrann tillsyn över hjorden och till densamma återföra de strövrener, som till äventyrs kunna ha avlägsnat sig därifrån. Från början av april skola såsom förberedande åtgärder till vårflyttningen renarna hållas samlade inom minsta möjliga område (5 §).

Även byordningens stadganden om renarnas bevakning (6 §), renvaktare (7 §) och flyttningar (8 §) äro ordningsföreskrifter som i flera avseenden beröra vinterbetningen.

För att återgå till 1928 års renbeteslag så innehåller den även andra föreskrifter, som ha avseende å sedvanetrakternas användning, såsom om flyttningar. Därom stadgas följande:

"Lapp må med sina renar flytta mellan de områden, å vilka han äger uppe-

hålla sig med renarna; vare dock skyldig att taga väg, där minsta skada förorsakas. Konungens befallningshavande har att i händelse av tvist bestämma var flyttningsväg må tagas (21 §).

Lapp åligger att tillse, att såvitt möjligt renar icke vid flyttning lämnas efter eller under flyttning eller innan flyttning anträdas utan bevakning ströva i förväg. Sker det ändock, skall lappen så fort ske kan samla renarna och återföra dem till kjoorden, vid äventyr att lappfogden eljest äger verkställa detta på lappens bekostnad eller, då fråga är om allenast ett fåtal renar, vidtaga annan lämplig åtgärd. (22 §).

Flyttningsväg, som lapparna av ålder nyttjat, må fortfarande av dem användas; dock att när ändring av sådan väg är av synnerliga skäl påkallad och finnes kunna ske utan väsentlig olägenhet för lapparna, Konungens befallningshavande må förordna härom samt anvisa ny, för lapparna tjänlig flyttningsväg. Ej må genom röjning, uppodling av jord, uppförande av hägnad, utläggande av timmerbommar eller annorledes flyttningsväg göras obrukbar för lapparna eller framkomligheten å sådan väg i väsentlig mån förminsкас (23 §).

Även må nämnas att renbeteslagen innehåller föreskrifter om anmälningsplikt för lappar, som med renar flytta utanför sin hemsöcken (24 §), om renarnas bevakning och försumlighet i renskötseln (26 §), om ersättnings skyldighet för skada genom renar (27-33 §§) samt om förbud mot ofredande av lapparnas renar m.m. (36-38 §§). I dessa stadganden ingår bl.a. den bestämmelsen att, därest å en trakt år efter annat inträffa av renar förorsakade skador av större betydelse, vilka måste anses väsentligen bero på försumlighet i renvården, Kungl. Maj:t må förklara att visst till gränserna bestämt område skall tills vidare och till dess annorlunda förordnas utgöra ett skadeersättningsområde i syfte att skapa garanti för jordägarna för deras rätt att utfå skadeersättning (33 §). Sådant område kan omfatta sedvanetrakt. Kungl. Maj:t har i endast ett fall vad Jämtlands län beträffar, nämligen den 9 oktober 1891 med stöd av 1886 års renbeteslag, förordnat att visst område - i Åre kommun - skulle utgöra särskilt skadeersättningsområde.

Såväl renbeteslagen som byordningen stadgar påföljd i vissa fall vid överträdelse av givna bestämmelser. Så är lapp, som uppsåtligt eller av vårdslöshet vållar att hans renar inkomma å sedvanetrakt under tid, då betning därstädes ej får ske, underkastad bötesansvar. Samma är förhållandet där så sker i fråga om trakt, vareft betning över huvud taget icke är medgiven.

Övriga trakter, där renbetning får ske.

För renbetning särskilt upplåtna kronoparker.

2 kronoparker?
Jms. Jms.

För renbetning ha upplåtits vissa kronoparker, dels inom Jämtlands län dels ock inom Kopparbergs län.

Genom nådigt brev den 14 september 1883 anbefalldes domänstyrelsen låta undersöka i vad mån kronoparker inom Jämtlands län hade sådant läge och vore till markens så beskaffade att de kunde upplåtas till renbetning under alla eller vissa tider av året. På domänstyrelsens framställning förordnade Kungl. Maj:t sedan i nådigt brev den 23 september 1886 att vissa angivna kronoparker fingo upplåtas till renbetning för lapparna. Betesrätten är ej inskränkt till viss del av året.

Dessa i Jämtlands län belägna kronoparker äro följande:

Juthatten och Tuvvattnet i Hotagens socken,

Ytter-Olden i Offerdals socken,

Bunnerviken med Kösjöskiftet i Åre socken,

den del av kronoparken Häckren med Åmen och Hottöskiftena i Undersåkers med flera socknar, som är belägen söder om sjöarna Åmen - Hottön - Gesten,

Badstugudalen med skiftet Rönnåsen i Hallens socken samt

Mantalsbodarna, Dalås, Hellebergsbodarna med skiftet Långbodarna, Aråda-len, Nybö och Svartåsen i Ovikens socken; var och en av kronoparkerna Mantalsbodarna och Dalås består av flera sammanhängande delvis namngivna skogstrakter.

Namnen å de för renbetningen upplåtna kronoparkerna lära icke vara i alla delar identiska med deras nuvarande namn.

Såsom villkor för upplåtelserna är stadgat:

"att lapparne ställa sig till efterrättelse vad för bofasta är stadgat ifråga om skogseld,

att lapparne tillsvidare skola äga att för bränsle samt slöjd och byggnadsvirke använda endast torrskog och vindfällen samt björk ävensom kortväxta till timmer ej dugliga barrträd,

att lapparne å kronoparkerna medgivas rätt till jakt endast å rovdjur samt att lapparne inom kronoparkerna skola äga fiskerätt allenast till hushållsbehov, med öppen rätt för kronan att fiskerätt i övrigt upplåta, där sådant till fördel för kronan kan ske."

Nämnda kronoparker ha icke vid lappbyindelning som betestrakt tilldelats lappby.

Under åberopande av dels det här tidigare nämnda nådiga brevet den 13 juli 1887 angående utvidgning av renbetesfjällen i Jämtlands län dels ock ett Kungl. Maj:ts förordnande om undersökning i vad mån kronoparker kunde till renbete upplåtas (nådigt brev till domänstyrelsen den 14 september 1883) hemställde länsstyrelsen i Jämtlands län i und. skrivelse den 11 maj 1888 att dåvarande Särna norra kronopark i nuvarande Idre kommun i Kopparbergs län, belägen omedelbart intill

Rutfjällets lappskatteländ i Härjedalen, måtte få användas vid lappbyindelningen och vid anvisandet av betesmarker inom Jämtlands län. Tillika hemställde länsstyrelsen att även intill kronoparken belägen oavvittrad kronomark måtte upplåtas för samma ändamål i den utsträckning länsstyrelsen i Kopparbergs län prövade att detta kunde ske utan olägenhet. Genom nådigt brev den 31 december 1888 beslutade sedan Kungl. Maj:t att kronoparken ifråga skulle av domänstyrelsen upplåtas till renbete för lapparna. Beträffande framställningen i vad den samma avsåg upplåtelse för lapparnas behov av den intill kronoparken liggande oavvittrade marken förklarade Kungl. Maj:t samtidigt att länsstyrelsen finge göra förnyad begäran därom vid den tid, då avvitrningen hölle på att avslutas. Samtidigt skulle länsstyrelsen föreslå närmare bestämmelser rörande området av den mark, som borde upplåtas.

Framhållande att nämnda avvitrning ~~numera~~ avslutats och fastställts hemställde länsstyrelsen i Jämtlands län i und. skrivelse den 17 september 1895 att till renbetesland måtte upplåtas - utöver Särna norra kronopark - av den nämnda kronopark angränsande kronan tillhöriga marken ett område, som begränsas i söder av 5:e parallellen från Lillhärddals rågång till Hågan, i syd sydost av nämnda vattendrag till dess utlopp i Hällsjön, i öster av denna sjös västra strand och Österdalälven till Grövelåns utlopp, i söder och väster av sistnämnda vattendrag och dess biflod Olån invid gränsen mot Norge samt i norr av Tännäs och Lillhärddals socknar. Samtidigt framhöll länsstyrelsen bl.a. att inom området funnos åtskilliga nybyggen och lägenheter, som kunde antagas i viss mån komma att försvåra områdets användning till renbetesland, men att någon utsikt att för antagligt pris förvärva dessa lägenheter då icke förefanns.

Genom nådigt brev den 9 april 1899 förordnade Kungl. Maj:t att domänstyrelsen skulle tills vidare upplåta nämnda mark till renbete för lapparna.

All mark inom ovan angivna gränser, i den mån densamma tillhör kronan, har sålunda upplåtits för lapparnas behov jämlikt nämnda nådiga brev den 31 december 1888 och den 9 april 1899. Området utgör delar av nuvarande Gröveldalens och Idre kronoparker i Idre revir. För upplåtelseerna har Kungl. Maj:t i båda fallen föreskrivit samma villkor som beträffande den här ovan omnämnda upplåtelsen av vissa kronoparker inom Jämtlands län (sid. 13).

Alltsedan den första indelningen i lappbyar av de under länsstyrelsens i Jämtlands län förvaltning liggande renbetestrakterna bildar den till renbetning upplåtna kronomarken i Idre kommun ett särskilt lappbyområde, Idre lappby.

Kronoparker, som enligt särskilda bestämmelser och under vissa villkor upplåtits för lapparnas behov, äro ej renbetesfjäll i renbeteslagens bemärkelse. Det kan därför ur formell synpunkt ifrågasättas huruvida nämnda lag är tillämplig å Idre lappby, vilkens område icke till någon del utgöres av renbetesfjäll (se 2 §, 1 mom, i 1928 års renbeteslag). I allt fall är detta icke förhållandet

beträffande lapparnas rätt till skogsfångst, jakt och fiske å byområdet, i vilket avseende särskilda från renbeteslagen avvikande bestämmelser enligt upplåtelsebesluten föreligga. Ehuru särskild föreskrift ej finnes därom att renbeteslagen i tillämpliga delar gäller även å - såsom i detta fall - en helt utom renbetesfjällen och lappmarken liggande lappby, får det dock anses lämpligt att - vilket ock skett - där så är möjligt å idrelapparnas och deras renskötsel analogis tillämpa vissa av renbeteslagens bestämmelser (t.ex. om lappby, renlängd och renräkning). Om detta kan ske beträffande lagens ansvarsbestämmelser o.d. torde dock få anses tvivelaktigt. Då idrelapparnas rättsliga ställning såsom framgår av det ovan anförda icke är i tillräcklig mån reglerad, synes åtgärder för dess klarläggande böra vidtagas.

Frågan om idrelapparnas sedvanerätt är dock ej avhängig av spørgsmålet, huruvida renbeteslagen är å dem tillämplig eller ej. Denna rätt är visserligen uttryckligen förbehållen lappar endast enligt denna lag, men grunden till sedvanerätten är dock ej lagens stadganden utan förhållandet att trakten av ålder utnyttjats av lappar för renbetning. I den mån lapparna i Idre lappby för vinterbetningen använder sig av mark, där enligt gängse uppfattning lappar ha sedvanerätt, måste även idrelapparna anses ha sådan rätt å trakten.

Särskilt arrenderade markområden.

Tidigare betade de svenska flyttlapparna i stor utsträckning sina renar inom Norge, liksom vissa norska lappar för sin renskötsel begagnat sig av svenska områden. Denna betning godkändes av de båda rikena och vann bekräftelse i överenskomelser dem emellan. Genom konventionen den 5 februari 1919 mellan Sverige och Norge angående flyttlapparnas rätt till renbetning gingo emellertid de jämtländska lapparna miste om praktiskt taget all tidigare gällande rättighet att beta sina renar på norskt område. Endast Frostvikens norra lappby erhöll genom konventionen viss betesrätt å norskt område, varom mera förmåles å nästa sida.

Renbeteskonventionens tillkomst skapade stora problem för bl.a. Tännäs lappby, som därigenom berövades den betesrätt i Norge, varav byn tidigare använt sig i stor utsträckning. Snart visade det sig ock angeläget att på ett eller annat sätt utvidga byns betesområden med trakter så belägna att lapparna kunde med sina renar uppehålla sig på något avstånd från gränsen till Norge, vilken gräns här har en struktur som föga hindrar att renar, som betas i närheten av gränsen, överskrida densamma. Detta behov för Tännäs lappby av ytterligare betestruker, särskilt vad avser uppehållsplatser under kalvningstiden och höstbetningen, föranledde länsstyrelsen i Jämtlands län att utverka Kungl. Maj:ts medgivande att få för nämnda ändamål av fem skilda markägare för tiden 14 mars 1927 - 13 mars 1952 arrendera ett sammanhängande område om tillhopa

4.995,360 hektar, beläget inom Kyrkhyns byområde i Tännäs socken i en trakt, som kallas Urgdalen, mellan två komplex av fastigheter - Funbergsskiftena i väster och Jolesskiftena i öster - som på sin tid förvärvats av kronan till utvidgning av renbetesfjällen. Arrenderingen har därefter förnyats vad avser större delen av trakten (4.962,5210 hektar). I de nu gällande avtalen, som utlöpa den 13 mars 1959, angives bl.a. att arrendet avser rätt för lapparna att med samma rättigheter och skyldigheter, som enligt renbeteslagen gälla beträffande sedvanetrakternas nyttjande m.m., använda det arrenderade området under de tider av året, då betesrätt för renarna på grund av gammal sedvana ej föreligger. Arrendeavtalen angiva ej att betesrätten är förbehållen lapparna i viss eller vissa lappbyar, men trakten är enligt gällande byordning tilldelad Tännäs lappby.

Arrendeavgiften, som under nu löpande period utgår med sammanlagt 3.562 kronor för arrendeår, gäldas ur statens lappfond.

Annan motsvarande arrendering av mark för lapparnas behov har ej förekommit i Jämtlands län även om från andra markägare i Tännäs socken krav rests att mark, varå renar olovligen uppehålla sig, skulle av kronan arrenderas för lapparnas renbetning.

Trakt i Norge, som enligt renbeteskonventionen får användas för s.k. gränsbetning.

Här ovan har framhållits hurusom de svenska flyttlapparna tidigare haft rätt till betning inom Norge liksom norska lappar ha haft betesrätt inom Sverige, en betning som godkänts av de båda rikena och vunnit bekräftelse i överenskommelser emellan.

Genom konventionen den 5 februari 1919 ändrades emellertid helt förhållandena i detta avseende, och ingen av lappbyarna söder om Frostvikens norra lappby har numera betesrätt inom Norge. Däremot har denna lappby enligt konventionen rätt till s.k. gränsbetning å en trakt inom Nord-Trøndelags fylke i Norge, belägen norr om Sipmeksjön i Frostvikens socken. Syftet med denna betesrätt är att lapparna, då de under sommaren söka bete för sina renar å eget lappbyområde på svenska sidan om gränsen, må kunna låta renarna överskrida denna och uppehålla sig å de mitt emot liggande gränstrakterna i Norge. Under betningen därstädes kvarstannar lappens hushåll å den svenska sidan gränsen och inflyttning får sålunda ej äga rum. Även vissa andra bestämmelser gälla beträffande gränsbetningen.

Betning å det norska betesområdet fick tidigare äga rum under juli och augusti månader. Genom ändring den 14 december 1949 i konventionen får Frostvikens norra lappby numera begagna sig av rätten till gränsbetet under tiden 1 juli - 15 september.

Enligt vad ordningsmannen i Frostvikens norra lappby den 3 november 1958 meddelat utredningsmannen ha lapparna i byn alltsedan 1919 års konventions tillkomst varje år i full utsträckning använt sig av rätten till gränsbetning inom ifrågavarande område i Norge.

I detta sammanhang må nämnas att norska lappar äga inflytta med renar till eller, utan att själva inflytta, låta renar beta å markområde inom bl.a. Jämtlands län. Trakten utgöres av den del av Blåsjö renbetesfjäll i Frostvikens socken, som begränsas i öster och söder av de fastställda rågångarna för hemmanen Stora Blåsjö och Jorm samt i väster av riksgränsen. Trakten är icke tilldelad svensk lappby som betesområde. Endast lappar från Nord-Trøndelags fylke äga betesrätt därstädes. Betet får äga rum under tiden 1 maj - 30 november. Renbeteskonventionen innehåller närmare bestämmelser om denna norska lappars rätt till renbetning i Sverige.

Betesrätten lär av de norska lapparna utnyttjas i stor utsträckning.

Lapparnas flyttningar med renar och vinterbetningen av djuren.

Äldre ut-
sagor o.d.

I den ovan lämnade redogörelsen om lapparnas inflyttning och första utbredning inom Jämtlands och Kopparbergs län har framhållits hurusom lappar funnits i den nordligaste delen av landskapet Jämtland, nämligen Frostviken, sedan mycket länge tillbaka i tiden, att de börjat sin vandring längre åt söder under senare delen av 1500-talet samt att de under 1600-talet nått ända ned till Dalarna och än längre.

Vår kännedom om de trakter, som lapparna sedan under tidernas lopp utnyttjat som betestrakter för renarna, är mycket ofullständig. Detta gäller ej minst vinterbetestrakterna. Litteraturen från 1600-talet innehåller knappast något om lapparnas besök med renar vintertid å vissa bestämda trakter, och den från 1700-talet är i detta avseende nästan lika sparsam. Att flyttningarna under tidigare skeden föga omnämnts i litteratur eller i handlingar från denna tid får anses bero därpå att den bofasta befolkningen, sedan lappar börjat utnyttja trakten för vinterbetning av renarna, tämligen snart blev van vid besöken, som i allmänhet återkommo regelbundet år efter år under samma tid på vintern. Man får vidare anse att förhållandet mellan markägare och lappar för Jämtlands läns vidkommande - endast med jämförelsevis få undantag - varit synnerligen gott. Besöken ha sålunda ansetts som en naturlig företeelse och ej som någon märkvärdighet att tala om. Det är mest de relativt fåtaliga tvisterna mellan bofasta och lappar som lämnat spår efter sig.

Först från och med tiden för 1886 års renbeteslags tillkomst börja utsagor att i någon större utsträckning finnas om de trakter, som lappar vintertid besökt med sina renar. Anledningen till ett då begynnande större intresse på detta område är den att man under förarbetena för denna lagstiftning ansåg sig böra taga reda på de tidigare använda vinterbetestrakterna med hänsyn till övervägandet att i den blivande lagen uttryckligen förbehålla lapparna rätten att vintertid flytta med sina renar nedanför renbetesfjällen till trakt, där de av älder betat djuren. Även i samband med de därpå följande renbeteslagarnas tillkomst - 1898 och 1928 års - ha vissa undersökningar om lappars flyttningar med renar och vinterbetestrakter skett.

ria" (del. III; 1954) att en lapp vid namn Torkel Olsson vintern 1682/83 betade renar på norra sidan av Åreskutan i Husådalen (Åre och Kalls kommuner). Mot betningen protesterade den bofasta befolkningen och fordrade ersättning för renarnas skadegörelse å utestående foder (sid. 168). I samma verk omtalar Bromé att när den franske författaren A. de la Motraye år 1716 besökte kyrkoherden i Brunflo Sven Bidenius Renhorn berättade denne för Motraye att 40 eller 50 lappfamiljer om vintrarna kommo ned från fjällen och slog läger omkring Storsjön (sid. 170).

I sina beskrivningar över Jämtland (1775) och Härjedalen (1777) giver oss Abraham Hülphers allenast små glimtar om lapparna och deras uppehållstrakter. "I Oviksfjällen, som bestå av flera bergssträckningar, bo lappar" (Jämtland, sid. 107). Hülphers uppgiver även att då för tiden (år 1777) uppehöllo sig icke lappar i Svegs socken, men att hälsingelappar förut fört renarna genom socknen upp mot fjällen men slutat därmed sedan de mot vite förbjudits göra detta (Härjedalen, sid. 32). I Hede pastorat, framhåller Hülphers vidare, uppehålla sig lappar både sommar och vinter vid fjällkanten "särdeles åt Storsjö sidan" - Storsjö tillhörde då Hede. Han uppgiver ock att främmande lappar tidigare fått beta å "Hede-fjällen" men icke vidare (sid. 69).

v. Düben lämnar i sin bok "Om Lappland och lapparna" (1873) kortfattade meddelanden om vissa lappars flyttning vintertid med sina renar (sid. 443 ff). Om lapparna i Frostviken uppgiver han att de flytta efter Ångermanälvens grenar, mest efter Saxälven, ned till Ångermanland, ofta ned till kusten. Lapparna i Hotagen flytta ofta mot inre Jämtland och Medelpad och den betesgrupp av hotagenlapparna, som flyttar nordligast, besöker ofta marknaderna i Ström, Fjällsjö (Backe) och Sollefteå. Beträffande lapparna i Undersåkers, Åre och Kalls socknar framhåller v. Düben att de besöka skogslandet i närheten av "byarna" men att de ibland flytta längre till det inre av Jämtland och trakten av Storsjön samt någon gång ända till kusten (Härnösand).

Härjedalslapparna indelar v. Düben i tre grupper: norrlapparna, som ha sina huvudvisten norr om Ljusnan, sörlapparna, som bo söder om samma älv, samt västerlapparna, som bo å Grönfjället. Beträffande dessa lappars vinterflyttning säger v. Düben:

"Under vintern gå Norr-Lapparne ned på Serf-fjället, Sör- och Vester-Lapparne ned på Högvälans och Fjetens områden (i Fjet-dalen,

8 mil vester om Svegs kyrka, sitta ärligen lappar), mindre ofta, blott under svåra vintrar ned till Son-fjället. En del Sör- och Vest-Lappar gå vintertiden in på norskt område."

1882 års

1882 års lappkommitté, som utarbetade förslaget till 1886 års lappkommitté. renbeteslag, redogör i sitt betänkande i korta drag för de trakter, till vilka jämtlandslapparna då för tiden flyttade med sina renar vintertid (sid. 52 ff). Ur betänkandet återgives här följande.

Lapparna i Frostvikens socken. Dessa flytta under vintern med sina renar från skattefjällen mot öster. Flyttningarna gå in i Ångermanland genom Tåsjö, Bodums och Fjällsjö socknar ned mot Sollefteå och vidare efter Ångerman dalen till trakterna omkring Härnösand och Sundsvall. Orsaken till de långa vinterflyttningarna uppgives till väsentlig del vara sedvana, men till en del ock att i jämtlands-fjällen vintertiden brukar bildas isskorpa på marken, varför renarna måste föras därifrån för att få föda.

Lapparna i Hotagens kapellförsamling flytta under vintern till de närmast fjällen belägna byars och socknars områden, därefter vissa år, alltefter betets beskaffenhet inom skogsbygden, längre mot öster.

Lapparna i Offerdals socken. Under januari- - mars månader uppehålla sig lapparna med sina renar å de till skattefjällen gränsande skogstrakterna inom länet (eller ock i Norge).

Lapparna i Kalls socken föra vintertid renarna på bete å angränsande skattemark (eller till Norge).

Lapparna i Undersåkers socken. Dessa göra ej långa vinterflyttningar. De å Bunnars och Täverdals skattefjäll inrymda lapparna uppehålla sig, då ej sådana väderleksförhållanden någon gång inträffa att de kunna kvarstanna å skattefjället, i fjälltrakterna omkring byarna Ottsjö och Vallbo samt i dylika trakter inom Oviken. De övriga lapparna flytta till Hottön, Sällsjö, Hundhögs- och Oviksfjällen och skogstrakterna däromkring.

Lapparna i Hallens och Ovikens socknar. Under vårarna beta lapparna renarna vanligtvis å fjäll, gränsande till Rönnåsens och Bastudalens avradsland samt å Högläkardalen och Vesongfloarna. Då lapparna flytta med renarna mellan Hundhögs och Sällsjö fjäll, följa de en fjällrygg, som sammanbinder dessa; utan att längre uppehålla sig å skattemark än under en eller annan rast.

Lapparna i Storsjö kapellförsamling och i Tännäs socken. Lappar, som ha renar å Grönfjället samt å Mittådalsfjället och de övriga fjällen inom Storsjö kapell, föra dem vintertid på bete icke alle-

nast å det till vinterstamhall upplåtna Särvfjället och å de omkring detta fjäll liggande skogstrakterna utan även å norskt område. Rutfjällslapparna gå under samma årstid ned till Högvalens och Fjätens områden. Då de till lapparna inom distriktet upplåtna fjällen äro för snäva och skoglösa, varigenom de ej lämna renarna vid inträffade oväder och under vartid erforderligt skydd, måste lapparna komma med sina renar in på samt beta dem å enskildas områden, även om man härvid bortser från nödvändigheten för lapparna att föra renarna över enskild mark för att komma från ett skattefjäll till ett annat.

1882 års lappkommittés betänkande åtföljes av en av skogsinspektören Th. Haahr upprättad karta, därå kommittén låtit inlägga bl.a. lapparnas flyttningsvägar. Kartans skala är emellertid så liten att dessa icke kunna exakt utläsas. Avsikten torde ej heller ha varit att närmare beskriva flyttningsvägarna. Man har endast avsett att ungefärligt angiva de oftast använda färdledernas sträckning och slutpunkter. Den sålunda kompletterade kartan torde avse förhållandena åren närmast före år 1883, då kommittén avgav sitt betänkande. I stora drag angiver kartan följande flyttningsvägar vad beträffar lapparna i Jämtlands län.

Lapparna i Frostvikens kommun: flyttning Bastunäsfjället - Norrsjö - Tjärnmyrberget - väster om Tåsjön - väster om Bodum - öster om Backe - Tarasjönäs - Norrmoflo (Ådals-Lidens kommun). Från Norrmoflo flyttade man vidare åt söder efter två skilda stråk nämligen

- 1) över Österåsen - söder om Ångermanälven - trakten av Östansjö och Lövsjö (Ytterlännäs kommun) eller
- 2) över trakten av Långsjön och Ö. Gransjö (Helgums kommun) - Graninge (Långsele kommun) - trakten väster om St. Laxsjön (Hässjö kommun).

Lappar i Hotagens kommun: flyttning Mårklumpen - trakten öster om Storåbränna - trakten av Sikås.

Lappar i Offerdals kommun: flyttning från fjällen vid Stensjöarna efter tre skilda stråk, nämligen

- 1) till trakten norr om Skärvångssjön
- 2) norr om Landösjön till trakten av Landön eller
- 3) trakten öster om Yttre Oldsjön - väster om Gårdessjön - trakten nordväst om Nordbyn (Alsens kommun).

Lappar i Kalls kommun: lapparna i Sösjöfjällen flyttade till trakten av Bergsjöedet och Bottnen; lapparna i Skäckerfjällen till trakten norr om Ö. Kjoland.

Lappar i Undersåkers socken: lappar i Bunnerfjällen flyttade till trakten väster om Anasjön och därifrån efter två skilda stråk, nämligen

- 1) till trakten av Åhn och Överhallens byar eller
 - 2) över trakten söder om Dörrsjöarna till trakten norr om Viggesågen (Ovikens och Bergs kommuner);
- andra lappar flyttade från Täverdalsfjällen till trakten söder om Ottsjön.

Lappar i Skärvaxdalen, Ljungris, Mittådalen och Grönfjället flyttade alla till Särvfjället och

lapparna i Rutfjället till trakten av Högvålen.

t.f.lappfog-
de A. Dal-
kvists
tjänstebe-
rättelse för
år 1896.

I sin berättelse för 1896 års verksamhet - dagtecknad den 31 december 1896 - lämnar t.f. lappfogden i Jämtlands län A. Dalkvist redogörelse för bl.a. lapparnas i de skilda byarna vinterflyttningar med sina renar. Därmed meddelar Dalkvist i huvudsak följande.

Lapparna i Frostvikens lappby uppdelar Dalkvist i fem skilda grupper, motsvarande indelningen före införandet av 1886 års renbeteslag (indelning efter innehavda skattefjällen Klumpvattnet, Millestskog, Badstugunäs, Orrnäs och Blåsjö). Lapparna å Klumpvattnsfjället flyttade om vintern vanligtvis från trakten av Jougdaberg ned till Ströms Vattudal och vidare mot söder antingen å isen eller å norra sidan av Vattudalen genom - förutom Ströms socken - Hamnerdals, Borgvattnets, Stuguns, Ragunda, Nyhems och Sundsjö socknar "samt någon gång till närheten av Östersunds stad." I slutet av april eller början av maj månad skedde återkomsten till renbetesfjällen. Lapparna å Millestskogsfjäll flyttade vintertid över Sjougdnäset och vidare antingen över Risede till Alanäs eller över Norrsjö mot Tåsjö. I båda fallen fortsatte sedan färden över Bodum och Helgum till trakten av Sundsvall eller ock kvarstannade en del av de lappar, som flyttat med renarna till Alanäs, å skogarna kring västra ändan av Flåsjön. De till Badstugunäsfjället hörande lapparna flyttade i oktober eller november månad från detta fjäll till Norrsjön och Rotnäset och sedan i november eller december månad vidare över Tåsjö, Fjällsjö och Bodum till trakten av Sundsvall. Lapparna i Orrnäs fjäll uppdelar Dalkvist i två skilda grupper, de egentliga Orrnäslapparna och de s.k. Dajmalapparna. Den förra gruppen flyttade i oktober eller november antingen genom Dorotea socken och vidare ned till trakten av Härnösand eller över Badstugunäsfjället till Tåsjö och därifrån vidare till kusten vid Härnösand eller

Sundsvall. Dajmalapparna begagnade alltid sistnämnda flyttningsväg. Under de senare åren hade dock en Orrnäslapp flyttat med en stor renhjörd genom Millestskogsfjället till Alanäs och kvarstannat med renarna hela vintern vid västra ändan av Flåsjön. Lapparna i Blåsjöfjäll - Norra och Södra Blåsjökilen - hade under de senaste 10 à 15 åren flyttat över till Klumpvattenfjället och företogo sina flyttningar med renar efter samma led som de övriga lapparna därstädes. Tidigare hade lapparna å Blåsjöfjäll i oktober månad flyttat från den södra kilen över Jormliens, Jormvattnets och Lilla Blåsjöns byars områden till Väktardalen och vidare till Jougdaberg eller Sjoutnäset. I november eller december månad flyttade de längre åt öster efter Klumpvatten- eller Millestskogslapparnas flyttningsvägar.

Lapparna i Hotagens lappby indelades i tre grupper, lapparna å Murfjället, å Gåxsjöfjället samt å Vinklumpsfjället. Lapparna å Gåxsjöfjället hade för länge sedan lämnat renskötseln. Vid vinterns inträde, vanligtvis i november eller december månad, hade lapparna i Murfjället brukat börja flyttningen från Munsfjället. Tidigare utsträcktes färden därifrån efter Klumpvattenlapparnas flyttningsväg, d.v.s. ända till Stuguns, Ragunda, Nyhems och Sundsjö socknar (se ovan), men man hade på många år ej följt denna flyttningsväg längre än till Svaningens, Ringsjöhöjdens, Renådalens och Öjarens i Ströms kommun byområden. I oktober eller november månad hade Vinklumpsfjällets lappar brukat börja vinterflyttningen, varvid man med renarna först uppsökte Flintens skogsområden och därefter övrig skogsmark norr om Hotagssjön. Ankomsten till trakten av Föllinge kyrka, där betning av renarna brukade ske, inträffade vid jultiden. Ibland utsträcktes vinterbetningen genom Föllinge och Offerdals socknar till trakten av Krokom. Dalkvist meddelar vidare att sedan omkring 10 år endast en lapp använder sig av Hotagens lappby tilldelade betes-trakter. Denne lapp vinterbetade renarna i Norge. En hotagenlapp hade slagit sig ned å Offerdals lappbys område å Grubbdalsfjällen, som ej vidare användas av lappar i denna lappby, samt norra delen av Sten- och Sösjöfjälltrakterna och vinterbetade renarna å Rörvattnets, Hotagens, Häggsjöns m.fl. byars ägor fram mot Hotagssjön och Häggsjön.

Lapparna i Offerdals lappby innehade fyra fjälltrakter, nämligen Grubbdalsfjäll, Stens- och Ansättsfjäll, Sösjöfjäll och Oldfjäll. Tidigare, då Offerdalslappar funnos å Grubbdalsfjällen, betade dessa sina renar vintertid å Rörvattnets och andra byars ägor ned mot Ho-

tagssjön, Häggsjön och Skärvångssjön. Lapparna å Stens- och Ansättsfjällen flyttade vintertid med renarna antingen längs den ena av Landösjöns sidor till trakterna omkring Tulleråsen och vidare mot Aspås kyrka eller ock söder om Landösjön mot Nälidsjön och Näskotts kyrka. Ibland betades renarna även å Österlångans bys myrmarker. Lapparna å Sösjöfjäll flyttade till trakten av Bergsjön och vidare antingen väster om denna sjö eller över Juveln till Bölesvalen (Finnings- och Tyckelvalarna) och vidare över Sulviken "genom Kalls sockens tätare bygder ner på Kroksvalen och närbelägna marker å Hjärpens och Hallens byars skogar." Ibland flyttade emellertid dessa lappar öster om Bergsjön över Kälapannsjön "till trakterna omkring Djupsjön och Getsjön å Kalls, Mörsils och Alsens sockmars marker omkring Kroksvalen." Vissa år utsträcktes flyttningsfärden över Kallsjön till Åreskutan. Oldfjällslapparna hade överlämnat sina renar i vård hos lapparna i Sösjöfjäll, vilka senare därför använde Oldfjällen för vår- och höstbetningarna. Tidigare, innan så skett, hade lapparna i Oldfjällen vinterbetat renarna antingen tillsammans med lapparna i Sösjöfjäll eller med dem i Stens- och Ansättsfjällen eller ock i egen grupp. I sistnämnda fall hade de flyttat med renarna öster eller väster om Övre Oldsjön till Rännön, Gärdesjön och Getsjön samt någon gång till Hällsjön antingen norr eller söder om Offerdalsbygden.

Lapparna i Kalls lappby - å Kälås- och Skäckerfjäll - flyttade vintertid med renarna antingen till Norge eller inom Sverige. I sistnämnda fall skedde flyttningen över Gråsjö bys ägor och öster om sjön Anjan till Kjolands, Hamburgs och Digernäsets byars områden och vidare till Blåskalsfjället och Åreskutan. Dalkvist beskriver även en av lapparna använd västligare flyttningsled över Stora Ren-sjöns, Flanderns, Häggsjöns, Nedstugans, Stålltjärnstugans och Nordhallens byområden till Blåskalsfjället och Åreskutan. Ibland utsträcktes flyttningarna över västra ändan av Åresjön ned till trakten mot och omkring Ånnsjön och Gröplingssjöarna, "där egentligen Årelapparnas sedvanetrakt förefinnes." Dalkvist uppgiver vidare att till Kalls lappby räknades även de s.k. Skalstugulapparna, som uppehöll sig å gränsfjällen mellan Skalstugan och Storlien. Renskötseln hos dessa lappar var emellertid i starkt avtagande och förmodades komma att snart helt upphöra.

Om lapparnas i Åre-Storsjö lappby renskötsel anför Dalkvist:

"Under sommaren sitta lapparna för närvarande i Ljungris, Skär-vagsdalen och Mittådalen med renar på varje ställe. På hösten går en

stor del av renarna utan bevakning ner till Serfsjöfjället och vidare genom Vemdalens socken ända bortom Vemdalens kyrka. En annan del går likaledes utan bevakning över Ljusnan och strövar genom Tännäs lappbys område ner till stora skogarna i Idre socken samt över hela västra delen av Linsälls socken fram till Sänfjället. Någon ordentlig flyttning av lapparna med sina renar har icke på många år ägt rum, utan hava de farit efter sin boskap och slaktat av den - genom skjutning - där de anträffat den."

Vidare beskriver han flyttningarna sådana de "efter gammal god sed" skedde. De fyra olika grupperna inom lappbyn benämner han Åre lappby, Tranrislapparna, Anarislapparna och Storsjö lappby. Lapparna i den första gruppen (Åre lappby) flyttade vintertid med renarna till trakten omkring Ännsjön, Skårsdalen, Gröplingssjöarna, Vällista, Vålådalens och Vallbo skogar samt ibland ända till Sällsjöfjäll. Tranrislapparna betade vintertid renarna å Vålådalens och Vallbo skogar samt å Sällsjöfjäll. Anarislapparna hade uppgått i Ovikens lappby och vinterbetningen vad avser denna grupp skedde på sätt här nedan angives beträffande denna senare byns norra betesgrupps betning i trakten av sjösystemet Änen - Sällsjön och inom Mattmars socken. Lapparna i Storsjö lappby vinterbetade renarna antingen å Ljusneds bruks ägor samt ned mot Långå eller å Särvfjället och fram mot Vemdalskälén.

Lapparna i Ovikens lappby flyttade under december eller januari månad med renarna från trakten omkring sjön Glen "ut på skogarna sydväst och söder om Hundshögen å Tossåsens och Lövdalens samt ända ner å Skålans byar, så att Ljunga älv utgör betesgränsen i söder. I Börtnan och Torsborg äro jämväl vinterbeten. Om flyttningen går mera österut till Oviksbygden, äro Häggsåsens och Möckelåsens skogar gränsen för betningen." Ibland ha renarna varit uppdelade i två grupper, då den norra gruppen vinterbetats i trakten av sjöarna Änen, Hottön, Gesten och Håkern samt å Sällsjö bys skogar ävensom inom Mattmars socken norr om järnvägen. Flyttningar hade även skett genom Damnäns och Stråns dalgångar eller förbi Fjällsågen till Hallens socken.

Beträffande lapparna i Tännäs lappby uppgiver Dalkvist att de betade sina renar från augusti månad till i december månad i trakten av Myskelsjöarna, då de flyttade till Käringsjön "och beta fram på båda sidor om sjön Rogen, till Vattensjöarna och jämväl ett litet stycke öster om sistnämnda vattendrag." Ibland stannade de i denna trakt, men understundom flyttade de vidare till Lillfjället. För omkring 25 år sedan utsträcktes betningen ända till Fjätffjället i Lillhårdals socken.

Lapparna i Idre lappby, som hade sitt betesområde å Särna norra

kronopark, förde i allmänhet ej sina renar på bete utom nämnda område.

1895 års lappkommitté, som utarbetade förslag till 1898 års renbeteslag, redogör i sitt betänkande (1896) för de förändringar beträffande lapparnas flyttningar, som skett sedan 1882 års lappkommitté i sitt förslag till 1886 års renbeteslag redogjorde för samma flyttningar. Ur 1895 års lappkommittés betänkande antecknades i förevarande avseende följande.

Beträffande lapparna i Frostvikens lappby anföres

"att från Klumpvattnets fjäll, Millestskogsfjäll och en del av Blåsjöfjäll lapparna efter år 1886 begynt flytta över Ström, Hamnerdal och Stugun ned till Bräcke, varemot övriga Blåsjöfjällslappar endast flytta utefter Ströms Vattudal ned till Ströms kyrka; att lapparna från sydligaste Orrnäs-fjäll och från Badstugufjäll flytta över Rotnäset, Tåsjö, Bodum, Fjällsjö, Helgum och Ljustorp till Sundsvall; att lapparna från nordligaste Orrnäs-fjäll flytta över Lillånäset, Junsele, utefter norra stranden av Ångermanälven till Björkä Bruk och Härnösand."

Lapparna i Hotagens lappby ha flyttat dels vintertiden till trakterna omkring Föllinge, Hamnerdals och Ströms kyrkor dels både vinter och sommar under de senare åren till trakter i Norge, dit flyttningar alltmer tilltagit.

Lapparna i Offerdals lappby flyttade inom Sverige med renarna till närmast belägna skogstrakter utefter Landösjön nedåt sjön Näliden, stundom till Undersåkers kyrka, men under de senaste åren oftast till Norge.

Lapparna i Kalls lappby flyttade nedåt Järpen, Åreskutan och Undersåker och därjämte under de senaste åren dels till trakterna söder om sjön Anjan dels ock till Norge.

Lapparna i Ovikens lappby flyttade till de närmast deras fjäll belägna skogstrakterna, varjämte de genom avtal förvärvat rätt att uppehålla sig med sina renar å enskilda tillhörig mark vid Börtnan och trakten däromkring.

Lapparna i Åre-Storsjö lappby. Den tidigare företagna flyttningen till Särvfjället och däromkring liggande skogstrakter hade numera upphört. Renar, tillhörande lapparna i lappbyn, hade under de senaste åren brukat utan vederbörlig tillsyn ströva ned över Ljusnan till Tännäs, Långå, Hede, Glöte och Lofsdalen samt vidare nedåt och jämväl över gränsen till Kopparbergs län.

Lapparna i Tännäs lappby. Sedan större delen av byarna Högvålen och Sörvattnet blivit inköpta för utvidgning av renbetesfjällen (Rut-fjället), sträckte sig lapparnas vinterflyttningar icke utöver det

sålunda utökade området; dock brukade en lapp vissa år under ogynnsamma väderleksförhållanden flytta med sina renar ned till Fjätfjället på gränsen till Kopparbergs län.

Lapparna i Idre lappby hade sitt stamhåll å för renbete särskilt upplåten kronomark och hade genom avtal med jordägare i de trakter, som närmast angränsa denna mark, förvärvat rätt att med sina renar uppehålla sig även å nämnda de enskilda tillhöriga trakterna. Tid- tals betade lapparna renarna vintertid även inom hermanet Fjätdalen nr 27 i Tännäs socken (numera inköpt som renbetesfjäll).

t.f.lappfog-
de P.A.
Brännström,
år 1898.

Udgångsmått - 1500
Med anledning av 1898 års renbeteslags förestående ikraftträdande höll t.f. lappfogden i Jämtlands län P.A. Brännström på länsstyrelsens anmodan under hösten 1898 sammanträden med lappbyarna, därvid upplysningar om bl.a. lapparnas vinterbetning under de senaste åren lämnades. Ur de förda protokollen antecknas i detta avseende följande.

Ovikens lappby. Uppgavs "att fjällfolket nu (hösten 1898) sutte med sina renar i en hjord vid Glen, därifrån de i slutet av november eller början av december över Lövdalen komme att flytta dels till Ekorrlandet, där gamla visten finnes, dels till Torsborg, där de plägade bo i "bolagshusen" och börjat uppföra en del kåtor å renbeteslandet, dels till Börtnan, dels till Viggesägen, dels ock till Havsjö å Bergsbyns fyllnadsjord."

Åre-Storsjö lappby. Lapparna uppdelades i två grupper. Ljungrislapparna och Mittådalslapparna. De förra uppgavs i november månad bruka draga med renarna från Ljungris åt söder genom Kesudalen och väster om Ljungdalen över Skärvagsdalen och Mittådalen till Lillfjället och Avafjället. I november eller december månad brukade Ljungrislapparna ha renslakt vid Messlingen. Sedan skedde flyttning till Backvallen och vidare till Högvålen, varifrån renarna brukade ströva dels åt öster mot Grundsjöarna, och dels åt söder, men återfördes i allmänhet till den slakt, som i februari eller mars månad ägde rum vid Rändningsvallen. I slutet av sistnämnda månad flyttade man åt norr med renarna, som efter att ha stannat några dagar mellan Lillfjället och Anáfjället återvände till Ljungris efter samma led som vid flyttningens anträdande på hösten. Mittådalslapparna brukade flytta med sina renar till Messlingen, där de sammanträffade med Ljungrislapparna, varpå de båda grupperna följdes åt.

Kalls lappby. Flyttningen uppgavs denna höst (år 1898) komma att ske från trakten av Mannsjöfallet "över Sandnäsets och Kjolands områden, förbi Slåtterviken i Stora Rensjön till Blåskalfjäll och

Öjaren, Ringsjöhöjden m.fl.

Tännäs lappby: i bygden inom delar av Tännäs, Linsells, Hede och Lillherrdals socknar samt inom inköpta byarna Sörvattnet och Högvålen.

1919 års lappkommitté.

1919 års lappkommitté, som utarbetade förslag till den nu gällande renbeteslagen av år 1928, uppdrog under utredningsarbetet - i skrivelse den 25 oktober 1921 - åt dåvarande lappfogden i Jämtlands län Staaff att för kommitténs räkning utreda, huru långt utanför renbetesfjällen jämtlandslapparna dels då plägade flytta dels ock i äldre tider plägat flytta inom Västerbottens, Västernorrlands, Gävleborgs, Jämtlands och Kopparbergs län. Med skrivelse den 29 april 1922 har Staaff till kommittén översänt en av honom uti ifrågavarande avseende gjord utredning i form av bl.a. protokoll över hållna förhör med lappar och bofasta rörande lapparnas vinterflyttningar. Nämda skrivelse och protokoll finnas bifogade denna utredning som särskild bilaga; bil. Staaff (sid. B 1 ff).

Sistnämnda kommitté gör i sitt betänkande (S.O.U. 1923:51, sid. 104) det uttalandet om sedvanerätten, då fråga är om Jämtlands län, att "utredningen givit vid handen att så gott som samtliga socknar besökts av lapparna för renbete; och torde vidkommande Gävleborgs län förhållandena där i stort sett vara lika, åtminstone såvitt angår den del av länet, som tillhör Hälsingland. Beträffande Kopparbergs län torde förutom Idre socken även vissa mindre områden omedelbart mot gränsen till Jämtlands län hava besökts av lappar för renbete." Vidare framhåller kommittén att gränserna för sedvanerättens geografiska omfattning ha av kommittén endast kunnat approximativt bestämmas.

Kommittén synes ha grundat sitt bedömande av sedvanerättens omfattning å den av lappfogden Staaff å kommitténs uppdrag gjorda utredningen.

Fil.dr.

Erik Bergströms karta.

Å riksarkivet - bland 1919 års lappkommittés handlingar - förvaras en karta, varå framlidne fil.dr. Erik Bergström, på sin tid anlitad utredningsman i lappfrågor och verksam bl.a. som nomadskolinspektör, ritat in de svenska lapparnas renbetestrakter (även trakter för vinterbetningen). Enligt anteckning å kartan avse de uppdragsgrensarna, vad jämtlandslapparna beträffar, dessas renbetestrak-

tagas av utav länsstyrelsen särskilt förordnade personer, vilka ha att vidarebefordra anmälningarna till landsfiskalen. Denne senare har att föra dagbok över samtliga till honom inkomna anmälningar.

Motsvarande bestämmelser infördes första gången i 1898 års renbeteslag, och av förarbetena till denna lag framgår att man med anmälningsplikten avsåg att underlätta efterspanandet av lapp, vars renar vällat skada.

Underlåtenheten att i behörig ordning göra anmälan är straffbelagd.

Utredningsmannen har undersökt i vad mån dagböcker finnas, som lämna upplysningar om lappars i Jämtlands län och i Idre lappby besök med renar vintertid å vissa trakter. Undersökningen har ansetts böra omfatta de landskommuner, beträffande vilka utredningsmannen inhämtat uppgifter i förevarande avseende av ortsbö (sid. 150).

Efter hänvändelse till landsfiskalerna i de distrikt, vari nämnda landskommuner ingå, har utredningsmannen erfarit att dagböcker för lapparnas anmälningar om flyttningar i allmänhet icke förts, ehuru lappar under senare tider flyttat med sina renar inom distriktet. Av berörda 21 landsfiskalsdistrikt ha sålunda dagböcker - såvitt vederbörande landsfiskal har sig bekant - förts i endast fyra distrikt, därunder i ett distrikt ej efter år 1917, oaktat lappar även sedan dess årligen flyttat med renar inom distriktet, och i de tre övriga distrikten först fr.o.m. år 1930, resp. 1941 och 1945. Inom några distrikt ha dock anmälningar av ifrågavarande slag införts i dagbok för andra ärenden. I samband med dessa förfrågningar hos landsfiskalerna ha några av dem påpekat lapparnas försumlighet att göra flyttningsanmälningar.

Ofta angiva dagboksanteckningarna icke den trakt inom kommunen (socken), där lappar gjort uppehåll med renar, eller över vilken flyttning skett. Anteckningarna ha i sådana fall ansetts vara utan egentligt värde för utredningen. I landsfiskalsdistrikt i Västernorrlands län (Ångermanland) ha anmälningar om även andra lappars än jämtlandslappars besök med renar förekommit. Visserligen kan förhållandet i vissa fall anses ha betydelse även för lappars i Jämtlands län betesrätt, men dessa anmälningar ha dock ansetts icke ha för utredningen tillräcklig aktualitet.

Av vad som vid genomgången av dagböckerna framkommit antecknas här följande:

Betesår.

Besökande lapp.

Besökt trakt.

Landsfiskalen i Hotings distrikt.

1941/42	Oskar och Anders Åhrén, Frostvikens mellersta lappby	Näset och Nagasjötjälén och angränsande marker, Fjällsjö kommun
1944/45	Klas Andersson, Frostvikens	Tjärnmyrbérgets, Rotnäsets och

	mellersta lappby	Skansnäsets skogsområde, Tåsjö kommun
1944/45	Anders Pålsson, Frostvikens mellersta lappby	Södra sidan av Tåsjön mot Norr-åker och Järvnäset
1946/47	Jonas Nilsson m.fl., Frostvikens mellersta lappby	Jansjö, Fjällsjö kommun
"	Kristoffer Andersson, Frostvikens norra lappby	Hocksjömon och Stensvattnet, Fjällsjö kommun
1948/49	Jonas Nilsson, Frostvikens mellersta lappby	Lövvik och trakten däromkring, Tåsjö kommun
1949/50	Kristoffer Andersson, Frostvikens norra lappby	Stensvattnet, Fjällsjö kommun
1950/51	Kristoffer Andersson, Frostvikens norra lappby	Stensvattnet, Fjällsjö kommun
1953/54	Jonas Malte Nilsson m.fl., Frostvikens mellersta lappby	Hällvattnet och Nagasjön, Fjällsjö kommun

Landsfiskalen i Ådalslidens distrikt.

1947/48	Anders Åhrén, Frostvikens mellersta lappby	Långvattnet, Junsele kommun
---------	--	-----------------------------

Landsfiskalen i Ströms distrikt.

1941/42	Nils Nilsson, Frostvikens mellersta lappby	Täxan
1942/43	Nils T. Åhrén m.fl., Frostvikens södra lappby	Torsfjärden
"	Anders Pålsson, Frostvikens mellersta lappby	Siljeåsen, Gubbhögen och Ringvattnet
1943/44	Nils Johan Nilsson, Frostvikens mellersta lappby	Risede, Lidsjöberg, Gärdnäs, Ringvattnet och Siljeåsen
1944/45	Anders Nilsson, Frostvikens mellersta lappby	Ringvattnet, Alavattnet, Jerilvattnet, Österkälén och Lövberga
"	Nils Åhrén, Frostvikens södra lappby	Öjaren, Bredkälén och Hedningsflokälén (flyttning till annan lappby)
1945/46	Nils Johan Nilsson, Frostvikens mellersta lappby	Gärdnäs, Lidsjöberg, Risede och Svaningen
1946/47	Klas Andersson, Frostvikens mellersta lappby	Harrsjön, Ringvattnet, Siljeåsen, Trångvattnet, Alanäs och Alavattnet

1946/47	Tycko Åhrén, Frostvikens södra lappby	Torsfjärden och Svaningen
"	Anders Pålsson, Frostvikens mellersta lappby	Harrsjön, Svanliden och Lillviken
"	Tycko Åhrén, Frostvikens södra lappby	Södra Ön, Näsvisen, Tullingsås och Måråsen (Tullingsås)
1947/48	Olof Persson, Hotagens lappby	Älghallen, Öjaren, Bredkålen och Henningskålen (Hedningsflokålen)
"	Anders Pålsson m.fl., Frostvikens mellersta lappby	Harrsjön, Lidsjöberg, Ringvattnet, Lillviken, Svanliden och Siljeåsen
"	Tycko Åhrén, Frostvikens södra lappby	Trakten omkring Svaningen och Stora Ringsjön
1948/49	D:me	Trakten omkring Torsfjärden och Svaningen
"	Olof Persson m.fl., Hotagens lappby	Öjaren, Finnvattnet, Renålandet, Kärrnåset, Älghallen, Hillsand och Henningskålen
"	Klas Andersson, Frostvikens mellersta lappby	Harrsjön, Siljeåsen och Lillviken
1949/50	Anders Pålsson m.fl., Frostvikens mellersta lappby	Harrsjön, Risede, Lidsjöberg, Lillviken, Ringvattnet, Siljeåsen och Gubbhögen
1950/51	Nils Johan Nilsson, Frostvikens mellersta lappby	Harrsjön, Risede, Lidsjöberg, Lillviken, Ringvattnet, Siljeåsen och Gubbhögen
"	Tycko Åhrén, Frostvikens södra lappby	Svaningen, Torsfjärden, Hillsand, Vedjeön, Kärrnåset, Södra Ön och Bredkålen
"	Klas Andersson, Frostvikens mellersta lappby	Siljeåsen, Gubbhögen, Lillviken, Alanåset och Alavattnet
"	John Nilsson m.fl., Frostvikens mellersta lappby	Lövberga, Västerkålen, Österkålen, Risselås, Långåsen och Trångåsen
1951/52	Anders Pålsson, Frostvikens mellersta lappby	Risede, Harrsjön, Gubbhögen, Alanås, Alavattnet, Strandliden, Jerilvattnet, Bredgård, Grels-gård, Österkålen och Långåsen
"	John Nilsson m.fl., Frostvikens mellersta lappby	Risede, Harrsjön, Siljeåsen, Gubbhögen, Alanås, Lillviken, Ringvattnet, Gårdsnås, Hillsand,

		Kärrnäset, Södra Ön, Bredkälén, Tullingsås Lövberga
1951/52	Jonas Malte Nilsson, Frostvikens mellersta lappby	
1952/53	Anders Pålsson, Frostvikens mellersta lappby	Harrsjön, Lillviken, Siljeåsen, Gubbhögen, Alanäs, Havsnäs, Ala- vattnet, Jerilvattnet, Strandli- den, Västerkälén, Österkälén, Långåsen, Trångåsen och Hösjöberg
"	Jonas Åhrén m.fl., Frostvikens södra lappby	Torsfjärden, Svaningen, Hillsand, Vedjeön, Öjaren, Kärrnäset och Södra Ön
1953/54	Ante Pålsson m.fl., Frostvikens mellersta lappby	Österkälén, Hösjöberg, Jeril- vattnet, Alavattnet, Alanäs, Gubbhögen, Lillviken, Lidsjöberg och Harrsjön
"	Olof Persson, Hotagens lappby	Öjaren, Älghallen, Henningskälén, Bredkälén, Kärrnäset, Södra Ön och Tullingsås
"	Klas Andersson m.fl., Frostvi- kens mellersta lappby	"Samtliga byar på andra sidan Ströms vattudal, Gärdnäs, Hill- sand o.s.v."
"	Jonas Åhrén, Frostvikens södra lappby	Hillsand, Vedjeön, Äspnäs, Strandliden, Strömsund och Tul- lingsås (25-30 januari 1954)
1954/55	Klas Andersson, Frostvikens mellersta lappby	Harrsjön
"	Jonas Åhrén m.fl., Frostvikens södra lappby	Gärdnäs, Hillsand, Kärrnäset, Renålandet, Södra Ön, Bredkälén, Näsviken och Tullingsås (5-15 ja- nuari 1955)
1955/56	John Nilsson, Frostvikens mel- lersta lappby	Risede, Lidsjöberg, Lillviken, Högbynäs, Alanäs, Alavattnet och Österkälén
1955/56	Klas Andersson, Frostvikens mellersta lappby	Risede, Lidsjöberg, Harrsjön, Lillviken, Siljeåsen och Högbynäs
"	Seth Nilsson, Frostvikens mel- lersta lappby	Lillviken, Gubbhögen, Ringvattnet, Alanäset, Havsnäs, Strandliden, Alavattnet, Äspnäs och Näxåsen
"	Tycko Åhrén, Frostvikens södra	Torsfjärden, Linjeviken, Hill-

	lappby	sand, Kärrnäset, Renålandet, Ön och Tullingsås
1955/56	Anders Åhrén, Frostvikens mellersta lappby	Havsnäs, Lövberga och Järvsand
1956/57	Olof Persson, Hotagens lappby	Öjarn, Älghallen, Henningskålen och Bredkålen (24 november - 15 december 1956)
"	Jonas Åhrén, Frostvikens södra lappby	Svaningen, Gärdsnäs, Vedjeön, Hillsand, Renålandet, Bredkålen och Öjarn (3 - 31 december 1956)
"	Tycke Åhrén, Frostvikens södra lappby	Alavattnet, Strandliden och Näs-viken (flyttning)
"	Klas Andersson, Frostvikens mellersta lappby	Harrsjön, Lillviken, Siljeåsen, Gubbhögen och Lidsjöberg
1957/58	Anders Pålsson, Frostvikens mellersta lappby	Risede, Svanselse, Lidsjöberg, Harrsjön, Gärdsnäs och Lillviken
"	Jonas Åhrén, Frostvikens södra lappby	Torsfjärden, Lidsjöberg, Gärdsnäs och Svaningen
"	Olof Persson, Hotagens lappby	Öjarn, Henningskålen, Älghallen och Bredkålen (27 januari - 5 februari 1958)

Landsfiskalen i Föllinge distrikt.

1905/06	Olof Mårtensson, Hotagens lappby	"Föllinge vid Hotagssjön"
"	D.me	Ålvikens by, Föllinge kommun
1914/15	Lars Tomasson m.fl., Frostvikens kommun	1) Trakten av Lövsjö (Nylands by) 2) Skärvångens byområde
1916/17	Torkel Nilsson m.fl., Hotagens lappby	Ålvikens och Skärvångens byområden

Å några landsfiskalskontor finnas förvarade koncept till av landsfiskalen utfärdade kungörelser om lappars besök med renar inom distriktet. Syftet med dessa kungörelser är att erinra markägare om skyldigheten enligt 38 § renbeteslagen att under besöken i trakten hålla hundar i band eller instängda. Då dessa kungörelser avse ämnade besök och man ej vet om besöken sedan kommit till stånd, har innehållet i kungörelserna ej ansetts vara för utredningen användbart. Hos landsfiskalen i Föllinge distrikt inhämtas av handlingar av här tidigare ej nämnt slag att lappar i Hotagens lappby

i mars månad 1900 betade renar å Laxvikens, Laxsjö, Nylands (i trakten av Lövsjön) och Skärvångens byområden,

den 20 februari 1901 slogo läger å Älvikens skog för betning av renarna därstädes samt

den 9 december 1911 anlände med renar till Älvikens och Äläsens skogar. Samtliga trakter äro belägna i nuvarande Föllinge kommun.

I samband med nu nämnda undersökningar ha några landsfiskaler lämnat upplysningar, grundade på egna iakttagelser eller vunen kännedom i övrigt, om lappars besök med renar vintertid inom resp. distrikt, nämligen

landsfiskalen i Hammerdals distrikt Bror Edenroth, född i Hammerdals kommun, som meddelar (den 23 oktober 1958) att lappar i Hotagens lappby så länge han minns, d.v.s. sedan 30 å 35 år, vintertid uppehållit sig med sina renar i skogstrakterna mellan Grenås och Görviks byar i Hammerdals kommun samt Skyttmons by i Stuguns kommun. Till denna betestrakt flytta de vanligtvis över Kakuåsen - Gåxsjön - längs Öjan. Hit - med betning dock närmare Skyttmon - flytta ibland även lappar i Frostvikens södra lappby.

t.f. landsfiskalen i Brunflo distrikt Ivar Dahlin, som uppgiver (den 14 oktober 1958) att lappar kortare tider åren 1952 och 1953 uppehållit sig med renar i trakten av byarna Klåxåsen och Åsan i Hackås kommun samt

landsfiskalen i Svegs distrikt H. Nordström, som meddelar (den 13 oktober 1958) följande:

"Lappfamiljen Blind gör årligen på vintern en förflyttning över Vendalen i Hede distrikt till Ransjö och Lofsdalen i Svegs distrikt. En annan familj brukar bo i Kölösen i Linsells socken varje vinter."

Uppgifter om flyttningar och vinterbetning, lämnade av lappbyarna vid sammanträden inför lappfogden.

I de protokoll, som förts vid årssammanträden med lappbyarna inför lappfogden enligt såväl 1928 års renbeteslag (12 §) som äldre rätt, finnas i allmänhet vad Jämtlands län och Idre lappby beträffar - dock mer kontinuerligt först från början av 1920-talet - anteckningar beträffande under sistförflutet betesår och understundom även tidigare år av lapparna använda flyttningsleder och vinterbetestrakter. Dessa anteckningar äro emellertid till stor del knapphändiga och lämna icke mer preciserade upplysningar om betestrakternas belägenhet. Distinktionen mellan renarnas uppehållstrakt under betningen och lapparnas bostadsort vid renarnas bevakning är ibland ej heller fullt tydlig.

Emellertid får tilltro sättas till dessa anteckningars riktighet med hänsyn till att upplysningarna i allmänhet lämnats helt kort tid efter vinterbetningens avslutande och minnesfel hos uppgiftslämnarna åtminstone i dessa fall måste anses uteslagna. Protokollsanteckningarna, som hava skett utan att föreskrift om deras förande funnits, ha stort värde vid bedömning av frågor om lapparnas sedvanerätt.

För renskötselns framtida bedrivande är det därför av en väsentlig betydelse att anteckningar av ifrågavarande slag allt framgent ske samt att dessa äro i gehörlig mån fullständiga. I syfte att skapa garanti för att sådana anteckningar alltså jämt komma att göras synes det därför utredningsmannen angeläget att föreskrift utfärdas om deras förande.

Här nedan återgives i sammandragen form vad som uti ifrågavarande avseende kan inhämtas av de vid nämnda sammanträden med lappbyarna förda protokollen i den mån dessa varit tillgängliga för utredningsmannen.

Betes- år	Protokoll den	T r a k t vår betning skett m.m.
<u>Frostvikens lappby (1889-1915)</u>		
-	11 juli 1910	Protokollet (§ 9) angiver att vinterbetning förekommit å Blåsjöns, Stora, byområde Protokollen för övriga år lämna ej någon upplysning om vinterbetestrakter
<u>Frostvikens norra lappby (1916-1958)</u>		
1917/18	10 juni 1918	Grupp I: flyttning över Lillånäset - Harrsjöhöjden - Ormsjön - Bellvik - Rörström till Flyn och Böle inom Bodums socken " II: flyttning över Inviken - Hanselnäset efter Tåsjön till Storånäset och Häll-

vattnet; betning inom Hållvattnets, Nagsjöns, Rutsjöns, Backe och Vängelsbyns skogsmarker

Grupp III: flyttning över Sjougånäset - Risede -

Harrsjön - Lillviken - södra sidan Flåsjön - Österkälen - Långåsen - Fångsjön - Vågdalen till Länglingen; betning inom Grenås och Länglingens byars skogsmarker (Hammerdals kommun); återflyttning över Lidsjöberg och Risede

" IV: flyttning "ned till Eds socken"

1921/22 2 juli 1922

Grupp I: Gårdvattenberget (Bodums socken)

" II: Stensvattnet (Fjällsjö socken)

" III: Baksjön och Baksjöbränna (Eds socken)

" IV: Borgvattnet (Kyrkbyn)

1922/23 3 aug. 1923

Grupp I: Gårdvattenberget och Stensvattnet

" II: Jansjö och Ottsjö i Ådalslidens och Resele socknar

" III: Baksjön och Krokå i Eds socken

1923/24 19 juli 1924

Grupp I: Stensvattnet

" II: Hocksjö i Bodums socken

" III: Boberg och Överammer

1924/25 19 juni 1925

Grupp I: Jansjö och Ottsjö ävensom Björnbäck i Anundsjö socken

" II: Mo i Dals socken

" III: Västerövsjö i Håsjö socken

1925/26 19 aug. 1926

Protokollet giver ej upplysningar i detta avseende

1926/27 20 juni 1927

Grupp I: Hällesjö socken

" II: Junsele socken

1927/28 25 juli 1928

Grupp I: flyttning över Dorotea - Bodum - Ramsele till Ragunda (Köttsjön) samt vidare över Ramsele till Junsele (Långvattnet) och därifrån till Backe; återflyttning över Bodum och Dorotea

" II: flyttning över Tåsjö - Bodum - Ramsele - Borgvattnet - Ragunda - Håsjö till Sörbygden; återflyttning över Håsjö - Ragunda - Stugun - Borgvattnet - Hammerdal - Ströms Vattudal - Lidsjöberg

1928/29	7 juni 1929	Grupp I: flyttning över Dorotea - Bodum - Fjällsjö till Stensvattnet och vidare över Junsele - Adalsliden - Anundsjö - Skorped - Överlänäs till Multrä
		" II: flyttning över Tåsjö - Bodum - Fjällsjö - Ramsele - Borgvattnet - Stugun till Lillsjöhögen; återflyttning över Lit - Hammerdal - Strömsund
1929/30	18 sept. 1930	Grupp I: flyttning över Dorotea - Tåsjö till Stensvattnet
		" II: flyttning över Tåsjö - Bodum - Fjällsjö - Ramsele - Borgvattnet - Stugun - Håsjö - Hällesjö - Holm - Sättna - Selånger till Skisjöbölen? i Tuna socken
1930/31	17 juni 1931	Grupp I: flyttning i likhet med 1929/30
		" II: flyttning till Boberg (Borgvattnet) efter samma led som 1929/30
1931/32	20 juni 1932	Grupp I: flyttning över Dajma - Rajan - Sörfors - Harrsjöhöjden - efter Onbäcken till Ormsjö; vidare till Avaträsk samt förbi Dorotea kyrkby till Rockvattnet; vidare över Kronvike by - Rensjönäs - Flyn till Bodvattnet i Bodums socken
		" II: flyttning över Tåsjö - Bodum - Fjällsjö - Ramsele till Boberg (Borgvattnet); återflyttning över Hammerdal - Strömsund - Gårdnäs - Lidsjöberg - Sjoutnäset
1932/33	16 aug. 1933	Grupp I: flyttning i likhet med 1931/32
		" II: flyttning över Dajma - Norrsjön - Korsselbränna - Rotnäset - Stornäset - Nagasjön - Rudsjön - Vängelsbyn - Nordsjö - Vågdalen - Sandviken - Lövlund - Lungsjöbacken - Björkvattnet - Köttsjön till Boberg
1933/34	9 juni 1934	Grupp I: flyttning över Sörfors - Harrsjöhöjden - Ormsjö - Bellvik - Flyn - Stensvattnet till Långvattnet
		" II: flyttning i likhet med 1932/33
1934/35	13 juni 1935	Grupp I: flyttning i likhet med 1933/34
		" II: flyttning över Inviken - Storån - Lillvi-

- ken - Gubbhögen (Högbynäs) - Alavattnet - Strand - Ulriksfors - Tännviken - Länglingen - Fullsjön - Köttsjön till Överammer; återflyttning över Fullsjön - Björkvattnet - Lungsjöbacken - Ramselevallen - Vågdaalen - Vängelsbyn - Rudsjön - Stornäset - Tåsjö - Rotnäset - Tjärnmyrberget - Inviken
- Grupp III: flyttning och betning tillsammans med grupp I i Frostvikens mellersta lappby; prot 15 juni 1935.
- 1935/36 22 juni 1936 Grupp I: flyttning i huvudsak efter samma led som 1934/35; längre tids betning i Stensvattnet
- " II: flyttning i huvudsak efter samma led som 1934/35; längre tids betning i Ramselevallen och Skyttmon
- 1936/37 17 juni 1937 Grupp I: flyttning över Sörfors - Harrsjöhöjden - Ormsjö - Rörström till Stensvattnet och vidare till Junselevallen; återflyttning samma väg; dock att även Arksjö därvid passerades
- " II: flyttning över Inviken - Norrsjön - Korselbränna - Rotnäset - efter Tåsjön till Tåsjöedet - Stornäset - Nagasjön - Rudsjön - Björnberget - Mårdsjön - Nordsjö - Vågdaalen till Ramselevallen
- 1937/38 16 juni 1938 Grupp I: flyttning över Dabbsjön - Harrsjöhöjden - Ormsjö till Stensvattnet och efter betning där flyttning till Junselevallen
- " II: flyttning över Inviken till Tåsjö och vidare till Näset i Bodums socken
- 1938/39 19 juni 1939 Grupp I: flyttning över Luspen - Dabbsjö - Sörfors - Harrsjöhöjden - Ormsjö - Dorotea (Ava-träsk) - Kronvike - Flyn till Stensvattnet
- " II: flyttning över Inviken - Rotnäset - Tåsjö till Näset (Bodum)
- 1939/40 19 juni 1940 Flyttning över Luspen - Dabbsjö - Sörfors - Harrsjöhöjden - Ormsjö - Dorotea (Rockvattnet) - Flyn till Stensvattnet; återflyttning

		över Bellvik - Ormsjö och i övrigt efter samma led som vid nedflyttningen från fjäl- len
1940/41	10 juli 1941	Grupp I: flyttning över Luspen - Dabbsjö - Sörfors - Harrsjöhöjden - Ormsjö - Tvåttjärn - Rock- vattnet - Rörström - Sundet till Stensvatt- net
		" II: flyttning efter samma led som grupp I; å- terflyttningen gemensam för de båda grup- perna efter samma led som vid nedflyttning- en från fjällen
1941/42	14 juni 1942	Flyttning över Luspen - efter Dabbsjön - Sörfors - Harrsjöhöjden - Ormsjö - Bellvik - Rör- ström - Sundet till Stensvattnet
1942/43	25 juni 1943	Flyttning efter samma led som 1941/42
1943/44	19 juli 1944	Flyttning över Dabbsjön - Harrsjöhöjden - Ormsjö - Rörström till Stensvattnet
1944/45	19 juni 1945	Flyttning till och betning å trakten Leipikvattnet - Jormlien - Viken (Frostvikens kommun)
1945/46	13 juni 1946	Flyttning över Dabbsjön - Harrsjöhöjden - Ormsjö - Rörström - Sundet till Stensvattnet
1946/47	14 juni 1947	Grupp I: flyttning över Harrsjöhöjden och Ormsjö till Stensvattnet
		" II: flyttning och betning tillsammans med grupp II i Frostvikens mellersta lappby; prot. 12 juni 1947
		" III: Blåsjöfjäll (hela vintern)
1947/48	8 juni 1948	Grupp I: flyttning över Borga - Harrsjöhöjden - Ormsjö - Dorotea - Rörström - Sundet till Stensvattnet
		" II: flyttning och betning tillsammans med grupp II i Frostvikens mellersta lappby; prot. 5 juni 1948
1948/49	28 dec. 1949	Flyttning efter Saxälven samt över Dabbsjö - Sör- fors - Harrsjöhöjden till Norråker
1949/50	19 jan. 1951	Grupp I: flyttning över Dabbsjön - Sörfors - Hög- land - Ormsjö - å Bellvikssjöns is till Sundet; återflyttning från Sundet över Bellvikssjön - Ormsjö - efter Onbäcken - Harrsjöhöjden - Sörfors - Dabbsjön

		Grupp II: flyttning över Borga - efter landsvägen till Tvärsele - Sörfors - Högland - Ormsjö - å Bellvikssjöns is till Stensvattnet
1950/51	28 dec. 1951	Grupp I: flyttning över Dabbsjön - Sörfors - Harrsjöhöjden - Ormsjö - å Bellvikssjöns is till Sundet
		" II: flyttning efter samma led som grupp I till Sundet och därifrån till Stensvattnet
		" III: flyttning i likhet med grupp I
1951/52	18 juni 1952	Grupp I: flyttning över St.Dabbsjön - Rajastrand (Söderfors) - Harrsjöhöjden - Ormsjö - Bellvik - Sundet till Stensvattnet
		" II: flyttning i likhet med grupp I; gemensam återflyttning med denna grupp efter samma led som vid nedflyttningen
1952/53	29 juni 1953	Grupp I: flyttning efter samma led som 1951/52
		" II: flyttning i likhet med grupp I
		" III: betning hela vintern å lappbyområdet
1953/54	19 juni 1954	Trakten av Blåsjön (inom lappbyns område?)
1954/55	22 juni 1955	Trakten av Norråker
1955/56	11 juni 1956	Renarna hava under vintern ej förts från fjällen
1956/57	6 juni 1957	Trakten av Harrsjöhöjden (februari - april)
1957/58	2 juni 1958	Grupp I: Trakten av Norråker
		" II: Renarna hava under vintern ej förts från fjällen
		<u>Frostvikens mellersta lappby (1916-1958).</u>
1917/18	8 juni 1918	Grupp I: flyttning över Svanssele - Hanselnäset - Tjärnmyrberget - Norrby och utefter Tåsjön "och övervintrat inom Bodums socken"
		" II: flyttning över Risede - Lidsjöberg - Lillviken - Gubbhögen - Lövberga - Långåsen - Österåsen "och övervintrat inom Fjällsjö socken"
		" III: flyttning över Flyberg - Harrsjön - Lillviken till Siljeåsen
1921/22	3 juli 1922	Grupp I: Kyrkbyn i Borgvattnets socken
		" II: Risselås (mot Långåsen) i Ströms socken
		" III: Rudsjö i Fjällsjö socken (mot Långåsen)

		Grupp IV: Krokfors, Eldselet, Flyn och Vallåsen i Ramsale socken
1922/23	1 aug. 1923	Grupp I: "Inom Sättna och Sköns socknar vid Sundsvall" (sittplatser Nordansjö i Sättna och Gudmundsby i Sköns socken)
		" II: Skyttmon
		" III: Fjällsjö socken (Ljungby?)
		" IV: Boberg i Borgvattnets socken
1923/24	17 juli 1924	Grupp I: Sköns och Sättna socknar (sittplats i Gudmundsby)
		" II: Långvattnet i Junsele socken
		" III: Mårdsjö i Fjällsjö socken
		" IV: Krokfors i Ramsale socken
1924/25	17 juni 1925	Grupp I: Sköns, Timrå och Selångers socknar (sittplats i Gudmundsby)
		" II: Krokfors i Ramsale socken
		" III: Kyrkbyn i Borgvattnets socken
		" IV: Boberg i Borgvattnets socken
1927/28	23 juli 1928	Grupp I: flyttning över Tåsjö - Fjällsjö - Ramsale - Borgvattnet - Ragunda till Sörbygdén i Hällesjö socken; återflyttning över Ragunda - Borgvattnet - Hammerdal - Ström
		" II: flyttning över Alanäs - Bodum - Fjällsjö - Ramsale - Edsele - Helgun - Graninge - Viksjö - Ljustorp till Lunde i Timrå socken; återflyttning över Indalsliden - Holm - Hällesjö - Ragunda - Borgvattnet - Hammerdal - Ström
		" III: flyttning över Alanäs - Ström till Källmyråslandet i Ramsale socken; återflyttning över Fjällsjö - Bodum - Alanäs
		" IV: flyttning över Alanäs - Fjällsjö - Ramsale - Borgvattnet - Ragunda - Stugun till Ulvsjö i Nyhems socken
		" V: flyttning över Alanäs - Bodum - Fjällsjö - Ramsale - Borgvattnet - Ragunda - Stugun till Gindalen i Nyhems socken
1928/29	4 juni 1929	Grupp I: flyttning över Alanäs - Ström till Källmyråslandet (Flyn)
		" II: flyttning över Alanäs - Bodum - Fjällsjö -

Ramsele - Borgvattnet - Ragunda - Stugun
till Gindalen; återflyttning över Stugun
- Skyttmon - Hammerdal - Ström

Grupp III: Sättna socken (tillsammans med en betes-
grupp i Frostvikens södra lappby; prot.
3 juni 1929)

1929/30 15 sept. 1930

Grupp I: flyttning över Alanäs - Ström - Ramsele -
Borgvattnet - Stugun till Kovdsjö by i
Nyhems socken

" II: flyttning över Alanäs - Ström till Siksele
i Fjällsjö socken

" III: flyttning över Tåsjö - Bodum - Fjällsjö -
Ramsele - Edsele - Helgum - Graninge -
Ljustorp till Lunde by i Timrå socken; å-
terflyttning över Holm - Hällesjö - Håsjö -
Stugun - Ragunda - Borgvattnet - Hammerdal
- Ström

1930/31 15 juni 1931

Grupp I: flyttning över Alanäs - Ström - Ramsele
till Vängelsby i Fjällsjö socken

" II: flyttning över Alanäs - Ström - Hammerdal
- Borgvattnet - Stugun till Hovdsjö i Ny-
hems socken

" III: flyttning över Tåsjö - Bodum - Fjällsjö -
Ramsele - Edsele - Helgum - Graninge -
Ljustorp till Lunde by i Timrå socken

" IV: flyttning över Alanäs - Ström - Hammerdal
- Borgvattnet - Ragunda - Håsjö - Hällesjö
- Holm - Sättna - Selånger till Sidsjö in-
vid Sundsvall

1931/32 18 juni 1932

Grupp I: flyttning i likhet med grupp III 1930/31
(Timrå socken)

" II: flyttning över Ström - Borgvattnet - Stu-
gun - Kälarne - Hällesjö - Holm till Gård-
tjärn i Sättna socken

" III: flyttning över Alanäs - Ström - Hammerdal
- Borgvattnet till Krokväg i Ragunda soc-
ken med betning även i Färsån (Överammer
och Ammers byområden); återflyttning över
Köttsjön - Görvik - Länglingen - Ström-
sund - Gärdnäs - Lidsjöberg - Risede

Grupp IV: flyttning efter samma led som grupp I
1930/31 med betning i Sörviksstrand i Ram-
sele socken.

1932/33 13 aug. 1933

Grupp I: flyttning i likhet med grupp I 1931/32
(Timrå socken)

" II: Ammer i Ragunda socken; flyttning efter
samma led som grupp III 1931/32

" III: Västansjö och Sörviksstrand i Ramsele
socken

1933/34 13 juni 1934

Grupp I: flyttning i likhet med grupp I 1932/33
(Timrå socken)

" II: flyttning i likhet med grupp II 1932/33
(Ragunda socken)

" III: flyttning i likhet med grupp III 1932/33
(Ramsele socken)

" IV: flyttning längs Storån samt över Strömsund
- Ulriksfors - Länglingen - Görvik - Sör-
vik - Fullsjön - Köttsjön - Selsviken -
Kälarne - Hällesjö - Holm - Sättna med
betning huvudsakligen i Töva stations när-
het (Selångers kommun)

1934/35 15 juni 1935

Grupp I: flyttning i likhet med grupp I 1933/34
(Timrå socken)

" II: flyttning i likhet med grupp II 1933/34
(Ragunda socken)

" III: flyttning i likhet med grupp III 1933/34
(Ramsele socken)

" IV: flyttning i likhet med grupp IV 1933/34;
dock att betningen skett i trakten av
Gårdtjärns by i Sättna socken

1935/36 20 juni 1936

Grupp I: flyttning över Tåsjön - Bodum - Fjällsjö -
Ramsele - Edsele - Helgum - Graninge till
Krokvåg i Ragunda socken; återflyttning
direkt till Ramsele och sedan efter samma
led som vid nedflyttningen från fjällen

" II: Krokfors i Ramsele socken

" III: flyttning över Alanäs - Strömsund - Stam-
sele - Borgvattnet - Gesundsjön - Nyhem
med betning i Hovdsjö och vid Nyhems sam-
hälle; vid återflyttningen samma väg till

Strömsund och därefter efter Ströms Vattudal

Grupp IV: flyttning över Alanäs - Ulriksfors - Borgvattnet till Överammer; återflyttning över Köttsjön och Fullsjön och i övrigt efter samma led som vid nedflyttningen från fjällen

1936/37 15 juni 1937

Grupp I: Stavreviken i Ljustorps socken

" II: Rudsjö i Fjällsjö socken

" III: flyttning över Alanäs och Ströms socknar till trakten av Vängelsby i Fjällsjö socken

" IV: över Alanäs och Ströms socknar till Länglingen i Hammerdals socken; sedan flyttades en del av hjorden till Greningen och Lillsjöhögen i Lits kommun och den andra delen till Selsviken (Krångede) i Ragunda socken

1937/38 14 juni 1938

Grupp I: flyttning över Tåsjö och Bodums socknar till Fjällsjö socken

" II: flyttning över Alanäs och Ströms socknar till Ramsele socken

" III: flyttning över Alanäs och Ströms socknar till Bodums socken

" IV: flyttning över Ströms och Hammerdals socknar till trakten av Lillsjöhögen i Lits socken; återflyttning över Stuguns, Borgvattnets och Hammerdals socknar

1938/39 16 juni 1939

Grupp I: flyttning över Norrsjön - Tjärnmyrberget - Rotnäset - Bodum - Fjällsjö - Ramsele - Edsele - Helgum - Greningen - Indalsliden till Ljustorp med kvarter i Edsåker

" II: flyttning över Svanssele - Harrsjön - längs Flåsjön - Hållvattnet - Nagasjön - Rudsjön till Vängeln; återflyttning över Österåsen - Långåsen - Österkälen - Jerilvattnet - Gubbhögen - Harrsjön - Svanssele

" III: flyttning över Risede - Harrsjön - längs Flåsjön - Stornäsudden - Brocksjövallen - Hållvattnet till Nagasjötjälén

Grupp IV: flyttning över Risede - Storån - Gärdnäs -
efter Ströms Vattudal - Äspnäs - Klövsand
- Änåset - Fyringen - Länglingen - Ting-
sjön - Edefors - Norra Greningen - Selet
till Överammer; återflyttning över Kött-
sjön - Fullsjön - Sörvik - Länglingen och
därifrån efter samma led som vid nedflytt-
ningen från fjällen

1939/40 15 juni 1940

Grupp I: flyttning över Inviken - Norrsjön - Bränna
- Rotsjö - Tåsjöedet - Bodum till Fjällsjö
med kvarter i Jansjö

" II: flyttning över Inviken - Svanssele till
Harrsjön och Lidsjöberg med kvarter i dessa
båda byar

40/41 7 juli 1941

Grupp I: flyttning över Inviken - Hansselet - Bränna
- Rotnåset - Tåsjöedet - Skyrnsjön - Näset
till Jansjö i Fjällsjö socken med betning
inom denna socken under cirka 4 månader
(till omkring 20 april)

" II: flyttning till Tåsjöedet efter samma led
som grupp I och vidare över Klingersselet -
Stornåset - Vallsjöberget till Nagasjön

" III: flyttning över Flyberg - Lidsjöberg - Harr-
sjön med betning av renarna under cirka 4
månader i skogstrakterna mellan Ströms Vat-
tudal och Tåsjön

" IV: flyttning över Hovde - Svanssele - Harrsjön
- Alanäs - Flåsjön - Hällvattnet - Naga-
sjön till Rudsjön i Fjällsjö socken med
betning av renarna under tiden 7 januari -
27 mars i trakten av Rudsjön

1941/42 12 juni 1942

Grupp I: flyttning över Harrsjön - Flåsjön - Öster-
kälens anhalt - Vängeln - Krokfors - Sör-
viksstrand - Kärrnåset - Österkälens - Rud-
sjö - Hällvattnet - Flåsjön - Harrsjön och
vidare till fjällen

" II: flyttning över Norrsjön - Korsselbränna -
Rotnåset - Tåsjön - Tåsjöedet - Stornåset
till Näset i Bodums socken, där renarna
stannade den längsta tiden

Grupp III: Lidsjöberg

" IV: flyttning längs Storån samt över Lillviken

- Flåsjön - Gubbhögen - Klövsand - Strand

- Strömsund - Tännviken - Vågdalen till

Täxan; återflyttning efter Ströms Vattudal
till Storån

" V: flyttning efter samma led som grupp II till
Jansjö i Fjällsjö socken

1942/43 23 juni 1943

Grupp I: flyttning över Hanselnäset - Korsselbränna

- Rotnäset - efter Tåsjön - Stornäset -

Näset till Jansjö

" II: flyttning efter samma led som grupp I med
uppehåll i Näset i Bodums socken

" III: Harrsjön och Lidsjöberg

1943/44 16 juli 1944

Grupp I: flyttning över Inviken - Rotnäset - efter

Tåsjön till Tåsjöedet - Stornäset - Näset

- Jansjö till Långvattnet i Junsele socken

" II-IV: Skilda flyttningar till Lidsjöberg med
gemensam betning därstädes

" V: flyttning över Hovde och Svansele till
Harrsjön

1944/45 17 juni 1945

Grupp I: trakten norr och öster om Jorm

" II: trakten norr om Leipikvattnet

" III: flyttning över Risede - Lidsjöberg - Ring-
vattnet - Alavattnet - Jerilvattnet - Ös-

terkålen - Vågdalen - Stamssele - Täxan till

trakten Norrby-Vängeln; återflyttning över

Ljungby - Österåsen - Långåsen - Österkä-

len - Ringvattnet - Harrsjön - Hovde

" IV: flyttning över Svansele - Rotnäset - Kyrk-
tåsjö - Hoting - Rossön till Hällvattnet

1945/46 16 juni 1946

Grupp I: flyttning över Bågede - Torsfjärden - Lid-

sjöberg - Siljeåsen - Alanäs - Flåsjö

station - Hällvattnet - Nagasjötjälén till

Rudsjö och Johannisberg i Fjällsjö socken

" II: flyttning över Flyberg till trakten Risede
- Gärdnäs - Harrsjön

" III: efter skiljning i Munsvattnet flyttning

över Håkafot till Gäddede, där renarna be-

betes å södra sidan Kvarnbergsvattnet

1946/47 12 juni 1947

- Grupp I: flyttning över Hanselnäset - Rotnäset -
längs Tåsjön till Jansjö
" II: flyttning över norra sidan av Tåsjön -
Stornäset - Näset till Långvattnet
" III: flyttning över Hovde - Svansele till Harr-
sjön
" IV: Svaningen

1947/48 5 juni 1948

- Grupp I: betning tillsammans med lapparna i Frost-
vikens södra lappby först i Torafjärden
sedan i Munsfjället och slutligen i Sjuls-
åsen
" II: flyttning över Inviken - Korsselbränna -
Rotnäset - Tåsjön - Tåsjöedet - Stornäset
- Näset till Långvattnet; återflyttning över
Skysjöedet - Flåsjön - Siljeåsen - Harr-
sjön - Inviken
" III: flyttning i likhet med 1946/47
" IV: Jormlien
" V: flyttning efter samma led som grupp II till
Jansjö

1948/49 3 aug. 1949

- Grupp I: flyttning över Risede till Torafjärden och
därifrån till Stenfjället - Munsfjället
(renbetesfjäll inom Hotagens lappby);
slutligen betning i Sjulsåsen
" II: flyttning över Inviken - Hanselnäset -
Bränna - Rotnäset - längs Tåsjön till Löv-
vik
" III: Svansele
" IV: flyttning över Risede - Lillviken - Flåsjön
- Hållvattnet - Rossön till Jansjö; åter-
flyttning över Stornäset - Skysjöedet -
Tåsjön
" V: anteckning om flyttning och betestrakt
saknas

1949/50 6 juli 1950

- Grupp I: Flyttning till Svansele och därefter först
till Falkenströmberget, Lidsjöberg och
Siljeåsen samt sedan till Aldernäset, Löv-
vik och Tåsjöedet; sedan flyttning till
Stornäset, Näset och Backe samt slutligen
till Långvattnet; återflyttning efter sam-

ma led med den skillnaden att färden från Backe gick över Rossön - Flåsjön - Siljeåsen - Harrsjön - Svanselse

Grupp II: flyttning över Risede till Torsfjärden och sedan tillsammans med lapp i Frostvikens södra lappby till Svaningen och därefter till fjälltrakterna väster därom

" III: Svanselse och Harrsjön

" IV: Norrsjön, Tjärnmyrberget och Norråker

" V: Fånans dalgång, Harrsjön och Siljeåsen

1950/51 7 juli 1951

Grupp I: flyttning över Svanselse - Risede - landsvägen till Siljeåsen - Brattbäcken - Tåsjön till Tåsjöedet - landsvägen till Hoting - Stornäset - Vallsjöberget - Nagasjötjälén - Näset - Jansjö till Långvattnet och sedan till Bustanäset? i Bodums socken; återflyttning över Nagasjötjälén - Stornäset - Skyr sjöedet - Tåsjön - Rotnäset - Korsselbränna - Hanselnäset

" II: flyttning över Inviken - Nåsön - Hanselnäset - Korsselbränna - Rotnäset - landsvägen till Tåsjöedet (södra sidan) till Skyr sjöedet; återflyttning över Klingerselet - Flåsjön - Alaviken - Järvnäset - Tåsjön till Rotnäset - Korsselbränna - Hanselnäset - Inviken

" III: flyttning över Svanselse - Harrsjön - Risede - landsvägen till Lillviken - längs Flåsjön till Alanäs - Flåsjö station - Hällvattnet - Nagasjön - Kudsjön till Norrby i Fjällsjö socken; återflyttning över Österåsen - Trångåsen - Österkälén - Jerilvattnet - Alanäs - Siljeåsen - Harrsjön - Svanselse

" IV: flyttning över Nåsön - Bergvattnet - Hanselnäset - Korsselbränna - landsvägen å Tåsjöns norra sida till Tåsjöedet - Skyr sjöedet - Stornäset - Vallsjöberget - Rossön till Jansjö; återflyttning över Nagasjötjälén - Hällvattnet - Flåsjön - Lillviken - Harrsjön - Svanselse

Grupp V: flyttning över Svansele - Risede - Lidsjöberg - Gissmansvattnen - Lillviken - över Flåsjön till Siljeåsen och sedan efter Ströms Vattudal till Äspnäs - Alavattnet - Jerilvattnet till Österkålen

1951/52 16 juni 1952

Grupp I: flyttning över Inviken - Näsjön - Hanselnäset - Korsselbränna - Rotnäset - Västertåsjö - Karbäcken - Brattbäcken - efter landsvägen å Tåsjöns södra sida till Tåsjöedet - Skyrsjöedet - Stornäset - Näset - Jansjö till Långvattnet och sedan längs Fjällsjöälven till Stenviksstrand; återflyttning efter Fjällsjöälven till Backe och därifrån efter samma led som vid nedflyttningen från fjällen

" II: flyttning tillsammans med grupp I till Jansjö; återflyttning efter samma led till Skyrsjöedet och därifrån över Flåsjön - Harrsjön

" III: flyttning över Harrsjön - Lillviken - Högbynäs - Trångvattnet - Alavattnet - Jerilvattnet - Österkålen - Trångåsen - Österåsen till Norrby; återflyttning över Flåsjön och därefter i stort sett efter samma led som vid nedflyttningen från fjällen

" IV: flyttning över Inviken - Näsjön - Bergvattnet - Hanselnäset - Saxåmon - Norråker - södra sidan Tåsjön - Lövvik - Hoverudden till Hällvattnet

" V: flyttning över Svansele - Lidsjöberg - Lillviken - Högbynäs - Trångvattnet - Alavattnet - Jerilvattnet till Österkålen

" VI: Boberg i Bergvattnets socken (tillsammans med lapp i Frostvikens södra lappby)

1952/53 25 juni 1953

Grupp I: flyttning över Inviken - Näsjön - Hanselnäset - Korsselbränna - Rotnäset - Västertåsjö - Karbäcken - Brattbäcken - Tåsjön - södra sidan Tåsjöälven - Skyrsjöedet - Stornäset - Näset - Jansjö till Långvattnet; återflyttning över Näset - Vollsjön -

södra sidan Stornässjön - Skyrsjöedet -
norra sidan Flåsjöälven - norra sidan Flå-
sjön - Siljeåsen - Harrsjön - Fånans dal-
gång

Grupp II: flyttning över Inviken - Nåsjön - Bergvatt-
net - Hanselnäset - Korsselbränna - Norrå-
ker - södra sidan Sjougdälven till Tåsjön
- Tåsjöedet - södra sidan Tåsjöälven -
Skyrsjöedet - Stornäset - Storskyrsjön -
Vollsjön till Bodum; återflyttning efter
samma led till Skyrsjöedet och därefter ö-
ver södra sidan Flåsjöälven till Flåsjön -
Siljeåsen - Harrsjön - Fånans dalgång

" III: flyttning över Svansele - Harrsjön - Ala-
näs - Lövberget - Långåsen - Österåsen -
Ljungby till Norrby; återflyttning efter
samma led till Långåsen och därefter över
södra sidan Flåsjön - Österkälen - Jeril-
vattnet - Alanäs - Högbynäs - Lillviken
till Lidsjöberg, där renarna lämnades

" IV: flyttning över Saxvattnet - Saxån - Saxå-
mon - Tåsjön - Järvnäset - landsvägen till
Lövvik - Hoverudden - Östra Havsnäs till
Hällvattnet

" V: flyttning över Svansele - Risede - Lidsjö-
berg - Ströms Vattudal till Klövsand samt
vidare till Österkälen; återflyttning över
Jerilvattnet - Alavattnet - norra sidan
Ströms Vattudal till Lidsjöberg, där renar-
na lämnades

1953/54 17 juni 1954

Grupp I: flyttning över Inviken - Nåsjön - Norrsjön
- Korsselbränna - Rotnäset - Tåsjön - södra
sidan Tåsjöälven - Skyrsjöedet - Stornäset
- Bodumsjön - Näset - Jansjö till Långvatt-
net; återflyttning efter samma led till
Skyrsjöedet och därifrån över Flåsjön - Sil-
jeåsen - Harrsjön - Svansele - Inviken

" II: flyttning över Nåsjön - Bergvattnet - Han-
selnäset - Korsselbränna - Skyrsjöedet -
Brocksjön till Nagasjötjälen; återflyttning

över Hällvattnet - Östra Havsnäs - Siljeåsen - Harrsjön - Svansele

Grupp III: flyttning över Svansele - södra sidan av Sjougden - Fånsjön - Risede - Storån - Lidsjöberg - Ströms Vattudal till Klövsand och därifrån till Österkälén

1954/55 29 juni 1955

Grupp I: flyttning över Inviken - Svansele - Risede - landsvägen till Siljeåsen - Aldernäset - Tåsjöedet - Skyr sjöedet till Stornäset; flyttning efter en månads betning i Stornäset till Bustanäset (Bodums socken); återflyttning över Stornäset - Skyr sjöedet - Hoverudden - Flåsjön - Alaviken till Siljeåsen, där renarna lämnades

" II: flyttning över Nåsjön - Bergvattnet - Hanselnäset - Korsselbränna - Rotnäset - Tåsjöns is till Lövvik - södra sidan Tåsjöälven - Skyr sjöedet till Brocksjön, där renarna betades i trakten mot Nagasjötjälén och Rudsjö; återflyttning över Hoverudden - Flåsjön - Alaviken till Siljeåsen, där renarna lämnades

" III: flyttning över Svansele - Harrsjön - Lillviken - Trångvattnet - Jerilvattnet till Österkälén

" IV: flyttning från Gransjön över Väktarmon till Jormvattnet, där renarna betades hela vintern

1954/56 13 juni 1955

Grupp I: flyttning över Inviken - Nåsjön - Hanselnäset - Korsselbränna - efter Sjouätälven mot Granön; renarna förflyttade sig härifrån på egen hand i riktning mot Siljeåsen; flyttning sedan längs Flåsjöns norra strand till Hoverudden och Stornäset samt vidare till Nagasjötjälén

" II: Harrsjön och Siljeåsen

" III: flyttning över Svansele - Fånsjön till trakten Harrsjön-Siljeåsen (sammanslagning med grupp II:s och IV:s renar)

" IV: flyttning över Fjällsjön - Storflofjället -

- Risede - Lidsjöberg till Lillviken (sammanblandning med grupp II:s och III:s renar under deras betning i trakten)
- 1956/57 4 juni 1957 Grupp I: Svansele och Harrsjön
- " II: flyttning över Risede till Lidsjöberg; vid återflyttningen förenades grupperna I och II
- " III: flyttning över Inviken - Hanselnäset - Långmarksberg - Korsselbränna - Granön - längs Tåsjöns södra sida - Tåsjöälven - Skyrsjöedet till Stornäset; återflyttning över Flåsjön - Hoverudden - Flåsjön till Siljeåsen
- " IV: flyttning över Svansele - Norrsjö - Korsselbränna till Saxåmon

1957/58 4 juni 1958 Någon egentlig flyttning har ej skett; renarna ha på egen hand begivit sig till skogstrakterna kring Norrsjön och Inviken och där betat i spridda flockar

Frostvikens södra lappby (1916-1958).

1916/17 7 juni 1917 Solberg (Hammerdals socken)

- 7 juni 1918 "Rörande södra lappbyns vinterflyttningar under de senare 4 åren antecknades att den skett efter Ströms vattudal och direkt till Finnboriset å Solbergsskogen inom Hammerdals socken, där betats hela vintern till återflyttningen. En annan del flyttat efter vattudalen och till Tingsjön i Hammerdal, där renarna betats i Edeskogen hela vintern till återflyttningen" (§ 8)

- 1921/22 3 juli 1922 Grupp I: Länglingen
- " II: Skyttmon
- 1922/23 31 juli 1923 Grenås, Skyttmon och Tingsjön
- 1923/24 15 juli 1924 Grupp I: Görvik och Överammer
- " II: Grenås
- 1924/25 15 juni 1925 Boberg (Borgvattnets socken) och Gårdtjärn (Sättna socken)
- 1927/28 22 juli 1928 Grupp I: Betning inom Lits, Kyrkås och Brunflo socknar; vinterviste i Lillsjöhögen; flyttningsväg Ström - Hammerdal - Stugun

- Grupp II: flyttning över Ström - Hammerdal - Ragunda
- Håsjö - Hällesjö - Holm - Liden - Indal
till Timrå socken; viste där i Lunde
- 1928/29 3 juni 1929 Grupp I: flyttning över Ström - Hammerdal - Borgvattnet - Ragunda - Håsjö - Hällesjö - Holm till Sättna socken
- " II: flyttning över Ström - Hammerdal till Lillsjöhögen i Lits socken
- " III: flyttning över samma socknar som grupp I samt vidare över Sättna socken till Selångers socken
- 1929/30 10 sept. 1930 Grupp I: flyttning över Ström - Hammerdal till Lillsjöhögen
- " II: flyttning över Alanäs - Ström - Hammerdal - Borgvattnet - Ragunda - Hällesjö - Holm - Sättna till Rc by i Selångers socken
- 1930/31 12 juni 1931 Grupp I: Lillsjöhögen
- " II: flyttning i likhet med grupp II 1929/30
- " III: flyttning över Ström och Hammerdal till Boberg i Borgvattnets socken
- 1931/32 16 juni 1932 Grupp I: flyttning över Ström - Hammerdal till Greningen i Lits socken
- " II: flyttning till Länglingen, varifrån en hjord fördes över Borgvattnet - Ragunda till Kälarne i Håsjö socken och en hjord till Boberg i Borgvattnets socken
- 1932/33 9 aug. 1933 Grupp I: Lillsjöhögen
- " II: Boberg och Överammer
- 1933/34 2 sept. 1934 Grupp I: Norra Greningen
- " II: flyttning till Länglingen, varifrån en hjord fördes till Boberg och en till Selångers socken
- 1934/35 18 juni 1935 Grupp I: Norra Greningen och Näverede
- " II: Länglingen, Görvik och Boberg
- 1935/36 18 juni 1936 Grupp I: Norra Greningen och Näverede
- " II: Tingsjön och Lillsjöhögen
- " III: Boberg
- " IV: Överammer
- 1936/37 12 juni 1937 Grupp I: Norra Greningen och Näverede
- " II: Greningen och Lillsjöhögen

		Grupp III: Boberg
1937/38	21 juni 1938	Grupp I: Greningen
		" II: Boberg
		" III: Greningen
1938/39	13 juni 1939	Grupp I: Norra Greningen
		" II: trakten norr om Skyttmon (Laxsjöhöjden i Hammerdals socken)
		" III: Boberg
1939/40	12 juni 1940	Trakten av Mörtsjön i Hammerdals socken och Stora Laxsjön i nämnda och Borgvattnets socknar
1940/41	2 juli 1941	Grupp I: flyttning över Svaningen till Linjeviken; därefter betning tillsammans med grupp II först i Linjeviken samt sedan å Ede kronopark (Hammerdals socken) och i trakten av Stora Laxsjön
		" II: först betning i trakten av Torsfjärden, sedan betning i Linjeviken, å Ede kronopark och vid Stora Laxsjön tillsammans med grupp I
1941/42	9 juni 1942	Grupp I: flyttning över Torsfjärden till trakten av St. Ringsjön söder om Svaningen
		" II: flyttning över Torsfjärden till Sve (inom Svaningeområdet)
1942/43	21 juni 1943	Trakten av Svaningen
1943/44	12 juni 1944	" " "
1944/45	13 juni 1945	Trakten väster om Gäddede Kyrkby samt trakten norr om Kvarnbergsvattnet och i Jormlien
1945/46	20 juni 1946	Först betning i Torsfjärden, varifrån flyttning sedan skett till Svaningen, där renarna betats i trakten av St. Ringsjön; därifrån flyttning över Bredkälen - Håxåsen - Hallviken - Länglingen - Görvik - Edefors - Skyttmon till Boberg; efter cirka 2 månaders betning i Boberg återflyttning över Borgvattnet - Görvik - Ströms Vattudal
1946/47	10 juni 1947	Betning först i Torsfjärden och sedan i trakten av Boberg
1947/48	4 juni 1948	Torsfjärden, Munsfjället och Sjulsåsen
1948/49	2 aug. 1949	Svaningen, Stenfjället - Munsfjället och Sjulsåsen
1949/50	4 juli 1950	Svaningen samt Brännfjället (Brändklumpen?) och

- trakterna mot Norge
- 1950/51 6 juli 1951 Flyttning över Torsfjärden - Gullösundet - St. Ringsjön - Kärrnåset - Bredkälen - Hallviken - Länglingen till Boberg; återflyttning efter Ströms Vattudal - Bågede - Gussvattnet
- 1951/52 11 juni 1952 Flyttning till Boberg efter samma led som 1950/51; efter betning i Boberg flyttning till Skyttmon och betning där cirka 14 dagar före återfärden till fjällen efter Ströms Vattudal till Fiskåvattnet
- 1952/53 23 juni 1953 Betning i Torsfjärden; flyttning därifrån över St. Ringsjön - Ströms Vattudal - Hallviken - Länglingen till Skyttmon
- 1953/54 14 juni 1954 Betning i Skyttmon cirka en månad; därifrån flyttning till Greningen och betning därstädes
- 1954/55 1 juli 1955 Betning i likhet med 1953/54
- 1955/56 15 juni 1956 Flyttning över Fiskåvattnet - Bågede - Torsfjärden - Svaningen - Mullnåset till Skyttmon, där renarna betades under tiden 24 december - omkring 10 april
- 1956/57 7 juni 1957 Grupp I: flyttning Fiskåvattnet - Bågede - landsvägen till Vedjeön - över isen till Äspnäs - en kortare sträcka landsväg - över isen till Södra Ön - över Ruffsfjärden - Hallviken - Länglingen - Tingsjön - Vikfjärden till Greningen
- " II: flyttning Torsfjärden - Svaningen - efter samma led som grupp I till Görvik och vidare till betestruker i Borgvattnet, Skyttmon och Överammer
- 1957/58 5 juni 1958 Torsfjärden och Svaningen

Hotagens lappby (1889-1957).

- 1911/12 4 juli 1912 Grupp I: "Nyhem, Sundsjö, Stugun och Hammerdal"
- " II: "Östra Hotagen och Laxsjö"
- " III: "Landön, Offerdals socken"
- 13 juni 1922 Grupp I: "Skyttmon, Borgvattnets socken, under 8 vintrar"
- " II: "3 vintrar i Landön, Offerdals socken, och 3 vintrar i Aspåsbole, en vinter i

		Aspåsbole och Kännåsen, Ås socken, samt vintern 1922 i Namm, Frösö socken"
1922/23	27 juli 1923	Grupp I: "Landön en månad och därifrån till Namm i Sunne socken och så flyttat till Ljusdal, Bjuråker och Hudiksvall och samma väg åter"
		" II: Skyttmon (december - april)
1923/24	10 juli 1924	"Inom Skyttmon i Borgvattnets socken och därefter inom Bräcke, Bodsjö och Revsund med sittplats i Grönviken, Bräcke socken"
1924/25	11 juni 1925	Grupp I: Bjuråkers- och Hudiksvallstrakten (Hede i Hälsingtuna)
		" II: Bräcke och Bodsjö
1925/26	25 aug. 1926	Grupp I: Grenås (Hamnerdal) och Skyttmon
		" II: Namm och Bjuråker (flyttat över Gillhov, Haverö och Ramsjö)
1926/27	9 okt. 1927	Anteckningar uti ifrågavarande avseende saknas
1927/28	3 aug. 1928	Grupp I: flyttning över "Föllinge, Offerdal (Landön), Aspås, Rödön till Namm i Frösö socken"
		" II: "Vid Hotagssjön och Valsjön"
1928/29	6 apr. 1929	Flyttning från fjällen har ej ägt rum
1929/30	10 juli 1930	Grupp I: Skyttmon (flyttning över Laxsjö - Gåxsjö - Hamnerdal)
		" II: "Lit och Föllinge"
		" III: trakten av Svaningen
1930/31	12 aug. 1931	I likhet med 1929/30, dock har grupp II ej betat i Föllinge
1931/32	23 apr. 1932	Trakten av Hotagens kyrkby (19 januari - 27 mars)
1932/33	20 sept. 1933	Grupp I: "Laxsjö och Gåxsjö"
		" II: trakten av Ålviken och Laxviken
1933/34	24 sept. 1934	Flyttning från fjällen har ej ägt rum
1934/35	6 aug. 1935	Grupp I: flyttning över Almdalen - Storåbränna - Gåxsjö - norra sidan av Hamnerdalssjön - Edefors - Gravasundet till Skyttmon
		" II: trakten av Hotagens kyrkby
1935/36	10 aug. 1936	Flyttning över Hasslingarna till trakten av Hotagens kyrkby samt vidare efter Hotagssjön och över Lövsjön - Gåxsjön - Sikås till Grenås (Hamnerdals kommun); återflyttning därifrån över Gisselås - Vitvattnet - Storåbränna - Lakavattnet - Almdalen

1936/37	2 juli 1937	Grenås
1937/38	19 juli 1938	Gåxsjö och Hammerdals socknar, huvudsakligen i trakten av Grenås
1938/39	23 sept. 1939	Flyttning över Storåbränna - Laxsjö - Gåxsjö till Grenås
1939/40	6 juli 1940	"I trakten av dels Laxviken, dels Gåxsjö och delsmärdal"
1940/41	11 sept. 1941	Flyttning över Lövhöjden till trakten Älviken - Målsjön - Bryngelhögen till Lövsjön, i vilken trakt renarna betades halva vintern
1941/42	11 nov. 1942	Trakten av Laxviken
1942/43	26 nov. 1943	Flyttning till trakten söder om Hotagssjön och till Lövsjön
1943/44	6 sept. 1944	Trakten av Öjarn, Flykälén, Storåbränna, Hedningskälén, Vitvattnet och Laxviken
1944/45	15 sept. 1945	"Hjorden fördes till Gåxsjö i början av december, till Grenås, Hammerdal i mitten av januari och till Borgvattnet i slutet av januari månad"
1945/46	18 aug. 1946	Gåxsjö, Grenås och Borgvattnet
1946/47	1 juli 1947	Flyttning över Älviken till Grenås
1947/48	25 aug. 1948	Flyttning över Älviken till Laxviken; återflyttning därifrån över Hotagen - St. Brinntjärn - Hasslingarna
1948/49	28 juli 1949	Flyttning över Öjarn - Hedningsflokälén - Yxskaftälén - Gåxsjö till Grenås
1949/50	7 sept. 1950	Flyttning över Hasslingarna till Hotagen
1950/51	28 aug. 1951	Flyttning över Hasslingarna - Hotagen - Mörtsjön - Lövsjön till Gåxsjö; dåliga betesförhållanden därstädes tvingade återflyttning till Hotagen, där betet var relativt gott
1951/52	26 juni 1952	Flyttning till trakten av Hotagssjön och Brinnsjön samt betning där cirka 14 dagar; flyttning därifrån över Laxviken - Lövsjön - Ottsjön - Gåxsjön - Hammerdal till Grenås; återflyttning från Grenås över Flykälén - St. Åbränna - Laxsjön
1952/53	30 sept. 1953	Flyttning till Grenås "efter den vanliga flyttning leden"; återflyttning efter samma led som 1951/1952

- 1953/54 12 okt. 1954 Flyttning över Öjarn - Älviken - Laxviken - Ottsjön - Gåxsjö till trakten av Hammerdal; återflyttning över Flykälén - Storåbränna
- 1954/55 18 okt. 1955 Hjorden uppdelades den 12 december i Hägnäset (Frostvikens kommun) i två grupper
- Grupp I: flyttning över Hotagen - Hotagssjön - Mört-sjön - Lövsjön - Ottsjön - Gåxsjö till Grenås med betning inom Grenås och Görviks byars områden; återflyttning över Flykälén - Storåbränna
- " II: flyttning över Foskvattnet - Lövhöjden - Hotagssjön - Lövsjön till trakten av Forsåsen (Föllinge kommun)
- 1955/56 27 dec. 1956 Vinterbetning i Muns- och Stenfjällen (renbetes-fjäll)
- 1956/57 1 okt. 1957 Grupp I: flyttning över Öjarn - Hedningsflokälén - Gåxsjö - Grenås till Skyttmon
- " II: flyttning över Älviken - Laxviken - Mört-sjön - Lövsjön - Ottsjö - Gåxsjö - Hammerdal till Skyttmon
- Gemensam återflyttning för båda grupperna från Skyttmon över Hammerdal - Gåxsjö - Flykälén - Storåbränna

Offerdals lappby (1889-1915).

Under åren 1900-1901 hava renarna vårdats av lappar inom andra lappbyar. Protokollen för åren 1897-1915 innehålla ej några uppgifter om använda vinterbetestrakter.

Offerdals östra lappby (1916-1929).

- 1921/22 9 juni 1922 Grupp I: Landön (Offerdals kommun) samt Husås (Lits kommun) och Gravarvågen (Föllinge kommun)
- " II: Landön, Böle i Aspås socken samt Landsom i Ås socken, "då betningen varit mot Åskott samt åt Dvärsett och Hissmofors"
- 1922/23 29 maj 1923 Grupp I: Husås och Norra Greningen (Lits kommun) samt Gravarvågen
- " II: Landön och Lövviken (Tulleråsen) i Offerdals kommun, Narn i Frösö nuvarande köping, och "därifrån över Pilgrimstad, Bräcke,

Borgsjö, Torpshammar, Stöde, Selånger till
Södra Stadsberget (Sidsjö) vid Sundsvall
där var en tid och sedan vänt"

1923/24	8 juni 1924	Grupp I: Mullfjället och Renfjället
		" II: Klåxåsen (Hackås kommun) och Namm
1924/25	8 juni 1925	Grupp I: "i Lit sedan i Pilgrimstad kring Revsunds- sjön"
		" II: Åreskutan, Mullfjället och Kjoland
1925/26	20 juli 1926	Uppgift om plats för vinterbetningen saknas
1926/27	22 aug. 1927	" " " " " "
1927/28	5 sept. 1928	Grupp I: flyttning över Landön efter Lången till Handog (Lits kommun)
		" II: flyttning över Landön efter Nälssjön över Krokom och Åssjön till Brynje (Lits kommun)
1928/29	23 juli 1929	Grupp I: flyttning över Landön efter Lången till Handog
		" II: flyttning över Landön, Tulleråsen, Krokom och Ås till Brynje
<u>Offerdals västra lapphy (1916-1929).</u>		
1921/22	8 juni 1922	Grupp I: Krok (Kalls kommun), omkring Sällsjön, Gesten och Djupsjöarna (Mörsils kommun) samt mellan Bydalen och Hallen å ömse si- dor om Damman (Hallens kommun)
		" II: Omkring Gärdessjön (Offerdals kommun) vid Böle i Aspås socken och i Namm (nuvarande Frösö köping)
1922/23	26 aug. 1923	Grupp I: Omkring Sällsjön, mellan Hallen och Byda- len samt å Västfjället; återflyttning över Krok och Sulviken (Kalls kommun)
		" II: "Kälarne i Offerdal" (Utgårds, Östra Ulvsås och Västra Ulvsås byområden, som gemensamt benämnas "Kälom" torde avses)
1923/24	26 sept. 1924	Grupp I: Krok, Järpen, Uppland, Mullfjället, Åre- skutan och Blåskalfjället
		" II: Klåxåsen och Namm
1924/25	22 aug. 1925	Grupp I: trakten omkring Äggsjön (Åre kommun) och Krok
		" II: Håkanstad och Lundkälen (Brunflo kommun)
1925/26	17 juli 1926	Grupp I: Brynje (Bergs kommun)
		" II: Klåxåsen

1926/27	19 aug. 1927	Grupp I: Brynje (Bergs kommun)
		" II: "inom Näs, Hackås och Bodsjö socknar (sittplats i Klåxåsen)"
1927/28	2 sept. 1928	Grupp I: "flyttat över Krokum, Ås, Kyrkås, Brunflo, Lockne till Näs socken, där haft sitt vinterviste i Klåxåsen"
		" II: "flyttat över Alsen, Mattmar, Marby, Sunne, Hackås till Brynje i Berg, där haft sitt vinterviste"
1928/29	17 juli 1929	Grupp I: "flyttat genom Offerdal, Näskott, Rödön, Frösön och Sunne socknar till byn Klåxåsen i Näs socken, där vinterbetning ägt rum"
		" II: Krok
<u>Offerdals lappby (1930-1957).</u>		
1929/30	14 juli 1930	Grupp I: "flyttat över Landön, Norra Lit till Handog i Lit"
		" II: "flyttat över Landön, efter Lången till Litsnäset - Lits kyrka - gamla landsvägen till Mo - Brynje; tillbaka över Hissmofors, Tulleråsen - Landösjön"
1930/31	15 aug. 1931	Grupp I: Östra ändan av Landösjön
		" II: flyttning över Landön samt efter Lången till Litsnäset - Lits kyrka - över älven till Mo - Brynje; återflyttning samma väg
1931/32	28 juni 1932	Landön
1932/33	18 sept. 1933	Finnsäter (Offerdals kommun)
1933/34	12 okt. 1934	Landön
1934/35	11 okt. 1935	Grupp I: flyttning "över Landön, Öster Ulfsås, Rensbo, Litsnäset, Halåsen, Mo till Brynje i Kyrkås socken; återvägen togs mellan Kläppe och Halåsen till Åskott över landsvägsbron över Kattstrupforsen, Aspåsnäset, Aspås, Näversjöarna, Öster Ulfsås och Landön"
		" II: Landön
1935/36	28 dec. 1936	Grupp I: flyttning över Aspås och Ås till Brynje (Lits kommun), där betning ägde rum under tiden 21 december - 26 april
		" II: Finnsäter, sedan flyttning över Rensbo till Handog (betning där 9 februari - 20 april)

1936/37	3 juli 1937	Flyttning över Utgård (Offerdals kommun) efter Lå an till Litsnäset och vidare till Hando återflyttningen från Handog skedde över sen (Halåsen?) - Åskott - Hissmofors - i Aspås socken - Näversjöarna - Utgård Bredbyn - södra sidan Landösjön - Rönnö
1937/38	21 juli 1938	Grupp I: Kälom (Utgård m.fl. byar i Offerdals ko " II: flyttning över Kälom och efter Lången i Handog
1938/39	21 sept. 1939	Grupp I: Rönnöfors (Rännön), Utgård och Rensbo (Rödöns kommun) " II: Landön
1939/40	3 okt. 1940	Grupp I: Rensbo med betning även å intilliggande ker inom Lits kommun " II: Landön
1940/41	16 sept. 1941	Grupp I: flyttning över Vallrun, Skärvången och Lillholmsjö till trakten av Landön med betning där å områden inom Offerdals, Föllinge och Aspås socknar " II: flyttning över Finnsäter - Bredbyn - Ö Ulfsås till Rensbo
1941/42	26 okt. 1942	Grupp I: flyttning över Önrån och norr om lands gen Rönnöfors-Landön till Landön, då betning skedde 25 november - 25 april " II: flyttning över Rönnöfors till Landön, de båda grupperna förenades Landön
1942/43	17 okt. 1943	Grupp I: flyttning över Finnsäter och Landösjön till Landön " II: flyttning över Rismon - Landön - Bred Kälom (Utgård) till Rensbo
1943/44	27 juni 1944	Grupp I: flyttning över Landön - Aspås - Katts forsen - Åskott - Kläppe till Brynje " II: flyttning efter samma led som grupp I Branaryren (Lits kommun) " III: flyttning över Landön och längs Långan till trakten av Rensbo och Norra Lit m.fl. byar)
1944/45	1 okt. 1945	Grupp I: flyttning över Landön - Aspås - Katts forsen - Åskott - Kläppe till Brynje " II: flyttning efter samma led som grupp I Branaryren (Lits kommun) " III: flyttning över Landön och längs Långan till trakten av Rensbo och Norra Lit m.fl. byar)
1945/46	21 aug. 1946	Grupp I: flyttning över Landön - Aspås - Katts forsen - Åskott - Kläppe till Brynje

- Grupp II: flyttning över Landön och Häggenås till Högarna (Häggens kommun); återflyttning över Munkflohögen - Raftälven - Föllinge - Lillholmsjö - Åkersjön
- " III: flyttning över Rönnöfors - Landön - Norra Lit - Högbroforsen - Handog
- 1946/47 2 juni 1947. Grupp I: flyttning över Landön - Aspås - Kattstrupforsen - Åskott - Kläppe till Brynje
- " II: flyttning över Vallrun - Lillholmsjö - Föllinge - Munkflohögen till Högarna
- " III: flyttning över Finnsäter - Landön - Norra Lit till Handog
- " IV: flyttning över Vallrun - Lillholmsjö - Föllinge - Häggenås till Storhögen (Häggens kommun)
- 1947/48 28 aug. 1948 Grupp I: flyttning över Finnsäter - Landön - Rensbo - Näversjöarna - Aspås - Kattstrupforsen - Åskott - Kännåsen - Kläppe - Kyrkås kyrka - Bringåsen till Brynje
- " II: flyttning över Vallrun - Holmsjön - Föllinge - Raftälven - Munkflohögen - Trekilen - Ollsta till Högarna; återflyttning över Ollsta - Häggenås - Ringsta - Lången
- " III: flyttning över Olden - Rönnöfors - Landön - Lången - Ringsta - Lit till Handog
- 1948/49 25 okt. 1949 Grupp I: flyttning över Finnsäter - norra sidan Landösjön - norra sidan Lången - Ringsta - Lit - Handog till Storhögen
- " II: flyttning över Landön och Häggenås till Högarna
- " III: flyttning över Landösjön - Bredbyn - Kattstrupforsen till Mo (Lits kommun)
- " IV: flyttning samma väg som grupp III men fortsatte från Mo till Brynje
- 1949/50 5 sept. 1950 Grupp I: flyttning över Finnsäter - Backen - Fiskviken - norra sidan Landösjön - Lillholmsjö - Föllinge - Ringsta - Lit - Handog till Näverede (Stuguns kommun); återflyttning Långans vattendrag - Landösjön - Rismon - landsvägen till Finnsäter

- 3-
er
l-
- Tångeråsen - Bleckåsen till Mattmar; betning i Mattmar ungefär en månad och därefter flyttning till Hallen; återflyttning från Hallen över Storsjön - Näländsjön - Hällsjön och vidare samma väg som vid flyttningen
-
- 1954/55 12 juli 1955
- Grupp IV: flyttning över Finnsäter och Landösjön till Kälom
- Grupp I: flyttning till Rismon, där betning skedde en vecka, och därefter flyttning till Landön
- " II: flyttning till Rönnöfors, där betning skedde någon vecka, och därefter över Grönsåsen - Sulviken - Kall - Björnänge - Renfjället till Vällista (Undersåkers kommun)
- " III: flyttning över Landösjön till Enarsved där betning skedde en vecka, och därefter till Kälom
- nge 1955/56 29 juni 1956
- Grupp I: flyttning till Rismon, därifrån renar under kantbevakning betats till Landön. Renarna hava även betats "i trakterna Ringsta och Rensbo"
- " II: flyttning över Rönnöfors - Tångeråsen - Gärde - Djupsjön - Kroksvalen - Brattåsen - Färviken - Björnänge till Edsåsdalen (Undersåkers kommun); återflyttning över Björnänge - Färviken - Ranom - Suljätte - Gråvalen - Kälen - Frankrike
- 1956/57 4 okt. 1957
- Grupp I: Trakten av Kittelberget (Landön)
- " II: flyttning över Frankrike - Sulviken - Näshamn - Björnänge - Renfjället till Vällista

Sösjö lappby (1930-1957).

- 1929/30 16 juli 1930
- Grupp I: "Offerdal, Näskott, Rödön, Sunne till Klåxåsen i Näs socken delvis in på Bod och Lockne socknars områden"
- " II: "flyttade genom Offerdal till Kroks by i Kalls socken; delvis inom Undersåkers

		Mörsils socknar, Hallens och Upplands byar"	194
			194
31	17 aug. 1931	Grupp I: flyttning över Offerdal, Näskott, Rödön till Klåxåsen	
		" II: "Offerdal, Alsen, Mattmar och Hallen till Höge i Marby socken"	194
		" III: flyttning över Offerdals kommun till Krok (Kalls kommun)	
32	13 okt. 1932	Grupp I: flyttning och betning i likhet med 1930/31	
		" II: flyttning över Kalls, Mörsils, Mattmars och Hallens socknar till Höge i Marby socken	
		" III: Krok	194
33	15 sept. 1933	Krok	
34	10 okt. 1934	Grupp I: flyttning över Offerdal - Näskott - Rödön - Storsjön - Sunne till Klåxåsen	
		" II: flyttning över Kall - Alsen - Mattmar - Hallen till Höge	194
35	8 okt. 1935	"Vinterbetningen skedde i en grupp och flyttningen skedde blott inom Kall"	
36	30 dec. 1936	Betning "från Krok till Järphyn, Järphallen, Strand, Uppland, Bye, Äggen, Åsan, Semlan, Ocke m.fl. byar och mot Mattmar"	194
37	6 juli 1937	Trakten av Krok samt inom Undersåkers, Mattmars, Mörsils och Alsens socknar	
38	23 juli 1938	Klåxåsens, Tunvågens och Dödre m.fl. byar inom Lockne, Hackås, Näs och Bodsjö socknar	194
39	19 sept. 1939	Flyttning över Bergsjötrakten - Gråvalen - Gåstjärnvalen - Djupsjöskogen - Kroksvalen med betning huvudsakligen inom Kroks by (Semlans dalgång)	
0	1 okt. 1940	Betningen har huvudsakligen skett å trakten Långsådalen-Frankrike	
1	18 sept. 1941	Flyttning över Frankrike - Tångeråsen - Getan - Kougsta till Hallen (Undersåkers socken). Inom sistnämnda by samt å närliggande markområden inom Undersåkers, Kalls, Alsens, Mörsils och Mattmars socknar har den huvudsakliga betningen skett	194
2	27 aug. 1942	"Inom Kalls, Mörsils och Alsens socknar"	

1942/43	9 aug. 1943	"Inom Kalls, Offerdals, Alsens och Mörsils sockn
1943/44	14 okt. 1944	Betning har skett inom Offerdals, Kalls, Mattmar Mörsils och Alsens socknar, huvudsakli i trakten av Kougsta och Bleckåsen (Al flyttning över Långsådalen och Olden
1944/45	7 sept. 1945	Flyttning över Långsådalen och Bergsjön till tra väster om Gärdessjön (inom Alsens och en del även inom Offerdals kommun), dä betning pågick en månad; sedan betning trakten av Hallen (Undersåkers kommun) samt å närliggande mark inom Mörsils k mun
1945/46	23 aug. 1946	Flyttning över Långsådalen - Höjden - Olden - Ol sjön - Gärdessjön - Petersburg (Burg) - Kaxås - Hällsjön - Nälidsjön - Näskott - Tullus - Storsjön - Orrviken - Räcksjö Näs - Nækten till Klåxåsen
1946/47	28 aug. 1947	Flyttning över Bergsjön - Juveln - Gråvalen - Gå tjärnvalen - Næstjærnarna - Kroksvalen till Kroks, Jærphyns och Hallens byomr ("Krogs- och Jærpskogarna")
1947/48	30 aug. 1948	Flyttning samma väg och till samma trakt som 194
1948/49	25 nov. 1949	Flyttning samma väg och till samma trakt som 194 återflyttning efter Sulsjön samt över lesvalen - Finningen - Juveln
1949/50	27 dec. 1950	Grupp I: flyttning över Juveln - Gråvalen - Ble rån - över Getsjön - Burg - Kaxås - öv Hällsjön - Lungret - över Nälidsjön - Trollsåsen - Mjæla - över Storsjön - O ken - Näs till Klåxåsen " II: flyttning över Åkroken - Juveln - Gråv - Gåstjærnvalen - Kroksvalen till "Jær och Upplands skogar"; återflyttning öv Suljätten och Finningsvalen
1950/51	1 sept. 1951	Grupp I: flyttning över Juveln - Gråvalen - Grä lotten - Getan - Burg - Hällsjön - Lun - Nälidsjön - Trollsåsen - Mjælaviken - Storsjön - Orrviken - Räcksjön - Fåker Nækten till Klåxåsen; återflyttning sa väg till Hällsjön samt därifrån vägen :

om Kaxås - Hallen (Hållan?) - Valla (Vallstad?) - Ångsjön - Oldsjön - Frankrike

Grupp II: flyttning tillsammans med grupp I till Klåxåsen; återflyttning därifrån, som började den 10 februari, över Räcksjön - Orrviken - Kläppe - Hammarnäset - landsvägen till Kvitsle - Mattmar till Järpen, där renarna betades till den 25 april, då återflyttningen fortsatte över Kroksvalen - Gåstjärnvalen - Gråvalen - Juveln

19

1/52 26 sept. 1952

Grupp I: flyttning efter i stort sett samma led som 1950/51 till Klåxåsen

" II: flyttning över trakten Olden och Höjden - Åkroken - Kälapannklumpen - Gåstjärnvalen - Kroksvalen - Krok - Järpen - Järpströmmen - Nordsjön - Gunnilvallen - Såå till Renfjället (Åre kommun); återflyttning över Björnänge - Fröå gruva - Fävikens - Bonäshamn - Kroksvalen - Gåstjärnvalen - Bergsjöedet

19

1/53 30 nov. 1953

Grupp I: flyttning över Juveln - Gråvalen - Gräslotten - Getsjön - Myrdalen - Kougsta - Orrflon - Hällsjön - Könsta - Nälldsjön - Trollåsén - Mjälaviken - Storsjön - Orrviken - Räcksjön - Fåker - Näkten till Klåxåsen

" II: flyttning över Åkroken - Kälapannklumpen - Gåstjärnvalen - Kroksvalen - Krok - Järpen till Järpstorberget, där betning ägde rum en månad; sedan flyttning därifrån till Mattmar, där betning ock skedde; återflyttning över "Järpskogen" - Kroksvalen - Suljätten - Gåstjärnvalen - Gråvalen - Juveln

19

1/54 28 sept. 1954

Grupp I: flyttning över Bergsjöedet - Juveln - Gråvalen - Gräslotten - Gärdesjön - Burg - Hällsjön - Könsta - Nälldsjön - Trollåsén - Mjälaviken - Storsjön - Orrviken - Räcksjön - Fåker - Näkten till Klåxåsen

" II: flyttning över Oldklumpen - Kälapannklum-

- pen - Suljätten - Åreskutan till Renfjället
återflyttning över Järpströmmen - Hallen -
Krokssvalen - Bergsjöedet
- 1954/55 26 okt. 1955 Grupp I: flyttning till Klåxåsen efter i huvudsak
samma led som 1953/54
- " II: flyttning från Långsådalen över Gråvalen -
Krokssvalen - "Järpskogen" - söder om Liten
till Djupsjöarna, där betning skett cirka
2 månader; flyttning därifrån över Mattmar
till Hållbacken med betning där 14 dagar;
därifrån flyttning över Mattmar (med bet-
ning där en vecka) - Kläppe - Kvitsle -
och åter till Mattmar samt vidare över
Undersåker åter till fjällen
- " III: flyttning över Oldklumpen - Rönnöfors -
Vågen - Getan - Krok till Renfjället
- 1955/56 21 dec. 1956 Lappbyns samlade hjord befann sig i Berglia i Norge
vid jultiden 1955; därefter fördes renarna
i två skilda grupper till Sverige
- Grupp I: flyttning från Berglia över Björkede -
Torrön - Kolåsen - landsvägen till Bonäs-
hamn - Såå till Renfjället; återflyttning
över Kall - Suljätten - Bölesvalen
- " II: flyttning från Berglia över Stensjöarna -
Mjölkvattnet - Juveln - Gåstjärnvalen -
Järpen - Mattmar - Storsjön - Orrviken
till Klåxåsen; återflyttning över Semelå-
dalen - Kluk - Getan
- 1956/57 2 maj 1958 Grupp I: flyttning "längs den vanliga flyttningssle-
den till Valne", varifrån renarna spred-
sig över skogarna i trakten av Alsen; dä-
rifrån skedde återflyttning i april
- " II: flyttning över Kälapannklumpen och Stor-
gärdesrun till Gråvalen och sedan över
Oxvalen och Brattäggen till "Järpskogen";
därifrån flyttning över sjön Liten till
trakten av Storlyckan mellan Liten och
Djupsjön; sedan till Mattmar och därifrån
återflyttning över "Järpskogen"
- " III: flyttning över Frankrike - Tyckelvalen -

Suljätten - Färviken - Björnänge till Renfjället; betning där och i skogarna söder om Undersåker

Kalls lappby (1889-1957).

16 nov. 1901 Arrendatorn Zefanias Fikse i Åbo "ville ej bestrida att lapparnas renar av ålder vistats å trakten omkring Åbo" (§ 1). Ang. Rensjön, samma protokoll (§ 1). Ang. Renfjället och Gröplingvalen, samma protokoll (§ 2).

27/28	12 juni 1928	I "Åre socken inom Medstugan, Mullfjället och Åreskutan"
28/29	13 juli 1929	Kall och Åre socknar
29/30	30 aug. 1930	Mellan Skälstugan och Åre
30/31	4 juni 1931	" " " "
31/32	15 okt. 1932	"Trakten av Middagsfjället och Åre"
32/33	21 juni 1933	Trakten av Middagsfjället och Medstugan
33/34	23 aug. 1934	" " " "
34/35	16 aug. 1935	Middagsfjället, Medstugan, Mullfjället och Hästfjället
35/36	5 sept. 1936	Saxvallen och runt Åreskutan; flyttningvägen har gått över Torvsundet vid Åbo över Finnvalen till bl.a. Middagsfjället, Saxvallsklumpen och Flandern till Hästfjället
36/37	11 sept. 1937	Medstugan, Hästfjället, markområdet mellan sjön Anjan och Medstugan samt å Åreskutan
37/38	20 sept. 1938	Medstugan, Saxvallen och Åreskutan
38/39	26 sept. 1939	Saxvallen, Mullfjället och Åreskutan
39/40	10 juli 1940	"Trakten St.Rensjön - Åreskutan"
40/41	30 aug. 1941	" " " "
41/42	2 okt. 1942	Gemensam betning i Saxvallen. Därefter betning i två grupper
		Grupp I (Mattsson): flyttning från Saxvallen till trakten av Djupsjön (Mörsils kommun) över Gevsjön - Ottsjö - Åmen - Hottön
		" II (Klemetsson): flyttning från Saxvallen över Gevsjön - Vällistafjället - Hottön - Sällsjön - Kungsböle (Hallens kommun) - Häggsåsen - Billsåsen - Myrviken (Hana-

		backen) - efter Storsjön till Salsån - Dödre - Sandnäset; återflyttning en skedde över Skanderåsen - Hanabacken o.s.v. samma väg som vid flyttningen till vinterbetet
1942/43	13 aug. 1943	Gemensam betning först å Sundsvalen och i trakten Flandern och därefter i Saxvallen. Seda betning i två grupper Grupp I: flyttning från Saxvallen över Bodsjöbrä - Gevsjön - sjön Moen - till trakten av St. och L. Offsjön samt Gröplingvalen " II: flyttning från Saxvallen över St.Rensjö - Anjan - Gråsjön - längs Juveln - Berg sjöedet till "Ugård och Landön i Offerd socken"
1943/44	4 juli 1944	Saxvallen
1944/45	4 sept. 1945	Saxvallen, Flanderstöten och Äggsjön
1945/46	26-27 aug. 1946	Saxvallen, Flanderstöten, Hästfjället och Mullfjället
1946/47	26 aug. 1947	Saxvallen
1947/48	17 sept. 1948	Saxvallen; flyttning dit skedde väster om Äsingen återfärden skedde över Rensjönäset - Sundsvalen - öster om Baksjönäset - Anjan skutan
1948/49	11 okt. 1949	Dörrshögarna, Middagsfjället och trakten öster om St. Rensjön
1949/50	25 aug. 1950	Saxvallen
1950/51	25 sept. 1951	"
1951/52	24 sept. 1952	"
1952/53	18 dec. 1953	"
1953/54	13 dec. 1954	Saxvallen, Blåskalsvallen och Huså
1954/55	7 okt. 1955	Saxvallen, Hästfjället, Mullfjället och Åreskutan
1955/56	17 jan. 1957	Stor spridning av renarna; betning bl.a. i trakten av Saxvallen och Hästfjället; rensläkt Nordhallen (februari 1956)
1956/57	11 april 1958	Hästfjället; återflyttning över Sundsvalen - Anjan
		<u>Åre-Storsjö lappby (1891-1915).</u>
	11 mars 1910	Ang. betesförekomst inom Särvsjö by (§ 7)

Handölsdalens lappby (1916-1957).

- 0/21 10 sept. 1921 Grupp I (ljungrislapparna): Henvålen och Lövkläppen
" II: Sällsjö, Vällista samt omkring sjöarna
Hottön och Kosjön
- 2/23 2 juli 1923 Grupp I: Långå och Henvålen
" II: "Rätans socken och vid Röjan"
- 3/24 17 sept. 1924 "Att Kråik haft sin renbete under vintermånaden inom
Rätans socken utefter landsvägen till Hog-
dal - och omkring Rätanssjön och efter vä-
gen till Åsarna -"
- /25 14 sept. 1925 Grupp I: Omkring Hosjöbottnarna
" II: Vällista, Åmen och Hottön
- /26 25 aug. 1928 Grupp I: Klövsjö och Vemdalen
" II: Sonfjället
- /29 24 mars 1929 Grupp I: Klövsjö och Vemdalens socknar
" II: Särvfjället och Lunnäset
- /30 24 aug. 1930 Grupp I (Kråik): flyttat genom Storsjö, Vemdalen
och Klövsjö till Fjällgården; har dessutom
betat renarna inom Glissjöbergs och Knät-
tens byar (Svegs kommun)
" II: Särvfjället och Långå
- /31 22 juli 1931 Grupp I: flyttat genom Storsjö, Vemdalens och Klöv-
sjö socknar till Fjällgården
" II: Särvfjället
- /32 11 juli 1932 Klövsjö och Vemdalens socknar, dit och därifrån
flyttningen skett genom Storsjö socken
Ang. klagomål över lappmannen Lars Kråiks betning av
renar inom Vemdalens socken, bil. 1 (sid.90)
- /33 2 mars 1933 Grupp I (Kråik): Klövsjö och Vemdalens socknar,
dit och därifrån flyttningen skett genom
Storsjö socken
" II: Ottsjöfjällen vid Edsåsen i Undersåkers
kommun
Ang. klagomål över betning inom Vemdalens socken,
bil. 2 (sid.90)
- 34 15 okt. 1934 Grupp I (Kråik): Klövsjö och Vemdalens socknar
" II: sambetning med Tranris lappby
- 35 16 sept. 1935 Grupp I (Kråik): Klövsjö och Vemdalens socknar
" II: sambetning med Tranris lappby i trakten av
Lunnäset

1935/36	28 sept. 1936	Grupp I (Kråik): Ånnsjön (öster om), Kösjön och Gevsjön
		" II: sambetning med Tranris lappby i trakten Skårsdalen och Edsåsdalen
1936/37	14 okt. 1937	Grupp I (Kråik): Lilltevedalen (Storvallen), trerna omkring Ånn, Käråvallen samt mot sjön samt norr om "inlandsbanan" mot Ha sjöarna och Fridhem (Visjön)
		" II: sambetning med Tranris lappby i trakten Skårsdalen och Gröplingarna
1937/38	24 aug. 1938	Grupp I (Kråik): Lilltevedalen och "Ånntrakten" samt å Tranris lappbys område
		" II: sambetning med Tranris lappby
1938/39	3 okt. 1939	Trakten Ånn - Gevsjön - områden söder om Duved
1939/40	28 aug. 1940	Grupp I: Markområdena mellan Storsjö och Torsbor
		" II: Särvfjället och ett par nätter i Lunnäs
1940/41	6 aug. 1941	"Renarna hade betats i en hjord tillsamman med r narna från Tranris lappby. I slutet av vember hade flyttningen från fjället på börjats. Färden hade gått över östra He lags-skaftet - norra sidan av Flatruet Högrensvålen - Lövkläppen - Särvfjället Källberget till Hede Viken. Renarna hade därefter betats i trakten av Hede Viken, Vendalen och Särvfjället tills i slutet april, då återflyttningen till fjället börjat"
1941/42	10 sept. 1942	Björnsjön och Särvfjället
1942/43	17 sept. 1943	Trakten av Björnsjön; renarna drogo vidare "delvi på egen hand" till Särvfjället
1943/44	26 sept. 1944	Särvfjället
1944/45	21 sept. 1945	Särvfjället och Hede Viken
1945/46	9 juli 1946	" " "
1946/47	16 sept. 1947	Särvsjön
1947/48	21 sept. 1948	Särvfjället
1948/49	17 okt. 1949	Särvfjället ävensom Hede och Sonfjället och trakt däromkring
1949/50	27 sept. 1950	Särvfjället, Hede Viken samt mellan Hede Vikssjön (karsjön) och Stavsjön
1950/51	20 dec. 1951	Särvfjället, Stavsjöberget (söder om Vikarsjön) s

		Vitdalen (norr om Hede)
1951/52	7 nov. 1952	Särvfjället och Torsborg
1952/53	24 mars 1954	Särvfjället och Hedeviden
1953/54	3 sept. 1954	Särvfjället och trakterna mellan detta fjäll och "ned mot Hede"
1954/55	29 sept. 1955	Storvallen, Snasahögarna, Åsan och Reffloarna
1955/56	17 okt. 1956	Särvfjället, Lövkläppen och Vitdalen
1956/57	3 maj 1958	Särvfjället, Lunnäset och Vitdalen

Flyttningsvägarna till och från vinterbetestrakterna finnas i flera av protokollen närmare angivna.

Tranris lappby (1916-1958)

1927/28	23 aug. 1928	Grupp I: Häggsåsen och Kusböle (Ovikens kommun) " II: flyttat över Beten, Storsjö, Kläppen, Särvsjö till Långå, där betning skett söder om Ljusnan
1928/29	23 maj 1929	Inom Långå och Medskogens byar
1929/30	19 apr. 1930	Grupp I: trakten av Särvfjället " II: trakten av Dalen (Undersåkers kommun)
1930/31	24 sept. 1931	Trakten av Dalen och senare delen av vintern trakten av Torsborg
1931/32	13 juli 1932	Dalen, "Storsjöskogen" söder om landsvägen, Gråsjödörren
1932/33	5 dec. 1933	Dalen
1933/34	9 maj 1934	Trakten av Beten
1934/35	29 maj 1935	Henvålen samt vid Lunnäset och trakten söder därom mot Hede
1935/36	13 maj 1936	Gröplingvalen samt trakten av Hållfjället och Vällista (ävensom å renbetesfjäll)
1936/37	14 maj 1937	Trakten omkring Gröplingvalen
1937/38	10 juni 1938	Trakten av "Gröplingarna" (sjöarna)
1938/39	10 maj 1939	" " " "
1939/40	7 maj 1940	Trakten av sjöarna Gröplingen och Hottön
1940/41	13 maj 1941	Inom Storsjö, Hede och Vemdalens socknar, företrädesvis i trakten av Flatruet, Lunnäset och Hedeviden
1941/42	7 maj 1942	"Storsjöskogen" och Särvfjället
1942/43	18-19 maj 1943	"Storsjöskogarna", Särvfjället och trakten av Hedeviden

1943/44	23 maj 1944	Trakten av Hede Viken och Särvfjället
1944/45	27 juni 1945	Särvfjället
1945/46	9 juli 1946	Henådalen och trakten av Hede Viken
1946/47	10 maj 1947	Henvålen samt - betesgruppen Blind - dessutom Vemdals- och Klövsjöfjällen
1947/48	11 maj 1948	Grupp I: Klövsjö- och Vemdalsfjällen samt trakter av Röjan " II: Henvålen, "å båda sidor av Ljungan", Ottfjället och Gröplingvalen
1948/49	17 maj 1949	"I Vemdalen". Skiljning ägt rum å Vemdals-skalet. <u>"Markägare i Vemdalen ha hotat med laga åtgärder, därest vinterbetningen ej upphörde därstädes"</u>
1949/50	19 aug. 1950	Trakten av Vemdalen; återflyttning till fjällen skedde över Håsjövålen, Henvålen och Storsjön
1950/51	17 apr. 1951	Trakten av Vemdalen; flyttning till denna trakt skedde över Flatruet, Henvålen och Klövsjöfjällen
1951/52	28 juli 1952	Trakten av Vemdalen
1952/53	8 juni 1953	Först i trakten av Vemdalen, sedan i trakten av Ransjö (Svegs kommun) och därefter åter i Vemdalen
1953/54	28 maj 1954	Trakten av Vemdalen (november 1953 - april 1954)
1954/55	11 juni 1955	Klövsjöfjällen till jultiden och därefter först i Vemdalen och sedan å Sonfjället; återflyttning i början av april över Vemdalen - Särvfjället - Storsjön
1955/56	5 juni 1956	Flyttning över Flatruet och Särvfjället till Håsjövålen; efter en månads betning därstädes betades renarna i trakten av Vemdalen; under vårvintern betning i Ransjö och trakten av Linsell samt sedan under återflyttningen å Vemdals-skalet
1956/57	11 juni 1957	Trakten av Vemdalen; skiljning januari 1957 vid Liåsen (cirka en mil norr om Vemdalen)
1957/58	5 maj 1958	Flyttning över Flatruet till Håsjövålen, där renar betades 2 veckor; sedan flyttning till Fjällgården; återflyttning över Henvålen Storsjön

Oviksfjällens lappby (1897-1915).

9/1900	8 maj 1901	Börtnan; återflyttning över Flåsjön och Lövdalen
10/01	- " -	Trakten norr om Hottsjön (Hottön?) samt Hottöfjällen
	4-5 apr. 1902	Ang. vinterbetning under åren 1874-1902, <u>bil. 3</u> (sid. 91)
	23 juli 1906	"De (lapparna) önskade åtgärder måtte vidtagas så de finge på vintern besöka Klövsjöfjällen", (§ 9).
	8-9 sept. 1914	För renräkning i mars angives Klövsjöfjäll som lämpligaste ställe, (§ 10).

Tåssåsens lappby (1916-1958).

7/18	4 aug. 1918	Börtnan, Torsborg och Klövsjöfjäll
3/21	1 sept. 1924	Trakten vid Nybo (tillsammans med lappar i Anari-sets lappby)
4/25	23 sept. 1925	Börtnan, Flåsjön och Lövsta
7/28	26 apr. 1928	Efter Ljungans dalgång Grupp I: huvudviste i Holmbergsgården och Torsborg " II: huvudviste i Fotingen och Börtnan
8/29	17 apr. 1929	Lövsta
9/30	2 juni 1930	Fotingen
0/31	3 okt. 1931	Flyttning över Lövdalen till Fotingen och Börtnan
1/32	17 juli 1932	Grupp I: Kläppen " II: Börtnan
2/33	20 okt. 1933	Protokollet antyder att betning skett "i trakten av Ljungan"
3/34	26 juni 1934	Vinterbetesplatser ej angivna
4/35	25 apr. 1935	Betning först i Börtnan, där hjorden delades i två grupper, vilka sedan betades: grupp I i trakten av Torsborg och Holmbergsgården samt grupp II i trakten av Nybo
5/36	4 juli 1936	Grupp I: södra sidan Ljungan vid Torsborg " II: Börtnan
6/37	25 sept. 1937	Arånäset och Vävelsjön ävensom Börtnan
7/38	16 aug. 1938	Flåsjön och Torsborg
8/39	8 sept. 1939	Torsborg, Henvålen, Henådalen och Flåsjön
9/40	25 juni 1940	Torsborg, Flåsjön och Börtnan
0/41	14 dec. 1941	" " " "
1/42	27 sept. 1942	Grundsjöfjärn, Torsborg, Flåsjön och Börtnan
2/43	3 sept. 1943	Torsborg
3/44	29 sept. 1944	Torsborg och Västfjället

1944/45	20 sept. 1945	Stensjöberget, Torsborg, Börtnan och Nybo
1945/46	30 juli 1946	Börtnan och Flåsjön
1946/47	3 juni 1947	Holmbergsgården och "i Klövsjöfjället vid Nybo och Börtnan"
1947/48	21 sept. 1948	Flåsjön och Klövsjöfjällen
1948/49	11 juli 1949	" " "
1949/50	22 aug. 1950	Grupp I: Börtnan " II: Flåsjön
1950/51	15 febr. 1951	Grupp I: Klövsjö " II: Flåsjön och Torsborg
1951/52	12 jan. 1953	Klövsjöfjällen
1952/53	24 sept. 1953	Grupp I: Holmbergsgården - Torsborg " II: Klövsjöfjällen
1953/54	10 juni 1954	Klövsjöfjällen samt trakten Torsborg - Holmbergsgården - Börtnan
1954/55	28 juli 1955	Torsborg och Börtnan
1955/56	30 aug. 1956	Inom ett område, som begränsas av Torsborg i väster, Nybo i öster, Galberget i norr och Lövsta eller Källberget i söder
1956/57	-	Protokoll saknas
1957/58	24 juni 1958	Ordnad flyttning har ej förekommit; rensamlingar ha skett i trakten av Torsborg, Gavlan och Holmbergsgården
<u>Anarissets lappby (1916-1946; ingår fr.o.m. 1947 i Tåssåsens lappby)</u>		
1923/24	2 sept. 1924	"Omkring Nybo i Bergs eller Klövsjö socken" (Nybo inom Skålans by torde avses)
1927/28	24 apr. 1928	Häggsåsen (Ovikens kommun)
1928/29	15 apr. 1929	Lövsta (Övre Ljungadalens kommun söder om Ljungan)
1929/30	31 maj 1930	Djupsjöarna (Mörsils kommun)
1930/31	25 apr. 1931	" " "
1931/32	18 okt. 1932	"Hallens och Marby socknar"
1932/33	19 okt. 1933	Håkerns kronopark och trakten av Hottön
1933/34	28 juni 1934	Trakten av Hottön
1934/35	27 apr. 1935	Huvudsakligen i trakten av Västfjället; renskötande husbonden And. Kråik har betat sina renar i Vendalen (tillsammans med handölsdalslappar)
1935/36	2 juli 1936	Kronoparken Håkern

936/37	25 sept. 1937	Hottön
937/38	18 aug. 1938	Grupp I: Vallbo och Gröplingarna (sjöarna)
		" II: Efter skiljning i Torsborg flyttning till och betning i trakten av Brynje i Bergs kommun
938/39	6 sept. 1939	Efter skiljning i Torsborg flyttning till och betning i trakten av Vallbo och Hottöfjället
939/40	14 sept. 1940	Betning tillsammans med tåssåsenlapparna i Ljungans dalgång
94 41	16 dec. 1941	Betning tillsammans med tåssåsenlapparna
941/42	28 sept. 1942	" " " "
942/43	3 sept. 1943	" " " "
94 44	22 sept. 1944	" " " "
944/45	21 sept. 1945	" " " "
945/46	4 aug. 1946	" " " "

Mittådalen lappby (1916-1958).

916	22 mars 1922	Grupp I: vid Lossen
		" II: vid Lossenborg söder om Lossen
917	- " -	Grupp I: vid Sonfjället
		" II: vid Ränningsvallen
918	- " -	Grupp I: vid Hemsjön inom Långå by
		" II: vid Lossenborg söder om Lossen
919	- " -	Grupp I: vid Hemsjön inom Långå by
		" II: vid Lossenborg söder om Lossen
920	- " -	Grupp I: vid Henådalen
		" II: vid Lossenborg söder om Lossen
921	- " -	Grupp I: vid Valmåsen söder om Lossen
		" II: vid Lossenborg söder om Lossen
928/29	21-22 mars 1929	Grupp I: trakten av Sonfjället
		" II: trakten av Högvålen
929/30	22 mars 1930	Grupp I: trakten av Sonfjället
		" II: Högvålen och trakten av Lofsdalen
		" III: Högvålen och trakten av Storfjäten
930/31	4 apr. 1931	Grupp I: trakten av Sonfjället
		" II: trakten av Högvålen
		" III: trakten av Högvålen och Kålosen
931/32	28 maj 1932	Grupp I: trakten av Sonfjället
		" II: Högvålen och Lofsdalen
		" III: Högvålen, Storåsen och Lossens östra ända

		Flyttningsväg: Lillfjället - Rötjärnvallen - Valmåsen - Brändåsen - Högvålen
1932/33	2 okt. 1933	Grupp I: Sonfjället " II: Lofsdalen
1933/34	24 maj 1934	Högvålen och Lofsdalen
1934/35	29 maj 1935	Grupp I: Sonfjället " II: Lofsdalen
1935/36	6 juni 1936	Strådalen; flyttningsväg: en grupp över Tärndalen och en grupp över Lossenborg
1936/37	29 maj 1937	Grupp I: Högvålen och Strådalen " II: Högvålen, Brännvallen och Sonfjället
1937/38	30 maj 1938	Grupp I: Högvålen och Strådalen " II: Brännvallen och Sonfjället
1938/39	20 maj 1939	Högvålen och Strådalen (med Lofsdalsfjällen)
1939/40	22 juni 1940	Högvålen och Strådalen
1940/41	28 maj 1941	Skarvfjället, Högvålen och Strådalen (Lofsdalsfjäl- len)
1941/42	16 maj 1942	Flyttning till Högvålen över Mittåhån
1942/43	1 sept. 1943	Högvålen
1943/44	19 juni 1944	Högvålen och Strådalen
1944/45	29 maj 1945	Högvålen
1945/46	13 juni 1946	"
1946/47	10 juni 1947	"
1947/48	28 maj 1948	"
1948/49	28 maj 1949	"
1949/50	7 juni 1950	Högvålen; flyttningsväg över dels Lossen dels Ljusnan i trakten av Långå
1950/51	30 maj 1951	Brändåsen, Högvålen samt Kölsjöfjället och Lofsdals- fjällen; flyttningsväg: grupp I över trak- ten väster om Tännäs och grupp II över Långå
1951/52	30 juli 1952	Lofsdalen; flyttningsväg: Vigeln - trakten mellan Tännäs och Käringsjön - Ränningsvallen
1952/53	5 juni 1953	Brändåsen, Högvålen och Lofsdalen; flyttningsväg över Tännäs resp. Lossen och Fjällnäs
1953/54	29 maj 1954	Trakten av Lossen och Långå, Brändåsen, Högvålen, Lofsdalsfjällen
1954/55	7 juni 1955	Området Långåskans - Brännvallen - Lossen
1955/56	13 juni 1956	" " " "
1956/57	4 jan. 1958	Lillfjället samt vid Grundsjön och Saxvallen och

7/58 25 apr. 1958 trakterna däromkring
Betning har skett å renbetesfjället och i trakten
av Lillfjället; "slakt i Brännvallen i
mars. Därefter har man samlat renarna och
drivit dem från Råndalsvägen och mot lapp-
byområdena"

Tännäs lappby (1897-1958).

13	21 sept. 1903	Renarna hava betat å "Idre-lapparnas område" i Idre socken under januari - april (§ 9)
-	18 sept. 1912	Lapparna uppgåvo att de under de senare åren vintertid "plägade sitta i Sörvattnet"
1/29	19 mars 1929	Hela året inom lappbyns egna områden
9/30	27 mars 1930	" " " " " "
10/31	4 mars 1931	" " " " " "
11/32	25 maj 1932	Högvålen
12/33	19 maj 1933	Högvålen och Storfjäten
13/34	27 maj 1934	Trakten av Högvålen och Storfjäten
14/35	24 maj 1935	Lillfjället och Storfjäten
15/36	4 juni 1936	Sydvästra delen av lappbyn
16/37	3 maj 1937	Grupp I: Käringsjön och Storfjäten " II: Högvålen - Mälen
17/38	1 juni 1938	Högvålen och Mälen
	26 maj 1939	Storfjäten
19/40	15 juni 1940	Mälen och Fjätvallen
20/41	10 juni 1941	Högvålen och Kölosen
21/42	20 maj 1942	Högvålen, Nässjöfjället och Lillfjället
22/43	30 aug. 1943	Storfjäten
23/44	16 juni 1944	Kölosen
24/45	24 juli 1945	Lillfjället och Storfjäten
25/46	3 juli 1946	Storfjäten
26/47	22 maj 1947	Lillfjället och Kölosen
27/48	4 juni 1948	Kölosen
28/49	21 juni 1949	Mälen
29/50	20 juni 1950	Kölosen och Lillfjället
30/51	18 juni 1951	Lillfjället
31/52	26 juli 1952	Kölsjöfjället och trakten av Storfjäten
32/53	10 juni 1953	Lillfjället, Högvålen, Kölosen och Storfjäten
33/54	19 juni 1954	" " " " "
34/55	10 maj 1955	Grupp I: Storfjäten

bilaga 1.

(Handölsdalens lappby)

Utdrag ur protokoll, hållet vid sammanträde med lapparna tillhörande Handölsdalens lappby i Tjallingen den 11 juli 1932 inför undertecknad, lappfogde i Jämtlands län.

§ 8.

Hördes lapparna över Vemdals sockens byamäns framställning till länsstyrelsen med anhängan att vidare betning av lappmannen Lars Kråiks från Handölsdalens renar måtte avvärjas. Lars Kråik uttalade att han hade för avsikt att till slut flytta till trakten av Fjällgården och till efter jul beta sina renar söder om landsvägen. Huru snart överflyttning till norra sidan av landsvägen, fjällsidan, kan ske är nu icke möjligt att avgöra. Men under de år han uppehållit sig i dessa trakter har han någon tid varje vinter också betat på Klövsjölet. Under snöfattiga vintrar är man mera beroende av fjäll för sammanhållning av renarna.

Dag som ovan.

W. Gardham

bilaga 2.

(Handölsdalens lappby).

Utdrag ur protokoll, hållet vid sammanträde med lapparna tillhörande Handölsdalens lappby i Fjällgården den 2 mars 1933 inför undertecknad, t.f. lappfogde i Jämtlands län.

§ 8.

Hördes lapparna ånyo över Vemdals byamäns framställning till länsstyrelsen angående förhindrande av vidare renbetning inom Vemdals socken.

Ordningsmannen Lars Larsson Kråik anförde:

Han hade i början av år 1915 inflyttat från Frostviken till Handölsdalens lappby och de första vintrarna betade han sina renar dels i Ottsjöfjällen (Sästa- och Hållfjällen) samt vid Hottön, allt inom Undersåkers socken, samt Sällsjön i Mörsils socken. Någon vinter betade han renarna inom Mattmars, Sällsjön, Hackås och Näs socknar. Vintern 1925-1926 betade Kråik för första gången sina renar inom Klövsjö- och Vemdalsfjällen. Renarna betades då även inom Klövsjö by och efter Røjans vattendrag på båda sidor ut mot järnvägslinjen söder om Engelhögens järnvägsstation samt inom Rätans socken kring kyrkbyn söder och öster om Rätanssjön.

Kråik ville i detta sammanhang framhålla, att, då renar funnits i trakten av

Klövsjö- och Skorvdalsfjällen, renarna alltid betats å såväl Klövsjö som Vemdals socknars områden.

Enligt vad Kråik hade sig bekant hade, såväl före som efter hans inflytt till Handölsdalens lappby, lappar tillhörande Oviksfjällens (nuvarande Tåssås- och Anarisets lappbyar), Mittådalens och Handölsdalens lappbyar under olika vintrar ända sedan början av 1900-talet betat sina renar i Klövsjö- och Skorvdalsfjällen med därtill angränsande trakter i Klövsjö och Vemdals socknar.

Kråik gör gällande att lapparna efter gammal sedvana besökt dessa trakter och där vinterbetat sina renar samt att sålunda sedvanerätt till renbetning i såväl Vemdals som Klövsjö socknar föreligger.

Som ovan.

O. A. Öfsti

bilaga 3.

(Oviksfjällens lappby).

Utdrag ur protokoll, hållet vid sammanträde med lapparne tillhörande Ovikens lappby i Torsborg den 4 och 5 april 1902.

§ 12.

På given anledning meddelade lappmannen Nils Torkelsson att lappbyns renhjord under vintrarne 1874 och 1875 uppehållit sig å byn Flåsjön tillhörig mar samt att flyttningarne verkstälts över byarne Lövdalen och Galberget. Rörande lapparnes flyttningar berättade vidare lappmannen Lars Pålsson att renarna vistats:

år 1883 i Lövdalen vid Vevarsjön,

år 1884 i kronoparken Svartåsen mellan byarna Galberget och Börtnan därvid flyttningar såväl fram som åter företagits över Galberg,

1889 i Galberget,

1893 i närheten av Viggessägen och Havsjön därifrån flyttning verkstälts över Börtnan, Galberget och Lövdalen,

1894 en del av renhjorden i trakten av Viggessägen och en del därav i Flåsjön därifrån flyttning till fjällen företagits över Lövdalen,

1895 och 1896 i Lövdalen, Börtnan och Torsborg därifrån renarna begivit sig till egentliga fjällområdet över Flåsjön och Lövdalen. Sedermera hade varje år flyttningen företagits till Börtnan, Flåsjön, Torsborg och Lövdalen med undantag av åren 1901 och 1902 då lapparne icke besökt Börtnan.

Förenämnda flyttningar hade förorsakats därav att renlaven under de se-

bilaga 1.

(Handölsdalens lappby)

Utdrag ur protokoll, hållet vid sammanträde med lapparna tillhörande Handölsdalens lappby i Tjallingen den 11 juli 1932 inför undertecknad, lappfogde i Jämtlands län.

§ 8.

Hördes lapparna över Vemdals sockens byamäns framställning till länsstyrelsen med anhängan att vidare betning av lappmannen Lars Kråiks från Handölsdalens renar måtte avvärjas. Lars Kråik uttalade att han hade för avsikt att till hösten flytta till trakten av Fjällgården och till efter jul beta sina renar söder om landsvägen. Huru snart överflyttning till norra sidan av landsvägen, Klövsjösidan, kan ske är nu icke möjligt att avgöra. Men under de år han uppehållit sig i dessa trakter har han någon tid varje vinter också betat på Klövsjöområdet. Under snöfattiga vintrar är man mera beroende av fjäll för sammanhållning av renarna.

Dag som ovan.

W. Gardham

bilaga 2.

(Handölsdalens lappby).

Utdrag ur protokoll, hållet vid sammanträde med lapparna tillhörande Handölsdalens lappby i Fjällgården den 2 mars 1933 inför undertecknad, t.f. lappfogde i Jämtlands län.

§ 8.

Hördes lapparna ånyo över Vemdals byamäns framställning till länsstyrelsen angående förhinder av vidare renbetning inom Vemdals socken.

Ordningsmannen Lars Larsson Kråik anförde:

Han hade i början av år 1915 inflyttat från Frostviken till Handölsdalens lappby och de första vintrarna betade han sina renar dels i Ottsjöfjällen (Vällista- och Hållfjällen) samt vid Hottön, allt inom Undersåkers socken, samt kring Sällsjön i Mörsils socken. Någon vinter betade han renarna inom Mattmars, Hallens, Hackås och Näs socknar. Vintern 1925-1926 betade Kråik för första gången sina renar inom Klövsjö- och Vemdalsfjällen. Renarna betades då även inom Kvarnsjö by och efter Røjans vattendrag på båda sidor ut mot järnvägslinjen söder om Bryngelhögens järnvägsstation samt inom Rätans socken kring kyrkhyn söder och väster om Rätanssjön.

Kråik ville i detta sammanhang framhålla, att, de renar funnits i trakten av

Klövsjö- och Skorvdalsfjällen, renarna alltid betats å såväl Klövsjö som Vemdalens socknars områden.

Enligt vad Kråik hade sig bekant hade, såväl före som efter hans inflyttning till Handölsdalens lappby, lappar tillhörande Oviksfjällens (nuvarande Tåssåsens och Anarisets lappbyar), Mittådalens och Handölsdalens lappbyar under olika vintrar ända sedan början av 1900-talet betat sina renar i Klövsjö- och Skorvdalsfjällen med därtill angränsande trakter i Klövsjö och Vemdalens socknar.

Kråik gör gällande att lapparna efter gammal sedvana besökt dessa trakter och där vinterbetat sina renar samt att sålunda sedvanerätt till renbetning inom såväl Vemdalens som Klövsjö socknar föreligger.

Som ovan.

O. A. Öfsti

bilaga 3.

(Oviksfjällens lappby).

Utdrag ur protokoll, hållet vid sammanträde med lapparne tillhörande Ovikens lappby i Torsborg den 4 och 5 april 1902.

§ 12.

På given anledning meddelade lappmannen Nils Torkelsson att lappbyns renhjord under vintrarne 1874 och 1875 uppehållit sig å byn Flåsjön tillhörig mark samt att flyttningarne verkställets över byarne Lövdalen och Galberget. Rörande lapparnes flyttningar berättade vidare lappmannen Lars Pålsson att renarna vistats:

år 1883 i Lövdalen vid Vevarsjön,

år 1884 i kronoparken Svartåsen mellan byarna Galberget och Börtnan därvid flyttningar såväl fram som åter företagits över Galberg,

1889 i Galberget,

1893 i närheten av Viggessägen och Havsjön därifrån flyttning verkställets över Börtnan, Galberget och Lövdalen,

1894 en del av renhjorden i trakten av Viggessägen och en del därav i Flåsjön därifrån flyttning till fjällen företagits över Lövdalen,

1895 och 1896 i Lövdalen, Börtnan och Torsborg därifrån renarna begivit sig till egentliga fjällområdet över Flåsjön och Lövdalen. Sedermera hade varje år flyttningen företagits till Börtnan, Flåsjön, Torsborg och Lövdalen med undantag av åren 1901 och 1902 då lapparne icke besökt Börtnan.

Förenämnda flyttningar hade förorsakats därav att renlaven under de se-

1955/56 25 juni 1956
 1956/57 20 juni 1957
 1957/58 24 apr. 1958

Grupp II: Brändåsen

Brändåsen och Storfjäten

" " "

Brändåsen, Sörvattnet och Lofsdalsfjällen; vid
 flyttningen betning å Lillfjället

Idre lappby (1889-1958 åren 1926-1937 bedrevs
 renskötsel inom Idre lappby).

Ang. tidigare vinterflyttningar; bil. 4 (sid.9)

Inom Tännäs lappbys område

Vid sammanträde med Idre och Tännäs lappbyar 19

behandlades frågan om lapparnas sedva

rätt beträffande områden i Storfjätenby, numera i Idre kommun bil.5 (sid.9)

samma fråga behandlad även den 6 april 1907

sammanträde med Idre lappby bil.6 (s

1937/38 2 juni 1938

Särskild vinterflyttning har ej ägt rum

1938/39 25 maj 1939

Trakten av Hällsjön

1939/40 17 juni 1940

Trakten av Foskros och Grundåbygget

1940/41 14 juni 1941

" " " " " (december -

1941/42 2 juli 1942

"Öster om Hällsjön och Storån bort mot Hällsjön

1942/43 26 aug. 1943

Öster om Hällsjön mot och upp i Nipfjället

1943/44 23 apr. 1944

Öster om Hällsjön

1944/45 26 sept. 1945

Storåns dalgång

1945/46 3 sept. 1946

" "

1946/47 20 maj 1947

" "

1947/48 2 juni 1948

Storåns dalgång samt väster och nordväst om samt

Nipfjället

1948/49 18 juni 1949

Storåns dalgång samt väster och nordost om samt

1949/50 9 juni 1950

Nipfjället

1950/51 15 juni 1951

D:o

1951/52 7 aug. 1952

D:o

1952/53 18 aug. 1953

D:o

1953/54 18 juni 1954

D:o

1954/55 18 juni 1955

D:o

1955/56 17 juli 1956

D:o

1956/57 21 nov. 1957

D:o

1957/58 23 apr. 1958

D:o

Trakten av Nipfjället

nare åren avtagit i fjällen där i gamla tider varit riklig tillgång på bete.

Som ovan.

Axel Frändén

bilaga 4.

(Idre lappby).

Utdrag af protokollet, hållet vid sammanträde med Idre lappby i Öfre Hågådalen i Stora Kopparbergs län den 12 december 1898.

§ 5.

Beträffande betesförhållanden och dylikt samt behovet af ytterligare renbetesland för lappbyn anfördes följande af de närvarande fjellmännen:

Flyttningar utom Särna socken, der denna lappby torde få anses hafva sitt hemvist förekommer ej numer. Före tillämpningen af 1886 års renbeteslag d.v.s. innan de stora hoparna af ströfrenar från Åre-Storsjö samt Ovikens lappbyar börjat att färdas öfver östliga delarne af Tännäs socken och vestliga af Hede in i Kopparbergs län ända in mot Särna kyrkoby - plägade från denna lappby under vintern flyttas österut in i Tännäs, Hede och Lillherrdals socknar, Nässjödalen, Tännäsödalen, Fjätdalen, Högvålen, Sörvattnet m.fl. byar vid Fjätelfven intill St. Fjätdalen i Lillherrdals socken. Från dessa trakter flyttades vid vårens rött till Nässjödalen visten dervid vårbete erhöles å skogstrakten öster om Hågan. Efter ströfrenarnas härjningar kunde för denna lappby dessa flyttningar ej längre ega rum. Ströfrenarna inträngde nemligen i lappbyns hjordar och med- och derifrån flockar på sina ströftåg söderut, der denna lappbys tama renar i första hand blefvo offer för vargarna, som efterföljde ströfrenarna. - Derföre måste lappbyn söka sina vinterbeten åt annat håll och har sen för detta ändamål begagnat de intill den till renbete upplåtne Särna Norra kronopark liggande kronan tillhöriga områden söderut intill Sörelfven och österut intill Storelfven. Trakterna öster om den sistnämnda hafva ej kunnat af denna lappby användas för ofvan berörda ströfrenars skull. Derigenom har lappbyn förlorat sin egentliga vårbetestrakt öster om Hågådalens skifteslag. Om renskötseln i byn skall ega bestånd, ansågs derföre nödvändigt, att byn till renbete finge sig upplåtne kronans marker intill Sören(?) äfvensom kronans mark norr om 5:e parallellen. De närvarande påstodo, att de getade sina i en hjord sammanhållna renar både natt och dag och under höstnätterna hölles de inom inhägnad. Detta senare för att undvika hjordens förtäring, som sedan ströfrenarna lemnat trakterna österut på våren besöktes af vargar. - Vargarna hade byns renar ersakat

hade uppgörelse i godo städse egt rum. Detta förhållande skulle ej ändras genom utvidgning af renbetestrakten om ej till det bättre jemväl för de bofaste.

Dessa förhållanden vitsordades af innebyggarna i öfre Hågådalen, nemligen Per Persson och hans hustru Karin Jonsdotter samt Jon Persson, hvilka dessutom förklarade sig anse, att den af fjellmännen föreslagna utvidgningen af det till renbete för denna lappby upplåtna området, ej skulle vara den bofasta befolkningens till synnerligt men. Till stort men vore deremot ströfrenarna från Åre-Stors samt Ovikens lappbyar, hvilka stundom orsakat stora höst- och vårskadador.

.....

Som ofvan

e.f.

P.A.Brännström

Uppläst och justerat:

Jon Persson

Jonas Mårtensson Ringdal

bilaga 5.

(Idre lappby).

Utdrag ur protokoll, fört vid sammanträde med lapparne tillhörande Idre och Tännäs lappbyar i Lillfjäten den 5 april 1907.

§ 2.

Med anledning av att hemmansägarna Nils Nilsson och Olof Nilsson samt arrendatorerna Halfvar Mattsson och Matts Halfvarsson, alla i Storfjäten, Lillherrdals socken, uti skrivelse den 10 sistlidne februari anfört klagomål däröfver att lapparna tillhörande Idre och Tännäs lappbyar utan deras medgivande slagit sig ned på Storfjätens område, företogs nu detta ärende till behandling, därvid nedanskrivne personer anföro:

Ordningsmannen Jon Jonasson:

att lapparne i likhet med vad de under senare åren haft för vana under vintern "satt sig ned" inom Storfjäten; att de trodde sig hava så kallad sedvanerätt såväl inom Storfjäten som andra fjälltrakter inom Härjedalen; att de därför ej kunnat medgiva den av byamännen fordrade betalning, 100 kronor, för rätten att under en del av vintern beta sina renar inom Storfjäten; att det vore känt såväl bland lapparne som bofaste att Storfjäten åtrinstone under 1700-talet, innan några så kallade bofaste där slagit sig ned, innehafte av lapparne, som dock sedermera blivit därifrån utträngda av inflyttade byggnare.

ammansägaren Nils Nilsson:

att, då av avvitringshandlingarne framginge det Storfjästens område före avvittningen aldrig varit begagnat av lappar, den av desse nu uppgivna sedvanerätt ej kunde förefinnas, samt att det förhållandet, att lappmannen Pål Zakrisson med lera, på grund av byamännens särskilda tillstånd, under en del år - med början 5jligen 1855 - fått uppehålla sig därstädes ej kunde tolkas såsom någon sedvanerätt, då lappar varken före eller efter Pål Zakrisson vistats i Storfjäten. Örrän Idre lapparne nu för några år sedan börjat uppehålla sig där.

Förvaltare H. Pettersson:

att han instämde uti vad Nils Nilsson härovan anført och företedde till betydande därav en avskrift av hävdebeskrivning över Storfjäten där stod: Storfjäten skall svara för 14 trögs skatt, varemot skogs- och betesmarken ock ses svarande, ehuru härmed inbegripes obeväxta fjäll, som aldrig varit begagnad av lappar eller kunna användas till renbetesjordar en areal av 26437 10/32 inland"; att då det visat sig att renarne under gångna åren förorsakat stora skada å ungskogar såväl å Korsnäs Aktiebolags hemman i Storfjäten som närgräande hemman inom Idre, så nödgades bolaget nu förbjuda all vidare renbetning inom sina områden; och anhöll nu Förvaltar Pettersson att få lapparnes svar på om de fortfarande tänkte vistas inom Storfjäten eller om de ville förbinda sig att hålla sig därifrån till dess frågan om deras rätt kunde på ett eller annat sätt ordnas, ty ville de ej hädanefter hålla sig från bolagets områden, kommen att hållas å all den skadegörelse bolaget hittills fått lida genom renarnas intrång.

Olofsson Rensberg:

att han, som under åren 1856-1863 tjänt dräng hos sin broder renägande lappmannen Anders Olsson Rensberg, kunde vitsorda att lapparne från Tännäs, nämligen hans fader Olof Andersson Rensberg och bemälde broder samt omtalade Pål Olsson, Mårten Hansson, Hans Olsson Kant och Nils Nilsson, under dessa år 5jligen under vintern uppehållit sig jämte renar inom Storfjäten; att han då hört av såväl bofaste som lappar att Storfjäten sedan "urgammalt" varit ett allhåll för lappar, fastän lapparne under en lång tid före sistnämnda tidpunkt vistats i Storfjäten; att "märken" efter denna lapparnas föregående vistelse funnits och nog ännu voro till finnandes om noggrann undersökning företogs.

Jonas Hansson Fjällner:

att hans moder Karin Jonasson omtalt att hennes föräldrar "suttit" inom Storfjäten både under vinter- och sommartid, men tillfölje osämja om jakt blivit för-gade därifrån av nybyggare; att på den tiden endast en nybyggare funnits i Storfjäten; att Jonas Hanssons morfader Jonas Jonsson varit den lappman, som suttit uppföra det ännu i dag där kvarstående så kallade lapphärbärget.

Såsom svar å Förvaltar Petterssons framställning förklarade lapparne efter

en stunds överläggning att, då de numera svårigen kunde undvara ifrågavarar betesrätt, de ej godvilligt kunde avstå härifrån, utan nödgades de fortfarar och intill dess betesrätten dem lagligen fränkandes begagna densamma.

Som ovan

In fidem

Abr. Staaff

bilaga 6.

(Idre lappby).

Utdrag ur protokoll, fört vid samm
träde med lapparna tillhörande Idre lap
i Lillfjäten den 5 april och i Storfjät
den 6 april 1907.

Storfjäten den 6 april.

§ 10.

Hördes arrendatorn Jon Olsson i Storfjäten och berättade: att han vore född i Storfjäten år 1824 av föräldrarne Olof Nilsson och h.h. Ingeborg Jonsdotter; att Jon Olssons far faders far jämte en Sven Ersson (?), båda från Lillherrdal, varit de första så kallade bofaste som slagit sig ned därstädes (Storfjäten); att han dels av sin fader och dels av sin farfader hört berätta detta jämte att endast lappar där förut uppehållit sig inom Storfjäten och att dessa, som sedan uråldriga tider uppgivits vistats inom Storfjäten, blivit därifrån bortjagade av de första nybyggarna; att efter detta fördrivande lappar ej vistats inom Storfjäten förrän en lapp vid namn Pål Zakrisson med flera för omkring 50 år sedan börjat under vintermånaderna begagna sig av bete i Storfjäten; att lapparna därefter under omkring 30 års tid årligen under vintermånaderna besökt byn tills de för omkring 19 år sedan upphört härmed; att Jon Olsson under sin barndom sett flera "märken" efter lapparnas föregående vistelse inom Storfjäten såsom nedruttnade kojor med mera; att det urgamla härbärg som ännu stode kvar i byn, varit ett så kallat lapphärbärg.

Som ovan

In fidem

Abr. Staaff

Utsagor om vinterbetestrakter o.d., lämnade av lappar åren 1957-1958.

Ett viktigt led i utredningen om lapparnas i Jämtlands län och Idre lappby vinterbetestrakter har ansetts vara att av nu levande, företrädesvis äldre lappar, som under längre tid deltagit i renskötseln i de olika lappbyarna, erhålla upplysningar rörande de flyttningsleder och vinterbetestrakter, som använts under flyttningar vari de deltagit eller som veterligt nyttjats av andra lappar. Utredningsmannen har därför under åren 1957-1958 inhämtat uppgifter i detta avseende av närmare ett 50-tal lappar, som antingen nu deltaga i renskötseln eller tidigare ägnat sig åt denna näring men av åldersskäl eller annan orsak lämnat densamma. Utsagorna återgivas här nedan lappbyavis.

Frostvikens norra lappby.

Storjola den 3 juni 1957.

Fru Lisa Wilhelmina Andersson i Storjola, född 1896.

Fru Andersson började biträda i renskötseln redan som helt ung. Hon tillhörde först Klumpfjälls-lapparna och kom, då hon år 1923 gifte sig med Knut Andersson, till Frostvikens norra lappby (Ornäs-lapparna).

Till omkring år 1938 har fru Andersson följt med renarna vid flyttningen till och från vinterbetestrakterna, men har även därefter uppehållit sig i dessa trakter medan betning pågått.

Åren 1928-1930 skedde flyttningen ned till trakten av Sundsvall beträffande en grupp renar, tillhörande fru Anderssons familj och hennes svärfader Anders Andersson. Flyttningen började från vistet vid sjön V. Värjaren i slutet av november eller i början av december månad. Man lämnade renbetesfjällen vid trakten av Inviken. Flyttningsvägen - med namn å trakter, där bete av renarna ägde rum, understrukna - har följande sträckning:

Inviken (Frostvikens kommun) - Korsselbränna - Tjärnmyrberget - Rotnäset - längs Tåsjön (eller efter vägen på norra sidan av denna sjö) - Brattbäcken - Tåsjöedet - Andersnäset (Tåsjö kommun) - Stornäset - Nagasjötjälén - Johannesberg - Norrby - Vängeln (Fjällsjö kommun) - Nordantjäl - VågdaLEN - Vallen - Lövlund - Lungsjön (Ramsele kommun) - Fullsjön - Borgvattnet - Boberg (Stuguns kommun) - Överammer - Selsviken - Koviken (Ragunda kommun) - Österövsjön - Kälarne - Ansjö - Hällesjö - Mjösjö - Ämyrriset - Ljunga (Kälarne kommun) - längs Holmsjön - Sjöändan (Indalslidens kommun) - Kovland (Selångers kommun) - Sidsjö (Sundsvalls stadsområde).

Flyttningarna efter år 1930 ha skett efter samma färdled som här ovan angivits beträffande 1928-1930 års flyttningar, dock med den skillnaden att de icke sträckte sig längre än till Österövsjön, Hällesjö eller Ljunga och ett år till

trakten av Lillsjöhögen (Lits kommun).

Återflyttningen till renbetesfjällen om våren har i stort sett skett samma väg som flyttningen ned till vinterbetestrakterna. Dock har återflyttningen från Boberg (Stuguns kommun) understundom skett till Görvik (Hammerdals kommun) antingen över Skyttmon (Stuguns kommun) och Edefors (Hammerdals kommun) eller över Borgvattnet och Skallsjön (Stuguns kommun). Vid användning av denna västligare led för återflyttningen till renbetesfjällen har från Görvik färden gått vidare över Länglingen - sjön Fyringen - Låsjön (Hammerdals kommun) - Tännviken - Klövsand - Gärdnäs - Lidsjöberg - Storån - Risede - Hovde (Ströms kommun) och vidare över Inviken (Frostvikens kommun) till renbetesfjällen.

Ett år - fru Andersson tror att det var 1931 - skedde flyttningen såsom ovan angivits till Lillsjöhögen. Därvid togs från Boberg färden över Öravattnet (Stuguns kommun) - Greningen (Lits kommun) - Brynjugård - Näverede (Stuguns kommun) till Lillsjöhögen.

Återflyttningen från vinterbetestrakterna till renbetesfjällen har skett under april månad.

Raukaselet den 4 juni 1957.

Fru Anna Maria Andersson i Raukaselet, född 1888.

Fru Andersson började biträda i renskötseln i Vilhelmina södra lappby år 1903. Hon gifte sig år 1908 med framlidne renskötande husbonden Kristoffer Andersson i nuvarande Frostvikens norra lappby och deltog sedan i renskötseln därstädes till omkring år 1940. Vid flyttningarna till och från vinterbetestrakterna har fru Andersson - med undantag för ett eller annat år - följt renhjorden.

Fru Andersson har tillhört den grupp frostvikslappar, beträffande vilkas flyttningar framlidne ordningsmannen i Frostvikens norra lappby Mattias Andersson och hennes make Kristoffer Andersson redogjort för lappfogde Staaff den 24 januari resp. 25 januari 1922 enligt dennes utredning till 1919 års lappkommitté (sid.B 14 ff). Mot innehållet i dessa redogörelser har fru Andersson, som under lång tid deltagit i samma flyttningar, icke något att erinra. För tiden efter år 1922 och till dess fru Andersson lämnade renskötseln (omkring år 1940) ha flyttningarna till och från vinterbetestrakterna beträffande Kristoffer Andersson och hans familj, vars renar i allmänhet bildat särskild betesgrupp, skett på följande sätt.

I allmänhet lämnades renbetesfjällen vid Borgaluspen. Färden gick därifrån längs Saxälven över Skrymtliden, Dabbnäs, Lövberg, Stora Rajjan (kronopark), Lillånäs och Söderfors till Harrsjöhöjden, där renarna även betats å de intilliggande kronoparkerna Saxåmon och Loitavare. Färdvägen har gått vidare till Ormsjöns norra ända. Vissa år har man mellan Lövberg och Ormsjöns norra ända färdats över Sandvik - Risbäck - Storbäck - Långfors - Krokå - Högland.

Från Ormsjöns norra ända har färden gått vidare till V.Ormsjö. Därifrån har man fortsatt till Rörström i Tåsjö kommun - samtliga tidigare här nämnda orter o.d. äro belägna i Dorotea kommun - varvid man valt två färdleder, nämligen antingen en västligare, som gått efter Ormsjön över Arksjö och Bellvik (Dorotea kommun) samt längs Rörströmssjön (Tåsjö kommun) eller ock en östligare över Ö.Ormsjö - Tvätjärn - Avaträsk - Korsele - Rockvattnet - Fågelsta (Dorotea kommun) - Lunne (Tåsjö kommun).

Från Rörström har flyttningsleden gått vidare mot söder till Sundet - Flyn - Hocksjö och därefter till ett större betesområde på gränsen mellan Fjällsjö och Junsele kommuner, omfattande trakterna vid Gårdvattensberget, Bodvattnet, Stensvattnet och Bergsjö i den förstnämnda kommunen samt Solberg och Stuguvattens-tjälen i den senare.

I allmänhet har övervintringen skett å denna sistnämnda betestrakt, varvid lapparna bott i Stensvattnet. Detta var i synnerhet förhållandet under de senare åren av fru Anderssons deltagande i renskötseln, då flyttningsvägen måst förkortas på grund av de försvårade framkomstmöjligheterna för renarna på grund av ökad vägtrafik och bebyggelse efter flyttningslederna.

När flyttningen emellertid gått vidare har man färdats söderut till Vallen (Junsele kommun), där man några år stannat nästan hela vintern. Men man har ock ibland stannat över vintern i den söder om Vallen belägna byn Ysjö samt därvid betat renarna i trakten av denna by och intilliggande byn Långvattnet. Vissa år har flyttningen gått vidare till trakten av Junsele, Mo och Bölen, där man betat renarna. En vinter har man stannat i sistnämnda by.

Emellertid har flyttningen vissa år gått vidare över Bysjö (Junsele kommun) till Jansjön (Ådalslidens kommun). Två vintrar har man stannat här och betat renarna i sistnämnda by och öster därom belägna Omsjö by.

Två vintrar - fru Andersson tycks minnas vintrarna 1925-1926 - skedde flyttningen vidare från Jansjön till Backsjöbränna (Resele kommun) och vidare över Björksjön och Björkäbruk (Boteå kommun) till trakten mellan Mo och Kyrkdal (Ytterlänns kommun) i söder och Ångermanälven i norr.

Betesgrupp, som fru Andersson åtföljt, har icke flyttat längre än till sistnämnda betesområde.

Namn å ort, där fru Andersson uppgiver att renbete förekommit i större utsträckning, har här ovan understrukits.

Flyttningen till vinterbeteslanden har för den betesgrupp och under den tid, som här avses, i allmänhet börjat i november eller i december månad, dock alltid före julen, som vanligtvis tillbringats i Stensvattnet.

Återflyttningen om våren till renbetesfjällen har i stort sett skett efter samma färdled som flyttningen ned till vinterbetestrakterna.

Fru Andersson har under flyttningarna till vinterbeteslanden bott hos bl.a.

följande fastighetsägare:

Hemmansägaren Erik Jakobsson, Bölen, Junsele
" Tycko Andersson, Vallen, Junsele
" Petter Eriksson, Långvattnet
" Erik Vermelin, Stensvattnet, Rossön
" Isak Vermelin, Bodvattnet, Rossön
" Botolf Näslund, Sund, Hoting
Bernhard Rönnkvist, Harrsjöhöjden, Högland
Hemmansägaren Erik Henriksson, Ormsjö
" Nils Ingelsson, Hocksjö, Rossön

Raukasjö den 4 och 5 juni 1957

Ordningsmannen i Frostvikens norra lappby Anders Kristoffersson i Raukaselet, född 1909.

Kristoffersson är född i Frostvikens kommun och är son till framlidne ordningsmannen i Frostvikens norra lappby Kristoffer Andersson och dennes maka Anna Maria Andersson i Raukaselet, vilken senare den 4 juni 1957 lämnat redogörelse för flyttningen till vinterbeteslanden under åren 1922-1940 beträffande renbetesgrupp, som familjen Andersson under denna tid åtföljt (sid. 97). Alltsedan 1922 har Kristoffersson aktivt deltagit i renskötseln inom Frostvikens norra lappby och sedan omkring år 1940 som renskötande husbonde.

Kristoffersson uppger att de flyttningar, i vilka han deltagit till omkring år 1940, skett på samma sätt som hans moder uppgivit beträffande de flyttningar, vari hon deltagit. Emellertid anser han sig böra komplettera sin moders utsago i ett par avseenden. Han framhåller sålunda att flyttningssvägen till vinterbeteslanden vissa år skett - förutom efter den av fru Andersson angivna färdleden över Borgaluspen - från renbetesfjällen vid Storjola (Frostvikens kommun) över Slipsikälven till Korpån och längs denna ås dalgång till Avasjö och vidare förbi Båtas, Lövsjön och Rissjön till Risbäck (allt i Dorotea kommun), där man kom in på en av de av fru Andersson angivna färdlederna, vilken lett vidare till Storbäck, Långfors och längre söderut. Kristoffersson framhåller också att vid uppehåll i Höglands by (Dorotea kommun), varom fru Andersson i sin utsago nämnt renarna vanligtvis även betades i den strax väster därom belägna byn Långsele.

Återflyttningen till renbetesfjällen har i allmänhet skett efter samma färdled som flyttningen till vinterbetet. Emellertid har leden från Storjola över Slipsikälven till Korpån och vidare över Avasjö till Risbäck icke använts vid återflyttningen i vidare mån än att man något år färdats till Avasjö (Dorotea kommun) och därifrån tagit rakaste vägen till renbetesfjällen över Borgasjö.

Efter år 1940 ha flyttningarna till vinterbetestrakterna beträffande den betesgrupp, som Kristoffersson åtföljt, skett efter samma leder som tidigare,

dock har man efter nämnda år icke färdats längre än till trakterna vid Gårdvattensberget, Bodvattnet, Stensvattnet och Bergsjö (Fjällsjö kommun) samt Solberg och Stuguvattenstjälen (Junsele kommun). Ej heller har efter år 1940 färdleden från Storjola över Slipsikälven till Korpån och vidare över Avasjö till Risbäck kommit till användning varken vid flyttningen till vinterbeteslanden eller vid återflyttningen därifrån.

Kristoffersson upplyser att lappar, tillhörande Frostvikens norra lappby, två vintrar i mitten av 1940-talet betat renarna å renbetesfjället Blåsjökilen

ävensom å närliggande markområden. Den ena vintern betades lappbyns samlade renhjord därstädes och den andra viss betesgrupp, som Kristoffersson åtföljde. Färdleden till Blåsjökilen gick båda åren från trakten av Västra Värjaren (renbetesfjäll) västerut till området norr om Ankarvattnets by och därifrån söderut över Mesklumpen, där renarna betades, och vidare till Blåsjökilen och trakten däromkring. Återflyttningen på våren skedde samma väg som flyttningen till vinterbestrakten.

Betesåret 1956 flyttade ej den betesgrupp, som Kristoffersson då åtföljde, utom renbetesfjällen, beroende på att de dåliga betesförhållandena utom dessa fjäll ej medgävo flyttning. Vintern 1957 flyttade motsvarande betesgrupp ej längre än till betestrakterna å kronoparkerna Saxåmon och Loitavare och närliggande trakter (Dorotea kommun).

Flyttningen till vinterbestrakterna, som tidigare i allmänhet börjat i november eller första hälften av december månad, har under senare år ej sällan tagit sin början först på nyåret. Förhållandet är beroende av att en tilltagande sammanblandning av lappbyns renar med djur från andra lappbyar medfört ett flertal tidsödande renskiljningar. Även en av sjöregleringarna förorsakad senare isbeläggning av sjöar och vattendrag har verkat fördröjande på tiden för flyttningarnas anträädande.

Kristoffersson uppgiver sig under flyttningarna till vinterbestrakterna och vistelsen därstädes ha bott - förutom hos de personer fru Andersson omnämmt - hos hemmansägaren Arnold Eliasson, Gårdvattensberget, Rossön och kronoarrendatorn Herman Skoglund, Stora Raijan, Raijastrand. Under de båda vintrarnas vistelse i trakten av renbetesfjället Blåsjökilen i mitten av 1940-talet hyrde lapparna bostad av hemmansägaren Alfred Olofsson, Säter, Stora Blåsjön. Vintern 1957 hyrde Kristoffersson bostad hos kronoarrendatorn Erik Tänbro, Saxåmon, Norråker, medan renarna betade i denna trakt.

Frostvikens mellersta lappby.

Trångnön den 13 juli 1957.

Rensköttande husbonden i Frostvikens mellersta lappby Anders Pålsson i Gransjön, född 1888.

Pålsson, som tillhör gruppen Gransjö-lapparna inom Frostvikens mellersta lappby, är född i Frostvikens kommun och har alltsedan sin ungdom deltagit i renskötseln därstädes.

I framlidne lappfogde Staaffs utredning till 1919 års lappkommitté rörande lapparnas i Jämtlands län flyttningar till vinterbetestrakterna har Pålsson den 20 januari 1922 lämnat redogörelse över flyttningarna beträffande betesgrupper, som Pålsson åtföljt (sid. B 12). Rörande de flyttningar till vinterbetestrakterna, vari Pålsson deltagit under de senaste 30 å 35 åren, lämnar han nu följande upplysningar.

Flyttningarna från renbetesfjällen till vinterbetestrakterna ha i allmänhet börjat under första hälften av december månad och återkomsten till fjällen har skett i april månad. Man har lämnat renbetesfjällen i trakten nordväst om Hovde (Ströms kommun), och fortsatt till Lillviken antingen över Harrsjön eller över Risede och Lidsjöberg. Från Lillviken har färdén sedan gått till trakten av Österåsen (Fjällsjö kommun) och Trångåsen (Ströms kommun) varvid man emellertid valt två leder, nämligen antingen över Alanäs och trakten av den intilliggande sjön Trångvattnet och vidare till Lövberga och Långåsen eller ock över Siljeåsen - längs sjön Flåsjön till trakten av Flåsjö station (Ströms kommun) - Hällvattnet - Nagasjötjälén - Rudsjö - Johannisberg (Fjällsjö kommun).

Från trakterna vid Österåsen och Trångåsen har man flyttat till Ljungby och vidare över Norrby och trakten av Vängeln (Fjällsjö kommun) och Nordantjäl till Ramsele (Ramsele kommun). Vissa år har färdleden från Långåsen i Ströms kommun till Ramsele gått över sjön Målsjön till Vågdalen i Ströms kommun samt över sjön Sporrnsjön till Stamsele och vidare till Täxan (Ströms kommun) samt till Krokfors - trakten av Flyn, Västansjö och Vågdalen i Ramsele kommun - Nässjö (Ramsele kommun).

De här ovan angivna flyttningslederna med betestrakter ha av den betesgrupp, som Pålsson medföljt, använts även under senare år.

Under två vintrar omkring år 1930 deltog Pålsson i flyttning med renarna till trakten av Gimdalen i Bräcke kommun. Från Krokfors i Ramsele kommun fortsattes därvid färdén åt söder till trakten av Vallåsen och Tunåsen (Ramsele kommun) och vidare till Sörviksnäset (Hamnerdals kommun) samt över Skallsjön - Borgvattnet - trakten av Boberg och Selet (Stuguns kommun) - Överammer - Selsviken (Ragunda kommun) - Höglunda - Sittsjön (Stuguns kommun) samt vidare till trakten av Nyhems järnvägsstation (Bräcke kommun). Det ena året tog man därvid

vägen från Sittsjön till trakten av Nyhems station över Dockmyr (Bräcke kommun) och det andra året över Gransjölandet (Revsunds kommun) och Håvdsjö (Bräcke kommun). Från Nyhem fortsattes färden till Gimdalens by. Här ävensom å söder om sist nämnda by belägna områden mot sjön Gråsjön betades renarna under en stor del av vintern ifrågavarande två år.

Namnet å byar och andra områden, där renbete förekommit i större utsträckning, har här ovan understrukits.

Pålsson upplyser att han under vistelse å vinterbetestrakterna hyrt bostad hos bl.a. följande personer:

Chauffören Daniel Strand, Lillviken, Högbynäs

Hemmansägaren Jöns Leding, Österåsen, Vängelsby

" Olle Backlund, Lövberga

" Jöns Larsson, Långåsen, Strömsund

" Ivar Olsson, Siljeåsen, Högbynäs

" Petrus Persson, Nagasjötjälén, Rossön

Gårdsägaren Erik Jonsson, Rudsjö, Backe

Hemmansägaren Erik Jönsson, Långby, Vängelsby

" Erik Henriksson, Norrby, Vängelsby

" Erik Johansson, Ramsele

" Per Mattias Sjögren, Vågdalen, Strömsund

" Mattias Jönsson, Stamsel, Täxan

" Erik Brandberg, Flyn

" Erik Tjernberg, Västansjö, Flyn

" Anton Eriksson, Boberg, Överammer

Handlanden Anton Eriksson, Gimdalen, Nyhem.

Härbergsdalen den 18 juli 1957.

Ordningsmannen i Fröstvikens mellersta lappby Anders Åhrén i Härbergsdalen, född 1912.

Åhrén, som tillhör gruppen härbergsdalslapparna inom Fröstvikens mellersta lappby, har deltagit i renskötseln sedan han var 13 år, huvudsakligen inom Fröstvikens mellersta lappby. Sedan år 1937 är Åhrén rensköttande husbonde inom nämnda lappby. Om flyttningarna till vinterbetestrakterna beträffande den betesgrupp inom Fröstvikens mellersta lappby, som Åhrén åtföljt, lämnar han följande upplysningar.

I allmänhet har gruppen lämnat renbetesfjällen i trakten av Inviken (Fröstvikens kommun). Färdleden har därifrån gått till trakten av Korsselbränna (Tåsjö kommun) antingen över Norrsjö (Fröstvikens kommun) eller över Nåsjön (Ströms kommun) - Bergvattnet - Näset (Fröstvikens kommun). Från Korsselbränna har leden gått vidare över Tjärnmyrberget och Rotnäset till sjön Tåsjön och sedan söderut

över trakten av Brattbäcken till Tåsjöedet, antingen längs Tåsjön eller efter någon av vägarna på båda sidor om sjön.

Flyttningen till Tåsjöedet har dock vissa år skett efter en helt annan led. Man har nämligen ibland från Inviken flyttat till Tåsjöedet över Hovde - Risede - Lidsjöberg samt efter vägen till Siljeåsen (Ströms kommun) och därifrån till Järvnäset vid Tåsjön samt vidare å nämnda sjö eller längs dess södra sida till Tåsjöedet.

Från Tåsjöedet har flyttningen fortsatt till Skysjöedet (Tåsjö kommun) och vidare över Stornäset till en större betestrakt, omfattande Hällvattnet, Nagasjö-tjälén, Bleka kronopark, Rudsjö, Johannisberg, Backe, Jansjö (Fjällsjö kommun), Vallen, Långvattnet och Ysjö (Junsele kommun). De flesta år, då flyttningen skett efter nu angiven led, har man stannat över vintern i denna större betestrakt. Emellertid har flyttningen vissa år gått längre söderut till trakten av Stenviksstrand och Nordantjäl (Ramsele kommun), där övervintring ock skett.

Vintern 1936 flyttade den betesgrupp, Åhrén då åtföljde, från Nordantjäl längre söderut till trakten av Ramsele och därifrån till Edsele (Ramsele kommun) och vidare längs Helgumsjön till Helgun (Helgums kommun). Flyttningen gick sedan till trakten av Graninge (Långsele kommun) och vidare till Fångsjöbacken - Bispfors - Bispgården (Fors kommun) och därifrån till Näset - Hammarstrand och Krok-våg (Ragunda kommun). Renarna betades större delen av denna vinter i Gillerans dalgång norr om Krok-våg. Vid återflyttningen härifrån till renbetesfjällen betades renarna först i trakten av Hälans dalgång nordväst om Krok-våg, varifrån återflyttningen skedde vidare över Dyhöjden (Ragunda kommun) - Lövåsen - Lungsjön (Ramsele kommun) till trakten av Ramsele.

Återflyttningen till fjällen brukade ske efter i stort sett samma led som flyttningen till vinterbetesstrakterna. Vissa år flyttade man emellertid vid återfärden från trakten norr om Stornäset längs Flåsjön till Siljeåsen och vidare över Harrsjön och Svansele - Hovde (Ströms kommun) till renbetesfjällen.

Under tre år i slutet av 1930-talet flyttade den betesgrupp, som Åhrén då åtföljde, till trakten av Lillsjöhögen i Lits kommun. Ett år flyttade man till Boberg i Stuguns kommun. Liksom vid de tidigare angivna flyttningarna lämnades även vid ifrågavarande flyttningar renbetesfjällen i trakten av Inviken. Leden gick därifrån över Hovde och Risede till trakten av Lidsjöberg samt vidare till Klövsand (Ströms kommun). Färden mellan Lidsjöberg och Klövsand skedde antingen över Gärdnäs och längs Ströms vattudal eller över Lilviken - Alanäs - Alavatt-net. Från Klövsand gick leden längs Ströms vattudal och förbi Strömsundet (Ströms kommun) och vidare längs sjön Hallviken till trakten av Låsjön samt förbi sjöarna Fyringen och Länglingen till Görvik (Hammerdals kommun). När betning av renarna skedde i trakten av Lillsjöhögen gick leden från Görvik förbi Tingsjön samt vidare över Edefors - Finnboriset (Hammerdals kommun) - Greningen (Lits kommun) -

Brynjegård - Näverede (Stuguns kommun) till trakten av Lillsjöhögen. Det är man betade renarna i Boberg flyttade man dit från Görvik över Tannsjön (Hammerdals kommun) och Skallsjön samt Borgvattnet (Stuguns kommun). Återflyttningen till fjällen skedde efter samma led som flyttningen därifrån; dock flyttade man ett år åter från Lillsjöhögen över Boberg varvid man följde landsvägen till Näverede och därifrån vägen på södra sidan om Indälsälven till Stugubyn och vidare till Mårdsjön. Därifrån gick färdleden till Boberg, och den vidare flyttningen därifrån till renbetesfjällen skedde efter samma led, som den tidigare angivna flyttningen från renbetesfjällen till Boberg.

Vintern 1945 betades renarna i den grupp, Åhrén åtföljde, i trakten av Leipikvattnet (Frostvikens kommun). Man lämnade därvid renbetesfjällen i trakten av sjön Värjaren. Färden gick vidare över trakten norr om bebyggelsen i Ankarvattnets by till Leipikvattnet. Återfärden till renbeteslanden skedde samma väg.

Åhréns grupp betade vintern 1946 renarna å Gäddede byområde mellan Kvarnbergsvattnet och gränsen mot Norge (Frostvikens kommun). Färden dit gick från Inviken över Hovde - Risede - Torsfjärden - Sjulsåsen - trakten söder om Ströms vattudal mellan Sjulsåsen och Håkafot - trakterna å båda sidor vattudalen vid Håkafot och vidare till nämnda betestrakt väster om Gäddede (Frostvikens kommun). Återflyttningen därifrån skedde åt nordost in på renbetesfjällen.

Åhrén upplyser att den grupp, han åtföljt, haft sitt huvudsakliga bete vintern 1956 i trakten av Nagasjötjälén och vintern 1957 i trakten av Stornäset.

De orter o.d., där bete enligt Åhréns utsago förekommit i större utsträckning, ha här ovan markerats genom understrykning av Ortsnamnen.

Åhrén upplyser att han vid uppehåll å vinterbetestrakterna hyrt bostad av bl.a. följande personer:

Hemmansägaren Karl Perman, Stornäset

" Einar Eliasson, Nagasjötjälén, Rossön

Snickaren Henning Forssberg, Jansjö, Backe

Hemmansägaren Tycko Andersson, Junselevallen

" Arthur Hallin, Långvattnet

" P.G.Eliasson, Stenviksstrand, Nördantjäl.

Trångmon den 23 juli 1958.

Renskötande husbonden i Frostvikens mellersta lappby Seth Reinhold Nilsson i Härbergsdalen, född 1922.

Nilsson började deltaga i renskötseln vid 16 års ålder och har haft arbete i denna näringsgren alltsedan dess. Han har arbetat huvudsakligen inom Frostvikens mellersta lappby men periodvis även inom andra lappbyar. Sedan år 1947 har Nilsson oavbrutet deltagit i renskötseln inom Frostvikens mellersta lappby.

De första åren, Nilsson deltog i renskötseln, arbetade han inom Frostvikens

mellersta lappby. Flyttningen till vinterbeteslanden beträffande den betesgrupp, som Nilsson dessa år tillhörde, skedde på i huvudsak följande sätt (namnen å trakter, som använts för betning av renarna, hava i det följande understrukits).

Man lämnade med renarna renbetesfjällen i trakten av Stor-Sjogden och flyttade därifrån över trakten av Hovde i Ströms kommun till Risede och vidare under betning av renarna längs Storåns dalgång till Ströms Vattudal i trakten av Lidsjöberg. Härifrån fortsattes färden till ^{trakten} Äspnäs-Klövsand antingen å Vattudalens is, eller, då denna ej var hållbar, efter allmänna vägen till Lillviken - Alavattnet och Klövsand. Från trakten Äspnäs-Klövsand gick färden efter Vattudalen eller norr därom över trakten norr om Strömsund till trakten av Hallviken i Hammerdals kommun och vidare till Länglingen och Görviken - Sörvikssjön samt till Fullsjön i Stuguns kommun och till Köttsjön och trakten Överammer-Selsålandet i Ragunda kommun. Å sistnämnda trakt ägde i allmänhet övervintringen med renarna rum. Återflyttningen till fjällen under vårvintern skedde efter i huvudsak samma led i motsatt riktning. Nilsson har sig emellertid bekant att lappar i Frostvikens mellersta lappby vid användning tidigare av nu beskrivna färdled, understundom flyttat från trakten Överammer-Selsålandet (Selsviken) vidare söderut över sjön Gesunden och Koviken å Böle i Ragunda kommun och Borglunda i Stuguns kommun byområden, vid vissa tillfällen ända ned till kusten i trakten av Sundsvall, vilket senaste gången inträffade vintern 1929.

Under ett par vintrar i början av 1940-talet flyttade lapparna i den betesgrupp, som Nilsson då tillhörde, sedan man med användande av nu nämnd färdled kommit till trakten av Strömsund, vidare förbi Vågdaalen till trakten Stamsele-Täxan, varvid renarna även betades norr om denna sistnämnda trakt å markområdena omkring Malmsjön och efter Malmåns dalgång. Härifrån fortsattes färden till trakten Norrby-Vängelsby i Fjällsjö kommun, där man stannade och varifrån återfärden till fjällen sedan anträdde under vårvintern.

Alltsedan mitten av 1940-talet ha andra färdleder än nu angivna använts av den betesgrupp inom Frostvikens mellersta lappby, som Nilsson tillhört.

Vissa år har man från renbetesfjällen flyttat över trakten av Stensjön och Fårsjön i Ströms kommun till trakten av Harrsjön och vidare över Lillviken - Ringvattnet - Jerilvattnet och trakten söder därom mot Österkälens järnvägsstation och trakten av Lövberga. Nämda flyttning, i vad den gällt sträckan Lillviken - Lövberga, skedde under de första åren i allmänhet efter Flåsjön å sjöns is. Från trakten av Lövberga har färden gått vidare till Hällvattnet - Nagasjö-tjälen - Nagasjön - berget Bleka - Johannisberg i Fjällsjö kommun. Återflyttningen har i stort sett brukat ske efter samma led i motsatt riktning. Andra år åter har flyttningen från renbetesfjällen skett över Inviken till Norrsjön och Hanselnäset samt vidare till Korsselbränna - Tjärnmyrberget i Tåsjö kommun ävensom till kronoparken Saxåmon i Dorotea kommun. Därifrån har man med renarna fort-

satt längs Tåsjön till Tåsjöedet och Stornäset i Tåsjö kommun samt till Vallsjöberget - Gessjön - trakten omkring Rossön (Bölen m.fl. byar) - Jansjö - Långvattnet i Fjällsjö kommun. Därifrån har under vintervintern återflyttningen till fjäl-
len skett efter samma led i motsatt riktning. Några av dessa senare år har flytt-
ningen skett från trakten av Bastunäsfjället (renbetesfjäll) över Saxvattnet
mot söder efter gränsen mellan Frostvikens och Dorotea kommuner till Abborrejön
och St.Trappbergssjön - Lillåns dalgång - Åsjön - Metaselet samt därifrån till
kronoparken Saxåmon i Dorotea kommun och vidare till Tåsjön och längre mot söder
öster närmast förut angiven flyttningsled.

Vintern 1954/55 skedde den vinterflyttning, i vilken Nilsson då deltog,
från vistet vid Semmingsjön huvudsakligen inom Frostvikens kommun, först till
trakten av fjället Klumpklumpen mellan Lilla Blåsjön och Lilla Jormsjön och
till trakten å båda sidor om Blåsjöälven samt därifrån till markområden i Kyck-
lingvattnets by samt vidare till Frostvikens - Vikens - Mons - Sandnäsets -
Kyrkbolandets - Lermans byområden och till västra delen av Junsternäsets byområde
ävensom till Gäddede byområde väster om Ströms Vattudal (Lillfjället) samt till
trakten söder därom inom Murnäsets byområde och till trakten av Flatfjället
(Hotagens kommun), där renskiljning ägde rum. Återflyttningen därifrån till
lappbyns fjälltrakter skedde mot norr över Hägnäsets byområde till Gussåsen å
Gussvattnets byområde och vidare till trakten av Lillfjället samt därifrån efter
ungefär samma led som vid flyttningen mot söder.

Frostvikens södra lappby.

Östersund den 16 maj 1957.

Ordningsmannen i Frostvikens södra lappby Jonas Åhrén i Störvattnet, född 1881.

Åhrén, som deltagit i renskötseln inom Frostvikens kommun sedan 1895, har i
framlidne lappfogde Staaffs utredning till 1919 års lappkommitté rörande lappar-
nas i Jämtlands län flyttningar till vinterbetestrakterna den 17 januari 1922
lämnat redogörelse över flyttningarna beträffande betesgrupper, som Åhrén åtföljt
(sid. B 8). Rörande de flyttningar till vinterbetestrakterna, vari Åhrén
därefter deltagit - Frostvikens södra lappbys samlade renhjord eller betesgrupp
inom samma lappby -, lämnar han nu följande upplysningar.

Ifrågavarande flyttningar ha i allmänhet börjat i december eller i början
av januari månad alltefter som betesförhållanden samt isbeläggningen å sjöar och
vattendrag medgävo flyttning.

Vid flyttningarna till vinterbetestrakterna har man i allmänhet lämnat ren-
betesfjällen i trakten mellan Fågelvattnet i väster och Yttre Långvattnet (Frost-
vikens kommun) i öster samt betat renarna en tid i trakterna söder om renbetes-
fjällen ned mot Ströms Vattudal mellan Fågelvattnet i väster och Storåns vatten-

drag (Ströms kommun) i öster ävensom i trakten norr om Lidsjön (Ströms kommun).

Från nämnda betestrakt norr om Ströms Vattudal har flyttningen i allmänhet skett vidare över Vattudalen till södra sidan om densamma, varvid olika färdleder använts. Den vanligaste leden har gått över Svaningssjön till trakten av St. Ringsjön, där man betat renarna å områdena väster och söder om sjön, och vidare till trakten av Linjeviken, där renarna även betats. Flyttningen från betestrakten norr om Vattudalen till Linjeviken har ock understundom skett från trakten av Lidsjöberg längs landområdet väster om Gärdviken och vidare över Vattudalen till Linjeviken. För färden från Linjeviken vidare söderut har man använt två olika leder, som träffat samman i Länglingen i Hammerdals kommun, nämligen en västlig och en östlig. Den förra har gått över Svanavattnet till trakten av Renåtjärn och sedan längs Renåvattnet och Kärrnässjön till Ede och vidare över Södra Ön till Murviken (Ströms kommun). Från Murviken har färden gått till trakten av Länglingen efter landsvägen förbi Hallviken och Grenåskilen. Den östliga leden från Linjeviken till Länglingen har gått efter Ströms Vattudal till Äspnäs och Klövsand, samt vidare efter Vattudalen över Näsvisken och efter Russfjärden (Ströms kommun) samt över trakten av Hostsjön, Låsjön och Fyringen (Hammerdals kommun). Färden från Klövsand till Länglingen har vissa år, då Ströms Vattudal ej kunnat användas som flyttningsled, gått genom skogsterrängen öster om Vattudalen till Ulriksfors, över landsvägsbron därstädes och vidare över Tännvisken (Ströms kommun) och Mullnäset (Hammerdals kommun). Ibland har man i Murviken lämnat den västliga färdleden och därifrån färdats över Hallvikssjön och sedan kommit in på den östliga leden i trakten av Hostsjön.

Från trakten av Länglingen har flyttningen skett vidare söderut till Görvik (Hammerdals kommun). Från Görvik sträcker sig söderut ett sammanhängande större betesområde, omfattande delar av Hammerdals, Häggenås, Lits, Brunflo, Revsunds, Stuguns och Ragunda kommuner, inom vilket betning av renarna skett i större omfattning i trakter, där inom området för renarna lämpligt bete finnes. Detta betesområde har följande gränser:

i norr: Görvik-trakten väster om Görvik till Hammerdalssjön (Hammerdals kommun),

i väster: Hammerdalssjön - Fyrsjön - Solbergsvattnet - Halasjön (Hammerdals kommun) - Storhögen (Häggenås kommun) - Nyby - söderut till Indalsälven - Sännsjön - Lillsjöhögen - trakten väster därom till Mellansjön (Lits kommun) - trakten söder om Mellansjön (Brunflo kommun),

i söder: sjön Ismundens södra del - Rissna - vägen Rissna (Revsunds kommun) - Stugun - Indalsälvens norra strand till Krokvåg (Ragunda kommun),

i öster: Krokvåg - Gillerans dalgång - Köttsjön (Ragunda kommun) - Borgvattnet - Skallsjön (Stuguns kommun) - Görvik.

Vissa år har flyttningen till vinterbetestrakterna från det ovan angivna

betesområdet mellan Fågelvattnet i väster och Storåns vattendrag (Frostvikens och Ströms kommuner) i öster skett efter annan färdled än här tidigare nämnts. Därvid har man följt vägen till Alanäs eller färdats i dess omedelbara närhet. Renarna ha betat i trakten av den väster om Alanäs belägna sjön Trångvattnet. Sedan har man följt vägen från Alanäs över Alavattnet till Klövsand (Ströms kommun), där man kommit in på här tidigare nämnd färdled.

Åhrén upplyser att en betesgrupp med renar från såväl Frostvikens södra lappby som Frostvikens mellersta lappby, vilken grupp Åhrén åtföljt, år 1928 flyttat från onvannämnda större betesområde (inom Hammerdals m.fl. kommuner) vidare mot söder. Området ifråga lämnade man därvid i Selsviken och färden gick först över Gesunden till Koviken (Ragunda och Stuguns kommuner) och därifrån över Västane och Kälarne till Sörbygden. Renarna betades därvid några veckor i trakten norr om Sörbygden samt öster om den norr om Sörbygden belägna sjön Lugnsjön (Kälarne kommun).

Från Sörbygds-området har färden gått vidare söderut längs Holmsjön (Indals-Lidens kommun) och därefter till Sättna (Selångers kommun). Renarna betade större delen av vintern i trakten omkring Sättna samt å angränsande områden i Timrå kommun.

Under vintrar med dåliga betesförhållanden i här tidigare nämnda trakter ha renarna huvudsakligen betats å renbetesfjällen angränsande markområden i Frostvikens kommun. Därvid har man, sedan man lämnat det nämnda betesområdet mellan Fågelvattnet och Storåns vattendrag och passerat Svaningsjön samt kommit till trakten av St. Ringsjön (Ströms kommun), dragit sig västerut till trakten av Dunnervattnet och Munsfjället samt någon tid betat renarna därstädes. Färden har sedan gått åt nordväst till Ströms Vattudal, där man betat renarna å båda sidor om Vattudalen vid Håkafot. Sedan har man dragit sig längre upp efter Vattudalen till trakten av Gäddede samhälle och först betat renarna inom det väster därom belägna Lillfjälls-området och sedan norr om Kvarnbergsvattnet å områdena mellan Sandnäset och gränsen mot Norge i söder samt Jormlien och riksgränsen i norr.

Några vintrar har flyttningen från renbetesfjällen skett direkt in på nämnda område väster om Gäddede samhälle och vidare norrut till området mellan Sandnäset och riksgränsen i söder samt Jormlien och nämnda gräns i norr.

Återflyttningen till renbetesfjällen från nu senast nämnda trakter har skett efter Kvarnbergsvattnet och vidare österut.

Orter och områden, där renbetning i större omfattning förekommit, ha, där ej detta på annat sätt angivits, markerats genom understrykning av namnen därå.

Åhren uppger att han under uppehåll å vinterbetestrakterna hyrt bostad hos bl.a. följande personer:

Hemmansägaren Nikolaus Henriksson, Aspnäs, Skyttmon

" Anton Näslund, Norra Greningen

Hemmansägaren Olle Sahlin, Selsålandet, Överammer

Skogstjänstemannen Knut Berglund, Torsfjärden

Hemmansägaren Anders Persson, Näverede, Stugun

Jonas Eliasson, Lillsjöhögen.

Gäddede den 19 augusti 1957.

Rensköttande husbonden i Frostvikens södra lappby Tycko Åhrén, född 1900.

Åhrén är född i Frostvikens mellersta lappby. Han har deltagit i renskötseln sedan han var helt ung och flyttade år 1925 från nämnda lappby till Frostvikens södra lappby, som han sedan dess tillhört.

Efter år 1925 har Tycko Åhrén deltagit i vinterflyttningar, vissa år så långt som till Rissna (Revsunds kommun) med användande av de färdleder, för vilka ordningsmannen i Frostvikens södra lappby Jonas Åhrén enligt ovanstående redogjort den 16 maj 1957. Han vill dock framhålla att lapparna vid uppehåll med renarna i trakten av Länglingen betat dem även väster och sydväst härom inom Grenås by (Hammerdals kommun). Tycko Åhrén upplyser även att de flyttningar från trakten av St. Ringsjön (Ströms kommun) västerut till områdena omkring Kvarnbergsvattnet (Frostvikens kommun), som Jonas Åhrén vid sagda tillfälle omnämnt, ägde rum vintrarna 1945 och 1950.

Åren 1930-1932 deltog Tycko Åhrén i flyttningar från Selsviken till Koviken (Ragunda och Stuguns kommuner) och vidare söderut till Sättnä (Selångers kommun) efter den färdled, som Jonas Åhrén även omnämnt. Tycko Åhrén vill dock framhålla att han under dessa vinterflyttningar betat renarna även å markområden söder om Sättnä.

Vintern 1927 flyttade lapparna i den betesgrupp, som Tycko Åhrén då tillhörde, med renarna från Rissna (Revsunds kommun) söderut till trakten av Mjösjö och Björsjö samt vidare över Tavnäs och längs Revsundssjön till Gällö och därifrån till Björnön. Renarna betades större delen av vintern väster om bebyggelsen i Björnön i trakten av s.k. Herrevadsströmmen (Revsunds kommun) och å områdena norr därom mot Locknesjön (Revsunds och Brunflo kommuner).

Tycko Åhrén upplyser att han under vinterbetning av renar bott hos bl.a. följande personer:

Hemmansägaren Nils Magnusson, Björnön

" Erik Gärd, Skyttmon

" Evert Skyttmo, Boberg

Teodor Lindholm, Överammer

Hotagens lappby.

Valsjön den 31 maj 1957.

Ordningsmannen i Hotagens lappby Olof Persson i Vinklumpen, född 1895.

Persson flyttade år 1911 med sina föräldrar ifrån Frostvikens lappby (Orr-näsfjäll) till Hotagens lappby och har sedan dess deltagit i renskötseln inom denna senare lappby. Han har varit rensköttande husbonde sedan början av 1920-talet.

Flyttningen till vinterbetestrakterna börjar vad Hotagens lappby beträffar vanligtvis i november eller december månad. Man flyttar i allmänhet i två grupper sedan renarna utan skiljning delats i tvänne hjordar. Sedan mer än 30 år ha hotagenslapparna för vinterbetningen i allmänhet i första hand använt ett markområde, som sträcker sig från de lappbyn för renbete tilldelade renbetesfjällen i norr ned till Indalsälven mellan Härkans utlopp i älven i väster (Lits kommun) och Stugubyn vid bron över älven i öster (Stuguns kommun). Områdets gränser i väster, söder och öster kunna beskrivas sålunda:

i väster: gränsen mot Norge från renbetesfjällsgränsen norr om Gunnarvattnet söderut till sjön St.Kingen, därifrån över Rörvattnet till Häggsjöns norra ända (Hotagens kommun) vidare längs denna sjö till N.Skärvången samt till Stångviken och längs sjön Gysen till trakten öster om Lillholmsjö och vidare till Föllinge kyrkby samt slutligen väster om Sandvikssjön (Föllinge kommun) ned efter ån Härkan till Indalsälven. Betning av renarna här skett å båda sidor om nämnda å.

i söder: Indalsälven vid Härkans utlopp i älven (Lits kommun) längs denna älv till Stugubyn vid bron över älven (Stuguns kommun).

i öster: från Stugubyn längs vägen till Mårdsjön och vidare till Selet (Stuguns kommun) - Köttsjön (Ragunda kommun) - Borgvattnet - Skallsjön (Stuguns kommun). Från Skallsjön går områdets östra gräns till Görviksjöns västra ända och vidare till trakten öster om Länglingen och därifrån över Hallviken (Hammerdals kommun) och Bredkålen samt Älghallen till Finnvattnet och vidare till skattefjällen vid Klumpvattnet (Ströms kommun).

Området inom här angivna gränser utgör - såsom framgår av ovanstående - de trakter inom vilka lapparna i allmänhet haft renar under tiden för vinterbetningen. De olika delarna av området ha av lapparna utnyttjats mer eller mindre alltefter som förhållandena medgivit. Så ha de västligare delarna ej använts under de senaste cirka 25 åren i den mån de avse Skärvångens, Stångvikens, Storholmsjö och Lillholmsjö byområden. Å trakten mellan St.Kingen (Rörvattnets by) och Valsjön liksom å Botelnäset (Häggsjöns by) har renbetning skett mer sällan, senast åren 1950 och 1951.

Under åren 1911 och 1912 samt 1923-1925 flyttade den betesgrupp, som Persson dessa år medföljde, genom det ovan angivna området och längre åt söder. Vid

flyttningen från och till renbetesfjällarna skedde dessa år övergång av Indalsälven antingen vid Näverede eller Stugubyn i Stuguns kommun eller Selsviken i Ragunda kommun. Under nämnda år har sålunda betning av renarna skett - förutom å ovan nämnda område - å en eller flera av nedan angivna trakter:

1) Markområdena vid Fisksjölandet (Stuguns kommun); Boggsjö och Rissna (Revsunds kommun); till denna trakt har man kommit från det stora betesområdet i norr antingen över Näverede eller Stugubyn;

2) Områdena vid Överammer och Selsviken (Ragunda kommun), som man nått från trakten av Selet och Köttsjön;

3) Området vid Ö.Sittsjön (Stuguns kommun), dit flyttningen skett över Selsviken;

4) Ett område nordväst om norra stambanan mellan Grötingen (Revsunds kommun) och Dockmyr (Bräcke kommun); inom området ligga bl.a. Binnäset, Holmsjö (Revsunds kommun), Håvdsjö och Byom (Bräcke kommun); till området har man flyttat från område 1) eller 3) här ovan;

5) Ett område med följande gränser: Rind (å Ammerön i Revsunds kommun) - Fjäl - Hunge - sjöarna Hugesjön och Brehungen (Revsunds kommun) - trakten av Harrsjön (Revsunds och Haverö kommuner) - Stugusjöns södra ända - Västra Stugusjö (Bräcke kommun) - Ammeröns södra ända - Revsundssjön öster om Rind - Rind. Till detta område har flyttning skett över område 4) här ovan. Renbetning å området har förekommit åren 1923-1925 (ej åren 1911 och 1912).

Under vissa vintrar med dåliga betesförhållanden på grund av isbildning, alltför riktigt snöfall e.d. har flyttning ej kunnat ske till något eller några av här ovan beskrivna betesområden. Lappbyns hela renhjord eller del därav har då betats å renbetesfjällarna eller inom ett område omedelbart öster därom i Ströms kommun. Gränserna för detta senare område angivas sålunda:

i väster: renbetesfjällsgränsen mellan Gräsvattnet och Övre Klumpvattnet;

i söder: Övre Klumpvattnet - punkt 509 (0,5 mil nordost om Klumpvattnet);

i öster: punkt 509 - Linjeviken - St.Ringsjön - byn Svaningen - Gräsvattnet.

Persson har sig bekant att sist angivna vinterbetesområde förr använts av lappar i Hotagens lappby oftare än nu för tiden. Området har utnyttjats beträffande en betesgrupp av byns renar senast vintrarna 1929, 1930 och 1939 samt beträffande byns samlade renhjord åren 1933, 1934 och 1956.

Slutligen upplyser Persson att han under flyttningarna till vinterbetestakterna bott hos bl.a. följande personer:

Hemmansägaren Hans Nilsson, Grenås, Hammerdal

" Anton Andersson, Grenås, Hammerdal

" Erik Petter Eriksson, Skyttmon

framlidne Valfrid Nilsson, Skyttmon

Hemmansägaren Nikolaus Henriksson, Skyttmon

Hemmansägaren Hans Stjerna, Gåxsjö
" Ante Hansson, Gåxsjö
" Anders Eurenus, Grönviken, Bräcke
framlidne Per Persson, Binnäset, Gällö
Hemmansägaren Viktor Olsson, Laxviken
" Anton Pålsson, Lövsjön, Föllinge
" Erik Olsson, Ålviken, Laxsjö.

Mittådalen den 12 augusti 1957.

Fru Kristina Doj i Mittådalens lappby, född 1892.

Fru Doj har deltagit i renskötseln inom Hotagens lappby under åren 1910-1924 och därvid medföljt renarna till de trakter, som lappbyns lappar under dessa år i allmänhet utnyttjade för vinterbetningen.

Emellertid upplyser fru Doj att hon vintern 1924 deltog i flyttning längre söderut än man vid denna tid brukade flytta. Vid den här avsedda flyttningen fortsatte man från Norra Greningen (Lits kommun), där vinterbetning nästan årligen skedde, till Brynjugård (Stuguns kommun), varefter färden gick till Rissna (Revsunds kommun) och vidare till trakten av Håvdsjö (Bräcke kommun). Från sistnämnda trakt ställdes färden till Gällö (Revsunds kommun) samt vidare söderut längs Revsundssjön till trakten av Grönviken (Bräcke kommun), där man betade renarna några månader.

Fru Doj har sig bekant att lappar i Hotagens lappby även vintern 1925 flyttat till trakten av Grönviken. Denna vinter betade lapparna renarna även sydväst om Grönviken inom Sidsjöns by (Revsunds kommun) vid ett tillfälle då fru Doj denna vinter därstädes besökte lapparna.

Trångmon den 23 juli 1958.

Renskötande husbonden i Frostvikens mellersta lappby Seth Reinhold Nilsson i Härbergsdalen, född 1922.

Nilsson har deltagit i renskötseln inom Hotagens lappby under en del av vart och ett av åren 1941, 1943 och 1944.

På förfrågan, om renbetning under denna tid förekommit i trakterna i norra ändan av Hotagssjön samt å områdena vid sjöarna Häggsjön och Skärvångssjön, upplyser Nilsson att han nämnda år vid ett och annat tillfälle deltagit i bevakning under vinterbetningen av renar, tillhörande lappar i Hotagens lappby, i bl.a. följande trakter:

- 1) området mellan sjöarna Valsjön, Rösjön och Hotagssjön (Hotagens kommun);
- 2) området väster om vägen Hotagen-Krokom mellan bebyggelserna i Röt Viken och Häggsjön samt å Botelnäset (Hotagens kommun) ävensom
- 3) området öster om vägen Hotagen-Krokom vid Norra Skärvången (Föllinge kommun).

Offerdals lappby.

Edsåsdalen den 16 april 1957.

Rensköttande husbonden i Offerdals lappby Anders Bergkvist, född 1901.

Bergkvist inflyttade med sin fader Nils Bergkvist till Offerdals lappby år 1912. Han har deltagit i renskötseln alltsedan 15-årsåldern, hela tiden inom Offerdals lappby. Sedan år 1922 har Bergkvist varit rensköttande husbonde.

Under den tid, Bergkvist deltagit i renskötseln inom Offerdals lappby, ha lapparnas flyttningar till vinterbeteslanden varje år - med undantag av vintern 1937 - skett i flera grupper; vissa år upp till fyra grupper. Tidigare påbörjades offerdalslapparnas flyttningar till vinterbetestrakterna i allmänhet redan i november månad. Under senare år ha flyttningarna oftast börjat under december månad och understundom först i januari månad, beroende på de genom vattenregleringarna försämrade flyttningmöjligheterna.

I allmänhet ha flyttningarna under nämnda tid skett från trakten av Jämssholmen (renbetesfjäll i Offerdals kommun) åt sydost, ibland ända ned till trakten av Lillsjöhögen (Lits kommun) och Rissna (Revsunds kommun). Det område, som lapparna under dessa flyttningar besökt med sina renar, har - med utgångspunkt från renbetesfjällen - följande gränser (orter o.d. förbundna med tänkta linjer):

i väster och söder: Yttre Oldsjön - Rännön - Tångeråsen - Önet - Berge - Stavre (Offerdals kommun) - Nordannälden - Krokom - Kännåsen (Rödöns kommun) - Torråsen (Östersunds stad) - Ope (Brunflo kommun) - Singsjöns södra ända - Rissna (Revsunds kommun);

i öster och norr: Rissna (Revsunds kommun) - Näverede - Mårdsjön - Ammerån väster om Boberg (Stuguns kommun) - Ammerån till Finnboriset - Trekilen (Hammerdals kommun) - Munkflohögen (Häggenås kommun) - Sandviken - trakten söder om Föllinge kyrkby - Lillholmsjö - Vallrun - Åkersjön (Föllinge kommun) - Bakvattenet (Hotagens kommun).

Inom det nu nämnda området ha lapparna tid efter annan vintertid betat renarna å samtliga trakter, där renbete finnes. Såsom särskilt god och ofta besökt betesmark å området nämner Bergkvist trakten utefter Härkan från Norderåsen till Häggenås järnvägsstation (Häggenås kommun).

Emellertid har Bergkvist tillsammans med sin broder rensköttande husbonden i Offerdals lappby Kristoffer Bergkvist vintrarna 1952 samt 1954-1957 flyttat med renarna till andra än nu angivna betestrakter, nämligen till området mellan Ottsjö i söder och vattensystemet Hensjön - Henån i norr (Undersåkers kommun). Flyttningarna till och från detta vinterbetesområde ha vid de skilda tillfällena i allmänhet följt olika leder, beroende på rådande väder- och betesförhållanden. Bland trakter, som särskilt berörts av dessa flyttningar angiver Bergkvist Kälen,

Gråvalen, Sellsved (Sölsved), Huså, Färviken (Kalls kommun) samt Björnänge och Edsåsdalen (Undersåkers kommun).

Under två vintrar å 1920-talet deltog Bergkvist i flyttning vintertid med renar från det först beskrivna stora flyttnings- och betesområdet över Rödön och Frösön till Namn (Frösö köping), där renarna betades i trakten av Svartsjöarna (Frösö köping samt Brunflo och Hackås kommuner). Det senare av de ifrågavarande åren blandades betesgruppens renar i denna trakt med renar, tillhörande lappar i nuvarande Sörsjö lappby, varefter man flyttade med samtliga renar söderut till trakten öster om sjön Nälken (Klaxåsen - Tunvågen - Dödre), där de sedan betades.

En vinter i början av 1920-talet flyttade Bergkvist tillsammans med brodern Kristoffer med renarna från det först beskrivna, i allmänhet för vinterbetet använda området över Pilgrimstad (Revsunds kommun) - trakten av Bräcke stations-samhälle (Bräcke kommun) - Erikslund (Borgsjö kommun) - Fränsta (Torps kommun) - Nedansjö (Stöde kommun) till Sundsvall, där renarna betades å Södra Stadsberget. Av de trakter, som vid återflyttningen till fjällen passerades, innan man nådde de sedvanliga vinterbetestrakterna, erinrar sig Bergkvist Gimdalens by (Bräcke kommun).

Såå den 17 april 1957.

Renskötande husbonden i Sörsjö lappby Klemens Klemetsson, född 1907.

Klemetsson har varit renskötande husbonde i Offerdals lappby under åren 1943-1956. Beträffande Klemetssons deltagande i renskötseln i övrigt hänvisas till anteckningarna rörande Klemetssons redogörelse den 17 april 1957 över hans flyttningar till vinterbetestrakterna under den tid han tillhörde Kalls lappby (sid. 126).

De år, Klemetsson tillhörde Offerdals lappby, flyttade lapparna till vinterbetestrakterna i flera skilda grupper. Själv flyttade Klemetsson i allmänhet i särskild grupp med sin familjs renar, men några år har han flyttat tillsammans med renskötande husbönderna Kristoffer och Anders Bergkvist. Den senare har den 16 april 1957 redogjort för de flyttningar till vinterbetestrakterna, vari han som utöware av renskötsel inom Offerdals lappby deltagit, därav till trakter söder om Indalsälven i bl.a. Rödöns, Lits, Revsunds och Stuguns kommuner (sid. 113). Klemetsson upplyser att han under sin tid i Offerdals lappby i allmänhet flyttat till samma trakter, dock har han ej betat renar å de av Bergkvist angivna markområdena i den mån de äro belägna söder om sträckningen Kännåsen (Rödöns kommun) - Brynje (Lits kommun) - sjön Ismundens mitt (Revsunds kommun). Emellertid framhåller han att han betat renar även å de nämnda områden angränsande trakterna öster om Näverede vid Dussäset och Torsgård på norra sidan Indalsälven i Stuguns kommun.

Emellertid ha flyttningarna vintrarna 1951 och 1954 företagits till andra

än här angivna trakter.

Vintern 1951 flyttade Klemetsson med renarna från renbetesfjällen i trakten av Jänsmässholmen i Offerdals kommun över Rönnöfors - Tångeråsen - Gärde (Offerdals kommun) - Getan (Alsens kommun) - Krok (Kalls kommun) till Åreskutan (Åre kommun). Återflyttningen till renbetesfjällen skedde därifrån över Kallsjön till trakten av Suljätten samt vidare över Gråvalen (Kalls kommun) och Yttre Oldsjön (Offerdals kommun).

Flyttningen vintern 1954 skedde från renbetesfjället till trakten av Rönnöfors och vidare till Tångeråsen - Vågen - Åflo (Offerdals kommun) - Nordbyn - Kluk - Bleckåsen (Alsens kommun) - Mällbyn - Hållbacken (Mörsils kommun) samt vidare företrädesvis över Storsjöns is till ett större sammanhängande betesområde i trakten av Gärdsta, Kläppe och Ytterhallen i Hallens kommun samt Häggsåsen i Ovikens kommun. Förutom detta område användes även trakten mellan Mällby och Hållbacken i större utsträckning för renbete. Återflyttningen till renbetesfjällen skedde samma väg som flyttningen till vinterbetestrakterna.

Under den tid Klemetsson bedrivit renskötsel inom Offerdals lappby, har han under betningen av renarna vintertid bott hos bl.a. följande personer:

Emil Norrman, Branamyren, Östersund

Henry Aronsson, Brynjugård, Stugubyn

Albert Thor, Högarna

Ture Hansson, Handog, Lit

Jonas Nykvist, Huse, Häggenås

Nils Rensbo, Rensbo, Aspås

Lars Larsson, Storhögen

John Jonsson, Kälom, Tulleråsen

Jon Nilsson, Jämtlands-Bredbyn

Julius Andersson, Landön.

Storsäterna den 30 april 1957.

Fru Maria Olsson i Storsäterna, född 1893.

Fru Olsson flyttade år 1912 med sina föräldrar från Frostvikens dåvarande lappby till Offerdals lappby. Hon var sin fader renägande husbonden Oskar Andersson behjälplig i renskogen, först i Frostvikens lappby under ett par år och sedan inom Offerdals lappby till dess hon år 1917 gifte sig med dåvarande renskötande husbonden i Offerdals lappby Anders Olsson, som år 1937 med sin familj flyttade till Idre lappby.

Lapparna i Offerdals lappby hade under den tid, fru Olsson tillhörde lappbyn (1912-1936), sitt huvudviste i Jänsmässholmen. Flyttningen med renarna till vinterbetestrakterna, vid vilken flyttning fru Olsson alltid medföljde, skedde år från år ungefär samma tider och till i huvudsak samma trakter även om med

hänsyn till betes- och väderleksförhållandena variationer i nämnda avseenden inträffade. Man anträdde färden å nyår och återflyttningen till renbetesfjällen ägde rum i april månad. Flyttningen skedde i allmänhet i en enda grupp, men flyttning i två eller flera grupper kunde också förekomma.

Från de Offerdals lappby tilldelade trakterna å renbetesfjällen skedde flyttningen åt sydost och ett år flyttade man med renarna så långt som till Pilgrimstad (Revsunds kommun).

Fru Olsson erinrar sig att lappar i Offerdals lappby under de år hon medföljt vid vinterflyttningarna med renar besökt nedan angivna byars områden. De understrukna namnen avse betestrakter; där längre uppehåll för betning gjorts under flyttningarna.

Offerdals kommun.

Finnsäter, Landön, Trången, Anvågen, Brattmon, Åflo och Utgård.

Mörsils kommun.

Ett år flyttade den grupp; fru Olsson medföljde, till trakten av Mörsil och Mattmar.

Alsens kommun.

Bleckåsen.

Rödöns kommun.

Lundsjön.

Föllinge kommun.

Åkersjön, Högrun, Vallrun och Gravbränna.

Lits kommun.

Handog, Husås, Bringåsen, Brynje och Greningen.

Jämsmässholmen den 19 juni 1957.

f. ordningsmannen i Offerdals lappby Petrus Gustafsson, född 1902.

Gustafsson har deltagit i renskötseln inom Offerdals lappby alltsedan han var 18 år. Sedan år 1928 har han varit renskötande husbonde.

Tidigare anträdde de flyttningar till vinterbetestrakterna, vari Gustafsson deltagit, i allmänhet i december månad, men sedan sjöar och vattendrag reglerats ha möjligheterna att börja flyttningarna redan under nämnda månad upphört. Sedan cirka 10 år har man icke kunnat börja flytta förrän under januari månad och under något år först under februari månad. Återflyttningarna till renbetesfjällen ha skett under april månad.

Lapparna i Offerdals lappby, vilka tidigare flyttat med renarna i ett fåtal grupper, ha sedan ett 20-tal år flyttat i upp till fem grupper. Förhållandet är beroende av vattenregleringarna och den ökade motortrafiken på vägarna, som försvårar flyttning med större renhjordar.

Under den tid, Gustafsson deltagit i renskötseln inom Offerdals lappby, har

den betesgrupp Gustafsson tillhört vintertid företrädesvis besökt ett område, som i stora delar till sina gränser sammanfaller med det av renskötande husbonden i Offerdals lappby Anders Bergkvist i utsago den 16 april 1957 beskrivna, av lapparna i nämnda lappby under dennes tid i allmänhet vintertid använda betes- och flyttningsområdet (sid. 113). Vissa väsentliga skilljaktigheter föreligger dock beträffande gränserna för detta senare område och det område, som Gustafsson besökt med renar.

Gustafsson upplyser att lapparna vid de vinterflyttningar, vari han deltagit, lämnat renbetesfjällen i trakten mellan Jämsmässholmen och Ansätten. Flyttningen har skett åt sydost. Flyttnings- och betesområdet har - från renbetesfjällen räknat - följande gränser (tänkta linjer mellan angivna orter o.d.):

i väster och söder: Yttre Oldsjön - Rännön - Tångeråsen - Önet - Berge - Stavre (Offerdals kommun) - Nordannälden - Krokum - Kännåsen (Rödöns kommun) - Torråsen (Östersunds stad) - Opå (Brunflo kommun) - Singsjöns södra ända - Björsjö - sjön Röringens mitt (Revsunds kommun);

i öster och norr: trakten öster om Holmsjö - Gransjölandet (Revsunds kommun) - Fisksjölandet (Stuguns kommun) - trakten öster om Lillsjöhögen (Lits kommun) - Midskogsforsen (Lits och Stuguns kommuner) - Fjälllandet (Lits kommun) - Häggenås station (Häggenås kommun) - Ringsta - Husås (Lits kommun) - Härkan - Sandvikssjön - Sandviken - trakten söder om Föllinge kyrkby - Lillholmsjö - Vallrun - Åkersjön (Föllinge kommun) - Bakvattnet (Hotagens kommun).

Flyttningarna ha de olika åren sträckt sig mer eller mindre långt från renbetesfjällen åt sydost. Till områden inom Revsunds kommun har man kommit endast ett eller annat år och trakten av Holmsjö (Revsunds kommun) har Gustafsson besökt med renar allenast fyra vintrar, nämligen åren 1950-1953. Ofta har man under flyttningar med renarna stannat och betat dem i trakterna omkring Kläppe, Bringåsen och Brynje (Lits kommun). Vintern 1957 stannade man med renarna i trakten av Näversjöarna (Offerdals och Rödöns kommuner).

Som särskilt goda och av Gustafssons betesgrupp i stor utsträckning utnyttjade vinterbetestrakter inom det nu angivna flyttnings- och betesområdet framhåller Gustafsson dels trakten omkring Landösjön samt områdena sydost därom efter Långans vattendrag (Offerdals kommun) till trakterna vid Näversjöarna (Offerdals och Rödöns kommuner) dels ock områdena mellan Mosjön (Lits kommun) och Singsjön (Brunflo kommun). Såsom goda av Gustafssons betesgrupp använda betestrakter i övrigt nämner Gustafsson områden inom Rissna, Boggsjö och Holmsjö byområden (Revsunds kommun).

Vintern 1923 flyttade den betesgrupp, som Gustafsson då tillhörde, till Sundsvall. Därvid lämnade man det ovan angivna i allmänhet nyttjade flyttning- och vinterbetesområdet vid Krokum och flyttade därifrån över Rödön (Rödöns kommun) och Frösön, där renarna betades någon vecka i trakten av Kråkstaflö

(Frösö köping). Därifrån flyttade lapparna med renarna till trakten av Svartajöarna (Frösö köping samt Brunflo och Hackås kommuner), där renarna även betades en tid. Sedan gick färden längs Brunflöviken och Locknesjön till trakten av Våge (Brunflo kommun), där renarna betades några dygn, samt vidare över trakten av Pilgrimstad och längs Revsundssjön (Revsundas kommun) till Grönviken, där renarna även betades. Från sistnämnda by gick färden över trakten av Sjöändan (Bräcke kommun) och efter vägen Bräcke-Sundsvall till Erikslund (Borgsjö kommun), där renarna betades en vecka, och vidare efter Ljungan till Torpshammar (Torps kommun), där man betade renarna några dygn, och till Nedansjö (Stöde kommun), där renarna betades ungefär en vecka, samt slutligen till Sundsvall, där man betade renarna å Norra Stadsberget.

En vinter omkring år 1924 betade den betesgrupp, som Gustafsson då tillhörde, - förutom inom det tidigare angivna flyttnings- och betesområdet - inom ett område å Rödön, som begränsas av Näldsjön i norr, vägen Nälden-Krokom i väster och söder samt vägen Krokom-Tulleråsen i öster (Rödöns kommun).

Sösjö lappby.

Välådalen den 11 mars 1957.

f. renskötande husbonden i Sösjö lappby Lorentz Persson i Välådalen, född 1904.

Persson började år 1926 deltaga i renskötseln som rendräng hos framlidne renskötande husbonden i nuvarande Sösjö lappby Jakob Fjällberg. År 1948 bosatte sig Persson i Välådalen och slutade samtidigt ägna sig åt renskötselnaeringen.

Under den tid Persson deltog i renskötseln inom Sösjö lappby (1926-1948) flyttade lapparna i byn till vinterbetestrakterna i enlighet med vad här nedan angives.

Lapparna hade sitt huvudviste i Tjouren vid St. Mjölkvattnet (Kalls och Offerdals kommuner). Flyttningen till vinterbetestrakterna började i allmänhet under december månad men vissa år först under januari månad. Från Tjouren flyttade man åt sydost och lämnade renbetesfjällen vanligtvis i trakten av Bergsjöedet. Vissa år skedde flyttningen endast ett fåtal mil, andra år åter längre ner i skogslandet, allt eftersom betestillgång och förhållandena i övrigt medgav.

Flyttningen till de närmare renbetesfjällen belägna trakterna ägde i allmänhet rum under de sista cirka 10 åren, varunder Persson deltog i renskötseln inom Sösjö lappby (1937-1948). Dessa flyttnings- och betestrakter omfattar med utgångspunkt från renbetesfjällen ett område med följande gränser (tänkta draglinjer mellan angivna orter o.d.):

Bergsjöedet (renbetesfjäll) - Juveln - Kallsjön (Kalls kommun) - Järpströmmen (Undersåkers kommun) - Liten - Ockesjön - Mattmar (Mörsils kommun) - Rödningsberg - Bleckåsen - Kougsta - Nordbyn - Tann - Glösa (Alsens kommun) - Lungret -

Ängeströmmen - Hällsjön - Kaxås - Kävåsen - västra delen av Landösjön - Rännön - Yttre Oldsjön (Offerdals kommun) - renbetesfjällen.

Persson hade sig bekant att lappar i Sösjö lappby även under åren närmast före och efter sista sekelskiftet använt trakterna inom det nu angivna området som vinterbetesland.

När flyttningarna med renarna ägde rum till längre bort från renbetesfjällen belägna trakter, det vill säga i allmänhet under de cirka 10 första åren, varunder Persson deltog i renskötseln inom Sösjö lappby (1926-1936), gick flyttningsstråket i allmänhet efter två skilda leder, här nedan benämnda den sydliga och den nordliga leden. Streck i det följande under namn å orter eller trakter anger att renarna där betats.

Den sydliga leden: Från Bergsjöedet gick flyttningsleden till trakten av Gråvalen samt vidare över Nästjärnarna till trakten av Kroksvalen (Kalls kommun) och efter Semelåns dalgång (Undersåkers och Mörsils kommuner) till trakten norr om Mattmars stationssamhälle. Därifrån fortsatte man ned å Storsjöns is i trakten av Häljesund och Mårdsund (Hallens kommun) antingen över Hållbacken (Mörsils kommun) eller över Kvitsle byområde å södra sidan av Kvitsleströmmen (Mörsils kommun). Man färdades sedan med renarna å Storsjöns is till trakten av Orrviken samt vidare till området mellan Mälång och Hara (Hackås kommun) och därefter över Fåker till ett större betesområde öster och i viss utsträckning även väster om sjön Näkten. Inom detta område stannade lapparna med renarna och betade dem därstädes tills återfärden till renbetesfjällen anträdde under vårvintern. Betesområdet har i stort sett följande gränser (tänkta linjer mellan angivna orter o.d.):

i norr: Fåker (Hackås kommun) - Tandsbyn (Brunflo kommun);

i öster: Tandsbyn - Bleka - Berge (Brunflo kommun) - Flatnor - Bodsjöbyn - Våle (Revsunds kommun).

i söder: Våle - Tjuthoda (Revsunds kommun) - Sandnäset (Hackås kommun).

i väster: Sandnäset - Salsån - Östnår - Näktens västra strand till Fåker (Hackås kommun).

Den nordliga leden: Från Bergsjöedet flyttade man till trakten av Gråvalen och öster därom (Kalls kommun) samt vidare till områdena mellan Gärdessjön och Getsjön (Alsens kommun). Därifrån gick färden till trakten väster om Åflo och vidare längs Hällsjön över Könsta till Lungret (Offerdals kommun) samt över Nälådsjön till Nybo och sedan till områdena i byarna Västerkälén, Österkälén, Trollsåsen, Kälabacken och Bjerte (Rödöns kommun). Från det här sist nämnda betesområdet å Rödön ha lapparna vid den fortsatta flyttningen söderut valt två olika färdleder nämligen

antingen till viken vid Mjåla (Rödöns kommun) och vidare å Storsjön över Åsön till Orrviken samt därefter till trakten av Mälång och Hara samt över Fåker

(Hackås kommun) till det stora här tidigare omnämnda betesområdet öster och väster om sjön Näkten (Brunflo, Revsunds och Hackås kommuner)

eller till Rödösundet (Rödöns kommun) och vidare till Frösön samt förbi Kungsgården till Namn (Frösö köping) och vidare till trakten av Svartsjöarna (Frösö köping samt Hackås och Brunflo kommuner). Härifrån gick sedan färden över Bjärne och Fåker (Hackås kommun) till betesområdet öster och väster om sjön Näkten.

Vintern 1927 - Persson var då rendräng hos tidigare omnämnde renskötande husbonden i Sösjö lappby Jakob Fjällberg - flyttade den betesgrupp, som Persson då tillhörde, sedan man kommit till det nämnda betesområdet i byarna Västerkälén och Österkälén m.fl. & Rödön, till Vike och därifrån till trakten av Åskott (Rödöns kommun). Färden gick sedan till Bringåsen och Brynje (Lits kommun) samt till Bodal och därifrån förbi Rossbol samt över Locknesjön (Brunflo kommun) till det tidigare nämnda betesområdet öster och väster om sjön Näkten. Enligt vad Persson har sig bekant har den här sist angivna flyttningaleden använts av lappar i Sösjö lappby vid flyttning till vinterbetestrakterna även vissa år före år 1927.

Östersund den 5 april 1957.

Ordningsmannen i Sösjö lappby Lorentz Fjällberg, född 1904.

Fjällberg har deltagit i renskötelsen sedan år 1921, hela tiden inom nuvarande Sösjö lappby.

Under den tid, Fjällberg deltagit i renskötelsen inom Sösjö lappby, har byns huvudviste varit beläget i Tjourn vid Mjolkvattnet. Stället är sedan ålder huvudviste för lapparna i nämnda eller motsvarande lappby, även om en plats vid Sösjön (Kalls kommun) vissa tider i stället använts som huvudviste.

Flyttningen till vinterbetestrakterna ha i allmänhet vad gäller Sösjö lappby börjat vid nyårstiden; ett och annat år har man börjat flytta med renarna något tidigare under december månad. Återflyttningen till renbetesfjällen har i regel skett i mitten av april månad.

f. renskötande husbonden i Sösjö lappby Lorentz Persson (född 1904) har den 11 mars 1957 redogjort för lapparnas i Sösjö lappby flyttningar med renarna under dennes tid som renskötare inom byn (sid. 118). Fjällberg meddelar att flyttningarna under hans tid några år skett till det mer inskränkta flyttningsområde, som Persson beskrivit. Dessa flyttningar ha för Fjällbergs vidkommande skett åren 1933, 1935-1937, 1939-1945 och 1947-1949. De bästa och mest använda betestrakterna inom detta område äro: trakten vid Suljätten, Kroksvalen (Kalls kommun), Semelådalen (Kalls och Mörsils kommuner), Kougsta (Alsens kommun), Åflo, Vågen, Gärde, Tångersåsen, Rönnöfors samt Långans dalgång ned till Rönnöfors (Offerdals kommun).

Fjällberg deltog år 1923 i betning av renar i trakten av Jälltjärn och Almåsberget samt närliggande markområden söder om Landösjön (Offerdals kommun), d.v.s. inom ett område i omedelbar anslutning till nämnda av Lorentz Persson beskrivna betesområde. Fjällberg har hört framlidne hemmansägaren Per Olsson i Lien (Offerdals kommun) berätta att lappar även vissa vintrar under senare delen av 1800-talet betat renar i trakten av Jälltjärn och Almåsberget. Dessa lappar bodde under bevakningen av renarna i kåtor i närheten av Jälltjärn.

Fjällberg berättar i stort sett i likhet med Lorentz Persson beträffande de av den senare beskrivna längre flyttningsvägarna. Den s.k. sydliga leden har Fjällbergs betesgrupp använt sig av allenast två vintrar, nämligen åren 1938 och 1946. Rensköttande husbonden i Sösjö lappby John Doj (född 1916) har använt sig av denna färdled ett flertal år. Fjällberg upplyser att han och nämnde Doj vintern 1946 flyttade med renarna i en gemensam grupp, varvid man betade djuren i trakten av Dravsjöarna och Drevetjärn söder om bebyggelsen i Hållbackens by (Mörsils kommun).

Beträffande flyttningen med renarna efter den av Lorentz Persson beskrivna nordliga leden påpekar Fjällberg att han deltagit i betning av renar vintern 1925 i trakten av Lundkälen (Lits och Brunflo kommuner) samt att han och renskötande husbonden i Hotagens lappby Torkel Nilsson vid ett tillfälle för flera år sedan tillsammans betat sina renar i trakten av punkt 295 vid Näversjön (Rödöns kommun).

Fjällberg meddelar att den första vinter, han betade sina renar i trakten av Klåxåsen i Hackås kommun (år 1924), hade även rensköttande husbonden i Offerdals lappby Nils Andersson Bergqvist sina renar därstädes. Därvid betades samtliga renar i en hjord.

Fjällberg meddelar att rensköttande husbönderna Lars Doj och Anders Torkelson samt Per Pålssons barn år 1926 flyttade med renarna i en gemensam hjord till Brynje byområde i Bergs kommun. Flyttningen till och från denna trakt gick längs den tidigare omnämnda sydliga leden över Mattmar och Hållbacken (Mörsils kommun).

Fjällberg har sig bekant att framlidne rensköttande husbonden i nuvarande Sösjö lappby Jakob Fjällberg och dennes broder Jöns Fjällberg åren 1913-1915 betade sina renar å Renfjället (Åre kommun). Flyttningsleden till denna betestrakt gick över Fävikens by (Kalls kommun) och Fröå gruva (Åre kommun). Även vintern 1916 flyttade lappar i Sösjö lappby med sina renar till Renfjället, där man dock fann betet vara dåligt, varför man fortsatte med renarna förbi Uppland till trakten av Högvallens fäbodas, tillhörande bönder i Uppland (Mörsils kommun). I dessa trakter - mellan bebyggelsen i Uppland och nämnda fäbodas samt norrut mot Semelåns dalgång - betades sedan renarna en tid.

Såå den 17 april 1957.

Rensköttande husbonden i Sösjö lappby Klemens Klemetsson, född 1907.

Klemetsson har varit rensköttande husbonde i Sösjö lappby sedan år 1956. Beträffande Klemetssons deltagande i renskötseln i övrigt hänvisas till anteckningarna rörande Klemetssons redogörelse den 17 april över hans flyttningar till vinterbetestrakterna under den tid han tillhört Kalls lappby (sid. 126).

Vintern 1957 har Klemetsson flyttat med sin familjs renar från renbetesfjäl- len i trakten av Yttre Oldsjön (Offerdals kommun) över Tyckelvalen - Suljätten - Fävikén (Kalls kommun) - trakten öster om Åreskutan till Renfjället (Åre kommun), där renarna betat under större delen av vintern. Under betningen ha renarna en kortare tid uppehållit sig även sydost om Renfjället i trakten av Brännvallens fäbodrar (Undersåkers kommun).

Frankrikegården den 20 juni 1957.

Rensköttande husbonden i Sösjö lappby John Doj, född 1916.

Doj har deltagit i renskötseln inom Sösjö lappby sedan han var 14 år. Vid upprädd myndig ålder blev han rensköttande husbonde i lappbyn och är det fortfa- rande.

Under den tid Doj minns ha lapparna i Sösjö lappby vintertid vissa år betat renarna i två skilda grupper - något år i tre grupper - och andra år i en enda gemensam grupp. Sedan år 1950 har Doj betat sina renar vintertid i egen grupp.

Doj har deltagit i betning av och flyttning med renar inom i huvudsak det område, som ordningsmannen i Sösjö lappby Lorentz Fjällberg i sin utsago om vin- terbetestrakterna den 5 april 1957 angivit (sid. 120). Emellertid har Doj, då han år 1933 biträdde sin fader Lars Doj i renskötseln, deltagit i betning av re- nar vintertid även utanför nämnda av bemälda Fjällberg angivna område. Därvid lämnade man med renarna detta område vid Upplands by (Mörsils kommun) och förde den därifrån över sjön Liten och vidare över sjön Sällsjön och floarna sydost därom till trakten av bron över Dammån å vägen Hallen-Bydalen (Hallens kommun). Renarna betades sedan under cirka tre månaders tid sydost om denna trakt inom ett område, som kan anses sträcka sig från Dammån å angivet ställe i norr till Höggsåsen (Ovikens kommun) - Gotåsen - Svedje (Hallens kommun) i söder (och sydost).

Vintrarna 1952 och 1954 flyttade Dojs grupp vid Hallens by i Undersåkers kommun från det av Fjällberg angivna området. Färden gick därvid från nämnda by över Järpströmmen och Helgesjön (Undersåkers och Åre kommuner) till Såå byområde och vidare över Åresjön till den sammanhängande fjälltrakten Renfjället - Tjärn- dalsfjället (Åre kommun) samt Edsåsdalen - Vällista - Grofjället - Hållfjället - Gröplingvalen - Lillfjället (Undersåkers kommun). I denna trakt betades renarna under några månaders tid vid varje tillfälle.

Vintrarna 1955 och 1957 betade Doj sina renar någon tid å området mellan sjön Liten (Undersåkers och Mörsils kommuner) i norr och vattendraget Hottön (Undersåkers kommun) - Gesten (Mörsils kommun) i söder.

Flyttningarna till vinterbetestrakterna ha i allmänhet börjat i slutet av december månad eller i början av januari månad. Förutom att flyttningen från renbetesfjällen skett från trakten av Bergsjöedet (Kalls kommun) har Doj ibland - i synnerhet under senare år - flyttat med sina renar från trakten av Oldklumpen (Offerdals kommun) ned till de angivna vinterbetestrakterna.

Oldbacken (Offerdals kommun) den 20 juni 1957.

3. renskötande husbonden i Sösjö lappby Torkel Persson i Oldbacken, född 1894.

Persson började omkring år 1912 deltaga i renskötseln och har sedan till och med år 1933 dels som rendräng dels ock som renskötande husbonde varit renskötare, huvudsakligen inom nuvarande Sösjö lappby.

Persson har flera vintrar deltagit i flyttning med renar till det område, som f. renskötande husbonden i Sösjö lappby Lorentz Persson i utsago den 11 mars 1957 rörande lappbyns vinterbetestrakter angivit som den från renbetesfjällen mindre långt belägna betesplats, varav sösjölapparna använde sig företrädesvis under de cirka 10 sista åren denne deltog i renskötseln inom byn, nämligen åren 1937-1948 (sid. 118).

Vintern 1913 var Persson rendräng hos framlidne renskötande husbonden i nuvarande Sösjö lappby Jakob Fjällberg och deltog då med denne vid flyttning med renar till Edsåsdalen (Undersåkers kommun) och fjälltrakterna däromkring (Rensjället m.m. inom Åre och Undersåkers kommuner). Man betade renarna i dessa trakter hela nämnda vinter.

Vidare meddelar Persson att han under några vintrar omkring år 1920 deltagit i betning av renar å en trakt, som sträcker sig från markområdena vid bron över Damman å vägen Hallen-Bydalen (Hallens kommun) i norr till sträckningen äg Isen (Ovikens kommun) - Getåsen - Svedje (Hallens kommun) i söder (och sydost), d.v.s. å samma trakt som renskötande husbonden i Sösjö lappby John Doj enligt utsago den 20 juni 1957 om byns vinterbetestrakter vid ett tillfälle vintern 1933) besökt med renar (sid. 122).

Perssons fader framlidne ordningsmannen i nuvarande Sösjö lappby Per Pålsson, född 1854, flyttade, såvitt Persson har sig bekant, med renar i huvudsak inom de nu nämnda trakterna, och Persson har även erfarit att denne även flyttat med renar till trakterna mellan sjön Liten (Undersåkers och Mörsils kommuner) i norr och vattendraget Hottön (Undersåkers kommun) - Gesten - Håkern (Mörsils kommun) i söder. Fadern har för Persson berättat om en björnjakt, som denne vid ett tillfälle haft i trakten söder om sjön Liten under betning av sina renar.

Mittådalen den 12 augusti 1957.

Renskötande husbonden i Mittådalens lappby Lars Doj, född 1885.

Doj kom till nuvarande Sösjö lappby som renskötande husbonde år 1919 och tillhörde sedan denna lappby till år 1941, då han flyttade till Mittådalens lappby.

Under den tid Doj tillhörde Sösjö lappby betade byns lappar vintertid renarna i två och ibland tre skilda grupper.

Den betesgrupp, som Doj under flyttningen till vinterbetesstrakterna medföljde, lämnade i allmänhet renbetesfjällen i trakten av Bergsjön (Kalls kommun), därvid två olika färdleder valdes. Den ena leden gick från Bergsjön över Djupsjön till trakten av Kroksvalen (Kalls kommun), där man betade renarna en tid, och vidare till trakten öster om Hallens by (Undersåkers kommun), där renarna ock betades. Sedan hade lapparna renarna i trakterna norr om Indalsälven mellan Järpen och Mörsil. Återflyttningen till renbetesfjällen skedde i huvudsak efter samma led som flyttningen till vinterbetesstrakterna.

Den andra flyttningsleden gick från Bergsjön till Getan (Alsens kommun) och vidare över Åflo och Könsta (Offerdals kommun) samt längs Näldensjön till Mjåla (Rödöns kommun), varifrån man fortsatte över Storsjön till Målång och Bjärme (Hackås kommun) samt vidare till trakten Klåxåsen - Tunvägen - Dödre öster om sjön Näkten (Hackås kommun). I denna trakt betades renarna en längre tid av vintern, innan återfärden skedde till renbetesfjällen. Några år betade man emellertid renarna även söder om sistnämnda område i trakten av Brynje (Bergs kommun).

Ett år på 1920-talet flyttade den betesgrupp, som Doj då medföljde, från renbetesfjällen i trakten av Olden till Rönnöfors och vidare längs Landösjön till trakten av Utgård (Offerdals kommun), där man betade renarna större delen av vintern.

Kalls lappby.

Lapska Älderdomshemmet i Ånge (Undersåkers kommun) den 18 mars 1957.

f. lappdrängen Jon Jonsson Grönås, född 1883.

Grönås är född i Kalls lappby och började redan som helt ung deltaga i renskötseln därstädes. Till faderns död, omkring år 1910, biträdde Grönås denne i renskötseln. Därefter hade Grönås tillfälliga anställningar som lappdräng hos lappar i Idre lappby samt i Norge. Efter några år återkom Grönås till Kalls lappby och tog då tjänst som lappdräng hos renskötande husbonden därstädes Jakob Andersson. När nuvarande ordningsmannen i Kalls lappby Gustaf Mattssons fader Mats Andersson år 1925 inflyttade till Kalls lappby, tog Grönås anställning hos denne och sedan hos Gustaf Mattsson samt var därefter dräng hos den senare till år 1950, när Grönås deltagande i renskötselarbetet upphörde.

Under den tid, som Grönås deltagit i renskötseln inom Kalls lappby, har flyttningen från renbetesfjällen norr om sjön Anjan till vinterbetestrakterna söder om nämnda sjö börjat, så snart sjöar och vattendrag blivit isbelagda, d.v.s. i allmänhet några veckor före jul. Återflyttningen till renbetesfjällen har skett under april månad.

Vid flyttningen lämnade man renbetesfjällen i trakten mellan sjön Åsingen och Sågen i Kalls kommun och betade sedan renarna under vintern söder om sjön Anjan inom ett område i Kalls och Åre kommuner, som Grönås anger ha följande ungefärliga gränser:

i väster: sjön Åsingen - Storrensjöns nordvästra ända - Dörrshögarna - Middagsfjället;

i söder: Middagsfjället - Häggsjöns norra ända - Nordhallen - Mullfjället - Åreskutan;

i öster: Åreskutan - Ö.Kjoland - Sundsvalen;

i norr: Sundsvalen - sjön Anjan - sjön Åsingen.

Under den tid, då Grönås hade anställning som rendräng hos bemälda Jakob Andersson, utsträcktes flyttningen en vinter till en trakt söder om Indalsälven, beroende på otjänliga betesförhållanden å Mullfjället och Åreskutan. Man lämnade därvid Mullfjällsområdet vid Duved och förde renarna över Indalsälven till trakten av Renfjället (Åre kommun), där de betade en stor del av ifrågakvarande vinter. Återflyttningen skedde över Duved och vidare till renbetesfjällen på samma sätt som andra år.

Lapska ålderdomshermet i Änge (Undersåkers kommun) den 19 mars 1957.

f. lappdrängen Jon Hansson, född 1886.

Vid 16 års ålder började Hansson biträda i renskötseln som lappdräng hos renskötande husbonden i Kalls lappby Jakob Andersson. Hos denne hade Hansson tjänst i två års tid, varefter Hansson anställdes som dräng först inom dåvarande Åre-Storsjö lappby och sedan hos lappar i Norge. I oktober månad 1929 återvände Hansson till Kalls lappby, där han sedan haft tjänst hos flera renskötande husbönder; under senare år utför han arbete i renskötseln endast tillfälligtvis.

Under den tid, varunder Hansson deltagit i renskötselarbetet inom Kalls lappby, ha renarna vintertid betats i allenast en grupp.

Flyttningen till vinterbetestrakterna har i allmänhet börjat i november månad och återflyttningen därifrån till renbetesfjällen har skett i slutet av april månad. Under de båda tidsperioder, varunder Hansson deltagit i renskötseln inom Kalls lappby, har flyttningen skett till samma trakt söder om sjön Anjan. Gränserna för denna trakt anger Hansson sålunda:

i väster: gränsen mot Norge från renbetesfjällen nordväst om sjön Anjan i norr till Skurdalshöjden (Åre kommun) i söder;

i söder: trakten norr om järnvägslinjen Östersund-Storlien från Storlien i väster och trakten väster om Gevsjön i öster; vidare till Stalltjärnsstugan - Saxen - Nordhallen - Mullfjället - Åreskutan;

i öster: Åreskutan - trakten väster om Kallsjön till trakten öster om Ö.Kjoland - trakten av Anjehem;

i norr: sjön Anjan och vidare västerut till gränsen mot Norge.

Hansson uppgiver vidare att Kalls lappbys lappar, under den tid Hansson biträtt i renskötseln inom lappbyn, använt trakterna öster om renbetesfjällän ned mot sjöarna Torrön och Juveln (Kalls kommun) som betestrakter under sommarhalvåret, nämligen dels som kalvningstrakt under våren och dels för sommar- och höstbetningen. Ifrågavarande trakt har dock icke använts i samband med flyttningar till och från de här tidigare angivna vinterbetestrakterna.

Såå den 17 april 1957.

Rensköttande husbonden i Sösjö lappby Klemens Klemetsson, född 1907.

Klemetsson, som är född i Kyrk-Tåsjö socken, har deltagit i renskötseln alltsedan han var 14 år. Han har biträtt i renskötseln i Frostvikens mellersta lappby åren 1921-1925 samt i Kalls och Hotagens lappbyar under åren 1926-1932. Sistnämnda år blev han rensköttande husbonde i Kalls lappby. År 1943 blev Klemetsson rensköttande husbonde i Offerdals lappby och år 1956 i Sösjö lappby.

Under de 11 år, Klemetsson varit rensköttande husbonde i Kalls lappby (1932-1943), ha flyttningarna till vinterbetestrakterna skett på sätt nedan anges.

Flyttningen från de norr om sjön Anjan (Kalls kommun) belägna renbetesfjällän till de söder om denna sjö belägna vinterbetestrakterna började i allmänhet i november månad och återflyttningen till renbetesfjällän skedde i april månad. Ifrågavarande vinterbetesområde har följande gränser:

i väster: gränsen mot Norge från renbetesfjällän väster om Anjan i norr till Skurdalshöjden (Åre kommun) i söder;

i söder: trakten norr om järnvägslinjen Storlien-Östersund från Storlien i väster till Gevsjön i öster, vidare sträckningen Gevsjöströmmen - Bodsjöns södra strand - Tännsjöns och Ö.Norns norra strand - Nordhallen - Mullfjället - Åreskutan - Fröån;

i öster: Fröån - Kallsjöns västra strand (utom områdena närmast stranden) - trakten av Sundet (Kalls kommun);

i norr: sjön Anjan och vidare västerut till gränsen mot Norge.

Det av Klemetsson sålunda beskrivna vinterbetesområdet utgör en mindre utvidgning i söder och öster av det av f. lappdrängen Jon Hansson den 19 mars 1957 beskrivna området (sid. 125), som Kalls lappby använt som vinterbetestrakt de år, då han deltagit i lappbyns vinterflyttningar.

Klemetsson uppgiver att han år 1940 flyttade med sina renar - den andre

renskötande husbonden i Kalls lappby Gustaf Mattsson flyttade detta år sina renar i särskild grupp - från det här ovan angivna vinterbetesområdet österut till trakterna vid södra Näkten i Hackås och Bergs kommuner. Han lämnade därvid nämnda område i trakten av Gevsjön och färdades åt sydost till Moensjön (Åre kommun) samt vidare till trakten av Vällistafjället och därifrån till trakten norr om sjön Hottön (Undersåkers kommun), där renarna betades nordväst och nordost om sjön. Från Hottön gick färden till ett sammanhängande betesområde i trakten av Kungsböle, Hölåsen, Kläppe och Höge (Hallens kommun) samt vidare längs Myrviken till trakten av Vikbäcken och Salsån (Hackås kommun), där renarna ock betades någon tid. Det huvudsakliga betet skedde emellertid i trakten söder härom i områdena kring Döåre, Sandnäset, Gillhov (Hackås kommun), Brynje, Bingsta, Skucku och Skanderåsen (Bergs kommun).

Återflyttningen mot renbetesfjällen ägde rum efter samma led som flyttningen till vinterbetestrakterna, med den skillnaden att flyttningen från trakten av Vällistafjället skedde över Edsåsdalen (Undersåkers kommun) - Renfjället - Ängena (Åre kommun) och vidare norrut in på den först beskrivna vinterbetestrakten.

Klemetsson uppgiver sig ha erfarit att hans svärfader renskötande husbonden i Kalls lappby Mats Andersson en vinter i slutet av 1920-talet betat sina renar i trakterna kring Renfjället och Hensjön i Åre och Undersåkers kommuner.

Till slut upplyser Klemetsson att han under vinterbetning av renarna under den tid, han varit renskötande husbonde i Kalls lappby, bott hos bl.a. Oscar Edsås i Edsåsdalen.

Sågen (Kalls kommun) den 31 juli 1957.

Ordningsmannen i Kalls lappby Gustaf Mattsson, född 1897.

Mattsson är född i Tåsjö socken. Han har deltagit i renskötseln sedan han var 11 år, först hos lappar i Frostvikens kommun och sedan år 1925 i Kalls kommun. Sedan 1931 är Mattsson renskötande husbonde i Kalls lappby.

Under den tid, Mattsson deltagit i renskötseln inom Kalls lappby, ha byns lappar i allmänhet betat renarna vintertid i områdena mellan sjön Anjan (Kalls kommun) i norr och järnvägslinjen mellan Storlien och Åre (Åre kommun) i söder. Man har därvid i november månad lämnat renbetesfjällen norr om Anjan antingen väster eller öster om sjön, under senare år dock väster om sjön. Återflyttningen till renbetesfjällen har skett på samma sätt - numera sker ock även den väster om sjön - i april eller undantagsvis i början av maj månad. Ifrågavarande vinterbetesområdes gränser kunna angivas sålunda:

i väster: gränsen mot Norge från renbetesfjällen väster om Anjan i norr till Skurdalshöjden (Åre kommun) i söder;

i söder: trakten norr om järnvägslinjen Storlien-Östersund från Storlien i

väster till Gevsjön i öster; vidare sträckningen Gevsjöströmmen - Bodsjöns södra strand - Tännsjöns och Ö.Norns norra strand - Nordhallen - Mullfjället - Åreskutan - Fröån;

i öster: sträckningen Fröån - Kallsjöns västra strand (utom områdena närmast stranden) - trakten av Sundet (Kalls kommun);

i norr: sjön Anjan och vidare västerut till gränsen av Norge.

Det här beskrivna området har samma gränser som den trakt, som renskötande husbonden i Sösjö lappby Klemens Klemetsson den 17 april 1957 angivit har varit lapparnas i Kalls lappby vanliga vinterbetesstrakt under åren 1932-1943, då han såsom renskötande husbonde tillhört sistnämnda lappby (sid. 126). Området norr om och intill järnvägslinjen Storlien-Östersund har dock Mattsson ej besökt med renar under de senaste cirka 10 åren och området vid Bodsjön sedan år 1942.

Vintrarna 1927, 1928, 1940 och 1941 samt en vinter på 1930-talet - Mattsson kan ej erinra sig årtalet - flyttade lapparna i Kalls lappby med renarna från ovannämnda område norr om järnvägslinjen Storlien-Åre vidare åt söder. Man lämnade därvid området ifråga vid Gevsjön och tog färden över Moensjön (Åre kommun) till Renfjället (Åre kommun) och fjällen söder därom, nämligen Tjärndalsfjället, Hamnardalsfjället, Lillvalen, Skårvalen, Gröplingvalen och Hålfjället i gränstrakterna mellan Åre och Undersåkers kommuner. Å dessa områden betades renarna varje vinter en längre tid.

Emellertid skedde vintrarna 1940 och 1941 flyttningarna vidare österut från detta senare betesområde. Färden gick därvid efter Sätteråns dalgång (Undersåkers kommun) till trakterna mellan Indalsälven i norr och vattensystemet Storån - Åmen - Hottön (Undersåkers kommun) - Gesten (Mörsils kommun) i söder. Därvid betades renarna båda vintrarna en längre tid i trakten av den norr om sjön Gesten belägna sjön Djupsjön.

Återflyttningen till renbetesfjällen skedde efter samma led som flyttningen till vinterbetesstrakterna.

Mattsson uppgiver att han under vistelse å vinterbetesplatserna bott hos bl.a. följande personer:

Hemmansägaren E. Alvskog, Nordhallen, Duved

Arbetaren Alex Wikström, Huså, Bonäshamn.

Hemmansägaren John Karlsson, Gräftan, Åre

" Gustaf Olsson, Ullån, Åre

Handölsdalens lappby.

f. ordningsmannen i Handölsdalens lappby Lars Larsson Kråik, född 1875. ①

Östersund den 15 januari 1957.

I början av år 1916 inflyttade Kråik med sin familj från Frostviken till Handölsdalens lappby och tog sitt huvudviste i Handöl (Åre kommun). Förutom Kråik och hans familjemedlemmar fanns vid denna tid i lappbyn endast en renskötande lapp, ordningsmannen Olof Liljedahl, vilken hade sitt huvudviste i Ljungdalen. Tidigare hade i lappbyn, som då benämndes Åre-Storsjö lappby, funnits ett flertal renskötande lappar, som haft sitt huvudviste i Tjallingen (Åre kommun). Då Kråik inflyttade till lappbyn bodde dock icke några lappar i detta viste. År 1923 flyttade Kråik med familj sitt huvudviste till Tjallingen.

Under den tid, nämnde Liljedahl levde, vinterbetades dennes och familjen Kråiks renar i skilda grupper. Efter Liljedahls död år 1926 ha byns samtliga renar betats vintertid i en enda grupp.

De år, Kråik hade sitt huvudviste i Handöl, flyttade han med renarna åt öster, sedan han under hösten och förjulsvintern först betat dem i trakten söder om järnvägslinjen Östersund-Storlien mellan Ånnsjön i öster och gränsen mot Norge i väster.

Flyttningen med renarna från denna trakt mot öster började vid jultiden.

Under denna flyttning ägde den egentliga betningen av renarna rum inom tvänne betesområden, nämligen:

A. Ett område, som sträcker sig från trakten av Ånnsjön (Åre kommun) i väster till Kvitsleströmmen (Mörsils kommun) i öster. Området har i stort sett i övrigt (i norr och söder) följande gränser (tänkta raka linjer mellan angivna punkter o.d.):

i norr: Gevsjöns norra ända - Renfjället (Åre kommun) - Edsåsen (Undersåkers kommun) - Indalsälven från trakten av Edsåsen till Kvitsleströmmen;

i söder: trakten söder om Ånnsjön (Åre kommun) - Ottsjöns västra ända - vägskälet till Ottsjö by - trakten söder om sjön Åmen (Undersåkers kommun) - Sällsjöns södra ända - Kvitsleströmmen (Mörsils kommun).

B. Ett område öster om sjön Näkten (Hackås kommun). Området har i stort sett följande gränser:

i väster: sjön Näkten;

i norr: bebyggelsen i Sinnberg - bebyggelsen i Klåxåsen (Hackås kommun) - gränsen mot Brunflo kommun;

i öster: gränstrakterna mellan Hackås kommun, å ena, samt Brunflo och Revsunds kommuner, å den andra sidan, till Pånsjöns södra ända;

i söder: Pånsjöns södra ända - trakten söder om bebyggelsen i Dödre by (Hackås kommun).

Flyttningen med renar mellan dessa båda betesområden - under två vintrar besökte Kråik och hans familj med renar betestrakten öster om sjön Näkten - skedde från trakten av Kvitsleströmmen till sistnämnda område efter Storsjöns strand till trakten av Månsåsen (Hallens kommun) samt vidare å Storsjöns is till trakten av Hackås kyrka och vidare över sjön Näkten till området ifråga. Återflyttningen med renarna mot fjällen under vårvintern skedde efter samma led i motsatt riktning. I slutet av april månad återvände man i allmänhet till trakten av Handöl.

Kråik hade sig icke bekant att lappar från Handölsdalens lappby (Åre-Storsjö lappby) tidigare än Kråik företagit flyttningar till här nämnda trakter. Sedan Kråik och hans familjemedlemmar upphört med dessa flyttningar, hade lappbyns lappar icke företagit flyttning med renar vintertid till berörda trakter i den mån de voro belägna öster om sjön Åmen.

Hede den 23 och 24 januari 1957.

Sedan Kråik med familj år 1923 flyttat till Tjallingen, hade flyttningarna till vinterbetestrakterna skett på följande sätt.

I allmänhet hade man börjat flytta med renarna till vinterbetestrakterna i november eller december månad. Återkomsten till renbetesfjällen hade skett i slutet av april månad.

Flyttningarna hade under de första 5 å 10 åren efter flyttningen till Tjallingen ägt rum efter en östligare och sedan efter en västligare led.

Den östliga leden: Från trakten av Ånnsjön hade man flyttat med renarna österut norr om Ottsjön till trakten av sjön Åmen (Undersåkers kommun). Därifrån har färdleden gått öster om Anarisfjällen och vidare förbi Glens lappläger mot Börtnan (Övre Ljungadalens kommun). Vid färden mellan Åmen och Börtnan sökte man göra kortast möjliga uppehåll med renarna till förhindrande av sammanblandning av dem med djur från andra lappbyar. Som egentligt betesområde användes de marker, som från Börtnan sträcka sig söderut. Betesområdets gränser kunna beskrivas sålunda: Börtnan - Ljungan söderut till älvens utlopp ur Länässjön (Övre Ljungadalens kommun) - Röjan - Rätansbyn (Rätans kommun) - Hån - Skorvdalsfjället - Klövsjöfjällen (Hede kommun) - Börtnan. Därifrån skedde återflyttningen över i stort sett samma trakter som använts för färden till vinterbetestrakterna.

Den västliga leden, som började användas några år efter flyttningen till Tjallingen, nyttjas fortfarande av handölsdalslapparna. Vid användandet av denna färdled flyttar man från renbetesfjällen först ned mot trakten av Ljungadalen. Lapparna uppehålla sig därvid med renarna å bl.a. enskild mark i Övre Ljungadalens kommun, som i öster gränsar till en tänkt dragen linje mellan Storåkläppen i norr och Högrensvålen å Flatruet i söder (p. 1001). Det område, som lapparna numera regelbundet besöka med renarna, sträcker sig vidare från

nämnda trakt åt sydost ned mot Sonfjället (Hede kommun). Områdets gränser kunna beskrivas sålunda (tänkta dragna linjer mellan angivna orter o.d.):

i väster: Högrensvålen - Nedre Särvsjön - Särvån till trakten av Hede kyrkby - Skärsjövålen - Råndalen (Hede kommun);

i söder: Råndalen - trakten norr om Sonfjället - sjön Ortens södra ända;

i öster: sjön Orten - trakten öster om Vikarsjön - Håsjöruet;

i norr: Håsjöruet - Henvålen (Hede kommun) - Storsjöns nordvästra ända (Övre Ljungadalens kommun) - Storåkläppen.

De särskilda trakter inom här angivna betesområden, som Kråk och hans familjemedlemmar besökt med renarna, ha varierat från år till år alltefter som betes- och andra förhållanden därtill givit anledning.

Tranris lappby.

Vålådalen den 12 mars 1957.

f. renskötande husbonden i nuvarande Tranris lappby Jonas Jonasson i Nyhemmen, född 1887.

Jonasson började som 18-årig deltaga i renskötseln inom dåvarande Åre-Storsjö lappby. Omkring år 1930 slutade Jonasson aktivt deltaga i renskötseln.

Till omkring år 1925 deltog Jonasson i betning av renarna vintertid i trakten norr om nuvarande Tranris lappby tilldelade renbetesfjäll å ett område, som gränsar i väster till Ännsjön och strömmen mellan denna sjö och Gevsjön, i norr till tänkta linjer dragna från Gevsjön till Renfjället (Åre kommun) och därifrån till den nuvarande vägen Undersåker - Vålådalen vid Edsåsens by, i öster till denna väg från nämnda vägpunkt söderut till vägskalet för vägen till Ottsjö by samt i söder till trakten norr om bebyggelsen i nämnda by och Ottsjön fram till sjöns västra ända (Undersåkers kommun).

Under de sista cirka 5 åren, då Jonasson deltog i renskötseln, flyttade lapparna vintertid med renarna från nämnda renbetesfjäll söderut antingen genom Lunndörrespasset (Undersåkers kommun) eller ock öster därom (Hallens och Ovikens kommuner), i båda fallen i första hand till trakten av gården Beten, belägen norr om Storsjön. Något år betades sedan renarna hela vintern å områden mellan gården Beten och nämnda sjö och något år öster härom å markområdena å båda sidor av Ljungan till trakten av Torsborg. De flesta åren flyttade man dock med renarna från gården Beten vidare söderut över Storsjön till Lövkläppen (Övre Ljungadalens kommun) och därifrån över Särvsjö till trakter av Ljusnan och områdena mellan Medskogen och Medskogsbygget i väster och bebyggelsen i Långå by i öster. Renarna betades här å båda sidor av Ljusnan. En vinter fortsattes färden härifrån än längre åt söder till trakten väster och norr om Sonfjället, där renarna ock betades.

Återfärden under vårvintern till renbetesfjällen har i allmänhet skett efter samma stråk som färden till vinterbetestrakterna.

Vålådalen den 12 mars 1957.

f. vice ordningsmannen i Tranris lappby Daniel Fjällner, född 1884. (2)

Fjällner började redan i skolåldern deltaga i renskötseln. Efter att ha haft flera olika anställningar i renskötselningen såväl i Sverige som i Norge tog Fjällner år 1919 tjänst som rendräng inom nuvarande Tranris lappby och blev där renskötande husbonde år 1927. Fjällner slutade år 1950 som aktiv renskötare.

Under den tid, Fjällner deltagit i renskötseln inom nuvarande Tranris lappby (1919-1950), ha flyttningarna med renarna till vinterbetestrakterna fram till omkring år 1925 skett på sätt f. renskötande husbonden i nämnda lappby Jonas Jonasson i utsago den 12 mars 1957 uppgivit, nämligen till markområden mellan Ånnsjön (Åre kommun) i väster och viss del av den nuvarande vägen Undersåker-Vålådalen (Undersåkers kommun) i öster (sid. 131).

Under åren därefter (1925-1950) har Fjällner deltagit i flyttning med renarna - från renbetesfjällen räknat - söderut genom Lunndörrspasset (Undersåkers kommun) eller trakten öster därom till gården Beten och vidare till trakten mellan Storsjön och Torsborg, där renarna betats en tid å båda sidor om Ljungan. Vissa år flyttade man härifrån vidare åt söder till Lövkläppen (Övre Ljungadalens kommun) samt förbi Särviön till trakten av Långå och Medskogsbygget, där renarna betades å båda sidor om Ljusnan och å områdena söder därom till trakten vid Ransundet (Hede kommun).

Ett eller annat år under sistnämnda tidsperiod har emellertid Fjällner deltagit i flyttning med renarna från trakten av Storsjön (Övre Ljungadalens kommun) till trakten av Henvålen och vidare till Håsjövälen (Hede kommun), å vilka båda ställen renarna betats en tid. Vid några tillfällen skedde flyttningen även längre åt sydost till trakten av Klövsjöfjällen (Hede och Övre Ljungadalens kommuner), där man även betade renarna.

Återfärden under vårvintern till renbetesfjällen har i allmänhet skett efter samma stråk som färden till vinterbetestrakterna.

Vålådalen den 13 mars 1957.

Fru Britta Mårtensson i Vålådalen, född Fjällsten 1871.

Fru Mårtensson är född inom nuvarande Tranris lappby. Som barn följde hon sina föräldrar, som voro renskötande lappar därstädes, vid flyttningar med renarna till vinterbetestrakterna och deltog då även själv i viss mån i renskötseln. Omkring år 1890 tog fru Mårtensson tjänst hos en lapp i dåvarande Oviksfjällens lappby och flyttade sedermera till Idre lappby, där hon gifte sig med renskötande husbonden i denna by Jonas Mårtensson. Omkring år 1915 flyttade denne senare med familj till Tranris lappby och efter återkomsten till denna lappby

deltog fru Mårtensson under åtskilliga år i flyttningen med renarna till vinterbetestrakterna.

Under de två tidsperioder, varunder fru Mårtensson sålunda deltagit i renskötseln inom Tranris lappby - de år perioderna varat kan fru Mårtensson emellertid ej närmare angiva - flyttade tranrissläpparna om vintrarna från renbetesfjäl-
len åt söder, i allmänhet till trakten av Långå by (Hede kommun), där renarna be-
tades å båda sidor om Ljusnan. Fru Mårtensson erinrar sig att hon en vinter del-
tagit i flyttning än längre mot söder till Sonfjället (Hede kommun), där renarna
då betades å områden norr och väster om fjället.

Holmbergsgården den 12 april 1957. (3)

f. renskötande husbonden i Tranris lappby Teodor Torkelsson i Ljungdalen, född 1896.

Torkelsson började vid 15 års ålder deltaga i renskötseln som rendräng hos
renägande husbonden Tomas Jonasson i Vålådalen. Sedan har Torkelsson varit ren-
dräng eller renskötande husbonde i nuvarande Tranris lappby till dess han år
1950 slutade deltaga i renskötseln.

f. renskötande husbonden i nuvarande Tranris lappby Jonas Jonasson har den
12 mars 1957 lämnat redogörelse rörande de flyttningar med renar, vari han del-
tagit, nämligen under åren 1905-1930 (sid. 131). Torkelsson upplyser nu att
han under den tid, han arbetat i renskötseln, deltagit i vinterflyttningar till
samma trakter som Jonasson, nämligen till omkring år 1925 till markområdena
mellan Ånnsjön (Åre kommun) i väster och viss sträcka av den nuvarande vägen
Undersåker-Vålådalen (Undersåkers kommun) i öster samt därefter - från renbetes-
fjällen räknat - åt söder till gården Beten och trakten däromkring ävensom än
längre åt söder (Övre Ljungadalens och Hede kommuner). Såsom använda betestrak-
ter för renarna vid de under den senare tidsperioden (1925-1950) ofta företagna
flyttningarna till betesområden söder om gården Beten framhåller Torkelsson
särskilt trakterna vid:

Kövkläppen (Kläppen),

Särvsjövålen,

Långå - Medskogsbygget,

Hemsjön,

Brännvallen och

Sonfjället; trakten norr, väster och söder om fjället (Jonasson angav i
sin utsago endast trakten norr och väster om fjället).

Lövkläppen är belägen i Övre Ljungadalens kommun samt övriga trakter i Hede
kommun.

Holmbergsgården den 12 april 1957.

Vice ordningsmannen i Tåssåsens lappby Paulus Fjällström, född 1903. (4)

Fjällström har sedan år 1918 varit aktiv renskötare. Under åren 1918-1935 har han deltagit i renskötelsen inom nuvarande Tranris lappby.

Under ifrågavarande tid har Fjällström deltagit i lapparnas i nuvarande Tranris lappbys flyttningar till vinterbetestrakterna på samma sätt som f. renskötande husbonden i Tranris lappby Teodor Torkelsson uppgivit i sin utsago den 12 april 1957 beträffande de flyttningar, i vilka denne deltagit (sid. 133.).

Emellertid påpekar Fjällström att den flyttning, däri han deltagit vintern 1927/28, skilde sig från de övriga flyttningarna i det att man, sedan renarna under förjulsvintern år 1927 betats i trakten av Kläppen (Övre Ljungadalens kommun), i februari månad 1928 flyttade med dem därifrån över Lunnäset till Hede kyrkby och vidare under den därstädes befintliga bron över Ljusnan till trakten av Viken (Hedeviken) och sedan till trakten av Sandviken söder om Vikarsjön (Hede kommun), där renarna betades en tid. Vid bevakningen av renarna under denna betning bodde Fjällström hos Anders Jonsson i Sandviken.

Ljungdalen den 4 september 1957.

Ordningsmannen i Tranris lappby Olle Blind, född 1917. (5)

Blind har inflyttat från Norrbottens län till Tranris lappby år 1946 och har sedan dess varit renskötande husbonde i denna lappby.

Flyttningarna med renarna till vinterbetestrakterna ha under Blinds tid i Tranris lappby skett från huvudvistet i Tranris; i regel ha flyttningarna börjat i november månad, och återflyttningen till renbetesfjällen har i allmänhet skett i slutet av april eller början av maj månad.

Alla år Blind tillhört Tranris lappby har flyttningen skett i en grupp, i första hand till Klövsjöfjällen och Skorvdalsfjället i Övre Ljungadalens och Hede kommuner. Färdleden till denna betestrakt har gått sålunda: Från Ljungris har man flyttat söderut till trakten av sjön Öjön (Övre Ljungadalens kommun) och vidare till Flatruet (renbetesfjäll). I allmänhet har uppehåll här skett några dagar för skiljning och slaktning. Från Flatruet har färden sedan gått vidare över Högrensvålen (Övre Ljungadalens kommun) och Lövkläppen (renbetesfjäll) till Henvålen (Hede kommun), där man låtit renarna beta en tid. Från trakten av Henvålen har man flyttat till Håsjövålen (Hede kommun), där renarna även betats, och därifrån till Oxsjövålen (Hede kommun) inom s.k. Klövsjöfjällen. Betning av renarna har därefter skett inom ett område, som sträcker sig från Oxsjövålen i norr till Skorvdalsfjället i söder, och denna betning har i allmänhet pågått återstoden av vintern. Återflyttningen till renbetesfjällen har skett samma väg som man kommit.

Två vintrar - år 1956 och något år dessförinnan - flyttade man vidare från

Skorvdalsjället västerut till Vikarsjöns (Hede kommun) södra ända samt betade renarna en tid i Ljusnans dalgång mellan nämnda sjö och Linsells kyrkby (Svegs kommun). Vintern 1955 flyttade man från Skorvdalsfjället över Ljusnan strax söder om Vikarsjön västerut till ett område i Hede kommun, som sträcker sig till Skärsjövålen i väster, Sonfjället i söder, Ljusnan i öster samt bebyggelsen i Hede by och trakten väster och öster därom i norr. Även i dessa fall har återfärden till renbetesfjällen skett efter samma led som använts vid flyttningen till betestrakten.

Blind upplyser vidare att det vid renskiljningar och renslakt, anordnade av lappar i andra lappbyar, ofta förekommit att flyttningar av mindre renhjordar skett för renarnas återförande till lappbyns huvudhjord. Sådana flyttningar med renar ha ägt rum sålunda:

Vid skiljning och slakt i Högvålen

- 1) Frånskilda renar ha förts till huvudhjorden i trakten norr om Linsell (Svegs kommun) efter allmänna vägen dit (Högvålen - Sörvattnet - Linsell);
- 2) Frånskilda renar ha förts till huvudhjorden först österut till trakten av Skärsjövålen (Hede kommun) och vidare till Ljusnans dalgång mellan Vikarsjön och Linsell;
- 3) Frånskilda renar ha förts förbi trakten av Ransundet (Hede kommun) och vidare efter allmänna vägen till Vemdals Kyrkby samt därifrån österut till huvudhjorden i trakten av Skorvdalsfjället.

Vid skiljning och slakt i Torsborg (Övre Ljungaadalens kommun)

Frånskilda renar ha förts direkt till huvudhjorden i trakten av Oxsjövålen.

Vid skiljning och slakt i Börtnan (Övre Ljungaadalens kommun)

Frånskilda renar ha förts efter Ljungan, Lännässjön och Klövsjön till Utanbergsvallarna och därifrån till huvudhjorden väster om Fjällgården (Övre Ljungaadalens kommun).

Blind upplyser att han under betning av renar vintertid bott hos bl.a. följande personer:

Per Svedlund, Brynnan, Vemdalen

Per Hallgren, Nälun, Vemdalen

Johan Åström d.y., Åsen, Vemdalen

Gunnar Jönsson, Ransjö

J.E.Mårtensson, Sörviken, Hedeviden

Landsfiskalen i Hede distrikt Sixten Ek har beträffande ordningsman Blinds uppehåll med renar vintertid inom Hede kommun avgivit ett så lydande, den 14 april 1958 dagtecknat intyg:

"På begäran av renägaren Olle Blind från Ljungdalen får jag härmed intyga,

att han alltsedan år 1947 med sin hemjord under vinterbetet vistats i trakten av Vemdalen - förutom i februari och mars månader år 1955, då han uppehållit sig på båda sidor om Rändalsvägen i trakten av så kallade Olstjärn mot Sånfjället inom Hede socken - och att Blind i 10 års tid med strövrenar, hopsamlade i trakterna av Högvålen inom Tännäs socken och Brännvallen inom Hede socken, passerat Hede på väg till Vemdalen samt att Blind i mars 1955 - såvitt jag kunnat utröna - med en strövrenehjord en kortare tid uppehållit sig på Skärsjövålen inom Hede socken. Hede den 14 april 1958. Sixten Ek Landsfiskal."

Tåssåsens lappby.

Lapska ålderdomshemmet i Änge (Undersåkers kommun) den 18 mars 1957.

f. renskötande husbonden Lavus Larsson, född 1878.

Larsson började vid 17 års ålder biträda sin sväger dåvarande renskötande husbonden i Hotagens lappby Jakob Mårtensson i renskötseln. Omkring år 1900 tog Larsson anställning som rendräng hos renskötande husbonden i nuvarande Tåssåsens lappby Fredrik Nilsson. Larsson deltog sedan i renskötselarbetet inom sistnämnda lappby - med undantag av några kortare perioder, då Larsson arbetade inom andra lappbyar - till omkring år 1925, då Larsson slutade deltaga i renskötseln. I Tåssåsens lappby var Larsson under några år renskötande husbonde.

Under den tid, Larsson deltog i renskötseln i Tåssåsens lappby, betades renarna vissa år under höstmånaderna och fram mot jul i trakterna mellan de lappbyn tilldelade renbetesfjällen i söder och vattensystemet Ottsjön - Åmen - Hottön (Undersåkers kommun) - Gesten - Håkern - Sällsjön (Mörsils kommun) i norr. Den mer egentliga flyttningen skedde emellertid under denna tid åt söder från nämnda renbetesfjäll. Flyttningen började i allmänhet vid jul- eller nyårstiden. Med utgångspunkt från renbetesfjällen i norr kan vinterbetestrakten, dit flyttningen åt söder årligen skedde, anses omfatta ett sammanhängande område med följande gränser:

i väster: en linje, dragen mot söder från renbetesfjällsgränsen till gården Beten (norr om Storsjön i Övre Ljungadalens kommun), vidare till Storsjöns norra ända och därifrån längs denna sjös östra strand över Ljungan till gården Kläppen (söder om Lövkläppen);

i söder: en linje, dragen från Kläppen (Övre Ljungadalens kommun) till trakten söder om Henvålen (Hede kommun) och därifrån till trakten söder om Källberget (Övre Ljungadalens kommun) samt vidare åt sydost till trakten söder om Skorvdalsfjället;

i öster: en linje, dragen från trakten söder om Skorvdalsfjället (Hede kommun) norrut till trakten öster om Fjällgården och vidare till sjön Klövsjöns södra ända samt därifrån längs nämnda sjös västra strand och längs Länrässjön samt efter Ljungan till Skålan (Övre Ljungadalens kommun) och därifrån vidare norrut till renbetesfjällen i närheten av Ljåbodarnas fäbod (Ovikens kommun).

Holmbergsgården (Övre Ljungadalens kommun) den 12 april 1957.

Vice ordningsmannen i Tåssåsens lappby Paulus Fjällström, född 1903. (6)

Fjällström är född i Åre församling. Han började delta i renskötseln år 1918 i Tranris lappby. Omkring år 1935 kom Fjällström som rensköttande husbonde till dåvarande Anarisets lappby och tog viste i Hosjöbotten (huvudvistet för byns lappar).

De två första åren Fjällström tillhörde Anarisets lappby flyttade byns lappar med renarna från renbetesfjällen i januari månad till trakten norr och söder om vattensystemet Åmen - Hottön (Undersåkers kommun) - Gesten - Håkern (Mörsils kommun) och betade renarna härstädes. Särskilt å norra sidan om nämnda sjöar voro betesområdena vidsträckta och omfattade bl.a. trakterna omkring Andsjö, Gårdsjön, Kosjön (Undersåkers kommun) och Djupsjön (Undersåkers och Mörsils kommuner). Återflyttningen till fjällen skedde i april månad. Lapparna bodde under bevakningen av renarna i fiskarstugor norr om Hottön, ägda av bönder i Hallands eller angränsande byar.

Sedan något år efter sammanslagningen från och med år 1947 av Anarisets och Tåssåsens lappbyar till en lappby, benämnd Tåssåsens lappby, har Fjällström deltagit i betning av renar praktiskt taget alla vintrar å båda sidor om Ljusnan från trakten av Torsborg i väster och trakten väster om Skålan i öster. Betesområdet gränsar i norr mot renbetesfjällen (Oviksfjällen). I övrigt begränsas trakten av tänkta raka linjer mellan följande orter o.d.: Tåssåsfjället - Björnsjön - St.Svartåsen - Åstjärnen - Källberget (Övre Ljungadalens kommun) - Myrvallens fäbodan - Oxsjövålen - Norra Skalsfjället (Hede kommun) - vägen Vemdalen - Röjan - Fjällgården - Klövsjöns södra ända - längs Klövsjön och Lännässjön till gårdarna i Fotingen (Övre Ljungadalens kommun) - Havsjön - Galåbodarna (Bergs kommun) - Hallåsen (Ovikens kommun) - renbetesfjällen.

Fjällströms betesgrupp flyttade vintern 1937/38 till trakten av Näkten inom Hackås och Bergs kommuner på följande sätt. I början av denna säsong betades renarna i lappbyn under hösten i trakten av Torsborg och Börtnan (Övre Ljungadalens kommun). Under januari 1938 drog sig den betesgrupp, som Fjällström tillhörde, åt öster. Man förde renarna över trakten av Viggesågen och Moberget till Mo (Bergs kommun). I trakten av Mo betades renarna en tid. Sedan flyttade man vidare med renarna över Storsjön till Vikbäcken och Salsån (Hackås kommun) samt därifrån åt söder till Brynje (Bergs kommun). Här betades renarna sedan en längre tid i trakterna vid Näkten inom Brynje byområde och trakten söder därom mot Gillhov. Återflyttningen till renbetesfjällen skedde under april månad. Färdleden gick från nämnda betestrakt förbi Hoverberget (å land öster och norr om berget) samt vidare till Mo och därifrån till Häggsåsen (Ovikens kommun) samt sedan mot väster till renbetesfjällen.

(7)

Vallbo den 16 april 1957.

f. renskötande husbonden i Tåssåsens lappby Jonas Nilsson i Grönvallen (Undersåkers kommun), född 1898.

Nilsson är född i Torsborg i Övre Ljungadalens kommun. Han började år 1913 deltaga i renskötseln inom Oviksfjällens dåvarande lappby. Från sistnämnda år till och med år 1938 har han varit renskötande lapp, till övervägande del inom Tåssåsens nuvarande lappby.

Under den tid Nilsson deltagit i renskötseln och Oviksfjällen samt fjälltrakterna därinvid utgjorde en enda lappby, benämnd Oviksfjällens lappby - till och med år 1915 - betades i allmänhet lappbyns renar vintertid i en enda grupp. Sedan Oviksfjällens lappby uppdelats i två skilda byar, Anarisets och Tåssåsens lappbyar, betades vanligtvis renarna byavis i två grupper. Alltsedan dessa två lappbyar hopslagits till en enda by, benämnd Tåssåsens lappby - från och med år 1947 -, ha renarna åter vinterbetats i en enda grupp. Under de tider dessa trakter utgjort en enda lappby ha samtliga renar i allmänhet vinterbetats å trakter söder om Oviksfjällen; den tid däremot, då fjälltrakterna ifråga utgjort två skilda lappbyar och renarna betats byavis (åren 1916-1946), ha renarna i den ena byn - Anarisets lappby - huvudsakligen vinterbetats i trakter norr om Oviksfjällen.

Nuvarande vice ordningsmannen i Tåssåsens lappby Paulus Fjällström har i utsago den 12 april 1947 redogjort för ifrågavarande lappars vinterbetestrakter för renarna under den tid, denne deltagit i renskötseln inom Tåssåsens nuvarande lappby, nämligen sedan år 1935 (sid. 137). Nilsson har deltagit i betning av renar såväl söder som norr om Oviksfjällen å i stort sett samma trakter som Fjällström enligt dennes utsago. Nilsson anser sig dock böra framhålla att de trakter, där han deltagit i betning vintertid av renar, i följande avseenden varit vidsträcktare än de av Fjällström angivna:

Området söder om Oviksfjällen.

Förutom å den av Fjällström angivna, vanligen använda vinterbetestrakten med St.Svartåsen - Åstjärnen - Källberget (Övre Ljungadalens kommun) o.s.v. som gräns i söder, har Nilsson deltagit i betning av renar vintertid även å ett angränsande sydväst därom beläget område, omfattande Henvålen och Håsjöruet och trakten däremellan (Hede kommun).

Området norr om Oviksfjällen.

Förutom å det av Fjällström angivna betesområdet vad avser trakten norr om vattensystemet Åmen - Hottön - Gesten - Håkern har Nilsson deltagit i betning av renar vintertid även å en angränsande norr därom belägen trakt, som i norr gränsar till Indalsälven. Traktens gränser gå i väster från Gårdsjön i söder till Ristafallen (Undersåkers kommun) i norr samt i öster från Håkerns östra ända i söder till bebyggelsen i Sällsjö by och vidare efter den nuvarande vägen Sällsjö-

Mörsil till trakten söder om Mörsils stationssamhälle (Mörsils kommun) i norr.

Under betningen av renarna inom det södra området bodde lapparna i allmänhet hos den bofasta befolkningen i Torsborg, Holmbergsgården, Börtnan eller Fotingen (Övre Ljungadalens kommun). Å det norra betesområdet hyrde lapparna under den tid de bevakade renar i dessa trakter, under ett flertal år en fiskarstuga, belägen norr om Hottön och tillhörig John Falk i Rista (Undersåkers kommun).

Östersund den 24 maj 1957.

Ordningsmannen i Tåssåsens lappby Lars Johansson i Glen, född 1897. (1)

Johansson har alltid tillhört Tåssåsens eller motsvarande lappby. Johansson började i renskötseln som aktiv renskötare år 1913 och blev renskötande husbonde år 1920.

När Johansson började i renskötseln inom dåvarande Oviksfjällens lappby, flyttade byns lappar till vinterbetesstrakterna med renarna delade i två grupper utan att renskiljning dessförinnan ägt rum. Härmed fortsatte man till och med vintern 1918. Oviksfjällens lappby hade något år dessförinnan uppdelats i två skilda lappbyar - Tåssåsens och Anarisets - och de båda byarnas renar vinterbetades efter nämnda år (1918) byavis.

Under den tid Johansson deltagit i renskötseln ha lapparna i Tåssåsens nuvarande lappby vintertid i allmänhet betat renarna inom ett område, som i norr gränsar till renbetesfjällen (Oviksfjällen) och i övrigt begränsas av tänkta linjer mellan följande orter o.d.: Tåssfjället - Björnsjön - St.Svartåsen - Åstjärnen - Källberget (Övre Ljungadalens kommun) - Myrvallens fåbodar - Oxsjövålen - Norra Skalsfjället (Hede kommun) - vägen Vemdalen-Röjan - Fjällgården - Klövsjöns södra ända - längs Klövsjön och Lännässjön till gårdarna i Fotingen (Övre Ljungadalens kommun) - Havsjön - Galåbodarna (Bergs kommun) - Hallåsen (Ovikens kommun) - renbetesfjällen. Vissa år under åren 1915-1926 har man dock vid renbetning å nämnda trakt avskilt en del djur och i trakten av Gruckensjöarna fört denna delhjord på bete åt söder till markområdena vid Särvfjället (Övre Ljungadalens kommun) ävensom Henvålen och Håsjövålen (Hede kommun).

Åren 1916 och 1917 voro dåliga betesår på grund av isbeläggning i fjällen. Dessa år betades renarna - förutom å det nu beskrivna betesområdet - å en omedelbart söder därom belägen trakt. Denna trakts gräns i söder sträcker sig från södra delen av renbetesfjället Särvfjället till trakten omedelbart norr om Vemdalens kyrkby (Hede kommun).

Sedan renskötande husbonden Jonas Perssons ("Jo-Pers Gubbens") renar under senare delen av 1920-talet flyttats från Idre lappby till Tåssåsens lappby, delades renarna i denna senare by efter skiljning i två grupper för vinterflyttningen, varvid Perssons renar bildade en grupp. De skilda grupperna betades vintertid å här förut angivna, vanligtvis använda betestruker. Den grupp, som Johans-

son tillhörde, betade emellertid renarna från år 1926 till något år in på 1930-talet i viss mån även utanför detta område å en trakt, belägen omedelbart öster om området i sträckningen Fotingen - Havsjön. Detta ytterligare område har följande gränser: Fotingen - Havsjön - därifrån mot öster till ån Fuan (Bergs kommun) - Fuan ned till Ljungan - vägen efter Ljungan västerut till Fotingen.

Sedan början av 1930-talet ha lapparna i Tåssåsens lappby vinterbetat renarna inom det först angivna betesområdet.

Johansson har sig bekant att ovikenlappar åren 1910-1914 betat renar å Skorvdalsfjället (Vemdalsfjället) söder om vägen Hede-Vemdalen.

Johansson uppgiver att ovikenlapparna under ifrågavarande vinterflyttningar hyrt bostad av bl.a. följande personer:

Hemmansägaren Karl Karlsson, Klövsjö; under cirka 7 år i början av 1900-talet (Sandviksdalens fäbodar),

Hemmansägaren John Nyman, Vemdalen; åren 1910-1914 (Skalvallens fäbodar å Vemdalsskalet) och

Hemmansägaren Lars Olofsson, Klövsjö; sedan år 1950 (Bräckvallens fäbodar).

Enligt vad Johansson har sig bekant finnas fortfarande i trakten av Ramberget väster om Åsarne samt vid Stortjärn nordväst om Börtnan (Övre Ljungadalens kommun) lämningar efter kåtaplatser. Johansson anser detta förhållande vittna om att lappar förr i tiden betat renar i dessa trakter.

Lapska ålderdomshemmet i Änge (Undersåkers kommun) den 14 januari 1958.

f. ordningsmannen Per Larsson i Hosjöbottnarna, född 1875. (9)

Larsson började delta i renskötseln år 1893. Han upphörde härmed år 1935.

Den 25 mars 1922 har Larsson lämnat framlidne lappfogden A. Staaff en av denne relaterad, till 1919 års lappkommitté överlämnad redogörelse rörande ovikenlapparnas flyttningar och vinterbetestrakter under den tid, Larsson deltagit i renskötseln, fram till början av 1920-talet (sid. B 30). Larsson vitsordar nu riktigheten av nämnda redogörelse och framhåller att dessa lappar även efter nämnda tid och så länge Larsson deltog i renskötseln flyttade till vinterbetestrakter såväl norr som söder om Oviksfjällen i enlighet med vad han den 25 mars 1922 uppgivit beträffande tiden dessförinnan.

Emellertid framhåller nu Larsson att han jämte renskötande husbönderna i dåvarande Anarisets lappby bröderna Paulus och Jonas Fjällström samt dåvarande renskötande husbonden i Sösjö lappby Lars Doj en vinter under 1920-talet gemensamt betat renar å ett sammanhängande triangelformigt markområde, som sträcker sig från Överhallen (Hallens kommun) i norr till Häggsåsen (Ovikens kommun) i söder. Området gränsar i nordost till Storsjön och i sydost till trakten vid Getåsen (Hallens kommun).

Mittådalens lappby.

Åre den 17 april 1957. (W)

Fotografen och renskötande husbonden i Mittådalens lappby Nils Thomasson i Åre, född 1880.

Thomasson har sedan år 1916 varit renskötande husbonde, till och med år 1919 i nuvarande Tässåsens lappby och därefter i Mittådalens lappby. Vid sidan av annan verksamhet har Thomasson tidvis deltagit i renskötseln.

Thomasson ansåg sig icke kunna lämna mer detaljerade uppgifter om lapparnas i Tässåsens och Mittådalens flyttningar och vinterbetesplatser under den tid han deltagit i renskötseln inom nämnda byar. Han ansåg sig dock böra nämna att lappar, tillhörande Mittådalens lappby, vintern 1928 och möjligen även 1929 betat en grupp av byns renar i trakterna av Lofsdalen (Svegs kommun) ävensom i Häggberget och Storfjäten (Idre kommun). Renarna tillhörde Thomasson och renskötande husbonden i Mittådalens lappby Petrus Nordfjäll. Lappbyns renar ha även senare betat vintertid i nu nämnda trakter.

Mittådalen den 12 augusti 1957.

Ordningsmannen i Mittådalens lappby Anders Jonasson Renskyldt, född 1897. (D)

Renskyldt är född i Mittådalens lappby och har - med undantag för vissa kortare tider då han vistats och biträtt i renskötseln å annat håll - alltid bott därstädes. Han började delta i renskötseln inom byn år 1918.

Renskyldt upplyser att huvudvistet för lapparna i Mittådalens lappby sedan länge varit i Mittådalen, men att renskötande lappar inom lappbyn tidigare även bott i Anådalen. Efter att förr ha haft sommarvistet vid Axhögen flyttade lapparna detsamma på 1920-talet till Mittåhammar, där det sedan varit förlagt. Renskyldt erinrar om att man efter den förvildning av renarna, som inträffade i början av 1900-talet, och därav föranledd nedslaktning av renarna började å nyo med tamrenskötsel inom Mittådalens lappby år 1918.

Under Renskyldts tid inom Mittådalens lappby ha renarna vintertid betats i två skilda grupper, den s.k. södra gruppen och den norra gruppen, till för ungefär 25 år sedan, varefter renarna i allmänhet betats i en enda grupp. Renskyldt har först deltagit vid betning av renarna i den södra gruppen; från år 1927 deltog han vid betning av renarna i den norra gruppen.

Under de år, som Renskyldt deltog i vinterbetningen av renarna i den södra gruppen - från år 1918 till omkring år 1926 -, lämnade denna grupp renbetesfjäl- len i trakten söder om Anåfjället. Renarna fördes över sjön Lossen och betades i trakten söder om denna sjö (Tännäs kommun). Sedan renarnas i gruppen antal ökat och denna trakt därför icke var tillräcklig för renhjorden som vinterbetesland, började man från omkring år 1925 beta renarna även söder om nämnda trakt i mark-

områdena vid Högvålen (Tännäs kommun).

Renskyldt har sig bekant att lappar, tillhörande den södra gruppen, något år sedan Renskyldt övergått till den norra gruppen flyttat med renar från trakten av Högvålen söderut förbi trakten av Strådalen till fjällområdena runt Lofs-sjön (Svegs kommun).

När Renskyldt deltog i vinterbetningen av renarna i den norra gruppen, d.v.s. från år 1927 till omkring år 1932, lämnade denna grupp renbetesfjällen vid Flatruet och flyttade till trakten av Långå och Sonfjället (Hede kommun). Mellan Flatruet och Långå tog man vissa år färden genom Mässlingens byområde öster om bebyggelsen i byn (Tännäs kommun) samt längs Grundsjön (Hede kommun), medan man andra år flyttade från Flatruet till Långå över Särvfjället och förbi gården Ränningsåsen samt vidare till Långåvålen (Hede kommun). Mellan Långå och Sonfjället betades renarna bl.a. i trakten av Hemsjön och Rändans dalgång. Betet vid Sonfjället skedde i trakten runt fjället.

Sedan renarna från början av 1930-talet betats vintertid i en enda grupp har man varje år avsett att i första hand föra dem till trakten av Högvålen. Förhållandena ha dock vissa år hindrat detta och man har nödgats stanna med renarna innan man nått Högvålen. Vid dessa flyttningar ha tre olika färdleder använts, därav en västlig led, som i sin början gått längs gränsen mot Norge.

1:a) Den västliga färdleden utgår från trakten söder om Grönvålen, leder därifrån åt söder väster om sjön Malmagen vidare över Rödfjället samt längs sjön Vattnan och slutligen till Högvålen, allt inom Tännäs kommun.

2:a) Färdleden går från Anåfjället söderut över sjön Lossen och vidare till Högvålen.

3:e) Leden går från renbetesfjällen i trakten av Lillfjället, vidare längs Rändans dalgång ned till Ljusnan i trakten av Långå samt därefter öster om sjön Orten till trakten av St. Stodåsen (Tännäs kommun) samt vidare till Högvålen.

Sedan man nått Högvålen och där betat renarna en tid har man i allmänhet fört djuren längs fjällsträckningen åt sydost förbi Strådalen till trakten av Lofs-sjön (Svegs kommun), där renarna stannat.

Flyttningen tillbaka till renbetesfjällen har oftast skett efter den led, som vid flyttningen till vinterbetestrakterna skett över sjön Lossen eller, om isen å denna sjö ej varit tillräckligt bärkraftig, efter leden över trakten av Långå till Lillfjället.

Renskyldt uppgiver att lapparna i Mittådalens lappby vintrarna 1956 och 1957 betat renarna huvudsakligen i trakten av Långåvålen och vid Hemsjön (Hede kommun).

Vidare meddelar Renskyldt att han flera vintrar vid deltagande i renskötseln bott hos hemmansägaren Jon Olufsson i Långå.

Mittådalen den 13 augusti 1957.

Renskötande husbonden i Mittådalens lappby Martin Nordfjäll, född 1900. (12)

Nordfjäll, som är född i Norge, har deltagit i renskötseln inom Mittådalens lappby sedan år 1931.

Under de första åren efter sin inflyttning till Mittådalens lappby medföljde Nordfjäll vid den årliga flyttningen till renarnas vinterbetestruker den s.k. södra betesgruppen (se ordningsmannen Renskyldts upplysningar den 12 augusti 1957, sid. 141). Denna grupp, som ifrågavarande år flyttade förbi Högvålen ned till trakten av Lofssjön (Svegs kommun), betade även i de längre söderut belägna trakterna å samt omkring fjällen Stenhåga, Sömlinghåga, Långfonnen och Häggingfjället i Svegs och Idre kommuner. Även under senare år, då man betat lappbyns renar i en enda grupp och man kommit ned till trakten av Lofssjön, ha renarna uppehållit sig i nämnda längre söderut belägna fjälltrakter.

Ordningsmannen i Mittådalens lappby Renskyldt har i sin redogörelse den 12 augusti 1957 rörande flyttningarna till vinterbetestruktorna m.m. upplyst att lapparna betade renarna söder om sjön Lossen (Tännäs kommun). Nordfjäll anser sig böra påpeka att renbetet i trakten av Stentjärnsjön (Tännäs kommun) samt Grucksdalen (Tännäs och Hede kommuner) därvid särskilt brukat utnyttjas. Vidare påpekar Nordfjäll att vid flyttningarna från Lillfjället ned till vinterbetestruktorna - färdleden är i ordningsman Renskyldts redogörelse benämnd 3:dje leden - betning av renarna, innan man överskridit Ljusnan, vanligtvis skett även i trakten av Medskogen och Medskogshygget (Hede kommun).

Mittådalen den 13 augusti 1957.

Renskötande husbonden i Mittådalens lappby Tomas Thomasson, född 1911. (13)

Thomasson har deltagit i renskötseln inom Mittådalens lappby sedan år 1926, de två första åren dock endast tidvis.

Vintern 1928 flyttade den betesgrupp, som Thomasson då medföljde, från Lillfjället över Valmåsen (Tännäs kommun) och Ljusnan till Fjätdalen (Tännäs kommun v. om Högvålen), där renarna betades större delen av vintern; vintern 1929 betades gruppens renar å trakterna vid Mälen, Sörvattnet och Kölosen (Svegs kommun). Vintrarna 1930 och 1931 flyttade gruppen till trakten av Häggberget och Storfjäten (Idre kommun), varvid man betade renarna företrädesvis å fjällen Långfonnen, Häggingfjället, Uckuvålarna, Hammaren och Varghöjden.

Thomasson upplyser att han för övrigt deltagit i flyttningar till vinterbetestruktorna efter de tre färdleder, för vilka ordningsmannen Renskyldt och renskötande husbonden Martin Nordfjäll den 12 augusti resp. den 13 augusti 1957 redogjort (se ovan), samt även övervarit betning av renar i de av dem omnämnda betestruktorna.

Vidare meddelar Thomasson att han under vinterbetning av renarna bott hos

bl.a. följande personer:

- f. fjärdingsmannen Nils Olofsson, Storfjäten
- Hemmansägaren Helmer Tallberg, Långå
- " Hans Jonsson, Strådalen
- " Sven Svensson, Valmåsen
- " Johan Åslund, Medskogsbygget.

Mittådalen den 13 augusti 1957.

(14)

Postföreståndaren Lars Jonasson Renfeldt i Mittådalen, född 1878.

Renfeldt är född i Handöl i Åre kommun. Han har deltagit i renskötseln inom nuvarande Mittådalens lappby från år 1890 till omkring år 1920.

Under den tid, Renfeldt deltog i renskötseln inom nämnda lappby, betades renarna vintertid huvudsakligen i trakten av Högvålen (Tännäs kommun) och Mälen (Svegs kommun). Man hade renarna i en enda grupp och lämnade vid flyttningen renbetesfjällen vanligtvis antingen vid Anåfjället eller Lillfjället. Flyttningen skedde över sjön Lossen eller öster därom. Då färden gick öster om Lossen betades renarna vanligtvis någon tid i trakten av Medskogen, Medskogsbygget och Långå (Hede kommun).

Emellertid lämnade man vissa år renbetesfjällen i trakten av Grönvallen, därvid färden till Högvålen och Mälen gick väster om sjön Malmagen, över Röd-fjället samt vidare längs sjön Vattnan.

Mittådalen den 13 augusti 1957.

(15)

Lappmannen Torkel Larsson i Mittådalen, född 1887.

Larsson har biträtt i renskötseln inom nuvarande Mittådalens lappby från år 1905 till omkring år 1945 med undantag av vissa tider, då han haft annan verksamhet.

Larsson, som fått del av utsagor rörande lapparnas i Mittådalens lappby vinterbetestrakter, lämnade den 12 augusti 1957 av ordningsmannen i byn Anders Jonasson Renskyldt (sid. 141) och den 13 augusti 1957 av Lars Jonasson Renfeldt (se ovan), framhåller att han antingen själv deltagit i flyttningar till vinterbetestrakterna i enlighet med dessa utsagor eller eljest har vetskap om att de äro riktiga. Emellertid påpekar Larsson att dessa lappars flyttningar åren 1904-1908, vari Larsson deltagit, skett till områden söder om Mälen i trakten av Fjätvallen (Idre kommun).

Mittådalen den 14 augusti 1957.

Renskötande husbonden i Mittådalens lappby Nils Axel Nilsson, född 1904.

Nilsson är född i Mittådalens lappby och har deltagit i renskötseln därstädes sedan han var 15 år. = 1919

Under den tid, då renarna i byn om vintern betades i två grupper, d.v.s.

till omkring år 1932, deltog Nilsson i arbetet i den s.k. norra gruppen (se ordningsmannen Renskyldts upplysningar den 12 augusti 1957). Nilsson har sålunda under dessa år deltagit i betningen av renar i trakten av Sonfjället. Han vill emellertid framhålla att renarna, då de betades i dessa trakter, ofta uppehöll sig i trakten av Storåsen, belägen cirka 1 mil nordväst om Sonfjället.

Åren 1925 och 1926 samt möjligen även år 1927 deltog Nilsson i flyttningen av en grupp renar - år 1925 renar tillhörande Nilssons fader och övriga familjemedlemmar samt de övriga åren även renar tillhörande lappar i Handölsdalens lappby - till andra vinterbetesstrakter än de för lappbyn vanliga, nämligen till fjällarna i Vemdalen och Klövsjö. Man lämnade därvid renbetesfjällarna vid Flatruet, flyttade över Kläppen och Särvfjället mot öster till Norr-Vemåns dalgång och vidare till fjällarna öster därom i Hede och Klövsjö kommuner ävensom å Skorvdalsfjällarna i Hede kommun. I denna fjälltrakt betades renarna större delen av vintern. Ett av nämnda år fortsatte man emellertid längre åt öster över Fjällgården (Klövsjö socken) till trakten av Röjan (Rätans kommun) och betade renarna därstädes under någon vecka, varefter man återvände till nämnda fjälltrakt.

Ett år - Nilsson kan ej erinra sig om det var år 1933 eller 1935 - deltog Nilsson i flyttning av en grupp renar från Högvålen, där renskiljning skett, till trakten söder om sjön Lossen och därifrån över Brändvallen till trakten av Sonfjället, där man betade renarna återstoden av vintern. Vintern 1938 eller 1939 flyttade Nilsson med en grupp renar efter renskiljning i Högvålen till Ransundet (Hede kommun) och vidare över Brändvallen till trakterna av Sonfjället, där renarna sedan betades.

Nilsson meddelar att han vid betning av renar vintertid bott hos bl.a. följande personer:

Hemmansägaren Erik Olsson, Långå

Hemmansägarna Jon och Olof Olofsson, Långå

Jonas Sjöberg, Fjällgården, Röjan

Hemmansägaren Per. Bergström, Hede

Tännäs lappby.

(14)

Brändåsen den 22 januari 1957.

Ordningsmannen i Tännäs lappby Edvard Willenfeldt i Brändåsen (Tännäs kommun), född 1912.

Willenfeldt, som alltid bott i Tännäs lappby, har sedan 15-årsåldern deltagit i renskötelsen därstädes.

Lapparna i Tännäs lappby ha tidigare haft sitt huvudviste i Käringsjön. År 1955 flyttade de renskötande lapparna därstädes - med undantag av en f.d. renskötande lapp - till Brändåsen.

Under den tid Willenfeldt deltagit i renskötseln, ha lapparna i Tännäs lappby sommartid vanligtvis betat renarna å renbetesfjällen från trakten av Vättafjället i norr till gränsen mot Idre kommun i söder samt å de öster om dessa fjälltrakter belägna till utvidgning av renbetesfjällen inköpta hemmanen. Ett och annat år ha renarna betats sommartid även å Grönfjället (renbetesfjäll) samt å enskild mark öster och söder om detta fjäll. Vanligtvis ha renarna i juli månad av egen drift från fjälltrakterna söder om Tännån dragit sig åt öster mot trakterna mellan sjön Lossen i norr och hemmanet Högvålen (renbetesfjäll) i söder. Vid dessa strövningar ha lapparna i görlig mån samlat renarna och fört dem åter åt väster till renbetesfjällen.

I de nu nämnda gränsfjällen mot Norge ha renarna betats tills snön kommit och vattendrag och sjöar tillfrusit, då renarna förts till trakten av Lillfjället (renbetesfjäll beläget sydost om sjön Rogen). Renar, som under sommarens strövningar till trakter öster om renbetesfjällen icke tidigare kunnat insamlas och återföras till fjällen, ha nu hopsamlats och förts till huvudhjorden i trakten av Lillfjället. I stort sett ha lappbyns samtliga renar varit samlade i lillfjällsområdet i november eller december månad.

Tidigare ha tännäslapparna anordnat renslakt i Rödfjället i oktober månad (småslakt) samt i Käringsjön i november eller december månad. I Högvålen ha tännäslapparna sedan slaktat renar i början av året (januari - mars) samtidigt med lappar i andra lappbyar. Sedan år 1955 ha vinterslakten skett i Brändåsen. Under tiden före och även närmaste tiden efter slakten i Högvålen och Brändåsen ha renarna brukat uppehålla sig i lillfjällsområdet och trakten däremellan och Högvålen.

Undersöket!

Efter någon tid - ibland omedelbart efter slakten i Högvålen - ha lapparna flyttat med renarna från sistnämnda trakter och alltefter förhållandena betat djuren å varierande områden inom stora delar av Tännäs kommun samt å markområden inom Hede, Svegs, Lillhårdals, Idre och Särna kommuner. Det område, inom vilket flyttning och betning av renar sålunda skett, omfattar såväl renbetesfjäll som annan mark. Det kan med utgångspunkt från Ljusnan vid riksgränsen mot Norge beskrivas sålunda (tänkta raka linjer mellan angivna orter o.d.): Riksgränsen åt söder till Vandsjön - vattendraget från denna sjö till Hällsjöns södra ända - Fjätervålen (Idre kommun) - Fröbergsvallens fäbodan (Särna kommun) - Lövhögen - Vålvaldens fäbodan (Lillhårdals kommun) - Hovärken (Svegs kommun) - Brattuggen (Hede kommun) - Lossenborg - Lossen - Ljusnan till riksgränsen (Tännäs kommun).

I viss omfattning har den nu beskrivna vinterbetestrakten vad angår Tännäs kommun i här tidigare icke angiven omfattning under den tid, Willenfeldt deltagit i renskötseln, använts av tännäslapparna för betning av renarna även under annan del av året än vintertid.

Under den tid Willenfeldt deltagit i renskötelsen, ha lapparna i Tännäs lappby sommartid vanligtvis betat renarna å renbetesfjällen från trakten av Vättafjället i norr till gränsen mot Idre kommun i söder samt å de öster om dessa fjälltrakter belägna till utvidgning av renbetesfjällen inköpta hemmanen. Ett och annat år ha renarna betats sommartid även å Grönfjället (renbetesfjäll) samt å enskild mark öster och söder om detta fjäll. Vanligtvis ha renarna i juli månad av egen drift från fjälltrakterna söder om Tännån dragit sig åt öster mot trakterna mellan sjön Lossen i norr och hemmanet Högvålen (renbetesfjäll) i söder. Vid dessa strövningar ha lapparna i görlig mån samlat renarna och fört dem åter åt väster till renbetesfjällen.

I de nu nämnda gränsfjällen mot Norge ha renarna betats tills snön kommit och vattendrag och sjöar tillfrusit, då renarna förts till trakten av Lillfjället (renbetesfjäll beläget sydost om sjön Rogen). Renar, som under sommarens strövningar till trakter öster om renbetesfjällen icke tidigare kunnat insamlas och återföras till fjällen, ha nu hopsamlats och förts till huvudhjorden i trakten av Lillfjället. I stort sett ha lappbyns samtliga renar varit samlade i lillfjällsområdet i november eller december månad.

Tidigare ha tännäslapparna anordnat rensläkt i Rödfjället i oktober månad (småsläkt) samt i Käringsjön i november eller december månad. I Högvålen ha tännäslapparna sedan släktat renar i början av året (januari - mars) samtidigt med lappar i andra lappbyar. Sedan år 1955 ha vintersläkten skett i Brändåsen. Under tiden före och även närmaste tiden efter slakten i Högvålen och Brändåsen ha renarna brukat uppehålla sig i lillfjällsområdet och trakten däremellan och Högvålen.

Efter någon tid - ibland omedelbart efter slakten i Högvålen - ha lapparna flyttat med renarna från sistnämnda trakter och alltefter förhållandena betat djuren å varierande områden inom stora delar av Tännäs kommun samt å markområden inom Hede, Svegs, Lillhårdals, Idre och Särna kommuner. Det område, inom vilket flyttning och betning av renar sålunda skett, omfattar såväl renbetesfjäll som annan mark. Det kan med utgångspunkt från Ljusnan vid riksgränsen mot Norge beskrivas sålunda (tänkta raka linjer mellan angivna orter o.d.): Riksgränsen åt söder till Vandsjön - vattendraget från denna sjö till Hällsjöns södra ända - Fjätersvålen (Idre kommun) - Fröbergsvallens fäbodan (Särna kommun) - Lövhögen - Vålvalens fäbodan (Lillhårdals kommun) - Hovärken (Svegs kommun) - Brattuggen (Hede kommun) - Lossenborg - Lossen - Ljusnan till riksgränsen (Tännäs kommun).

I viss omfattning har den nu beskrivna vinterbetestrakten vad angår Tännäs kommun i här tidigare icke angiven omfattning under den tid, Willenfeldt deltagit i renskötelsen, använts av tännäslapparna för betning av renarna även under annan del av året än vintertid.

Brändåsen i Tännäs kommun den 10 maj 1958.

f. renskötande husbonden i Tännäs lappby Nils Henriksson i Käringsjövalen (Tännäs kommun), född 1883.

1896-1940 Henriksson är född i Tännäs lappby och har deltagit i renskötseln inom den by från det han var i 13-årsåldern till omkring år 1940.

I Henrikssons ungdom hade lapparna i Tännäs lappby sitt huvudviste i Urgdalen och senare i Käringsjön.

Under den tid Henriksson deltog i renskötseln inom byn hade lapparna i allmänhet renarna under några veckor i september månad i Rödfjällen. Därifrån flyttade man under hösten med renarna förbi Rödsjön till Lillfjället och stannade här några veckor. I februari månad kommo lapparna med renarna till Högvålen, där renskiljning och slakt anordnades. Härefter drogo sig lapparna med renarna åt söder och betade dem först en tid inom Sörvattnet (renbetesfjäll) och sedan i trakten av Storfjätens by (Idre kommun). I samband härmed betades renarna även å de närbelägna byarna ~~Hägg~~bergets och Lillfjätens (Idre kommun) ävensom Lofsdalen söder om Lofssjön (Svegs kommun) byområden samt söder om de nu nämnda trakterna inom den nordligaste delen av Särna kommun å markområdena å och omkring Oxvålen. Efter betningen i dessa sammanhängande fjälltrakter flyttade lapparna med renarna - vanligtvis i slutet av april - åter till renbetesfjällen i Tännäs kommun efter samma väg i motsatt riktning.

I samband med betningen av renarna i trakten av Högvålen betades renarna i någon av byns betesgrupper vissa vintrar i trakterna öster om Högvålen å Rändalens och Ransundets (Hede kommun) byområden.

Idre lappby.

Storsäterna den 30 mars 1957.

Ordningsmannen i Idre lappby Olle Andersson i Storsäterna, född 1918.

Andersson inflyttade jämte sina föräldrar och syskon - fader är framlidne ordningsmannen i Idre lappby Anders Olsson - år 1937 med renar till Idre lappby från Offerdals lappby. Vid tiden närmast före inflyttningen i Idre lappby funnos ej lappar med renar därstädes.

Familjen Olsson tog vid inflyttningen till Idre lappby först sitt huvudviste vid Hallsjön. År 1948 flyttade familjen till Storsäterna, som för närvarande är huvudviste för samtliga lappbyns lappar utom för en familj, som är bosatt i Foskros.

Andersson har deltagit i renskötseln först som biträde åt sin fader såväl inom Offerdals som i Idre lappbyar samt därefter - sedan han uppnått myndig ålder - som renskötande husbonde i Idre lappby.

Under hela den tid, varunder Andersson deltagit i renskötseln i Idre lappby,

Brändåsen i Tännäs kommun den 10 maj 1958. (15)

f. renskötande husbonden i Tännäs lappby Nils Henriksson i Käringsjövalen (Tännäs kommun), född 1883.

Henriksson är född i Tännäs lappby och har deltagit i renskötseln inom denna by från det han var i 13-årsåldern till omkring år 1940. =1916

I Henrikssons ungdom hade lapparna i Tännäs lappby sitt huvudviste i Urgdalen och senare i Käringsjön.

Under den tid Henriksson deltog i renskötseln inom byn hade lapparna i allmänhet renarna under några veckor i september månad i Rödfjällen. Därifrån flyttade man under hösten med renarna förbi Rödsjön till Lillfjället och stannade här några veckor. I februari månad kommo lapparna med renarna till Högvålen; där renskiljning och slakt anordnades. Härefter drogo sig lapparna med renarna åt söder och betade dem först en tid inom Sörvattnet (renbetesfjäll) och sedan i trakten av Storfjätens by (Idre kommun). I samband härmed betades renarna även å de närbelägna byarna Haggbergets och Lillfjätens (Idre kommun) ävensom Lofsdalens söder om Lofssjön (Svegs kommun) byområden samt söder om de nu nämnda trakterna inom den nordligaste delen av Särna kommun å markområdena å och omkring Oxvålen. Efter betningen i dessa sammanhängande fjälltrakter flyttade lapparna med renarna - vanligtvis i slutet av april - åter till renbetesfjällen i Tännäs kommun efter samma väg i motsatt riktning.

I samband med betningen av renarna i trakten av Högvålen betades renarna i någon av byns betesgrupper vissa vintrar i trakterna öster om Högvålen i Rändalens och Ransundets (Hede kommun) byområden.

Idre lappby.

Storsättern den 30 mars 1957. (16)

Ordningsmannen i Idre lappby Olle Andersson i Storsättern, född 1918.

Andersson inflyttade jämte sina föräldrar och syskon - fader är framlidne ordningsmannen i Idre lappby Anders Olsson - år 1937 med renar till Idre lappby från Offerdals lappby. Vid tiden närmast före inflyttningen i Idre lappby funnos ej lappar med renar därstädes.

Familjen Olsson tog vid inflyttningen till Idre lappby först sitt huvudviste vid Hällsjön. År 1948 flyttade familjen till Storsättern, som för närvarande är huvudviste för samtliga lappbyns lappar utom för en familj, som är bosatt i Foskros.

Andersson har deltagit i renskötseln först som biträde åt sin fader såväl inom Offerdals som i Idre lappbyar samt därefter - sedan han uppnått myndig ålder - som renskötande husbonde i Idre lappby.

Under hela den tid, varunder Andersson deltagit i renskötseln i Idre lappby,

ha renarna betats å i stort^{/sett} samma trakter under olika delar av året. Sommarbetningen har skett å Långfjället och i trakten däromkring inom det till renbetning jämlikt nådiga breven den 31 december 1888 och den 7 april 1899 upplåtna sammanhängande området (sid. 14). Vid höstens inträde har man dragit med renarna norrut till Slugufjäll och trakten däromkring å samma område. Under vintern - från tiden för den första snön, d.v.s. vanligtvis i början av oktober månad, till i slutet av april månad - ha lappbyns lappar i allmänhet betat renarna å ett område, som är beläget intill samt söder och öster om det jämlikt nämnda nådiga brev till renbete särskilt upplåtna området. Med utgångspunkt från gränserna av detta senare område har det sålunda som vinterbetesland uppgivna området i söder och öster följande ungefärliga gränser (i förekommande fall tänkta raka linjer mellan angivna orter o.d.):

i söder: sydspetsen (vid Grövelåns utlopp i Storån) av det till renbete särskilt upplåtna området - Himmeråsen (punkt 869) - Gränjesvälen - punkt 562 vid vägen Sörvattnet - Kölosen - Särna och

i öster: nämnda punkt 562 - nämnda väg norrut till gränsen mellan Dalarna och Härjedalen - denna gräns till det genom nådiga breven av åren 1888 och 1899 upplåtna området.

Andersson framhåller att det här till sina gränser beskrivna som vinterbetestrakt använda området utgör kronopark med däri insprängda, enskilda personer tillhöriga fåbodställen (s.k. rutor). Inom området är bl.a. fjälltrakten Nipfjället-Städjan belägen.

Vidare upplyser Andersson att idrelapparna för närvarande (den 30 april 1957) beta sina renar å Nipfjället.

Fru Maria Olsson i Storsättern, maka till frmalidne ordningsmannen i Idre lappby Anders Olsson, född 1893.

Fru Olsson inflyttade med sin make och sina barn med renar till Idre lappby år 1937. Hon har aktivt deltagit i renskötseln inom Idre lappby.

Fru Olsson vitsordade de av sonen Olle Andersson lämnade uppgifterna rörande renbetningen under de år, familjen tillhört Idre lappby.

Särna sjukstuga den 9 maj 1956.

f. ordningsmannen i Idre lappby Olof Andersson i Storsättern (Idre kommun), född 1886.

Andersson är född i Idre lappby och har alltid bott därstädes. Han började vid 14 års ålder deltaga i renskötseln och upphörde i slutet av 1920-talet att vara aktiv renskötare.

I samband med lappfogde Abr. Staaffs utredning på uppdrag av 1919 års kommitté om jämtlandslapparnas flyttningar för vinterbetning av renarna har

ha renarna betats å i stort ^{sett} samma trakter under olika delar av året. Sommarbetningen har skett å Långfjället och i trakten däromkring inom det till renbetning jämlikt nådiga breven den 31 december 1888 och den 7 april 1899 upplåtna sammanhängande området (sid. 14). Vid höstens inträde har man dragit med renarna norrut till Slugufjäll och trakten däromkring å samma område. Under vintern - från tiden för den första snön, d.v.s. vanligtvis i början av oktober månad, till i slutet av april månad - ha lappbyns lappar i allmänhet betat renarna å ett område, som är beläget intill samt söder och öster om det jämlikt nämnda nådiga brev till renbete särskilt upplåtna området. Med utgångspunkt från gränserna av detta senare område har det sålunda som vinterbetesland uppgivna området i söder och öster följande ungefärliga gränser (i förekommande fall tänkta raka linjer mellan angivna orter o.d.):

i söder: sydspetsen (vid Grövelåns utlopp i Storån) av det till renbete särskilt upplåtna området - Himmeråsen (punkt 869) - Gränjesvålen - punkt 562 vid vägen Sörvattnet - Kölosen - Särna och

i öster: nämnda punkt 562 - nämnda väg norrut till gränsen mellan Dalarna och Härjedalen - denna gräns till det genom nådiga breven av åren 1888 och 1899 upplåtna området.

Andersson framhåller att det här till sina gränser beskrivna som vinterbetestrakt använda området utgör kronopark med däri insprängda, enskilda personer tillhöriga fåbodställen (s.k. rutor). Inom området är bl.a. fjälltrakten Nipfjället-Städjan belägen.

Vidare upplyser Andersson att idrelapparna för närvarande (den 30 april 1957) beta sina renar å Nipfjället.

Fru Maria Olsson i Storsätern, maka till frmalidne ordningsmannen i Idre lappby Anders Olsson, född 1893.

Fru Olsson inflyttade med sin make och sina barn med renar till Idre lappby år 1937. Hon har aktivt deltagit i renskötseln inom Idre lappby.

Fru Olsson vitsordade de av sonen Olle Andersson lämnade uppgifterna rörande renbetningen under de år, familjen tillhört Idre lappby.

Särna sjukstuga den 9 maj 1958.

f. ordningsmannen i Idre lappby Olof Andersson i Storsätern (Idre kommun), född 1886.

Andersson är född i Idre lappby och har alltid bott därstädes. Han började vid 14 års ålder deltaga i renskötseln och upphörde i slutet av 1920-talet att vara aktiv renskötare.

I samband med lappfogde Abr. Staaffs utredning på uppdrag av 1919 års lappkommitté om jämtlandslapparnas flyttningar för vinterbetning av renarna har An-

Andersson den 16 mars 1922 lämnat Staaff redogörelse rörande idrelapparnas vinterbetning av djuren under den tid han då deltagit i renskötseln (sid. B 33). Andersson bekräftar riktigheten av de därvid lämnade uppgifterna sådana de av Staaff antecknats. Emellertid anser sig Andersson nu böra meddela att han deltagit vid betning av renar - utöver vad som framgår av nämnda redogörelse - även under tre olika vintrar å fjället Rutarna och trakten däromkring söder om Lofsjön (Svegs kommun).

Brändåsen i Tännäs kommun den 10 maj 1958.

Renskötande husbonden i Tännäs lappby Jon Olofsson Kant i Brändåsen, född 1904.

Kant är född i Idre. Han började delta i renskötseln inom Idre lappby vid 15-årsåldern och var verksam i renskötseln därstädes - med några kortare avbrott - till år 1926, då han flyttade till Tännäs lappby.

Under de cirka 10 år Kant deltog i renskötseln inom Idre lappby betades byns renar vintertid i allmänhet i trakten av Sörvattnet (renbetesfjäll) och söder därom inom ~~Hägg~~bergets, Storfjätens (Idre kommun) och Lofsdalens (Svegs kommun) byområden ävensom å vissa av de östra delarna av Lillfjätens (Idre kommun) område samt i trakten av Oxvålen (Särna kommun).

Kant har i början av den tid, han var renskötare i Idre lappby, även deltagit i betning vintertid av renar i trakten av Grundagen och Hällsjön (Idre kommun) samt Lillfjället (renbetesfjäll).

Utsagor, lämnade åren 1957 och 1958 av ordsbor angående lappars besök med renar vintertid nedom renbetesfjällen.

Liksom det för denna utredning om lapparnas i Jämtlands län och Idre lappby betestruker ansetts angeläget att höra lappar rörande de flyttningsleder och vinterbetestruker, som använts vid flyttningar, vari de deltagit eller varom de eljest ha kännedom, har det ock framstått som nödvändigt att även av personer, som längre tid varit bosatta å eller i närheten av angivna sådana leder och betestruker och som ansetts kunna giva en objektiv utsago om lappars renbetning i orten, inhämta upplysningar i detta avseende. Med ledning av lapparnas uppgifter rörande förekomsten av vinterbetning eller andra kända förhållanden ha därför utvalts vissa byar eller trakter, beträffande vilka ordsbor ansetts böra lämna redogörelse för renbetesförhållandena. Efter hänvändelse till resp. kommunalnämndsordförande eller motsvarande organ har utredningsmannen erhållit uppgift å personer i de olika orterna - i allmänhet en person i varje ort - lämpliga att lämna dessa upplysningar. Samtliga sålunda anvisade kontaktmän ha, i den mån de varit disponibla för ändamålet, lämnat avsedda utsagor.

Emellertid ha i enstaka undantagsfall upplysningar i berörda avseenden in-

deresson den 16 mars 1922 lämnat Staaff redogörelse rörande idrelapparnas vinterbetning av djuren under den tid han då deltagit i renskötseln (sid. B 33). Andersson bekräftar riktigheten av de därvid lämnade uppgifterna sådana de av Staaff antecknats. Emellertid anser sig Andersson nu böra meddela att han deltagit vid betning av renar - utöver vad som framgår av nämnda redogörelse - även under tre olika vintrar å fjället Rutarna och trakten däromkring söder om Lofsjön (Svegs kommun).

Brändåsen i Tännäs kommun den 10 maj 1958.

Renskötande husbonden i Tännäs lappby Jon Olofsson Kant i Brändåsen, född 1904.

Kant är född i Idre. Han började deltaga i renskötseln inom Idre lappby vid 15-årsåldern och var verksam i renskötseln därstädes - med några kortare avbrott - till år 1926, då han flyttade till Tännäs lappby.

Under de cirka 10 år Kant deltog i renskötseln inom Idre lappby betades byns renar vintertid i allmänhet i trakten av Sörvattnet (renbetesfjäll) och söder därom inom ~~Käqq~~ bergets, Storfjätens (Idre kommun) och Lofsdalens (Svegs kommun) byområden ävensom å vissa av de östra delarna av Lillfjätens (Idre kommun) område samt i trakten av Oxvålen (Särna kommun).

Kant har i början av den tid, han var renskötare i Idre lappby, även deltagit i betning vintertid av renar i trakten av Grundagen och Hällsjön (Idre kommun) samt Lillfjället (renbetesfjäll).

Utsagor, lämnade åren 1957 och 1958 av Ortsbor angående lappars besök med renar vintertid nedom renbetesfjällen.

Liksom det för denna utredning om lapparnas i Jämtlands län och Idre lappby betestruker ansetts angeläget att höra lappar rörande de flyttningsleder och vinterbetestruker, som använts vid flyttningar, vari de deltagit eller varom de eljest ha kännedom, har det ock framstått som nödvändigt att även av personer, som längre tid varit bosatta å eller i närheten av angivna sådana leder och betestruker och som ansetts kunna giva en objektiv utsago om lappars renbetning i orten, inhämta upplysningar i detta avseende. Med ledning av lapparnas uppgifter rörande förekomsten av vinterbetning eller andra kända förhållanden ha därför utvalts vissa byar eller trakter, beträffande vilka Ortsbor ansetts böra lämna redogörelse för renbetesförhållandena. Efter hänvändelse till resp. kommunalnämndsordförande eller motsvarande organ har utredningsmannen erhållit uppgift å personer i de olika orterna - i allmänhet en person i varje ort - lämpliga att lämna dessa upplysningar. Samtliga sålunda anvisade kontaktmän ha, i den mån de varit disponibla för ändamålet, lämnat avsedda utsagor.

Emellertid ha i enstaka undantagsfall upplysningar i berörda avseenden in-

Andersson den 16 mars 1922 lämnat Staaff redogörelse rörande idrelapparnas vinterbetning av djuren under den tid han då deltagit i renskötseln (sid. B 33). Andersson bekräftar riktigheten av de därvid lämnade uppgifterna sådana de av Staaff antecknats. Emellertid anser sig Andersson nu böra meddela att han deltagit vid betning av renar - utöver vad som framgår av nämnda redogörelse - även under tre olika vintrar å fjället Rutarna och trakten däromkring söder om Lofsjön (Svegs kommun).

Brändåsen i Tännäs kommun den 10 maj 1958.

Renskötande husbonden i Tännäs lappby Jon Olofsson Kant i Brändåsen, född 1904.

Kant är född i Idre. Han började delta i renskötseln inom Idre lappby vid 15-årsåldern och var verksam i renskötseln därstädes - med några kortare avbrott - till år 1926, då han flyttade till Tännäs lappby.

Under de cirka 10 år Kant deltog i renskötseln inom Idre lappby betades byns renar vintertid i allmänhet i trakten av Sörvattnet (renbetesfjäll) och söder därom inom ~~Hägge~~bergets, Storfjätens (Idre kommun) och Lofsdalens (Svegs kommun) byområden ävensom å vissa av de östra delarna av Lillfjätens (Idre kommun) område samt i trakten av Oxvålen (Särna kommun).

Kant har i början av den tid, han var renskötare i Idre lappby, även deltagit i betning vintertid av renar i trakten av Grundagen och Hällsjön (Idre kommun) samt Lillfjället (renbetesfjäll).

Utsagor, lämnade åren 1957 och 1958 av Ortsbor angående lappars besök med renar vintertid nedom renbetesfjällen.

Liksom det för denna utredning om lapparnas i Jämtlands län och Idre lappby betestruker ansetts angeläget att höra lappar rörande de flyttningsleder och vinterbetestruker, som använts vid flyttningar, vari de deltagit eller varom de eljest ha kännedom, har det ock framstått som nödvändigt att även av personer, som längre tid varit bosatta å eller i närheten av angivna sådana leder och betestruker och som ansetts kunna giva en objektiv utsago om lappars renbetning i orten, inhämta upplysningar i detta avseende. Med ledning av lapparnas uppgifter rörande förekomsten av vinterbetning eller andra kända förhållanden ha därför utvalts vissa byar eller trakter, beträffande vilka Ortsbor ansetts böra lämna redogörelse för renbetesförhållandena. Efter hänvändelse till resp. kommunalnämndsordförande eller motsvarande organ har utredningsmannen erhållit uppgift å personer i de olika orterna - i allmänhet en person i varje ort - lämpliga att lämna dessa upplysningar. Samtliga sålunda anvisade kontaktmän ha, i den mån de varit disponibla för ändamålet, lämnat avsedda utsagor.

Emellertid ha i enstaka undantagsfall upplysningar i berörda avseenden in-

hämtats även av ortsbör, som på annat sätt - företrädesvis av landsfiskal eller annan polisman - anvisats som kontaktmän.

Enär det ansetts önskvärt att i viss mån begränsa utredningens omfattning - särskilt då detta kunde antagas sakna betydelse för bedömning av frågan om lapparnas sedvanerätt till betestruker - har upplysning av ortsbör icke nu inhämtats beträffande trakter, om vilka man visserligen vet att de tidigare besökts av lappar med renar men rörande vilka det på grund av de av lapparna lämnade utsagorna om flyttningarna under senare tider, kända ändrade förhållanden med avseende å flyttningsledernas framkomlighet o.d. finge anses visst, att de ej vidare komma att användas av lappar för renbetning. Betesförhållandena beträffande dessa merändels avlägset från renbetesfjällen belägna trakter, som lappar veterligt med sina renar ej besökt under de senaste c:a 30 åren, ha sålunda i allmänhet icke blivit nu undersökta genom inhämtande av ortsbörs utsagor.

Undersökningen genom ortsbörs hörande har omfattat nedan angivna kommuner i Västerbottens, Västernorrlands, Jämtlands och Kopparbergs län. Kommunerna utgöra ett sammanhängande markkomplex med en landareal av sammanlagt cirka 57100 kvadratkilometer, motsvarande drygt 1/7 av hela rikets landareal. Inom detta vidsträckta undersökningsområde finnes ett mycket stort antal byar o.d., uppskattningsvis sammanlagt mer än 15.000 stycken. Då det av naturliga skäl ej varit möjligt att inhämta upplysningar i förevarande avseende beträffande samtliga dessa byar, kunna i en del fall utsagor saknas om trakt, belägen inom undersökningsområdet, även om lappar med renar besökt trakten under senare tid.

Upplysningar ha lämnats av något mer än 400 personer, avseende trakter i nedan angivna kommuner:

Dorotea kommun i Västerbottens län,

Tåsjö, Fjällsjö, Junsele, Ramsele, Helgums och Långsele kommuner i Västernorrlands län,

Frostvikens, Ströms, Hotagens, Kalls, Offerdals, Föllinge, Hammerdals, Åre, Undersåkers, Alsens, Mörsils, Rödöns, Lits, Häggenås, Stuguns, Ragunda, Fors, Hallens och Ovikens kommuner, Frösö köping, Östersunds stad samt Hackås, Brunflo, Revsunds, Bräcke, Kälarne, Bergs, Övre Ljungadalens, Tännäs, Hede, Rätans och Svegs kommuner i Jämtlands län (d.v.s. samtliga kommuner i länet utom Hogdals och Lillhärdals kommuner samt Svegs köping) och

Idre och Särna kommuner i Kopparbergs län.

Utsagorna återgivas här nedan kommunvis i ovan angiven ordning, d.v.s. i stort sett från norr till söder (och från väster till öster). Även inom de skilda kommunerna ha utsagorna beträffande orter eller trakter, som beröras, ordnats efter samma system.

Västerbottens län.

Dorotea kommun.

Avasjö den 19 april 1958.

Diligensföraren Jonas Olof Rolandsson i Avasjö, född 1907.

Rolandsson är född i Avasjö och har alltid bott därstädes.

Så länge Rolandsson minns ha lappar från Frostvikens norra lappby med sina renar brukat besöka trakten av Borgasjön inom Dorotea kommun så tillvida att lapparna vid färd med renarna till vinterbetestrakterna praktiskt taget varje år under förjulsvintern flyttat med djuren från trakten av Borgaluspen åt söder efter Saxälven. Återkomsten till fjällen under senvintern har skett efter samma led i motsatt riktning.

Rolandsson erinrar sig att lappar från Frostvikens norra lappby i sällskap med lappar från Vilhelmina södra lappby vid ett tillfälle för ett 30-tal år sedan vid färd till vinterbetestrakterna under förjulsvintern flyttat med renarna från sina resp. huvudvisten till Korpåns dalgång i åns övre del och därifrån över trakten av Avasjö till Lövsjön och vidare mot trakten av Västra Rissjön.

Rolandsson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar även förr i tiden med renar brukat flytta längs Saxälvens övre del.

De trakter, som här nämnts, äro belägna ovan odlingsgränsen i Dorotea kommun.

Dabbnäs den 19 april 1958.

Jordbrukaren Erik Emanuel Granström i Dabbnäs, född 1912.

Granström är född i Dabbnäs och har alltid bott därstädes.

Så länge Granström minns ha lappar från Frostvikens norra lappby med sina renar alla vintrar besökt trakten av Dabbnäs by. För mer än cirka 15 år sedan besökte även lappar från Frostvikens mellersta lappby dessa trakter med sina renar om än mer undantagsvis.

Vid flyttningar till vinterbetestrakterna under förjulsvintern ha lapparna i allmänhet kommit till Dabbnäs-byområde från trakten av Borgasjön. Från Dabbnäs har flyttningen skett vidare till Lövbergs och därifrån mot Söderfors byområde. Tidigare har emellertid vid några tillfällen flyttningen från Lövberg i stället skett till Tvärsele och sedan mot Sandviks byområde. Återflyttningen till fjällen under vårvintern har i allmänhet skett över denna trakt efter samma led i motsatt riktning vad avser sträket mellan Söderfors och Dabbnäs. Även från Dabbnäs ha lapparna under återflyttningen till fjällen i allmänhet färdats med renarna efter samma led som under flyttningen till vinterbetestrakterna. Emellertid ha lapparna vid några tillfällen under återflyttningen till fjällen, sedan de kommit med renarna till Dabbnäs, därifrån flyttat med djuren norrut till trakten av

Stora och Lilla Oxvattnet och sedan till trakten av Avasjön samt vidare till renbetesfjällen.

Då och då - med i genomsnitt cirka 5 års mellanrum - ha lapparna under hela den tid, som Granström minns, under nämnda flyttningar till vinterbetestrakterna betat renarna under någon veckas tid vid varje tillfälle i bergstrakterna mellan bebyggelsen i Dabbnäs (med Skrymtliden) i söder, Avasjön i norr, Saxälven i väster och Stora Oxvattnet i öster.

Nästan varje vår under återflyttningen till fjällen ha lapparna låtit korenarna kvarbliva i nyssnämnda trakt norr om Dabbnäs under cirka en månads tid eller längre, medan den övriga delen av renmassan efter några dygns betning därstädes förts till fjällen. Korna ha under uppehållet kalvat å trakten. Efter någon tid - i allmänhet omkring mitten av juni månad - ha lapparna fört korna och kalvorna till fjällen.

Granström har hört äldre personer i orten omnämna att lappar även förr i tiden brukade med sina renar besöka dessa trakter.

Markområden, varom här är fråga, äro belägna ovan odlingsgränsen i Dorotea kommun.

Lövberg den 19 april 1958.

f. hemmansägaren Johan Jonsson i Lövberg, född 1886.

Jonsson har alltid varit bosatt i Lövberg eller dess närhet.

Så länge Jonsson minns ha lappar från Frostvikens kommun med sina renar praktiskt taget varje år besökt Lövbergs byområde så tillvida att lapparna flyttat med renarna över trakten utan egentligt uppehåll för betning av djuren.

Flyttningsstråket till trakten av Lövberg har gått från trakten av Dabbnäs å befintliga sjöars isar, därest dessa varit hållfasta, och eljest å land. Den vidare flyttningen från trakten av Lövberg har skett åt söder förbi Oxfjället mot Söderfors. Återfärden till fjällen under senvintern har skett efter samma led i motsatt riktning.

Jonsson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar även förr i tiden brukat med renar besöka dessa trakter vintertid under flyttningar till och från vinterbetestrakterna.

De trakter, varom här är fråga, äro belägna ovan odlingsgränsen i Dorotea kommun.

Söderfors den 18 april 1958.

Lägenhetsägaren Jonas Valfrid Forsberg i Söderfors, född 1889.

Forsberg är född i Söderfors och har alltid bott därstädes eller i byns närhet.

Så länge Forsberg minns ha lappar med sina renar alla år besökt trakten av

Söderfors så tillvida att lappar från Frostvikens kommun (nuvarande Frostvikens norra lapphy) flyttat med renar över trakten utan egentligt uppehåll för betning av djuren. Flyttningsstråket till trakten har gått antingen från markområdena vid Saxvattnet (Frostvikens kommun) eller från trakten av Lilla Dabbsjön. Lapparna ha inträffat med renarna i Söderfors i allmänhet någon tid före jul. Härifrån har flyttningsleden gått vidare mot Harrsjöhöjdens byområde. Återflyttningen till renbetesfjällen under senvintern har gått över trakten efter samma led i motsatt riktning.

Äldre personer i orten ha för Forsberg omnämmt att lappar även förr i tiden brukade med sina renar vintertid besöka dessa trakter.

Här ovan nämnda trakter ligga, i den mån de äro belägna inom Dorotea kommun, ovan odlingsgränsen.

Harrsjöhöjden den 18 april 1958.

Tordbrukaren Bernhard Rönqvist i Harrsjöhöjden, född 1900.

Rönqvist är född i Harrsjöhöjden och har alltid bott därstädes.

Så länge Rönqvist minns ha lappar - tidigare från såväl Frostvikens kommun som från Västerbottens län men under de senaste cirka 20 åren endast lappar från Frostvikens kommun (norra lappbyn) - med sina renar alla vintrar besökt Harrsjöhöjdens och den intilliggande byn Söderfors byområden ävensom den närbelägna kronoparken Saxåmon. Lapparna ha vid jultiden kommit till dessa trakter från trakten av Dabbnäs.

Tidigare (till för cirka 10 år sedan) flyttade lapparna i allmänhet efter något dygns uppehåll i trakten Saxåmon-Harrsjöhöjden vidare med renarna mot trakten av Ormsjön. Återfärden till fjällen under senvintern gick efter samma led i motsatt riktning, varvid lapparna vanligtvis i slutet av april månad inträffade med renarna i dessa trakter. I Rönqvists barndom var det vanligt att lapparna sedan stannade här med korenarna under en månads tid eller något längre, varunder dessa kalvade. Sedan skedde flyttningen med kor och kalvar till fjällen, dit man tidigare fört den övriga delen av renhjorden.

Sedan cirka 10 år ha lappar vid 4 å 5 tillfällen icke flyttat längre än till dessa trakter, och då betat renarna hela vintrarna å Harrsjöhöjdens byområde ävensom å Saxåmons kronopark. Renarna ha därvid tidtals även uppehållit sig å kronoparken Loitavare ävensom å Norrby och Tjädernäsets byområden (Tåsjö kommun).

Under den tid Rönqvist minns ha lappar vid bevakning av renar i dessa trakter bott dels i kåtor - vilket varit förhållandet tidigare - dels ock hos den bofasta befolkningen i orten.

Äldre personer ha för Rönqvist omnämmt att lappar även förr i tiden brukade med sina renar vintertid besöka dessa trakter.

De här nämnda trakterna ligga, i den mån de äro belägna inom Dorotea kommun,

ovan odlingsgränsen. Detta gäller dock ej trakterna norr, öster och söder om Ormsjön.

Saxåmon den 18 april 1958.

f. kronotorparen Jonas Albert Norlin i Saxåmon, född 1878.

Norlin har varit bosatt i Saxåmon sedan år 1912 och dessförinnan från sin födelse i den intilliggande byn Norrby (Tåsjö kommun).

Så länge Norlin minns ha lappar från Frostvikens kommun med renar vintertid alla år besökt kronoparken Saxåmon och den närbelägna byn Norrbys byområde.

Tidigare flyttade lapparna i allmänhet med renarna över trakten utan egentligt uppehåll för betning av djuren, men vid ett eller annat tillfälle betade dock lappar renarna i dessa trakter under någon kortare tid. De senaste cirka 10 åren ha emellertid lapparna betat renarna i trakten hela vintrarna, huvudsakligen å kronoparken Saxåmon.

Äldre personer i orten ha för Norlin omnämnt att lappar även tidigare brukade med sina renar vintertid besöka dessa trakter. Norlin upplyser att lämningar efter kåtaplatser fortfarande finnas vid den s.k. Lappbäcken å kronoparken Saxåmon, vilka lämningar enligt Norlins uppfattning vittna om att lappar förr i tiden haft renar å bete i dessa trakter.

De trakter, varom här är fråga, äro, i den mån de ligga inom Dorotea kommun, belägna ovan odlingsgränsen.

Ormsjö Västra den 20 april 1958.

Poliskonstapeln August Hedberg i Ormsjö Västra, född 1902.

Hedberg är född i Ormsjö Västra by och har alltid bott därstädes.

Så länge Hedberg minns ha lappar, tillhörande Vilhelmina södra lappby, under förjulsvintern ofta flyttat med sina renar över trakten av Ormsjö Västra och Ormsjö Östra byars områden. Till omkring 1945 voro dessa flyttningar årligen återkommande men sedan dess har flyttningsfrekvensen avtagit och flyttningarna över trakten varit sporadiska. Flyttningsstråket har gått från trakten av Risbäck efter Korpån å åns norra sida till trakten av Ormsjön och vidare åt söder antingen över Avaträsks byområde och sedan mot Rörström (Tåsjö kommun) eller över Arksjö och Bellvik mot Rörström.

Emellertid ha sedan omkring år 1920 även lappar från Frostvikens norra lappby kommit med sina renar in på nu nämnda flyttningsstråk. Detta har skett i trakten av Ormsjöns norra ända, dit man fört renarna från trakten av Harrsjöhöjden. Från Ormsjöns norra ända ha frostvikslapparna flyttat med renarna vidare åt söder efter samma leder, som lapparna i Vilhelmina södra lappby brukat använda.

Den första tiden, varunder lapparna i Frostvikens norra lappby använde nu nämnda färdleder, voro deras besök med renar i dessa trakter årligen återkommande. Emellertid har frekvensen av deras besök sedan avtagit. Numera förekomma

besöken endast sporadiskt.

Lapparnas återfärd med renarna till fjällen under vårvintern har i allmänhet skett efter samma leder i motsatt riktning.

Sedan omkring år 1950 ha såväl lappar i Vilhelmina södra lappby som lappar i Frostvikens norra lappby vid ett par tillfällen beträffande vardera lappbyns lappar vintertid betat renar under någon eller några månaders tid varje gång i trakten norr om Ormsjön å Sandviksmon och närliggande markområden. Trakten är till större delen belägen ovan odlingsgränsen.

Hedberg har hört äldre personer i orten omnämna att lappar brukade förr i tiden med sina renar vintertid flytta över dessa trakter.

Bergvattnet den 20 april 1958.

Lägerhetsägaren Holger Jonsson i Åbacka under Bergvattnets by, född 1908.

Jonsson är född i Bergvattnet och har alltid bott därstädes eller i dess närhet.

Så länge Jonsson minns ha lappar med sina renar brukat besöka Bergvattnets och den närbelägna byn Avaträsk byområden. Flyttningsstråket till dessa trakter har gått från markområdena vid Ormsjöns norra ända (Sandviksmon) över Ormsjö Västra och Ormsjö Östra byar. Från trakten av Avaträsk-Bergvattnet har färden gått vidare till trakten av Rörströmmen och sedan mot Sunds och Flyns byområden (Fjällsjö kommun).

I allmänhet har återfärden till fjällen under vårvintern skett efter samma stråk i motsatt riktning.

Tidigare ha såväl lappar från Frostvikens norra lappby som lappar från Vilhelmina södra lappby praktiskt taget varje vinter flyttat med sina renar efter nämnda färdled. Emellertid ha sedan början av 1950-talet lappar från Frostvikens norra lappby icke med sina renar besökt trakten Avaträsk-Bergvattnet.

Under de nu nämnda flyttningarna ha lappar från Vilhelmina södra lappby något år då och då under någon månads tid varje gång betat sina renar i trakten söder om Inlandsbanan å Rockvattnets ävensom å Vike (Tåsjö kommun) byområden.

Jonsson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar brukade även förr i tiden med sina renar besöka dessa trakter vintertid.

Av här nämnda trakter ligga större delen av markområdena vid Ormsjöns norra ända ovan odlingsgränsen i Dorotea kommun.

Dorotea den 20 april 1958.

f. hemmansägaren Erik Björn i Fågelberget, född 1895.

Björn har bott i Fågelberget sedan år 1953 och dessförinnan från sin födelse i den närbelägna byn Lunne (Tåsjö kommun).

Så länge Björn minns ha lappar från såväl nuvarande Frostvikens norra lappby som Vilhelmina södra lappby brukat under förjulsvintern flytta med sina renar

från trakten av Ormsjön efter Rörströmmen över Fågelbergets ävensom Backsvedjans, Lunne och Rörströms (Tåsjö kommun) byområden mot Sundets och Flyns byområden (Fjällsjö kommun). Samma färdled i motsatt riktning har under vårvintern använts av lapparna vid återflyttningen till fjällen.

Dessa flyttningar ha under den tid Björn minns till början av 1950-talet ägt rum praktiskt taget alla år. Sedan vintern 1953 ha lappar med renar icke besökt trakten vid Rörströmmen.

Lapparna ha under flyttningarna icke gjort egentligt uppehåll i sistnämnda trakt för betning av renarna i annan mån än att de vid något enstaka tillfälle - ej senare än omkring år 1930 - betat djuren å Lunne byområde under någon veckas tid varje gång.

Äldre personer i orten ha för Björn omnämnt att lappar även förr i tiden brukat vintertid besöka dessa trakter med sina renar.

Västernorrlands län.

Tåsjö kommun.

Korsselbränna (Rotnäsets by) den 17 april 1958.

Lägenhetsägaren Einar Lövgren i Korsselbränna i Rotnäsets by, född 1910.

Lövgren är född i Korsselbränna och har alltid bott därstädes.

Så länge Lövgren minns ha lappar från Frostvikens kommun alla år med sina renar vintertid besökt Rotnäsets (med Korsselbränna och Tjärnmyrberget) samt den intilliggande byn Norrsjö med Hanselnäset i Frostvikens kommun ävensom Norrby i Tåsjö kommun byområden.

Därvid ha lapparna i allmänhet ett par veckor före jul kommit med renarna till dessa trakter från renbetesfjället Bastunäsfjäll i Frostvikens kommun. Under ett eller annat dygn ha lapparna först betat renarna å markområdena inom Norrsjö by. Därefter ha lapparna fört renarna till Rotnäsets byområde, där renarna någon veckas tid vid varje tillfälle betats å tallmoarna mellan Sjoutälven och Saxälven. Efter denna betning ha lapparna i allmänhet flyttat med renarna vidare åt söder längs Tåsjön. Återflyttningen till renbetesfjällen under vårvintern har skett efter samma led i motsatt riktning.

En vinter i början av 1950-talet samt vintrarna 1957 och 1958 ha emellertid lapparna stannat med renarna å nämnda trakt mellan Sjoutälven och Saxälven samt betat dem därstädes under flera månaders tid vid varje tillfälle. Därvid ha renarna även uppehållit sig å den närbelägna kronoparken Saxåmon (Dorotea kommun). Vid dessa tillfällen ha lapparna ej flyttat vidare åt söder med renarna.

Dessutom har Lövgren iakttagit att renar, som stått under renskötande husbonden i Frostvikens mellersta lappby Anders Pålssons och dennes son Klas' vård, under de senaste cirka 15 åren brukat uppehålla sig inom Granöns byområde.

Lövgren har sig ej bekant att lappar i övrigt under den tid han minns med sina renar besökt Rotnäsets byområde eller trakten närmast därintill.

Under Lövgrens pojkår brukade lappar någon tid före jul anordna rensläkt i Korsselbränna.

Äldre personer i orten ha för Lövgren omnämnt att lappar vanligtvis även förr i tiden besökte dessa trakter vintertid med sina renar.

Norrby den 18 april 1958.

Hemmansägaren Helge Andersson i Norrby, född 1903.

Andersson är född i Norrby och har alltid bott där.

Så länge Andersson minns ha lappar med sina renar vintertid brukat besöka Norrby och de intilliggande byarna Rotnäsets, Tjädernäsets och Högnäsets byområden, dock med ett eller annat års avbrott. Vid tiden för första världskriget kommo under några år i följd lappar med renar icke till dessa trakter.

Tidigare ha lapparna vid besöken allenast flyttat med renarna över trakten utan egentligt uppehåll för betning av djuren. Flyttningen har, innan Tåsjön reglerades, vanligtvis skett å sjöns is och därefter å någon av de båda sidorna av sjön.

Sedan mitten av 1940-talet ha emellertid lappar vid fyra skilda tillfällen stannat med renarna i dessa trakter och betat dem härstädes hela vintrarna. Detta har senast skett vintern 1958. Renarna ha därvid betats å Saxåmons kronopark, belägen ovan odlingsgränsen i Dorotea kommun, samt å trakten öster och söder därom å Norrbys och Tjädernäsets byområden ävensom å Rotnäsets byområde.

Äldre personer i orten ha för Andersson omnämnt att lappar även förr i tiden brukat med sina renar besöka dessa trakter vintertid.

Skansnäset den 17 april 1958.

f. hemmansägaren Lars Olof Larsson i Skansnäset, född 1872.

Larsson är född i Skansnäset och har alltid bott därstädes.

Så länge Larsson minns ha lappar praktiskt taget alla vintrar betat renar under några veckors eller cirka en månads tid vid varje tillfälle i trakterna mellan bebyggelsen i Skansnäsets och den närbelägna byn Svedje byområde i öster och Harrsjön (Ströms kommun) i väster. Betningsfrekvensen härstädes har dock under senare tider avtagit och betning sker ej numera varje vinter.

Här nämnda trakter ha tidigare använts som betestrakt av lappar i Frostvikens norra lappby - av bl.a. framlidne renskötande husbonden Kristoffer Andersson - men under senare tider av lappar i Frostvikens mellersta lappby (renskötande husbonden Anders Pålsson och dennes son Klas).

Tåsjö Västra by den 17 april 1958.

Hemmansägaren Jacob Eliasson i Tåsjö Västra by, född 1882.

Eliasson är född i Tåsjö Västra by och har alltid bott därstädes.

Så länge Eliasson minns ha lappar från nuvarande Frostvikens mellersta och Frostvikens norra lappbyar med sina renar praktiskt taget varje vinter besökt Tåsjö Västra samt de närbelägna byarna Skansnäsets, Tjädernäsets, Svedje, Nylands och Karbäckens markområden eller ock flyttat å Tåsjöns is utanför dessa områden.

Lapparna ha endast flyttat med renarna över trakten utan egentligt uppehåll för betning av djuren. Flyttningarna ha, vad avser lapparna i Frostvikens mellersta lappby, skett längs Tåsjön å sjöns is eller, då isen icke varit tillräckligt bärkraftig, å sjöns södra sida. Lappar i Frostvikens norra lappby ha flyttat med renar öster om Tåsjön, i allmänhet över de myrmarker, som sträcka sig öster om Tåsjön i gränstrakterna mellan Tåsjö och Dorotea kommuner.

Nämnda flyttningsstråk ha använts såväl under förjulsvintern vid flyttning till vinterbetestrakterna som under senvintern vid återfärden till fjällen.

I övrigt ha, såvitt Eliasson har sig bekant, under den tid han minns lappar med renar ej besökt nu nämnda områden.

Eliasson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar även förr i tiden brukat vintertid flytta med sina renar över dessa trakter.

Brattbäcken den 17 april 1958.

Ångbåtsbefälhavaren Jacob Jacobsson i Brattbäcken, född 1900.

Jacobsson är född i Brattbäcken och har alltid bott därstädes.

Så länge Jacobsson minns ha lappar från Frostvikens kommun - lappar i nuvarande Frostvikens mellersta lappby och tidigare även lappar i nuvarande Frostvikens norra lappby - i stort sett alla vintrar med sina renar besökt Brattbäckens och de närliggande byarna Karbäckens, Tåsjö Västra, Nylands, Aldernäsets, Järvnäsets och Sandnäsets byområden.

Vid dessa besök ha lapparna endast flyttat med renarna över dessa trakter utan egentligt uppehåll för betning av djuren. Flyttningen över trakten har skett längs Tåsjön antingen å sjöns is eller efter vägen å dess norra sida. Efter tillkomsten under 1930-talet av vägen å Tåsjöns södra sida har flyttningen med renarna skett även efter denna senare väg.

Det nu nämnda flyttningsstråket har använts såväl under förjulsvintern vid färden till vinterbetestrakterna som under vårvintern vid återflyttningen till fjällen.

Vid några tillfällen omkring år 1910 ha lappar från Frostvikens kommun flyttat från trakten av Siljeåsens by (Ströms kommun) till Aldernäsets byområde och därifrån söderut efter Tåsjön å sjöns södra sida mot Sandnäsets och Lövviks byområden.

I övrigt ha, såvitt Jacobsson har sig bekant, under den tid han minns lappar med renar icke besökt dessa trakter vintertid.

Jacobsson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar även förr i tiden brukat med sina renar vintertid flytta över trakten.

Tåsjöedet den 12 april 1958.

Lägenhetsägaren Clof August Kristoffersson i Tåsjöedet under Prästbordet i Tåsjö socken, född 1879.

Kristoffersson är född i Tåsjöedet och har alltid bott därstädes.

Så länge Kristoffersson minns ha lappar från Frostvikens kommun brukat vintertid med renar besöka trakterna omkring södra ändan av Tåsjön (Prästbordets och Tåsjö Östra byområden). Vid ett eller ett par tillfällen ha även lappar från Vilhelmina kommun med renar besökt trakten vintertid. Renar ha icke uppehållit sig å dessa trakter under vintern 1958.

Vid besöken ha i allmänhet lapparna, innan de flyttat vidare åt söder med renarna, gjort uppehåll med dem i dessa trakter och betat dem därstädes under någon vecka eller högst en månads tid vid varje tillfälle. Betningen har företrädesvis ägt rum i trakten mellan Flåsjön och Flåsjöån ävensom å markområdena mellan bebyggelsen i Tåsjö by och trakten väster om Hotings samhälle.

Kristoffersson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar även förr i tiden brukat med sina renar vintertid besöka dessa trakter.

Hoverudden i Stornäsets by den 12 april 1958.

Lägenhetsägaren Uno Gillblad i Hoverudden under Storselets by, född 1898.

Gillblad har varit bosatt i Hoverudden (Storselets by) sedan år 1922 och dessförinnan alltsedan födelsen i den närbelägna byn Lövvik.

Så länge Gillblad minns ha lappar från Frostvikens kommun med sina renar brukat vintertid besöka Storselets och de närbelägna byarna Lövviks och Tåsjö Östra markområden ävensom Östra Havsnäs (Ströms kommun) byområde. Vintern 1958 ha renar icke uppehållit sig i dessa trakter.

Under senare år ha lapparna vid besöken betat renarna i dessa trakter under någon veckas tid vid varje tillfälle och tidigare i allmänhet endast något dygn.

Flyttningsstråket över trakten har i allmänhet gått från markområdena mellan Flåsjön och Tåsjön samt vidare mot Nagasjötjälens byområde (Fjällsjö kommun). Återfärden till fjällen under vårintern har oftast skett efter samma led i motsatt riktning.

Gillblad har hört äldre personer i orten omnämna att lappar brukade förr i tiden med renar besöka dessa trakter vintertid.

Hoting den 12 april 1958.

f. skogvaktaren Hugo Blom i Rörström, född 1894.

Blom har varit bosatt i Rörström sedan år 1926.

Under den tid, Blom bott i Rörström, ha lappar från Frostvikens kommun - ibland även lappar från Vilhelmina kommun - praktiskt taget varje vinter flyttat över trakten av Rörström utan egentligt uppehåll för betning av djuren.

Flyttningen över trakten har skett såväl under förjulsvintern vid färd ned till vinterbetestrakterna som under senare delen av april månad vid återflyttningen till fjällen.

Flyttningsstråket har tidigare i allmänhet gått efter Rörösjön å sjöns is men under senare år lika ofta efter vägar norr om sjön.

Stornäset den 12 april 1958.

Handlanden Jöns Strömquist i Stornäset, född 1904.

Strömquist har varit bosatt i Stornäset sedan år 1935 och dessförinnan från sin födelse i den närbelägna byn Björksjönäset.

Så länge Strömquist minns ha lappar med sina renar praktiskt taget varje vinter besökt Stornäsets och de närliggande byarna Skyrsjöede, Andersnäsets och Björksjönäsets (Tåsjö kommun) ävensom Skyrsjönäs, Brocksjö och Vallsjöbergets (Fjällsjö kommun) byområden. Vintern 1958 ha renar icke uppehållit sig i dessa trakter.

Vid besöken ha lapparna i allmänhet stannat med renarna i trakten och betat dem därstädes längre eller kortare tid, understundom nästan hela vintrarna. Betningen har skett överallt där lämpligt bete för djuren funnits, ofta i trakten mellan St. Skyrsjön och Hotingssjön. Efter en tids betning ha lapparna ibland flyttat med renarna mot trakten av Hällvattnets och Nagasjötjälens byområden (Fjällsjö kommun).

Äldre personer i orten ha för Strömquist omtalat att lappar brukade förr i tiden med sina renar vintertid besöka dessa trakter. Såväl Strömquists framlidne far som hans avlidne farfar, vilka båda på sin tid drivit handelsrörelse i trakten, ha för Strömquist berättat att de haft affärer med lappar under deras vistelse i trakten vintertid för bevakning av renarna.

Fjällsjö kommun.

Sundet den 12 april 1958.

Hemmansägaren Ingel Petter Sundqvist i Sundet, född 1898.

Sundqvist är född i Sundet och har alltid varit bosatt därstädes.

Allt sedan Sundquists barndom ha lappar från Frostvikens kommun och vid enstaka tillfällen även från Vilhelmina kommun med renar brukat vintertid besöka Sundets och de närliggande byarna Rörströms (Tåsjö kommun), Rensjönäs, Flynns

och Hocksjö byområden. Vid dessa besök ha lapparna i stort sett endast flyttat med renarna över trakten, och uppehåll har där ej skett mer än ett eller annat dygn för betning av djuren och för att bereda dem vila under flyttningen. Emellertid har dock inom Hocksjö byområde betning av renarna i allmänhet ägt rum under längre tid.

Flyttningsstråket till dessa trakter har gått efter Rörströmssjön å sjöns is eller undantagsvis å land efter någon av dess sidor. Från trakten av Hocksjön ha lapparna dragit sig med renarna längre mot söder till ett större sammanhängande betesområde, omfattande Stensvattnets och omkringliggande byars områden i Fjällsjö och Junsele kommuner. Återflyttningen till fjällen har gått efter samma led i motsatt riktning.

Lapparna ha i allmänhet kommit med renarna till trakten i slutet av november eller i början av december månad. Återflyttningen till fjällen över trakten har skett under senare delen av april månad.

Äldre personer i orten ha för Sundqvist omnämnt att lappar även förr i tiden brukade vintertid besöka dessa trakter med sina renar.

Hällvattnet den 11 april 1958.

Hemmansägaren Magnus Lindh i Hällvattnet, född 1898.

Lindh är född i Hällvattnet och har alltid bott där.

Så länge Lindh minns ha lappar från Frostvikens kommun brukat vintertid med sina renar besöka Hällvattnet och de närbelägna byarna Nagasjötjälens ävensom Östra Havsnäs och Lövberga i Ströms kommun byområden. Besöken ha icke varit årligen återkommande utan vanligtvis ha några års besök i följd avlösts av något eller några års uppehåll i besöken.

Vid dessa besök ha lapparna i allmänhet betat renarna i dessa trakter från tiden före jul till början av april månad. Betningen har i stor utsträckning skett i trakterna öster och söder om sjön Hällvattnet.

Flyttningsstråket till dessa trakter har i allmänhet gått antingen från trakten av Flåsjön eller från sjön Tåsjön.

Lindh har hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden brukat vintertid besöka dessa trakter med sina renar.

Nagasjötjälens den 11 april 1958.

Hemmansägaren Petrus Persson i Nagasjötjälens, född 1891.

Persson är född i Nagasjötjälens och har alltid bott där.

Så länge Persson minns ha lappar från Frostvikens kommun med renar besökt Nagasjötjälens och de närliggande byarna Vallsjöbergets, Mörtkullnäsets och Näsets byområden ävensom Smedsböle kronopark. Tidigare voro besöken årligen återkommande, men besöksfrekvensen har undan för undan avtagit och under de senaste

årtiondena ha besöken i allmänhet skett med ett eller annat års mellanrum. Sedan vintern 1956 ha lappar med renar icke besökt dessa trakter.

Tidigare flyttade en eller flera av de betesgrupper, som samma vinter besökte trakten, därifrån vidare söderut mot trakten av Rudsjö eller mot Johannisberg å Jansjö byområde och återvände i allmänhet senare under vårvintern mot fjällen efter samma led i motsatt riktning. Andra grupper stannade i trakten och renarna betades då där i allmänhet omkring tre månaders tid vid varje tillfälle. Under senare besök har betning av renarna ägt rum under flera månader eller kortare tid varje gång. Trakten å båda sidor om Nagasjöån å Nagasjötjälen, Mörtkullnäs och Näsets byområden ävensom Smedsböle kronopark har hela tiden i stor utsträckning använts som betestrakt.

Återflyttningen från denna trakt mot renbetesfjällen under vårvintern har i allmänhet skett mot Tåsjön eller Flåsjön. Man har under vårvintern även flyttat över trakten med renarna från markområdena vid Bodumsjön till Gessjön och Vallsjöbergets byområde och vidare till St.Skyrsjön (Fjällsjö och Tåsjö kommuner) samt mot Tåsjön.

Persson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden ofta brukade med sina renar besöka dessa trakter vintertid.

Näset den 11 april 1958.

Hemmansägaren Albert Eliasson i Näset, född 1898.

Eliasson är född i Näset och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Eliasson minns ha lappar från Frostvikens kommun med sina renar praktiskt taget varje vinter besökt Näsets och de närliggande byarna Nagasjötjälen, Orrnäs och Öns byområden. Eliasson har sig ej bekant att andra lappar med renar besökt dessa trakter.

Tidigare gjorde lapparna i allmänhet icke egentligt uppehåll med renarna i dessa trakter för betning av djuren, men sedan mitten av 1940-talet ha lapparna oftast vid besöken stannat med renarna och betat dem härstädes, i regel från mitten av december månad till mitten av april månad. Vintern 1958 ha lappar med renar icke uppehållit sig i dessa trakter.

Flyttningsstråket till trakten har i allmänhet gått från markområdena vid St.Skyrsjön (Fjällsjö och Tåsjö kommuner) förbi Storvallssjön och vidare till Bodumsjön samt - då flyttning skett till trakter längre åt söder - mot trakten av Jansjö by.

Vid betning av renar i dessa trakter ha djuren i stor utsträckning uppehållit sig å markområden väster om Tåsjöälven, Bodumsjön och Fjällsjöälven å mark tillhörig Orrnäs, Öns och Näsets byar.

Äldre personer i orten ha för Eliasson omnämnt att lappar förr i tiden brukade vintertid med renar besöka dessa trakter och därvid beta djuren därstädes.

Stensvattnet den 11 april 1958.

Lägenhetsägaren Verner Jakobsson i Stensvattnet, född 1918.

Jakobsson har varit bosatt i Stensvattnet sedan år 1947. Från sin barndom till år 1942 bodde Jakobsson i den närbelägna byn Vällingberget i Junsele kommun.

Samtliga de vintrar, Jakobsson varit bosatt i Stensvattnet, d.v.s. sedan vintern 1947, samt även tidigare under den tid Jakobsson minns ha lappar med sina renar besökt Stensvattnets by och de närbelägna byarna Gårdvattensbergets, Bodvattnets och Bergsjö byområden i Fjällsjö kommun ävensom Solbergs och Stuguvattentjälens byområden i Junsele kommun, därvid lapparna hela vintrarna betat renarna å detta sammanhängande fastighetskomplex. Vintern 1958 ha dock ej renar uppehållit sig därstädes.

Såväl lappar från Frostvikens kommun (Frostvikens norra lappby) som från Vilhelmina kommun ha med renar besökt trakten. Lapparna från Frostvikens kommun ha till anlänt med renarna från markområdena vid Rörström (Tåsjö kommun) och lapparna från Vilhelmina kommun efter en östligare led. Lapparna ha vid besöken i trakten med sina renar bott hos den bofasta befolkningen därstädes.

Jakobsson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar även förr i tiden brukat vintertid beta renar i dessa trakter. Framlidne ordningsmannen i Frostvikens norra lappby Kristoffer Andersson har, enligt vad Jakobsson erfarit, vid bevakning av renar i trakten brukat bo hos framlidne Erik Vermelin i Stensvattnet.

Lägenhetsägaren Albin Johansson i Stensvattnet, född 1902.

Johansson är född i Stensvattnet och har alltid bott där.

Så länge Johansson minns ha lappar praktiskt taget varje vinter betat renar under flera månaders tid vid varje tillfälle å Stensvattnets och de omkringliggande byarnas områden. Vid vissa tillfällen har dock en eller annan grupp renar endast passerat trakten under den tidigare delen av vintern samt under vårvintern vid återfärden till fjällen utan egentligt uppehåll för betning.

Johansson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden brukat beta sina renar vintertid i dessa trakter.

Jansjö den 10 april 1958.

Hemmansägaren Jonas Alfred Holmgren i Jansjö, född 1888.

Holmgren är född i Jansjö och har alltid bott därstädes.

I Holmgrens ungdom besökte lappar med sina renar varje vinter Jansjö och de närbelägna byarna Näsets (Bodums socken) och Backe byområden. Med dessa besök ha lapparna sedan dess fortsatt även om besöksfrekvensen under de senaste cirka 20 åren något avtagit. Senast vintern 1956 besökte lappar med renar dessa trakter.

Under tiden från Holmgrens ungdom fram till slutet av 1930-talet flyttade lapparna med renarna över trakten utan egentligt uppehåll för betning av djuren.

År 1938 stannade lapparna med renarna i trakten och betade dem därstädes hela vintern. Från och med nämnda år ha uppehållen blivit långvarigare och lapparna ha sedan dess betat renarna härstädes i allmänhet under en eller flera månaders tid vid varje tillfälle.

Då betning av renarna förekommit i dessa trakter ha djuren mest uppehållit sig norr om sjön Jansjön å markområden å båda sidor om järnvägslinjen Forsmo-Hoting å Jansjö och Backe byområden. De ha emellertid även betat å andra marker i trakten.

De lappar, som under den tid Holmgren minns med renar besökt dessa trakter, ha varit från Frostvikens kommun. Emellertid håller Holmgren ej för otroligt att även lappar från Vilhelmina kommun vid något tillfälle med renar besökt trakten. Detta har dock ej inträffat under de senaste 40 å 50 åren.

Holmgren har hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden brukade vintertid med renar besöka dessa trakter. Därvid flyttade de dock endast med renarna över trakten - ofta voro lapparna på färd med renarna till eller från kusttrakterna - och stannade här endast något dygn vid varje tillfälle för att låta djuren vila.

Rudsjö den 10 april 1958.

Hemmansägaren Valfrid Rönnerberg i Rudsjö, född 1902.

Rönnerberg är född i Rudsjö och har alltid varit bosatt därstädes.

I Rönnerbergs barndom besökte lappar från Frostvikens kommun med sina renar varje vinter i flera skilda grupper Rudsjö och den intilliggande byn Bergsjöåsens byområden. Med dessa besök ha lapparna sedan fortsatt till mitten av 1930-talet, varefter de besökande gruppernas antal avtagit och uppehåll mellan besöken med ett eller annat år blivit vanliga. Sedan omkring år 1950 ha lappar med renar icke besökt dessa trakter.

Under den tid Rönnerberg minns till omkring år 1920 flyttade vissa av de besökande grupperna över ifrågavarande trakter utan egentligt uppehåll för betning av djuren, medan andra grupper kunde stanna här praktiskt taget hela vintern. Vid dessa tidigare flyttningar har stråket i allmänhet gått från trakten av Nagasjön över trakten av Rudsjön samt vidare söderut mot trakterna av Mörtsjön och Dragasjön samt efter samma led i motsatt riktning vid återflyttningen till fjällen under vårvintern.

Efter omkring år 1920 ha lapparna vid besöken i trakten ofta stannat därstädes med renarna praktiskt taget hela vintern. Vid dessa senare tiders flyttningar till dessa trakter har stråket i allmänhet gått antingen från trakten av Flåsjön och öster om Gåxsjön (Ströms kommun) till Rudsjö-trakten eller ock förbi trakten av Nagasjötjälven till trakten av Rudsjö. Vidare flyttning, som förekommit, har skett åt söder mot Österåsens, Norrby och Vängels byområden. Vid åter-

flyttningen till fjällen har man i allmänhet färdats med renarna efter samma led i motsatt riktning.

Vid betning av renar å ifrågavarande trakter ha djuren i stor utsträckning uppehållit sig i trakten av sjöarna Bergsjön, Kolvattnet, Hyssjön och Regansjön ävensom å Bergsjöåsens byområde.

Äldre personer i orten ha för Rönnberg omnämmt att lappar med sina renar förr i tiden årligen besökte dessa trakter.

Johannisberg den 10 april 1958.

Hermansägaren Per Alfred Bergman i Johannisberg inom Jansjö by, född 1880.

Bergman är född i Johannisberg och har alltid bott därstädes.

I Bergmans barndom besökte lappar från Frostvikens kommun med sina renar alla vintrar trakten av Johannisberg å Jansjö byområde ävensom närliggande trakter. Med dessa regelbundet återkommande besök fortsatte sedan lapparna till i början av 1910-talet, varefter besöksfrekvensen avtagit och uppehåll mellan besöken med ett eller annat år ofta förekommit. Under de allra senaste åren ha lappar med renar icke besökt dessa trakter.

Tidigare flyttade vanligtvis lapparna med renarna vid besöken över trakten utan egentligt uppehåll för betning av djuren. Flyttningsstråket gick från trakten av Selet (utvidgning av Fjällsjöälven norr om Johannisberg) förbi Johannisberg och vidare norr om Fjällsjöälven mot Backe eller söder därom mot Sunnansjö och Silsjönäs byområden samt under vårvintern - vid återflyttningen till fjällen - vanligtvis efter samma led i motsatt riktning.

I senare tider ha lapparna vid besöken i trakten ofta stannat med renarna och betat dem därstädes under en eller flera månaders tid vid varje tillfälle. Denna betning har företrädesvis ägt rum i trakterna norr om bebyggelsen i Johannisberg samt i Nagasjöens nedre dalgång ävensom i trakterna omkring de där belägna sjöarna Västvattnet, Mjövattnet, Degervattnet och Valvattnet. Även å Sunnansjö byområde har betning av renar ofta förekommit.

Bergman har hört äldre personer i orten nämna att lappar med sina renar förr i tiden brukade vintertid flytta över dessa trakter och understundom även där beta djuren.

Vängel den 9 april 1958.

Landstingsmannen Johannes Robert Strömkvist i Vängels by, född 1893.

Strömkvist är född i Vängel och har alltid bott därstädes.

I Strömkvists ungdom besökte lappar från Frostvikens kommun med sina renar praktiskt taget varje vinter Vängels och de närbelägna byarna Mårdsjöns, Björnbergets (Ljungby), Sikselets, Norrby och Näsets byområden, vid samma tillfälle i allmänhet dock icke områden inom samtliga dessa byar. Med dessa regelbundet återkommande besök fortsatte sedan lapparna till mitten av 1930-talet, varefter

besöksfrekvensen undan för undan avtagit. Sedan någon vinter i början av 1950-talet ha lappar med renar icke besökt dessa trakter.

Vid besöken ha lapparna i allmänhet stannat med renarna i trakten och betat dem där under 1 à 2 månaders tid vid varje tillfälle. Flyttningsstråket till dessa trakter har oftast gått från trakten av sjön Hösjön (Ströms kommun) efter Hösjöån ned mot Vängelälven och återfärden till fjällen under vårvintern efter samma led i motsatt riktning. Tidigare inträffade lapparna härstädes med renarna i allmänhet före jultiden, men under de senare årtiondena ha lapparna vanligtvis kommit till trakten med djuren först efter nyår. Under de första årtiondena av 1900-talet, när lapparna ibland flyttade med renarna ned mot kusttrakterna, färdades lapparna då och då med djuren över här nämnda trakter utan egentligt uppehåll för betning av dem.

Då lapparna betat renarna i dessa trakter, ha djuren mest uppehållit sig å markområdena omkring sjöarna Mörtsjön och Dragasjön å mark tillhörig Vängels, Näsets och Norrhy byar. Vid renarnas uppehåll i sistnämnda trakter ha dessa även betat å mark tillhörande Rudsjö, Sunnansjö och Bofors byar.

I Strömkvists ungdom och därefter till omkring år 1920 betade lappar sina renar vid några enstaka tillfällen vintertid under någon månads tid vid varje tillfälle även å den Vängels by närbelägna byn Grytåns byområde. Vid dessa tillfällen flyttade lapparna under vårvintern åter till fjällen från nu nämnda trakt åt norr mot Mörtsjön.

Strömkvist har hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden brukade praktiskt taget varje vinter med sina renar besöka dessa trakter och där beta djuren. Hans fader framlidne hemmansägaren Erik Jakob Strömkvist, född 1848, har för Strömkvist berättat hurusom lappar under hans ungdom och senare brukat vintertid ha renar i trakten.

Junsele kommun.

Vallen (Junsele-Vallen) den 23 mars 1958.

Hemmansägaren Nils Johan Grankvist i Vallen, född 1891.

Grankvist har varit bosatt i Vallens by sedan år 1903.

I Grankvists ungdom besökte lappar med sina renar praktiskt taget varje vinter Vallens och de intilliggande byarna Bergsjö och Stensvattnets i Fjällsjö kommun samt Solbergs, Stuguvattentjälen, Näsets, Riske, Ulvviks och Betarsjö-näsets i Junsele kommun byområden. Dessa besök ha alltsedan dess fortsatt. Även innevarande vinter (år 1958) ha lappar haft renar i dessa trakter.

Vid besöken ha lapparna betat renarna härstädes under någon månads tid vid varje tillfälle. Tidigare, då lapparna i allmänhet flyttade från dessa trakter till kusten mer närbelägna områden, voro dock besöken understundom kortvarigare.

De lappar, som med renar besökt dessa trakter, ha varit från såväl Jämtland

(Frostviken) som från Västerbotten. Grankvist kan ej yttra sig med säkerhet om de tidsperioder, då lappar från de skilda provinserna uppehållit sig med renar i dessa trakter. Emellertid har Grankvist sig bekant att framlidne renskötande husbonden i Frostvikens norra lappby Kristoffer Andersson samt senare dennes söner - bl.a. Anders Kristoffersson - med renar besökt trakten liksom renskötande husbonden i Frostvikens mellersta lappby Anders Åhrén och en dennes broder.

Sedan år 1910 ha lapparna ett och annat år vid bevakning av renarna bott hos den bofasta befolkningen i Vallens by.

Grankvist har hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med renar brukade besöka dessa trakter. Grankvist har själv iakttagit lämningar efter kåtplatser i Rinnåns dalgång.

Långvattnet den 23 mars 1958.

Hemmansägaren Erik Adolf Nilsson i Långvattnet, född 1894.

Nilsson är född i Långvattnet och har alltid bott därstädes.

I Nilssons ungdom besökte lappar från Frostvikens kommun med renar praktiskt taget varje vinter Långvattnets och de intilliggande byarna Ysjö, Rishålla och Vallnäsets byområden. Sedan dess har besöksfrekvensen avtagit något, och uppehåll i besöken har i senare tider kunnat ske med ett eller annat år. Lappar med renar ha icke besökt dessa trakter sedan vintern 1956.

I allmänhet ha lapparna under besöken betat renarna härstädes under flera månaders tid vid varje tillfälle, och mer undantagsvis ha de, sedan de med djuren kommit till trakten, flyttat med dem längre åt söder. Långvattnets byområde har i särskild grad använts som betestrakt.

Under bevakningen av renarna ha lapparna förr bott i kåtor och under senare tider hos den bofasta befolkningen i Långvattnet.

Nilsson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden brukade vintertid beta sina renar i dessa trakter.

Bölen den 24 mars 1958.

Hemmansägaren Erik Jakobsson i Bölen, född 1899.

Jakobsson är född i Bölen och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Jakobsson minns ha lappar med sina renar varje vinter besökt Bölen och de närliggande byarna Lillegårds, Västertjärns, Östertjärns, Mo, Kvarnå, Edens, Östansjö och Sunnasjö byområden. Fram till början av 1920-talet besökte lappar med renar även Krånge och Tarsele byområden. För närvarande (mars 1958) beta lappar sina renar å Östertjärns byområde efter att tidigare under vintern ha haft dem å Västertjärns byområde.

Vid dessa besök å nämnda byars områden ha lapparna alltid betat dem därstädes. Tidigare - då lapparna vanligtvis flyttade längre mot kusten - skedde detta i allmänhet under en eller annan veckas tid vid varje tillfälle men sedan åtskil-

liga år under praktiskt taget hela vintern. Betning har skett överallt där lämpligt bete funnits för djuren.

Under de senaste cirka 30 åren, då uppehållen i trakten vanligtvis varat längre än tidigare, ha lapparna vid bevakningen av renarna alltid bott hos den bofasta befolkningen i någon eller några av byarna Bölen, Eden och Sunnansjö.

De lappar, som under den tid Jakobsson minns med renar besökt dessa trakter, ha varit dels från Jämtland (Frostviken) dels ock från Västerbotten. Såvitt Jakobsson kan erinra sig ha dock ej lappar från Jämtland sedan någon vinter i slutet av 1920-talet med renar besökt trakten.

Jakobsson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar med renar förr i tiden i stor utsträckning vintertid besökt dessa trakter. Lämningar efter kåtaplatser ha, enligt vad Jakobsson själv iakttagit, tidigare funnits i trakten.

Bysjö den 23 mars 1958.

Hemmansägaren Emanuel Wallgren i Bysjö, född 1898.

Wallgren är född i Bysjö och har alltid varit bosatt därstädes.

Under Wallgrens ungdom besökte lappar med renar Bysjö och de intilliggande byarna Östansjö och Jansjöns (Ådals-Lidens kommun) områden. Dessa besök ha sedan fortsatt till och med vintern 1936, varefter, såvitt Wallgren har sig bekant, lappar med renar icke uppehållit sig i dessa trakter. I början voro besöken årligen återkommande men avtogs sedan successivt till dess de helt upphörde (från och med år 1937).

Under besöken ha lapparna betat renarna i trakten någon veckas tid vid varje tillfälle, innan flyttningen fortsatt mot vinterbetestrakterna närmare kusten. Vid återfärden till fjällen under vårvintern har flyttningsstråket gått över trakten, varvid egentligt uppehåll därstädes för betning av renarna dock icke förekommit.

Wallgren förmodar, att de lappar, som flyttat med renar över trakten, varit från såväl Jämtland (Frostviken) som Västerbotten men kan ej bestämt uttala sig om huru härmed förhåller sig. Emellertid håller han före att jämtlandslappar åtminstone vid några tillfällen under 1920-talet med sina renar besökt dessa trakter.

Lapparna ha under bevakning av renarna ofta bott hos den bofasta befolkningen i Bysjö by.

Wallgren har hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med renar brukade vintertid besöka dessa trakter.

Ramsele kommun.

Stenviksstrand den 23 mars 1958.

Hemmansägaren Per Georg Eliasson i Stenviksstrand, född 1882.

Eliasson är född i Stenviksstrand och har alltid bott därstädes.

I Eliassons ungdom besökte lappar från Frostvikens kommun med sina renar varje vinter Stenviksstrands och de närbelägna byarna Sörånäs, Norrånäs, Forsås, Sörviksstrands, Meåfors och Strömsnäs ävensom Bofors och Sör-Edsta (Fjällsjö kommun) byområden. Med dessa besök ha lapparna fortsatt ehuru besöksfrekvensen undan för undan avtagit. Sedan vintern 1951 ha, såvitt Eliasson har sig bekant, lappar med renar icke besökt dessa trakter.

Vid besöken ha lapparna i allmänhet betat renarna under en eller annan veckas tid vid varje tillfälle innan de fortsatt färden till betestrakter söderut. Under vårvintern har återfärden till fjällen skett över dessa trakter.

Under bevakningen av renarna vid betningen i trakten ha lapparna bott hos den bofasta befolkningen därstädes.

Eliasson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden haft renar vintertid i dessa trakter.

Krokfors den 22 mars 1958.

Hemmansägaren Per Olsson i Krokfors, född 1906.

Olsson har varit bosatt i Krokfors sedan år 1940. Tidigare var Olsson bosatt i den närbelägna byn Mårdsjön (Fjällsjö kommun), där han ock är född.

I Olssons ungdom och fram till år 1942 besökte lappar från Frostvikens kommun (norra och mellersta lappbyarna) med renar vintertid Krokfors och de närliggande byarna Högrännan och Nordsjö ävensom Mårdsjöns (Fjällsjö kommun) byområden. Efter nämnda tid ha icke, såvitt Olsson har sig bekant, lappar med renar uppehållit sig i dessa trakter.

I början voro besöken årligen återkommande, men senare avtog besöksfrekvensen successivt till dess de helt upphörde. Renskötande husbonden i Frostvikens mellersta lappby Anders Pålsson är den lapp, som med renar sist besökt trakten (år 1942).

Vid besöken betade lapparna renarna i trakten längre eller kortare tid, ofta under ungefär två månader vid varje tillfälle. Betningen ägde företrädesvis rum i Faxälvens och Vängelälvens dalgångar i dessa trakter samt å områdena norr och väster om sjön Äxingen. Understundom flyttade emellertid lapparna med renarna vidare åt söder efter Faxälven eller mot trakten av Tunåsens by.

Olsson har sig ej bekant att lappar med renar under den tid han minns i övrigt besökt dessa trakter.

f. arrendatorn Karl Frestadius i Krokfors, född 1868.

Frestadius har alltid bott i Krokfors by eller dess närhet.

I Frestadius' ungdom och fram till början av 1940-talet besökte lappar från Frostvikens kommun med renar vintertid Krokfors och närliggande byars områden, först årligen och sedan så gott som varje år. De första åren Frestadius minns och under några närmast därpå följande årtionden, då lapparna ibland flyttade med sina renar till kusttrakterna, gjorde de i trakten endast kortare uppehåll med djuren, men senare blevo betningsperioderna längre och ofta månadslånga.

Såvitt Frestadius har sig bekant ha endast lappar från Frostvikens kommun med renar besökt dessa trakter.

Flyn den 22 mars 1958.

Hemmansägaren Johan Henrik Färnlöf i Flyn, född 1889.

Färnlöf är född i Flyn och har alltid varit bosatt därstädes.

I Färnlöfs ungdom och senare ha lappar från Frostvikens kommun med renar besökt Flyns och de närliggande byarna Nordsjö, Västansjö, Vågdalens, Nässjö, Finnfors och Harrselets byområden. Med dessa nästan varje vinter återkommande besök fortsatte lapparna till något år in på 1930-talet. Sedan dess ha lappar icke uppehållit sig med renar i dessa trakter.

Lapparna ha vid besöken i allmänhet flyttat med renarna över trakten utan egentligt uppehåll för betning av djuren. Vid vissa tillfällen, i synnerhet under det tidigare skedet, ha lapparna vid besöken betat renarna i trakten. Detta hände senast i slutet av 1920-talet (åren 1927-1929), då renskötande husbonden i Frostvikens mellersta lappby Anders Pålsson betade renar vintertid under några månaders tid vid varje tillfälle å nämnda byars områden.

Såvitt Färnlöf har sig bekant ha lappar med renar under den tid han minns icke i övrigt besökt dessa trakter.

Färnlöf har hört äldre personer i orten omnämna att lappar brukat förr i tiden besöka dessa trakter vintertid, varvid lapparna oftare än under senare tider gjort uppehåll härstädes med renarna för betning av dessa.

Ramsele den 22 mars 1958.

Byggnästaren Edvin Eriksson i Ramsele kyrkby (Nylands by), född 1892.

Eriksson är född i Ramsele kyrkby och har alltid varit bosatt därstädes.

I Erikssons ungdom besökte lappar med sina renar de varandra närbelägna byarna Nässjö, Krånge, Nylands, Forsmo, Ovanmo, Sels och Tynnerås byområden. Dessa besök ägde rum varje vinter till fram emot 1920-talet, efter vilken tid besöken - förmodligen beroende bl.a. på Inlandsbanans tillkomst - först avtogo och sedan snart helt upphörde.

Lapparna flyttade vid dessa besök med renarna över nämnda trakter i regel utan att göra något egentligt uppehåll för betning av djuren. Flyttningen skedde

under förjulsvintern från norr till söder och under senvintern i motsatt riktning vid återfärden till fjällen.

Eriksson erinrar sig emellertid att lappar några vintrar omkring år 1910 stannade med renarna och betade dem i dessa trakter under några veckors tid vid varje tillfälle. Därvid bodde lapparna under bevakningen av renarna i tältkåtor och hos den bofasta befolkningen. Eriksson kan ej närmare uppgiva, varest betningen av djuren skedde.

Eriksson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden brukade med sina renar vintertid besöka trakten. Äldre personer ha även omnämnt att i Ramsele gamla kyrka tidigare fanns en särskild bänk, den s.k. lappbänken, avsedd för lapparnas kyrkibesök under den tid, de vistades i orten.

Östersund den 14 april 1958.

Hemmansägaren Erik Eliasson i Terrsjö, född 1889.

Eliasson är född i Terrsjö och har alltid bott där.

Så länge Eliasson minns och fram till år 1939 ha lappar från Frostvikens kommun med sina renar praktiskt taget varje vinter besökt Terrsjö och de närliggande byarna Fimfors, Tunåsens, Vallåsens, Vallens, Sandvikens, Ramsele prästbords, Lövlunds, Mellansjö, Aspåsens, Västvattnets och Rensjöns byområden i Ramsele kommun samt Sörviksnäsets byområde i Hammerdals kommun ävensom numera överdämd mark, tillhörande byarna Harrselets och Fjällmyråslandet (Ramsele kommun). Sedan år 1939 ha renar, såvitt Eliasson har sig bekant, icke uppehållit sig i dessa trakter.

Vid besöken ha lapparna i allmänhet betat renarna under någon månads tid vid varje tillfälle. Emellertid ha dock en eller annan betesgrupp - i sällsynta fall - varit i orten under den tid då lapparna flyttade med renarna ned mot kusttrakterna - endast passerat trakten utan att göra egentligt uppehåll för betning.

Då lappar betat renar i dessa trakter har detta i stor utsträckning skett å Lövlunds och Sandvikens byområden samt å Ramsele prästbords skogsmark.

Äldre personer i orten ha för Eliasson omnämnt att lappar med renar förr i tiden ofta besökte dessa trakter och där betade djuren.

Lungsjön den 22 mars 1958.

Hemmansägaren Lennart Lunneborg i Lungsjön, född 1916.

Lunneborg är född i Lungsjön och har alltid bott därstädes.

I Lunneborgs ungdom och vidare fram till år 1934 besökte lappar med sina renar praktiskt taget varje vinter Lungsjöns och de närbelägna byarna Lövlunds, Mellansjö och Hocksjöns byområden, varvid lapparna i allmänhet dock endast flyttade med renarna över dessa byars områden utan egentligt uppehåll för betning av djuren. Detta inträffade dels vid färden mot söder till vinterbetesstrakter i Stuguns kommun dels mer sällan under vårvintern vid återfärden till fjäl-

len. Flyttningarna skedde vid några tillfällen även från Lungsjöns byområde mot Hällåsens och Lövåsens byområden.

Lunneborg erinrar sig att lappar vid ett tillfälle omkring år 1930 stannade med renarna och betade dem under någon veckas tid i trakten mellan bebyggelsen i Lungsjöns by och sjön Håsjön samt å områdena öster om denna sjö (Ålhusberget, Trollklippen). Vid detta tillfälle bodde lappar vid bevakningen av renarna hos den bofasta befolkningen i Lungsjöns by. Lunneborg har sig ej bekant att lappar i övrigt gjort egentligt uppehåll i trakten för betning av renar eller att de över huvud taget sedan år 1934 med sina renar besökt Lungsjöns och närliggande byars områden.

Äldre personer i orten har för Lunneborg omnämnt att lappar förr i tiden brukade vintertid flytta över dessa trakter med sina renar.

Edsele kyrkby den 21 mars 1958.

Socialnämndsordföranden Sven Nilsson å Edsele Prästbol, född 1895.

Nilsson har bott i Edsele kyrkby sedan år 1944.

Under den tid, Nilsson varit bosatt i Edsele kyrkby, ha lappar med renar vintertid icke besökt trakten av kyrkbyn.

Nilsson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar från Frostvikens kommun å 1920-talet med renar besökt trakten av Edsele kyrkby.

Östersund den 1 april 1958.

f. häradssdomaren Erik Eliasson i Näs, född 1888.

Eliasson är född i Näs och har alltid varit bosatt därstädes.

I Eliassons ungdom och fram till omkring år 1910 eller något senare besökte lappar från Frostvikens kommun med renar praktiskt taget varje vinter Näs och de närliggande väster om Faxälven belägna byarna Ramna, By, Ödsgårds, Edsviks, Meåstrands och Gideåbergs byområden. I allmänhet flyttade lapparna med renarna över trakten längs Faxälven utan egentligt uppehåll för betning av djuren. Dessa flyttningar ägde företrädesvis rum under förjulsvintern vid färd till vinterbetestrakterna och mer sällan under vårvintern vid återflyttningen till fjällen. Vid enstaka tillfällen betade lapparna under dessa besök renarna under något dygn å Ramna, Näs och Bys byområden; företrädesvis skedde betningen i trakten av Långtjärn och Hummeltjärnarna.

Eliasson säger sig tidigare vid några tillfällen ha iakttagit att lappar flyttat med renar även över trakterna härstädes öster om Faxälven.

Äldre personer i orten ha för Eliasson omnämnt att lappar förr i tiden brukat vintertid flytta med renar över Näs och intilliggande byars områden.

Lövåsen den 21 mars 1958.

Hemmansägaren August Eriksson i Lövåsen, född 1891.

Eriksson är född i Lövåsen och har alltid varit bosatt därstädes.

Under Erikssons ungdom besökte lappar från Frostvikens kommun med renar Lövåsens byområde praktiskt taget varje vinter. Därvid flyttade lapparna med djuren under förjulsvintern från trakten av Lungsjön över Lövåsens (med Stormyråsen) byområde till trakten av Dyhöjden och markområdena söder därom i Ragunda kommun. Under vårvintern flyttade lapparna åter till fjällen samma väg i motsatt riktning. Dessa flyttningar pågingo sedan till och med år 1910, efter vilket år lappar med renar icke uppehållit sig å Lövåsens byområde. Successiv avmattning av besöken skedde innan dessa helt upphörde.

Dessutom ha lappar vid vissa tillfällen vintertid under den tid Eriksson minns stannat med renarna under någon tid i dessa trakter och betat dem därstädes. Dessa betningar av renar ha skett

år 1907 å Lövåsens (med Stormyråsen) byområde samt

åren 1907, 1908 och 1909 å Bergs byområde och samtidigt å Dyhöjdens (Ragunda kommun) byområde.

Eriksson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden brukade vintertid med renar flytta över ifrågavarande trakter.

Helgums kommun.

Mo den 21 mars 1958.

Hemmansägaren Lars Olsson i Mo, född 1885.

Olsson är född i Mo och har alltid varit bosatt därstädes.

I Olssons ungdom och vidare fram mot mitten av 1930-talet flyttade lappar från Frostvikens kommun med renar såväl under förjulsvintern vid färd ned till vinterbetestrakterna som under vårvintern vid återflyttning till renbetesfjällen längs Helgumsjön å sjöns is eller å dess norra sida över Mo och de närbelägna byarna Ärtviks, Holmstrands, Gagnets, Rådoms, Ås och Näs byområden. Egentligt uppehåll för betning av renarna skedde, såvitt Olsson har sig bekant, icke i annan mån än att en lapp vid ett tillfälle vintertid omkring år 1895 under några veckors tid betade en mindre renhjörd i trakten av Långsjön å Mo, Rådoms och Ås byområden.

Dessa lapparnas flyttningar med renar över trakten voro i Olssons ungdom årligen återkommande, men frekvensen av besöken avtog sedan undan för undan till dess dessa omkring år 1935 helt upphörde.

Under den tid Olsson minns ha lappar med renar icke i övrigt besökt trakten.

Olsson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden brukade vintertid med sina renar besöka dessa trakter.

Helgumsby den 21 mars 1958.

f. torparen August Hellhoff i Helgumsby, född 1877.

Hellhoff har alltid varit bosatt i Helgumsby eller dess närhet.

I Hellhoffs ungdom och fram mot mitten av 1930-talet besökte lappar från Frostvikens kommun med sina renar Helgumsby samt de närbelägna byarna Holmsta, Västhy, Guxås och Husnäs byområden, då de vid flyttning under förjulsvintern till vinterbetestrakterna eller vid återflyttningen under vårvintern till fjäl-
len vid ett eller annat tillfälle färdades med renarna längs Helgumsjön å sjöns södra sida. Emellertid skedde flyttningarna med renarna över dessa trakter mer ofta längs Helgumsjön å sjöns is.

Något egentligt uppehåll för betning av renarna förekom ej vid dessa besök; dock hände det vid enstaka tillfällen att lapparna betade renarna något dygn i trakten av Musksjön å Husnäs byområde och samtidigt å Väster-Gransjö byområde.

Hellhoff har sig ej bekant att lappar i övrigt under den tid han minns med renar besökt dessa trakter.

Han har hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden brukade vintertid med renar flytta över trakten.

Öster-Gransjö den 21 mars 1958.

Hemmansägaren Gottfrid Holmberg i Öster-Gransjö, född 1886.

Holmberg har varit bosatt i Öster-Gransjö sedan år 1911. Tidigare var Holmberg bosatt i den intilliggande byn Åbacken i Långsele kommun.

I Holmbergs ungdom och senare till fram mot mitten av 1930-talet flyttade lappar, bosatta i Frostvikens kommun, i början praktiskt taget varje vinter men under de senare åren mindre regelbundet, med renar under jultiden förbi trakten av Öster-Gransjö vid färden till vinterbetestrakterna. Flyttningsstråket gick längs Helgumsjön å dess is från norr till söder och därifrån efter Lövsjöbäckens dalgång å Öster-Gransjö byområde, där betning av renarna kunde ske under något dygn vid varje tillfälle, samt vidare till trakten av Lövsjön å Väster-Gransjö byområde (Långsele kommun).

Återflyttningen med renarna till renbetesfjällen i Jämtland skedde, såvitt Holmgren har sig bekant, icke efter nu nämnt stråk.

Efter mitten av 1930-talet ha lappar med renar icke besökt dessa trakter.

Holmberg har hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden brukade med renar vintertid flytta över trakten i likhet med vad som skett under den ovan nämnda tiden.

Långsele kommun.

Graningebbruk den 20 mars 1958.

f. skogvaktaren Magnus Flemström i Graningebbruk (Väster-Graninge), född 1890.

Flemström är född i Väster-Graninge och har alltid varit bosatt därstädes.

Under Flemströms ungdom och senare ha lappar från Frostvikens kommun med sina renar besökt Väster-Graninge byområde och närliggande trakter. Dessa besök skedde under en lång följd av år praktiskt taget varje vinter. Så småningom avmattades besöksfrekvensen till dess besöken från och med år 1939 helt upphört (vårvintern 1938 flyttade renskötande husbonden i Frostvikens södra lappby Jonas Åhrén med renar över trakten).

Vid besöken kommo lapparna i allmänhet med renarna under förjulsvintern eller något senare från trakten av Helgumsjön efter Lövsjöbäckens dalgång (Helgums kommun) till trakten av Lövsjön å Väster-Graninge byområde. Därifrån förde lapparna renarna mot söder till Vike byområde och vidare till trakten av Fängelsjön å Grunna och Malmåns byområden samt till trakten av Långsjön å Långsjöns byområde (Långsele kommun). Man fortsatte därifrån med renarna till trakten av Malmånsjön (Fors och Indals-Lidens kommuner) och sedan till Paljacka byområde och till Nordansjön samt vidare till trakten öster om Storskälsjön (Indals-Lidens kommun).

Under dessa flyttningar betade lapparna renarna under längre eller kortare tid å för renbetning lämpliga markområden. Bland de trakter, å vilka renarna sålunda betades, må särskilt nämnas trakten av Bruksberget och Viken å Väster-Graninge byområde samt trakten av Fängelsjön å Grunna och Malmåns byområden (Långsele kommun).

I allmänhet gick återfärden med renarna under vårvintern till renbetesfjäl-
len i Jämtland icke efter nu nämnd led. Ibland skedde återflyttningen från trak-
ten av Långsjön till områdena vid Fängelsjöbackens järnvägsstation (Fors kommun)
och därifrån till byn Tillfället (Långsele kommun) och vidare mot Helgumsjön.

Flemström har hört äldre personer i orten omnämna att lappar med sina renar förr i tiden brukat besöka dessa trakter, varvid lapparna under bevakningen av renarna hyrde in sig hos den bofasta befolkningen i orten.

Jämtlands län.

Frostvikens kommun.

Ankarvattnet den 25 juni 1958.

Arrendatorn Olof Anton Larsson i Ankarvattnet, född 1902.

Larsson är född i Ankarvattnet och har alltid varit bosatt därstädes.

Under den tid Larsson minns ha lappar, tillhörande Frostvikens norra lappby,

vid två tillfällen, nämligen dels vintern 1944/45 dels ock en vinter i början av 1950-talet betat renar under några månaders tid vid varje tillfälle å Ankarvattnets byområde. Betningen har skett överallt där lämpligt bete funnits för djuren och i stor utsträckning i fjälltrakterna norr om sjön Ankarvattnet och i trakten av Mesklumpen. Larsson har sig ej bekant att lappar under den tid han minns med sina renar vintertid i övrigt besökt dessa trakter.

Äldre personer i orten ha för Larsson berättat att lappar förr i tiden fram till mitten av 1910-talet under förjulsvintern brukade ha renar i dessa trakter. Renarna förorsakade ofta skada å lantbrukarnas i Ankarvattnet utestående utmarksfoder.

Under de senaste cirka 15 åren ha strövrener hela året om i stor utsträckning uppehållit sig å Ankarvattnets byområde. Försök från lapparnas sida under hösten att samla renarna och bortföra dem har skett men mer eller mindre lyckats. Bortförda renar ha snart återvänt till trakten.

Blåsjön, Stora den 25 juni 1958.

Hemmansägaren Herman Lundgren i Blåsjön, född 1909.

Lundgren är född i Blåsjön, Stora och har alltid varit bosatt därstädes.

Under den tid Lundgren minns ha lappar från Frostvikens norra lappby med sina renar vid följande tillfällen vintertid besökt byn Blåsjön, Stora och den norr därem liggande byn Ankarvattnets byområden samt därvid betat renarna inom ett område, som sträcker sig från trakten av Mesklumpen i norr till renbetes-
Södra
fjället Blåsjökilen i söder:

1) vintern 1943/44; betningen skedde hela vintern; flyttningen till betestrakten ägde rum från markområdena norr om sjön Ankarvattnet och återflyttningen mot sommarbetestrakterna skedde efter samma led i motsatt riktning;

2) jultiden 1944; betningen skedde en kortare tid; flyttningen till betestrakten ägde rum från markområdena norr om Ankarvattnet; återflyttningen skedde mot öster över sjön St. Blåsjöns is och vidare efter Lejarälvens dalgång;

3) vintern 1946/47; betning och flyttning lika med vid punkt 1);

4) vintern 1953/54; betning och flyttning lika med vid punkt 1).

Under de tider, ovan angivna betningar pågått, ha lapparna bott hos hemmansägaren Alfred Olofsson i Blåsjön, Stora.

Lundgren har sig ej bekant att lappar med sina renar i övrigt under den tid han minns vintertid besökt dessa trakter.

Äldre personer i orten ha för Lundgren berättat att renskötande husbonden Lars Larsson Kråik, innan denne år 1915 flyttade från Frostvikens socken till Handölsdalens lappby, sommartid ävensom höst och vår betat renar å Blåsjö, Stora byområde väster om sjön Blåsjön i samband med betning av renarna å renbetesfjället Södra Blåsjökilen.

Jormlien den 25 juni 1958.

Direktören Per Olof Sundman i Jormlien under Jormvattnets by, född 1922.

Sundman har varit bosatt i Jormlien sedan år 1949.

Under den tid, Sundman varit bosatt i Jormlien, ha, såvitt Sundman har sig bekant, lappar med renar vintertid icke besökt Jormvattnets byområde i annan mån än att lappar vintern 1953/54 i samband med betning av renar å renbetesfjället S. Blåsjökilen förmodligen även betade sina renar å nämnda fjäll angränsande markområden inom Jormvattnets ävensom Blåsjöns och Frostvikens byar.

Skiftesgodemannen Per Greger i Jormlien under Jormvattnets by, född 1899.

Greger är född i Jormlien och har alltid bott därstädes.

Såvitt Greger har sig bekant ha lappar under den tid han minns vintertid med sina renar icke besökt Jormvattnets eller de intilliggande byarna Blåsjöns, Frostvikens och Vikens byområden i annan mån än att lappar från Frostvikens norra lappby två skilda vintrar i mitten av 1940-talet i samband med betning av renar å renbetesfjället ^{/Södra} Blåsjökilen en tid betade sina renar även å detta fjäll angränsande mark inom nämnda byar ävensom att lappar från Frostvikens mellersta lappby (framlidne ordningsmannen Jonas Nilsson m.fl.) vid ett tillfälle vintertid omkring år 1950 betade renar likaledes i nu nämnda trakter. Lapparna från Frostvikens norra lappby kommo med renarna till dessa trakter via markområdena väster om Blåsjön och lapparna från Frostvikens mellersta lappby via områdena söder om Jormsjön. Återfärden med renarna till sommarbetestrakterna skedde efter samma leder i motsatt riktning. I samband med bevakningen av renarna under nämnda vinterbetningar bodde lapparna hos den bofasta befolkningen i Jormlien.

Tillika upplyser Greger att renskötande husbonden Lars Larsson Kråik, som år 1915 flyttade från Frostvikens socken till Handölsdalens lappby, höst och vår under cirka 10 års tid närmast före avflyttningen betade sina renar i Vallådalens dalgång och trakten därinvid å Jormvattnets byområde i samband med sommarbetning av renarna å renbetesfjället ^{/Södra} Blåsjökilen. Under denna tid hade Kråik sitt sommarviste å nämnda fjäll (invid Vallån).

f. hemmansägaren Per Jonsson i Jormvattnet, född 1866, har för Greger omtalat att tre lappar - Lars Bengtsson, Lars Larsson och Tomas Larsson, samtliga från Frostvikens socken - enligt vad Jonsson hade sig bekant å 1860- och 1870-talen sommartid betade sina renar å ^{/Södra} Blåsjökilen och trakten därinvid, men att vinterbetning av renar ej vid denna tid förekom i dessa trakter.

Kycklingvattnet den 26 juni 1958.

Lantbrukaren Hugo Isaksson i Kycklingvattnet, född 1894.

Isaksson är född i Kycklingvattnet och har alltid varit bosatt därstädes med undantag av åren 1914-1920 då han bodde i Norge. Under vistelsen i detta

land besökte han emellertid då och då Kycklingvattnet.

Under den tid Isaksson minns ha lappar från Frostvikens mellersta lappby med sina renar vintertid besökt Kycklingvattnets byområde vid följande två tillfällen, nämligen:

1) I slutet av 1940-talet. Betningen pågick praktiskt taget hela vintern och skedde överallt å byområdet, där lämpligt bete fanns för renarna. I samband med denna betning låto lapparna djuren beta å angränsande mark inom byarna Viken, Mon, Sandnäset och Kyrkbolandet. Lapparna bodde under bevakningen av renarna hos hemmansägaren Bengt Bengtsson i Rolandstorp (Kycklingvattnet).

2) Vintern 1953/54. Betningen pågick från början av vintern till fram i mars månad och skedde i samma trakter som under punkt 1) här ovan angivits.

Isaksson har sig ej bekant att lappar med renar under den tid han minns i övrigt besökt Kycklingvattnets byområde vintertid.

Strövreningar ha alltsedan omkring år 1915 praktiskt taget alla år såväl vintertid som under övrig del av året i stor utsträckning uppehållit sig inom Kycklingvattnets byområde.

Isaksson har ej hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med sina renar vintertid besökt dessa trakter i annan mån än att man omnämnt att renar i början av hösten understundom anställde skada å utestående foder å byns utmarker.

Viken den 27 juni 1958.

Lantbrukaren Olof Enarsson i Viken, född 1898.

Enarsson är född i Viken och har alltid varit bosatt därstädes.

Under den tid Enarsson minns ha lappar med sina renar 4 å 5 skilda vintrar under tiden från början av 1940-talet till början av 1950-talet besökt Vikens och i samband därmed även Frostvikens, Mons, Sandnäsets, Kyrkbolandets, Lermans och västra delen av Junsternäsets byområden. Vid dessa besök ha lapparna - som tillhört olika lappbyar i Frostvikens kommun - betat renarna i dessa trakter under någon månads tid vid varje tillfälle.

Enarsson har ej hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med sina renar besökt dessa trakter vintertid.

Junsternäset den 27 juni 1958.

Lantbrukaren Nils Johansson i Junsternäset, född 1886.

Johansson har varit bosatt i Junsternäset sedan år 1895.

Under den tid, Johansson varit bosatt i Junsternäset, ha lappar med sina renar vid följande tillfällen besökt Junsternäsets västra byområde (området väster om Junsterälven) och där betat djuren hela vintrarna i samband med betning å Gäddede västra byområde (området väster om Ströms Vattudal) och Lermans byområde, nämligen

dels en vinter under 1920-talet

dels ock 4 ä 5 skilda vintrar från början av 1940-talet till början av 1950-talet, sista gången år 1954 eller år 1955.

Såvitt Johansson har sig bekant ha lappar icke i övrigt under den tid, han varit bosatt i Junsternäset, med renar vintertid besökt Junsternäsets byområde.

Johansson har icke hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med sina renar vintertid besökt dessa trakter.

Björkvattnet den 26 juni 1958.

f. arrendatorn Bengt G. Olofsson i Björkvattnet, född 1883.

Olofsson har varit bosatt i Björkvattnet eller trakten därinvid (i Gäddede by) från sin barndom till år 1898 ävensom alltsedan år 1948.

Såvitt Olofsson på grund av egna iakttagelser eller andras utsago vet ha lappar med sina renar under den tid han minns icke besökt Björkvattnets byområde.

Olofsson har sig bekant att renskötande husbonden Lars Larsson Kråik, som år 1915 flyttat från Frostvikens socken till Handölsdalens lappby, en vinter omkring år 1907 flyttade med renar över Gäddede byområde väster om Ströms Vattudal mot norr å sjön Kvarnbergsvattnets is.

En vinter omkring år 1950 hade lappar, tillhörande Frostvikens mellersta lappby (renskötande husbönderna Emil Nilsson och Seth Nilsson) sina renar å Gäddede byområde väster om Ströms Vattudal. Efter en tids betning av renarna i denna trakt flyttade lapparna med djuren mot norr å Kvarnbergsvattnets is till Vikens och Sandnäsets byområden.

Olofsson har sig icke bekant att lappar i övrigt under den tid han minns med renar besökt Gäddede byområde vintertid.

Den första bebyggelsen i Björkvattnets by skedde år 1754 (Levi Johansson: "Bebyggelse och folkliv i det Gamla Frostviken". sid. 28). Olofsson upplyser att å en av de äldre gårdarna i Björkvattnet, vilken gård ännu i våra dagar benämnes "Kruinn" (ordet kommer av ett lapskt ord, som betyder rengärde), finnas kvar lämningar efter en kåtaplats, som av bybefolkningen anses ha utgjort viste för renskötande lappar - förmodligen lappar med huvudviste i Norge - vid tiden närmast före byns tillkomst (jfr. Levi Johansson sid. 326).

Gäddede den 19 augusti 1957.

f. fjärdingsmannen Mikael O. Blom i Gäddede, född 1888.

Blom är född i Frostvikens kommun och har alltid varit bosatt därstädes.

Såvitt Blom har sig bekant ha lappar icke förr i tiden betat renarna vintertid i trakten av Gäddede. Blom känner ej till att detta skett mer än vid tre tillfällen, nämligen två vintrar på 1940-talet och en vinter på 1950-talet, då lappar betade renarna å trakterna vid Lillfjället, nordost om Gäddede kyrkby, och

norr om Kvarnbergsvattnet. Sista gången lappar hade renar i dessa trakter uppehöllo de sig även öster om Kycklingvattnet mellan denna sjö och renbetesfjällen.

Murunäset den 26 juni 1958.

Hemmansägaren Per Albert Wikström i Murunäset, född 1899.

Wikström har varit bosatt i Murunäset sedan år 1925.

Under den tid, Wikström bott i Murunäset, ha lappar, tillhörande Hotagens lappby, praktiskt taget varje vinter under november och december månader betat renar å södra delen av Murunäsets byområde.

I övrigt ha under den tid, Wikström bott i Murunäset, lappar med sina renar icke besökt dessa trakter i annan mån än att lappar, förmodligen från Frostvikens södra lappby, vid några tillfällen skilda år för en del år sedan under förjuls-vintern flyttat med renar å sjön Hetögelns is norr om Murunäsets landområde från trakten av Gussåsen till trakten av Framnäs å Gäddede byområde.

Äldre personer i orten ha för Wikström omtalat att lappar från Hotagen även förr i tiden brukat under förjuls-vintern beta sina renar å södra delen av Murunäsets byområde.

Gäddede den 25 juni 1958.

Konstapeln Allan Byberg i Gäddede, född 1920.

Byberg flyttade i sin späaste barndom med sina föräldrar till Storstvattnets by (Frostvikens kommun) och bodde där till år 1943. Alltsedan dess har Byberg ofta besökt sina i Storstvattnet bosatta föräldrar.

Under den tid Byberg minns ha lappar med sina renar, såvitt Byberg har sig bekant, icke besökt Storstvattnets byområde vintertid.

Byberg har ej hört äldre personer i orten omnämna att lappar med sina renar förr i tiden vintertid besökt Storstvattnets by.

Emellertid ha strövrekar under den tid Byberg minns praktiskt taget varje höst och vår uppehållit sig å byområdet ifråga.

Håkafot den 24 juni 1958.

Hemmansägaren Thure Jönsson i Håkafot, född 1902.

Jönsson är bosatt inom den del av Håkafots by, som är belägen å södra sidan av Ströms Vattudal. Han är född i Håkafots by och har alltid bott inom byn.

Under den tid Jönsson minns ha lappar med sina renar vintertid icke besökt Håkafots byområde. Den intilliggande byn Hägnäsets byområde ha lappar med sina renar vintertid icke besökt i annan mån än att lappar, tillhörande Frostvikens mellersta lappby, vid ett tillfälle i början av 1950-talet efter betning av renar å Murunäsets byområde flyttade med djuren till renbetesfjällen i trakten av Flatfjällen (Hotagens kommun), där renskiljning ägde rum, och därefter mot norr över Hägnäsets byområde till Gussåsen å Gussvattnets byområde.

Ej sällan ha dock under den tid Jönsson minns lappar, tillhörande Hotagens lappby, vår och höst (men ej under månaderna oktober - april) betat renar å Hägnässets byområde.

Jönsson har ej hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med sina renar besökt dessa trakter vintertid.

Arrendatorn Jöns Olof Lindström i Håkafot, född 1899.

Lindström har bott i Håkafot sedan år 1911.

Såvitt Lindström har sig bekant ha lappar med renar under den tid, han bott i Håkafot, icke besökt Håkafots byområde vintertid.

Fågelberget den 19 augusti 1957.

Hemmansägaren Mattias Ahlström i Fågelberget, född 1891.

Ahlström är född i Fågelberget och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Ahlström minns ha lappar i regel varje år betat renar inom Fågelbergets byområde. Hela detta område har använts för renbete, dock har det mer sällan förekommit att lapparna betat renarna inom västra delen av byn mellan sjön Fågelvattnet och Ströms Vattudal och trakten väster härom.

Renarna ha uppehållit sig å byområdet huvudsakligen under förjulsvintern: medan lapparna haft bestyr med att samla renarna för den vidare flyttningen ned till vinterbetestrakterna, vilken tidigare brukat gå längs Ströms Vattudal men som numera alltid sker norr om densamma.

Om våren vid återflyttningen till renbetesfjällen ha renarna mer sällan kommit in på Fågelbergets byområde, och, då detta inträffat, har det skett endast i trakterna av sjöarna Östra och Västra Sakrisvattnet.

Sjulsåsen den 18 augusti 1957.

Arrendatorn Karl Eriksson i Sjulsåsen, född 1890.

Eriksson är född i den Sjulsåsens by angränsande byn Torsfjärden i Ströms kommun. Han har alltid varit bosatt i trakten, och i Sjulsåsen har han bott sedan år 1929.

Så länge Eriksson kan minnas bruka lappar vintertid med sina renar besöka såväl Sjulsåsens som Torsfjärdens byområden.

Vad Sjulsåsens by beträffar föro dessa besök icke årligen återkommande vid Erikssons ankomst till Sjulsåsen (år 1929) och fram till mitten av 1940-talet. Därefter ha dessa blivit alltmer vanliga och ske numera varje vinter.

Renarna uppehålla sig såväl å de områden av Sjulsåsens by, som ligga mot Ströms Vattudal, som å byns norra trakter omkring St. Baksjön och Ö. Fiskåvattnet. Endast områdena vid nämnda två sjöar ha av lapparna utnyttjats mer regelbundet och på senare år varje vinter.

Företrädesvis vid nedflyttningen från renbetesfjällen till vinterbetestrak-

terna användas dessa trakter för renbetning. Renarna komma då in på Sjulsåsens byområde efter att tidigare ha uppehållit sig inom Fågelbergets by. Vid återflyttningen till renbetesfjällen om våren uppehålla sig renarna allenast å Sjulsåsens norra markområden. Lapparna stanna ej någon längre tid med renarna inom byn, och använda sålunda då byområdet huvudsakligen som färdled.

Ägare till de renar, som beta inom Sjulsåsens by, äro lappar i Frostvikens södra lappby. Tidigare ha även lappar i Frostvikens mellersta lappby något år betat sina renar härstädes.

Sjoutnäset (Inviken) den 15 juli 1958.

Hemmansägaren Oskar Jönsson-Strid i Inviken i Sjoutnäsets by, född 1906.

Strid är född i Sjoutnäset och har alltid bott därstädes.

Så länge Strid minns ha lappar med sina renar alla vintrar besökt Sjoutnäsets och de intilliggande byarna Svansele (Ströms kommun) och Norrsjö byområden. Därvid ha lapparna i allmänhet flyttat med renarna över dessa byars områden utan egentligt uppehåll för betning av djuren. Strid har sig emellertid bekant att lappar hela vintern 1958 betat renar å Sjoutnäsets och Norrsjö byområden.

f. hemmansägaren Anders Emanuel Johansson i Gäje i Hallens kommun, född 1890.

Johansson, som är på tillfälligt besök i Inviken, är född i Inviken i Sjoutnäsets by och var där bosatt från sin födelse till år 1920.

Under den tid, Johansson var bosatt i Inviken, besökte lappar med sina renar praktiskt taget alla vintrar Sjoutnäsets och den närliggande byn Norrsjö byområden. Därvid flyttade lapparna oftast med renarna över dessa trakter utan egentligt uppehåll för betning av djuren. Ett och annat år anordnade lapparna under hösten - i november månad - mindre renslakt i Inviken, varvid lapparna under några dygn betade renarna å byområdet.

Lapparnas återflyttning med renarna till fjällen under vårvintern skedde även över trakten.

Ströms kommun.

Risede den 15 juli 1958.

Hemmansägaren Botolf Lemon i Risede, född 1899.

Lemon är född i Risede och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Lemon minns ha lappar alla vintrar med sina renar besökt Risede och de närbelägna byarna Svansele, Harrsjöns och Lidsjöbergs byområden samt i samband därmed understundom även Torsfjärdens byområde.

Vid dessa besök flyttade lapparna tidigare i allmänhet med renarna över Risede byområde och de angränsande trakterna utan egentligt uppehåll för betning av djuren. Sedan cirka 15 år ha emellertid lapparna nästan varje vinter

stannat med renarna i dessa trakter och betat dem därstädes under längre tid vid varje tillfälle, ibland hela vintrarna. Vid betningen ha renarna i stor utsträckning uppehållit sig å markområdena runt Fånsjön samt i trakten norr och väster om sjön Gärdvattnet.

Äldre personer i orten ha för Lemon omnämnt att lappar även förr i tiden varje vinter besökt dessa trakter, huvudsakligen under flyttning med renarna. Så har Lemons morfar framlidne hemmansägaren Jöns Olsson i Risede (1837-1913) på sin tid berättat för Lemon att en lapp, kallad Stor-Pälle och far till nuvarande renskötande husbonden i Frostvikens mellersta lappby Anders Pålsson (född 1888), under hela den förres tid som renskötande lapp varje vinter med renar besökt dessa trakter, som därvid företrädesvis använts som flyttningsled.

Harrsjön den 24 februari 1958.

Handelsföreståndaren Helmer Sundberg i Harrsjön, född 1898.

Sundberg är född i Harrsjön och har alltid varit bosatt därstädes.

Alltsedan Sundbergs barndom ha lappar med renar praktiskt taget varje vinter besökt Harrsjöns byområde.

Härvid ha lapparna dels flyttat med renarna över byområdet dels ock betat dem därstädes.

Flyttningen över byområdet har skett under förjulsvintern vid färden till vinterbetestrakterna. Flyttningsstråket har gått från trakten av Hovde och Svansele förbi bebyggelsen i Harrsjön till trakten av antingen Lillvikens eller Siljeåsens byar. Återflyttning till renbetesfjällen under vårvintern har skett efter samma led i motsatt riktning.

Vid ett och annat tillfälle ha lapparna flyttat med renarna från Harrsjön till markområden vid Tåsjöns norra ända (Tåsjö kommun).

Betningen av renarna å Harrsjöns byområde, vilken betning tidigare skett under endast en eller annan veckas tid vid varje tillfälle, har under de senaste cirka 10 åren ofta pågått varje gång under någon månads tid. Härvid ha lapparna betat renarna huvudsakligen i trakten mellan områdena omkring Stensjön och Fånsjön i norr samt Övre och Yttre Gissmansvattnet i söder.

Sundberg har hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden brukat vintertid flytta med sina renar över Harrsjöns byområde.

Torsfjärden den 20 augusti 1957.

Lägenhetsägaren Knut Berglund i Torsfjärden, född 1911.

Berglund är född i Torsfjärden och har alltid varit bosatt därstädes.

Lappar med sina renar ha besökt Torsfjärdens byområde varje vinter så länge Berglund kan minnas. Tidigare torde dock lappfamiljernas antal ha varit större än nu. Företrädesvis lappar i Frostvikens södra lappby ha för renbetning använt byområdet, men även lappar i Frostvikens mellersta lappby ha understundom del-

tagit i renbetningen, som omfattat praktiskt taget hela byområdet. Samtidigt med betningen av renarna därstädes har renbetning även förekommit å det söder om byområdet belägna Gullöberget, varest renarna i stor utsträckning uppehållit sig, och trakten söder därom inom Svaningens by. Efter en tids betning i dessa trakter ha lapparna flyttat med renarna längre åt söder till andra vinterbetes-trakter.

Såvitt Berglund har sig bekant har även flyttningen tillbaka till renbetes-fjällen varje vår skett över Torsfjärdens byområde.

Svaningen den 20 augusti 1957.

Hemmansägaren Oskar Nilsson i Svaningen, född 1900.

Nilsson är född i Svaningen och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Nilsson minns ha lappar med sina renar varje vinter besökt Svaning-ens byområde såväl under flyttningen till vinterbetestrakterna som under åter-flyttningen om våren till renbetesfjällen. Möjligen var de flyttande lapparnas antal tidigare större än det är nu för tiden. Det är lappar i Frostvikens södra lappby som med renar uppehållit sig i ifrågavarande trakter; en och annan gång ha även lappar i Frostvikens mellersta lappby haft renar inom Svaningens by.

Som betestrakt ha lapparna använt Gullöberget och trakter söder därom inom Svaningens byområde å norra sidan av Ströms Vattudal ävensom Storön i Svaning-sjön. Andra delar av Svaningens markområden ha använts som flyttningsled.

Lidsjöberg den 24 februari 1958.

f. lantbrukaren Erik Lindström i Lidsjöberg, född 1894.

Lindström har varit bosatt i Lidsjöberg sedan sin spädaste barndom.

Alltsedan Lindströms barndom ha lappar med renar varje vinter utan egentligt uppehåll för betning av djuren flyttat över Lidsjöbergs och de närliggande byar-na Risede och Gärdnäs byområden. Flyttningsstråket, som använts i båda riktning-arna, d.v.s. såväl vid färden till vinterbetestrakterna som vid återfärden däri-från, har gått från trakten av sjön Klumpvattnet till markområdena vid bebyggel-sen i Lidsjöbergs by och därifrån antingen å Gärdvikens is eller över trakten därinvid till Ströms Vattudal eller ock förbi trakten av Övre och Yttre Giss-mansvattnet och över Lillvikens byområde till Flåsjön och vidare. Flyttningsle-den till Ströms Vattudal har dock under de senaste cirka 30 åren använts endast någon enstaka gång.

Lapparna ha under de senaste cirka 10 å 15 åren en eller annan vinter betat renarna någon månads tid å Lidsjöbergs, Gärdnäs och Ringvattnets byområden inom en trakt, som begränsas av Lidsjön och trakten därintill i norr, Gärdviken i väster, sjön Sagda och trakten väster och öster därom i söder samt trakten av Övre och Yttre Gissmansvattnet i öster.

Hillsand den 20 augusti 1957.

Skogsarbetaren Lars Salomonsson i Draganäs, Hillsands by, född 1911.

Salomonsson är född i Äspnåset, Ströms kommun. Han har varit bosatt i Draganäs sedan år 1937.

Lappar, tillhörande Frostvikens södra lappby, ha praktiskt taget varje vinter så länge Salomonsson minns med renar uppehållit sig i trakten av Linjeviken inom Gärdnäs by. Vid ett och annat tillfälle ha även lappar från Frostvikens mellersta lappby infunnit sig där för att samla renar. Företrädesvis inom området Ögelhättan - Ögelströmmen - Linjeviken har renbetning förekommit; i övrigt ha områden inom Gärdnäs by av lapparna använts uteslutande som flyttningsled.

Trakterna ifråga ha utnyttjats såväl under flyttningen från renbetesfjällen till vinterbetestrakter längre söderut som vid återflyttningen.

Såvitt Salomonsson har sig bekant flytta lappar med renar praktiskt taget varje vinter genom Hillsands byområde. Detsamma användes dock ej som betestrakt för renarna.

Lillviken den 1 november 1957.

Skogsarbetaren Zakarias Eriksson i Lillviken, född 1917.

Eriksson är född i Lillviken och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Eriksson minns ha lappar praktiskt taget varje vinter med sina renar besökt Lillvikens byområde och närliggande trakt. Tidigare stannade vanligen renarna å byområdet ett eller annat dygn eller någon vecka vid varje tillfälle; därefter ha uppehållen varat längre och under senare år ha uppehåll å 2 å 3 månader ofta förekommit.

Flyttningen över byområdet har skett under förjulsvintern vid färden ned till vinterbetestrakterna. Före regleringen av sjön Flåsjön gick flyttningen ofta längs denna sjö; numera går flyttningsstråket i allmänhet väster och söder om bebyggelsen i Lillviken.

Då lapparna stannat med renarna i trakten någon tid för betning av djuren har företrädesvis området mellan Yttre Gissmansvattnet i norr, sjön Sagda i väster, bebyggelsen i byn Ringvattnet i söder samt bebyggelsen i Lillviken i öster använts för detta ändamål.

Eriksson har hört äldre personer i orten omnäma att lappar förr i tiden ofta brukade ha renar vintertid i dessa trakter.

Gubbhögen den 1 november 1957.

Hemmansägaren Manfred Johansson i Siljeåsen, född 1908.

Johansson är född i Siljeåsen och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Johansson minns ha lappar med sina renar varje vinter besökt Siljeåsens byområde. Tidigare uppehöll sig renarna i dessa trakter upp till 2 å 3

månader vid varje tillfälle; numera ofta endast flytta lapparna med renarna över området, därvid renarna stanna därstädes något dygn. Dessa flyttningar ske såväl under förjulsvintern vid renarnas färd ned till vinterbetestrakterna som när de återvända därifrån till fjällen under senvintern. Stråket, vilket användes vid flyttningarna i båda riktningarna, går i allmänhet längs Fallåns dalgång samt vidare söderut antingen längs Flåsjön - om isfastheten å denna sjö är tillräcklig - eller över myrmarkerna mot Alanäs byområde öster om Flåsjön.

För betning av renarna användes företrädesvis trakten av Fallån samt de s.k. Landsryggsfloarna, som delvis äro belägna inom Tåsjö kommun.

Johansson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar även förr i tiden i stor utsträckning hade renar i dessa trakter.

Ringvattnet den 24 februari 1958.

f. lantbrukaren Lars Magnusson i Ringvattnet, född 1878.

Magnusson är född i Ringvattnet och har alltid varit bosatt därstädes.

Tidigare, då Magnusson var ung och åren närmast därefter, flyttade lappar med sina renar praktiskt taget varje vinter utan egentligt uppehåll för betning av djuren från trakten av bebyggelsen i Lidsjöbergs by längs sjöarna vid bebyggelsen i Ringvattnet och vidare antingen till Ströms Vattudal eller ock mot Lövberga byområde. Flyttningen med renar över trakten ägde rum före jul. Återflyttningen till renbetesfjällen har ej skett efter samma färdled eller över Ringvattnets byområde i övrigt.

Här nämnda flyttningar ha upphört för flera år sedan.

Under hela den tid Magnusson minns ha emellertid lappar vintertid ett och annat år betat renar någon vecka och ibland någon månad eller längre tid å Ringvattnets byområde. Renarna ha därvid uppehållit sig överallt å byns skogsmark. Magnusson har flera gånger vid dessa tillfällen själv iakttagit att renar i samlad hjord i trakt, där skogsavverkning pågått, ätit renlav från de fällda träden.

Alanäs den 1 november 1957.

f. kassören Petrus Vassdahl i Alanäs, född 1885.

Vassdahl har varit bosatt i Alanäs sedan år 1908.

Under den tid, Vassdahl varit bosatt i Alanäs, ha lappar praktiskt taget varje år flyttat med renar över Alanäs byområde, varvid renarna uppehållit sig å detta område något dygn vid varje tillfälle. Betning av renarna i annan mån. har ej förekommit. Uppehållen å byområdet ha skett såväl vid flyttningen under förjulsvintern ned till renarnas vinterbetestrakter som under senvintern vid återfärden till fjällen.

Tidigare - före regleringen av sjön Tåsjön - gingo renarnas flyttningsstråk vad Alanäs byområde beträffar i allmänhet över bymarkerna öster om nämnda sjö.

Sedan 10 å 15 år flytta emellertid lapparna med renarna i dessa trakter längs sträckningen området väster om bebyggelsen i byn Gubbhögen - trakten av sjön Trångvattnet - trakten av sjön Ursvattnet.

Vassdahl har hört äldre personer i orten omnämna att lappar även förr i tiden flyttade med renar vintertid över Alanäs byområde, företrädesvis över trakterna öster om Flåsjön.

Alavattnet den 25 februari 1958.

Hemmansägaren Erik Alvebo i Alavattnet, född 1899.

Alvebo är född i Alavattnet och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Alvebo minns ha lappar med sina renar brukat vintertid besöka Alavattnets och de närliggande byarna Ringvattnets och Jerilvattnets byområden. Tidigare skedde dessa besök praktiskt taget varje vinter, men under senare år har besöksfrekvensen avtagit.

Byområdena ha använts huvudsakligen som flyttningsled, företrädesvis under förjulsintern vid renarnas färd till vinterbetestrakterna, och uppehåll har därvid skett å dessa områden under endast ett eller annat dygn vid varje tillfälle. Vintrarna 1955 och 1956 betade dock lappar renar å nämnda byars områden samt å angränsande delar av Äspnäs byområde, varje gång under flera månaders tid. Därvid bodde lapparna under bevakning av renarna hos den bofasta befolkningen i Alavattnets by.

Alvebo har hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden brukat med sina renar vintertid besöka dessa trakter.

Havsnäs den 25 februari 1958.

Lantbrukaren Harald Söderlund i Havsnäs, född 1895.

Söderlund är född i Havsnäs och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Söderlund minns ha lappar praktiskt taget varje vinter flyttat med renar å Flåsjöns is öster om bebyggelsen i Havsnäs till trakten norr om Flåsjö station å Storholmens byområde. Vid återfärden till renbetesfjällen under vårvintern har flyttningsstråket gått efter samma led i motsatt riktning. Å området norr om Flåsjö station ha renarna betats vid vissa tillfällen.

Alltsedan cirka 50 år ha lappar färdats med renar från trakten av Ringvattnet förbi sjöarna Trångvattnet och Ursvattnet till antingen trakten av Lövsberga eller ock till markområdena vid bosättningen i Västerkälén och vidare åt sydost. Söderlund anser dock att frekvensen av dessa besök, som tidigare varit ofta återkommande, under de senaste cirka 20 åren avtagit. Under vintrarna 1955-1957 ha renar färdats över trakten.

Vid dessa senare flyttningar ha lapparna med sina renar besökt Havsnäs byområde så tillvida att de under två vintrar för några år sedan under cirka

två veckors tid vid varje tillfälle betade renarna i trakten av sjön Ursvattnet å Havsnäs byområde. Samtidigt betades renarna å Järvsands angränsande byområde.

Söderlund har hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med sina renar flyttat längs Flåsjön å sjöns is i båda riktningarna. Då isen ej varit hållfast ha lapparna vid dessa flyttningar använt sig av markområdena å Flåsjöns östra sida. Söderlund har hört en äldre lappkvinna berätta att lappar förr i tiden vid några tillfällen flyttat med renar från trakten av Ringvattnet förbi trakten av sjöarna Trångvattnet och Jerilvattnet till markområdena vid bosättningen i Västerkålen.

Järvsand den 25 februari 1958.

Lanthbrukaren Erik Larsson i Järvsand, född 1881.

Larsson har varit bosatt i Järvsand sedan år 1912 med undantag av åren 1921-1932, då han var bosatt i Gubbhögen.

Under den tid, Larsson varit bosatt i Järvsand, ha lappar med renar icke besökt trakten av Järvsand i annan mån än att de flyttat med renarna å Flåsjöns is såväl under förjulsvintern vid färd till vinterbetestrakterna som under sen-vintern vid återfärden till fjällen. Sådana flyttningar ha, såvitt Larsson har sig bekant, dock ej förekommit under de senaste 30 å 40 åren. Larsson vet emellertid att lappar i Frostvikens mellersta lappby tidigare och även under senare år flyttat med renar över Storholmens byområde å Flåsjöns östra sida.

Vidare har Larsson erfarit att lappar under hela den tid Larsson varit bosatt i Järvsand någon vinter då och då under en eller annan veckas tid vid varje tillfälle betat renar i trakten mellan sjön Ursvattnet i norr och trakten av bosättningen i Västerkålen i söder å Havsnäs västra byområde samt å Prästbordets i Ströms socken fyllnadsjord Brattberget ävensom å byområdena i trakten av bosättningen i Västerkålen.

Larsson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden brukat vintertid besöka dessa trakter med sina renar.

Lövberga den 25 februari 1958.

Skogsfaktorn Anselm Sandemo i Lövberga, född 1894.

Sandemo har varit bosatt i Lövberga sedan år 1909.

Under de första åren, Sandemo bodde i Lövberga, och fram till början av 1920-talet uppehöll sig lappar med renar praktiskt taget varje vinter å Lövberga byområde och de närbelägna byarna Storholmens, Långåsens och Jerilvattnets byområden samt å områden, tillhörande ett antal byar, i trakten av bosättningsarna Västerkålen och Österkålen, allt i Ströms kommun, ävensom å Hållvattnets och Nagasjöklöns i Fjällsjö kommun områden. Därvid ha lapparna i allmänhet betat renarna i dessa trakter under någon månads tid vid varje tillfälle. Stor-

holmens byområde å fastlandet och trakten mellan sjön Hällvattnet (Ströms och Fjällsjö kommuner) och södra ändan av Flåsjön har vid dessa besök i stor utsträckning använts för renbetning.

Från omkring år 1920 har besöksfrekvensen beträffande renarna blivit mindre, och lappar med renar ha sedan dess besökt dessa trakter endast vid ett eller annat tillfälle. Under de senaste cirka fem åren ha, såvitt Sandemo har sig bekant, lappar med renar ej besökt bebyggelsen i Lövberga by eller närliggande markområden.

Sandemo har hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden brukat vintertid med sina renar besöka dessa trakter.

Äspnäs den 1 november 1957.

Hemmansägaren Jöns E. Espmark i Äspnäs, född 1895.

Espmark är född i Äspnäs och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Espmark minns ha lappar praktiskt taget varje vinter med sina renar besökt Äspnäs byområde. Tidigare betades renarna inom byområdet - företrädesvis å östra och nordöstra delarna därav - från en eller annan vecka upp till hela vintern. Emellertid ha dessa tidsperioder undan för undan avkortats, och numera stanna renarna å byområdet vid varje tillfälle allenast ett eller annat dygn. Därvid uppehålla sig renarna företrädesvis i trakten av Allberget och Vågsberget. Flyttningen över byområdet sker företrädesvis under senvintern vid färden upp till fjällen.

Senast vid jultiden 1956 flyttade lappar med renar över byområdet.

Espmark har hört äldre personer i orten omnämna att lappar även förr i tiden i stor utsträckning hade renar vintertid i dessa trakter.

Klövsand den 1 november 1957.

Hemmansägaren Jöns Olof Holter i Klövsand, född 1905.

Holter är född i den Klövsand närliggande byn Strand och har alltid varit bosatt i trakten.

Under den tid Holter minns ha lappar med sina renar besökt trakten av Klövsand under Bonäsets by och Strands byområde praktiskt taget alla vintrar. Tidigare stannade lapparna ibland med renarna i dessa trakter någon eller några veckor vid varje tillfälle eller undantagsvis längre tid, men numera flytta dessa allenast över områdena ifråga och stanna i allmänhet därstädes ej längre tid än något dygn. Flyttningen över dessa områden har skett såväl vid färden ned till vinterbetestrakterna före jul som vid återflyttningen till fjällen under senvintern.

Vid de tillfällena, då renarna betats i dessa trakter, har detta skett å markområdena vid Klövsjön samt å flomarkerna väster om Fångtjärn.

Holter har hört äldre personer i orten omnämna att lapparna förr i tiden i stor utsträckning hade renar vintertid i dessa trakter.

Östersund den 8 januari 1958.

Lantbrukaren Sigvard Mårtensson i Öjarn, född 1924.

Mårtensson är född i Öjarn och har alltid varit bosatt därstädes.

Under den tid Mårtensson minns ha lappar i Hotagens lappby praktiskt taget varje vinter - dock ej sedan början av 1950-talet - med sina renar besökt Öjarns byområde.

Vid dessa besök ha lapparna i allmänhet allenast flyttat med renarna över byområdet över trakten väster om sjön Öjarn. Flyttningarna ha oftast skett under förjulsvintern, då lapparna dragit sig med renarna åt söder. Emellertid ha lapparna ett och annat år stannat med renarna i trakten under någon månads tid i början av vintern, därvid de betat dem dels å Öjarns by tillhöriga markområden norr, väster och söder om sjön Öjarn dels ock å närliggande områden norr därom inom Finnvattnets by i trakten av sjöarna Finnvattnet och Klumpvattnet och söder därom inom den del av Kärrnäsets by, som är belägen väster och sydväst om Älg-hallen. Betning av renar i dessa trakter skedde senast vintern 1943.

Mårtensson har sig ej bekant att lappar för övrigt under den tid han minns med renar besökt ifrågavarande trakter vintertid.

Äldre personer i orten ha för Mårtensson omnämnt att lappar förr i tiden ofta brukade vintertid med sina renar besöka nämnda trakter.

Älg-hallen den 31 oktober 1957.

Hemmansägaren John Enevåg i Älg-hallen, född 1920.

Enevåg har sedan år 1949 varit bosatt i Älg-hallen under Kärrnäsets by.

Såvitt Enevåg har sig bekant ha lappar under den tid, Enevåg bott i Älg-hallen, ej haft renar vintertid inom den del av Kärrnäsets by, som är belägen i trakten av bebyggelsen i Älg-hallen.

Enevåg har ej heller hört andra personer i orten omnämna att lappar tidigare haft renar i dessa trakter.

Ede den 31 oktober 1957.

Hemmansägaren Jakob Edesund i Ede, född 1887.

Edesund har varit bosatt i Ede under Öns by sedan år 1913.

Under hela den tid, Edesund varit bosatt i Ede, ha lappar - tillhörande Frostvikens södra lappby - med sina renar vintertid besökt trakten av Ede och den norr om Ede liggande byn Kärrnäsets byområde med i allmänhet något eller några års uppehåll mellan varje gång.

Enligt vad Edesund hört berättas brukade lapparna tidigare beta renarna inom detta område upp till tre veckors tid vid varje tillfälle. Under den tid,

Edesund varit bosatt i Ede, ha emellertid lapparna allenast flyttat med renarna över området, därvid renarna därå gjort ett eller annat dygns uppehåll. Flyttningen över området har skett under förjulsintern vid färden ned till renarnas vinterbetestrakter. Flyttningsstråket har gått från trakten av bebyggelsen i Renålandets by i norr mot trakten av bebyggelsen i Kärrnäsets by samt vidare väster om Kärrnässjön och trakten av Ede gård mot trakten av Södra Öns byområde.

Betning av renarna har, då sådan förekommit i dessa trakter, företrädesvis skett å den s.k. Bredkålsflon, belägen mellan bebyggelsen i Södra Ön, å ena, och i Bredkålen, å den andra sidan. Numera stanna renarna därstädes allenast något dygn.

Edesund har hört sin framlidne morfader, Anders Olsson i Ede, född 1836, berätta huruom lappar förr i tiden ofta betade renar vintertid i dessa trakter, företrädesvis å den s.k. Bredkålsflon och i allmänhet under några veckors tid vid varje tillfälle.

Ön (Södra Ön) den 17 augusti 1957.

Hemmansägaren Gösta Nord i Södra Ön, född 1918.

Nord är född i Södra Ön och har alltid varit där bosatt.

Före mitten av 1930-talet uppehöll sig lappar med renar endast undantagsvis i trakten av Södra Ön. Inom de delar av Öns byområde, som ligger vid Ströms Vattudal, har renbetning icke förekommit, enär för renar lämpligt bete saknas därstädes.

Efter regleringen av Ströms Vattudal ha lappar, såvitt Nord har sig bekant, varje vinter flyttat med renar till och över trakten av Södra Ön - tidigare flyttade de i allmänhet längsefter Vattudalen å dess is -, därvid betning av renarna ägt rum företrädesvis å områdena söder och öster om bebyggelsen i Södra Ön.

Markområdena ifråga uppsökas av renarna endast vid flyttningen från renbetesfjällen ned till vinterbetestrakterna längre åt söder; vid återflyttningen till renbetesfjällen går färden i allmänhet å Ströms Vattudals is.

Bredkålen den 16 oktober 1957.

Hemmansägaren Vitalis Salomonsson i Bredkålen, född 1910.

Salomonsson har varit bosatt i Bredkålen sedan år 1918.

Under den tid, Salomonsson varit bosatt i Bredkålen, ha lappar med sina renar besökt Bredkålens byområde praktiskt taget varje vinter. Lapparna ha emellertid endast flyttat med renarna över byområdet, nämligen dels under förjulsintern vid färd ned till vinterbetestrakterna och dels ett och annat år under vårvintern vid återflyttningen till fjällen.

Flyttningsstråken i dessa trakter ha gått från trakten av sjön Öjarn, mellan

bebyggelsen i Hedningsflokälen och i Bredkälén (Tallflon, Raskflon), där renarna ibland ha stannat något dygn, samt vidare ned mot Öjans dalgång (Hammerdals kommun). Samma färdled har använts, då återflyttning till fjällen förekommit över här berörda trakter.

Näset (Näsviken) den 16 augusti 1957.

Skogsinspektoren Albin Henriksson i Näsviken, född 1894.

Henriksson har varit bosatt i Näsviken sedan år 1919.

Inom det markområde av Näsets by, som är beläget söder om Ströms Vattudal och som gränsar till byn Ön i norr och byn Tullingsås i söder, har tidigare ett flertal lappar i Frostvikens kommun brukat flytta med sina renar.

Emellertid har det antal lappar, som med renar vintertid flytta genom nämnda område av Näsets by, på senare tider avtagit, även om flyttningar ännu alltså jämt pågå regelmässigt. Trakten kan på grund av renarnas korta uppehåll å den samma betraktas allenast som flyttningsled.

Henriksson kan ej uttala sig om förekomsten av renbetning inom de delar av Näsets by, som ligga norr om Ströms Vattudal.

Tullingsås den 26 februari 1958.

Lantbrukaren Jöns Alfr. Nilsson i Tullingsås, född 1892.

Nilsson har varit bosatt i Tullingsås sedan sin spädaaste barndom.

Så länge Nilsson minns ha lappar med sina renar praktiskt taget varje vinter besökt Tullingsås byområde, varvid de dock i stort sett allenast flyttat med renarna över området. Denna flyttning har skett såväl under förjulsvintern vid färden till vinterbetestrakterna, då flyttningen över byområdet gått från norr till söder, som under vårvintern vid återfärden till fjällen, då man flyttat efter samma led i motsatt riktning. Tidigare, före regleringen av Ströms Vattudal, skedde flyttningen ofta å Vattudalens is utanför byns markområde.

Vid ett och annat tillfälle ha emellertid lapparna stannat med renarna å byområdet och betat dem därstädes under ett eller annat dygn. Denna tillfälliga betning av renarna har skett å flomarkerna norr om bosättningen i Murviken mellan landsvägen Strömsund-Hallviken och Ströms Vattudal ävensom i trakten av Stortjärn och Roningstjärn invid vägen Strömsund-Laxsjö.

Nilsson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden brukade vintertid besöka dessa trakter vid flyttning till och från vinterbetes-trakterna.

Muråsen den 16 oktober 1957.

Hemmansägaren Pål Jonasson i Muråsen under Tullingsås by, född 1898.

Jonasson har varit bosatt i Muråsen (Murviken) sedan år 1953.

Under den tid, Jonasson varit bosatt i Muråsen, ha lappar varje vinter

flyttat med renar över trakten av Muråsen, såväl under förjulsintern vid nedflyttningen från fjällen som under servintern vid återflyttningen. Renarna ha vid varje tillfälle uppehållit sig i trakten högst något dygn och flyttningssvågen har gått norr och öster om bebyggelsen i Muråsen.

Grelsgård den 26 februari 1958.

Lantbrukaren Olof Wik i Grelsgård, född 1897.

Wik är född i Alavattnet och har bott därstädes till år 1920, då han flyttade till Grelsgård, varefter han sedan dess varit bosatt.

Under de första åren Wik var bosatt i Grelsgård och fram mot slutet av 1920-talet besökte lappar årligen med renar vintertid Grelsgårds och de närliggande byarna Strands och Risselås byområden vid flyttning till och från vinterbetestrakterna. Vid dessa tillfällen stannade lapparna endast en och annan gång med renarna i dessa trakter och betade dem något eller några dygn vid varje tillfälle å nämnda byars områden. Denna tillfälliga betning av renar skedde huvudsakligen i Kvarnåns och Malmåns dalgångar.

I samband med betning av renar å Alavattnets och Jerilåns byområden ha lappar betat renar även å de angränsande områdena av Bredgårds, Jonsgårds, Grelsgårds, Gärde, Berge, Vallens och Risselås byområden. Dessa betningar ha under den tid, Wik bott i orten, förekommit ett och annat år - i genomsnitt cirka vart femte år. Betningarna, som ägt rum även under de allra senaste vinternarna, ha pågått under en eller annan vecka eller möjligen någon månad vid varje tillfälle. Även vid dessa mer varaktiga betningar ha renarna uppehållit sig företrädesvis i Kvarnåns och Malmåns dalgångar. Ibland ha dock besöken skett utan egentligt uppehåll för betning av renarna.

Wik har hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med sina renar besökt dessa trakter. Särskilt erinrar sig Wik att han hört äldre personer omtala hurusom renarna tidigare ej så sällan åstadkom skada i orten å utestående starrfoder.

Hösjö den 25 februari 1958.

Lantbrukaren John Forsmark i Hösjö, född 1906.

Forsmark är född i Hösjö och har alltid varit bosatt därstädes.

I Forsmarks barndom och under åren därefter fram till mitten av 1920-talet besökte lappar med sina renar varje vinter Hösjö och de närliggande byarna Långåsens, Hösjöbergs och Trångåsens byområden samt områden, tillhörande ett antal byar, i trakten av bosättningen Västerkålen och Österkålen, allt i Ströms kommun, ävensom byarna Österåsens och Rudsjö byområden i Fjällsjö kommun. Samtidigt besöktes ofta det sålunda beskrivna området angränsande del av Löyberga byområde i Ströms kommun. Lapparna betade därvid i allmänhet renarna i dessa

trakter under längre eller kortare tid, ofta upp till 3 månader vid varje tillfälle. Särskilt trakten mellan Gåssjön och Hösjön i väster samt gränstrakterna mot Fjällsjö kommun i öster användes för renbetningen.

Från mitten av 1920-talet har besöksfrekvensen beträffande renarna avtagit och under 1930-talet inträffade en period, då besöken voro sparsamt förekommande. Därefter ha besöken blivit mer vanliga. Senast vintern 1957 betade lappar renar i dessa trakter.

Undantagsvis ha lapparna flyttat över nu nämnda trakter utan egentligt uppehåll för betning av djuren.

De lappar, som med sina renar besökt dessa trakter, ha varit från Frostvikens kommun. Så ha sedan åtskilliga år renskötande husbonden Anders Pålsson i Frostvikens mellersta lappby och hans anförvanter brukat beta renar härstädes.

Forsmark har hört äldre personer i orten omnämna att lappar även förr i tiden brukade vintertid med sina renar besöka dessa trakter.

Bredmon (Tännviken), Vågdalens by, den 16 augusti 1957.

Hemmansägaren Hartvig Hemmingsson i Bredmon, född 1897.

Hemmingsson har varit bosatt i Bredmon alltsedan han var tre år gammal.

Under Hemmingssons uppväxttid och senare ha lappar i stor utsträckning betat renar vintertid i trakterna mellan Bredmon, å ena, samt Fångsjön, Sporr sjön och Stamseleviken, å andra sidan. Dessa besök av lappar ha sedan undan för undan avtagit, och under de sista cirka 20 åren har, såvitt Hemmingsson har sig bekant, samlad renhjord icke förekommit i trakterna vid Bredmon.

Vågdalen den 16 augusti 1957.

f. kommunalfullmäktigeordföranden Nils Grönlund i Vågdalen, född 1890.

Grönlund är född i Vågdalen och har alltid varit bosatt därstädes.

Under Grönlunds uppväxttid hade lappar varje vinter renar å Vågdalens byområde, huvudsakligen i trakten mot Sporr sjön och Stamseleviken. Emellertid har renarnas uppehåll därstädes varit kortvarigt och trakten har huvudsakligen använts som flyttningsled. Först när renarna kommit till trakten av Onsjön (Ströms och Fjällsjö kommuner) kan den egentliga betningen anses ha börjat.

Emellertid ha besöksfrekvensen inom Vågdalens by undan för undan avtagit, och under de sista cirka 5 åren ha lappar ej haft renar därstädes. Grönlund har sig dock bekant att renar vintern 1955 betats å närliggande mark inom Risselåsvallens by.

Såvitt Grönlund har sig bekant ha allenast lappar i Frostvikens mellersta lappby betat renar i dessa trakter.

Stamsele den 17 oktober 1957.

Hemmansägaren Alfred Andersson i Stamsele, född 1902.

Andersson är född i Stamsele och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Andersson minns tillbaka i tiden och fram till mitten av 1940-talet ha lappar något år då och då med sina renar vintertid besökt Stamsele byområde. Såvitt Andersson har sig bekant ha renar icke därefter uppehållit sig inom byområdet.

Vid de tillfällena, då lapparna haft renar i dessa trakter, ha de i allmänhet endast flyttat med djuren över byområdet. Sådan flyttning har skett under förjulsintern vid färd ned till vinterbetestrakterna liksom vid återflyttningen till fjällen under vårvintern. Vid flyttningen till vinterbetestrakterna har färdleden ofta gått längs Stamseleviken.

Då betning av renarna förekommit har detta vid varje tillfälle skett allena en eller annan vecka, företrädesvis i trakten söder om Stamseleviken.

Andersson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden ofta om vintrarna haft renar i dessa trakter.

Täxan den 17 oktober 1957.

Lägenhetsägaren Anders Eriksson i Täxan, född 1897.

Eriksson är född i Täxan och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Eriksson minns ha lappar praktiskt taget varje vinter med sina renar besökt Täxans byområde. Under de senaste 7 å 8 åren ha emellertid, såvitt Eriksson har sig bekant, lappar icke haft renar i dessa trakter.

Vid nedflyttningen från fjällen under förjulsintern ha renarna i allmänhet stannat och betat i trakten under en och annan vecka samt understundom upp till cirka två månaders tid. Betningen har därvid huvudsakligen skett å markområdena mellan Vängelälven i norr och bebyggelsen i Täxans by i söder. Undantagsvis ha renarna även betat inom den närbelägna byn Stamåsens byområde. Något år då och då ha renarnas flyttningsstråk vid färden upp till renbetesfjällen under vårvintern gått över Täxans byområde. Mer sällan har återflyttningen till fjällen skett över Stamåsens byområde.

Eriksson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar även förr i tiden i stor utsträckning haft renar vintertid i dessa trakter.

Hotagens kommun.

Gunnarvattnet den 7 augusti 1957.

Handlanden John Jonasson i Gunnarvattnet, född 1899.

Jonasson är född i Gunnarvattnet och har alltid varit där bosatt.

Jonasson har ej själv iakttagit eller hört andra personer berätta att samlade renhjordar någonsin förekommit inom markområdena tillhörande Gunnarvattnets

by. Däremot ha, så länge Jonasson minns, strövreningar, tillhörande lappar i Hotagens lappby, sommartid och i viss mån även vintertid uppehållit sig å byområdet. Denna strövning av renar in på nämnda område anser Jonasson ha tilltagit under senare år.

Hotagenlapparnas flyttningar från renbetesfjällen norr om Gunnarvattnets by ned till vinterbetestrakterna samt återflyttningen därifrån går sålunda ej över byns mark. Jonasson har sig emellertid bekant att dessa lappar åtminstone vissa år flytta med sina renar öster om Gunnarvattnets by över mark, tillhörande Valsjöbyn.

Valsjöbyn den 7 augusti 1957.

Hemmansägaren Hans A. Hansson i Valsjöbyn, född 1899.

Hansson är född i Valsjöbyn och har alltid varit bosatt därstädes.

Lappar, tillhörande Hotagens lappby, ha så länge Hansson minns då och då med sina renar besökt Valsjöbyns område. Tidigare och till mitten av 1920-talet betade lapparna ofta renarna, när de om hösten lämnade renbetesfjällen, dels i de norra trakterna av Valsjöbyns markområde och söderut till trakten mellan bebyggelsen i Valsjöbyn och Valsjöns utlopp dels ock å områdena väster om sistnämnda trakt mot Rörsjöarna. Emellertid ha lapparna i Hotagens lappby - andra lappar ha ej, såvitt Hansson har sig bekant, betat renar inom Valsjöbyns byområde - sedan omkring 30 år icke haft renar i samlad hjord inom Valsjöbyn förutom å områdena i byns nordöstra del, som de ett och annat år använt om hösten som flyttningsled vid färden till vinterbetestrakterna.

Hansson har ej själv iakttagit eller hört talas om att lappar under de allra senaste åren betat renar inom Valsjöbyns markområden.

Hotagen den 31 maj 1958.

Kyrkvärden Edvard Gruvelgård i Hotagens by, född 1916.

Gruvelgård är född i Hotagens by och har alltid varit bosatt därstädes.

I Gruvelgårds barndom besökte lappar, tillhörande Hotagens lappby, med sina renar praktiskt taget varje vinter Hotagens byområde och angränsande mark inom Skogsjö by. Vid dessa tillfällen betade lapparna renarna i dessa trakter i allmänhet under några dygn vid varje tillfälle, men ofta flyttade lapparna över trakten med renarna utan egentligt uppehåll för betning av djuren. Frekvensen av dessa besök avtog redan efter några år och sedan början av 1930-talet ha lappar med sina renar besökt dessa trakter endast sporadiskt med i allmänhet flera års mellanrum.

En eller två vintrar i mitten av 1930-talet samt vintern 1951 betade lappar renar i dessa trakter under längre tid varje gång, år 1951 under flera månader. Vid detta senare tillfälle hade lapparna renarna å bl.a. Hotagens östra byområde och angränsande mark inom Flintens by.

Tidigare, då biltrafiken å vägen Valsjöbyn-Krokom var mindre livlig, gingo flyttningarna över trakten i allmänhet efter denna väg. Sedan har flyttningen ofta skett å Hotagsjöns is eller över landområden öster om denna sjö.

Flyttningarna över trakten har i allmänhet ägt rum under den tidigare delen av vintern, mer sällan under senvintern, då endast vid några tillfällen mindre renfloccar iakttagits i trakten.

Endast lappar, tillhörande Hotagens lappby, ha under den tid, som Gruvelgård minns, med sina renar besökt dessa trakter.

Hemmansägaren Anders Persson i Hotagens by, född 1889.

Persson är född i Hotagens by och har alltid varit bosatt därstädes.

I Perssons ungdom besökte lappar med sina renar vintertid ofta Hotagens och Flintens byområden och betade renarna därstädes någon tid vid varje tillfälle.

Lapparna bodde i allmänhet under bevakningen av renarna i skogskojor och kåtor.

Sedermåra har frekvensen av lapparnas besök med renar avtagit och flyttning med djuren över trakten utan egentligt uppehåll för betning av dem har blivit mer vanlig.

Till fram på 1920-talet funnos några hundra meter från sjön Stor-Gruvelns norra strand lämningar efter kåtor, som lapparna använt sig av under bevakningen av renar i trakten.

Rörvattnet den 8 augusti 1957.

Lantbrukaren Olof Pålsson i Rörvattnet, född 1877.

Pålsson är född i Rörvattnet och har alltid varit bosatt därstädes.

Under Pålssons uppväxttid och in på 1920-talet betade lappar, tillhörande Offerdals lappby, ett och annat år å senhösten före den egentliga flyttningen ned till vinterbetestrakterna i samband med renslakt sina renar någon kortare tid å Rörvattnets byområde väster om sjön Rörvattnet och i trakten av gården Nöjden. Pålsson har ej själv iakttagit eller hört andra berätta att lappar sedan dess betat renar inom Rörvattnets by.

Emellertid har Pålsson av personer, som levat tidigare, erfarit att lappar förr i tiden i tämligen stor utsträckning betat renar i Rörvattnet. Lämningar efter kåtplatser ha ock tidigare kunnat iakttagas å några platser vid sjön Rörvattnet ävensom på ett ställe vid vägen Rörvattnet-Rötviken.

Häggsjön den 8 augusti 1957.

Lantbrukaren Olof Eriksson i Norrvik, Häggsjön, född 1896.

Eriksson är född i Norrvik och har alltid varit bosatt därstädes.

Tidigare ha lappar, tillhörande Hotagens lappby, betat renar inom Häggsjöns byområde, men renbetning därstädes har, såvitt Eriksson har sig bekant, icke förekommit åtminstone på de sista 20 åren i annan mån än att en och annan ströv-

ren kunnat iakttagas inom byn. Vid de tillfällena, då samlade renhjordar betat på Håggsjöns byområde, har detta skett ibland på Botelnäset och ibland i trakten av Blackbergen, belägna norr om bebyggelsen i byn.

Den lapp, som senast förde renar på bete inom Håggsjöns byområde, hette - såvitt Eriksson kan erinra sig - Torkel Nilsson.

Bakvattnet den 29 mars 1958.

Pensionatsinnehavaren Eric Karlsson i Bakvattnet, född 1901.

Karlsson har varit bosatt i Bakvattnet sedan sin späda barndom (sedan år 1902).

Så länge Karlsson minns ha lappar med sina renar vid enstaka tillfällen vintertid med i regel flera års mellanrum besökt Bakvattnets byområde. Lapparna ha därvid endast flyttat med renarna över nämnda område utan egentligt uppehåll därstädes för betning av djuren. Såvitt Karlsson har sig bekant ha lappar med renar ej besökt byområdet under de senaste cirka 10 åren.

Flyttningsleden har gått från de närbelägna renbetesfjällarna i Offerdals kommun över trakten väster om sjön Bakvattnet till Åkersjöns byområde (Föllinge kommun). Ungefär lika ofta har återflyttningen till renbetesfjällarna under vårvintern skett efter samma led i motsatt riktning.

Karlsson har sig bekant att lappar vid ett tillfälle en förjulsvinter omkring år 1950 under något dygn hade renar i trakterna vid Stora och Lilla Djupvattnet öster om Bakvattnets by på Skärvångens byområde (Föllinge kommun).

Endast lappar i Offerdals lappby ha under den tid Karlsson minns med sina renar besökt dessa trakter.

Karlsson har ej hört äldre personer i orten uttala sig om lappars med renar förekomst vintertid i dessa trakter förr i tiden.

Kalls kommun.

Sundet den 1 augusti 1957.

Handlanden Nils Söderqvist i Sundet (Segerdalens by), född 1902.

Söderqvist har varit bosatt i Sundet sedan år 1945.

Under den tid, Söderqvist varit bosatt i Sundet, har han ej iakttagit att lappar med sina renar vistats i trakten i annan mån än att lappar, tillhörande Kalls lappby, vissa år under oktober och november månader samlat strövrekar i trakterna mellan Sundet och den norr därom belägna sjön Äcklingen. Denna insamling av renarna förmodar Söderqvist ha utgjort en förberedelse för flyttningen till vinterbetestrakterna.

Lappar ha sålunda Söderqvist veterligt under den tid han bott i Sundet ej flyttat till eller från vinterbetestrakterna förbi Sundet eller trakten därinför. Emellertid har Söderqvist av andra personer erfarit att lapparna i Kalls

lappby tidigare använt områdena vid Sundet som flyttningsväg. Numera flytta lapparna i denna lappby - andra lappar är det här ej fråga om - enligt vad Söderqvist har sig bekant till sina söder om sjön Anjan belägna vinterbetestrakter med användande av trakterna väster om nämnda sjö som flyttningsled.

Beljom den 10 februari 1958.

Skogvaktaren Petrus Hallgren i Beljom, född 1899.

Hallgren har varit bosatt i Beljom sedan år 1951.

Under de år, Hallgren bott i Beljom, ha lappar varje vinter med sina renar besökt Beljoms byområde och därvid flyttat över detsamma utan egentligt uppehåll för betning av djuren såväl vid färd åt söder till vinterbetestrakterna som vid återflyttningen till renbetesfjällen under vårvintern.

Böle den 10 februari 1958.

Lantbrukaren Henning Hemmingsson i Böle, född 1881.

Hemmingsson har varit bosatt i Böle sedan sin spädaste barndom (år 1884).

Under Hemmingssons pojkår besökte lappar (Per Pålsson, Jo Pålsson m.fl.) med sina renar praktiskt taget varje vinter Granbergsfallets, Beljoms, Böle, Slätte och Sulvikens byområden mellan Juveln och Kallsjön samt betade djuren i dessa trakter någon månads tid vid varje tillfälle. Sedan dessa lappar efter en del år genom olyckliga omständigheter förlorat alla sina renar, blev det under åtskilliga år uppehåll i lappars besök med renar vintertid i trakten.

Omkring senaste sekelskiftet eller något senare började emellertid lappar (Jakob Fjällberg m.fl.) med renar åter besöka dessa trakter och beta djuren här en eller annan vecka i stort sett varje år under flyttning vid nyårstiden ned till vinterbetestrakterna. Vid betningen uppehöll sig renarna huvudsakligen å Beljom, Böle, Slätte och Sulvikens byområden, i all synnerhet i trakten av Tyckelvalen. Återfärden under vårvintern till renbetesfjällen skedde över samma trakt. Dessa besök vid flyttningen till och från vinterbetestrakterna ha sedan fortsatt varje år.

Äldre personer i orten ha för Hemmingsson omnämnt att lappar även förr i tiden brukade vintertid med sina renar besöka dessa trakter.

Vassnäs den 10 februari 1958.

Hemmansägaren Karl Kalldal i Smedjeviken, född 1895.

Kalldal är född i Ö.Kjoland och bodde där till år 1931, då han flyttade till Smedjeviken, varefter han alltså är bosatt.

Så länge Kalldal minns ha lappar, tillhörande Kalls lappby, med renar under en stor del av vintern besökt trakterna av Digernäset, V.Kjoland, Ö.Kjoland och Smedjeviken ävensom V.Flanders och Äggsjöns i Åre kommun byområden. Därvid ha lapparna betat renarna företrädesvis å fjällen Sundsvalen, Överängsvalen, Veli-

valen och Blåskalfjället ävensom å Flanderstöten (Kalls och Åre kommuner).

Kalldal har hört äldre personer i orten omnämna att lappar även förr i tiden brukade vintertid med sina renar besöka dessa trakter.

Sulviken den 10 februari 1958.

Arrendatorn Mikael Sefaniasson i Sulviken, född 1881.

Sefaniasson har varit bosatt i Ytteräng åren 1902-1908, i Bergsjöedet 1908-1912 och sedan dess i Sulviken, allt i Kalls kommun.

Sedan omkring år 1910 ha lappar med sina renar praktiskt taget varje vinter besökt Sulvikens byområde ävensom de intilliggande byarna Slätte, Böle och Konäs områden vid flyttningen ned till vinterbetestrakterna vid nyårstiden ävensom vid återflyttningen till renbetesfjällen under vårvintern. Vid flyttningen till vinterbetestrakterna ha lapparna betat renarna härstädes under några veckor eller kortare tid vid varje tillfälle, företrädesvis i trakten av Finningsvalen, Tyckelvalen, Skulberget, Gåstjärnvalen och Storvalen (s.k. Killingskalsberget).

Såvitt Sefaniasson har sig bekant ha i övrigt under den tid, han bott i trakten, lappar med sina renar icke besökt dessa markområden.

Äldre personer i orten ha för Sefaniasson omnämnt att lappar förr i tiden med sina renar brukat vintertid besöka dessa trakter. Sefaniasson har själv tidigare iakttagit lämningar efter gamla kåtaplatser invid bebyggelsen i Sulvikens by ävensom å områden i östra ändan av Tyckelvalen. Dessa lämningar finnas emellertid ej längre kvar.

Konäs den 10 februari 1958.

f. nämndemannen Sven Christensson i Konäs, född 1893.

Christensson har varit bosatt i Konäs sedan år 1930.

Under den tid, Christensson varit bosatt i Konäs, ha lappar med sina renar praktiskt taget varje vinter besökt östra delarna av Konäs och de intilliggande byarna Vassnäs och Rörs byområden. Något egentligt uppehåll för betning av renarna i nämnda områden har emellertid ej förekommit.

Såvitt Christensson har sig bekant har denna flyttning med renar över trakten förekommit under nyårstiden eller senare vid lapparnas färd med renarna till vinterbetestrakter i söder.

Berge den 10 februari 1958.

Lantbrukaren Sigvard Granli i Berge, född 1920.

Granli har varit bosatt i Berge sedan år 1947.

Sedan Granli bosatte sig i Berge ha lappar med renar ett och annat år under de senaste åren besökt Berge och den intilliggande byn Grötöms byområde, därvid lapparna utan uppehåll för betning av renarna vid nyårstiden eller något senare flyttat med djuren över trakten och vidare åt söder över Kallsjön samt under

vårvintern återvänt med renarna efter samma led.

Granli har hört omtalas att lappar vid något tillfälle vintertid för åtskilliga år sedan flyttat med renar förbi bebyggelsen i Berge åt söder efter vägen mot Bonäshamm.

Huså den 12 februari 1948.

Lantbrukaren August Forss i Huså, född 1886.

Forss är född i Huså och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Forss minns ha lappar, tillhörande Kalls lappby, med sina renar ett och annat år vintertid besökt den västliga delen av Huså byområde och mer sällan även de östliga trakterna därav ned mot Kallsjön. Därvid ha lapparna betat renarna under längre eller kortare tid vid varje tillfälle i dessa trakter och samtidigt å myrmarkerna söder därom å Fävikens byområde.

Under de senaste 6 å 7 åren ha lappar, tillhörande annan lappby än Kalls lappby, flyttat med renar dels vid nyårstiden eller senare från trakten av Berge och Grötom över Kallsjön och vidare över Huså byområde samt längre åt söder dels under vårvintern vid återflyttning till renbetesfjällen efter samma led i motsatt riktning.

Forss erinrar sig att lappar (Jo Pålsson och Per Pålsson) under bevakning av renar år 1896 bott i Huså. Senare år ha under samma förhållanden renskött husbonden i Sösjö lappby Klemens Klemetsson (år 1951) och renskött husbonden i Kalls lappby Gustaf Mattsson (år 1954) bott därstädes.

Forss har hört äldre personer i orten omnämna att lappar även förr i tiden brukat vintertid med renar besöka dessa trakter.

Sölsfved den 11 februari 1958.

Lantbrukaren Rudolf Larsson i Sölsfved, född 1895.

Larsson har från år 1905 periodvis varit bosatt i Sölsfved och sedan år 1927 oavbrutet.

Larsson har sig ej bekant att lappar med renar under den tid han minns besökt Sölsfveds byområde förrän en vinter i mitten av 1910-talet, då lappar en eller annan månad betade sina renar å östra delen av byområdet i trakten mot Kroksvalen. Med dessa besök ha lapparna sedan dess fortsatt praktiskt taget varje vinter.

Vid ett eller ett par tillfällen för 4 å 5 år sedan ha lappar över någon natt haft renar å Storholmen i Kallsjön å Sölsfveds byområde.

Äldre personer i orten ha för Larsson omnämnt att lappar förr i tiden brukat vintertid ha renar i dessa trakter.

Fävikén den 12 februari 1958.

Godsägaren Bernhard Mona i Fävikén, född 1885.

Mona har varit bosatt i Fävikén sedan år 1916.

Under de första åren, sedan Mona bosatt sig i Fävikén, besökte lappar med renar icke denna bys område. Från mitten av 1920-talet ha emellertid lappar, tillhörande Kalls lappby, praktiskt taget varje vinter under något dygn besökt byområdet, företrädesvis de västliga delarna därav men understundom även de östliga.

Vid ett och annat tillfälle, företrädesvis under senare år, ha dessutom lappar, förmodligen tillhörande annan lappby än Kalls lappby, med renar besökt trakten. Dessa lappar ha i januari månad flyttat med renar över Kallsjön från trakten av Krok och Grötom till Fävikéns byområde och vidare efter vägen mot Bonäshamn samt under vårvintern återvänt med renarna i motsatt riktning.

Mona har icke hört äldre personer i orten omnämna att lappar med renar förr i tiden besökt dessa trakter vintertid.

Krok den 11 februari 1958.

Lantbrukaren Johan Eriksson i Krok, född 1903.

Eriksson är född i Krok och har alltid varit bosatt därstädes.

Eriksson har sig ej bekant att lappar med renar under den tid han minns besökt Kroks byområde förrän vintern 1911, då lappar flyttade över trakten med renar från markområdena vid Kroksvalen förbi bebyggelsen i Kroks by och därifrån söderut över Kallsjön. Dessa flyttningar pågingo sedan under 4 à 5 år i följd. I allmänhet skedde återflyttningen med renarna under vårvintern efter samma led i motsatt riktning.

Sedan - efter omkring år 1917 - ha lappar med renar även besökt dessa trakter. Besöken ha skett praktiskt taget varje år. Därvid ha lapparna stannat med renarna och betat dem i trakterna omkring Kroksvalen å Kroks och Sölsveds byområden. Till en början skedde betningen under en eller annan månads tid vid varje tillfälle. Emellertid ha besöken under de senaste cirka 20 åren i allmänhet varit mer kortvariga och vissa år pågått under endast ett eller annat dygn.

Eriksson har hört äldre personer i orten omtala att lappar förr i tiden brukade vintertid ha renar i dessa trakter. Så har Erikssons moder fru Brita Kristina Johansson, som är född år 1867 och som ännu lever, för Eriksson berättat hurusom renskötande lappar åren omkring år 1890 vid bevakning vintertid av renar bodde i kåtor vid Lidtjärn å Kroks byområde.

Brattäggen den 11 februari 1958.

Lantbrukaren Johan Johansson i Brattäggen, född 1907.

Johansson är född i Brattäggen och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Johansson minns ha lappar med sina renar praktiskt taget varje

vinter besökt östra delen av Brattäggens byområde i trakten av Semelådalen. Från början betade lapparna renarna därstädes under någon månads tid vid varje tillfälle, men sedan cirka 20 år ha lapparna endast flyttat med renarna över trakten utan egentligt uppehåll för betning av djuren.

Under några av de senaste åren ha lappar vid nyårstiden flyttat med renar även efter vägen förbi bebyggelsen i Brattäggens by åt sydväst mot trakten av Blåmyran & Fävikens byområde.

Offerdals kommun.

Höjden den 19 juni 1958.

Arrendatorn Sven Edfelt i Höjden, född 1905.

Edfelt är född i Höjden och har alltid varit bosatt därstädes med undantag av åren 1929-1932.

I Edfelts ungdom besökte lappar med sina renar alla vintrar Höjdens och de närbelägna byarna Frankrike, Åkrokens, Ytteroldens och Västsjöns byområden i Offerdals kommun samt Kälens byområde i Kalls kommun. Därvid flyttade lapparna med renarna över dessa trakter utan egentligt uppehåll för betning av djuren dels vid jultiden under färden ned till vinterbetestrakterna dels ock under vårvintern vid återfärden till fjällen. Med dessa regelbundet återkommande besök ha lapparna alltsedan Edfelts barndom fortsatt.

Så länge Edfelt minns ha lappar ett och annat år en tid före jul brukat anordna rensläkt bl.a. & inägorna i Höjdens by.

Edfelt har hört äldre personer i orten omnämna att lappar även förr i tiden brukat vintertid med sina renar besöka dessa trakter.

Finnsäter den 18 juni 1958.

Hemmansägaren Erik Tängström i Finnsäter (Rännöns by), född 1890.

Tängström är född i Rännön och har alltid bott därstädes.

I Tängströms barndom besökte icke lappar med sina renar Rännöns byområde eller trakten däromkring. Renskötande lappar hade tidigare bott i den närbelägna lappboplatsen Jänsmässholmen, men genom rovdjurens härjningar bland renarna och andra orsaker hade renskötseln därstädes vid denna tid upphört. Under de första åren av 1900-talet kommo emellertid renskötande lappar från Frostviken till Jänsmässholmen. Sedan dess ha lappar årligen vintertid med sina renar besökt trakten av Finnsäter och den närbelägna byn Backens byområden samt angränsande trakter.

Besöken ha skett dels vid jultiden - tidigare redan i november månad - i samband med flyttningar med renar längre ned mot vinterbetestrakterna, dels ock under vårvintern vid återflyttningen till fjällen. Vid besöken under den tidigare delen av vintern ha lapparna stannat med renarna i trakten och betat dem

därstädes under 2 å 3 veckors tid vid varje tillfälle. Under de två sista åren, då slakt av renar anordnats i Jänsmässholmen innan flyttningen till vinterbetes-trakterna påbörjats, ha dessa besök blivit kortvarigare.

Vid betningen ha renarna i stor utsträckning uppehållit sig å trakterna norr om Landösjöns nordvästra ända inom Rännöns, Backens, Vejmons och Fiskvikens byområden.

Under vårvintern, då återflyttningen skett till fjällen, har egentligt uppehåll i trakten för betning av renarna ej förekommit.

Tängström har hört äldre personer i orten omnämna att lappar även förr i tiden brukat vintertid med sina renar besöka dessa trakter.

Lämningar efter kåtaplatser finnas fortfarande inom Rännöns byområde å skilda platser norr om bosättningen i Finnsäter. Tidigare under Tängströms tid ha lappar bott i kåtor i trakten vid bevakningen av renarna. Därefter - men ej under de senaste åren - ha lapparna bott hos den bofasta befolkningen i Finnsäter i samband med betningen av renarna.

Trången den 11 oktober 1957.

Handlanden Olof Göransson i Trången inom Fiskvikens by, född 1887.

Göransson är född i Trången och har alltid bott därstädes.

Så länge Göransson minns ha lappar praktiskt taget varje vinter haft renar inom Fiskvikens och den intilliggande byn Vejmons byområden. Under Göranssons uppväxttid stannade renarna i dessa trakter vid varje tillfälle ofta en eller flera månader. Sedermera ha deras uppehåll å byområdena blivit kortare och vara numera i allmänhet endast någon vecka. Vintern 1957 uppehöll sig renar senast å dessa trakter.

Å här nämnda byområden ha renarna hållit till företrädesvis mellan vägen Rönöfors-Landön, å ena, och Landösjön, å den andra sidan. Renarna ha i mindre omfattning även betat å områdena norr om nämnda väg.

Göransson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden i stor utsträckning om vintrarna haft renar i dessa trakter.

Rännön (Rönöfors) den 18 juni 1958.

Tillsynsmannen vid lappväsendet Magnus Rönögård i Rännön, född 1899.

Rönögård är född i Rännön och har alltid varit bosatt därstädes.

I Rönögårds ungdom besökte lappar med sina renar varje vinter Rännöns (med bosättningen Finnsäter) och de närbelägna byarna Aspbackens, Björnnäsets, Brändbodarnas, Backens, Vejmons och Fiskvikens byområden ävensom den till fastigheter å Rödön (Rödöns socken) hörande fyllnadsjorden Vike. Med dessa regelbundet återkommande besök ha lapparna alltsedan dess fortsatt.

Tidigare skedde besöken under november månad eller något senare, men numera äga de rum först vid jultiden. Vid besöken ha renarna betats i dessa trakter un-

der någon veckas tid eller undantagsvis under någon månads tid vid varje tillfälle, innan flyttning med djuren skett vidare mot söder. Betningen har försiggått överallt där lämpligt bete funnits för renarna. I stor utsträckning ha renarna betats å Brändbodarnas och Backens byområden.

Även vid återflyttningen till fjällen under vårvintern ha lapparna färdats med sina renar över trakten. Denna flyttning har dock ägt rum utan egentligt uppehåll för betning av renarna.

Vid besöken under den tidigare delen av vintern ha lapparna ofta - dock i mindre utsträckning under senare år - slaktat renar å den s.k. Rotnilsflon å Aspbackens byområde samt å den s.k. Höflon å Backens byområde ävensom å Rännöns bys inägor.

Rönnögård har hört äldre personer i orten omnämna att lappar även förr i tiden brukat med sina renar besöka dessa trakter vintertid.

Vid besöken ha lappar tidigare - ej under de senaste cirka 10 åren - då och då under bevakningen av renarna bott hos den bofasta befolkningen i Backens och Rännöns byar.

På förfrågan, vad Rönnögård hade sig bekant om lappars uppehåll med renar vintertid i trakten öster om sjön Häggsjön i Hotagens och Föllinge kommuner samt sjöarna Skärvångssjön och Gysen i Föllinge kommun, uppgav denne att han vid jultiden vintrarna 1936 och 1937 besökt nämnda trakter för övervakning av lappars flyttning med renar från fjällen till vinterbetestrakterna samt att lappar, tillhörande Hotagens lappby, vid dessa tillfällen betat renar därstädes.

Enarsvedjan den 11 oktober 1957.

Hemmansägaren Erik Rosén i Enarsvedjan, född 1893.

1.

Rosén är född i Enarsvedjan och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Rosén minns ha lappar haft renar varje vinter inom Enarsvedjans och de närliggande byarna Anvågens, Brattmons och Rismons byområden. I regel ha lapparnas uppehåll i dessa trakter vid varje tillfälle varat en eller annan vecka och upp till en månad. Renarna ha inom byområdena betats företrädesvis å floarna och tallmoarna mellan vägen Rönnöfors-Landön, å ena, och Landösjön, å den andra sidan. Betning har även förekommit å trakterna norr om bebyggelsen i nämnda byar.

Såvitt Rosén har sig bekant ha endast renhjordar, tillhörande lappar i Ofverdals lappby, uppehållit sig i dessa trakter.

Rosén har hört äldre personer i orten omnämna att lappar även förr i tiden i stor utsträckning haft renar å här nämnda markområden.

Gärde den 9 oktober 1957.

Hemmansägaren Anders Larsson i Gärde, född 1907.

Larsson är född i Gärde och har alltid varit bosatt därstädes.

Under den tid Larsson minns ha lappar haft renar inom Gärde byområde till år 1943. Därefter ha, såvitt Larsson har sig bekant, renar icke uppehållit sig därstädes. Före år 1943 hade lappar renar å området nästan varje vinter. Endast vid några tillfällen ha emellertid lapparna här betat renarna; i övrigt har flyttning med renarna över byområdet ägt rum. Då betning förekommit å byområdet har detta skett å den del därav, som ligger norr om Gärdessjön.

Vid lapparnas flyttning med renarna över byområdet, som i allmänhet ägt rum å förjulsvintern, har flyttningsstråket gått från trakten av Västsjön samt vidare förbi Gärdessjön mot trakten av Getan (Alsens kommun).

Larsson har hört äldre personer i orten omtala, att lappar även förr i tiden hade renar vintertid i dessa trakter, därvid lapparna vid betningen av renarna brukade bo i kåtor i trakten väster om Gärdessjön inom Alsens kommun.

Kävåsen den 9 oktober 1957.

Hemmansägaren Olof Eriksson i Kävåsen, född 1899.

Eriksson är född i Kävåsen och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Eriksson minns ha lappar ett eller annat år haft renar vintertid inom Kävåsens och de intilliggande byarna Liens och Oxböle byområden, förmodligen oftare inom Liens by än inom de två andra byarna. Lapparna ha företrädesvis allénast flyttat med renarna över dessa områden. I trakten av Lien ha lapparna tidigare - för mer än cirka 30 år sedan - ibland stannat med renarna någon månad, varvid dessa i första hand betats i trakten av Jälltjärn. Väster om bebyggelsen i Kävåsen och söder om Nästsjön å markområden, tillhörande Tångeråsens by, har betning av renarna vid ett och annat tillfälle skett under något dygn.

Renflyttningarna över dessa trakter ha mest ägt rum under förjulsvintern vid färden ned till vinterbetestrakterna. Flyttningsstråken ha gått väster om bebyggelsen i Kävåsens och Oxböle byar. Till Liens byområde har flyttningsvägen gått antingen efter vägen från Kävåsen eller ock från norr efter Landösjön. Färdleden vidare från trakten av bebyggelsen i Lien har i allmänhet gått över trakten av Jälltjärn och Bredbysjön.

Senast vintern 1954 använde lappar ifrågavarande trakter som flyttningsled.

Eriksson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar även förr i tiden flyttat med renar över Kävåsens, Liens och Oxböle byområden.

Kittelberget den 11 oktober 1957.

Hemmansägaren Olof Engstedt i Kittelberget under Landöns by, född 1894.

Engstedt är född i Kittelberget och har alltid varit där bosatt med undantag av åren 1919-1926.

Under den tid, Engstedt kunnat iakttaga förhållandena i förevarande avseende vad beträffar Landöns bys västra område (Kittelberget), ha lappar haft renar därstädes praktiskt taget varje vinter. Tiden för renarnas uppehåll har varierat;

ibland ha de betat i trakten upp till cirka 3 månader. Nästan hela vintern 1946/47 betades renar därstädes.

I trakten av Kittelberget har betningen av renarna skett huvudsakligen inom Landöns byområdes norra delar och längre mot norr inom de mot Föllinge kommun gränsande markområdena.

Engstedt har hört äldre ortsbor berätta att lappar förr i tiden i stor utsträckning haft renar i dessa trakter.

Landön den 11 oktober 1957.

Hemmansägaren Olof V. Nilsson i Landön, född 1914.

Nilsson är född i Landön och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Nilsson minns ha lappar praktiskt taget varje vinter haft renar inom Landöns byområde.

Tidigare ha renarna nästan varje vinter under längre eller kortare tid betats inom byområdet. Under de sista cirka 10 åren ha betesperioderna blivit kortare och en eller annan vinter stanna numera renarna inom byområdet endast någon vecka.

Flomarkerna och tallmoarna öster om bebyggelsen i Landön ha alltid i stor utsträckning använts som betestrakt. Även de norra byområdena ha utgjort omtäckta betesmarker.

Efter regleringen av Landösjön ha höjderna norr om bebyggelsen i Landön mer än tidigare använts som färdled vid flyttningen till och från vinterbetestrakterna. Vägen Rönnöfors-Landön, som första åren efter Landösjöns reglering inom ifrågakvarande trakt använts som flyttningsled, har på grund av den ökade trafiken å vägen numera måst övergivas som sådan, vilket - förutom regleringen av Landösjön - medfört ökad flyttning med renarna över Landöns bys norra markområden.

Nilsson har hört äldre personer i orten omtala att lappar förr i tiden i stor utsträckning hade renar vintertid inom Landöns byområde. Nilssons fader f. hemmansägaren Nils Olofsson i Landön har berättat för Nilsson huruvida lappar förr i tiden under vinterbetningen av renarna bodde i kåtor vid Åkerån inom Landöns byområde.

Såvitt Nilsson har sig bekant ha allenast renhjordar, tillhörande lappar i Offerdals lappby, uppehållit sig vintertid i här nämnda trakter.

Tångeråsen den 9 oktober 1957.

Hemmansägaren Johan Göransson i Tångeråsen, född 1894.

Göransson har varit bosatt i Tångeråsen sedan år 1922.

Under hela den tid, Göransson varit bosatt i Tångeråsen, ha lappar haft renar inom Tångeråsens byområde i stort sett varje vinter; dels ha renarna betat å området dels ock ibland endast flyttat över detsamma. Frekvensen av renarnas uppehåll i dessa trakter synes undan för undan ha tilltagit.

Betningen av renarna har i allmänhet förekommit å markområdena mellan bebyggelsen i Tångeråsens by och Landösjön, särskilt i trakten av Nästsjön.

Flyttningen med renarna över Tångeråsens byområde har i allmänhet skett under vårvintern vid färden upp till renbetesfjällen, oftast efter vägen Kävåsen-Gärde.

Göransson har ej hört äldre personer omnämna att lappar förr i tiden hade renar vintertid i dessa trakter.

Hållan den 9 oktober 1957.

Hemansägaren Gabriel Blom i Hållan, född 1904.

Blom är född i Hållan och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Blom minns ha lappar med ett eller några års uppehåll haft renar vintertid å Hållans och de intilliggande byarna Söderåsens och Önets byområden.

Emellertid kan Blom erinra sig allenast ett tillfälle, då renarna stannat i trakten så lång tid som en vecka, nämligen en vinter i mitten av 1910-talet, när lapparna hade anordnat rensläkt invid bebyggelsen i Söderåsens by. I övrigt ha lappar allenast flyttat med renar över nämnda byars områden, företrädesvis vid färden upp till fjällen under senvintern. Flyttningsstråket har i stort sett gått från Hållsjön eller trakten av denna sjö åt norr till trakten väster om bebyggelsen i Hållan samt vidare förbi Hålltjärn och Hålltjärn. Förjulsintern 1928 iakttog Blom att lappar flyttade med renar mellan berget Tritten och bebyggelsen i Hållans by.

Under de tre senaste vintrarna (1955-1957) ha lappar icke haft renar i dessa trakter.

Bloms fader, som bosatte sig i Hållan år 1895, har för Blom berättat att lappar även förr i tiden hade renar vintertid i dessa trakter.

Vå i den 10 oktober 1957.

Hemmansägaren Per Persson i Vågen, född 1895.

Persson har varit bosatt i Vågen sedan år 1929.

Under hela den tid, Persson varit bosatt i Vågen, ha lappar brukat ha renar vintertid inom Vågens byområde, dock ofta med ett eller flera års mellanrum. Såvitt Persson har sig bekant ha lappar haft renar å byområdet senast vintern 1954.

Renarnas uppehåll å byområdet har vid varje tillfälle varit kortvarigt och i allmänhet räckt allenast ett eller annat dygn. Renarna ha företrädesvis uppehållit sig i trakten väster om Gärdesån.

Almåsen den 9 oktober 1957.

Hemmansägaren Johan Allmer i Almåsen, född 1895.

Allmer är född i Almåsen och har alltid varit bosatt därstädes.

Lappar ha icke haft renar under den tid, Allmer minns, inom Almåsens eller de intilliggande byarna Ekebergs, Bäckens, Grötoms och Edsböle byområden i annan mån än att renskötande husbonden i Sösjö lappby Jacob Fjällberg för mer än 20 år sedan flyttade med renar 6 à 7 gånger under ett 20-tal år vid jultiden ned till vinterbetestrakterna över ifrågavarande trakter. Flyttningsleden gick från trakten av Acksjön till trakten av Almåsatjärn och vidare mot Mussjön.

Allmer har ej hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden haft renar i dessa trakter.

Bredbyn den 10 oktober 1957.

Poststationsföreståndaren Gustaf Brandén i Bredbyn, född 1912.

Brandén har varit bosatt i Bredbyn sedan han var 3 år gammal.

Under hela den tid Brandén minns ha lappar haft renar vintertid inom Bredbyns och den intilliggande byn Bergs byområden. Något eller några års avbrott i renarnas vistelse i dessa trakter har emellertid varit vanligt.

I allmänhet ha trakterna nyttjats som flyttningsled. Någon vinter då och då ha dock renarna - vad nämnda byars områden beträffar - betats en eller annan vecka i trakten sydost om bebyggelsen i Bredbyn och öster om bebyggelsen i Bergs by mot Böle byområde.

Byområdena ha använts som flyttningsled vid flyttning såväl under förjuls-vintern till som under senvintern från vinterbetestrakterna. Vid flyttningen ha renarna i allmänhet följt allmänna vägen mellan Landön och Bredbyn och vidare använt markområdena mellan sistnämnda by, å ena, och Böle by och därinvid liggande byar, å den andra sidan.

Brandén har hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden i stor utsträckning haft renar i dessa trakter.

Åflo den 10 oktober 1957.

Hemmansägaren Erik Persson i Åflo, född 1899.

Persson är född i Åflo och har alltid varit bosatt därstädes.

Under hela den tid Persson minns ha lappar haft renar vintertid ett och annat år inom Åflo byområde. I allmänhet ha 5 à 10 år förflutit mellan varje gång renarna kommit till trakten. Såvitt Persson har sig bekant ha renar icke uppehållit sig å byområdet sedan 1953 års vårvinter.

Då byområdet uppsökts av renarna ha de uppehållit sig därstädes högst någon veckas tid. Betningen av renarna har företrädesvis skett å floarna väster om bebyggelsen i Åflo. Flyttningsstråket över byområdet har gått söder om nämnda bebyggelse.

Persson har ej hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden hade renar i dessa trakter.

Kaxås den 9 oktober 1957.

Hemmansägaren Per V. Larsson i Kaxås, född 1895.

Larsson har varit bosatt i Kaxås sedan år 1906.

Under hela den tid, Larsson varit bosatt i Kaxås, ha lappar i allmänhet med ett eller flera års mellanrum flyttat med renar över Kaxås och de intilliggande byarna Bångåsens och Söderåsens byområden utan egentligt uppehåll för betning av djuren.

Flyttningen över ifrågavarande byområden har skett såväl under förjulsvintern vid färden ned till vinterbetestrakterna som under vårvintern vid återflyttningen till renbetesfjällen. Flyttningsstråket har gått över trakten av vattensystemet Gärdessjön - Hällsjön - Nälidsjön.

Larsson har ej hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden haft renar vintertid i dessa trakter.

Tulleråsen den 10 oktober 1957.

Hemmansägaren Nils Edler i Tulleråsen, född 1906.

Edler är född i Tulleråsen och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Edler minns ha lappar i stort sett varje vinter med sina renar besökt Tulleråsens samt de intilliggande byarna Rise och Stavre byområden. Under de senaste 10 å 20 åren har dock frekvensen av renarnas uppehåll i dessa trakter i viss mån avtagit. Senast vintern 1957 ha renhjordar uppehållit sig i dessa trakter och betades då där under cirka en månads tid. Troligtvis ägdes renarna av lappar i Offerdals lappby.

Till för cirka 20 år sedan betade lapparna renarna å nämnda byars markområden väster om vägen Landön-Krokom. Renarna uppehöll sig därstädes upp till en månads tid vid varje tillfälle. Därefter har betningen vad beträffar Rise och Tulleråsens byområden skett öster om nämnda väg mot Utgårds byområde. Renarna ha ofta stannat här upp till cirka 3 månader vid varje tillfälle.

Edler har hört äldre personer i orten omtala att lapparna förr i tiden i stor utsträckning betade renar vintertid i dessa trakter.

Utgård den 10 oktober 1957.

Hemmansägaren Sigvard Tyrebo i Utgård, född 1921.

Tyrebo är född i Utgård och har alltid varit bosatt därstädes.

Hela den tid Tyrebo minns ha lappar praktiskt taget varje vinter haft renar inom Utgårds och de närbelägna byarna Böle, Öster Ulfsås och Väster Ulfsås byområden. Samtliga dessa byar ha som gemensam benämning Kälom.

Under några vintrar dels i mitten av 1930-talet dels omkring år 1950 betade lappar renar inom nämnda byars områden under cirka 3 månaders tid varje vinter. I övrigt ha lapparna under den tid som Tyrebo minns stannat med renarna vid varje tillfälle allenast något dygn; vid återflyttningen till renbetesfjällen

under senvintern ha renarna ofta ej alls gjort något uppehåll vid passerandet av här nämnda trakter.

Då betning av renarna förekommit, har detta skett praktiskt taget överallt utanför bebyggelsen i nämnda fyra byar.

Tyrebo har hört äldre personer i orten omnämna att lappar även förr i tiden haft renar vintertid i dessa trakter.

Könsta den 10 oktober 1957.

Hemmansägaren Lars Nilsson i Könsta under Änge by, född 1887.

Nilsson har varit bosatt i Könsta (Änge by) sedan år 1942.

Under hela den tid, Nilsson varit bosatt i Könsta, ha lappar haft renar å Änge byområde alla vintrar. Lapparna ha betat renarna en eller annan vecka vid varje tillfälle i trakten mellan Hällberget och vägen Änge-Nälden.

Nilssons hustru fru Brita Nilsson, född 1892, som alltid varit bosatt i Könsta, uppgiver att förhållandet beträffande renarnas uppehåll i dessa trakter varit det av maken uppgivna alltsedan 1910-talet. Hon håller emellertid sannolikt att lappar, åtminstone under en tidsperiod dessförinnan, icke haft renar vintertid i här berörda trakter.

Lungret den 10 oktober 1957.

Hemmansägaren Erik Eriksson i Lungret under Stavre by, född 1892.

Eriksson har varit bosatt i Lungret (Stavre by) sedan år 1921.

Under hela den tid, Eriksson bott i Lungret, ha lappar haft renar inom Stavre västra byområde praktiskt taget varje vinter, varvid lapparna betat renarna ett eller annat dygn väster om bebyggelsen i Lungret i trakten av sjön Grönängen och norr därom.

Inom den del av Stavre västra byområde, som är belägen norr om Näldsjön, ha lapparna under den tid Eriksson bott i Lungret haft renarna något år då och då vid flyttningen till och från vinterbetestrakterna.

Stavre den 30 maj 1958.

Lantbrukaren Simon Simonsson d.y. i Stavre, född 1912.

Simonsson är född i Stavre och har alltid bott därstädes.

I Simonssons barndom och en följd av år därefter besökte lappar med sina renar Stavre byområde norr om Näldsjön praktiskt taget varje vinter. Frekvensen av besöken ha emellertid sedan undan för undan avtagit och numera ha lappar renar å trakten ej i annan mån än att de flytta med djuren vid jultiden från trakten av Lungret å Stavre bys västra område å Näldsjöns is mot sydost samt under vårvintern åter mot fjällen i motsatt riktning.

Till mitten av 1930-talet stannade lapparna en och annan gång med renarna i dessa trakter och betade djuren under några veckors tid vid varje tillfälle

förutom å Stavre byområde öster om Nälidsjön å angränsande områden inom Flatnors och Tulleråsens byar. I stor utsträckning ha renarna därvid uppehållit sig i trakten av Lövviken å Tulleråsens byområde.

Simonsson har hört äldre personer omnämna att lappar med renar även förr i tiden brukade vintertid besöka dessa trakter.

f. hemmansägaren Simon Simonsson d.ä. i Stavre. född 1885.

Simonsson är född i Stavre och har alltid bott därstädes.

En vinterdag omkring år 1895 besökte Simonsson lappar, som under bevakning av sina renar bodde i kåtor i trakten av Lövviken å Tulleråsens byområde. Efter denna Simonssons första hågkomst av lappar med renar ha renflyttningar över trakten vintertid tämligen regelbundet förekommit, ofta å Nälidsjöns is utanför Stavre landområde. Vid ett och annat tillfälle under flyttningarna ha lapparna betat renarna under någon kortare tid å Stavre byområde och i trakten av Lövviken. Simonsson erinrar sig särskilt ett år, som detta hände, nämligen vintern 1922, då Simonsson av lapparna köpte två slaktade renar. Sedan ett flertal år ha dock lapparna endast flyttat med renarna över trakten utan egentligt uppehåll för betning av djuren.

Föllinge kommun.

Storåbränna den 16 oktober 1957.

Hemmansägaren Fridolf Jonsson i Storåbränna, född 1897.

Jonsson är född i Storåbränna och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Jonsson minns ha lappar, tillhörande Hotagens lappby, i större eller mindre utsträckning med sina renar vintertid besökt Storåbränna och den norr därom belägna byn Lakavattnets byområden.

Lapparna ha utnyttjat markområdena inom nämnda byar allenast som flyttningsled. Tidigare voro renarnas besök ej årligen återkommande och ett eller flera års mellanrum i besöken var vanligt. Under de senaste cirka 10 åren ha emellertid lappar med renar besökt trakten praktiskt taget varje vinter.

Lapparna ha med sina renar besökt byområdena ifråga företrädesvis under förjulsvintern vid flyttningen till vinterbetesstrakterna och i mindre utsträckning även vid återfärden under senvintern till renbetesfjällen.

Vid flyttningen från fjällen till vinterbetesstrakterna har färdleden vid något tillfälle då och då gått efter Storåns dalgång i dessa trakter, under de senaste 10 åren dock endast vid två tillfällen, då renarna kommit fram till bebyggelsen i Storåbränna by. Eljest har flyttningsstråket gått längre österut i gränstrakterna mot Ströms kommun.

Vid återfärden under senvintern till renbetesfjällen har flyttningsstråket ofta gått efter Storåns dalgång i dessa trakter.

Jonsson har hört äldre personer i orten omnämna att lapparna även förr i tiden flyttat med sina renar vintertid över här berörda trakter.

Flykälén den 16 oktober 1957.

Handlanden Otto Rhodin i Flykälén, född 1903.

Rhodin är född i Flykälén och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Rhodin minns ha lappar, tillhörande Hotagens lappby, flyttat med renar praktiskt taget varje vinter över Flykäléns och den öster därom belägna byn Hedningsflokäléns (Ströms kommun) byområden. Trakten har använts som flyttningsled såväl vid färden under förjulsintern ned till vinterbetestrakterna som vid återflyttningen under senvintern till fjällen. Under dessa flyttningar ha renarna uppehållit sig i Storåns och Öjans dalgångar i dessa trakter ävensom å områdena däremellan, dock högst under något dygn vid varje tillfälle. Under stundom ha renarna kommit ända fram till bebyggelsen vid Flykälén, i synnerhet vid återflyttningen till renbetesfjällen.

Såvitt Rhodin har sig bekant ha icke andra lappar än lappar i Hotagens lappby med sina renar besökt ifrågavarande trakter.

Laxviken den 14 oktober 1958.

Hemmansägaren Erik Ludvig Olsson i Älviken, född 1897.

Olsson är född i Flintens by i Hotagens kommun. Vid 3 års ålder flyttade Olsson med sina föräldrar till Älviken, där han alltsedan dess bott.

I Olssons ungdom besökte lappar med sina renar alla år trakterna å båda sidor om Hotagssjön inom Älvikens, Laxvikens, Skärvängens, Häggsjöns,

Flintens samt Lövhöjdens byområden och betade där renarna hela vintrar. Omkring år 1920 upphörde dessa årliga, under längre tid pågående betningar av renar i dessa trakter. Besöken ha visserligen även sedan dess ägt rum varje vinter men ofta har endast flyttning med renarna skett över trakten utan egentligt uppehåll för betning av djuren. Under senare år ha lapparna stannat med renarna vid besöken å Älvikens (med Åläsen) byområde under i allmänhet högst en veckas tid vid varje tillfälle.

Bland de trakter, som lapparna under den tid, som Olsson minns, i stor utsträckning använt för renbetning nämmer han markområdena omkring Brinnsjön ävensom Botelnäset och trakten norr om Malinviken mellan Älviken och Laxviken.

Olssons framlidne fader Olof Eriksson (1868-1952) har för Olsson berättat att tvänne lappar - Mårten Olsson och John Nilsson - åren omkring 1890 vintertid betade var sin stora renhjord i dessa trakter å skilda sidor om Hotagssjön. Enligt andra äldre personers utsagor ha lappar alla vintrar såväl före nämnda tid som åren efter densamma med sina renar besökt dessa trakter.

De lappar, som med renar besökt trakten av Älviken och angränsande markområden, ha varit från Hotagens kommun. Olsson har sig ej bekant att andra lappar

haft renar därstädes.

Laxviken den 15 oktober 1957.

f. nämndemannen Kilian Kjellsson i Laxviken, född 1891.

Kjellsson är född i Laxviken och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Kjellsson minns ha lappar varje vinter med renar besökt Laxvikens byområde.

För cirka 10 år sedan betade lappar vid två skilda tillfällen under hela vintrarna sina renar å båda sidor om Hotagssjön väster om bebyggelsen i Laxvikens by. För övrigt ha lapparna använt byområdet allenast som flyttningsled, såväl under förjulsvintern vid färden ned till vinterbetestrakterna som vid återflyttningen till fjällen under senvintern. Vid flyttningen ned från fjällen har leden gått å Hotagssjöns is till trakten av bebyggelsen i Laxviken och därifrån söderut till vattensystemet Ottsjön - Gåxsjön eller vid ett och annat tillfälle efter Storåns dalgång i dessa trakter. Återflyttningen till fjällen under senvintern har skett i motsatt riktning efter nämnda färdleder.

Kjellsson har hört äldre personer i orten omnämna att lapparna även förr i tiden flyttade vintertid med renar över här nämnda områden.

Laxsjön den 15 oktober 1957.

f. fjärdingsmanren Nikolaus Holm i Laxsjö, född 1889.

Holm är född i Laxsjön och har alltid varit bosatt därstädes.

För mer än cirka 50 år sedan betade lappar ofta vintertid renar i trakten av Storåns dalgång nordost om bebyggelsen i Laxsjö. Lapparna bodde under betningen av renar i kåtor invid Storån, och lämningar utvisande kåtaplatserna finnas ännu kvar.

Under senare tider ha emellertid lappar ej haft renar inom Laxsjö byområde i annan mån än att de ett och annat år flyttat med djuren över området. Detta har skett såväl under förjulsvintern vid färden ned till vinterbetestrakterna som vid återflyttningen under senvintern till fjällen. Flyttningsstråket har gått från trakten av sjön Lakavattnet efter Storåns dalgång till vägen Laxsjö-Strömsund och vidare åt sydost till trakten av byn Vitvattnet.

Holm har icke hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med renar besökt Laxsjö byområde.

Åkersjön den 29 mars 1958.

Lantbrukaren Christian Eriksson i Åkersjön, född 1902.

Eriksson är född i Åkersjön och har alltid bott därstädes.

Alltsedan Erikssons ungdom ha lappar, tillhörande Offerdals lappby, vintertid med i genomsnitt 8 å 10 års mellanrum flyttat med renar över Åkersjöns och den närbelägna byn Högruns byområden utan egentligt uppehåll för betning av

djuren. Flyttningsstråket har gått från trakten av bebyggelsen i Bakvattnets by (Hotagens kommun) förbi markområdena vid bebyggelsen i Åkersjöns och Högruns byar samt vidare åt söder å sjön Åkersjöns is eller öster eller väster om nämnda sjö mot Vallruns, resp. Dalens (Offerdals kommun) byområden. Återflyttningen till fjällen under vårvintern har ofta skett efter samma led i motsatt riktning, varvid stråket dock vanligtvis gått å Åkersjöns is eller över trakten väster om sjön (Offerdals kommun).

Eriksson har sig ej bekant att lappar i övrigt under den tid han minns med renar besökt dessa trakter.

Han har hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden vid något tillfälle då och då flyttade med renar vintertid över trakten.

Vallrun den 29 mars 1958.

Handlanden Per Yngve Eriksson i Vallrun, född 1911.

Eriksson är född i Vallrun och har alltid varit bosatt därstädes.

I Erikssons ungdom flyttade lappar, tillhörande Offerdals lappby, med sina renar praktiskt taget varje vinter över Vallruns byområde utan egentligt uppehåll för betning av djuren. Besöksfrekvensen har emellertid undan för undan avtagit och numera sker vanligtvis ett eller flera års uppehåll mellan varje besök av lappar med renar. För cirka fyra år sedan flyttade lappar med renar senast över trakten.

Flyttningsstråket har gått från trakten av bebyggelsen i Åkersjöns by å Åkersjöns is eller öster om denna sjö till trakten av bebyggelsen i Vallruns by och vidare mot bebyggelsen i Lillholmsjö by. Numera sker återflyttning till renbetesfjällen under vårvintern endast undantagsvis efter samma led i motsatt riktning.

Eriksson har sig bekant att lappar vid ett eller annat tillfälle flyttat med renar väster om sjön Åkersjön å mark inom bl.a. Dalens by (Offerdals kommun). Flyttning över nämnda trakt ägde rum senast i januari månad 1958.

Eriksson känner ej till att lappar med renar i övrigt besökt dessa trakter under den tid han minns.

Äldre personer i orten har för Eriksson omtalat att lappar förr i tiden brukade med renar vintertid flytta över trakten.

Storholmsjö den 22 oktober 1957.

Lanthbrukaren Nils Gunnmo i Storholmsjö, född 1907.

Gunnmo har varit bosatt i Storholmsjö sedan år 1933.

Under de första åren, sedan Gunnmo flyttat till Storholmsjö, besökte lappar med renar Storholmsjö och den intilliggande byn Lillholmsjö byområde i stort sett varje vinter. Emellertid har frekvensen av renarnas uppehåll i dessa trakter i viss mån undan för undan avtagit, och numera besöka lappar med renar byom-

rådena ifråga i genomsnitt vartannat år.

Markområdena ha använts allenast som flyttningsled och renarna ha stannat å dem allenast ett eller annat dygn vid varje tillfälle.

Tidigare ha renar uppehållit sig såväl å trakterna väster om sjön Gysen (Holmsjön) som å områdena öster därom. Numera flytta lappar med renar företrädesvis över de västra byområdena, oftare vid flyttningen under förjulsvintern ned till vinterbetestrakterna än vid återflyttningen till fjällen under vårvin- tern (lappar i Offerdals lappby). De östra byområdena, som tidigare utnyttjats av lappar i Hotagens lappby, användas numera, såvitt Gunnmo har sig bekant, för renars behov ytterst sällan. Under den tid, Gunnmo varit bosatt i Storholmsjö, ha de östra byområdena vid endast något tillfälle använts som flyttningsled.

Gunnmo har hört äldre personer i orten omtala att lappar förr i tiden ofta hade renar i dessa trakter, såväl vid flyttningen under förjulsvintern till vinterbetestrakterna som vid återflyttningen till fjällen under senvintern.

Lillholmsjö den 21 oktober 1957.

f. hemmansägaren Erik Andersson i Lillholmsjö, född 1870.

Andersson har varit bosatt i Lillholmsjö sedan år 1872.

I Anderssons ungdom hade lappar stora renhjordar vintertid något år då och då inom Lillholmsjö byområde. Renarnas uppehåll därstädes varade i allmänhet endast något dygn vid varje tillfälle.

Frekvensen av renars uppehåll i trakten har numera avtagit, och de flytta sålunda numera över byområdet väsentligt mindre ofta än förr i tiden.

Norra Skärvången den 8 augusti 1957.

Lantbrukaren Per Brenje i Norra Skärvången, född 1911.

Brenje är född i Skärvången och har alltid varit bosatt därstädes.

Tidigare ha lappar, tillhörande Hotagens lappby, betat renar inom Skärvångens byområde, men renbetning därstädes av samlade renhjordar från nämnda lappby har icke förekommit på de senaste ungefär 20 åren. Då renbetningen ägde rum, varade den endast något dygn varje gång. Betning skedde vid flyttningen ned till vinterbetestrakterna ävensom vid återflyttningen därifrån, och renarna uppehöll sig å trakterna väster och öster om Skärvångssjön.

För cirka 5 år sedan betade en lapp, tillhörande Offerdals lappby, sina renar några dagar vid jultiden inom Skärvångens byområde öster om Skärvångssjön.

I övrigt har Brenje sig icke något bekant om renbetning i trakten av Skärvången.

Stångviken den 8 augusti 1957.

Lantbrukaren Erik Andersson i Stångviken, född 1898.

Andersson är född i Stångviken och har alltid varit bosatt därstädes.

Tidigare ha lappar, tillhörande Hotagens lappby, ett och annat år och under några dygn vid varje tillfälle med renar besökt Stångvikens byområde. I allmänhet betades därvid renarna öster om bebyggelsen i byn. Betningen förekom vid flyttningen ned till vinterbetestrakterna ävensom vid återflyttningen därifrån på våren. På de sista 20 å 25 åren ha lappar i Hotagens lappby ej betat renar inom Stångvikens byområde, och Andersson tror sig minnas att den lapp i nämnda lappby, som senast hade sina renar i dessa trakter, hette Torkel Nilsson.

För övrigt har under den tid, som Anderssons minne sträcker sig, lappar ej betat renar inom Stångvikens by i annan mån än att en lapp, tillhörande Offerdals lappby, för ungefär 5 år sedan i början av vintern flyttade med sina renar genom Stångvikens by från norr till söder.

Föllinge den 9 augusti 1957.

Lantbrukaren Edv. Nettelbrandt i Nyland, född 1916.

Nettelbrandt är född i Nyland och har alltid varit där bosatt.

Lappar, tillhörande Hotagens lappby, ha, såvitt Nettelbrandt har sig bekant, icke betat renar i trakten av Föllinge samhälle. Däremot vet Nettelbrandt att dessa lappar bruka ha renar på områden norr därom, tillhörande Lövsjön under Nylands by och Mörtsjöns by. Denna betning sker då lapparna äro på flyttning ned till vinterbetestrakterna. Betningen är kortvarig. Besöken ha ägt rum i synnerhet under de sista 5 å 6 vintrarna.

Lappar, tillhörande Offerdals lappby, ha en förjuls vinter för cirka 10 år sedan flyttat med renar över Föllingesjön och vidare åt söder. Uppehållet i trakten varade endast någon dag.

I övrigt har Nettelbrandt sig icke något bekant om renars uppehåll i trakten av Föllinge samhälle eller å närliggande områden.

Laxviken den 21 oktober 1957.

Lantbrukaren Olof Risberg i Laxviken, född 1881.

Risberg är född i Laxviken och har alltid varit bosatt i denna by, sedan år 1914 å den gård inom Laxviken, som är belägen intill bebyggelsen i Mörtsjöns by.

Så länge Risberg minns ha lappar varje vinter med renar besökt Mörtsjöns by ävensom den del av Laxvikens by som ligger intill Mörtsjöns byområde, d.v.s. trakten mellan Mörtsjöns by och Hotagssjön. Renarna ha oftast kommit till dessa trakter vid flyttningen ned till vinterbetestrakterna under förjuls vintern så snart Hotagssjön frusit till, men ibland även vid återflyttningen till renbetesfjällen under vårvintern. Deras uppehåll å dessa trakter har i allmänhet varat högst någon vecka; tidigare - för mer än 15 år sedan -, då lapparna själva plägade någon tid bo hos fastighetsägare i Mörtsjön, kunde dock renarnas uppehåll bli något mer långvarigt.

Renarna ha uppehållit sig överallt å Mörtsjöns byområde samt å hela den

närbelägna delen av Laxvikens byområde söder om Hotagssjön.

Risberg har hört äldre personer i orten omnämna att lappar även förr i tiden i stor utsträckning haft renar i dessa trakter.

Lövsjön den 15 oktober 1957.

Hemmansägaren Anton Paulsson i Lövsjön under Nylands by, född 1890.

Paulsson är född i Lövsjön och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Paulsson minns ha lappar vintertid varje år med renar besökt trakten av Lövsjön under Nylands by.

I allmänhet ha lapparna under de senaste cirka 20 åren vintertid flyttat med renarna från trakten av Laxviken till trakten av Lövsjön och vidare mot sjön Ottsjön. Understundom ha lapparna som flyttningsled använt Storåns dalgång norr om den nu angivna färdleden. Uppehållet i trakten vid dessa flyttningar har i allmänhet varat högst något dygn.

Även för mer än 20 år sedan ha lappar understundom flyttat med renarna på här relaterat sätt, men det var då vanligt att lapparna betade renarna under en eller annan vecka varje gång i trakten väster om sjön Lövsjön och å områdena mellan denna sjö och sjön Ockern ävensom å områdena öster om bebyggelsen i Lövsjön mot trakten av sjön Ottsjön.

Paulsson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar även förr i tiden i stor utsträckning haft renar vintertid å här berörda trakter.

Ottsjön den 15 oktober 1957.

Hemmansägaren Daniel Jonsson i Ottsjön, född 1913.

Jonsson är född i Ottsjön och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Jonsson minns ha lappar praktiskt taget varje år med sina renar besökt Ottsjöns byområde vid flyttningen under förjulsvintern ned till vinterbetestrakterna. Tidigare - för mer än 20 år sedan - flyttade lapparna med renarna över byområdet jämväl under senvintern vid återfärden till renbetesfjällen.

Flyttningsstråket har tidigare i allmänhet gått å Ottsjöns is eller efter vägen å sjöns norra sida. På grund av rådande förhållanden sker flyttningen numera ej sällan längs Storåns dalgång norr om bebyggelsen i Ottsjöns by.

Tidigare - för mer än 20 år sedan - betade lapparna ibland renarna någon veckas tid i trakterna norr om bebyggelsen i Ottsjöns by samt öster därom mot Kakuåsens (Hammerdals kommun) byområde.

Jonsson har hört äldre personer i orten omtala att lappar förr i tiden i stor utsträckning med renar besökte ifrågavarande trakter vintertid.

Storåsen den 9 augusti 1957.

Lantbrukaren Per Persson i Storåsen, född 1885.

Persson har varit bosatt i Storåsen sedan år 1898.

För mer än 30 å 40 år sedan betade lappar, tillhörande Hotagens lappby, ett och annat år renar inom Störåsens byområde under flyttningen vid jultiden ned mot vinterbetestrakterna. Betningen varade vid varje tillfälle endast ett eller annat dygn och skedde företrädesvis inom byns östra områden.

Persson kan ej erinra sig och har ej heller hört andra personer omnämna att renar därefter uppehållit sig inom eller färdats över Störåsens byområde i annan mån än att strövreinar vid ett eller annat tillfälle förekommit därstädes.

Sandviken den 27 oktober 1957.

Lantbrukaren Per Harald Jonsson i Sandviken, född 1905.

Jonsson är född i Sandviken och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Jonsson minns ha lappar i stort sett varje vinter med renar besökt Sandvikens och de närliggande byarna Sandvikssjö och Raftälvens byområden.

I allmänhet ha lapparna använt byområdena endast som flyttningsled. Stråket har gått över markerna öster om Sandvikssjön förbi bebyggelsen i nämnda byar. Ofta ha lapparna även flyttat med renarna å Sandvikssjön.

Då lapparna stannat med renarna någon tid för betning, ha djuren uppehållit sig i trakterna öster om bebyggelsen i nämnda byar. Betning förekom här senast åren 1930 och 1935. Tidigare betade lappar renar mer ofta i dessa trakter.

Jonsson har hört äldre personer i orten omtala att lappar förr oftare än i senare tid med renar vintertid besökt dessa trakter. Tidigare betades även renarna här under längre tid vid varje tillfälle än under senare tider.

Gravbränna den 21 oktober 1957.

Lantbrukaren Axel Helldin i Gravbränna, född 1902.

Helldin är född i Tornäs by intill Gravbränna. Han har alltid varit bosatt i trakten, från år 1919 i Gravbränna.

Så länge Helldin minns ha lappar vintertid med ett eller annat års mellanrum med renar besökt Gravbränna byområde och trakten av gården Andviken inom Tornäs by.

Renarnas uppehåll i trakten har varit kort och i allmänhet räckt allenast någon vecka vid varje tillfälle. Renarna ha uppehållit sig å området mindre vid flyttningen ned till vinterbetestrakterna under förjulsvintern än vid återflyttningen till fjällen under vårvintern. Flyttningsstråket har gått mellan bebyggelsen i Gravbränna by och Hårkans dalgång.

Helldin håller före att renarna, då de norrifrån passerat ifrågavarande markområde, kommit från trakten av sjön Gysen (Holmsjön) eller, vid flyttning i motsatt riktning, fortsatt sin färd i första hand till nämnda trakt.

Helldin kan ej erinra sig att han hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med renar besökt dessa trakter.

Föllinge den 9 augusti 1957.

Poliskonstapeln Olof Nilsson i Föllinge, född 1910.

Nilsson har varit bosatt i Föllinge sedan år 1925 med undantag av åren 1928-1929.

Lappar, tillhörande Hotagens lappby, ha under den tid, Nilsson varit bosatt i Föllinge, praktiskt taget varje vinter under något dygn med renar besökt områden inom Lövsjön under Nylands by och Mörtsjöns by. Enligt vad Nilsson hört av äldre personer ha dessa lappar tidigare använt nämnda markområden ej allenast som flyttningsled utan brukat där beta renarna varje gång under en eller annan vecka.

Lappar, tillhörande Offerdals lappby, ha ett eller två år i slutet av 1930-talet under hösten flyttat med renar över Föllingesjön. Renhjordarna kommo från väster och lämnade orten i sydlig riktning utan att göra något uppehåll i trakten.

Nilsson har sig i övrigt icke något bekant om renars uppehåll i Föllinge socken.

Hammerdals kommun.

Yxskaftkälen den 16 oktober 1957.

f. hemmansägaren Jonas Nilsson i Yxskaftkälen, född 1895.

Nilsson har sedan sin barndom varit bosatt i Yxskaftkälen.

Så länge Nilsson minns ha lappar i stort sett varje år med renar besökt Yxskaftkälens byområde vid flyttning under förjulsvintern från renbetesfjällen ned till vinterbetestrakterna. Däremot håller Nilsson före att lappar icke - eller åtminstone ej mer än någon gång - under den tid Nilsson minns under sen-vintern flyttat med renar åter upp till fjällen över byområdet. Betning av renarna har icke förekommit i annan mån än att de ibland stannat å trakten något dygn. Flyttningsstråket har gått över floarna å markområdena väster om bebyggelsen i byn vid Öjans dalgång och å trakten väster därom. Endast vid ett tillfälle - för 15 å 20 år sedan - har Nilsson vintertid iakttagit samlad renhjord öster om bebyggelsen i byn, nämligen mellan densamma och det s.k. Viknerbygget.

Nilsson kan ej erinra sig att äldre personer i orten berättat om att lappar förr i tiden hade renar i dessa trakter.

Kakuåsen den 15 oktober 1957.

Hemmansägaren Jöns Hamberg i Kakuåsen, född 1898.

Hamberg är född i Kakuåsen och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Hamberg minns ha lappar med endast ett eller annat års mellanrum med sina renar vintertid besökt Kakuåsens byområde.

Före år 1920 uppehöll sig renarna ofta någon vecka vid varje besökstill-

fälle & floarna norr om bebyggelsen i Kakuåsens by (s.k. Lappflon och Grossmo-flon). Därefter ha renarna varje gång stannat & byområdet endast ett eller annat dygn. Dessa flyttningar över området ha försiggått under förjulsvintern vid renarnas färd ned till vinterbetestrakterna, och stråket har tidigare gått antingen efter allmänna vägen från Ottsjön mot Hammerdal eller & Ottsjöns is och vidare över näset mellan denna sjö och Gåxsjön samt sedan efter sistnämnda sjö. Numera flytta lapparna med renarna uteslutande efter den sistnämnda färdleden, därvid renarna under flyttningen betas något dygn & flon söder om bebyggelsen i Kakuåsen.

Hamberg har hört äldre personer i orten omtala att lappar förr i tiden i stor utsträckning vintertid haft renar i dessa trakter.

Hallviken den 16 oktober 1957.

Hemmansägaren Magnus Hedström i Hallens by, född 1904.

Hedström är född i Hallen (Hallviken) och har alltid varit bosatt där.

Så länge Hedström minns ha lappar varje år, såväl vid flyttningen under förjulsvintern ned till vinterbetestrakterna som under vårvintern vid återflyttningen till renbetesfjällen, med renar besökt Hallens byområde. Uppehållen & området ha varit kortvariga och skett allenast något dygn.

Vid dessa flyttningar ha renarna uppehållit sig & trakten öster om bebyggelsen i Hallen ävensom i områdena vid Hostsjön och Låsjön. Vid två tillfällen, det senare för 2 & 3 år sedan, har Hedström iakttagit att renarnas flyttningsstråk gått väster om bebyggelsen i Hallen.

Hedström har hört äldre personer i orten omnämna att lappar även förr i tiden i stor utsträckning flyttat med renar över ifrågavarande trakter. Hedström minnar sig även att hans numera avlidne fader, som var född år 1871, omtalat att lappar i dennes ungdom hade kåtor & den s.k. Hostflon vid bevakning av renarna under deras betning vintertid i dessa trakter.

Gåxsjö den 15 oktober 1957.

f. hemmansägaren Pål Olof Pålsson i Gåxsjö, född 1879.

Pålsson är född i Gåxsjö och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Pålsson minns ha lappar praktiskt taget varje vinter med renar besökt den del av Gåxsjö byområde, som ligger norr om Gåxsjön, samt Kakuåsens byområde i den del detta område är beläget norr om bebyggelsen i Gåxsjö (Nyland). Åren 1910-1920 uppehöll sig dock ej, såvitt Pålsson kan erinra sig, renar inom Gåxsjö byområde. I trakten söder om Gåxsjön ha renar icke betat vad gäller Gåxsjö byområde (med gården Brattåsen).

Tidigare betade lapparna ofta renarna under en eller annan vecka varje vinter & byområdet norr om Gåxsjö & båda sidor om Storån (Gåxsjöfloarna, Äldfloarna). Under de senaste cirka 10 åren ha emellertid renarna stannat här endast

ett eller annat dygn vid varje tillfälle.

Pålsson erinrar sig att lappar en förjuls vinter omkring år 1915 flyttade med renar förbi bebyggelsen i Gåxsjö och vidare söderut efter allmänna vägen från Ottsjön mot Hammerdal.

Tidigare ha lapparna ofta flyttat med renarna längs Gåxsjön. Under de senaste åren har flyttningsstråket gått efter Storåns dalgång.

Pålsson har hört äldre personer i orten omtala att lappar förr i tiden i stor utsträckning använt Gåxsjö byområde såväl som flyttningsled som vinterbetes-trakt.

Gisselås den 12 november 1957.

f. riksdagsmannen Andreas Andersson i Gisselås, född 1884.

Andersson har varit bosatt i Gisselås sedan år 1910.

Tidigare besökte lappar med sina renar Gisselås och den närbelägna byn Fagerdals byområde ett och annat år vid flyttning i början av december månad till vinterbetestrakterna. Därvid stannade renarna ibland å trakten något dygn och uppehöllo sig därvid företrädesvis å mossfloarna söder om Södra Gisselåsvattnet och väster om bebyggelsen i Gisselås by. Vid återflyttningen till fjällen under vårvintern besökte icke lapparna med renarna nämnda trakter.

Sedan början av 1930-talet ha emellertid lappar med sina renar icke besökt Gisselås eller Fagerdals byområden med undantag för ett tillfälle vintertid i mitten av 1940-talet, då lappar flyttade med renar över trakten.

Andersson har hört äldre personer i orten omtala att lapparna förr i tiden ett och annat år med sina renar vintertid flyttat över Gisselås och Fagerdals byområden.

Länglingen den 12 november 1957.

Hemmansägaren Em. Björnrud i Länglingen, född 1895.

Björnrud har varit bosatt i Länglingen sedan år 1927.

Under hela den tid, Björnrud varit bosatt i Länglingen, ha lappar med sina renar alla vintrar besökt Länglingens och den intilliggande byn Grenåskälens byområden.

De första åren av Björnruds vistelse i Länglingen och fram till början av 1930-talet betade lappar sina renar i allmänhet hela vintrarna eller större delen därav inom nämnda byars områden. Betningen skedde huvudsakligen å tallmoarna väster om sjön Länglingen mot Grenås byområde. Flyttningsleden till betesområdet gick från Russfjärden efter den s.k. Lappvägen förbi sjöarna Låsjön och Fyringen fram till trakten av sjön Länglingen.

Nu mera - sedan början av 1930-talet - flytta allenast lapparna med sina renar över denna trakt, varvid renarna ofta stanna därstädes något dygn. Sådan flyttning sker såväl vid jultiden vid färden ned till vinterbetestrakterna som

under vårvintern vid återflyttningen till fjällen. Flyttningsstråket går efter den tidigare omnämnda s.k. Lappvägen, men understundom sker flyttningen efter de allmänna vägarna i trakten.

Björnruud har hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden i stor utsträckning vintertid besökt dessa trakter med sina renar.

Klumpen den 14 oktober 1957.

Hemmansägaren Anders Erik Eriksson i Klumpen, född 1887.

Eriksson har varit bosatt i Klumpen sedan år 1905.

Under den tid, Eriksson varit bosatt i Klumpen, ha, såvitt Eriksson har sig bekant, lappar med renar vintertid besökt Klumpens byområde allenast vid två tillfällen.

Första gången detta hände var en förjulsvinter mellan åren 1910 och 1915, då lappar flyttade med renar över byområdet. Renarna kommo därvid efter vägen från byn Brattåsen, passerade bebyggelsen i Klumpens by samt fortsatte till floarna väster om denna bebyggelse, där renarna betades något dygn.

Den senare gången var under senvintern år 1956, då lappar flyttade med renar norrut efter vägen Raftsjöhöjden-Storåsen förbi bebyggelsen i Klumpens by.

Eriksson har icke hört äldre personer i orten nämna något om att lappar förr i tiden haft renar i dessa trakter.

Sikås den 14 oktober 1957.

Häradsdomaren Erik Olaus Jönsson i Sikås, född 1887.

Jönsson är född i Sikås och har alltid bott därstädes.

Så länge Jönsson minns ha lappar praktiskt taget varje vinter med renar besökt Sikås byområde så tillvida att de flyttat med djuren över området. Sådana flyttningar ha skett såväl under förjulsvintern vid färden ned till vinterbetestrakterna som vid återflyttningen därifrån under senvintern. Tidigare - före järnvägens tillkomst och innan mossmarkerna i trakten utdikades - betades renarna vid ett eller annat tillfälle under något eller några dygn i trakten av den s.k. Vitmossetjärn, belägen norr om bebyggelsen i Sikås by, men under senare år ha renarna icke gjort något uppehåll därstädes.

Jönsson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar tidigare i stor utsträckning haft renar vintertid i dessa trakter. Denne upplyser vidare att lapparna före mitten av 1910-talet hade kåtor inom Sikås byområde vid betning vintertid av renarna i trakten samt att äldre Ortsbor omtalat att så var förhållandet även förr i tiden.

Raftsjöhöjden den 14 oktober 1957.

Hemmansägaren Olof Olofsson i Raftsjöhöjden, född 1905.

Olofsson är född i Raftsjöhöjden och har alltid varit bosatt där.

Under den tid Olofsson minns ha lappar haft renar inom Raftsjöhöjdens (Raftkälens) byområde allenast vid ett tillfälle i början av 1910-talet, då lappar en senvinter flyttade med renar upp till renbetesfjällen förbi bebyggelsen i Raftsjöhöjden och vidare mot trakten av Klumpens och Störåsens (Föllinge kommun) byområden.

Såvitt Olofsson har sig bekant ha lappar icke någonsin haft renar å mark, tillhörande den Raftsjöhöjdens by angränsande byn Sikåskälen.

Olofsson har icke hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden haft renar vintertid i dessa trakter.

Grenås den 14 oktober 1957.

Hemmansägaren Hans Nilsson i Grenås, född 1912.

Nilsson är född i Grenås och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Nilsson minns ha lappar med renar vintertid besökt Grenås byområde praktiskt taget varje år. Även inom de närbelägna byarna Berge och Arås samt å Prästbordets område norr om Hammerdalssjön (s.k. Kallsnäset) ha renar under denna tid uppehållit sig om ej lika ofta så dock nästan varje vinter.

I stort sett alla marker inom här angivna områden ha använts som flyttningsled för renar såväl under förjulsvintern vid flyttningen ned till vinterbetes-trakterna som vid återflyttningen till fjällen under senvintern. Markområdena inom Grenås by ha något år då och då även använts som betestrakt. Detta gäller företrädesvis trakten norr och öster om bebyggelsen i Grenås by, där renarna ibland betat en eller annan månad vid varje tillfälle.

Nilsson har hört äldre personer i orten omtala att lappar även förr i tiden i stor utsträckning med renar besökt här nämnda trakter.

Håxås den 11 november 1957.

Nämndemannen Jonas Andersson i Håxås, född 1893.

Andersson är född i Håxås och har alltid varit bosatt därstädes.

Under den tid Andersson minns ha lappar med sina renar icke besökt Håxås eller de närbelägna byarna Åsens och Skarpås byområden.

Andersson har ej heller hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med renar vintertid besökt dessa trakter. Enligt Anderssons mening finnes ej för renbete lämpliga markområden därstädes.

Görvik den 12 november 1957.

Hemmansägaren Martin Jonsson i Görvik, född 1902.

Jonsson är född i Görvik och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Jonsson minns ha lappar varje vinter med renar besökt Görviks och den närliggande byn Tannsjöns byområden.

Renarna ha under denna tid vissa år betats å byområdena, men andra år ha

lapparna allenast flyttat med renarna över dessa. Ett år i början av 1910-talet betade en lapp - Lars Larsson Kråik i nuvarande Frostvikens norra lappby - renar hela vintern i dessa trakter. I övrigt har betning av renar förekommit härstädes till början av 1930-talet, varefter lapparna endast flyttat med renarna över byområdena.

Då renarna betats i dessa trakter har detta skett under i regel en eller annan veckas tid vid varje tillfälle. Renarna ha därvid uppehållit sig företrädesvis å byområdena söder om den nuvarande vägen Edefors-Görvik.

Flyttningarna över byområdena ha i allmänhet ägt rum såväl under förjuls-vintern vid färden ned till vinterbetestrakterna som under senvintern vid återflyttningen till fjällen. Flyttningsstråket har gått efter sträckningen Länglingen - väster om bebyggelsen i Görvik - Tannsjön - mot Skallsjön (Stuguns kommun). Vid ett och annat tillfälle har flyttningsstråket från bebyggelsen i Görvik fortsatt efter vägen till Edefors och vidare till Skyttmon (Stuguns kommun).

Jonsson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar även förr i tiden brukade vintertid besöka dessa trakter med sina renar.

Ede den 12 november 1957.

Hemmansägaren Johan Laurentius Jonsson i Sävselet under Ede by, född 1886.

Jonsson är född i Ede och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Jonsson minns ha lappar alla vintrar med sina renar besökt Ede byområde. I allmänhet ha lapparna allenast flyttat med renarna över byområdet, men vid ett eller annat tillfälle ha de även betat renarna därstädes någon tid. Oftast har byområdet besökts såväl i början av vintern vid flyttningen till vinterbetestrakterna som under vårvintern vid återflyttningen till fjällen.

Då renarna stannat och betat å byområdet ha de hållit till företrädesvis i trakten öster om Edessjön, framförallt å tallfloarna omkring Tallåstjärn och Damtjärn.

I Jonssons ungdom hade lappar kåtor å den närbelägna kronoparken Ede. I kåtorna bodde lapparna vid betning av renarna vintertid i dessa trakter.

Sörviksnäset den 12 november 1957.

Hemmansägaren Per Anton Andersson i Sörviksnäset, född 1895.

Andersson är född i Sörviksnäset och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Andersson minns och fram till mitten av 1920-talet besökte lappar med sina renar Sörvikens byområde en eller annan vinter.

Under tiden till omkring år 1910 stannade lapparna med renarna å byområdet vid något tillfälle då och då och betade dem därstädes ett eller annat dygn, företrädesvis i trakten söder om Sörviksjön. Därefter och till mitten av 1920-talet använde lapparna byområdet allenast som flyttningsled. Sedan dess ha lappar med renar över huvud taget icke besökt byområdet.

Renarnas flyttningsstråk i dessa trakter har gått antingen från trakten av Länglingen eller från trakten av Krokfors (Ramsele kommun) till området väster om bebyggelsen i Sörviksnäset och vidare mot Fullsjöns byområde (Stuguns kommun).

Andersson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden brukade vintertid med sina renar besöka dessa trakter.

Trekilen den 13 november 1957.

Hemmansägaren Olof Zakrisson i Trekilen, född 1890.

Zakrisson är född i Trekilen och har alltid varit bosatt därstädes.

Under den tid Zakrisson minns ha lappar med renar besökt Trekilens och den intilliggande byn Högens (Häggenås kommun) byområde vid två tillfällen, första gången i början av 1930-talet och den senare vintern 1945. I stort sett endast flyttade lapparna med renarna över nämnda byområden. Flyttningsleden gick från trakten av Munkflohögen (Häggenås kommun) förbi bebyggelsen i Trekilen och Högen samt mot Helgeåkilens och Kilens byområden. Vid det senare tillfället stannade emellertid renarna något dygn och betades å Kilflon, belägen söder om bebyggelsen i Trekilen och Högen.

Zakrisson har ej hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med renar vintertid besökt dessa trakter.

Lorås den 13 november 1957.

f. hemmansägaren Olof Jönsson i Lorås, född 1874.

Jönsson är född i Lorås och har alltid varit bosatt därstädes.

Under den tid Jönsson minns ha lappar med renar vintertid ej besökt Lorås byområde. Jönsson har ej heller hört äldre personer i orten berätta att renar förr i tiden uppehållit sig vid något tillfälle vintertid å nämnda område.

Solberg den 13 november 1957.

f. nämndemannen Olof Larsson i Solberg, född 1875.

Larsson är född i Solberg och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Larsson minns ha lappar med sina renar i stort sett varje vinter besökt Solbergs och den intilliggande byn Vikens byområden.

Tidigare betade lapparna ofta renarna inom Solbergs och Vikens områden större delen av vintern. Emellertid ha renarnas uppehåll därstädes under senare tider blivit betydligt kortvarigare. Inom dessa byar har betningen av renarna skett å områdena söder och öster om Solbergsvattnet. Särskilt trakten av Finnboriset (Vikens by) och markområdena söder därom har utnyttjats för renbetningen.

Flyttningsstråket i dessa trakter har i allmänhet gått å Fyr sjöns och Solbergsvattnets is samt efter de allmänna vägarna.

Den närliggande byn Fyrås byområde har icke av lapparna använts i annan

mån än att de något år då och då flyttat med renarna över detsamma.

Larsson har hört äldre personer i orten omtala att lappar även förr i tiden i stor utsträckning med sina renar vintertid besökte Solbergs och Vikens byområden. Lämningar efter kåtaplatser, där lapparna bott, då de vintertid här betat renarna, finnas ännu kvar, bl.a. å den s.k. Stenflon eller Lappflon cirka 3 kilometer söder om Finnboriset.

Solberg den 17 juni 1957.

f. skogsfaktorn Petrus Bergman i Solberg, född 1887.

Bergman har varit bosatt i Solberg sedan år 1918 och genom sin anställning har han under årens lopp då och då kommit i kontakt med de lappar, som beta renar vintertid inom Hammerdals kommun.

Vid tiden för Bergmans ankomst till Solberg år 1918 och under de närmaste åren därefter betade lappar sina renar praktiskt taget varje vinter inom de södra delarna av Solbergs byområde, företrädesvis i trakterna vid Bergbodarna, Baksjöhöjden och Massaflohöjden. Emellertid har deras vistelsefrekvens i dessa trakter undan för undan avtagit och numera kan det dröja 4 å 5 år mellan varje gång lappar beta renarna inom Solbergs by. Förr var det ock vanligare att områdena ifråga användes under längre tid på vintern som uppehållstrakt för renarna än nu för tiden, då trakten ofta nyttjas allenast som väg för flyttning till och från betesområden inom Stuguns och Lits kommuner.

Senast uppehöll sig renar å trakterna ifråga vintern 1957.

Bland de lappar, som med renar besökt nämnda område, erinrar sig Bergman särskilt Olof Persson i Hotagens lappby samt Jonas Åhrén och Tycko Åhrén i Frostvikens södra lappby.

Hemmansägaren Anders Olofsson i Solberg, född 1905, meddelar att han är född i Solberg och alltid varit bosatt därstädes ävensom att han beträffande lapparnas vinterbete inom Solbergs by har samma upplysningar att lämna som f. skogsfaktorn Bergmans här ovan återgivna.

Kilen den 12 november 1957.

Hemmansägaren Manne Öhnerud i Kilen, född 1893.

Öhnerud har varit bosatt i Kilen sedan år 1928.

Sedan Öhnerud bosatt sig i Kilen ha lappar med renar besökt Kilens och den intilliggande byn Helgeåkilens byområden vid cirka fem tillfällen under 3 å 4 månaders tid varje gång, senast vintrarna 1952 och 1953. Betningen av renarna har skett företrädesvis i trakten öster om bebyggelsen i nämnda byar.

Öhnerud har hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden haft renar vintertid i dessa trakter.

Åre kommun.

Åbo den 28 augusti 1957.

Arrendatorn Per Alfred Adsten å gården Åbo under Storrensjöns by, född 1906.

Adsten har varit bosatt å gården Åbo sedan år 1936.

Under den tid, Adsten varit bosatt i Åbo, ha lappar årligen med sina renar besökt trakten av Åbo såväl under förjulsvintern vid flyttningen ned till vinterbetestrakterna som under vårvintern vid återflyttningen till renbetesfjällen. Adsten har hört äldre personer uppgiva att sådana besök varit vanliga jämväl tidigare.

Trakten användes av lapparna - här är fråga allenast om lappar, tillhörande Kalls lappby - företrädesvis som flyttningsled men ibland beta de vid besöken renarna å området en eller annan vecka.

Skalstugan den 28 augusti 1957.

Rättaren Sven Gustaf Persson i Skalstugan, född 1893.

Persson är född i Medstugan och har alltid varit bosatt i Medstugan eller dess närhet. De senaste 10 åren har Persson bott i Skalstugan.

Så länge Persson minns ha lappar, tillhörande Kalls lappby, varje år med sina renar besökt Skalstugans byområde. Renarna ha i allmänhet uppehållit sig i dessa trakter under senhösten och förjulsvintern före den vidare flyttningen ned till andra vinterbetestrakter, och deras betning härstädes har vanligtvis varat omkring två månader vid varje tillfälle.

Persson har sig ej bekant att lappar, tillhörande annan lappby än Kalls, haft renar å ifrågavarande trakter.

Medstugan den 28 augusti 1957.

Hemmansägaren Olof Göransson i Medstugan, född 1886.

Göransson är född i Medstugan och har alltid varit bosatt därstädes.

Lappar ha, enligt vad Göransson har sig bekant, under tidigare skeden betat renar i trakten av Medstugan. Tiden närmast före år 1895 förekom dock ej renbetning härstädes. Från nämnda år till omkring år 1917 betade emellertid lappar varje vinter under några veckors tid vid varje tillfälle renar å Medstugans byområde. Ett uppehåll i renbetningen gjordes sedan till något av de första åren å 1920-talet; och under de närmast därpå följande åren betade lappar renar några veckor varje vinter i dessa trakter. De senaste åren ha markområdena vid Medstugan av lapparna använts allenast som flyttningsled vid renarnas vidare flyttning ned till trakten av Åreskutan. Renarna ha därvid icke beträtt Medstugans byområde söder om Medstugusjön och dess utlopp (Storån).

Häggsjön den 29 augusti 1957.

f. hemmansägaren Johan Fritiof Svensson i Häggsjön, född 1879.

Svensson har sedan år 1900 varit bosatt i Häggsjön.

Så länge Svensson bott i Häggsjön ha lappar praktiskt taget varje vinter haft renar i trakten av Häggsjön, företrädesvis dels å Musvalen och områdena däromkring dels å markområdena norr om Häggsjön inom Flanderns område ävensom i trakten av Äggsjön.

Renarna ha uppehållit sig inom Häggsjöns byområde allenast vid flyttningen ned till vinterbetestrakterna. I allmänhet ha de ej uppehållit sig därstädes under längre tid än någon vecka vid varje tillfälle.

Endast lappar i Kalls lappby ha betat renar i dessa trakter.

Nordhallen den 29 augusti 1957.

f. hemmansägaren Anders Grönlund i Nordhallen, född 1871.

Grönlund är född i Äggsjön, Åre kommun. Han har varit bosatt i Nordhallen sedan år 1904.

Hela den tid, Grönlund varit bosatt i Nordhallen, ha lappar haft renar om vintrarna i trakten av Nordhallen. Enligt vad Grönlund erfarit av äldre ortsbor har detta varit förhållandet jämväl tidigare. Såvitt Grönlund kan erinra sig ha renar allenast en vinter - år 1920 eller 1921 - icke betats i trakten.

Renarna ha vid besöken uppehållit sig praktiskt taget hela vintern å markområdena norr och öster om bebyggelsen i Nordhallen samt i trakterna av Äggsjön, Åreskutan och Mullfjället.

En vår något år efter Grönlunds ankomst till Nordhallen gick renarnas flyttningsstråk vid återfärden under vårvintern till renbetesfjällen söder om Nordhallen förbi gården Löfsta och norrut till sjön Ö. Norn samt vidare åt väster över Tännsjön.

Bodsjön den 28 augusti 1957.

Hemmansägaren Olof Edvardsson i Bodsjön, född 1894.

Edvardsson har varit bosatt i Bodsjön (Bodsjöedet) sedan år 1923.

Edvardsson har sig ej bekant att lappar under den tid, han varit bosatt i Bodsjön, eller tidigare haft renar i samlad hjord i trakten av sjön Bodsjön. Längre norrut å moss- och myrmarkerna mellan Medstugan och Stalltjärnsstugan ha dock renar, tillhörande lappar i Kalls lappby, understundom uppehållit sig vintertid under de år han bott i Bodsjön.

Tidigare har Edvardsson iakttagit strövrenar i trakten av sjön Bodsjön men ej under senare år.

Storvallen den 27 augusti 1957.

Hemmansägaren Sten Olofsson i Storvallen, född 1916.

Olofsson är född i Storvallen och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Olofsson minns ha lappar med sina renar vintertid brukat besöka trakten Storvallen-Storlien såväl norr som söder om järnvägslinjen. Renar, som uppehållit sig norr om järnvägslinjen, ha tillhört lappar i Kalls lappby och renar söder om densamma lappar i Handölsdalens lappby.

Frekvensen av renarnas betning har hela tiden varit ungefär densamma vad beträffar områdena norr om järnvägslinjen, där renarna uppehållit sig praktiskt taget varje år. Emellertid är deras betning i trakten vid varje tillfälle mycket kortvarigt och endast å ett och annat område stanna de något dygn (t.ex. Skurdalshöjden).

Å området söder om järnvägslinjen - mellan järnvägslinjen och renbetesfjäl-
len - betades renar tidigare i större utsträckning än nu för tiden. Numera förekommer ej sällan uppehåll i renarnas betning härstädes på 3 à 4 vintrar.

Handöl den 27 augusti 1957.

f. hemmansägaren Lars Jonsson i Handöl, född 1873.

Jonsson är född i Bunnerviken, Åre kommun, och har alltid varit bosatt i trakten, i Handöl sedan år 1902.

Förr i tiden från det Jonsson börjat minnas och fram till början av 1910-talet betade lappar, tillhörande nuvarande Handölsdalens lappby, renar praktiskt taget varje vinter inom Handöls byområde söder om järnvägslinjen.

Ett uppehåll i renarnas betning skedde under första delen av 1910-talet; omkring år 1915 började åter lappar beta renar vintertid i dessa trakter. Emellertid har renarnas besöksfrekvens på senare tid undan för undan avtagit och det kan numera gå 3 à 4 år mellan varje vinter, som lappar beta renar inom Handöls byområde.

Jonsson har sig ej bekant att renar i samlad jord i övrigt förekommit inom Handöls by.

Åsan den 27 augusti 1957.

Hemmansägaren Anders Olofsson i Åsan, född 1886.

Olofsson är född i Åsan och har alltid varit bosatt därstädes.

Å den del av Åsan, som är belägen norr om järnvägslinjen, ha lappar i Kalls lappby vintertid brukat beta renar så länge Olofsson minns. Även om betningen tidigare ej skedde årligen, förekom den dock tämligen ofta. Emellertid har besöksfrekvensen undan för undan avtagit, och det torde vara cirka 10 år sedan lappar senast hade samlad rehjord å Åsans område norr om järnvägslinjen.

Beträffande Åsans område söder om järnvägslinjen har sig Olofsson ej bekant att lappar därstädes vintertid betat renar i annan mån än att en lapp i Handöls-

dalens lappby ett och annat år mellan åren 1916-1923 använt området som flyttningsled vid färd till vinterbetestrakter österut samt att lappar för 20 à 30 år sedan vid några tillfällen fört mindre antal renar över området vid flyttning från en lappby till en annan eller vid försäljning av renar till Norge.

Vallan den 31 augusti 1957.

Hemmansägaren Olof Åsengård i Vallan, född 1886.

Åsengård är född å Granön (Åre kommun) och har alltid varit bosatt i trakten.

Åsengård kan ej minnas att lappar haft renar vintertid (oktober - april månader) i trakten söder om järnvägslinjen i vad avser sträckningen Åsan-Tångböle i annan mån än att lappar i Mittådalens lappby för cirka 10 år sedan anordnade renslakt några kilometer söder om bebyggelsen i Åsans by samt att lappar i samma lappby omkring år 1950 flyttade med renar över Granön, varifrån färden gick vidare österut mot renbetesfjällen.

Åsengård har ej hört andra personer nämna att lappar i annan mån än här angivits vintertid haft renar i trakten (inom Åsans, Klocka, Vallans, Granö, Landverks eller Tångböle byområden) i vad avser mark söder om järnvägslinjen.

Beträffande trakterna norr om järnvägslinjen har Åsengård sig ej bekant att lappar någonsin vintertid betat renar i vad avser Klocka, Vallans och Tångböle byområden.

Vallan den 11 oktober 1958.

f. hemmansägaren Fredrik Johansson i Vallan, född 1880.

Johansson är född i Handöl i Åre kommun och har bott där från sin födelse till år 1950, då han flyttade till Vallan, varefter han sedan dess bott. Han har tidigare som uppköpare av renprodukter haft livlig förbindelse med lapparna i dessa trakter.

Såvitt Johansson har sig bekant ha lappar med sina renar under den tid han minns ej besökt trakten norr om järnvägslinjen Storlien-Östersund i vad avser sträckningen Enafors-Gevsjön i annan mån än att lappar, tillhörande Kalls lappby, vintertid under 1910-talet ett och annat år någon kortare tid varje gång hade renar i dessa trakter.

Däremot ha, under den tid Johansson minns, lappar med sina renar praktiskt taget varje vinter till för cirka 15 år sedan besökt trakterna söder om nämnda järnvägslinje å Handöls, Åsans, Klocka, Vallans, Landverks och Tångböle byområden. Under de senaste cirka 15 åren har dock, såvitt Johansson har sig bekant, betning av renar ej förekommit å dessa byars områden.

Äldre personer i orten har för Johansson berättat att lappar förr i tiden brukade med sina renar uppehålla sig i trakter, där järnvägslinjen nu går fram i vad avser sträckningen Handöl-Gevsjön.

Duved den 28 augusti 1957.

Nämndemannen Olaus L. Hamrén i Duved, född 1889.

Hamrén är född i Duved och har alltid varit bosatt därstädes.

Områdena vid Duved norr om Indalsälven.

Så länge Hamrén minns ha lappar varje vinter betat renar ovan trädgränsen i de trakter, som äro belägna norr om allmänna vägen Duved-Åre (Mullfjället, Åreskutan m.m.). Äldre personer i orten ha för Hamrén uppgivit att så varit förhållandet jämväl tidigare.

Områdena vid Duved söder om Indalsälven.

Med uppehåll något eller några år då och då ha lappar så länge Hamrén minns vintertid betat renar söder om Indalsälven å dels Renfjället och trakten däromkring, dels markområdena vid Hensjön och söder därom (Undersåkers kommun) dels ock trakten öster och söder om sjön Greningen.

Såå den 15 januari 1958.

Kommissionären Karl Ol:n Karlsson i Såå, född 1892.

Karlsson är född i Såå och har alltid varit bosatt därstädes.

Några vintrar omkring senaste sekelskiftet besökte lappar med renar trakterna vid Renfjället, där renarna betades några månader vid varje tillfälle. Sedan har - såvitt Karlsson har sig bekant - lappar med renar ej besökt nämnda trakter förrän en vinter omkring år 1915, då lappar betade renar någon tid å trakterna vid Renfjället och sedan flyttade med dem under senvintern mot norr till renbetesfjällen. Flyttningsstråket gick förbi trakten av Björnänge nuvarande hållplats och förbi Fröå gruva. Under flyttningen uppehöllo sig renarna å Hårbörsta, Svedje, Björnänge och Vikböle byområden. Enahanda betning av och flyttning med renar pågick sedan under de närmast följande vintrarna.

Såvitt Karlsson har sig bekant besökte lappar med renar sedan under flera år icke dessa trakter.

I början av 1950-talet återkommo emellertid lappar med renar och sedan dess ha de varje vinter dels betat dessa å Renfjället dels ock flyttat med dem över såväl nämnda byars områden som Brattlands och Såå byområden.

Undersåkers kommun.

Järpen (Järphyn) den 14 januari 1958.

Lantbrukaren Olof Albert Eriksson i Järpen, född 1891.

Eriksson är född i Järpen och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Eriksson minns ha lappar, tillhörande nuvarande Sösjö lappby, med renar praktiskt taget alla vintrar besökt Järpens byområde. Lapparna ha därvid betat renarna någon eller några veckors tid å områdena norr och öster om bebyggelsen i Järpens by i samband med betningen av djuren å Hallens intilliggande

byområde. Vissa år har emellertid Järpens byområde av lapparna använts allenast som flyttningsled. Området passerar i allmänhet under senare delen av januari månad vid färd till längre åt öster belägna trakter. Ett och annat år sker även återflyttningen till renbetesfjällen under vårvintern över byområdet.

Vid ett tillfälle för några år sedan - förmodligen vintern 1955 - betade en lapp, tillhörande Sösjö lappby, under cirka en veckas tid renar å markområden öster och söder om Nordsjön, tillhörande Prästbordets, Hårsta och Svensta byar.

Eriksson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar även förr i tiden brukade vintertid med renar besöka Järpens byområde.

Hallen den 14 januari 1958.

Lantbrukaren Gustav Jonsson i Hallen, född 1902.

Jonsson är född i Hallen och har alltid varit bosatt därstädes.

Sedan år 1916 ha lappar med sina renar praktiskt taget varje vinter besökt Hallens byområde. Tidigare under den tid Jonsson minns ha lappar icke haft renar därstädes.

Före omkring år 1930 betade lapparna ofta renarna hela vintrarna inom byområdet; detta förekom även några vintrar under 1940-talet. För övrigt ha lapparna i allmänhet, efter att någon eller några veckor ha betat renarna å byområdet, flyttat med dessa till andra vinterbetestrakter. Mer sällan har återflyttningen under vårvintern till renbetesfjällen skett över Hallens by.

Betningen av renarna å Hallens byområde har företrädesvis skett i trakten av Mantjärn och Mälltjärn samt å områdena mellan dessa tjärnar ävensom i trakten av Mälltjärnberget, delvis beläget inom Mörsils kommun.

Vid ett tillfälle en vinter omkring år 1955 betade lappar en tid renar i trakterna öster och söder om Nordsjön å Prästbordets, Hårsta och Svensta byområden.

Jonsson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden - före sista sekelskiftet - brukade ha renar vintertid å Hallens byområde. Så har uppgivits att renskötande husbonden i Sösjöfjäll Jon Jonsson Fjällgren vintern 1899 haft renar därstädes.

Stamgärde den 18 oktober 1958.

Hemmansägaren Karl August Bergstedt i Stamgärde, född 1884.

Bergstedt är född i Stamgärde och har alltid bott därstädes.

Beträffande lappars besök med renar å Stamgärde byområde norr om järnvägs-
linjen Storlien - Östersund ha, såvitt Bergstedt har sig bekant, lappar under den tid han minns icke haft renar å trakten vare sig för betning av djuren eller under flyttning. Efter den parallellt med järnvägslinjen löpande allmänna vägen har dock renflyttning vid något tillfälle förekommit.

Vad avser Stamgärde byområde söder om nämnda järnvägslinje ha lappar med re-

nar under den tid Bergstedt minns ej besökt detta område i annan mån än att flyttning vintertid över trakten någon gång skett. Däremot ha lappar förr i tiden - men såvitt Bergstedt har sig bekant ej under de senaste cirka 15 åren - med sina renar vintertid vid ett och annat tillfälle under kortare tid besökt Stånggärde by i söder närliggande markområden inom Ottsjö och Romo byar.

Bergstedt har ej hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med renar besökt Stånggärde byområde i annan mån än att flyttning över byområdet understundom skett.

Rista den 14 januari 1958.

Lantbrukaren Olof Hovberg i Rista, född 1910.

Hovberg är född i Rista och har alltid varit bosatt därstädes.

Under den tid Hovberg minns ha lappar med renar ett och annat år vintertid besökt de delar av Stånggärde, Romo, Rista, Hållands, Äggens och Nylands byområden, som äro belägna söder om Indalsälven i trakten av nämnda älv, ävensom Mo byområde. Betning av renarna har därvid förekommit under en eller annan vecka å Nylands och Mo byområden. Eljest ha lapparna allenast flyttat med renarna över här nämnda trakter. Besöksfrekvensen synes ha varit livligare förr i tiden än under de senare åren, då dessa besök förekommit tämligen sporadiskt. Vintern 1955 hade lapparna senast renar i dessa trakter.

Områdena norr om sjösystemet Åmen-Hottön (Storån) utgöres av delar av Romo, Rista, Äggens, Nylands, Prästbordets, Hårsta och Svensta byområden; trakten söder därom är kronopark. Å dessa områden - trakterna på båda sidor av Storån - ha lappar under den tid Hovberg minns ofta betat renar vintertid; Hovberg håller dock före att frekvensen av dessa besök under senare tider avtagit.

Hovberg har hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden brukade vintertid med sina renar besöka här omnämnda trakter norr och söder om Storån.

Edsåsen den 15 april 1957.

Direktören Johan Oskar Edsås i Edsåsen, född 1903.

Edsås är född i Edsåsen och har alltid varit bosatt därstädes med undantag av några år i början av 1920-talet.

Sedan långliga tider ha lappar med sina renar brukat vintertid besöka markområdena mellan Ånnsjön (Åre kommun) i väster och vägen Undersåker-Vålådalen i öster inom Undersåkers kommun å Dalens, Edsåsens, Ottsjö och Stånggärde byområden. Ett uppehåll i dessa besök skedde emellertid under ett flertal år i följd före år 1913. Därefter fram till början av 1920-talet var sedan frekvensen av besöken livlig. Sedan blevo dessa mer sporadiskt förekommande och markområdena, som vid de tidigare besöken utnyttjats för renbetning, användes sedan fram till omkring år 1950 företrädesvis som flyttningsled. Därefter ha lappar varje vinter betat sina

renar å nämnda byars områden i dessa trakter.

Ottsjö den 15 januari 1958.

Handlanden Alfred Persson i Ottsjö, född 1905.

Persson har bott i Ottsjö sedan sin barndom (1910).

Så länge Persson minns ha lappar praktiskt taget varje vinter med sina renar besökt Ottsjö byområde och trakterna i övrigt mellan Hensjön och Henån i norr och Ottsjön i söder. Under 1930-talet skedde dock ett uppehåll å några år i lapparnas besök med renar å detta område.

Lapparna ha, då de haft renar i dessa trakter, betat dem därstädes i allmänhet under flera månader vid varje tillfälle. Renarna ha uppehållit sig i stort sett överallt inom området, där renbetesmark finnes. Under de sista cirka 5 åren har dock betningen ägt rum huvudsakligen i trakten av Grofjället, Hållfjället, Vällistafjället och Gröplingvalen ävensom de övriga fjällen i dessa trakter. Under sistnämnda år ha renarna i allmänhet icke uppehållit sig i trakterna i sjön Ottsjöns närhet.

f. lantbrukaren Henrik Eriksson i Ottsjö, född 1878.

Eriksson har varit bosatt i Ottsjö sedan år 1893.

Lappar ha i stort sett alla vintrar under den tid, Eriksson varit bosatt i Ottsjö by haft renar å trakterna mellan Hensjön och Henån i norr och sjön Ottsjön i söder. Under den första tiden, som Eriksson bodde i Ottsjö, betade emellertid lapparna renarna i dessa trakter endast en kortare tid under vårvintern.

Eriksson håller före att renarna under de senaste årens betning inom Ottsjö by hållit till huvudsakligen i närheten av fjällen och icke invid sjön Ottsjön.

Alsens kommun.

Kougsta den 25 september 1957.

Hemmansägaren Per Olsson i Kougsta, född 1888.

Olsson har alltid varit bosatt i Kougsta eller trakten därav.

Så länge Olsson minns ha lappar - ofta med något års mellanrum - med sina renar vintertid besökt Kougsta samt de närliggande byarna Kluks, Västbackens, Nordbyns, Tuvbackens och Getans byområden. Vistelsefrekvensen synes möjligen ha tilltagit under de senare åren.

Betning av renarna har i stor utsträckning förekommit i trakten mellan Getsjön och Semelåns dalgång ävensom mellan Getsjön och Gärdessjön. Även inom andra områden i dessa trakter, där renbete finnes, ha lappar betat sina renar.

Vissa år har betningen pågått flera månader, i synnerhet då renarna uppehållit sig i trakten söder och norr om Getsjön. Byområdena ifråga ha ock använts som färdled vid flyttningen till andra betestruker ävensom vid återflyttningen

till renbetesfjällen.

Olsson har av äldre ortsbor erfarit att lappar även tidigare haft renar vintertid i dessa trakter.

Bleckåsen den 25 september 1957.

Hemmansägaren Olof Åsberg i Bleckåsen, född 1890.

Åsberg är född i Bleckåsen och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Åsberg minns ha lappar någon vinter då och då - oftast med flera års mellanrum - med sina renar besökt Bleckåsens byområde, senast för cirka 10 år sedan. Betning av renarna har vid de tillfällena, då renarna uppehållit sig på området, skett varje gång allenast ett eller annat dygn.

Åsberg håller emellertid ej för otroligt att lapparna även någon gång under de senaste 10 åren flyttat med renarna över området utan uppehåll för betning av djuren.

Prästbordet i Alsens socken den 14 februari 1958.

f. arrendatorn Karl Forss å Prästbordet, född 1878.

Forss har alltsedan sin spädaaste barndom varit bosatt å Prästbordet i Alsens socken.

Under Forss' ungdom och åren närmast därefter betade lappar praktiskt taget varje vinter renar å Prästbordets och de närbelägna byarna Åbergs, Vångens, Berge, Landverks, Håfs och Tanns byområden. Vid varje tillfälle pågick betningen under någon månads tid, och renarna uppehöll sig i dessa trakter mellan bebyggelsen i nämnda byar och gränsen mot Offerdals kommun (Änge m.fl. byar).

Besöksfrekvensen blev under 1920-talet mindre och renarnas uppehåll kortvarigare. Under de senaste cirka 25 åren torde lappar icke ha besökt trakten med sina renar i annan mån än att de vid något enstaka tillfälle flyttat med djuren över nämnda byars område utan egentligt uppehåll för betning. Däremot har Forss under senare tider iakttagit att lappar vintertid flyttat med renar å Alsensjöns is längs sjön i båda riktningarna.

Glösa den 25 september 1957.

Hemmansägaren Gösta Jonsson i Glösa, född 1921.

Jonsson är född i Glösa och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Jonsson minns ha lappar vintertid något år då och då med sina renar besökt Bräcke, Glösa och Vikens byområden. Uppehållet å trakten har i allmänhet varat allenast något dygn.

Jonsson har sig ej bekant vilken lappby renarnas ägare tillhört; ej heller varifrån renarna kommit och varthän deras färd gått.

Av äldre personer i orten har Jonsson erfarit att lappar även tidigare något år då och då haft renar i dessa trakter.

Rödningsberg den 25 september 1957.

Hemmansägaren Olof Bengtsson i Rödningsberg, född 1884.

Bengtsson är född i Rödningsberg och har alltid varit bosatt därstädes.

Så långt tillbaka i tiden, som Bengtsson minns, och fram till mitten av 1920-talet ha renar ej förekommit inom Rödningsbergs byområde. Ej heller har Bengtsson av äldre ortsbor erfarit att renar tidigare uppehållit sig inom nämnda område.

Sedan mitten av 1920-talet ha emellertid lappar något år då och då vintertid flyttat med renar genom bebyggelsen i Rödningsbergs by, senast år 1957. Dessa flyttningar ha skett under vårvintern, då renarna återvänt till renbetesfjällen. I annan mån ha ej renar uppehållit sig inom byområdet, som sålunda icke använts som betestrakt.

Mörsils kommun.

Högåsen den 25 september 1957.

f. hemmansägaren Olof Jonsson i Högåsen under Bye by i Mattmars socken (Mörsils kommun) och Kösta by i Alsens kommun, född 1876.

Jonsson är född i Högåsen och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Jonsson minns ha lappar - ofta med ett eller annat års mellanrum - haft renar i trakten av Högåsen.

Trakten har huvudsakligen använts som flyttningsled, men renarna ha ock betats härstädes, företrädesvis å områdena söder om bebyggelsen i Högåsen. Betningen har vid varje tillfälle i allmänhet varat endast någon vecka.

Jonsson tror att de lappar, som haft renar i dessa trakter, tillhört Sösjö lappby.

Av äldre ortsbor har Jonsson erfarit att lappar även tidigare haft renar i trakten av Högåsen.

Uppland den 24 september 1957.

Häradsdomaren John Bertilsson i Uppland, född 1887.

Bertilsson är född i Upplands by och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Bertilsson minns ha lappar vintertid brukat ha renar å Upplands, Högens, Bye (i Mörsils socken), Myckelgårds och Äggens byområden. Tidigare betade lappar renar i dessa trakter praktiskt taget varje vinter; under de senare åren har emellertid avbrott i renarnas uppehåll därstädes ibland skett med ett eller annat år.

Byområdena ha använts som betestrakt men även som flyttningsled. Betningen har vid varje tillfälle kunnat pågå någon månads tid eller längre. Den har huvudsakligen skett i Semelåns dalgång ned mot Högvallen och Storflon ävensom å floar, tillhörande Bye by. Betning har även då och då förekommit å trakterna

söder om Indalsälven å Mo (Undersåkers kommun), Upplands (Uppland, Österuppland och Högen), Bye, Myckelgårds, Äggens och Ocke byområden.

Såvitt Bertilsson har sig bekant ha de lappar, som för renarna använt dessa områden, tillhört nuvarande Sösjö lappby. Emellertid håller Bertilsson för troligt att tidigare även lappar, tillhörande annan lappby, haft renar å trakterna i fråga.

Bertilsson har av äldre personer erfarit att lappar även förr i tiden haft renar å dessa trakter.

Ris den 25 september 1957.

Hemmansägaren Jonas Jonsson i Ris inom Äggens by, född 1894.

Jonsson har varit bosatt i Ris sedan år 1907.

Under den tid, Jonsson bott i Ris, ha lappar kortare tid nästan varje vinter haft renar i trakten av Ris (Äggens by).

Renarna ha i allmänhet betats en eller annan vecka öster om Ris i trakten av Åssjöarna, men markområdet vid Ris har dock företrädesvis använts allenast som flyttningsled, i första hand vid nedflyttningen från renbetesfjällen men även vid återflyttningen till dessa fjäll under senvintern.

Mällbyn den 24 september 1957.

Hemmansägaren Per Widegren i Mällbyn, född 1891.

Widegren har varit bosatt i Mällbyn sedan år 1918.

Under den tid, Widegren varit bosatt i Mällbyn, ha lappar vintertid ofta betat renar inom Mällbyns och de närbelägna byarna Norrgårds, Bye (i Mattmars socken), Ugårds, Ubyns och Gräfte byområden. Ett avbrott i renarnas besök i denna trakt på 2 å 3 år kunde tidigare förekomma; under de senaste cirka 5 åren ha emellertid renarna varit å dessa trakter varje vinter.

Betningen har i allmänhet pågått under någon månads tid eller längre. Den har skett i Semelåns dalgång å bl.a. fyllnadsjordarna till Ubyns och Gräfte byar samt i Åssjöfloarna, belägna mellan Mällbyns och Högåsens byar, ävensom å de s.k. Hållbacksfloarna (norr och väster om Stora och Lilla Dravsjön). Renarna ha ock betat i trakten mellan bebyggelsen i Mällbyn och närliggande byar, å ena, samt Ockesjön, å andra sidan.

Emellertid har trakten ibland använts allenast som flyttningsled, då renarna ej gjort uppehåll därstädes.

Såvitt Widegren har sig bekant ha de lappar, som för renarna använt ifrågasvarande trakter, tillhört nuvarande Sösjö lappby. Widegren håller emellertid för troligt att även lappar från annan lappby tidigare någon vinter haft renar å nämnda markområden.

Widegren har av äldre personer erfarit att lappar även innan han flyttat till Mällbyn uppehållit sig med renar i dessa trakter.

Tossberg den 1 oktober 1957.

Gårdsägare Olof K. Berg i Tossberg, född 1894.

Berg har varit bosatt i Tossberg sedan år 1924.

Under den tid, Berg varit bosatt i Tossberg, ha renar icke uppehållit sig inom Tossbergs byområde i annan mån än att lappar ett par vintrar med flera års mellanrum flyttat med renar över byns västra markområden. Berg saknar kännedom om vilken lappby som renarnas ägare tillhört.

Berg har icke hört äldre personer i orten berätta att lappar förr i tiden haft renar inom Tossbergs byområde vintertid.

Kvitsle den 1 oktober 1957.

f. skogsfaktorn Johan Forslund i Kvitsle, född 1885.

Forslund är född i Kvitsle och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Forslund minns ha lappar vintertid något år då och då haft renar inom Kvitsle samt de intilliggande byarna Halabackens och Ytter-Ocke byområden. Detta har vad avser Kvitsle och Halabackens byar förekommit oftare å byarnas markområden söder om Indalsälven än å dessas mark norr om samma älv. Frekvensen av renarnas uppehåll i nämnda trakter synes ha varit större tidigare än under senare år.

Områdena ha i stort sett använts av lapparna uteslutande som flyttningsled. Emellertid ha renarna vid några tillfällen betats högst en vecka varje gång å Kvitsle och Halabackens byar tillhörig mark invid Stora och Lilla Dravsjön (norr om Indalsälven).

Forslund kan ej erinra sig att han hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden haft renar å ifrågavarande byars markområden.

Den utsago om renarnas uppehåll inom Kvitsle och Halabackens markområden, som Forslund här gjort, avser icke dessa byars fyllnadsjordar vid Sällsjön.

Hållbacken den 1 oktober 1957.

Hemmansägaren Olof Olsson i Hållbacken, född 1899.

Olsson har varit bosatt i Hållbacken sedan han var några år gammal.

Under den tid Olsson minns ha lappar - såvitt Olsson har sig bekant - haft renar vintertid inom Hållbackens byområde några gånger, nämligen vid ett tillfälle under 1920-talet och ett tillfälle under 1940-talet ävensom åren 1954, 1955 och 1957, därvid tiden för renarnas betning varje gång varat en eller annan vecka.

Renbetningen har skett huvudsakligen å markområdena mellan Stora och Lilla Dravsjön.

Olsson har icke hört äldre Ortsbor omtala att lappar förr i tiden haft renar vintertid inom Hållbackens byområde.

Ocke den 14 januari 1958.

f. lantbrukaren Olof Fredriksson i Ocke, född 1882.

Fredriksson är född i Ocke och har alltid varit bosatt därstädes.

Under den tid Fredriksson minns ha lappar alltsedan slutet av 1910-talet - renskötande husbonden Lars Larsson Kråik besökte med renar Ocke byområde vintern 1917 - ett och annat år med renar besökt Ocke byområde, företrädesvis norra delen därav. Mer sällan ha lapparna vid dessa besök haft renar även å byområdet ned mot Ockesjön. Fredriksson har ej dessförinnan själv iakttagit renar i dessa trakter; ej heller ha renar under den tid han minns uppehållit sig å Ocke byområde söder om Indalsälven (Ockesjön).

Besöken med renar å byområdet under Fredrikssons tid ha ägt rum under del av januari-mars månader. De ha i allmänhet pågått en eller annan veckas tid vid varje tillfälle.

Fredrikssons föräldrar berättade på sin tid för Fredriksson huruom lappar å 1870- och 1880-talen vintertid betade renar i trakten norr om Ocke by å Krokoms byområde (Mattmars socken).

Vidare har Fredriksson sig bekant att lappar i mitten av 1800-talet vintertid brukade beta renar i Semelåns dalgång inom Upplands byområde. Därvid bodde lapparna hos bönder i Strand (Upplands by).

Mörsil den 25 september 1957.

f. källarmästaren Isidor Nordell i Myckelgård, född 1890.

Nordell har varit bosatt i Myckelgård sedan år 1913.

Under den tid, Nordell varit bosatt i Myckelgård, ha lappar i stor utsträckning betat renar vintertid å området mellan Indalsälven och Storåns vattendrag inom bl.a. Upplands, Österupplands, Högens, Bye (i Mörsils socken), Myckelgårds, Äggens och Ocke byområden. Uppehåll i betningen har förekommit endast ett eller annat år. Frekvensen av dessa besök synes ha tilltagit under de senaste åren. Vid varje tillfälle har betningen i allmänhet ägt rum under den senare delen av vintern och pågått en eller annan månad.

Särskilt har trakten runt Djupsjöarna samt området mellan dessa sjöar och Stortjärn ävensom markområdet öster om Hammervallen av lapparna utnyttjats som betestrakt.

Under senare tider ha lappar i nuvarande Sösjö lappby använt sig av dessa trakter medan tidigare även lappar i andra lappbyar här betat renar.

Av äldre ortsbor har Nordell erfarit att lappar även tidigare i stor utsträckning betat renar i dessa trakter.

Sällsjö den 16 januari 1958.

Lantbrukaren Olof Bäckström i Sällsjö, född 1890.

Bäckström har alltsedan sin spädaste barndom varit bosatt i Sällsjö.

Vid skilda tillfällen under några år för ett 40-tal år sedan iakttog Bäckström att lappar flyttade med renar å Sällsjöns is längs sjön dels under januari månad vid färd mot söder dels ock under senvintern vid färd i motsatt riktning.

I övrigt har Bäckström sig ej bekant att lappar med renar besökt dessa trakter i annan mån än att lappar, tillhörande nuvarande Sösjö lappby, vintern 1922 under flera månaders tid betade renar i trakten av Stortjärn och Magnustjärn vid vägen Mörsil-Sällsjö ävensom å markområdena väster om dessa tjärnar. Renarna uppehöll sig därvid å mark, tillhörande byarna Sällsjö, Bye (i Mörsils socken) och Myckelgård.

Bäckström har ej hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med sina renar besökt dessa trakter vintertid.

Rödöns kommun.

Landsjön den 13 januari 1958.

Lantbrukaren Erik Olsson i Landsjön, född 1901.

Olsson är född i Landsjön och har alltid varit bosatt därstädes med undantag av åren 1915-1920.

Under den tid Olsson minns ha lappar med sina renar nästan varje vinter besökt Landsjöns och de intilliggande byarna Österlångans, Kallkällans (Rödöns kommun) och Landvägens (Lits kommun) byområden. Härvid ha renarna uppehållit sig företrädesvis å områdena i Gysåns dalgång i gränstrakterna mellan Rödöns och Offerdals kommuner ävensom i trakterna söder därom efter Långans dalgång.

Ett och annat år ha lapparna större delen av vintern betat renarna i dessa trakter och å de intilliggande markområden, som sträcka sig mot Landösjön (Offerdals kommun). Mer ofta ha de dock betat djuren å nämnda trakter endast någon kortare tid och därefter flyttat vidare. Dessa kortare besök ha ägt rum såväl vid nyårstiden, då lapparna flyttat med renarna vidare åt söder, som under vårvintern vid återflyttningen till renbetesfjällen.

De lappar, som med renar besökt dessa trakter, ha tillhört Offerdals lappby. Olsson tror sig dock veta att lappar, tillhörande Hotagens lappby, några vintrar åren före 1910 med renar besökt trakten.

Olsson har hört äldre personer i orten berätta att lappar även förr i tiden brukat vintertid med renar besöka här nämnda trakter.

Näversjöberg den 22 oktober 1957.

f. hemmansägaren Lars Asp i Näversjöberg, född 1863.

Asp har varit bosatt i Näversjöberg sedan år 1875.

Under hela den tid, Asp varit bosatt i Näversjöberg, ha lappar praktiskt taget varje vinter med sina renar besökt trakten av Näversjöberg och den intilliggande bosättningen Rensbo.

Tidigare - för mer än 10 år sedan - stannade lapparna i allmänhet upp till tre månaders tid med renarna i dessa trakter och betade dem å de därstädes befintliga mossfloarna. Numera använda lapparna dessa trakter huvudsakligen som flyttningsled.

Nordannäliden den 22 oktober 1957.

Lantbrukaren Valter Persson i Nordannäliden, född 1904.

Persson är född i Nordannäliden och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Persson minns ha lappar i stort sett varje vinter med sina renar besökt Nordannälidens och den närbelägna byn Böle byområden.

I allmänhet ha lapparna allenast flyttat med renarna över byområdena ifråga och därvid uppehållit sig därstädes något dygn vid varje tillfälle. Dessa flyttningar ha företrädesvis skett vid färden under förjulsvintern ned till vinterbetestrakterna och flyttningsstråket har här gått över trakten norr om vägen Tulleråsen-Krokom.

Emellertid ha lapparna något år då och då stannat och betat renarna upp till en månads tid inom den del av Nordannälidens byområde, som gränsar mot Offerdals kommun, samt i trakten av den närbelägna gården Lövviken inom Tulleråsens by (Offerdals kommun).

Persson har ej hört äldre personer i orten omtala att lappar förr i tiden med sina renar besökt nu nämnda trakter.

Gräfte den 22 oktober 1957.

Hemmasägaren Gunnar Östgren i Gräfte, född 1889.

Östgren har varit bosatt i Gräfte sedan år 1920.

Under den tid, Östgren bott i Gräfte, ha lappar praktiskt taget varje vinter - såväl under början av vintern vid färden ned till vinterbetestrakterna som under senvintern vid återflyttningen till fjällen - flyttat med renar över Gräfte och de närliggande byarna Liens, Gärde, Storgårdens, Nygårdens, Rens och Tands byområden. Flyttningsstråket har i allmänhet gått förbi bebyggelsen vid Aspås kyrka längs vägen Föllinge-Kattstrupen, men understundom har flyttningen skett över markområdena mellan nämnda bebyggelse och Långan.

Tvåne vintrar - åren 1944 och 1945 - betade lappar renar under cirka tre månaders tid varje vinter i trakten öster om bebyggelsen vid Aspås kyrka, företrädesvis å området mellan Långan och Näverån. Eljest ha renarna icke stannat å dessa områden.

Östgren har hört äldre personer i orten omnämna att lappar även förr i tiden brukade med sina renar vintertid besöka dessa trakter.

Aspåsnaaset den 22 oktober 1957.

Lantbrukaren Ture Stafrén i Aspåsnaaset, född 1893.

Stafrén har varit bosatt i Aspåsnaaset sedan år 1908.

Under de första åren av Stafréns vistelse i Aspåsnaaset besökte icke lappar med renar Aspåsnaaset byområde.

Först omkring år 1920 började lappar med sina renar besöka byområdet i det att lappar i nuvarande Offerdals lappby sedan dess praktiskt taget varje år flyttat med renar över detsamma efter vägen Aspås-Åskott såväl under förjulsvintern vid flyttningen från fjällen ned till vinterbetestrakterna som vid återfärden till fjällen under senvintern.

Såvitt Stafrén har sig bekant flyttade icke lappar med renar över byområdet under sistförflutna vinter (vintern 1956/57).

Österkälén den 29 november 1957.

Lantbrukaren Erik Agerberg i Österkälén, född 1885.

Agerberg är född i Bjärte by å Rödön och bodde där till år 1914. Sedan år 1926 har Agerberg varit bosatt i Österkälén.

Under den första tiden, Agerberg bodde i Österkälén, och fram till mitten av 1940-talet besökte lappar med sina renar Österkäléns och de intilliggande byarna Västerkäléns, Trollåsens och Kälabäckens byområden någon vinter då och då. Under de senaste cirka 10 åren har besöksfrekvensen ökat och besöken ske numera praktiskt taget varje vinter. Såvitt Agerberg har sig bekant ha emellertid lappar med renar icke besökt nämnda byområden under de senaste två åren (1956 och 1957).

Vid besöken å byområdena ha renarna stannat därstädes i allmänhet ett eller annat dygn och ibland något längre tid vid varje tillfälle. Djuren ha därvid betats företrädesvis å floarna mellan Trollåstjärn och bebyggelsen i Kälabäckens by.

Renarnas besök i dessa trakter ha ägt rum såväl vid färden till vinterbetestrakterna - vanligtvis i januari månad - som under vårvintern vid återflyttningen till fjällen. Flyttningsstråket över byområdena har gått från trakten av Nybo under Trollåsens by i norr till söderut belägna trakter å Rödön.

Agerberg har icke hört äldre personer i orten omtala att lappar förr i tiden med renar vintertid besökt trakten.

Vejmon den 19 maj 1958.

Hemmansägaren Gösta Wejdeland i Vejmon, född 1904.

Wejdeland har varit bosatt i Vejmon sedan år 1931.

Under den tid, Wejdeland bott i Vejmon, ha lappar med sina renar praktiskt taget varje vinter och under de senaste åren mer regelbundet besökt de närbelägna byarna Tullus och Backens byområden så tillvida att lappar flyttat med renarna över dessa trakter utan egentligt uppehåll för betning av djuren. Flyttningarna ha skett dels i januari månad från trakten av Trollåsens byområde över Tullus

och Backens byar till den s.k. Mjälaviken och vidare åt söder å Storsjöns is dels - dock mindre regelbundet - under senvintern vid återflyttningen mot fjällen, då färden över trakten gått i motsatt riktning.

Vid ett tillfälle en senvintersdag under 1930-talet såg Wejdeland rentramp utvisande att en renhjörd kommit från söder å Storsjöns is och gått i land vid trakten av bebyggelsen i Huvulsvikens by samt sedan dragit vidare mot norr.

Wejdeland har hört äldre personer i trakten omnämna att lappar brukade förr i tiden med sina renar flytta över trakten av Huvulsviken från norr till söder och vice versa. Förr hemmansägaren Johan Persson i Vejmon, född 1875, har för Wejdeland berättat hurusom lappar med renar även i hans ungdom brukade draga fram vintertid över trakten av Huvulsviken.

Wejdeland har sig ej bekant att renar uppehållit sig vintertid å Vejmons och den intilliggande byn Mjåla byområden.

Silje den 29 november 1957.

Lantbrukaren Gregor Bengtsson i Silje, född 1894.

Bengtsson är född i Silje och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Bengtsson minns och fram till mitten av 1920-talet besökte lappar ett och annat år samt ibland flera år i följd med sina renar Silje och de närbelägna byarna Vike och By byområden. I början av 1900-talet var besöksfrekvensen särskilt livlig men avtog sedan. Bengtsson har sig ej bekant att lappar med renar besökt nämnda byområden sedan år 1926.

Vid renarnas besök i trakten ha de i allmänhet betat därstädes ett eller annat dygn; inom Vike byområde har dock detta ofta skett någon vecka å mossmarkerna norr om bebyggelsen i byn.

Renarnas vistelse i trakten har ägt rum såväl under januari månad vid färden till vinterbetestrakterna som under senvintern vid återflyttningen till fjällen.

Vid ett eller annat tillfälle ha renarna vid flyttning över nämnda trakt även passerat den närbelägna byn Nygårdens byområde.

Bengtsson har icke hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med sina renar vintertid besökt dessa trakter.

Åskott den 22 oktober 1957.

Lantbrukaren Olof Andersson i Åskott, född 1873.

Andersson har varit bosatt i Åskott sedan år 1886.

Under hela den tid, Andersson varit bosatt i Åskott, ha lappar med sina renar besökt Åskotts byområde i stort sett varje vinter. Därvid ha lapparna dels betat renarna å byområdet dels ock flyttat med dem över detsamma.

Tidigare - för mer än 20 år sedan - betade lappar något år då och då under upp till en månads tid renar å mossmarkerna mellan bebyggelserna i Åskotts by

och i Kännåsens by samt å trakten öster därom mot vägen Östersund-Åskott-Hölje. Sedermera ha lapparna allenast flyttat med renarna över Åskotts byområde å färdleden från Kattstrupforsen mot Kläppe byområde (Lits kommun). Under dessa flyttningar ha renarna även besökt mark, tillhörig Backens by. Flyttningarna ha ägt rum såväl under nyårstiden vid färden ned till vinterbetestrakterna som under vårvintern vid återflyttningen till fjällen.

Andersson håller före att lappar icke med renar besökt den närbelägna byn Granbos byområde.

Andersson kan ej erinra sig att han hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med renar vintertid besökt ifrågavarande trakter.

Lits kommun.

Prisgård den 23 oktober 1957.

Lantbrukaren Lars Petter Eriksson i Prisgård, född 1895.

Eriksson är född i Husås och har alltid varit bosatt i trakten.

Så länge Eriksson minns ha lappar något år då och då med renar vintertid besökt Prisgårds och de intilliggande byarna Husås och Ottergårds byområden. I allmänhet ha lapparna allenast flyttat med renar över byområdena - endast flyttningar under förra delen av vintern ned till vinterbetestrakter ha förekommit - men även betning av renarna har här skett. Så betade lappar renar å trakterna norr och nordväst om bebyggelsen i nämnda byar åren 1906, 1907, 1920, 1921, 1930, 1952 och 1953 under cirka tre månaders tid varje vinter.

Efter år 1953 ha renar icke uppehållit sig i dessa trakter.

Då lappar flyttat med renar över byområdena ifråga har färdleden i allmänhet gått från trakten av Lundsjön (Rödöns kommun) efter Långans dalgång och ned mot Byoms byområde.

Eriksson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar även förr i tiden vintertid brukat ha renar i dessa trakter.

Kallsta den 23 oktober 1957.

Fabrikör Herbert Husander i Kallsta, född 1913.

Husander är född i Ringsta by invid Kallsta och har alltid varit bosatt i trakten.

Så länge Husander minns ha lappar i stort sett varje vinter med renar besökt Kallsta och de närbelägna byarna Ringsta, Backens med Landvågen och Byoms byområden.

Den tid, varunder renarna uppehållit sig å nämnda områden, har varierat; ofta ha de stannat här allenast högst någon vecka vid varje tillfälle, men deras uppehåll har ibland varat någon månad. Renarna ha uppehållit sig å trakten mellan bebyggelsen i nämnda byar vid vägen Lit-Föllinge, å ena, och Långan,

å den andra sidan. Särskilt trakten av Gamlebodarna har av lapparna använts för renbetning.

Såvitt Husander har sig bekant hade lappar renar i dessa trakter senast under en kortare tid vintern 1956.

Husander har hört äldre ortsbor berätta att lappar förr i tiden i stor utsträckning hade renar vintertid i dessa trakter.

Handog den 17 juni 1957.

Hemmansägaren Andreas Persson i Handog, född 1894.

Persson är född i Handog och har alltid varit bosatt därstädes.

Alltsedan Persson var pojke ha lappar vintertid betat renar i trakten av Handog, nämligen dels å tallmoarna norr om byn å den s.k. Enflon dels ock öster om byn fram till Vågbodarna, som utgör utmark till Korsta by. Emellertid ha lappar icke uppehållit sig med renar å dessa trakter varje år, utan ha uppehål- len ibland blivit ganska långa, någon gång upp till 10 år. På de sista 10 å 12 åren ha renar icke uppehållit sig inom Handogs byområde, och Persson förmodar att detta förhållande är beroende på att de senare årens vattenregleringar i dessa trakter menligt inverkat på renbetet.

Persson framhåller tillika att tiden för renarnas uppehåll å betestrakter- na varierat; vissa år betades renarna där under längre tid av vintern men ibland flyttade man endast över områdena.

Den lapp, som Persson ihågkommer som den första av de lappar, vilka betat renarna inom Handogs byområde, hette Torkel Nilsson, som på 1910-talet hade re- nar härstädes. Persson erinrar sig ock att Anders Olsson - som år 1937 flyttade från Offerdals till Idre lappby - betade renarna inom Handogs by några år på 1920- och 1930-talen. På 1930- och 1940-talen förde bröderna Kristoffer och Anders Bergkvist samt Klemens Klemetsson, samtliga från Offerdals lappby, renar på bete i dessa trakter, varjämte Petrus Gustafsson i samma lappby betade renar- na härstädes något år i början av 1940-talet.

Persson erinrar sig att lapparna under hans pojkår bodde i kåtor vid vis- telse i trakten. Sedermera hyrde lapparna in sig hos bönder. Så har ovan nämnde Anders Olsson ibland bott hos framlidne hemmansägaren H.E. Hansson i Handog och ibland hos Andreas Persson, hos vilken senare även Anders Bergkvist bott.

Nyby den 23 oktober 1957.

Hemmansägaren Jonas Eriksson i Nyby, född 1910.

Eriksson är född i Nyby och har alltid varit bosatt därstädes.

Under den tid Eriksson minns ha lappar med sina renar besökt Nyby byområde vid 4 å 5 tillfällen med flera års mellanrum varje gång. Detta hände senast år 1953. Besöken ha inträffat under senvintern vid renarnas färd upp till ren- betesfjällen och endast flyttning över byområdet har förekommit. Flyttnings-

stråket har ofta gått efter vägarna i trakten.

Eriksson har hört äldre personer i orten omtala att lappar förr i tiden då och då vintertid med renar besökt dessa trakter.

Norra Greningen den 29 juni 1957.

Hemmansägaren Olof Petter Ohlsson i Norra Greningen, född 1889.

Ohlsson är född i Norra Greningen och har alltid varit där bosatt.

Så länge Ohlsson minns ha lappar praktiskt taget varje vinter betat renar å Greningens bys utmark, där betingelser för renbete förefinnas. Endast någon enstaka vinter ha renar icke betat i dessa trakter.

Såvitt Ohlsson har sig bekant ha uteslutande lappar från nuvarande Frostvikens södra lappby med sina renar besökt områdena ifråga.

Lapparna ha bott i Norra Greningen alla år då de betat renar i trakten; de ha hyrt bostad av bl.a. Ohlsson och hemmansägaren Anton Näslund.

Källåsen den 29 juni 1957.

Hemmansägaren Karl Olsson i Källåsen (Fjällandets by), född 1886.

Olsson har bott i Källåsen sedan år 1918.

Vid tiden för Olssons flyttning till Källåsen (år 1918) betades renar praktiskt taget varje vinter i dessa trakter dels å områdena mot Indalsälven och dels å markområden mot byarna Storchögen (Häggens kommun) och Greningen. Emellertid ha dessa trakter blivit allt mindre nyttjade för renbete, och på senare tid ha uppehåll i betningen på 2 å 3 år förekommit. De senaste 10 åren ha lapparna betat renarna allenast norr om bebyggelsen i Källåsen mot byarna Storchögen och Greningen.

Såvitt Olsson har sig bekant ha allenast lappar från Frostvikens södra lappby använt sig av ifrågavarande trakter för betning av renar.

Lappar ha, såvitt Olsson vet, under renarnas betning icke bott i Källåsen eller annanstädes i Fjällandets by.

Mo den 28 oktober 1957.

Lantbrukaren Gunnar Bengtsson i Mo, född 1914.

Bengtsson är född i Mo och har alltid varit bosatt därstädes.

I Bengtssons ungdom besökte lappar med sina renar Mo och de intilliggande byarna Palleråsens och Åsens byområden i stort sett varje vinter. Frekvensen av dessa besök har emellertid undan för undan avtagit, och såvitt Bengtsson har sig bekant ha renar icke uppehållit sig å dessa trakter mer än en gång under de senaste 10 åren, nämligen vintern 1948.

Renarnas uppehåll å dessa byars områden har vid varje tillfälle i allmänhet varat från något dygn till cirka 14 dygn. Renarna ha besökt områden mellan bebyggelsen i Mo by, å ena, och bebyggelsen i Palleråsens och Åsens byar, å den

andra sidan. Djuren ha i stor utsträckning betats å de inom nämnda områden belägna floarna Palleråsflon och Böleflon. Vid något tillfälle har även trakten mellan bebyggelsen i Mo by och Mosjön använts som flyttningsled.

Renarnas uppehåll i dessa trakter har skett under senvintern.

Bengtsson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar även förr i tiden haft renar vintertid i dessa trakter.

Skjör den 2 december 1957.

Lantbrukaren Lars J. Andersson i Skjör, född 1896.

Andersson har varit bosatt i Skjör sedan år 1918.

Under hela den tid, Andersson varit bosatt i Skjör, ha lappar med ett eller annat års mellanrum med sina renar vintertid besökt Skjörs byområde. Ofta ha därvid lapparna allenast flyttat med renarna över området, men vid något tillfälle då och då ha de betat renarna någon veckas tid å detsamma, företrädesvis å den s. k. Skjörflon. Under senare år har denna betning förekommit mer sporadiskt än tidigare.

Lapparna ha besökt området med renarna såväl under januari månad vid färden till vinterbetestrakterna som under senvintern vid återflyttningen till fjällen.

Kyrkås den 2 december 1957.

Lantbrukaren Lars Andersson i Kläppe, född 1906.

Andersson är född i Kläppe och har alltid varit bosatt därstädes.

Från den tid Andersson börjat minnas och under åtskilliga år därefter besökte lappar med sina renar vintertid praktiskt taget varje år Kläppe byområde. Frekvensen av dessa besök avtog sedan undan för undan. Andersson förmodar att lappar med sina renar icke uppehållit sig å byområdet sedan början av 1950-talet.

Renarna ha, då de besökt byområdet, allenast flyttat över detsamma. Flyttningsstråket har gått från Åskotts byområde (Rödöns kommun) efter timmervägen mot bebyggelsen i Kläppe och vidare efter vägen till Lungre. Denna färdled har använts såväl under början av vintern vid flyttningen till vinterbetestrakterna som under senvintern vid återfärden till fjällen.

Andersson har icke hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med renar besökt ifrågavarande trakter.

Bringåsen den 1 juli 1957.

Hemmansägaren Erik Hansson i Bringåsen, född 1908.

Hansson är född i Bringåsen och har alltid varit bosatt därstädes.

Hansson har sig ej bekant att lappar med renar besökt trakten av byarna Bringåsen och Lungre förrän i början av 1930-talet. De första åren betades re-

narna här varje vinter, men sedan har besöksfrekvensen avtagit, och renar ha, såvitt Hansson förmodar, ej betat i dessa trakter på de senaste 10 åren. Emellertid håller Hansson ej för otroligt att lapparna även under senare år använt mark, tillhörande byarna, som flyttningsled.

De år, då renar betat i dessa trakter, har detta huvudsakligen skett i områdena mot byarna Branamyren och Brynje.

Såvitt Hansson har sig bekant ha allenast lappar från Offerdals lappby under här angiven tid betat renar i de trakter, varom nu är fråga, nämligen bröderna Kristoffer och Anders Bergkvist samt Petrus Gustafsson och under senare tid allenast den sistnämnde och hans söner. Hansson har sig ej bekant att lappar hyrt bostad inom Bringåsens eller Lungre byar under renbetning i dessa trakter.

Brynje den 28 oktober 1957.

Lantbrukaren Nils Larsson i Brynje, född 1904.

Larsson är född i Brynje och har alltid varit bosatt därstädes.

Under Larssons ungdom hade lappar icke renar inom Brynje byområde. Omkring år 1925 började emellertid lappar ha renar därstädes vintertid. Till slutet av 1940-talet hade de sedan renar å Brynje byområde praktiskt taget varje vinter. Efter denna tidpunkt har förekomsten av renhjordar å dessa trakter blivit mindre ofta förekommande. Lappar hade renar härstädes senast vintern 1951 vid flyttning med renarna över byområdet.

Då renarna uppehållit sig å byområdet har i allmänhet betning av djuren skett under upp till cirka tre månaders tid (under januari - april månader). Renarna ha betats i trakten runt bebyggelsen i Brynje by och inom andra byars mot Brynje gränsande markområden. Efter år 1948 ha lapparna använt Brynje bys markområde allenast som flyttningsled (senast år 1951).

Larsson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar åtminstone vid ett tillfälle - omkring år 1900 - vid betning av renar i dessa trakter vintertid haft kåtor vid bebyggelsen i Brynje by.

Lillsjöhögen den 27 juni 1957.

Arrendatorn Folke Ekman i Lillsjöhögen, född 1917.

Ekman är född i Lillsjöhögen och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Ekman minns ha lappar med renar nästan varje vinter besökt trakterna av Lillsjöhögen och de intilliggande byarna Sännsjölandets och Ismundlandets områden. Renarna ha här betats överallt där renbete funnits och framför allt å Ismundlandet.

Vintern 1957 torde betning av renar å ifrågavarande trakter icke ha förekommit.

Tidigare ha företrädesvis lappar från Frostvikens södra lappby använt dessa trakter för renbete men även lappar från Offerdals lappby, nämligen Kristof-

fer och Anders Bergkvist, Klemens Klemetsson samt Petrus Gustafsson. Under senare år ha dock allenast den sistnämnde och dennes söner här betat renar.

Å den av Ekman arrenderade, aktiebolaget Ismundbacken tillhörande fastigheten bodde Tycko Åhrén (Frostvikens södra lappby) under betning av renar i trakten vintern 1927.

Häggenås kommun.

Munkflohögen den 27 oktober 1957.

Skogsrättaren John Hilding Nilsson i Munkflohögen, född 1909.

Nilsson har sedan år 1919 varit bosatt i Storbränna by eller i Munkflohögens by, sedan år 1922 i den senare byn.

Under hela den tid, Nilsson varit bosatt i dessa trakter, ha lappar med sina renar vintertid besökt Munkflohögens och Storbrännas byområden med i allmänhet något eller några års mellanrum. Därvid ha lapparna ett och annat år betat renarna någon vecka eller upp till någon månads tid (efter jul) i trakten väster om bebyggelsen i Storbränna by och söder därom mellan vägen Munkflohögen-Häggenås, å ena, och Härkan, å den andra sidan.

Då och då ha lapparna flyttat med renar över Munkflohögens byområde. Flyttningsstråket har gått från trakten av Sandvikssjön (Föllinge kommun), förbi bebyggelsen i Munkflohögens by samt vidare åt sydost. Färdleden har använts utslutande vid flyttningen ned från fjällen, i allmänhet i januari månad.

Nilsson har hört äldre personer i orten omtala att lappar även förr i tiden med sina renar vintertid besökt dessa trakter. Denne har även hört berättas att lappar en vinter för cirka 40 år sedan betade renar å flomarkerna norr om bebyggelsen i Munkflohögens by.

Norderåsen den 27 oktober 1957.

Lägenhetsägaren Julius Nyman i Norderåsen, född 1914.

Nyman är född i den Norderåsens by närbelägna byn Storbränna. Han har alltid varit bosatt i trakten.

Så länge Nyman minns ha lappar med ett eller några års mellanrum med renar vintertid besökt Norderåsens och de söder därom belägna byarna Huse och Grötoms byområden. Förhållandet har varit enahanda beträffande Storbränna byområde. Å nämnda byars markområden ha renarna uppehållit sig företrädesvis i trakterna mellan järnvägslinjen och Härkan. Tidsperiodens längd har varierat från en eller annan vecka till cirka 2 månader. Trakten har besökts av renarna under del av månaderna januari - april.

Ett år omkring år 1950 uppehöll sig renar i dessa trakter större delen av vintern. Senast vintern 1954 besökte lappar med renar byområdena ifråga.

Nyman har hört äldre personer i orten omnämna att lappar även förr i tiden

brukade med sina renar vintertid besöka dessa trakter.

Österåsen den 23 oktober 1957.

Lantbrukaren Anton Wiklund i Österåsen, född 1909.

Wiklund har varit bosatt i Österåsen sedan år 1930.

Under den tid, Wiklund varit bosatt i Österåsen, ha lappar flyttat vintertid med sina renar över Österåsens samt de närliggande byarna Huse, Grötoms, Kougsta, Häggsta, Grennolgårds, Labbgårds och Stocklundabodarnas byområden i genomsnitt vartannat år. Någon betning av renarna inom dessa områden under längre tid än något dygn vid varje tillfälle har icke förekommit.

Såvitt Wiklund har sig bekant ha lappar med sina renar icke besökt nämnda byområden sedan vintern 1954.

Flyttning med renar över områdena har skett såväl vid nyårstiden vid färden ned till vinterbetestrakterna som vid återflyttningen till fjällen under senvintern. Flyttningsstråket har i dessa trakter gått efter Hårkans dalgång.

Wiklund har ej hört äldre personer i orten omnämna att lapparna förr i tiden med sina renar vintertid besökt dessa trakter.

Högarna den 23 oktober 1957.

Lantbrukaren Ingemar Nilsson i Högarna, född 1907.

Nilsson är född i Högarna och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Nilsson minns ha lappar praktiskt taget varje vinter med sina renar besökt Högarnas byområde överallt där lämpligt bete funnits för djuren. Betningen av renarna har i allmänhet pågått härstädes under januari - april månader.

Inom de närbelägna byarna Ollsta och Fagerlands byområden ha renar även årligen uppehållit sig vintertid men endast under flyttning över dessa byars markområden.

Nilsson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar även förr i tiden i stor utsträckning vintertid haft renar i dessa trakter.

Storhögen den 23 oktober 1957.

Lantbrukaren Jäns Olof Nilsson i Storhögen, född 1900.

Nilsson är född i Storhögen och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Nilsson minns ha lappar praktiskt taget varje vinter med renar besökt Storhögens och de intilliggande byarna Halasjöns och Långkälens (Greningsvällens) byområden. Renarna ha i allmänhet uppehållit sig i dessa trakter under januari - april månader. I synnerhet områdena öster om bebyggelsen i nämnda byar ha använts som betestrakter.

Nilsson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar även förr i tiden praktiskt taget varje vinter med renar besökt nämnda byars områden.

Stuguns kommun.

Skallsjön den 9 juni 1958.

Arrendatorn Magnus Litzell i Skallsjön, född 1909.

Litzell har varit bosatt i Skallsjön sedan år 1938.

Under den tid, Litzell varit bosatt i Skallsjön, ha lappar med renar icke besökt Skallsjöns byområde i annan mån än att lappar under de senaste cirka 5 åren flyttat med sina renar över trakten utan egentligt uppehåll för betning av djuren. Flyttningen har skett under förjulsvintern eller senare vid lapparnas färd med renarna till betestrakter längre i söder (sydväst). Renarna ha kommit till trakten från norr och fortsatt mot områdena vid St. Laxsjön inom Hamnerdals och Stuguns kommuner.

f. arrendatorn Elis Eriksson i Skallsjön, född 1891.

Eriksson är född i Skallsjön och har alltid bott därstädes.

I Erikssons ungdom flyttade lappar med renar över trakten av Skallsjön praktiskt taget varje vinter, i synnerhet under förjulsvintern vid flyttningen från fjällen men ej sällan även vid återflyttningen dit under senvintern. Vid flyttningarna över dessa trakter under förjulsvintern ha renarna i allmänhet kommit från trakten av Sörviken (Hamnerdals kommun).

Upphåll för betning av renarna inom Skallsjöns byområde har vid besöken ej skett i annan mån än att djuren betats där under något eller några dygn vid varje tillfälle; dock att längre tids betning inom Skallsjöns mot Skyttmons by gränsande område en och annan gång torde ha förekommit i samband med betning av renarna inom denna senare bys markområden.

Besöken ha sedan Erikssons ungdom fortsatt tämligen regelbundet till omkring år 1940, varefter dessa blivit sporadiska.

Eriksson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar tidigare än nu nämnts brukat med sina renar flytta vintertid över Skallsjöns byområde.

Skyttmon den 23 juni 1957.

Hemmansägaren Olle Sundström i Skyttmon, född 1912.

Sundström har varit bosatt i Skyttmon sedan år 1934.

Så länge Sundström bott i Skyttmon ha lappar praktiskt taget varje år - årligen sedan cirka 10 år - betat renar inom Skyttmons byområde. Betning av renar har förekommit överallt där lämpligt renbete finnes.

Trakterna ha utnyttjats för betningen av renar företrädesvis av lappar i Hotagens lappby och i Frostvikens södra lappby. För mer än 10 år sedan brukade lappar i Hotagens lappby (Olof Persson och Anna Åhrén) här beta renar, men därefter ha i allmänhet lappar i Frostvikens södra lappby (Jonas Åhrén och Tycko Åhrén) utnyttjat betestrakterna ifråga. Vintern 1957 har en lapp i Hota-

gens lappby (Olof Persson) och en i Frostvikens södra lappby (Tycko Åhrén) betat renar i dessa trakter. För mer än 20 år sedan användes trakterna även av framlidne lappen Knut Andersson (Frostvikens socken).

Lapparna ha under vinterbetning av renarna i trakten av Skyttmon i allmänhet hyrt bostad därstädes. Så hyrde lappar åren 1935 och 1936 bostad hos hemmansägaren E.M.Mårtensson. Bemålde Knut Andersson hyrde år 1937 bostad hos Olle Sundström och under senare år har Tycko Åhrén bott i fastigheter, tillhöriga Ammerälvens flottningsförening, resp. N.P.Gärds dödsbo. Jonas Åhrén har bott hos Nikolaus Henriksson å gården Aspnäset invid bebyggelsen i Skyttmon.

Hemmansägaren Per Viktor Johansson, född 1895, och hemmansägaren Erik Petter Eriksson, född 1894, vilka, båda födda i Skyttmon, alltid bott därstädes.

Såväl Johansson som Eriksson vitsorda riktigheten av de av Olle Sundström lämnade upplysningarna samt tillägga att lappar med renar så länge de minnas så gott som årligen uppehållit sig vintertid i trakten av Skyttmon. Till omkring år 1915 bodde lapparna därvid i kåtor men därefter ha de hyrt bostad i Skyttmon.

Borgvattnet den 28 juni 1957.

f. kommunalmäandsordföranden Elias Eriksson i Borgvattnet, född 1908.

Eriksson har varit bosatt i Borgvattnet sedan år 1942.

Enligt vad Eriksson erfarit ha lappar tidigare i stort sett varje år haft renar på bete i trakterna omkring Borgvattensjön och Skallsjön samt å områdena väster om dessa två sjöar. Så har varit förhållandet även sedan Eriksson bosatt sig i Borgvattnet. Besöksfrekvensen får dock anses i någon mån ha avtagit under senare år. Såväl vintern 1956 som 1957 ha lappar betat renar i dessa trakter.

Trakterna ifråga ha för renbetning nyttjats av lappar i Hotagens lappby och Frostvikens södra lappby. Vintern 1956 betade en lapp i Frostvikens södra lappby (Tycko Åhrén) renarna härstädes och vintern 1957 såväl samme lapp som en lapp i Hotagens lappby (Olof Persson).

Under den tid, som Eriksson varit bosatt i Borgvattnet, har någon lapp vid nyttjande av renbete i trakten icke hyrt bostad i Borgvattnet.

Fullsjön den 10 juni 1958.

Virkesmätaren Johan Anton Nordlander i Fullsjön, född 1892.

Nordlander har varit bosatt i Fullsjön sedan år 1922.

Under de första åren, Nordlander var bosatt i Fullsjön, besökte lappar med renar alla vintrar Fullsjöns byområde såväl under den tidigare delen av vintern vid flyttningen till trakter belägna längre söderut som under vårvin- tern vid återflyttningen till fjällen. Dessa besök fortsatte sedan regelbundet till omkring år 1930. Såvitt Nordlander har sig bekant ha lappar med renar ej

sedan sistnämnda är besökt trakten.

Flyttningsstråket över Fullsjöns byområde har gått från trakten av Sörviks-sjön (Hammerdals kommun) längs sjön Fullsjön och vidare längs sjön Länglingen (Ragunda kommun) mot Köttsjöns by (Ragunda kommun). Vid återfärden mot fjällen har flyttningen över trakten skett efter samma led i motsatt riktning.

Vid besöken under flyttningen mot söder ha lapparna i allmänhet under någon veckas tid stannat med renarna i trakten och där betat djuren, företrädesvis å markområdena väster om sjön Fullsjön.

De första åren Nordlander var bosatt i Fullsjön bodde lappar vid ett och annat tillfälle under bevakningen av renarna under deras uppehåll i trakten hos den bofasta befolkningen i Fullsjön. Nordlander har hört äldre personer i orten omnämna att lappar, även innan Nordlander bosatt sig i Fullsjön, brukat vintertid med sina renar besöka dessa trakter och därvid understundom bott i kåtor vid bevakningen av renarna. Sådana kåtor hade lapparna bl.a. i trakten av sjöarna Storgrundtjärn och Lillgrundtjärn, belägna ett par kilometer norr om sjön Fullsjön.

Björkhöjden den 10 juni 1958.

f. hemmansägaren Oskar Andersson i Björkhöjden, född 1878.

Andersson är född i Björkhöjden och har alltid bott därstädes med undantag av åren 1884-1907, då han var bosatt i den närbelägna byn Rensjönäset (Ramsele kommun).

I Anderssons ungdom besökte lappar med sina renar praktiskt taget varje vinter Björkhöjdens och den intilliggande byn Björkvattnets byområden så tillvida att lapparna flyttade med renarna över trakten utan egentligt uppehåll för betning av renarna. Flyttningarna skedde såväl under den tidigare delen av vintern vid färden från fjällen som - ehuru ej lika ofta - under vårvintern vid återflyttningen till fjälltrakterna. Vid nedflyttningen till vinterbetestrakterna gick flyttningsstråket över Björkhöjdens och Björkvattnets byar från markområdena vid Lungsjön och Hocksjön (Ramsele kommun) samt vidare mot antingen Fullsjön eller ock Köttsjöns byområde. Återflyttningen till fjällen under vårvintern har, när sådan förekommit över trakten, skett efter endera av nu nämnda färdleder i motsatt riktning.

Med dessa flyttningar fortsatte sedan lapparna regelbundet på samma sätt som i Erikssons ungdom till något år mellan åren 1925 och 1930. Såvitt Andersson har sig bekant ha lappar med renar ej sedan dess besökt Björkhöjdens eller Björkvattnets byområden.

Andersson kan ej erinra sig att han hört äldre personer i orten omnämna att lappar tidigare än nu nämnts besökt dessa trakter med sina renar.

Öravattnet den 28 juni 1957.

Hemmansägaren Sven Backlund i Öravattnet, född 1918.

Backlund är född i Öravattnet och har alltid varit där bosatt.

Lappar ha tidigare betat renar vintertid praktiskt taget varje år i trakterna vid Öravattnet, vilket Backlund även erfarit genom äldre personers utsägo. På senare år ha lapparnas besök för betning av renar i trakten allt oftare uteblivit.

Betningen har ägt rum i trakterna runt Öravattnets by, dock ej i den omedelbara närheten av bebyggelsen i byn eller åt söder mot byn Mårdsjön. Betet har utnyttjats av lappar i Hotagens lappby och Frostvikens södra lappby.

Backlund kan ej erinra sig att lappar vintertid under betning i trakten av sina renar hyrt bostad i Öravattnet i annan mån än att lappen Knut Andersson (Frostvikens socken) år 1930 bott hos Backlunds fader hemmansägaren Anton Backlund och år 1931 hos hemmansägaren J.P. Sundin.

Mårdsjön den 8 oktober 1958.

Hemmansägaren Axel Fryklund i Mårdsjön, född 1899.

Fryklund är född i Mårdsjön och har alltid bott där.

I Fryklunds ungdom besökte lappar med sina renar alla vintrar Mårdsjöns ävensom intilliggande byarna Öravattnets, Selets och Målålandets ävensom Greningens (Lits kommun) byområden. Därvid betade lapparna renarna i stor utsträckning under längre eller kortare tid vid varje tillfälle å markområdena vid sjöarna Västra och Östra Ecklingen samt Hornsjön och å marken mellan dessa sjöar ävensom i trakten mellan Västra och Östra Rönningssjön i norr och Hornsjön i söder samt vid Rönningberget och norr därom mot bebyggelsen i Öravattnet.

Efter denna tid ha lappars besök med renar i dessa trakter successivt avtagit och under de senaste cirka 20 åren ha dessa förekommit endast sporadiskt och, vad avser Mårdsjöns byområde, endast å trakten av Rönningssjöarna och markområdena norr därom.

Vid ett och annat tillfälle även under senare år ha lappar dessutom vintertid flyttat med renar efter de allmänna vägarna i trakten utan egentligt uppehåll för betning av djuren.

Fryklund uppgiver sig ha hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden alla vintrar med sina renar besökt dessa trakter.

Boberg den 28 juni 1957.

Hemmansägaren Valfrid Holmberg i Boberg, född 1889.

Holmberg är född i Boberg och har alltid varit där bosatt.

Så länge Holmberg minns ha lappar årligen betat renar vintertid praktiskt taget överallt inom Selets och Bobergs byars utmarker, där lämpligt bete för renarna funnits, och enligt vad Holmberg erfarit av äldre personer har detta

varit fallet sedan länge tillbaka i tiden. Senast vintern 1957 betade lappar renar i dessa trakter.

Tidigare bodde lapparna under den tid, vinterbetningen här pågick, i kåtor i eller i närheten av bebyggelsen i Bobergs by, men sedan mer än cirka 30 år hyra de i allmänhet bostad av bönder i byn.

Dessa trakter nyttjades tidigare för renbete av lappar i Hotagens lappby, men under senare år ha lappar i Frostvikens kommun här betat renar.

Brynjegård den 29 juni 1957.

Hemmansägaren Eskil Larsson i Brynjegård, född 1902.

Larsson har sedan år 1925 varit bosatt i Brynjegård.

Så länge Larsson bott i Brynjegård ha lappar med renar uppehållit sig i trakterna däromkring i stort sett varje vinter och sedan omkring år 1945 årligen. De för renbetet mest utnyttjade trakterna ligga norr och öster om bebyggelsen i Brynjegårds by ned mot Blekån.

Företrädesvis lappar i Frostvikens södra lappby ha för renbete utnyttjat dessa trakter men även lappar i Offerdals lappby. Tidigare - för 20 å 25 år sedan - besökte även lappar i Hotagens lappby med renar trakten.

Såvitt Larsson kan erinra sig ha lappar endast vid ett tillfälle för några år sedan hyrt bostad inom Brynjegårds by under bevakning av renar under djurens betning i trakten.

Näverede den 1 juli 1957.

f. hemmansägaren Anders Persson i Näverede, född 1880.

Persson har sedan år 1916 varit bosatt i Näverede.

Så länge Persson bott i Näverede ha lappar med renar uppehållit sig i trakterna däromkring så gott som varje vinter. All för renbetning lämplig mark torde ha utnyttjats. Emellertid har lapparnas besöksfrekvens under senare tid avtagit, ett förhållande som får anses bero på att förutsättningen för lapparna att utnyttja renbetet blivit mindre genom de under de senare åren utförda kraftverksbyggnaderna i Indalsälven vid Näverede och Stugubyn. Dessa byggnadsföretag ha nämligen menligt inverkat på möjligheten för lapparna att föra renarna över älven eller att överhuvud taget ha dem å bete i dess närhet. Persson har sig ej heller bekant att lappar, sedan byggandet av kraftverken påbörjats, d.v.s. sedan omkring år 1950, betat renar söder om älven i dessa trakter, medan renbetning tidigare förekom å båda sidorna.

Lappar betade renar å markområden norr om älven vintern 1957. År 1956 besökte lappar med renar ej dessa trakter såvitt Persson har sig bekant.

Persson upplyser att endast lappar från Offerdals lappby med renar under senare år besökt trakten vid Näverede. Tidigare ha även lappar från Frostvikens södra lappby (Jonas Åhrén, Tycko Åhrén och framlidne Knut Andersson) uppe-

hållit sig här med renar.

Vid lapparnas besök med renar härstädes ha de bott hos Persson nästan varje gång; tidigare - innan arbetet med kraftverkens uppförande påbörjades - ha de även bott hos hemmansägarna Erik Näslund och Olof Edin, båda i Näverede.

Östersund den 23 juni 1957.

Fru Kristina Magnusson i Stugubyn, född Nässén 1868.

Fru Magnusson är född å Skogslunds gård (Stugubyn) och har alltid varit bosatt därstädes.

I fru Magnussons barndom och fram mot 1910-talet uppehöll sig lappar med renar nästan varje vinter i trakten av Skogslund. Fru Magnusson erinrar sig att en lapp från norra Jämtland med namnet Kråik betade sina renar i dessa trakter ett år i början av 1910-talet och bodde därvid å Eriksbergs gård i Stugubyn.

Successivt ha emellertid lapparnas uppehåll i dessa trakter blivit mindre ofta förekommande, och fru Magnusson har sig ej bekant att lappar uppehållit sig med renar i trakten sedan ungefär 10 år, d.v.s. sedan man började kraftverksbyggnaden vid Näverede.

Mörtån den 29 juni 1957.

Hemmansägaren Christian Nilsson i Mörtån, född 1910.

Nilsson, som är född i Bräcke församling, har växt upp inom Stuguns kommun och har alltsedan barndomen bott därstädes samt i Mörtån (inom Stugubyn) sedan år 1930.

Under den tid, Nilsson varit bosatt i Mörtån, har han icke själv iakttagit eller hört talas om att lappar betat renar i trakten av Mörtån eller å intilliggande områden av byn Stugubyn. Emellertid har Nilsson ej sällan om vintrarna påträffat lappar som haft renar på bete inom andra delar av Stuguns kommun samt i angränsande kommuner.

Strånäset den 15 juni 1958.

Lägenhetsägaren Erland Söderholm i Strånäset under Stugubyn, född 1889.

Söderholm är född i Strånäset under Stugubyn och har alltid bott därstädes eller i dess närhet (under åren 1920-1934 i Höglunda by).

I Söderholms barndom besökte lappar med sina renar nästan varje vinter trakten vid bosättningen Mörtån inom Stugubyns byområde, varvid lapparna betade renarna under någon veckas tid vid varje tillfälle å båda sidor om ån Mörtån samt i trakten av Östra Mörtsjön. Söderholm erinrar sig särskilt att detta inträffade vintern 1912. Undan för undan avtog frekvensen av dessa besök som - såvitt Söderholm har sig bekant - sedan senare delen av 1910-talet helt upphört.

Vid ett eller ett par tillfällen i Söderholms barndom bodde lappar under bevakningen av sina renar i dessa trakter i kåtor väster om ån Mörtån. Senare ha lappar flera gånger, då de haft sina renar i trakten, innebott hos den bofasta befolkningen i bosättningen Mörtån.

Äldre personer i orten ha för Söderholm omtalat att lappar även förr i tiden brukat med sina renar vintertid besöka dessa trakter.

Strömsnäs den 28 juni 1957.

Hemmansägaren Olle Näs i Strömsnäs, född 1890.

Näs är född i Strömsnäs och har alltid varit där bosatt.

Under Näs' uppväxtår och fram emot början av 1910-talet betade lappar renar nästan varje år i trakten av Strömsnäs by. Därefter har frekvensen av dessa besök avtagit, och sedan omkring år 1920 ha, såvitt Näs har sig bekant, renar vintertid betat å skogsområdena inom Strömsnäs by endast sporadiskt något år då och då. Näs kan ej erinra sig att renar uppehållit sig å dessa trakter någon gång under de senaste 20 åren.

Av sin framlidne morfar hemmansägaren Erik Olof Gisslén i Strömsnäs har Näs erfarit att renar tidigare även betats väster om Strömsnäs byområde i trakterna vid sjön Mörtsjön. Såvitt Näs har sig bekant har emellertid renbetning å detta område icke förekommit under Näs' tid.

Under det vinterbetning av renar pågått i trakten ha lapparna brukat hyra bostad i Strömsnäs. Senast skedde detta i början av 1930-talet.

Höglunda den 13 juni 1958.

Lantbrukaren Lars Bergvall i Höglunda, född 1909.

Bergvall är född i Höglunda och har alltid bott därstädes med undantag av åren 1940-1942.

I Bergvalls ungdom besökte lappar med sina renar nästan varje vinter Höglunda byområde så tillvida att lapparna flyttade med renarna över trakten utan egentligt uppehåll för betning av djuren. Frekvensen av dessa besök avtog sedan undan för undan för att omkring år 1930 helt upphöra. Sedan dess ha lappar med renar icke besökt Höglunda byområde.

Flyttningsstråket över trakten har under den tidigare delen av vintern gått från trakten av Selsviken under Krångede by (Ragunda kommun) över sjön Gesundens is till Höglunda by. Därifrån har man fortsatt färden mot söder efter vägen Bomsund-Dockmyr. Under senvintern gick återfärden till fjällen efter samma led i motsatt riktning.

Fru Josefina Bergvall, född Hann år 1878.

Fru Bergvall har varit bosatt i Höglunda sedan år 1898 och dessförinnan från sin födelse i den intilliggande byn Borglunda.

I fru Bergvalls ungdom besökte lappar med sina renar ett och annat år Borglunda byområde, varvid lapparna under någon månads tid vid varje tillfälle betade renar å den s.k. Mossaflon inom denna by. Därefter ha lappar under den tid, fru Bergvall bodde i Borglunda, brukat under förjulsvintern flytta med renar från trakten av Selsviken (Ragunda kommun) över sjön Gesundens is till Koviken under Borglunda ävensom Böle (Ragunda kommun) byar samt vidare mot söder. Under senvintern ha lapparna flyttat med renarna åter mot fjällen efter samma led i motsatt riktning.

De första åren efter det att fru Bergvall flyttat till Höglunda (år 1898) flyttade lappar med renar över denna bys område. Frekvensen av dessa besök avtog därefter och sedan omkring 30 år ha, såvitt fru Bergvall har sig bekant, lappar med renar ej besökt Höglunda byområde.

Borglunda den 29 maj 1958.

Hemmansägaren John Jacobsson i Borglunda, född 1890.

Jacobsson är född i Borglunda och har alltid bott därstädes.

I Jacobssons ungdom besökte lappar med sina renar praktiskt taget varje vinter trakten av Koviken inom Borglunda (Stuguns kommun) och Böle (Ragunda kommun) byområden. Frekvensen av dessa besök avtog sedan undan för undan. Omkring mitten av 1930-talet upphörde besöken helt och efter denna tid ha lappar med renar icke uppehållit sig å trakten eller flyttat över densamma.

Besöken ägde rum såväl under förjulsvintern, då lapparna flyttade med renarna över trakten mot söder, som under senvintern då färden gick mot norr. Flyttningsstråket över trakten har gått å sjön Gesundens is från trakten av bebyggelsen i Selsviken (Ragunda kommun) och från Koviken mot Ringsjön (Kälarne kommun).

Vid ett och annat tillfälle under flyttningen mot söder ha lapparna någon veckas tid betat renarna å Borglunda byområde i trakten av Koviken ävensom å angränsande mark inom Kälarne kommun. Vid återflyttningen under vårvintern över trakten har egentligt uppehåll för betning av renarna ej skett därstädes.

Vid något enstaka tillfälle ha lappar under bevakning av renarna bott hos den bofasta befolkningen i Koviken.

Jacobsson har ej hört äldre personer i orten omnämna att lappar tidigare än nu nämnts med sina renar besökt dessa trakter.

Fisksjölandet den 12 juni 1958.

f. hemmansägaren Karl Olsson i Fisksjölandet, född 1881.

Olsson är född i Fisksjölandet och har alltid varit bosatt därstädes.

I Olssons ungdom besökte lappar med sina renar alla vintrar Fisksjölandets byområde och betade renarna därstädes under flera månaders tid vid varje tillfälle. I samband därmed betade lapparna renarna även å intilliggande mark inom

Stugubyns och Boggsjö (Revsunds kommun) byområden; inom det senare området ofta i trakten av Sandtjärn. Dessa årligen återkommande besök fortsatte sedan till början av 1900-talet. Vid åtminstone några tillfällen voro de lappar, som besökte trakten med sina renar, från Frostvikens kommun.

Från 1900-talets början blevo besöken mindre ofta förekommande och lapparna stannade vid dessa senare besök ej någon längre tid med renarna inom Fisksjölandets byområde utan flyttade med dem över trakten utan egentligt uppehåll för betning av djuren. Flyttningsstråket över trakten gick vid besöken under den tidigare delen av vintern från Indalsälven efter vägen Stugun-Rissna samt från Fisksjölandet vidare till Boggsjö byområde (Rissna). Under vårvintern skedde flyttningarna över trakten efter samma led i motsatt riktning. Dessa flyttningar fortgingo sedan till mitten av 1930-talet, varefter lappar med renar, såvitt Olsson har sig bekant, ej besökt Fisksjölandets byområde.

Olsson erinrar sig att lappar under Olssons ungdom vid bevakning av renar under deras betning i dessa trakter bott i kåtor å västra stranden av Djupsjön vid vägen Stugun-Rissna å den del av stranden, som är belägen inom Revsunds kommun.

Olsson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar med sina renar även förr i tiden besökt dessa trakter vintertid.

Sittsjön den 27 april 1958.

Fröken Karin Elisabet Johansson i Sittsjön (Höglunda by i Stuguns kommun), född 1900.

Fröken Johansson är född i Sittsjön (under Höglunda by) och har alltid varit bosatt därstädes.

I fröken Johanssons ungdom besökte lappar med sina renar trakten av Sittsjön i stort sett varje vinter. Besöksfrekvensen avtog sedan undan för undan. Såvitt fröken Johansson kan erinra sig ha lappar med renar ej sedan en vinter omkring år 1930 besökt dessa trakter.

Lapparna ha i allmänhet vid besök med renar i trakten betat djuren därstädes under några veckors eller någon månads tid vid varje tillfälle. Betningen har ägt rum under förjulsvintern eller vid tiden omkring nyår innan flyttning skett vidare mot söder. Även återflyttningen mot norr senare under vintern har skett över trakten, men har egentligt uppehåll för betning av renarna i dessa trakter ej då förekommit. Flyttningsstråket har i båda riktningarna gått efter vägen Bomsund-Dockmyr.

Under betningen av renarna i dessa trakter ha djuren i stor utsträckning uppehållit sig å markområdena mellan Västra och Östra Sittsjön.

Fröken Johansson har hört äldre personer i orten omtala att lappar brukat även tidigare än nu nämnts med sina renar vintertid besöka dessa trakter. Hon

har ock själv iakttagit lämningar efter kåtaplatser å Östra Sittsjöns västra strand. Senast för ett 10-tal år sedan funnos dessa lämningar kvar. Lämningarna vittna enligt fröken Johanssons mening om att lappar även tidigare uppehållit sig i dessa trakter vid bevakning av renar.

Ragunda kommun.

Hammarstrand den 21 januari 1958.

Kommunalnämndsordföranden Johan Ernfrid Danielsson i Kånckback, född 1899.

Danielsson är född i Köttsjön (Ragunda kommun) och har varit bosatt därstädes till år 1939.

I Danielssons barndom och ungdom besökte lappar med renar stora delar av Köttsjöns byområde praktiskt taget varje vinter, då renarna ofta betades därstädes någon tid. Successivt minskades frekvensen av besöken, och Danielsson har sig ej bekant att lappar med renar besökt Köttsjöns by senare än omkring år 1925 i annan mån än att lappar därefter ett och annat år betat renar å den del av byområdet, som gränsar mot Bobergs och Selets byar (Stuguns kommun), i samband med betning å dessa senare byars områden. Inom Köttsjöns by har betningen därvid pågått endast en kortare tid vid varje tillfälle.

Danielsson har hört äldre personer, som under åren 1893-1910 haft sin verksamhet förlagd till trakten av Lövåsens by (Ramsele kommun) och Dyhöjden (gård under Krokvågs by), berätta att lappar nämnda år brukade med renar besöka markområdena mellan Lövåsen och Dyhöjden och därvid beta renarna därstädes någon tid vid varje tillfälle.

Överammer den 11 juni 1958.

Skogsarbetaren Olle Jacobsson i Överammer, född 1895.

Jacobsson är född i Överammer och har alltid bott därstädes.

Under Jacobssons ungdom och sedan till omkring år 1920 besökte lappar med sina renar praktiskt taget alla vintrar Överammers byområde. Lapparna kommo vid jultiden eller senare med renarna till trakten och betade djuren härstädes i samband med betning å angränsande byars intilliggande marker. Betningen pågick sedan till i april månad, då lapparna återvände med renarna till fjällen. Överallt, där lämpligt bete fanns för renarna, skedde betningen.

Vissa förjulsvintrar flyttade betesgrupper över Överammers byområde utan egentligt uppehåll för betning därstädes. Härvid gick färden över nämnda byområde till trakten av Selsviken inom Krångede by och vidare å sjön Gesundens is mot söder. I allmänhet skedde återfärden till fjällen under vårvintern efter samma led i motsatt riktning.

Å 1920-talet avtog frekvensen av lapparnas besök med renar i dessa trakter, och besöken ha sedan dess blivit alltmer sporadiska. Betning av renarna

å Överammers byområde har under senare år förekommit en eller annan gång. Vintern 1957 betade lappar senast renar å Överammers byområde.

Skogsarbetaren Axel Jakobsson i Överammer, född 1885.

Jakobsson är född i Överammer och har alltid bott därstädes.

I Jakobssons ungdom betade lappar sina renar å Överammers byområde praktiskt taget alla vintrar.

Av äldre personer i orten har Jakobsson erfarit att lappar även tidigare brukat vintertid beta renar i dessa trakter.

I Jakobssons ungdom besökte denne ett flertal skilda vintrar lappar, som under bevakningen av renar bodde i kåtor vid vägen mellan Överammer och Selsviken.

Färsån den 11 juni 1958.

Hemmansägaren Oskar Ajax i Färsån (Överammers och Ammers byar), född 1891.

Ajax är född i Färsån och har alltid bott därstädes.

I Ajax' ungdom besökte lappar med sina renar icke trakten av Färsån inom Överammers och Ammers byområden.

Vintern 1917 hade lappar renar i dessa trakter samt sporadiskt även åren därefter till omkring år 1927. Vid dessa besök flyttade lapparna ofta med renarna över trakten utan egentligt uppehåll för betning av djuren. Vid några tillfällen - 3 å 4 vintrar - under nämnda tid (1917-1927) betade emellertid lapparna renarna i dessa trakter i samband med betning av djuren å annan närbelägen mark inom Överammers by. Betningen ägde därvid rum bl.a. i trakten av Nyslåttberget och områdena norr därom, och betningen här pågick i allmänhet under någon månads tid vid varje tillfälle.

Vårvintern 1935 flyttade lappar med sina renar från trakten av Krokvåg till Färsån. Efter något dygns uppehåll därstädes flyttade lapparna vidare med renarna efter Gillerans dalgång mot Köttsjön.

I övrigt ha lappar med renar icke, såvitt Ajax har sig bekant, under den tid han minns besökt trakten av Färsån.

Ajax har hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden betat renar i Gillerans dalgång i trakten mellan Ytterstvattnet och Krokvågssjön och å markområdena omkring dessa sjöar. Så har Ajax' fader framlidne hemmansägaren Nils Erik Ajax berättat att han några skilda vintrar under 1880-talet besökt lappar, vilka under bevakningen av sina renar bodde i kåtor vid Röttuvselet mellan nämnda sjöar.

Selsviken den 12 juni 1958.

f. gästgivaren John Eriksson i Selsviken under Krångede by, född 1873.

Eriksson har varit bosatt i Selsviken sedan år 1902.

Vid tiden för Erikssons flyttning till Selsviken besökte lappar med renar trakten av Selsviken inom Krångede by. Ävensom Selsålandets intilliggande byområde praktiskt taget varje vinter. Omkring år 1925 började frekvensen av dessa besök att avtaga. Sedan flera år ha lappar med sina renar icke, såvitt Eriksson har sig bekant, besökt dessa trakter.

Lapparna ha vid besöken antingen stannat och betat renarna å trakten eller - efter uppehåll därstädes för vila av renarna under någon dag eller vecka - flyttat vidare med dem. Betningen av renarna har skett å båda sidor om vägen Selsviken-Överammer samt väster därom å Krångede och Selsålandets byars områden ävensom å intilliggande markområden inom Strömsnäs och Stugubyns byar i Stuguns kommun, i den senare byn bl.a. å trakten mot Eldsjön och å områdena däromkring. Betning har även ofta skett öster om vägen Selsviken-Överammer i trakterna mot Granåsen ävensom omkring detta berg.

Vid flyttning med renarna över trakten av Selsviken har stråket gått från markområdena vid bosättningen i Överammers by efter vägen till Selsviken. Därvid har kortvarig betning av renarna å båda sidor om denna väg förekommit. Från Selsviken har färden gått vidare över sjön Gesundens is till trakten av Koviken å Böle ävensom å Borglunda (Stuguns kommun) byars områden. Denna flyttning har skett vid jultiden. Återfärden mot fjällen under vårvintern har skett efter samma led i motsatt riktning.

Åren 1902 och 1903 bodde lappar under bevakningen av renar i dessa trakter i kåtor vid den s.k. Stortjärn vid vägen Selsviken-Överammer. Därefter ha lappar vintertid, då de haft renar i trakten, brukat bo hos den bofasta befolkningen i Selsviken och i Överammer. Lappar ha vid dessa tillfällen ibland hyrt bostad hos Eriksson.

Ammer den 11 juni 1958.

Lantbrukaren Jonas Jönsson i Ammer, född 1897.

Jönsson är född i Ammer och har alltid bott därstädes.

I Jönssons ungdom besökte lappar med sina renar praktiskt taget varje vinter Ammers byområde. Vid dessa besök betade lapparna renarna under någon månads tid vid varje tillfälle å nämnda bys område i Gillerans dalgång ävensom å Hala-sjölandets markområden.

Dessa besök fortsatte sedan till omkring år 1935. Efter denna tid ha, såvitt Jönsson har sig bekant, lappar med renar icke besökt Ammers byområde.

Jönsson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar även tidigare än här nämnts betat renar vintertid i dessa trakter.

Krokvåg den 28 maj 1958.

Trävaruhandlaren Edvard Åsander i Krokvåg, född 1894.

Åsander har oavbrutet sedan år 1926 varit bosatt i Krokvåg och dessförin-

nan mellan åren 1912-1924 med mer eller mindre långa avbrott.

Under den tid, Åsander varit bosatt i Krokvåg, ha lappar med sina renar praktiskt taget varje vinter fram till slutet av 1920-talet besökt Krokvågs byområde. Sedan avtog besöksfrekvensen. Såvitt Åsander har sig bekant ha lappar med renar icke besökt dessa trakter sedan vintern 1933.

Vid besöken ha lapparna betat renarna under cirka tre månaders tid vid varje tillfälle i Gillerans dalgång samt å andra markområden inom Krokvågs by.

Äldre personer i orten ha för Åsander omnämnt att lappar brukat tidigare än nu nämnts med sina renar vintertid besöka dessa trakter. Lapparna ha vid bevakning av renarna under deras betning i trakten brukat bo hos den bofasta befolkningen därstädes.

Hamnaren den 21 januari 1958.

Lantbrukaren Axel Andersson i Hamnaren, född 1893.

Andersson är född i Kullsta by invid Hamnarens by och har alltid bott i den ena eller den andra av dessa byar.

Under den tid Andersson minns ha lappar med renar mer eller mindre ofta besökt Kullsta byområde, dock, såvitt Andersson har sig bekant, ej senare än en vinter i mitten av 1930-talet. Under Anderssons barndom och ungdom var besöksfrekvensen rätt livlig och besök av renar å nämnda byområde kunde då förekomma flera vintrar i följd. Emellertid blevo dessa besök sedan undan för undan allt mindre ofta förekommande till dess de helt upphörde (omkring år 1935).

I allmänhet ha lapparna, då de med sina renar besökt Kullsta byområde, utan uppehåll för betning flyttat med djuren över detsamma, därvid renarna även passerat Hamnarens byområde. Under några av vintrarna omkring senaste sekelskiftet ha dock lapparna vid besöken betat sina renar under flera månaders tid varje gång å Kullsta byområde söder om bebyggelsen i byn i samband med betning av djuren å intilliggande mark inom Östansjö by (Kälarne kommun).

Andersson har ej hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med sina renar vintertid besökt nu nämnda trakter.

Näset den 21 januari 1958.

Lantbrukaren Olle Jonsson i Näset, född 1889.

Jonsson är född i Näset och har alltid varit bosatt därstädes.

Under den tid Jonsson minns ha lappar något år då och då med renar besökt Näsets samt den närliggande byn Kånkbacks byområde, dock, såvitt Jonsson kan erinra sig, ej senare än vintern 1936. Besöksfrekvensen var tidigare - under Jonssons barndom och ungdom - rätt livlig men avtog sedan undan för undan tills besöken helt upphörde (fr.o.m. år 1937).

Beträffande frågan om de trakter, där lapparna i förekommande fall haft renarna, erinrar sig Jonsson särskilt att en större renhjord en vinter omkring år 1908 något dygn uppehöll sig å den del av Nässets byområde, som ligger i gränstrakterna mot Östansjö by (Kälarne kommun) samtidigt som renarna betades å motsvarande områden inom sistnämnda by. Även vintern 1936 betades renar i nämnda trakter inom Nässets och Östansjö byar.

Jonsson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar med sina renar förr i tiden understundom brukade vintertid besöka Nässets och Kånckbacks byområden.

Fors kommun.

Bispgården den 21 januari 1958.

Polisassistenten Olle Kristiansson i Bispfors, född 1897.

Kristiansson är född i Bispfors och har alltid varit bosatt därstädes.

Under den tid Kristiansson minns ha lappar med sina renar vid två tillfällen vintertid besökt markområden inom Fors kommun, därvid renarna längre eller kortare tid - i allmänhet endast under genomflyttning - uppehållit sig å mark, tillhörande byarna Byn, Bispgården, Åsen, Uppåsen, Österede och Västerede.

Det första besöket ägde rum omkring år 1905. Vid detta tillfälle betade lappar renar en tid å Flomyren och trakten däromkring å Byns byområde.

Vid det senare besöket, som ägde rum under senare delen av 1930-talet, flyttade lappar - utan uppehåll för betning - med en mindre renhjord från trakten av Fångsjöbackens järnvägsstation förbi Bispgårdens stationssamhälle och vidare åt norr å Indalsälvens norra sida genom Åsens, Österede och Västerede byområden.

Kristiansson meddelar att lägenhetsägaren Isak Emanuel Jönsson i Utanede, född år 1874 och tidigare bosatt vid Fångsjöbackens station (Byns by), för honom omtalat att lappar förr i tiden - under tiden närmast före senaste sekelskiftet - vid några tillfällen vintertid betat renar i trakten av Fångsjöbackens station å Byns och Bispgårdens byområden.

Hallens kommun.

Häljesund den 1 oktober 1957.

Hemmansägaren Olof Olofsson i Häljesund, född 1902.

Olofsson har varit bosatt i Häljesund sedan år 1904.

Under den tid, Olofsson varit bosatt i Häljesund, ha lappar icke haft renar inom Häljesunds byområde i annan mån än att de något år då och då flyttat med sina renar över byområdet. Frekvensen av dessa besök har hela tiden varit ungefär densamma. Flyttningen har skett å mark, belägen norr om bebyggelsen i byn.

Olofsson har icke hört äldre ortsbor nämna något om renars förekomst förr i tiden å Häljesunds byområde.

Mårdsund den 1 oktober 1957.

Hemmansägaren Gustaf Trapp i Mårdsund, född 1891.

Trapp har varit bosatt i Mårdsund sedan år 1918.

Under den tid, som Trapp varit bosatt i Mårdsund, ha lappar med renar besökt Mårdsunds och den intilliggande byn Brasta byområden nästan varje vårvin- ter under lapparnas återflyttning till renbetesfjällen. Sedan år 1954 ha emel- lertid lappar ej haft renar i dessa trakter. Tidigare varade renarnas uppehåll å trakten ungefär en månad eller kortare tid, men under senare år ha de stannat därstädes endast något dygn.

Renarnas betning å trakten har skett å markområdena mellan bebyggelsen i Mårdsunds och Brasta byar, å ena, och Dammån å den andra sidan.

Våge den 1 oktober 1957.

Hemmansägaren Paul Persson i Våge, född 1896.

Persson är född i Våge och har alltid varit bosatt därstädes.

Såvitt Persson har sig bekant ha lappar med renar icke besökt Våge byområ- de i annan mån än att f. ordningsmannen i Handölsdalens lappby Lars Larsson Kråik två eller tre vårvintrar för många år sedan vid återflyttning till ren- betesfjällen fört sin renhjord söder eller - vid något tillfälle - norr om be- byggelsen i Våge by.

Persson har ej hört äldre ortsbor omtala att lappar förr i tiden haft re- nar i dessa trakter.

Bynom den 19 maj 1958.

Hemmansägaren Jonas Jonsson i Bynom, född 1886.

Jonsson är född i Åhns by och bodde där till 1923, då han flyttade till Bynom, där han sedan varit bosatt. Genom de båda byarnas närbelägenhet och Jons- sons släktskap med i Åhns by bosatta personer är han väl initierad beträffande förhållanden i denna senare by även sådana de efter hans flyttning från byn ut- vecklats.

I Jonssons ungdom betade lappar en och annan vinter sina renar väster och söder om bebyggelsen i Åhns by å floområdena vid Kamsåsens fäbodrar, Edtjärn, Frossjön och Versångsjön å mark tillhörande Åhns by ävensom Sundsbackens och Häljesunds byar (fyllnadsjordar). Betningen pågick i allmänhet någon vecka vid varje tillfälle.

Dessa besök fortsatte till omkring år 1910, varefter desamma, såvitt Jons- son har sig bekant, helt upphört.

Jonsson kan ej erinra sig att äldre personer i orten för honom omnämnt

att lappar förr i tiden med sina renar vintertid besökt dessa trakter.

Ytterhallen den 19 maj 1958.

Poliskonstaplen Carl Lund i Ytterhallen, född 1902.

Lund har varit bosatt i Ytterhallen sedan sin spädaste barndom.

Under den tid Lund minns ha lappar med sina renar då och då vintertid med i allmänhet flera års mellanrum besökt trakterna inom ett område, som begränsas av vägen Ytterhallen-Dammån vid Kungsböle fäbodan i norr, Dammån vid nämnda ställe uppströms till trakten av gränsen mellan Hallens och Marby socknar i väster, samma gräns till Storsjön (vid Kläppe by) i söder samt Storsjön i öster. Vid dessa besök ha lapparna ofta - men ej alltid - endast flyttat med renarna över området (ibland utanför detsamma å Storsjöns is) utan egentligt uppehåll för betning av djuren. Efter början av 1920-talet synas besöken ha blivit vanligare än tidigare.

Vid besöken i dessa trakter ha emellertid lapparna understundom stannat med renarna därstädes och därvid betat dem under en eller annan månads tid vid varje tillfälle. Under den tid Lund minns skedde detta första gången en vinter omkring år 1916 och även vintern närmast påföljande år. Lund erinrar sig att lappar betade renar å området en vinter omkring år 1920 ävensom en vinter omkring år 1930 och slutligen vid ett tillfälle en vinter i mitten av 1930-talet. Lund har sig ej bekant att lappar sedan dess haft renar i dessa trakter under mer än ett eller annat dygn vid varje tillfälle.

Renarna ha vid betningen i dessa trakter ofta uppehållit sig å Gurumyrar och Storflon samt å trakten väster om dessa flomarker mot Dammån å Överhallens, Bynoms, Ytterhallens, Hammarnäs, Höla och Låsböle byområden.

Lund har icke hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med sina renar vintertid besökt dessa trakter.

Lund framhåller att strövning av renar å dessa trakter under sommarhalvåret länge pågått och under senare år starkt ökat.

Låsböle den 2 oktober 1957.

Hemmansägaren Karl Johan Lundholm i Låsböle, född 1893.

Lundholm har varit bosatt i Låsböle sedan år 1912 med smärre avbrott i vistelsen de första åren.

Under de första åren av Lundholms vistelse i Låsböle hade lappar icke renar inom Låsböle eller de intilliggande byarna Höla och Bäckes byområden. Först omkring år 1920 började lappar ha renar i dessa trakter, och sedan dess ha renar uppehållit sig därstädes vintertid med ett eller flera års mellanrum. Frekvensen av renarnas uppehåll inom dessa byar synes till en början ha varit större än nu för tiden. Såvitt Lundholm har sig bekant ha lappar med renar icke uppehållit sig i dessa trakter under de senaste åren; han håller dock icke för

osannolikt att lappar även vid något tillfälle under senare år flyttat med renar genom byarna utan uppehåll för betning av djuren.

Markområdena inom nämnda tre byar ha - vid renars uppehåll därstädes - huvudsakligen använts som flyttningsled. Betning av renarna har dock skett någon vinter då och då - varje gång allenast något eller några dygn - å utmarkerna söder om Höla och Låsböle byar och väster om Bäckes by.

Lundholm kan ej erinra sig att han hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden haft renar i dessa trakter.

Kläppe den 2 oktober 1957.

Hemmansägaren Karl Eriksson i Kläppe, född 1889.

Eriksson är född i Kläppe och har alltid varit bosatt därstädes.

Sedan 1920-talet ha lappar haft renar inom Kläppe och Trappnäs byars hemskiften (byarna ha dessutom fyllnadsjordar). Dessförinnan ha, såvitt Eriksson har sig bekant, lappar icke använt dessa områden som betestrakt eller flyttningsled för renarna.

Frekvensen av renarnas uppehåll härstädes var tidigare större än under senare år; förr hade lappar renar i dessa trakter praktiskt taget varje vinter, medan uppehåll i deras besök på 2 å 3 år nu ofta uppstår. Vintern 1956 funnos senast renar i dessa trakter. Renarna ägdes av ordningsmannen i Sösjö lappby Lorentz Fjällberg.

Mossmarkerna intill bebyggelsen i Kläppe och Trappnäs byar användes tidigare som betestrakter, och renarna kunde då stanna här någon vecka. Under senare år ha dessa områden av lapparna företrädesvis använts som flyttningsled för renarna, enligt vad Eriksson förmodar beroende på att tillgången av renmossa avtagit.

Höge den 2 oktober 1957.

Hemmansägaren Nils Bertilsson i Höge, född 1891.

Bertilsson är född i Höge och har alltid varit bosatt därstädes.

Åren 1932-1935 betade lappar vintertid renar inom Höge byområde och trakten därintill (Kläppeflön, Bergflön, Tjämflön och Rödflön). Betningarna pågingo varje år cirka två månader.

Under den tid Bertilsson minns ha lappar ej i övrigt betat renar å eller flyttat med djuren över Höge byområde.

Bertilsson har icke hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden haft renar i dessa trakter.

Getåsen den 2 oktober 1957.

f. hemmansägaren Lars Jonsson i Getåsen, född 1885.

Jonsson har varit bosatt i Getåsen sedan år 1910.

Under de första åren av Jonssons vistelse i Getåsen hade lappar icke renar inom byns område. Omkring år 1920 började emellertid lappar vintertid med sina renar besöka dessa trakter, och renarnas uppehåll härstädes har sedan fortsatt. Emellertid ha lappar med renar icke besökt byområdet varje år utan i allmänhet med flera års mellanrum. Under de senaste cirka fem åren ha lappar icke haft renar i dessa trakter.

Byområdet har använts huvudsakligen som flyttningsled men vid ett och annat tillfälle även som betestrakt, varvid betningen av renarna varje gång pågått högst någon vecka. Betningen har skett å den s.k. Bergflon, såväl å områden därav som tillhöra Getåsens by som å Svedje och Brattåsens byars mark inom flon. Samtidigt ha renar även betats å fyllnadsjord, tillhörande byar å ön Norderön och belägen inom nämnda flo.

Jonsson har ej hört äldre ortsbor omnämna att lappar förr i tiden haft renar i dessa trakter.

Månsåsen den 2 oktober 1957.

Byggmästaren Jöns Gustaf Persson i Månsåsen, född 1885.

Persson har varit bosatt i Månsåsens by sedan år 1907.

Såvitt Persson har sig bekant ha renar icke uppehållit sig inom Månsåsens byområde under den tid, Persson varit bosatt i Månsåsen. Under samma tid har ej heller renar uppehållit sig i närliggande byar i annan mån än att lappar några vintrar omkring år 1920 flyttade med renar längs Storsjön inom den intilliggande byn Vällvikens område.

Persson har icke hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden haft renar i dessa trakter.

Östersund den 7 januari 1958.

f. kommunalnämndsordföranden Erik Larsson i Ålsta å ön Norderön, född 1910.

Larsson är född å ön Norderön och har alltid varit bosatt därstädes.

Under den tid Larsson minns ha lappar med renar besökt ön Norderön (Hallens kommun) endast vid ett tillfälle, nämligen vid nyårstiden ett år i mitten av 1920-talet, då lappar flyttade med renar över Ålsta, Trusta och Önsta byområden under färd mot söder. Å Norderön stannade lapparna med renarna något dygn och slaktade därvid renar.

Larsson har ej hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med renar vintertid besökt ön Norderön.

Ovikens kommun.

Häggsåsen den 3 oktober 1957.

f. hemmansägaren Karl Th. Jutman i Häggsåsen, född 1886.

Jutman har varit bosatt i Häggsåsen sedan år 1917.

Under den tid, Jutman varit bosatt i Häggsåsen, ha, såvitt Jutman har sig bekant, lappar vintertid haft renar inom Häggsåsens byområde vid tre tillfällen under första delen av 1930-talet, enligt vad Jutman tycker sig minnas med något års uppehåll mellan varje gång. Därvid betade lapparna renarna 2 à 3 månaders tid vid varje tillfälle runt bebyggelsen i Häggsåsens by, företrädesvis mot Möckelåsens (Hallens kommun), Västeråsens, Österåsens och Billsåsens byområden. Jutman har sig ej bekant, vilken lappby renarnas ägare tillhörde.

För övrigt har Jutman sig ej bekant att lappar betat renar i trakten av Häggsåsens by eller intilliggande byar eller flyttat med renar över dessa byars områden.

Jutman har icke hört äldre ortsbor omnämna att lappar förr i tiden haft renar vintertid i dessa trakter.

Gåxåsen den 2 oktober 1957.

Hemmansägaren Nils Westin i Gåxåsen, född 1896.

Westin har varit bosatt i Gåxåsens by eller dess närhet sedan år 1908.

Under den tid, Westin varit bosatt i Gåxåsens by eller dess närhet, ha lappar icke - såvitt Westin har sig bekant - med renar besökt Gåxåsens och de närbelägna byarna Önsta, Bölåsens, Västeråsens, Åbbåsens eller Borgens byområden.

Westin har icke hört äldre ortsbor omtala att lappar förr i tiden betat renar å eller flyttat med renar över nämnda byars områden.

Vissa av ifrågavarande byar ha från hemskiftena avlägset belägna fyllnadsjordar. Westins här gjorda uttalande avser icke sådan mark.

Kinderåsen den 3 oktober 1957.

Lägenhetsägaren John Jonasson i Kinderåsen, född 1908.

Jonasson är född i den Kinderåsens by intilliggande byn Fjösåsen och har alltid varit bosatt i dessa trakter.

Såvitt Jonasson har sig bekant ha lappar allenast vid ett tillfälle, nämligen för 15 à 20 år sedan, vintertid med renar besökt Kinderåsens byområde, då lappar flyttade med renar genom bebyggelsen i byn samt över byområdet i övrigt.

Jonasson har sig ej bekant att lappar haft renar inom de närliggande byarna Häggens, Hällne, Älvens eller Fjösåsens byområden.

Jonasson har ej hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden haft renar i dessa trakter.

Älven den 5 juli 1958.

Småbrukaren Sven Nilsson i Älven, född 1893.

Nilsson är född i den Älvens by närliggande byn Persåsen. I sistnämnda by bodde Nilsson från sin födelse till år 1936, då han flyttade till Älven, där han alltsedan dess varit bosatt.

En vinter omkring år 1907 flyttade lappar med sina renar från norr till söder efter vägen förbi bebyggelsen i Kinderåsens, Älvens, Svedje och Persåsens byar. Sedan ha lappar under två skilda vintrar - sista gången för omkring 20 år sedan - flyttat med renar samma väg i samma riktning.

I övrigt ha lappar med sina renar under den tid Nilsson minns, såvitt Nils-son har sig bekant, icke besökt nämnda byars områden.

Nilsson kan ej erinra sig att han hört äldre personer i orten nämna om att lappar med renar förr i tiden besökt dessa trakter vintertid.

Tosåsen den 3 oktober 1957.

Kraftstationsföreståndaren Per Martinsson i Tosåsen, född 1907.

Martinsson är född i Dalåsens by invid Tosåsens by och har alltid varit bosatt i trakten.

Under den tid Martinsson minns ha lappar icke haft renar vintertid inom Tosåsens eller de närbelägna byarna Persåsens och Svedje byområden såvitt avser dessa byars hemskiften. Om renars eventuella uppehåll å dessa byars fyllnadsjordar, som äro belägna i annan trakt, saknar Martinsson kännedom.

Martinsson har ej heller hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden haft renar i dessa trakter.

Frösö köping.

Västbyn den 29 november 1957.

Lantbrukaren Johan Bergstedt i Västbyn, född 1893.

Bergstedt har varit bosatt i Västbyn sedan år 1910.

Under de första åren Bergstedt var bosatt i Västbyn besökte ej, såvitt Bergstedt har sig bekant, lappar med renar Västbyns eller de närbelägna byarna Västerhus, Kungsgårdens eller Kråkstaflös byområden. Omkring år 1920 började emellertid lappar med sina renar vintertid besöka dessa byar såväl under januari månad vid flyttning till vinterbetestrakterna som under vårvintern vid återfärden till fjällen. Från tiden omkring år 1920 till tiden omkring år 1940 var förekomsten av renar härstädes nästan årligen återkommande. Bergstedt har sig ej bekant att lappar med renar efter omkring år 1940 besökt ön Frösön.

Bergstedt har icke hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden haft renar vintertid i dessa trakter.

Fillsta den 29 november 1957.

Lantbrukaren Gottfrid Örlander i Fillsta, född 1901.

Örlander har varit bosatt i Fillsta sedan år 1924.

Under den tid, Örlander varit bosatt i Fillsta, ha lappar, såvitt Örlander

har sig bekant, icke med sina renar besökt Fillsta eller de närbelägna byarna Genvalla, Målsta, Böle, Sandvikens eller Knytta byområden.

Rasten den 29 januari 1958.

Nämndemannen Per Oskar Persson i Rasten, född 1897.

Persson är född i Rasten och har alltid varit bosatt därstädes.

Under den tid Persson minns ha lappar med sina renar, såvitt Persson har sig bekant, ej besökt Rastens eller den närliggande byn Ballsta byområden i annan mån än att lappar år 1923 flyttade med renar över dessa byars områden vid färd under vårvintern åt norr mot fjällen.

Persson har ej hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden haft renar vintertid i dessa trakter.

Slandrom den 29 november 1957.

Lantbrukaren Karl Björid i Slandrom, född 1903.

Björid är född i Slandrom och har alltid varit bosatt därstädes.

Under den tid Björid minns ha lappar med renar besökt Slandroms och de närbelägna byarna Namns och Öds (Brunflo kommun) byområden så tillvida att lapparna under tre år i följd i början av 1920-talet vid flyttning i januari månad till vinterbetestrakterna haft renar å nämnda byars områden i trakten av Svartsjöarna. Vid dessa tillfällen flyttade lapparna med renarna från trakten av bebyggelsen i Namm till Svartsjöarna och därifrån vidare åt söder.

Björid har hört äldre personer i orten omtala att lappar förr i tiden ett och annat år vintertid med sina renar besökt dessa trakter.

Östersunds stad.

Östersund den 19 mars 1958.

Handlanden Gunnar Johansson i Östersund (Prästgatan 63), född 1895.

Johansson är född i Östersund och har alltid varit bosatt därstädes.

Under Johanssons ungdom brukade lappar vintertid uppehålla sig med renar under någon kortare tid vid varje tillfälle å den s.k. Långmyren i trakten mellan Rannåsen och Furulund inom Östersunds nuvarande stadsområde. Lapparna bodde därvid under bevakningen av renarna i kåtor, uppförda i trakten. Under nämnda tid och även senare ha lappar dessutom haft renar vintertid då och då under någon kortare tid vid varje tillfälle i trakterna av Kånkback och Nifsåsen å Östersunds nuvarande stadsområde och trakten därinvid. Vid vissa besök ha lapparna endast flyttat med renarna över här nämnda trakter ävensom över markområdena vid Torråsen och trakten söder därom inom Östersunds nuvarande stadsområde utan egentligt uppehåll för betning av djuren.

Emellertid har frekvensen av lappars besök med renar i dessa trakter undan för undan avtagit och såvitt Johansson har sig bekant ha lappar med sina renar

ej besökt Östersunds stadsområde sedan någon vinter i början av 1950-talet.

Under Johanssons tid ha allenast lappar i nuvarande Offerdals lappby besökt dessa trakter med sina renar.

Johansson har icke hört äldre personer i orten omnämna att lappar med renar förr i tiden förekommit inom det nuvarande stadsområdet.

Hackås kommun.

Räcksjön den 29 januari 1958.

Lantbrukaren Oskar Olsson i Räcksjön, född 1888.

Olsson är född i Räcksjön och har alltid varit bosatt därstädes.

Sedan slutet av 1920-talet ha lappar praktiskt taget varje vinter flyttat med renar över Räcksjöns och den intilliggande byn Orrvikens byområden. Något egentligt uppehåll för betning av renarna har ej förekommit. Lapparna ha kommit med renarna till trakten vanligtvis under januari månad. Flyttningsstråket har gått från Störsjöns is i trakten av bebyggelsen i Orrviken förbi bebyggelsen i Räcksjön och vidare i riktning mot Fåker. Under senvintern ha lapparna flyttat med renarna över trakten i motsatt riktning.

I övrigt har Olsson sig icke bekant att lappar under den tid han minns med renar besökt nämnda byars områden. Ej heller har Olsson hört äldre personer i orten nämna något om att lappar förr i tiden haft renar vintertid i dessa trakter.

Mäläng den 28 november 1957.

f. hemmansägaren Per Hildor Henriksson i Mäläng, född 1891.

Henriksson har sedan år 1912 varit bosatt i Mäläng.

Under den tid, Henriksson varit bosatt i Mäläng, ha lappar med sina renar besökt Mälängs byområde nästan varje vinter.

Lapparna ha använt byområdet företrädesvis som flyttningsled; framför allt har området nyttjats som sådan under vårvintern vid flyttningen till fjällen. Flyttningsstråket har gått från trakten av Blåka byområde förbi bebyggelsen i Mäläng och vidare mot trakten av Stackris och Kalmar.

Emellertid ha lapparna under Henrikssons vistelse i Mäläng vid ungefär fem tillfällen vintertid stannat med renarna å byområdet och då betat djuren därstädes någon veckas tid å områdets nordöstra del. Detta inträffade senast en vinter i början av 1930-talet.

Henriksson har icke hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med sina renar vintertid besökt dessa trakter.

Hara den 16 december 1957.

Kommunalfullmäktiges ordföranden Jonas Petter Jonsson i Hara, född 1887.

Jonsson har sedan sin barndom varit bosatt i Hara.

Under den tid Jonsson minns ha lappar med renar besökt Hara och den intilliggande byn Bräcke byområden första gången omkring år 1920. Alltsedan dess ha lappar haft renar å dessa områden ett och annat år vintertid, då de flyttat med djuren över desamma i samband med färd till och från vinterbetestrakterna öster om sjön Näkten. Tidigare - till omkring år 1935 - betade lapparna vid ett eller annat tillfälle under dessa flyttningar renarna ungefär en veckas tid i skogstrakterna mellan bebyggelserna i Hara och Målängs byar.

Jonsson har ej hört äldre personer i orten berätta att lappar förr i tiden med sina renar vintertid besökt dessa trakter i annan mån än att Jonsson hört omtalas att lappar flyttade med renar över ifrågavarande markområden vid något tillfälle i mitten av 1800-talet.

Bjärme den 28 november 1957.

Lantbrukaren Algot Sivertsson i Bjärme, född 1901.

Sivertsson är född i Bjärme och har alltid varit bosatt därstädes.

Under den tid Sivertsson minns ha lappar vid 5 å 6 skilda tillfällen vintertid vid flyttning åt söder till vinterbetestrakterna under någon veckas tid betat sina renar å Bjärme samt de närbelägna byarna Blåka och Blädängs byområden. Betningen har försiggått i trakten mellan bebyggelsen i nämnda byar och Svartsjöarna (Hackås och Brunflo kommuner samt Frösö köping). Såvitt Sivertsson kan erinra sig skedde sådan betning första gången år 1912; senaste betningen i dessa trakter ägde rum i slutet av 1920-talet.

Vid ett och annat tillfälle under den tid Sivertsson minns ha lappar - när isförhållandena å sjön Näkten icke tillåtit flyttning över sjön - dessutom med renar besökt Bjärme byområde så tillvida att de vid färden ned till vinterbetestrakterna öster om nämnda sjö samt vid återfärden därifrån till fjällen utan att stanna med renarna flyttat över byområdet mellan bebyggelsen i byn och Näkten.

Sivertsson har hört äldre personer i orten omtala att lappar även tidigare brukade med renar besöka nu nämnda trakter.

Näcksta den 16 december 1957.

Lantbrukaren Edvin Andersson i Näcksta, född 1911.

Andersson är född i Näcksta och har alltid varit bosatt därstädes.

I Anderssons ungdom hade lappar någon enstaka gång vintertid renar å delar av Näcksta och intilliggande byarna Våle och Billsta byområden, som äro belägna å öar i sjön Näkten samt intill nämnda sjö å fastlandet. Lapparna betade renarna å dessa markområden i samband med att de hade renarna i trakterna öster om Näkten men endast några dagar vid varje tillfälle. Renarna uppehöll sig här allenast om våren omedelbart innan man flyttade till renbetesfjällen (april månad).

Frekvensen av renarnas besök i dessa trakter har sedan ökat. Besöken ha dock under senare tider ej ägt rum oftare än i genomsnitt cirka vart femte år.

I övrigt ha under den tid Andersson minns lappar med renar icke besökt dessa trakter.

Andersson har icke hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden haft renar vintertid härstädes.

Salsån den 13 april 1957.

Hemmansägaren Mauritz Mårtensson i Salsån, född 1896.

Mårtensson är född i Salsån och har alltid varit där bosatt.

Lappar ha så länge Mårtensson minns något år då och då betat renar i trakterna väster om sjön Näktens södra del, bl.a. inom Brynje by i Bergs kommun. Områden inom Salsåns by ha av lapparna mest använts allenast såsom flyttningsled.

En lapp från Sösjö lappby (ordningsmannen Lorentz Fjällberg) har under senare år vid några tillfällen över någon natt bott hos Mårtensson under insamling av strövrekar. I övrigt har sig Mårtensson ej bekant vilken lappby de lappar, som med renar uppehållit sig å trakten, tillhört.

Några lämningar efter gamla kåtaplatser finnes ej i trakten såvitt Mårtensson känner till.

Klåxåsen den 13 april 1957.

f. hemmansägaren Karl Björklund i Klåxåsen, född 1885.

Björklund har varit bosatt i Klåxåsen sedan år 1895.

Lappar ha sedan många år brukat med renar uppehålla sig vintertid i trakten av Klåxåsen. Björklund kan dock ej erinra sig att lappar där betat renar vintertid förrän år 1919, då renskötande husbonden i Handölsdalens lappby Lars Larsson Kråik hade renar å bete i dessa trakter. Kråik själv bodde därvid i Billsta by medan hans söner bodde i Klåxåsen. Tidigare hade visserligen lappar vid undersökning av renbetesförhållandena visat sig i trakten men utan att medföra renar. Även vintern 1920 betade Kråik renar i dessa trakter, varvid han och medlemmar av hans familj bodde i Klåxåsen. Sedan dess ha lappar i Handölsdalens lappby icke fört renar på bete i trakten av Klåxåsen.

Omkring år 1923 betade renskötande husbonden i nuvarande Sösjö lappby Jacob Fjällberg och en renskötande husbonde i nuvarande Offerdals lappby vid namn Bergkvist renar i dessa trakter. Sedan utnyttjades renbetet under de närmast följande cirka 10 åren av lappar i nuvarande Sösjö lappby. Efter några års uppehåll i renbetningen i dessa trakter ha lappar i sistnämnda lappby därefter under nästan alla år sedan mitten av 1930-talet där betat renar. Vintern 1957 har dock ej renbetning förekommit i trakten av Klåxåsen.

Björklund sade sig veta att renskötande husbonden Jacob Fjällberg omkring

år 1923, innan han med renar besökte trakten av Klåxåsen, först betat renarna vid Svartsjöarna inom Frösö köpings samt Brunflo och Hackås kommuner ävensom inom byarna Grytans och Rossbols i Brunflo kommun områden.

När renbetning förekommit i trakten av Klåxåsen ha renarna i allmänhet uppehållit sig inom Klåxåsens och Gäle byars hela byområden samt å utskiften, tillhörande byarna Fåker, Näcksta, Sinnberg, Våle och Åsan (Hackås kommun).

Sinnberg den 29 januari 1958.

Hemmansägaren Per Landgren i Sinnberg, född 1892.

Landgren har varit bosatt i Sinnberg sedan år 1930.

Under den tid, Landgren varit bosatt i Sinnberg, ha lappar med sina renar praktiskt taget varje vinter - uppehåll å ett eller annat år har kunnat förekomma - besökt Sinnbergs och den intilliggande byn Gäle byområden. Vid varje besökstillfälle ha lapparna betat renarna i dessa trakter under 2 å 3 månaders tid och betningen har skett överallt å byarnas områden, där för renarna tjänligt bete finnes.

Landgren har icke hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med renar besökt dessa trakter.

Tunvågen den 29 januari 1959.

Hemmansägaren Johan Lindgren i Tunvågen, född 1883.

Lindgren har varit bosatt i Tunvågen sedan sin spädaste barndom (1885).

Sedan senare delen av 1910-talet ha lappar med sina renar vintertid besökt Tunvågens byområde praktiskt taget varje år. Ett avbrott i besöken å några år i följd skedde dock under 1930-talet.

Renarna ha under besöken betats i trakten 2 å 3 månaders tid vid varje tillfälle, i stort sett överallt å byns utmark.

Lindgren har icke hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med renar besökt byområdet.

Dödre den 29 januari 1958.

Småbrukaren Johan Jönsson i Dödre, född 1887.

Jönsson har varit bosatt i Dödre sedan år 1913 med undantag av åren 1923-1927.

Under den tid, Jönsson varit bosatt i Dödre, har han själv iakttagit att lappar med renar vid 2 å 3 tillfällen vintertid besökt Dödre byområde, dock ej senare än år 1923. Därvid ha renarna uppehållit sig å byområdet endast under något dygn vid varje tillfälle. Jönsson har dessutom hört berättas att renar vid något tillfälle för ett flertal år sedan uppehållit sig i trakten norr om sjön St. Norm å Dödre byområde.

Jönsson anser ej osannolikt att lappar med renar även vid andra än nu

nämnda tillfällen besökt Dödre byområde, nämligen dess östliga trakter i samband med betning inom de närbelägna byarnas Klåxåsens, Sinnbergs och Gäle områden.

Sandnäset den 7 september 1957.

Hemmansägaren Algot Holmqvist i Sandnäset, född 1898.

Holmqvist har varit bosatt i Sandnäset sedan år 1925.

Holmqvist har sig ej bekant att lappar under den tid, han bott i Sandnäset, mer än vid ett tillfälle uppehållit sig med renar inom Sandnässets byområde, nämligen en vinter omkring år 1940, då en lapp vid namn Klemetsson hade renar under cirka tre månaders tid inom östra byområdet.

Emellertid har Holmqvist av personer, som tidigare än han bott i Sandnäset, erfarit att lappar förr i tiden ett och annat år betat renar i nämnda trakt.

Nybodarna (Gillhov) den 7 september 1957.

f. arrendatorn Jöns Näs i Nybodarna, född 1884.

Näs har varit bosatt i Nybodarna sedan år 1907.

Under den tid, Näs varit bosatt i Nybodarna, ha lappar flyttat med renar genom byns område 4 à 5 vintrar, sista gången för cirka 15 år sedan. Betning av renarna förekom vid dessa tillfällen i endast ringa omfattning.

Näs har sig ej bekant vilken lappby läpparna ifråga tillhörde.

Brunflo kommun.

Ope den 28 november 1957.

f. lantbrukaren Erik Håkansson i Ope, född 1888.

Håkansson har varit bosatt i Optand åren 1904-1916 samt i Ope sedan år 1917.

Lappar ha i allmänhet med sina renar besökt Ope och den intilliggande byn Optands byområden vid de tillfällen, då de betat sina renar inom den nordost därom belägna byn Brynje (Lits kommun). Håkansson anser att lappar med renar från tidpunkten för hans inflyttning till orten (år 1904) fram till början av 1940-talet besökt Ope och Optands byars områden i genomsnitt vart femte år eller möjligen oftare. Från början av 1940-talet har emellertid besöksfrekvensen avtagit. Såvitt Håkansson har sig bekant ha lappar sedan vintern 1950 icke haft renar i dessa trakter.

Betningen av renarna har vid varje tillfälle i allmänhet pågått under cirka 2 månaders tid med början i januari eller februari månad. Renarna ha under betningen uppehållit sig å floarna inom Ope och Optands byområden.

Ett och annat år har den intilliggande byn Torvalla byområde av lapparna använts som flyttningsled.

Håkansson har ej hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med sina renar vintertid besökt dessa trakter.

Lundkälén den 28 oktober 1957.

Hemmansägaren Rune Markusson i Lundkälén, född 1921.

Markusson är född i Lundkälén och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Markusson minns ha lappar brukat med sina renar vintertid besöka Lundkälstrakten (Lundkälens by jämte vissa andra byar tillhörig utmark). I Markussons ungdom uppehöll sig renar i dessa trakter praktiskt taget varje vinter. Frekvensen av uppehållen har dock numera avtagit och, såvitt Markusson kan bedöma, ha renar under de senaste 10 åren uppehållit sig i trakten olika vintrar vid allenast 4 à 5 tillfällen.

Då lappar haft renar i dessa trakter ha de i allmänhet betats därstädes upp till tre månaders tid under januari - april månader. Betningen har skett å floarna runt bebyggelsen i Lundkälén ävensom å de andra byar tillhörande, mot Lundkälén gränsande markerna.

Mer sällan ha lappar allenast flyttat med renar över nämnda trakter. Vid dessa flyttningar ha dock renarna i allmänhet stannat därstädes något dygn.

Markusson har ej hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden hade renar i dessa trakter.

Storåsen den 28 oktober 1957.

Hemmansägaren Helmer Eriksson i Storåsen, född 1900.

Eriksson är född i Storåsen och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Eriksson minns ha lappar vintertid brukat med sina renar besöka Storåsens och den intilliggande byn Singåbackens (Revsunds kommun) byområden. I Erikssons ungdom hade lapparna renar i dessa trakter praktiskt taget varje vinter. Frekvensen av uppehållsperioderna har dock numera avtagit, och såvitt Eriksson har sig bekant ha renar icke varit å trakten sedan vintern 1952. Åren närmast dessförinnan hade lapparna renar därstädes med ett eller annat års mellanrum.

I allmänhet ha lapparna, då de haft renarna å trakten, betat djuren upp till tre månaders tid under januari - april månader å floarna mellan bebyggelsen i Storåsen och Singåbacken. Mer sällan ha lapparna allenast flyttat med renarna över byområdena ifråga.

Eriksson har hört äldre personer i orten - bl.a. hans framlidne farfader Hans Eriksson i Storåsen, född på 1840-talet - berätta att lappar förr i tiden i stor utsträckning betade renar vintertid i dessa trakter.

Singsjölandet den 4 juni 1958.

Lantbrukaren Hans Hansander i Singsjölandet, född 1906.

Hansander är född i Singsjölandet och har alltid bott därstädes.

I Hansanders barndom besökte icke lappar med sina renar Singsjölandets byområde. Såvitt Hansander kan erinra sig ha lappar med renar under den tid han minns icke förrän i mitten av 1920-talet besökt dessa trakter. Vid besöken, som ägt rum någon vinter då och då, ha lapparna i allmänhet flyttat med renarna över trakten utan egentligt uppehåll för betning av djuren.

Flyttningarna ha skett såväl vid nyårstiden vid färden åt öster som under senvintern vid återflyttningen mot fjällen. Färden har gått i förstnämnda fall från trakten av Lundkälens förbi Singsjölandet mot Rissna (Revsunds kommun) och i senare fallet efter samma led i motsatt riktning.

Vid ett och annat tillfälle - senast vintern 1951 - ha lappar någon kortare tid haft renar å Singsjölandets markområde, ävensom å intilliggande del av Grytans byområde, benämnd Slottön, i samband med betning av renarna å Lundkälens och Storåsens byområden.

Fru Emma Hansander i Singsjölandet, född 1877.

Fru Hansander har alltid varit bosatt i Singsjölandet.

Hon erinrar sig att lappar vintern 1886 samt några vintrar närmast före och efter nämnda vinter under någon tid varje gång betat renar i dessa trakter. Betningen skedde norr om sjön Tovbäcken, där lappar bodde i kåtor under bevakningen av renarna. När lapparna vid sista besöket lämnade trakten uppgåvo de att renarna då förtärt all för dem tjänlig föda, som tills vidare kunnat utvinas därstädes.

Såvitt fru Hansander har sig bekant ha lappar därefter icke haft renar i dessa trakter förrän någon gång å 1920-talet. Därefter ha lappar ej sällan vintertid flyttat med renar över trakten.

Grytan den 28 november 1957.

Hemmansägaren Magnus Åsberg i Grytan, född 1884.

Åsberg har varit bosatt i Grytan sedan år 1907.

Såvitt Åsberg har sig bekant ha lappar med renar under den tid, Åsberg varit bosatt i Grytan, besökt denna bys och de intilliggande byarna Lunds, Håkanstads och Prästbordets byområden endast en gång, nämligen vid ett tillfälle i början av 1920-talet, då lappar tillhörande nuvarande Sösjö lappby vid flyttningen under vårvintern från trakten öster om sjön Näkten (Hackås kommun) till fjällen under cirka 2 månaders tid betade sina renar å mossmarkerna i de nordöstra delarna av nämnda byars områden.

Åsberg kan icke erinra sig att han hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden haft renar vintertid i dessa trakter.

Bodal den 28 november 1957.

f. lantbrukaren Karl Magnus Jonsson i Bodal, född 1880.

Jonsson är född i Bodal och har alltid bott därstädes med undantag av åren 1913-1917.

Så länge Jonsson minns ha lappar endast vid några tillfällen med renar vintertid besökt Bodals och de intilliggande byarna Hälle, Lunne, Gärde och Berge byområden.

Jonsson iakttog renar första gången å nämnda byars områden vid ett tillfälle vintertid i slutet av 1800-talet, då lappar under vårvintern vid flyttning upp till fjällen med sina renar besökte trakten. Lapparna betade därvid renarna under cirka 2 månaders tid å området nordost om bebyggelsen i nämnda byar mot sjön Tovbäcken. Även vid ett tillfälle under 1920-talet ha lappar med renar under enahandra förhållanden uppehållit sig i dessa trakter.

För övrigt har Jonsson endast vid ett ytterligare tillfälle - omkring år 1918 - iakttagit renar å nämnda byars områden.

Jonsson har sig icke bekant att lappar med sina renar i annan mån än här angivits besökt här ifrågavarande trakter; ej heller har han hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden haft renar härstädes vintertid.

Rosshol den 21 maj 1958.

Riksdagsmannen Helge Lindström i Rosshol, född 1901.

Lindström har varit bosatt i Rosshol sedan sin spädaste barndom.

Under den tid Lindström minns ha lappar med sina renar besökt Rosshols byområde och trakten däromkring vid några tillfällen skilda vintrar i början av 1910-talet ävensom under de första åren av 1920-talet. Besöken ha inträffat vid jultiden eller något senare.

Därvid ha lapparna flyttat med renar över trakten - och å Locknesjöns is utanför landområdet - utan egentligt uppehåll för betning av djuren. Under besöken ha lapparna haft renarna någon natt å den s.k. Rossholflon och Döviksflon invid Locknesjön samt å den s.k. Stegflon öster om bebyggelsen i Rosshol. Å Rossholflon ha lapparna vid några tillfällen anordnat mindre rensläkt.

Såvitt Lindström har sig bekant flyttade lapparna med renarna från dessa trakter vidare åt söder till Våge och Rensveds (Revsunds kommun) byområden, där renarna betades en tid.

Lindström kan ej erinra sig att lapparna under vårvintern flyttat åter till fjällen över trakten.

Äldre personer i orten ha för Lindström omnämnt att lappar förr i tiden sporadiskt flyttat med sina renar vintertid över trakten av Rosshol och angränsande byar.

Lövsåsen den 28 november 1957.

Hemmansägaren August Pålsson i Lövsåsen, född 1889.

Pålsson, som är född i Fugelsta (Marieby socken) och varit där bosatt en tid, har varit bosatt i Lövsåsen sedan år 1907 med undantag av åren 1913-1915.

Såvitt Pålsson har sig bekant ha icke lappar under den tid, han varit bosatt i Lövsåsen, med renar vintertid besökt Lövsåsens byområde. Däremot ha lappar vid några tillfällen under nämnda tid haft renar å Rise byområde nordväst om bebyggelsen i Lövsåsens by.

Under den tid Pålsson var bosatt i Fugelsta, betade vid ett tillfälle - omkring år 1905 - lappar renar under några veckors tid å markområdena vid Svartsjöarna i dessa trakter under flyttningen ned till vinterbetestrakterna öster om sjön Näkten (Hackås kommun). På samma sätt ha lappar vid två skilda tillfällen under 1930-talet betat renar i trakten av Svartsjöarna.

Pålsson har sig ej bekant att lappar med renar i övrigt besökt dessa trakter. Han har ej heller hört äldre personer i orten omtala att lapparna förr i tiden haft renar därstädes.

Bleka den 18 december 1957.

f. lantbrukaren Nils Olof Nilsson i Bleka, född 1893.

Nilsson är född i Loke och har - med undantag av åren 1912-1917 - alltid varit bosatt i denna by eller dess närhet. I Bleka har Nilsson varit bosatt sedan år 1922.

Såvitt Nilsson har sig bekant ha lappar med sina renar under den tid Nilsson minns besökt Bleka och den intilliggande byn Loke byområden allena så tillvida att lappar en vinter i mitten av 1920-talet flyttade med renar över Loke byområde och vintern 1930 över Bleka byområde. Vid sistnämnda tillfälle gick färden vidare efter en timmerväg mot Klåxåsens byområde (Hackås kommun). Dessa flyttningar med renar ägde rum i början av resp. år (januari månad).

Nilsson har hört äldre personer i orten omnäma att lappar förr i tiden en och annan gång vintertid flyttat med sina renar över nämnda trakter.

Berge den 18 december 1957.

Lantbrukaren Per Andersson i Berge, född 1898.

Andersson är född i Berge och har alltid varit bosatt därstädes.

Vid några tillfällen under åren 1905-1913 betade lappar vintertid under cirka en månads tid varje gång sina renar å Berge och de närliggande byarna Böröns och Våge byområden, företrädesvis i trakterna omkring södra delen av Locknesjön. Vidare flyttade lappar med sina renar vid ett tillfälle under 1920- eller 1930-talet över Berge byområde vid färd till vinterbetestrakter, belägna å områdena öster om sjön Näkten (Hackås kommun).

Såvitt Andersson har sig bekant ha lappar med sina renar under den tid

Andersson minns i övrigt icke besökt Berge byområde eller närmaste trakten därintill.

Andersson har icke hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med sina renar vintertid besökt dessa trakter.

Östersund den 10 januari 1958.

Lantbrukaren Olof Jönsson i Våge, född 1907.

Jönsson är född i Våge och har alltid varit bosatt därstädes.

Under den tid Jönsson minns ha lappar med renar vid några tillfällen besökt Våge samt de närbelägna byarna Böröns (Brunflo kommun) och Skylnäs (Revsunds kommun) byområden, nämligen vintern 1923, då renskötande husbönderna i nuvarande Offerdals lappby Kristoffer och Anders Bergkvist under cirka 14 dagar betade renar å byområdena ifråga, samt vintern 1925, då renskötande husbonden i samma lappby Anders Olsson under cirka 2 månaders tid där betade sina renar. Sistnämnda vinter - år 1925 - flyttade en annan lapp, vilkens namn Jönsson nu ej erinrar sig, med sina renar över nämnda byområden.

I övrigt har under den tid Jönsson minns, såvitt Jönsson har sig bekant, lappar med renar vintertid ej besökt trakten ifråga.

Äldre personer i orten har för Jönsson berättat att lappar med renar förr i tiden besökt dessa trakter så tillvida att lappar vintertid vid något tillfälle omkring år 1900 uppehållit sig med renar därstädes.

Revsunds kommun.

Åsen (Sundsjöåsen) den 4 juni 1958.

Arrendatorn Olof Ekeljung i Åsen, född 1905.

Ekeljung har varit bosatt i Åsens (Sundsjöåsens) by sedan år 1921. Under åren 1912-1920 var Ekeljung bosatt å den närliggande gården Stornäset invid sjön Ismunden.

Efter tillkomsten omkring år 1930 av vägen Brunflo-Rissna ha lappar ett och annat år vid nyårstiden flyttat med sina renar över trakten av Åsen utan egentligt uppehåll för betning av djuren. Flyttningsstråket har gått från trakten av Storåsen (Brunflo kommun) över Baksjöns (Singsjöns norra del) is över trakten av Åsen och vidare mot Rissna. Lapparnas återflyttning med renarna mot fjällen senare under vintern har ej skett över denna trakt. Såvitt Ekeljung kan erinra sig ha lappar med renar ej efter år 1951 besökt trakten av Åsen.

En vinter omkring år 1925 besökte lappar med sina renar Åsens byområde, därvid renarna betades under några veckors tid å markområdena norr om nuvarande vägen Brunflo-Rissna mellan Singsjön och Ismunden. Omkring år 1930 upprepades vid ett tillfälle vintertid samma förhållande. Under den tid Ekeljung bott

i dessa trakter ha lappar icke i övrigt stannat med renarna därstädes för betning av djuren.

Ekeljung kan ej erinra sig att han hört äldre personer i orten omnämna att lappar med renar förr i tiden besökt dessa trakter vintertid.

Rissna (Börjesjö by) den 15 februari 1958.

Hemmansägaren Gunno Nordberg i Rissna, född 1899.

Nordberg är född i Rissna och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Nordberg minns ha lappar med renar något år då och då, ibland med ett flertal års mellanrum, besökt Boggsjö och Börjesjö byområden (Rissna-trakten).

År 1906 betade renskötande husbonden Lars Larsson Kråik från Frostviken renar i dessa trakter. Därefter ha, såvitt Nordberg har sig bekant, lappar ej gjort uppehåll för betning av sina renar i dessa trakter förrän omkring år 1950, då lappar från Offerdals lappby (renskötande husbonden Petrus Gustafsson med söner) här betade renar under några vintrar i följd. Betningen pågick då vid varje tillfälle under några månaders tid. Renarna uppehöll sig under betningen företrädesvis i trakten mellan Boggsjön och bebyggelsen i Gransjölandets by ävensom norr om sjön Ismundens södra ända.

Under tiden mellan nämnda perioder - mellan åren 1906 och 1950 - ha lapparna besökt trakten ett och annat år utan egentligt uppehåll för betning av renarna.

Nordberg har hört äldre personer i orten omtala att lappar brukade förr i tiden med sina renar vintertid flytta över dessa trakter.

Boggsjö den 9 oktober 1958.

Lägenhetsägaren Carl Olsson i Boggsjö, född 1889.

Olsson är född i Boggsjö och har alltid bott därstädes.

I Olssons ungdom besökte lappar med sina renar praktiskt taget alla vint-rar Boggsjö och intilliggande byars, nämligen Gransjölandets, Börjesjö och Ismundsundets byområden ävensom Fisksjölandets i Stuguns kommun område. Lappar-na stannade därvid en och annan vinter med renarna i trakten och betade dem där under längre eller kortare tid; vid andra tillfällen flyttade lapparna allenast med renarna över trakten utan egentligt uppehåll för betning av dju-ren. Vid betningen av renarna härstädes bodde lapparna i kåtor, och Olsson erinrar sig att han som barn vid några tillfällen besökte lappar, som slagit läger å Boggsjö byområde norr om bebyggelsen i byn vid allmänna vägen i trak-ten av Djupsjön.

Dessa besök upphörde emellertid snart, och Olsson kan ej erinra sig att lappar, då Olsson vid 15-årsåldern började arbeta i skogen (i början av 1900-talet) och under närmaste tiden därefter, hade renar i dessa trakter.

Först omkring år 1950 började sedan lappar med sina renar åter besöka trakten. De sålunda återupptagna besöken pågingo sedan under några år, såvitt Olsson kan erinra sig till och med vintern 1953. Lapparna tillhörde Offerdals lappby (Petrus Gustafsson och hans söner). Betningen har vid dessa besök i stor utsträckning skett å Boggsjö norra byområde nordväst om vägen Rissna-Stugun i trakten av Sandtjärn och den intilliggande "Långtjärn" samt å närliggande markområden.

Efter denna tid (år 1953) ha, såvitt Olsson har sig bekant, lappar med renar ej besökt dessa trakter.

Olsson kan ej erinra sig att äldre personer i orten nämnt något om att lappar med renar förr i tiden besökt trakten.

Gransjölandet den 27 maj 1958.

Lantbrukaren Gustaf Gyllander i Gransjölandet, född 1893.

Gyllander har bott i Gransjölandets by sedan år 1930. Under åren 1916-1929 bodde Gyllander i den närbelägna byn Fugelsta i Kälarne kommun.

En vårvinter omkring år 1930 - förmodligen år 1931 - besökte lappar med sina renar Gransjölandets byområde vid flyttning till fjällen. Renarna kommo, innan de passerade Gransjölandets by, från trakten av Dockmyrs stationssamhälle (Håvdsjö by i Bräcke kommun) och fortsatte åt väster in å Boggsjö byområde.

Gyllander har sig ej bekant att lappar med sina renar, under den tid han hott i dessa trakter, i övrigt besökt Gransjölandets byområde.

Vid några tillfällen skilda år i början av 1950-talet ha lappar med sina renar besökt de närbelägna byarna Boggsjö och Börjesjö byområden. Lapparna ha därvid betat renarna i dessa trakter under några veckors tid varje gång. Renarna ha uppehållit sig bl.a. å markområdena mellan sjöarna Norn, Boggsjön och Gransjön.

Gyllander har ej hört äldre personer i orten omnämna att lappar med renar förr i tiden besökt Gransjölandets byområde.

Under den tid Gyllander bodde i Fugelsta (Kälarne kommun) - åren 1916-1929 - flyttade lappar med sina renar ofta över denna bys område under vårvintern mot norr efter vägen Bomsund-Dockmyr.

Björnsjö den 4 juni 1958.

Lantbrukaren Erik Jonsson i Björnsjö, född 1886.

Jonsson är född i den Björnsjö by närbelägna byn Mjösjö. Han har bott i Mjösjö från sin födelse till år 1920 och därefter i Björnsjö.

I Jonssons ungdom flyttade lappar med sina renar praktiskt taget varje senvinter över trakten av Björnsjö och Mjösjö byar vid återfärden till fjällen efter vinterbetningen. Stråket gick från trakten av Tavnäsviken över isen å Björnsjö och Mjösjö sjöar eller över landområden invid dessa sjöar mot norr

till trakten av Rissna. Besöksfrekvensen har sedan avtagit undan för undan och såvitt Jonsson kan erinra sig ha lappar ej sedan omkring år 1920 använt trakten som flyttningsled.

En vinter omkring år 1900 betade lappar renar under någon månads tid i trakten av sjöarna Övre och Yttre Gestlingen å Björsjö och Hosjö byområden, varvid lapparna under bevakningen av renarna bodde i kåtor vid Övre Gestlingens östra strand. Jonsson har sig ej bekant att lappar i övrigt under den tid han minns stannat med renarna i trakten och betat dem därstädes mer än någon dag i samband med de nyss nämnda flyttningarna.

Jonsson har ej hört äldre personer i orten omnämna att lappar med sina renar förr i tiden besökt dessa trakter vintertid.

Tavnäs den 27 januari 1958.

Lantbrukaren Sefast Tronde i Tavnäs, född 1889.

Tronde är född i Tavnäs och har alltid varit bosatt därstädes.

Från tiden omkring år 1905 till i slutet av 1920-talet besökte lappar med sina renar regelmässigt Tavnäs byområde vintertid endast med ett eller annat års avbrott då och då. Åren närmast därefter skedde besöken mer sporadiskt och efter mitten av 1930-talet ha lappar med renar ej besökt byområdet.

Vid besöken ha lapparna betat renarna å områdena mellan Tavnäsviken och Djupsjön samt i trakten väster om Ottersjön å Tavnäs och Björsjö byområden.

Renarnas färd till och från dessa trakter har gått längs sjöarna Övre och Yttre Gestlingen och vidare söderut längs Tavnäsviken eller - vid återfärden till renbetesfjällen under senvintern - i motsatt riktning.

Såvitt Tronde har sig bekant ha för övrigt under den tid han minns lappar med sina renar ej besökt dessa trakter. Ej heller har Tronde hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med renar uppehållit sig därstädes.

Östbyn den 15 februari 1958.

Lägenhetsägaren Per Hilarius Jonsson i Östbyn, född 1893.

Jonsson är född i Östbyn och har alltid varit bosatt därstädes.

Under några år fram mot början av 1910-talet betade lappar renar vintertid å Östbyns och de närbelägna byarna Boggsjö, Börjesjö, Gransjölandets och Holmsjö ävensom å Håvdsjö (Bräcke kommun) byområden. Även några vintrar omkring år 1930 ägde renbetning rum i dessa trakter liksom några år i början av 1950-talet. I övrigt ha under den tid Jonsson minns lappar med renar icke besökt trakten i annan mån än att lappar flyttat med renar över densamma vid ett eller annat tillfälle vintertid.

Då lapparna stannat med renarna och betat dem härstädes har betningen pågått under 2 å 3 månaders tid vid varje tillfälle. Betningen har ägt rum företrädesvis i trakten av sjöarna Boggsjön, Norn och Skellbrejen ävensom vid

Gårdsjön (Bräcke kommun).

Jonsson kan ej erinra sig att han hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med renar besökt dessa trakter vintertid.

Holmsjö den 15 februari 1958.

Lantbrukaren William Andersson i Holmsjö, född 1893.

Andersson har sedan år 1899 varit bosatt i Holmsjö.

Lappar ha betat renar å Holmsjö och de närbelägna byarna Östbyns och Börjesjö ävensom å Håvdsjö (Bräcke kommun) byområden vintertid under åren 1902 - omkring 1914 ävensom åren 1928-1933 samt några år i början av 1950-talet. Därvid har betningen vid varje tillfälle pågått under cirka 3 månaders tid. Betning har i all synnerhet ägt rum å berget öster om sjön Skellbrejen samt i trakten av Gålsjöberget i Håvdsjö byområde (Bräcke kommun).

I övrigt har under den tid Andersson minns lappar med renar icke besökt dessa trakter.

Andersson har icke hört äldre personer i orten omnämna att lappar med sina renar förr i tiden vintertid besökt trakterna ifråga.

Gällö den 27 januari 1958.

f. lantbrukaren Sven Persson i Gällö, född 1885.

Persson är född i Binnäset (Revsunds kommun) och var där bosatt till år 1954 - med undantag av åren 1911-1920. Sedan år 1954 är Persson bosatt i Gällö.

Under två vintrar i följd i början av 1900-talet - förmodligen vintrarna 1907 och 1908 - betade en lapp (Lars Larsson Kråik från Frostviken) under ett par månaders tid varje gång renar å Binnäsets och intilliggande byars områden inom en trakt, som omfattar marken mellan och omkring sjöarna Binnsjön, Björnsjön och Röringsjön samt norra delen av Grötingen och södra delen av Börjesjön.

Persson var bosatt i U.S.A. under åren 1911-1920. Enligt vad Persson har sig bekant betade lappar renar vintertid å nämnda trakt vid några tillfällen även under dessa år.

Persson har sig icke bekant att lappar med renar för övrigt besökt Binnäsets byområde.

Ej heller har Persson själv iakttagit eller hört annan omnämna att lappar med renar besökt Gällö byområde eller de intilliggande byarna Opne och Ubyn.

Anviken den 27 januari 1958.

Kyrkvärden Jonas Knutsson i Anviken, född 1898.

Knutsson har varit bosatt i Anviken sedan år 1901.

Under den tid Knutsson minns ha lappar betat renar å Anvikens byområde och angränsande områden vid följande tillfällen, nämligen

under förjulsintern åren 1903 och 1904 - Knutsson har kontrollerat årtä-

län vid samtal med äldre ortsbor -, då lappar betade renar under någon veckas tid varje gång å Böröns (Brunflo kommun); Hållborgens, Rensveds och Anvikens byområden väster om järnvägslinjen Östersund-Bräcke,

en vinter omkring år 1920, då lappar under något dygn betade renar å Anvikens byområde öster om den s.k. Anviksviken (viken öster om bebyggelsen i byn) samt

två vintrar å 1930-talet, då lappar under någon veckas tid varje gång betade renar å Marsätts och Fanbyns byområden öster om Östra och Västra Andsjön.

I övrigt har Knutsson sig icke bekant att lappar med sina renar vintertid under den tid han minns besökt dessa trakter i annan mån än att Knutsson vid ett tillfälle vintern 1925 iakttog att lappar flyttade med renar å Andvikssjöns is. Färden gick längs sjön mot söder.

Knutsson har ej hört äldre personer i orten omnämna att lappar med sina renar förr i tiden besökt dessa trakter.

Värviken den 21 maj 1958.

Lantbrukaren Knut Johansson i Värviken, född 1908.

Johansson är född i Värviken och har alltid bott därstädes.

Under den tid Johansson minns ha lappar med renar icke besökt Värvikens och, såvitt Johansson har sig bekant, ej heller den intilliggande byn Skylnäs byområde. Däremot vet Johansson att lappar med sina renar vid ett tillfälle någon tid efter nyår i början av 1920-talet flyttat över de intilliggande byarna Rensveds och Hållborgens byområden efter att tidigare ha betat djuren å Böröns och Våge byområden i Brunflo kommun. Från Hållborgens byområde flyttade lapparna vidare med renarna å Revsunds sjöns is åt söder. Såvitt Johansson har sig bekant gick återfärden till fjällen under senvintern icke över dessa trakter.

Johansson har ej hört äldre personer i orten omnämna att lappar med renar förr i tiden vintertid besökt dessa trakter.

Skurun den 18 december 1957.

Lantbrukaren Einar Jonsson i Skurun, född 1899.

Jonsson är född i Flatnör och har alltid varit bosatt i trakten. Sedan åtskilliga år är Jonsson bosatt i Skurun.

Vid ett tillfälle vintern 1905 betade lappar renar inom Skuruns och den intilliggande byn Forsa byområden, och en vinter mellan åren 1920-1925 betade lappar sina renar inom samma byars områden under flera månaders tid. Dessutom ha lappar med renar under den tid Jonsson minns före år 1920 flyttat med renar över Skuruns byområde vintertid vid 2 å 3 tillfällen.

I samband med den betning av renar, som sedan åtskilliga år nästan varje vinter sker å området öster om sjön Näkten (Hackås kommun), ha lappar vid något

tillfälle då och då betat renar å närgränsande områden inom Böle och Flatnors och i mindre mån även inom Hövikens och Bodsjöbyns byområden.

I övrigt ha lappar under den tid Jonsson minns med renar vintertid icke besökt ovannämnda hyar.

Jonsson har icke hört äldre ortsbor omnämna att lappar förr i tiden med sina renar vintertid besökt dessa trakter.

Björnön den 18 december 1957.

Lantbrukaren Nils Petrus Nilsson i Björnön, född 1904.

Nilsson är född i Björnön och har alltid varit bosatt därstädes.

Under den tid Nilsson minns ha lappar med sina renar besökt Björnöns och de närliggande byarna Sunds, Skuruns, Sandnäs, Ösjö, Rinds, Backe, Dövikens och Fjäl's byområden vintertid vid sammanlagt ett 10-tal tillfällen med i allmänhet ett eller flera års mellanrum. Såvitt Nilsson kan erinra sig ha lappar med renar icke besökt ifrågavarande trakter sedan mitten av 1930-talet.

Lapparna ha i allmänhet endast flyttat med renarna över nämnda trakter. Flyttningarna ha ägt rum under nyårstiden vid färden till vinterbetestrakterna eller under vårvintern vid återfärden till fjällen. Vintrarna åren 1927 och 1928 stannade dock lapparna med renarna och betade dem inom nämnda byars områden under 2 å 3 månaders tid varje vinter.

Nilsson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden brukade med sina renar vintertid besöka dessa trakter.

Tjutboda den 18 december 1957.

Lantbrukaren Per Olsson i Tjutboda, född 1890.

Olsson har varit bosatt i Tjutboda sedan år 1921.

Såvitt Olsson har sig bekant ha under den tid Olsson varit bosatt i Tjutboda lappar med sina renar icke besökt Tjutboda byområde vintertid.

Olsson har ej hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med renar vintertid besökt Tjutboda byområde.

Våle den 18 december 1957.

Lantbrukaren Erik Larsson i Våle, född 1907.

Larsson är född i Våle och har alltid varit bosatt därstädes.

Under den tid Larsson minns ha lappar med sina renar besökt Våle byområde vintertid vid allenast två tillfällen, nämligen en gång i mitten av 1920-talet och en gång i mitten av 1930-talet. Vid båda dessa tillfällen flyttade lappar med renar vid nyårstiden över byområdet söderut mot Kälens byområde.

Såvitt Larsson har sig bekant ha lappar med renar icke besökt den intill Våle by liggande byn Finnäs byområde.

Larssons fader, f. lantbrukaren Johan Larsson i Våle, född därstädes år

1877 och alltid bosatt i Våle, upplyser att lappar vid ett tillfälle vintertid omkring år 1900 under en eller annan vecka betade renar inom Våle byområde, huvudsakligen å byns sydöstra trakter. Johan Larsson har ej hört äldre personer i orten omnämna att lappar tidigare haft renar vintertid i dessa trakter.

Hunge den 18 december 1957.

Lägenhetsägaren Johan Ferdinand Glad i Hunge, född 1894.

Glad är född i Hunge och har alltid varit bosatt därstädes.

En vinter i början av 1900-talet besökte lappar med sina renar Hunge och den intilliggande byn Våle byområden. Renarna uppehöll sig vid detta tillfälle i dessa trakter en eller annan vecka och de betades å områdena norr om den nuvarande vägen Bodsjö-Bräcke mellan bebyggelserna i Hunge och Våle byar.

Vintrarna 1923-1924 besökte lappar med sina renar Sidsjö och angränsande delar av Grönvikens (Bräcke kommun) byområden och betade renarna huvudsakligen i trakten söder om nämnda väg å områdena omkring sjön Märlingen (Bräcke kommun).

Vintern 1925 betade lappar renar under några veckors tid inom Sidsjö byområde i trakten mellan sjöarna Sidsjön och Romonsjön.

Såvitt Glad har sig bekant ha lappar under den tid Glad minns för övrigt icke med renar besökt Hunge eller Sidsjö byområden.

Glad har icke hört äldre ortsbor omnämna att lappar förr i tiden haft renar vintertid i dessa trakter.

Ammer den 27 januari 1956.

Lantbrukaren Sven Henriksson i Ammer, född 1897.

Henriksson är född i Ammer och har alltid varit bosatt därstädes.

Under den tid Henriksson minns ha lappar med renar besökt Ammers byområde vid tre tillfällen, nämligen vintrarna 1903, 1904 och 1905, då lappar i nuvarande Frostvikens norra lappby (Anders Andersson, Kristoffer Andersson m.fl.) här betade renar. Enligt av Henrikssons framlidne fader Per Henriksson (1845-1916) efterlämnade anteckningar skedde renbetningen år 1903 under tiden 11-17 mars. Henriksson erinrar sig att lapparna vintrarna 1904 och 1905 betade renar å byområdet under någon veckas tid vid varje tillfälle. I samtliga fall ägde besöken rum under vårvintern. Renarna kommo in å Ammers byområde från norr och vände efter betningen åter mot fjällen.

Vid några senare tillfällen har Henriksson iakttagit att lappar vintertid flyttat med renar å Revsundssjöns is utanför Ammers landområde.

Henriksson håller för troligt att lapparna vid angivna tillfällen åren 1903-1905 icke med sina renar besökte de närbelägna byarna Rinds, Gåsböle, Ösjö eller Nors byområden.

Äldre personer i orten har icke för Henriksson nämnt något om att lappar med renar förr i tiden besökt dessa trakter.

Stavre den 9 december 1957.

Lantbrukaren Erik Rodling i Stavre, född 1895.

Rodling är född i Stavre och har alltid varit bosatt därstädes.

Under den tid Rodling minns ha lappar med sina renar allenast vid ett tillfälle besökt Stavre och den intilliggande byn Mälgåsens byområde, nämligen tidigt under vintern en gång i mitten av 1930-talet, då lappar flyttade med renar från trakten av Grötingens station över nämnda byars områden samt söder om bebyggelsen i Stavre by och vidare över Revsundssjön till Ammerön.

Rodling har några gånger iakttagit att lappar flyttat med renar å Revsundssjöns is åt söder mellan Stavre byområde och Ammerön under den tidigare delen av vintern. Under de senaste cirka 20 åren ha dock sådana flyttningar icke förekommit.

Rodling har icke hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med renar besökt ifrågavarande trakter.

Ej heller har Rodling sig bekant att lappar med renar besökt de söder om Stavre by belägna byarna Åns eller Mordvikens (båda i Bräcke kommun) byområden.

Bräcke kommun.

Håvdsjö den 11 december 1957.

Lantbrukaren Nils Jönsson i Håvdsjö, född 1890.

Jönsson är född i Håvdsjö och har alltid varit bosatt därstädes.

I Jönssons ungdom besökte lappar med sina renar Håvdsjö norra byområde och den närliggande byn Holmsjö (Revsunds kommun) byområde praktiskt taget varje vinter. Sedan har besöksfrekvensen undan för undan avtagit; och lappar ha icke haft renar å Håvdsjö byområde sedan vintern 1933.

Då lappar med renar uppehållit sig i dessa trakter har betningen i allmänhet pågått under några månaders tid vid varje tillfälle. En och annan gång ha lappar flyttat med renar över trakten till Gimdalens byområde, där de ock betat djuren. Jönsson förmodar att flyttningsstråket till här berörda trakter gått över områden i Rissnattrakten och Gransjölandets (Revsunds kommun) byområde.

Jönsson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med renar brukade vintertid besöka Håvdsjö och Holmsjö byområden.

Dockmyr den 11 december 1957.

Lantbrukaren Oskar Rolén i Dockmyrs stationssamhälle (Håvdsjö by), född 1888.

Rolén har varit bosatt i Dockmyrs stationssamhälle inom Håvdsjö by eller å annan ort i närheten sedan år 1924.

Under den tid, Rolén varit bosatt i Dockmyr eller i dess närhet, ha lappar med renar besökt trakten av Dockmyr, d.v.s. östra delen av Håvdsjö byområde, och den intilliggande byn Ramsjö byområde 4 å 5 vintrar, senast en vinter omkring år

1935. Lapparna stannade därvid icke med renarna i denna trakt utan använde den allenast som flyttningsled. I regel flyttade lapparna med renarna över trakten såväl i början av vintern vid färd till vinterbetestrakterna som vid återflyttningen till renbetesfjällen under vårvintern. Flyttningsstråket över trakten gick från Sittsjön (Höglunda by i Stuguns kommun) till markområden inom Gimdalens by.

Av en äldre ännu levande person i orten har Rolén erfarit att lappar under åren omkring år 1900 praktiskt taget varje vinter betade renar inom Håvdsjö östra byområde och Ramsjö bys intilliggande markområden. En annan äldre ännu levande person, bosatt i den intilliggande byn Rotsjö, har för Rolén omtalat att lappar förr i tiden brukade nästan varje vinter beta renar å Rotsjö byområde samt å därtill gränsande markområden inom Gimdalens by men att lappar med renar efter år 1904 icke besökt Rotsjö byområde.

Nyhem (Håvdsjö by) den 9 december 1957.

Snickaren Lars Bergström i Nyhems stationssamhälle (Håvdsjö by), född 1903.

Bergström har varit bosatt i Nyhems stationssamhälle inom Håvdsjö by sedan år 1922.

Under den tid, Bergström varit bosatt i Nyhem, ha lappar under åren 1925-1934 vid 5 å 6 tillfällen skilda vintrar betat renar inom Håvdsjö by och å den närbelägna byn Sunnerå byområde samt i mindre mån även i den angränsande byn Ulvsjö. Betningen har varje gång pågått en eller annan månad. Den har skett å markområdena norr och nordost om sjön Håvdsjön ävensom i trakten söder om bebyggelsen i Sunnerå by.

I övrigt ha lappar under den tid, Bergström varit bosatt i Nyhem, med renar besökt ifrågavarande trakter allenast så tillvida att de under samma tidsperiod (åren 1925-1934) vid några tillfällen flyttat med djuren över desamma vid färd under vårvintern till renbetesfjällen. Flyttningsstråket har därvid gått från trakten av Gimdalen efter allmänna vägen mot Rissna (Revsunds kommun).

Bergström har hört äldre personer i orten omtala att lappar förr i tiden brukade vintertid med sina renar besöka dessa trakter.

Gimdalen den 12 december 1957.

Ingenjören Konrad Gradin i Gimdalen, född 1906.

Gradin har varit bosatt i Gimdalen sedan år 1912.

Under den tid Gradin minns ha lappar med renar besökt Gimdalens byområde allenast vid två tillfällen, nämligen dels år 1923, då lappar med sina renar vintertid flyttade över området vid färd från trakten av Alanäsens by (Kälarne kommun) längs Gimån till trakten av Grötingen å Stavre och Mälgåsens byområden (Revsunds kommun) dels ock år 1927, då lappar hela vintern betade renar å områdena söder och öster om Idsjön. Gradin har sig sålunda ej bekant att lappar med

renar besökt Gimdalens byområde vintertid efter år 1927.

Gradin meddelar vidare att av framlidne lantbrukaren Karl Winnbergs i Gimdalen (1847-1914) efterlämnade anteckningar framgår att lappar betat renar å Gimdalens byområde vintrarna 1901 samt 1905-1909. Äldre personer i orten ha också för Gradin omnämnt att lappar förr i tiden med sina renar brukade vintertid besöka dessa trakter.

Grönviken den 10 december 1957.

Lantbrukaren Erik Eurenus i Grönviken, född 1903.

Eurenus är född i Grönviken och har alltid varit bosatt därstädes.

Eurenus har sig bekant att lappar vid tre tillfällen under åren 1905-1910 betat renar hela vintrarna inom Grönvikens och den närbelägna byn Sidsjö (Revsunds kommun) byområden, huvudsakligen i trakterna söder om den nuvarande vägen Bräcke-Våle mellan bebyggelserna i nämnda byar.

I samma trakter betade lappar, tillhörande Hotagens lappby, renar vintrarna 1923-1925.

Såvitt Eurenus har sig bekant ha lappar med renar icke i övrigt besökt dessa trakter sedan början av 1900-talet.

Eurenus har hört äldre personer i orten omtala att lappar förr i tiden med renar ofta besökte dessa trakter vintertid.

Östersund den 24 januari 1958.

Häradsdomaren Olof Jonsson i Sösjö, född 1890.

Jonsson är född i Sösjö och har alltid varit bosatt därstädes.

Jonsson har sig ej bekant - och ej heller hört talas om - att lappar med renar besökt Sösjö byområde i annan mån än att han en vinterdag något år i början av 1900-talet, när han tillsammans med sin fader uppehöll sig i trakten väster om Långtjärn å Sösjö byområde, iakttog renar, som strövade omkring å området. Några renvaktare syntes dock ej till.

Västra Stugusjön den 10 december 1957.

Lantbrukaren Albert Pettersson i Västra Stugusjön, född 1901.

Pettersson har varit bosatt i Västra Stugusjön sedan år 1920.

Såvitt Pettersson har sig bekant ha lappar med sina renar under den tid, Pettersson varit bosatt i Västra Stugusjön, vintertid icke besökt nämnda bys eller den närbelägna byn Östra Stugusjöns byområden.

Pettersson känner över huvud taget ej till att lappar haft renar vintertid inom nämnda byars eller andra intilliggande byars områden i annan mån än att lappar en vinter omkring år 1910, då Pettersson var bosatt i Nor (Revsunds kommun), betade renar å byn Sidsjöns (Revsunds kommun) och byn Grönvikens byområde mellan sjöarna Sidsjön och Västra Märlingen.

Bensjö den 10 december 1957.

Lantbrukaren Per Magnusson i Bensjö, född 1900.

Magnusson är född i Bensjö och har alltid varit bosatt därstädes.

Under den tid Magnusson minns ha lappar med renar besökt Bensjö byområde allenast vid ett tillfälle, nämligen vintern 1923, då lappar flyttade med sina renar från trakten av Revsundssjöns södra ända förbi Bensjö och vidare åt söder efter allmänna vägen Bräcke-Sundsvall.

Magnusson hörde en vinter, då han var i 10-årsåldern (omkring år 1910), omtalas att lappar samma vinter med renar besökt de närbelägna byarna Lillkrogens och Hällslutens byområden.

Äldre personer i orten ha icke för Magnusson omnämnt att lappar förr i tiden hade renar i dessa trakter.

Bröckling den 10 december 1957.

Lantbrukaren Hjalmar Olsson i Bröckling, född 1894.

Olsson är född i Bröckling och har alltid varit bosatt därstädes.

Under den tid Olsson minns ha lappar betat renar i allmänhet några månaders tid i stort sett varje vinter under åren 1902-1910 inom Gimdalens, Gråsjö, Rägemarkens, Åsbergets, Hemsjö, Lillkrogens, Hällslutens och Åsens sammanhängande byområden.

Ett och annat år under nämnda tidsperiod ha lappar med renar flyttat vidare söderut från nämnda betestrakt.

I övrigt ha icke lappar under den tid som Olsson minns med renar besökt nämnda trakter. Olsson har sig icke bekant att lappar haft renar inom Bröcklings byområde.

Kälarne kommun.

Fugelsta den 27 maj 1958.

f. hemmansägaren Hans Axel Hansson i Fugelsta, född 1880.

Hansson är född i Fugelsta och har - med undantag av åren 1905-1906 - alltid varit bosatt därstädes.

I Hanssons ungdom besökte lappar med sina renar praktiskt taget varje vinter Fugelsta och den närbelägna trakten Sittsjön under Höglunda by (Stuguns kommun) ävensom Håvdsjö (Bräcke kommun) byområde. Besöksfrekvensen har undan för undan avtagit och, såvitt Hansson har sig bekant, ha lappar med renar ej sedan vintern 1938 besökt dessa trakter.

I mars månad år 1888 såg Hansson första gången lappar med renar i trakten. Därvid betades renarna å markområdena vid Dammtjärn och Kroktjärn å Ramsjö byområde och intilliggande mark inom Håvdsjö by (Bräcke kommun).

Även vid ett och annat tillfälle under de senare besöken ha lapparna stan-

Vid några tillfällen ha lapparna under dessa besök betat renarna någon tid å Västane och Svedje byområden i trakten av Västra och Östra Ringsjön samt å området mellan denna trakt och Hemsjön, men i allmänhet ha lapparna allenast flyttat med djuren över byområdena. Sådan flyttning har skett under den tidigare delen av vintern vid färden åt söder samt under vårvintern vid återflyttningen mot norr.

Lantbrukaren Valfrid Lydén i Västane, född 1878.

Lydén har - endast med något kortare avbrott - alltid varit bosatt i Västane.

Lydén upplyser att lappar under hans barndom och ungdom brukade vintertid beta renar i Ringsjödalen (trakten av Västra och Östra Ringsjön) och området söder därom mot Hemsjön, allt å Västane och Svedje byområden.

Ansjo den 20 januari 1958.

Byggnästaren Hilding Åslund i Ansjo, född 1894.

Åslund har varit bosatt i Ansjo sedan år 1896.

Under den tid Åslund minns ha lappar med renar besökt Ansjo byområden endast vid tre tillfällen, nämligen

- 1) en vinter omkring år 1905,
- 2) en vinter omkring år 1910 samt
- 3) några vintrar under tiden år 1925 - början av 1930-talet.

Vid förstnämnda tillfälle (omkring år 1905) betade lappar renar under några månaders tid i trakterna mellan sjöarna Ansjön och Hällesjön inom Ansjo, Prästbordets, Tomasgårds och Lunds byområden. Vid de övriga här nämnda tillfällen ha lappar med sina renar besökt Ansjo byområde allenast så tillvida att de flyttat med renarna över området från norr till söder under den tidigare delen av vintern eller åt motsatt håll under vårvintern.

Åslund har icke hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med sina renar besökt Ansjo byområde.

Håsjö den 28 maj 1958.

Lantbrukaren Alfred Backlund i Håsjö by, född 1884.

Backlund är född i Håsjö by och har alltid bott därstädes.

I Backlunds ungdom - såvitt Backlund kan erinra sig med början vintern 1902 - flyttade lappar med sina renar praktiskt taget varje år vid jultiden över Håsjö byområde. Renarna kommo från trakten av Hammarstrand efter gamla kärrvägen väster om Råssåkerberget och Middagsberget i Ragunda kommun samt drogo fram mellan Lilla och Stora Grossjön å Östansjö byområde. Sedan renarna passerat Håsjö by gick deras färd vidare åt söder mot Hällesjö kyrkby (Lunds m.fl. byar). För betning av renarna skedde något dygns uppehåll under flyttningen i trakten söder om Singsjön å Håsjö bys område.

Frekvensen av dessa besök å Håsjö byområde avtog sedan undan för undan. Efter mitten av 1920-talet ha, såvitt Backlund har sig bekant, lappar med renar ej besökt dessa trakter.

Backlund har ej hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med sina renar besökt Håsjö by.

Östansjö den 22 januari 1958.

Lantbrukaren Arvid Jönsson i Östansjö, född 1903.

Jönsson är född i Östansjö och har alltid varit bosatt därstädes.

Vid ett tillfälle under Jönssons pojkår flyttade lappar en vinter med sina renar över Östansjö och den intilliggande byn Håsjö byområden. I övrigt har Jönsson sig ej bekant att lappar med renar besökt dessa trakter i annan mån än att äldre personer i orten omtalat att lappar under åren omkring senaste sekelskiftet en och annan vinter betade renar å områdena mellan Lövsjön å Östansjö byområde i söder och Middagsberget (Ragunda kommun) i norr.

Lund den 22 januari 1958.

f. skogvaktaren Einar Törnberg i Lund, född 1886.

Törnberg har varit bosatt i Lund (Hällesjö) sedan år 1918.

Under de första åren, då Törnberg var bosatt i Lund, besökte lappar med renar praktiskt taget varje vinter Lunds och de intilliggande byarna Prästbordets (Hällesjö socken) och Tomasgårds byområden. Frekvensen av besöken avtog sedan undan för undan. Omkring år 1935 upphörde besöken helt och ha sedan dess ej vidare förekommit.

Vid dessa besök, som skedde i januari månad, betade lapparna vanligtvis renarna under någon veckas tid, innan färden gick vidare mot söder, å nämnda byars områden såväl väster som öster om Hällesjö ävensom i trakten söder därom å markområden omkring Trossjön, Bodsjön, Mjösjön och Lugnsjön. Under återfärden mot fjällen under vårvintern besöktes även dessa trakter.

Flyttningsstråket till och från dessa markområden gick från trakten av Ansjön i norr till områdena söder om Mjösjön och Lugnsjön i söder.

f. skogvaktaren Elving Andersson i Lund, född 1878.

Andersson är född å Prästbordet (Hällesjö socken) och har alltid varit bosatt i trakten.

Under 1890-talet och sedan under många år framåt i tiden besökte lappar med renar mer eller mindre ofta Lunds, Prästbordets och Tomasgårds byområden samt trakterna norr och söder därom. Från mitten av 1930-talet ha emellertid dessa besök ej vidare förekommit. I början skedde besöken rätt sporadiskt men vid tiden omkring år 1915 ökade besöksfrekvensen för att sedan något minska. Vid varje tillfälle betade vanligtvis lapparna renarna någon tid å trakten.

Alanäset den 22 januari 1958.

Barnavårdsnämndsordföranden Johan Karlsson i Alanäset, född 1899.

Karlsson är född i den Alanäsets by angränsande byn Måsjön och flyttade därifrån år 1918 till Alanäset, där han sedan varit bosatt.

Under den tid Karlsson minns ha lappar med renar vid ett par tillfällen besökt Alanäsets eller de närliggande byarna Måsjön, Strandåkers och Ältnäsets byområden nämligen

omkring år 1905 under senvintern, då lappar flyttade med renar från trakten av Strandåkers by över Alanäsets byområde och vidare till Måsjö byområde samt en senvinter i början av 1920-talet, då lappar flyttade med renar från Ältnäsets byområde över Strandåkers och Alanäsets byområden och vidare i riktning mot byn Gråsjö (Bräcke kommun).

Karlsson har ej hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med renar besökt dessa trakter vintertid.

Byn (Sörbygden) den 22 januari 1958.

Håndlanden Ragnar Jonsson i Byn, född 1888.

Jonsson är född i Byn (Sörbygden) och har alltid varit bosatt därstädes.

Under den tid Jonsson minns ha lappar med sina renar praktiskt taget varje vinter från tiden vid senaste sekelskiftet och fram till mitten av 1930-talet besökt Byns (med Åmyrriiset) och de närliggande byarna Västanbäcks, Karlsgårds och Hårdsgårds byområden.

Ett och annat år betade lapparna, då de med renarna kommo till trakten, djuren under flera månaders tid vid varje tillfälle å områdena mellan Gimån och Hemsjön i söder samt sjöarna Mjösjön och Lugsjön i norr. Ett år - omkring år 1902 - betade lapparna renarna under ett par månaders tid å markområdena mellan Hemsjön och Drogsgjön i väster samt vägen till Ljungå i öster.

Emellertid besökte lapparna med sina renar under nämnda tid ofta dessa trakter utan att där beta djuren. Flyttningarna skedde vid färd söderut mot Ljungå i december månad samt vid återfärden till fjällen i mars eller april månad.

Jonsson har ej hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden - före tiden vid sista sekelskiftet - med sina renar vintertid besökt ifrågavarande trakter. Ej heller har Jonsson sig bekant att lappar med renar besökt desamma sedan mitten av 1930-talet.

Ljungå den 22 januari 1958.

f. skogsarbetaren Anders Petter Söderberg i Ljungå, född 1879.

Söderberg flyttade i sin spädaaste barndom till den Ljungå by närbelägna byn Strandåker och bodde där till dess han år 1916 flyttade till Ljungå, varest han sedan varit bosatt.

Från Söderbergs barndom till början av 1930-talet besökte lappar med renar praktiskt taget varje vinter Ljungå byområde och angränsande trakter. Efter nämnda tidpunkt - början av 1930-talet - ha lapparnas besök med renar helt upphört.

Ett och annat år stannade lapparna här och betade renarna under cirka en månads tid vid varje tillfälle, men ofta passerades trakten utan egentligt uppehåll för betning av djuren. Dessa flyttningar skedde under december månad vid färd åt söder och under april månad vid återfärden mot norr till fjällen.

Söderberg har icke hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden haft renar i dessa trakter.

Bergs kommun.

Östersund den 4 oktober 1957.

Hemmansägaren Per Hansson i Mo, född 1905.

Hansson är född i Mo och har alltid, med undantag av åren 1915-1917, varit bosatt därstädes.

Under den tid som Hansson minns ha lappar, tillhörande Tåssåsens lappby, vid 4 à 5 tillfällen med många års mellanrum och senast för flera år sedan vid återflyttning till fjällen under vårvintern flyttat med renar över Mo byområde. Därvid har flyttningsleden även gått över Hovermo (Ovikens kommun) och Kvissle byars områden. Renarnas uppehåll i dessa trakter ha varat högst något dygn vid varje tillfälle. I övrigt har sig Hansson ej bekant att lappar under senare tider vintertid haft renar vad avser Mo byområde.

Hansson har icke hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden haft renar i dessa trakter.

Vigge den 3 oktober 1957.

Hemmansägaren Gideon Berglin i Vigge, född 1899.

Berglin är född i Vigge och har alltid varit bosatt därstädes.

Under den tid som Berglin minns ha lappar ej haft renar vintertid inom Väster-Vigge, Med-Vigge, Öster-Vigge eller Bergsbyns byområden vad avser dessa byars hemskiften. Om renars eventuella uppehåll å dessa byar tillhörande utjordar, i den mån dessa byar ha sådana, vilka jordar äro belägna i annan trakt, saknar Berglin kännedom.

Berglin har ej hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med sina renar besökt dessa trakter.

Elnäset den 20 september 1957.

Hemmansägaren Johan Erasmus Lindquist i Elnäset, född 1898.

Lindquist har varit bosatt i Elnäset sedan år 1922.

Under den tid, Lindquist bott i Elnäset, ha, såvitt Lindquist har sig bekant, samlade renhjordar icke förekommit i trakten av Hoverberget i Bergs kom-

man i annan mån än att lappar - Lindquist känner ej till vilken lappby de tillhört - för flera år sedan vid ett eller möjligen två tillfällen skilda år vid återflyttning om våren till renbetesfjällen fört renar å Storsjöns is förbi Eltnäsets byområde.

Lindquist har ej hört andra Ortsbor omnämna att renar tidigare förekommit i dessa trakter.

Skanderåsen den 21 september 1957.

Hemmansägaren Hans Esbjörnsson i Skanderåsen, född 1900.

Esbjörnsson har varit bosatt i Skanderåsen sedan år 1941.

Såvitt Esbjörnsson har sig bekant ha samlade renhjordar icke uppehållit sig inom Skanderåsens byområde under den tid, Esbjörnsson varit bosatt därstädes.

Esbjörnsson har ej heller hört äldre personer omnämna att renar tidigare uppehållit sig inom byområdet.

Hoverberg den 21 september 1957.

f. hemmansägaren Anders Kronlund i Väster-Skucku, född 1880, ang. renbetning inom Skanderåsens by.

Kronlund har varit bosatt i Väster-Skucku, gränsande till Skanderåsens by, sedan år 1891.

Kronlund uppgiver att lappar flyttat med renar över Skanderåsens byområde en vinter - möjligen två vintrar - för mer än 15 år sedan. I övrigt har Kronlund sig ej bekant att renar uppehållit sig inom Skanderåsens by. Ej heller har Kronlund av äldre personer erfarit att lappar förr i tiden haft renar inom nämnda bys område.

Skucku den 21 september 1957.

Hemmansägaren Jöns Persson Bäckström i Öster-Skucku, född 1879.

Bäckström är född i Öster-Skucku och har alltid varit bosatt därstädes.

Från början av 1920-talet till början av 1940-talet ha lappar vintertid något år då och då samt ibland några år i följd flyttat med renar över Skucku byområde vid djurens betning å öster om Skucku belägna trakter. Betning av renarna har ej förekommit inom byområdet i annan mån än att lapparna vid något tillfälle betat renarna ett eller annat dygn å byns område vid Storsjön (den s.k. Skuckuviken).

Bäckström erinrar sig att renarna vid ett tillfälle å 1920-talet vid flyttning genom Skucku byområde lämnade byområdet åt väster i riktning mot Östbergs by.

Bäckström har sig ej bekant att lappar haft renar inom Skucku by före 1920-talets början. Efter 1940-talets början ha de ej heller uppehållit sig därstädes.

Bingsta den 7 september 1957.

Handlanden Sven Rydh i Bingsta, född 1908.

Rydh är född i Bingsta och har alltid varit bosatt därstädes med undantag av 4 år under 1930-talet.

Rydh har iakttagit att renhjordar skilda vintrar med något eller några års mellanrum uppehållit sig inom Bingsta byområde, uppskattningsvis vid sammanlagt 4 à 5 tillfällen. Renarna ha stannat inom området helt kort tid och detta har använts företrädesvis som flyttningsled.

Senare än under slutet av 1920-talet har Rydh icke iakttagit renhjordar inom Bingsta byområde och har ej heller eljest erfarit att renar sedan dess uppehållit sig därstädes.

Brynje den 7 september 1957.

Hemmansägaren Bror Forseth i Brynje, född 1897.

Forseth är född i Brynje och har alltid varit bosatt därstädes.

Från början av 1920-talet till början av 1940-talet ha lappar vintertid då och då betat renar inom Brynje byområde, sammanlagt cirka fem olika år. Renarnas uppehåll har i regel varat 2 à 3 månader vid varje tillfälle och betningen har skett huvudsakligen öster om bebyggelsen i byn.

Forseth har sig ej bekant att lappar betat renar inom Brynje by före 1920-talets början. Efter 1940-talets början ha de ej heller uppehållit sig därstädes.

Rörösjön den 3 mars 1958.

Länsskogvaktaren Per Jönsson i Rörösjön, född 1899.

Jönsson har varit bosatt i Rörösjön sedan år 1927.

Under den tid, Jönsson bott i Rörösjön, ha, såvitt Jönsson har sig bekant, lappar med sina renar ej besökt Rörösjöns byområde eller den närbelägna byn Brånans område i annan mån än att en mindre flock strövretrar vid ett tillfälle år 1926 uppehöll sig å Rörösjöns is. Renarna avhämtades efter någon dag av lapparna.

En äldre ortsbo har omtalat för Jönsson att lappar vid ett tillfälle tidigare flyttat med renar vintertid över nämnda byars områden.

Jönsson, som tidigare varit bosatt i Brynje by, iakttog vintern 1926 att lappar under januari - mars månader samma år betade renar å Brynje byområde, huvudsakligen i trakten öster om bebyggelsen i byn.

Svenstavik den 6 september 1957.

Länsskogvaktaren Sven Göransson i Svenstavik, född 1905.

Göransson är född i Bergs kommun och har nästan alltid varit bosatt därstädes.

Göransson erinrar sig att lappar med renar i hans ungdom vintertid uppehöllo sig i trakten av Bingsta och Brynje. I övrigt saknar Göransson kännedom om renhjordars uppehåll inom Bergs kommun vintertid.

Beträffande lappars besök med renar vintertid å Bergs kommuns västra trakter - markområden omkring Havsjön, Viggesågen m.m. - hänvisas till utsagor, lämnade av hemmansägarna Karl Persson i Börtnan (Övre Ljungadalens kommun) den 31 januari 1958 (sid. 303), Sven Eriksson i Börtnan den 6 och 7 juli 1958 (sid. 304) och Alfred Göransson i Hallen den 28 april 1958 (sid. 305).

Övre Ljungadalens kommun.

Storsjö den 1 februari 1958.

Skogsarbetaren Manne Kullberg i Storsjö, född 1907.

Kullberg är född i Tossåsens by (Övre Ljungadalens kommun) och har varit bosatt därstädes till år 1951, varefter han bott i den närbelägna byn Storsjö.

Under hela den tid Kullberg minns ha lappar med sina renar en och annan vinter besökt Tossåsens byområde. Lapparna ha vid dessa tillfällen under någon månad eller kortare tid betat renarna i stort sett överallt å byområdet, vilket sträcker sig mellan renbetesfjällen i norr och i en kil till Ljungan vid sjön Övre Grucken i söder.

Flyttningsstråket genom byområdet har under den tidigare delen av vintern gått åt söder, företrädesvis mellan bebyggelsen i Tossåsens by i väster och berget Munkskallen i öster. Återflyttningen till fjällen under vårvintern har skett efter samma led i motsatt riktning.

Ljungdalen den 1 februari 1958.

Lantbrukaren Herbert Öster i Ljungdalen, född 1894.

Öster är född i Storsjö by, där han bott till år 1918. Han är bosatt i Ljungdalen sedan nämnda år.

Under hela den tid Öster minns ha lappar med sina renar praktiskt taget varje vinter besökt Ljungdalens byområde. Härvid har detta område så gott som uteslutande använts som flyttningsled vid färd med renarna till och från vinterbetestrakterna, och något uppehåll för betning av djuren å området under mer än något dygn har näppeligen förekommit.

Flyttningsstråket över byområdet har gått efter olika leder allteftersom väderleks-, betes- och andra förhållanden givit anledning.

Öster har hört äldre personer i orten omtala att lappar förr i tiden med sina renar brukat vintertid besöka Ljungdalens byområde.

Öster har tillfälligtvis vistats i Messlingens by (Tännäs kommun) under

ett flertal år närmast efter år 1910. Under dessa år besökte lappar med sina renar Messlingens byområde praktiskt taget varje vinter, och enligt vad Öster har sig bekant ha dessa besök sedan dess fortsatt.

Storsjö den 31 januari 1958.

Hemmansägaren Mattias Fundin i Storsjö by, född 1885.

Fundin är född i Storsjö by och har alltid varit bosatt därstädes.

Alltsedan år 1904 ha lappar med renar i större eller mindre utsträckning besökt Storsjö byområde.

Vintern 1904 och vintrarna närmast därefter betade ovikslappar under flera månader vid varje tillfälle sina renar å trakterna söder och väster om sjöarna Övre och Nedre Grucken.

Fundin har sig ej bekant att lappar med renar besökt Storsjö byområde mellan tiden för nämnda betningar och år 1923.

Från sistnämnda år och fram till omkring år 1930 förekommo vintertid några sporadiska besök av lappar med renar å byområdet. Därvid flyttade lapparna med renarna över trakten utan egentligt uppehåll för betning. Flyttningen skedde dels under december månad, då färden gick från renbetesfjällen i trakten av Falkvålen åt söder till Storsjöns norra ända samt över denna sjö och vidare mot söder, dels under senvintern, då färden gick över samma trakt i motsatt riktning. Under tiden från omkring år 1930 till senare delen av 1940-talet förekom icke flyttning med renar efter det här nämnda flyttningsstråket. Emellertid började lappar vid sistnämnda tidpunkt åter flytta med renar efter detta stråk och har sedan fortsatt med dessa flyttningar, som nu ske årligen.

Dessutom ha lappar med renar sedan början av 1930-talet alla vintrar besökt Storsjö byområde söder om Ljungan vid flyttning från trakten av fjället Flatruet mot Löfkläppen.

Fundin har sig icke bekant att lappar med renar före år 1904 besökt Storsjö byområde och har ej heller hört äldre personer i orten omnämna att lappar tidigare med sina renhjordar vintertid besökt dessa trakter.

Fundin har iakttagit att lappar en och annan vinter under 1910-talet med renar besökt den norr om Storsjö by belägna byn Tossåsens byområde.

Torsborg den 31 januari 1958.

Skogsförmannen John Eriksson i Torsborg, född 1900.

Eriksson har varit bosatt i Torsborg sedan år 1923.

Under den tid, Eriksson varit bosatt i Torsborg - stället Torsborg ligger å Storsjö och Lövdalens byområden -, ha lappar med sina renar praktiskt taget varje vinter besökt trakten av Torsborg å båda sidor om Ljungan å Storsjö, Lövdalens och Galbergets byområden. I allmänhet ha lapparna vid dessa besök be-

tat renarna överallt i dessa trakter under flera månaders tid, men vid ett eller annat tillfälle har besöket varit kortvarigt och ägt rum endast något dygn. Eriksson anser att lapparna under senare tid med sina renar besökt dessa trakter i någon mindre utsträckning än tidigare.

Eriksson har ej hört äldre personer i orten nämna något om att lappar förr i tiden med sina renar besökt dessa trakter.

Börtnan den 31 januari 1958.

Hemmansägaren Karl Persson i Börtnan, född 1887.

Persson är född i Börtnan och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Persson minns ha lappar med sina renar praktiskt taget varje vinter besökt Börtnans byområde å båda sidor om Ljungan. I samband därmed ha renarna uppehållit sig å närliggande marker, bl.a. i trakterna vid Rörtjärn å Svartåsens kronopark ävensom å markområdena omkring Havsjön och Viggesågen i Bergs kommun. Emellertid har besöksfrekvensen under de senaste åren något avtagit och avbrott med besöken med något år har nu oftare än tidigare förekommit.

Vid besöken i dessa trakter ha renarna i allmänhet betats därstädes större delen av vintern. Betningen har försiggått i stort sett överallt där lämpligt bete för renarna finnes. Bland trakter å Börtnans byområde, som ofta besökts av renarna på grund av goda betesförhållanden, anser sig Persson särskilt böra nämna markområdet omkring berget Brunnstöten å södra sidan om Ljungan.

Äldre personer i orten ha för Persson omtalat att lappar med sina renar även förr i tiden ofta besökt dessa trakter vintertid.

Skålan den 30 januari 1958.

Kontoristen Olof Sundvisson i Skålan, född 1913.

Sundvisson är född i Skålan och har alltid varit bosatt därstädes.

Från Sundvissons barndom och fram mot slutet av 1940-talet besökte lappar med sina renar med större eller mindre avbrott Skålans och de närbelägna byarna Nybo, Dövelsås och Hallens (i Åsarne socken) byområden. Efter nämnda tid, d.v.s. från början av 1950-talet, har besöksfrekvensen ökat och lapparna ha sedan dess med sina renar besökt dessa byars områden varje år.

Vid besöken ha lapparna ibland betat renarna å byområdena och vid andra tillfällen allenast flyttat med dem över detsamma.

Några år omkring år 1930 samt efter år 1950 ha lapparna betat renarna härstädes varje vinter under ett par månader eller - vad avser tiden efter år 1950 - än längre tid. Under sistnämnda period ha renarna, då de uppehållit sig å trakten, långa tider icke stått under lapparnas tillsyn, och renhjordar eller renfloccar ha för övrigt under tiden efter omkring år 1950 uppehållit sig å trakten ej allenast vintertid utan hela året om.

Betningen av renarna under åren omkring år 1930 samt annan sporadiskt före-

kommen betning har skett företrädesvis i trakten norr och söder om sjön Fotingen. Vid betningen efter tiden omkring år 1950 ha renarna strövat omkring praktiskt taget överallt å nämnda byars områden.

Äldre personer i orten ha för Sundvisson omtalat att lappar med sina renar först mot slutet av 1910-talet börjat besöka dessa trakter.

Fotingen (Skålans by) den 6 och 7 juli 1958.

Hemmansägaren Sven Eriksson i Börtnan, född 1879.

Eriksson är född i Skålans by och bodde där från sin födelse tills han år 1907 flyttade till den intilliggande byn Börtnan. I sistnämnda by har Eriksson sedan dess varit bosatt.

Å Skålans byområde ha lappar med renar under den tid Eriksson minns uppehållit sig första gången vid jultiden år 1897 i det att renskötande husbonden Nikolaus Nilsson från Glen vid detta tillfälle samlade renar i trakten väster om bebyggelsen i Skålans by. Sedan dess ha lappar då och då i samband med betning av renar å Börtnans byområde betat djuren i trakten av Dovelshögen inom Skålans by varjante lappar nästan varje vinter samlat renar å skilda delar av byområdet. Eriksson har sig ej bekant att lappar med sina renar i övrigt under den tid han minns besökt Skålans by vintertid.

Så länge Eriksson minns ha lappar med renar varje vinter besökt Börtnans byområde. Dels ha lapparna betat renarna å byområdet, i allmänhet från jultiden till in i april månad, dels flyttat med djuren över detsamma. Betningen har i stor utsträckning skett å Arånäset samt å markerna norr om bebyggelsen i Börtnan ävensom mellan samma bebyggelse och Remsberget, allt norr om Ljungan, samt å Lillbörtnansberget och Brunnstöten söder om nämnda älv. I samband med betningen av renarna å Börtnans byområde ha lapparna betat djuren även i trakten av Flåsjön (med Holmbergsgården), Vävelsberget, Källberget och Gavelåsen, allt inom Övre Ljungadalens kommun, ävensom å Vigge och Mo byars i Bergs kommun fyllnadsjord (Hallåshöjden, Viggesågen, Havsjön, Skravelberget, Östra Svartåsen, Galåbodarna m.m.).

Vid betningen av renarna å Börtnans byområde söder om Ljungan ha lapparna under hela den tid Eriksson minns regelmässigt betat djuren även å närliggande trakter inom Vemdalens socken i nuvarande Hede kommun, därvid särskilt må nämnas Aloppmoarna, Bruntjärnbacken, Lillåsen, Storflyet, Vemdalens prästbords skogskifte, Ruffjället, Håsjöruet och Graftruets.

Eriksson berättar att lappar enligt traditionen å 1600-talet haft boplatser å Ramberget inom Skålans byområde. Vid en lantmåteriförrättning år 1893 gjorde ock Erikssons fader framlidne hemmansägaren Erik Svensson i Skålan, född år 1844, enligt vad denne omtalat för Eriksson, vederbörande förrättningsman kommissionslantmätaren Gustaf Barkman uppmärksam å befintligheten av lämningar

efter en boplats å Rambergets sydvästra sluttning, vilken uppenbarligen var av lapskt ursprung och använts vid vinterbetningen av renarna. Traditionen förmäler ock att lapparna fördrevos av den bofasta befolkningen från denna trakt, varefter de flyttade till Bukällan invid Lappflon i Ovikens kommun.

Äldre personer i Skålan ha ej för Eriksson nämnt något om att lappar med sina renar under deras tid besökt Skålans byområde vintertid.

Inom Börtnans by ha lappar med renar uppehållit sig vintertid även tidigare enligt vad äldre personer i orten omtalat för Eriksson. Vid Rörtjärn å kronoparken Svartåsen några kilometer norr om Börtnans byområde finnas fortfarande lämningar efter en boplats, där lappar haft vinterviste. Eriksson har sig bekant att lappar bodde därstädes bl.a. åren 1873 och 1874. Lämningar efter lapska boplatser finnas fortfarande även vid Stortjärn å samma kronopark. Eriksson har själv besökt denna senare plats vid några tillfällen skilda vintrar omkring år 1910, då lappar under bevakningen av sina renar höllo till härstädes.

Hallen den 28 april 1958.

Hemmansägaren Alfred Göransson i Hallen, född 1891.

Göransson är född i Hallen och har alltid bott där.

Vid tiden för senaste sekelskiftet och åren närmast därefter besökte lappar med sina renar vintertid ett och annat år under någon månads tid vid varje tillfälle trakten av Havsjön och Viggesågen (Bergs kommun). Någon vinter då och då besökte lappar med renar under denna tid även Hallens och närliggande delar av Skålans byområde under någon månads tid varje gång.

Frekvensen av dessa besök å Hallens och Skålans byområden har sedan tilltagit och äro sedan mitten av 1920-talet årligen återkommande. Betningen har varat under någon månads tid varje gång. I mitten av 1950-talet hade lappar i Tåssåsens lappby tvänne skilda vintrar renslakt å Hallens byområde å olika platser nordväst om bebyggelsen i byn någon kilometer norr om vägen Åsarne-Ljungdalen.

Vid betning av renar å Hallens byområde och å den del av Skålans by, som gränsar mot Hallens by, ha lapparna haft renarna å båda sidor om Ljungan, å norra sidan av älven företrädesvis i Fuans dalgång och i trakten söder om älven ofta å Ramberget.

Även i trakten av Havsjön och Viggesågen ha lapparna i senare tider betat renar i samband med betningen å Hallens byområde.

Göransson kan ej erinra sig att han hört äldre personer i orten nämna något om lappars eventuella uppehåll med renar vintertid i dessa trakter förr i tiden.

Kvarnsjö den 3 mars 1958.

Hemmansägaren Johannes Jonsson i Kvarnsjö, född 1893.

Jonsson är född i Kvarnsjö och har alltid bott därstädes.

Under den tid Jonsson minns ha lappar med sina renar besökt Kvarnsjö byområde endast så tillvida att lappar vintern 1926 i januari månad flyttade med renar från trakten av Klövsjö efter vägen till trakten av Oppbodarnas fäbodlar och därifrån efter vägen till bebyggelsen i Kvarnsjö by och vidare till trakten söder om sjön Kvarnsjön, där lapparna betade renarna under ett par månaders tid å Kvarnsjö byområde ävensom å angränsande delar av Rätansbyns byområde (Rätans kommun).

Under vårvintern återvände lapparna med renarna mot fjällen samma väg i motsatt riktning.

Vid bevakningen av renarna under betningen bodde lapparna i Kvarnsjö by.

Klövsjö den 17 december 1957.

Handlanden Arne Bromée i Klövsjö, född 1924.

Bromée har sedan barndomen varit bosatt i Klövsjö.

Så länge Bromée minns ha lappar brukat vintertid beta sina renar i trakterna väster om Lännässjön och Klövsjön ävensom i fjälltrakterna söder om Klövsjön ned mot vägen Vemdalen-Utanbergsvallarna. Till mitten av 1940-talet voro dessa besök av renar ej regelbundet återkommande utan skedde de ofta med ett eller flera års mellanrum. Efter denna tid ha lapparna betat renar i dessa trakter hela vintrarna praktiskt taget varje år.

Bromée har hört äldre personer i orten omtala att lappar förr i tiden periodvis med sina renar besökt dessa trakter vintertid.

Fjällgården den 17 december 1957.

Hemmansägaren Jonas Sjöberg i Fjällgården, född 1888.

Sjöberg har varit bosatt i Fjällgården i Klövsjö socken sedan år 1911.

Under hela den tid, Sjöberg varit bosatt i Fjällgården, ha lappar med sina renar varje vinter besökt Fjällgårdens byområde och därtill gränsande markområden. Därvid ha lapparna betat renarna härstädes flera månader vid varje tillfälle. Betningen har företrädesvis skett å områdena norr om vägen Vemdalen-Utanbergsvallarna men i viss utsträckning även i trakterna söder om denna väg, särskilt i gränsområdena mot Hede kommun.

Sjöberg har icke hört äldre personer i orten omtala att lappar förr i tiden med sina renar vintertid besökt dessa trakter.

Tännäs kommun.

Fjällnäs den 5 september 1957.

f. hemmansägaren Hans Jonsson i Fjällnäs (Malmagens by), född 1886.

Jonsson är född i Fjällnäs och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Jonsson minns ha lappar i Mittådalens lappby (eller motsvarande lappby) haft renar vintertid inom Malmagens och Tännadalens byområden, tidigare

praktiskt taget varje år, men numera sker uppehållet å området eller flyttning över detsamma endast ett och annat år, senast för 5 å 6 år sedan.

Renarna ha uppehållit sig överallt inom nämnda byar där renbete finnes. De ha vistats därstädes under hösten och förjulsvintern, innan man flyttat till de egentliga vinterbetestrakterna (Högvålen). Mer sällan ha renhjordar funnits i dessa trakter senare under vintern eller under återflyttningen till vår- och sommarbetestrakterna.

Strövrenar finnas inom dessa områden nästan ständigt.

Renar, tillhörande lappar i Tännäs lappby, ha, så länge Jonsson minns betat praktiskt taget varje år under hösten och förjulsvintern å Malmagens och Tännäsdalens byområden söder om sjön Malmagen och Tännäns dalgång samt i viss mån även å Malmagens område väster om sjön Malmagen. Även under annan del av året ha denna lappbys renar betat i dessa trakter.

Jonsson känner ej till att lappar, tillhörande Tännäs lappby, vintertid betat renar i trakten norr om allmänna vägen Funäsdalen-riksgränsen i annan mån än att dessa tidigare - för mer än 20 år sedan - ett och annat år hade renar på bete i trakterna vid Grönfjället och söder därom ned mot sjön Malmagen och Tännäns dalgång samt att de vintern 1955 betat en grupp renar i dessa trakter.

Kyrkbyn den 6 september 1957.

Hemmansägaren Jon Olofsson i Kyrkbyn, född 1880.

Olofsson har sedan år 1898 varit bosatt i Kyrkbyn och tidigare i Medskogsbygget (Hede kommun).

Beträffande lapparnas i Mittådalens (eller motsvarande) lappby betning av renar i trakten söder om sjön Lossen lämnar Olofsson samma utsaga som f. hemmansägaren Jonas Larsson i Valmäsen givit den 5 september 1957 (sid. 308). Olofsson framhåller sålunda att trakterna söder om sjön Lossen (bl.a. fjällen Västra, Mellersta och Östra Kröket, Stentjärnåsen samt markområdena vid sjön St. Grucken) i stor utsträckning av lapparna använts som vinterbetestrakt för renarna. Dessutom påpekar Olofsson att lappar i Mittådalens lappby ett och annat år - tidigare ej så ofta men under senare år mer regelbundet - i början av vintern föra renhjordar, som hopsamlats i trakten av Rödfjället, till huvudhjorden, som kan befinna sig i Högvålen eller i trakten norr därom mot sjön Lossen. Härvid beta lapparna renar å mark tillhörande bl.a. Kyrkbyn (mark mellan sjön Vattnan och Lossen).

Lappar tillhörande Tännäs lappby ha, så länge Olofsson minns, vintertid betat renar överallt inom Kyrkbyns byområde, där bete för renarna finnes. Betning inom detta område har förekommit varje år. Företrädesvis under förjulsvintern har denna betning pågått.

Olofsson har av äldre personer erfarit att tännäslapparna även tidigare vintertid i här angiven utsträckning betat renarna inom Kyrkbyn. Denna betning

började emellertid då senare och först efter det att bönderna från slätterängarna hemforslat den bärgade grödan.

Valmåsen den 5 september 1957.

f. hemmansägaren Jonas Larsson i Valmåsen, född 1876.

Larsson är född i Valmåsen och har alltid varit bosatt därstädes.

Lappar tillhörande Mittådalens (eller motsvarande) lappby ha så länge Larsson minns i stort sett varje år under hösten och förjulsvintern ^{/med renar} flyttat söderut från renbetesfjällen antingen väster om sjön Lossen eller ock över denna sjö.

Tidigare skedde i allmänhet flyttningen väster om Lossen, då betning ägde rum inom hela Valmåsens by, samt även inom del av Kyrkbyn (Tännäs kommun), som är belägen söder om Lossen.

Sedermera skedde en förskjutning österut av flyttningarna över här berörda trakter, och under en tidsperiod ha de i allmänhet skett över Lossen även om den först angivna flyttningsleden väster om denna sjö ett och annat år även ibland använts.

De områden söder om sjön Lossen, vilka i särskild grad så länge Larsson minns praktiskt taget varje år använts som betestrakter äro fjällen Västra, Mellersta och Östra Kröket, Stentjärnåsen samt markområdena vid sjön St. Grucken, allt inom Kyrkbyns område.

Av äldre personer har Larsson erfarit att lapparna betat sina renar i här nämnda trakter väster och söder om sjön Lossen även förr i tiden.

Emellertid ha lapparna, såvitt Larsson har sig bekant, vid flyttning till vinterbetestrakterna under de senaste cirka 5 åren färdats med renarna öster om sjön Lossen, varvid mark inom Valmåsen eller Kyrkbyn icke alls eller i endast mindre mån berörts av flyttningen.

Flyttningen tillbaka till renbetesfjällen torde i allmänhet ha skett efter ungefär samma led som flyttningen till vinterbetestrakterna.

Andra lappar än lappar inom Mittådalens (eller motsvarande) lappby ha ej, såvitt Larsson har sig bekant, betat renar i här berörda trakter.

Beträffande lappars besök med sina renar vintertid i trakten av Messlingens by hänvisas till utsaga, lämnad av lantbrukaren Herbert Öster i Ljungdalen (Övre Ljungdalen kommun) den 1 februari 1958 (sid. 301).

Hede kommun.

Särvsjön den 6 mars 1958.

Hemmansägaren Mattias Långström i Särvsjön, född 1883.

Långström är född i Särvsjön och har alltid varit bosatt därstädes.

Såvitt Långström kan erinra sig besökte lappar med sina renar icke Särvsjöns byområde under hans ungdom eller under de två första årtiondena å 1900-talet.

En vinter i mitten av 1920-talet och några år i följd därefter flyttade lappar med renar vid jultiden över Särvsjöns byområde utan egentligt uppehåll för betning av djuren. Färdleden gick från trakten av Skärkdalen i Ljungdalens by (Övre Ljungadalens kommun) förbi bebyggelsen i Särvsjön och vidare mot Långå byområde. Långström kan ej erinra sig att lapparna flyttade med renarna åter till fjällen senare under vintern efter samma led i motsatt riktning eller över annan del av Särvsjöns byområde.

Långström har sig ej bekant att lappar med sina renar i övrigt besökt Särvsjöns byområde vintertid i annan mån än att lappar, i samband med betning av renar å renbetesfjällen i trakten, sedan många år tillfälligtvis då och då betat renar även å mark, tillhörande till dessa fjäll gränsande markområden inom Särvsjöns by.

Äldre personer i orten ha ej för Långström nämnt något om att lappar förr i tiden med sina renar vintertid besökt dessa trakter.

Hede den 29 april 1958.

Jordbrukaren Per Oskar Hedmark i Särvsjön, född 1907.

Hedmark är född i Särvsjön och har alltid varit bosatt därstädes.

Under Hedmarks ungdom och fram till mitten av 1920-talet flyttade varje vinter lappar, tillhörande Mittådalens lappby, och de senare av dessa år även lappar i Handölsdalens lappby samt en och annan gång lappar från Tranris lappby med sina renar från trakten av Flatruet och Lågvålen (Övre Ljungadalens kommun) över gränstrakterna mellan Särvsjö by och Storsjö by (Övre Ljungadalens kommun) till Särvfjället. Ibland kommo vintertid även lappar från Tåssåsens nuvarande lappby med renar till dessa trakter. Vid dessa tillfällen betade lapparna renarna någon tid å Särvfjället och å renbeteshemmanet Rönningsåsen samt i trakten däromkring. Efter någon tid flyttade i allmänhet mittådalslapparna med renarna åt söder mot Långå. Lapparna i Handölsdalens lappby flyttade efter uppehåll för betning av djuren i nämnda trakt åt söder över Håsjövälen och Håsjöruet mot Klövsjöfjällen i Hede och Övre Ljungadalens kommuner. Lapparna i Tranris lappby vände åter med djuren åt norr mot Ljungan. Samma var förhållandet med lapparna i Tåssåsens lappby.

Senare, d.v.s. från mitten av 1920-talet, till år 1947 besökte endast lappar i Handölsdalens lappby vintertid med renar dessa trakter. Efter sistnämnda år ha såväl lappar i Handölsdalens som i Tranris lappby med renar besökt trakten. Till omkring år 1930 - liksom under de närmast föregående åren - flyttade lapparna i Handölsdalens lappby från trakten av Särvfjället över Håsjövälen och Håsjöruet mot Klövsjöfjällen. Sedan år 1947 ha lappar i Tranris lapp-

by använt dessa senare trakter för vinterbetningen av renarna.

Efter omkring år 1930 ha lapparna i Handölsdalens lappby haft renarna praktiskt taget hela vintrarna alla år å markområdena mellan Särvfjället i norr, Ljusnan i söder - ibland även söder om denna älv - , Sävån i väster och Sör-Vemån i öster.

Medskogen den 5 mars 1958.

Hemmansägaren Olle Håkansson i Medskogen, född 1912.

Håkansson har alltsedan skolåldern varit bosatt i Medskogen eller dess närhet.

Under den tid, Håkansson varit bosatt i Medskogen, ha lappar praktiskt taget varje vinter vid jultiden flyttat med renar från trakten av Lillfjället (Tännäs kommun) i norr över Medskogens byområde mot trakten av Saxvallsbygget å Långå byområde. Återflyttningen med renarna till fjällen längre fram på vintern har ej skett efter samma led.

Vid dessa besök ha lapparna vid något tillfälle då och då under senare år varje vinter lämnat efter sig renhopar, som stannat i trakten och betat där längre eller kortare tid, företrädesvis å markområdena vid Stöptjärn och å trakterna norr därom mot Rändan å Medskogens och Långå byområden.

Håkansson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med renar brukade vintertid besöka dessa trakter.

Medskogsbygget den 5 mars 1958.

Hemmansägaren Anders Nordkvist i Medskogsbygget, född 1891.

Nordkvist har varit bosatt i Medskogsbygget (Medskogens by) sedan år 1926.

Under den tid, Nordkvist varit bosatt i Medskogsbygget, ha lappar med sina renar praktiskt taget alla vintrar besökt trakten av Medskogsbygget. Tidigare, innan sjön Lossen reglerades, voro dessa besök ej så regelbundet återkommande som efter sjöns reglering, som försvårat flyttning över dess is.

Lapparna ha uppehållit sig med renarna i dessa trakter i samband med färden under förjulsvintern till Högvålen (Tännäs kommun) för skiljning och slakt därstädes av renar. Mer sällan ha lapparna återvänt med renarna över dessa trakter vid återfärden under senvintern till fjällen.

Under besöken med renarna i trakten av Medskogsbygget ha lapparna i allmänhet betat djuren därstädes under 2 å 3 veckors tid vid varje tillfälle. Betningen har skett huvudsakligen i trakten av Oxberget och öster därom mot Saxvallsbygget inom Långå byområde ävensom söder om denna trakt mot Ljusnan. Under senare år ha lapparna betat renarna även söder om Ljusnan i trakten av Brändvallen (norr om Ransundet) å Långå byområde.

Fru Selma Nordkvist i Medskogsbygget, född 1894.

Fru Nordkvist har alltid varit bosatt i Medskogsbygget eller trakten därav.

Så länge fru Nordkvist minns ha lappar med sina renar praktiskt taget alla vintrar besökt trakten av Medskogsbygget. Därvid ha lapparna i allmänhet betat renarna därstädes någon vecka eller längre tid vid varje tillfälle.

Fru Nordkvist har hört äldre personer i orten omnämna att lappar även förr i tiden brukade med sina renar besöka dessa trakter vintertid.

Långå den 5 mars 1958.

Kamrer Carl-Olof Östberg i Långå, född 1920.

Östberg är född i Långå och har alltid varit bosatt därstädes med undantag av åren 1938-1946.

Under den tid, Östberg kunnat iakttaga förhållandena i förevarande avseende inom Långå by och trakten därintill, ha lappar, tillhörande Mittådalens lappby, praktiskt taget varje år under förjulsvintern flyttat med renar från trakten av Lillfjället (Tännäs kommun) över Långå byområde i trakten av berget Hovden samt vidare söderut över Ljusnan förbi trakten öster om sjön Orten, likaledes å Långå byområde, och därefter åt sydväst längs Gruckens dalgång (Hede och Tännäs kommuner).

Lapparnas återflyttning med renarna till fjällen under vårvintern har ej skett efter samma led.

Under här nämnda flyttningar ha lapparna betat renarna å Långå bys marker under någon vecka eller kortare tid vid varje tillfälle. Betningen har förekommit företrädesvis i trakten av berget Hovden.

Långå den 5 mars 1958.

f. nämndemannen Sven Janne Olsson i Långå, född 1866.

Olsson är född i Långå och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Olsson minns ha lappar ofta haft renar vintertid å betydande delar av Långå byområde. Emellertid har renskötseln i dessa trakter långa tider varit så oordnad att man enligt Olssons mening icke kan anse att renarna under dessa perioder stått under lapparnas tillsyn eller kontroll.

Olsson nämner skogstrakten Høstet (öster om sjön Orten) såsom ett område, som i stor utsträckning utnyttjats för renbetning.

Lapparna ha då och då vid bevakning av renarna under deras betning i dessa trakter hyrt bostad hos den bofasta befolkningen i Långå by.

Hede den 4 mars 1958.

Köpmannen Carl Johan Sundt i Hede, född 1902.

Sundt är född i Hede by och har alltid varit bosatt därstädes.

Några vintrar under tidsperioden 1925-1930 betade lappar renar en eller

annan månads tid vid varje tillfälle å Hede byområde i trakten väster om Sonfjället mot Råndalskölen. Färdleden till denna betestrakt gick från bebyggelsen i Hede by efter gamla Råndalsvägen; återfärden till fjällen skedde efter samma led i motsatt riktning. Sundt upplyser att sedan Hede byamän vid sista besöks-tillfället meddelat lapparna att de ej hade rätt att beta renarna å området ifråga, varför de borde avlägsna renarna, lapparna avflyttade därifrån med djuren.

De senaste 5 å 6 åren ha lappar under några månaders tid varje vinter haft renar i trakten av Lunåns dalgång söder om Särvfjället ned mot bebyggelsen i Hede by.

I övrigt har Sundt sig ej bekant att lappar med sina renar under den tid han minns besökt Hede byområde.

Sundts fader Olof Axel Sundt, född 1868, har omtalat att förvildade renar under 1890-talet kommo in å Hede byområde. Å dessa renar anställdes jakt för renarnas utrotning.

Hede den 4 mars 1958.

Nämndemannen Jonas Eriksson i Viken (Hedeviken), född 1905.

Eriksson är född i Viken (Hedeviken) och har alltid varit bosatt därstädes.

En och annan vinter under Erikssons barndom flyttade lappar med renar efter vägen från Hede till Viken och därifrån mot söder å Vikarsjöns is. Eriksson erinrar sig ej att återfärden till fjällen skedde efter samma led.

Några år senare flyttade under en eller annan vinter lappar vid färd från renskiljning - troligtvis i Högvålen (Tännäs kommun) - från trakten väster om Sonfjället över Vikarsjön samt vidare mot norr.

Sedan besökte ej lappar med renar under flera års tid dessa trakter.

Från början av 1940-talet till fram mot början av 1950-talet betade lappar renar ett och annat år under någon månads tid vid varje tillfälle å områdena norr om bebyggelsen i Vikens by mot Sör-Vemåns dalgång. Vid dessa besök anordnades rensläkt vid trakten av Tumsjön och det intilliggande vattnet Skaltjärn.

Några år senare, d.v.s. under första delen av 1950-talet, uppehöll sig lappar med renar ett par vintrar under någon månads tid vid varje tillfälle i trakten av Glomberget söder om Vikarsjön, varvid lapparna slaktade renar i trakten mellan vägen Hede-Vemdalen och Vikarsjöns nordöstra strand.

Eriksson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med renar besökt dessa trakter så tillvida att de flyttat med djuren över desamma.

Viken (Hedeviken) den 6 mars 1958.

f. kronojägaren Magnus Persson Linner i Viken, född 1880.

Linner har varit bosatt i Viken (Hedeviken) sedan år 1912.

Under ett par vintrar i slutet av 1920-talet betade lappar, tillhörande Mittådalsens lappby, renar under någon månads tid varje vinter i trakten söder om Vikarsjön mellan Lillråndan i väster och Ljusnan i öster å områden, tillhörande Långå, Råndalens, Hede och Vikens byar.

Från mitten av 1930-talet till och med vintern 1955 ha lappar, tillhörande Handölsdalens lappby, betat renar dels årligen i trakten norr om vägen Hede-Vemdalen å markområden mellan Lunån i väster och Sör-Vemån i öster å områden tillhörande Hede, Vikens och Vemdalsens byar dels ock ett och annat år - i synnerhet under senare år - i trakten söder om Vikarsjön mot Valmån å Vikens byområde.

Vintrarna 1956 och 1957 ha lappar, tillhörande Tranris lappby, betat renar å i stort sett samma marker, som här ovan nämnts beträffande handölsdalslapparnas betning av renar åren 1930-1955.

I övrigt har Linner sig ej bekant att lappar under den tid, han bott i Viken, med renar vintertid besökt markområden i nämnda by eller dess närhet.

Linner har ej hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med sina renar vintertid besökt dessa trakter.

Sörviken den 6 mars 1958.

Lantbrukaren Per Mårtensson i Sörviken i Vikens (Hedeviken) by, född 1886.

Mårtensson är född i Viken (Hedeviken) och har alltid varit bosatt därstädes.

Lappar ha med sina renar besökt trakten av Vikarsjön sedan mitten av 1920-talet. Under de första åren voro dessa besök sporadiska men ha sedan blivit praktiskt taget varje vinter återkommande. Därvid ha lapparna betat renarna under någon månads tid vid varje tillfälle å markområden mellan Vikarsjön och Valmån ävensom i trakten öster om Vikarsjön, allt å Vikens byområde.

Såvitt Mårtensson har sig bekant ha emellertid lappar under de två senaste vintrarna ej besökt dessa trakter med sina renar.

Såväl tidigare som under senare år har förekomsten av strövretrar varit stor i dessa trakter - i synnerhet vintertid men även sommartid.

Mårtensson har ej hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med sina renar vintertid besökt trakten söder om Vikarsjön.

Vemdalen den 7 mars 1958.

f. länsskogvaktaren Otto Fladvad i Kyrkbyn i Vemdalsens socken, född 1885.

Fladvad har varit bosatt i Kyrkbyn (Vemdalsens socken) sedan år 1912.

Vintrarna 1913-1914 betade lappar under några månaders tid varje vinter renar å Vemdalsfjällen norr om vägen Vemdalen-Röjan (Oxsjövålen, N.Skalfjället). Såvitt Fladvad har sig bekant betalade lapparna till markägarna ersättning för betningen vintern 1913.

Åren 1928-1934 betade lappar, tillhörande Handölsdalens lappby, renar under några månaders tid varje vinter å ovan nämnda trakter ävensom å Skorvdalsfjället. Flyttningsleden till betesområdet gick över trakten av Henvålen och Håsjöruet. Efter av markägarna väckt process, avseende bl.a. lappars rätt att vintertid beta renar i dessa trakter, ha lappar i Handölsdalens lappby sedan år 1934 icke med sina renar besökt desamma.

Sedan år 1947 ha lappar, tillhörande Tranris lappby, varje vinter betat renar under 2 å 3 månaders tid vid varje tillfälle å Vemdalsfjällen norr om vägen Vemdalen-Röjan och i trakterna väster därom ävensom å Skorvdalsfjället. Å sist-nämnda fjäll har emellertid egentligt uppehåll med renarna för betning ej skett sedan år 1951.

Under 3 å 4 år omkring mitten av 1950-talet ha dessa senare lappar efter betning av renarna å Vemdalsfjällen flyttat med dem över trakten av Skorvdalsfjället mot väster till trakten av Vikarsjön samt betat dem å båda sidor av sjöns södra del, företrädesvis å Glomberget, samt i Ljusnans dalgång å båda sidor av denna älv ned mot Ransjö by (Svegs kommun). Återfärden till fjällen under vårvintern har ej gått över Skorvdalsfjället eller Vemdalsfjällen.

Såvitt Fladvad har sig bekant ha lappar med sina renar under den tid han bott i Kyrkbyn i övrigt ej besökt dessa trakter.

Fladvad har ej hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med renar besökt dessa trakter och hänvisar i detta avseende till vittnesmål, som avgivits vid domstolsförhandlingar i ovannämnda process.

Vemdalen den 29 april 1958.

Hemmansägaren Karl Hellström i Kyrkbyn i Vemdalens socken, född 1876.

Hellström är född i Kyrkbyn i Vemdalens socken och har alltid bott där med undantag av åren 1912-1920, då han var bosatt i Klövsjö.

Så länge Hellström minns ha lappar med sina renar praktiskt taget alla vintrar under längre eller kortare tid vid varje tillfälle betat renar i trakterna norr om Ljusnan mellan Sör-Vemån i väster och Klövsjöfjällen i Hede och Övre Ljungadalens kommuner i öster ävensom å nämnda fjäll. Betningen av renarna har inom dessa markområden skett överallt där lämplig föda funnits för djuren, bl.a. i trakten av Håsjövålen, Håsjöruet, Myrvallens fäbodas och Oxsjövålen. Även å områdena norr härom i trakten av Källberget (Övre Ljungadalens kommun) och Henvålen ha lapparna brukat ha renarna.

Under senare år ha lappar vid ett eller annat tillfälle haft renarna även å Skorvdalsfjället söder om vägen Hede-Röjan. Detta förhållande har inträffat även tidigare.

Hellström iakttog några gånger under den tid han var bosatt i Klövsjö (åren 1912-1920) att lappar vintertid bodde i Skalvallens fäbodas å Vemdals-skalet under bevakning av renar i trakten. Fäbodarna ägdes då - liksom för när-

varande - av Johan Gradin och John Nyman, båda i Vemdalen.

Hån den 7 mars 1958.

Nämndemannen Per Bokvist i Hån, född 1885.

Bokvist är född i Hån och har alltid varit bosatt därstädes.

Under två vintrar omkring år 1930 ha lappar, tillhörande Handölsdalens lappby, med sina renar under senvintern besökt Håns och den närbelägna byn Kvisthåns byområden. Därvid betades renarna under någon månads tid varje gång å dessa byars områden öster om Vemån.

Vid ett av nämnda tillfällen betade lapparna renarna under någon veckas tid även söder om nämnda trakter å markområdena mellan desamma och trakten av Storfäringens hållplats (Svegs kommun).

I övrigt har sig Bokvist ej bekant att lappar under den tid han minns med sina renar vintertid besökt dessa trakter.

Bokvist har ej hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med renar besökt Håns byområde eller trakterna däromkring.

Hede den 5 mars 1958.

Hemmansägaren Per Johan Persson i Ransundet, född 1903.

Persson är född i Ransundets by och har alltid bott därstädes med undantag av åren 1939-1943, då han bodde i Långå by.

Så länge Persson minns ha lappar en och annan vinter flyttat med renar över Ransundets byområde i samband med skiljning och slakt av renar i Högvålen (Tännäs kommun). Dessa flyttningar ha dock icke ägt rum under de senaste åren, sedan lapparna börjat anordna renslakt i Brändåsen (Tännäs kommun) i stället för i Högvålen.

Sedan början av 1950-talet ha lappar alla vintrar betat renar under någon månads tid vid varje tillfälle å trakterna norr om Ransundets by å Långå byområde.

Så länge Persson minns ha lappar en och annan vinter under någon månads tid vid varje tillfälle betat renar å trakterna öster om Ransundets by mot Sonfjället å Hede byområde.

I övrigt ha, såvitt Persson har sig bekant, lappar med renar vintertid ej besökt Ransundets byområde eller trakten därintill.

Persson har hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden brukat med sina renar vintertid flytta över Ransundets byområde.

Hede den 4 mars 1958.

Byggmästaren Manfred Andersson i Råndalen, född 1914.

Andersson är född i Råndalen och har alltid varit bosatt därstädes.

Såvitt Andersson har sig bekant ha lappar under den tid han minns icke

1925-

besökt Råndalens byområde i annan mån än att lappar under några vintrar i slutet av 1920-talet betade renar under någon månads tid vid varje tillfälle å angränsande delar av Hede byområde norr om Råndalens byområde, då detta senare område möjligen även i någon mindre utsträckning berördes av betningen.

Färdleden till och från detta betesområde gick från, resp. mot bebyggelsen i Hede by.

Rätans kommun.

Böle den 17 december 1957.

Lantbrukaren Karl Olsson i Böle, född 1894.

Olsson är född i Böle och har alltid varit bosatt därstädes.

1924 Under den tid Olsson minns ha lappar med renar besökt Böle byområde allenast vid ett tillfälle, förmodligen vintern 1924, då lappar betade renar under en eller annan veckas tid i trakten av Røjans stationssamhälle å markområdena å båda sidor av järnvägslinjen Brunflo-Sveg.

Olsson har ej hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med sina renar vintertid besökt Böle byområde.

Rätansbyn den 17 december 1957.

Fastighetsägaren Algot Boström i Rätansbyn, född 1896.

Boström är född i Rätansbyn och har alltid varit bosatt därstädes.

1924 Under den tid Boström minns ha lappar med sina renar besökt Rätansbyns och de norr därom liggande byarna Lillsveds och Kvarnsjö (Övre Ljungadalens kommun) byområden vid endast ett tillfälle, förmodligen vintern 1924, då lappar, tillhörande Handölsdalens lappby, under en eller annan månad betade renar å dessa byars områden med början i trakten söder om Rätanssjön och sedan å markområdena å båda sidor om denna sjö och vattendraget mellan Rätanssjön och Nästelsjön (Ljungan) samt därefter å områdena väster om den senare sjön.

Boström har ej hört äldre personer i orten omnämna att lappar med sina renar förr i tiden besökt dessa trakter i annan mån än att en ännu levande ortsbo omtalat att lappar en vinter omkring år 1900 betat renar i trakten norr om Rätanssjön.

Söderhögen den 17 december 1957.

Lantbrukaren Anton Svensson i Söderhögen, född 1895.

Svensson är född i Söderhögen och har alltid varit bosatt därstädes.

1923 Under den tid Svensson minns ha lappar med sina renar besökt Söderhögens och de närliggande byarna Nederhögens, Klacksåsens och Bryngelhögens byområden endast vid ett tillfälle, nämligen vintern 1923, då lappar betade renar en eller annan vecka å dessa byars områden väster om järnvägslinjen Brunflo-Sveg samt i trakten mellan bebyggelserna i Nederhögens och Böle byar.

besökt Råndalens byområde i annan mån än att lappar under några vintrar i slutet av 1920-talet betade renar under någon månads tid vid varje tillfälle å angränsande delar av Hede byområde norr om Råndalens byområde, då detta senare område möjligen även i någon mindre utsträckning berördes av betningen.

Färdleden till och från detta betesområde gick från, resp. mot bebyggelsen i Hede by.

Rätans kommun.

Böle den 17 december 1957.

Lantbrukaren Karl Olsson i Böle, född 1894.

Olsson är född i Böle och har alltid varit bosatt därstädes.

Under den tid Olsson minns ha lappar med renar besökt Böle byområde allenast vid ett tillfälle, förmodligen vintern 1924, då lappar betade renar under en eller annan veckas tid i trakten av Røjans stationssamhälle å markområdena å båda sidor av järnvägslinjen Brunflo-Sveg.

Olsson har ej hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med sina renar vintertid besökt Böle byområde.

Rätansbyn den 17 december 1957.

Fastighetsägaren Algot Boström i Rätansbyn, född 1896.

Boström är född i Rätansbyn och har alltid varit bosatt därstädes.

Under den tid Boström minns ha lappar med sina renar besökt Rätansbyns och de norr därom liggande byarna Lillsveds och Kvarnsjö (Övre Ljungadalens kommun) byområden vid endast ett tillfälle, förmodligen vintern 1924, då lappar, tillhörande Handölsdalens lappby, under en eller annan månad betade renar å dessa byars områden med början i trakten söder om Rätanssjön och sedan å markområdena å båda sidor om denna sjö och vattendraget mellan Rätanssjön och Nästelsjön (Ljungan) samt därefter å områdena väster om den senare sjön.

Boström har ej hört äldre personer i orten omnämna att lappar med sina renar förr i tiden besökt dessa trakter i annan mån än att en ännu levande ortsbo omtalat att lappar en vinter omkring år 1900 betat renar i trakten norr om Rätanssjön.

Söderhögen den 17 december 1957.

Lantbrukaren Anton Svensson i Söderhögen, född 1895.

Svensson är född i Söderhögen och har alltid varit bosatt därstädes.

Under den tid Svensson minns ha lappar med sina renar besökt Söderhögens och de närliggande byarna Nederhögens, Klacksåsens och Bryngelhögens byområden endast vid ett tillfälle, nämligen vintern 1923, då lappar betade renar en eller annan vecka å dessa byars områden väster om järnvägslinjen Brunflo-Sveg samt i trakten mellan bebyggelserna i Nederhögens och Böle byar.

Svensson har icke hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med sina renar vintertid besökt dessa trakter.

Svegs kommun.

Sörvattnet den 3 april 1957.

f. handlanden Staffan Långström i Sörvattnet, född 1877.

Långström är född i Sörvattnet och har alltid varit bosatt därstädes.

Efter skiljningar och renslakt i Högvålen (Tännäs kommun) flytta ofta sedan länge lappar, tillhörande Tännäs lappby, vanligtvis senast i början av mars månad med sina renar åt söder förbi Sörvattnet och Kölosen (Svegs kommun) och beta dem en tid i trakten av Häggberget och Storfjäten (Idre kommun). Därifrån återvända sedan lapparna med renarna under april månad i motsatt riktning efter samma färdled.

Om idrelapparnas flyttningar har Långström lämnat upplysningar i annat sammanhang (sid. 321).

Kölosen den 3 april 1957.

Arbetaren Olof Olofsson i Kölosen, född 1881.

Olofsson är född i Kölosen och har alltid varit bosatt därstädes.

Olofsson har i annat sammanhang lämnat redogörelse för idrelapparnas betning av renar under hans tid fram till början av 1930-talet i trakten av Sörvattnet och Kölosen (Svegs nuvarande kommun) samt å områdena söder därom vid Storfjäten och fjälltrakterna öster därom (Idre nuvarande kommun; sid. 321)

I och med att renskötseln i Idre lappby under de första åren av 1930-talet avvecklades - renskötseln i lappbyn återupptogs sedan år 1937 - började lappar, tillhörande Tännäs lappby, att, efter de av dem vanligtvis senast i mars månad företagna skiljningarna och renslakten i Högvålen (Tännäs kommun), på sätt idrelapparna tidigare gjort flytta med sina renar först till trakten av Sörvattnet och Kölosen samt därefter längre åt söder till trakten av Storfjäten och där beta djuren företrädesvis å fjällen Långfonnen, Häggingfjället och Uckuvålen. Återfärden med renarna från dessa trakter i Svegs och Idre kommuner skedde i motsatt riktning under april månad. Tännäslapparna ha sedan fortsatt med dessa besök nästan alla vintrar.

Emellertid upplyser Olofsson att även lappar i Mittådalens lappby en och annan vinter för åtskilliga år sedan - Olofsson kunde ej uppgiva den ungefärliga tidpunkten; enligt uppgift av Tomas Thomasson i Mittådalens lappby hade mittådalslappar renar i dessa trakter vintrarna 1930 och 1931, (sid. 143) - med renar besökt här nämnda trakter vid Sörvattnet och markområdena söder därom i Svegs och Idre kommuner.

Strådalen den 19 september 1957.

Hemmansägaren Janne Melin i Strådalen under Lofsdalens by, född 1913.

Melin är född i Strådalen och har alltid varit bosatt därstädes.

Sedan omkring år 1930 ha lappar, tillhörande Mittådalens lappby, med renar vintertid varje år uppehållit sig i fjälltrakterna söder om Strådalen; i trakten av bebyggelsen i Strådalen ha renarna icke förekommit i annan mån än att lappar vid flyttning av renar från trakterna vid fjället Hovärken, norr om Lofsdalen, ett och annat år passerat med desamma norr om Strådalen. De senaste 2 å 3 åren ha lappar, tillhörande Mittådalens lappby, såvitt Melin har sig bekant icke betat renar i dessa trakter.

Lappar, tillhörande Tännäs lappby, ha, så länge Melin minns, betat renar vintertid inom Lofsdalens byområde norr om Långfonnen (Idre kommun).

En lapp - troligtvis ordningsmannen Olle Blind i Tranris lappby - har en vinter för några år sedan fört en renhjörd genom strådalområdet efter landsvägen från väster till öster.

Lofsdalen den 19 september 1957.

Hemmansägaren Sven Bäckman i Lofsdalen, född 1881.

Bäckman är född i Lofsdalen och har alltid varit där bosatt med undantag av $1\frac{1}{2}$ år, då han vistades i Canada.

Under den tid Bäckman minns ha samlade renhjördar icke betats å Lofsdalens byområde förrän under 1920-talet. Emellertid ha Bäckmans föräldrar omtalat för Bäckman att lappar även förr i tiden betat renar inom Lofsdalens by.

Några år under 1920-talet ha lappar, tillhörande Idre lappby, vintertid betat renar inom Lofsdalens bys södra fjälltrakter (Stenhåga, Lillhårdalsstöten, Sömlinghåga).

Sedan omkring år 1930 ha lappar i Mittådalens lappby i regel varje vinter haft renar inom Lofsdalens byområde i fjälltrakterna söder om Lofssjön. Ett och annat år ha mittådalslapparnas renhjördar uppsökt fjälltrakterna norr om Lofssjön (Hovärken), men ha lapparna vid sådana tillfällen efter någon dag avhämtat renarna och därvid fört dem åt väster från byområdet.

Lappar i Mittådalens lappby ha dock ej haft renar inom Lofsdalens by under de senaste åren.

Såvitt Bäckman har sig bekant ha lappar, tillhörande Tännäs lappby, ej betat renar inom Lofsdalens byområde.

Glöte den 19 september 1957.

Nämndemannen Jöns Frisk i Glöte, född 1885.

Frisk är född i Glöte och har alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Frisk minns ha samlade renhjördar endast någon gång då och då med flera års mellanrum vintertid förekommit inom Glöte byområde. Renbetningen har

huvudsakligen skett å södra och sydvästra delarna av byn i trakten av Risvålen och Häggingdalsvallens fåbodar samt efter Lofsån. Inom norra och östra byområdet ha renar icke uppehållit sig. Frisk håller för troligt att endast renar, tillhörande lappar i Tännäs lappby, uppehållit sig i dessa trakter.

Lappmannen Olle Blind (Tranris lappby) har för något år sedan fört en mindre renhjord genom Glöte byområde från väster till öster, varvid nämnda område användes allenast som genomfartsled.

Ransjö den 20 september 1957.

Hemmansägaren Axel Thunell i Ransjö, född 1877.

Thunell har sedan år 1882 varit bosatt i Ransjö by.

1925

Sedan ungefär 30 år ha lappar vintertid ett och annat år betat renar i trakterna väster om Ljusnan inom Linsells och Ransjö byområden, vad avser Linsell dock endast norr om bebyggelsen i byn. Renarnas uppehåll har varje gång i allmänhet varit relativt kort, inom Linsells by och Ransjö bys södra område allenast en eller annan dag. Thunell saknar kännedom om den lappby, renarnas ägare tillhört. Renarna ha invaderat trakterna från norr och efter betningen återvänt samma väg de kommit.

Renar uppehöll sig i dessa trakter senast vintern 1956, då lappar betade renarna cirka tre veckor norr om bebyggelsen i Ransjö by såväl väster som öster om Ljusnan.

Thunell har ej hört äldre personer omnämna att lappar tidigare - före mitten av 1920-talet - haft renar vintertid inom Linsells eller Ransjö byområden.

Kopparbergs län.

Idre kommun.

Foskros den 2 april 1957.

Hemmansägaren Lars Svensson i Foskros, född 1890.

Svensson är född i Grundåbygget och bodde där tills han år 1912 flyttade till Foskros. Där har han sedan dess bott.

Då renskötande husbonden Jonas Persson (född 1848) år 1901 med renar inflyttade till Idre lappby, funnos inom lappbyn endast ett fåtal förvildade renar.

Jonas Persson införde ordnade renskötselförhållanden. Sitt vår- och höstvist tog han å en plats söder om Slugufjället. Sommarviste hade han vid Hävlingeskällorna. Renarna betades under sommarhalvåret i fjälltrakterna å båda sidor om Storån. Under hösten flyttade lapparna med renarna österut; lapparna bodde hos bönder i Övre Hågådalen, Yttre Hågådalen, Hällsjön, Grundöga, Grundagen - där Jonas Persson satte upp en stuga - eller i Fjätvallen. Ett och annat år

betade lapparna renarna vintertid i trakten av Kölosen (Svegs kommun) och en annan gång även vid Sörvattnet (Svegs kommun).

Svensson kan icke erinra sig att Jonas Persson eller samtida lappar i Idre lappby med renar besökte trakter i Idre kommun, belägna öster om det genom nämnda brev av åren 1888 och 1899 till renbetning särskilt upplåtna området.

År 1932 upphörde Jonas Perssons och temporärt även övrig renskötsel inom Idre lappby.

Sedan renskötande husbonden Anders Olsson i april månad 1937 inflyttat med familj och renar till Idre lappby, betade han renarna de första åren inom nämnda till renbetning särskilt upplåtna område, och några flyttningar med renar, tillhörande lappar i Idre lappby, till trakten Kölosen och Sörvattnet i likhet med vad som skett under Jonas Perssons tid förekom, såvitt Svensson har sig bekant, icke under dessa år eller senare. Vid något enstaka tillfälle under de första åren torde väl betning vintertid av renarna ha skett även i trakterna av Stådjan och Nipfjället samt å intilliggande områden norr därom.

Men efter några år började lapparna i Idre lappby undan för undan utvidga renbetestrakterna åt öster, och Svensson anser sig kunna påstå att lapparna i Idre lappby sedan flera år ej allenast vintertid utan även under andra delar av året med sina renar besöka - förutom de till renbete särskilt upplåtna trakterna - även den av ordningsmannen Olle Andersson i utsaga den 30 mars 1957 som vinterbetesområde angivna trakten med sträckningen Grövelåns utlopp i Storån - Himmeråsen - Gränjesvålen - punkt 562 vid vägen Sörvattnet-Särna som sydgräns (sid. 148).

Vidare har Svensson många gånger under vinterhalvåret, i synnerhet under senare år, iakttagit renhjordar, förmodligen tillhörande lappar i Idre lappby, i trakterna söder om nämnda gränslinje.

Lillfjäten den 9 maj 1958.

Hemmansägaren Löfhög Olof Olsson i Lillfjäten, född 1890.

Olsson är född i Lillfjäten och har alltid bott därstädes.

Under den tid Olsson minns ha lappar, såvitt Olsson har sig bekant, icke betat renar inom Lillfjätens byområde. Olsson vet emellertid att lappar - tidiga- re i Idre lappby och efter omkring år 1930 i lappbyar i Härjedalen - praktiskt taget varje år med sina renar besökt de närbelägna byarna Storfjätens och Häggbergets byområden och där betat renar större delen av vintern.

Strövrenar, tillhörande lappar i Idre lappby, ha sedan omkring år 1940 ofta uppehållit sig inom Lillfjätens byområde. Särskilt under de senaste åren har frekvensen av strövrenar varit stor. Vissa år ha dessa renar i början av hösten under tiden för älgjakten uppehållit sig inom byområdet och därigenom stört jakten.

Sörvattnet den 3 april 1957.

f. handlanden Staffan Långström i Sörvattnet (Svegs kommun), född 1877.

Långström är född i Sörvattnet och har alltid bott därstädes.

I Långströms tidigaste ungdom hade lappar sitt huvudviste vid Tyfsingsjöns norra ända invid Slugufjäll (Idre kommun). Dessa lappar voro efterlevande anförvanter till renskötande husbonden Pål Zakrisson, som i mitten av 1800-talet (år 1849) flyttat till dessa trakter från Frostviken, nämligen Zakrissons mågar Jonas Mårtensson, Jonas Hansson och Anders Persson med familjer - den sistnämnde är fader till f. ordningsmannen Olof Andersson, nu boende i Storsätern - ävensom Zakrissons ogifta dotter Anna.

Långström erinrar sig att han under sina pojkar vintertid ofta såg idrelappar - men ej härjedalslappar - i trakten av Sörvattnet. Han minns dock ej att han i samband med lapparnas besök såg renhjordar i trakten, ehuru han icke håller för osannolikt att de dock funnos därstädes.

Även sedermera under renskötande husbonden Jonas Perssons tid - Persson inflyttade år 1901 med renar till Idre lappby - hade idrelapparna sitt huvudviste vid Slugufjället och såvitt Långström har sig bekant betades då renarna under vår, sommar och höst å detta fjäll samt å intilliggande fjälltrakter (Idre kommun). Vintertid betade man understundom renarna i gränstrakterna mellan Idre kommun och Svegs kommun vid Sörvattnet. Långström erinrar sig att lappar under Jonas Perssons tid bodde 4 å 5 vintrar i Sörvattnet, ett par vintrar i Kölosen samt någon vinter i Mälen, allt i nuvarande Svegs kommun. Företrädesvis betades dock renarna vintertid inom Idre kommun, varvid lapparna bodde hos bönder i Grundagen, Fjätvallen och Hågådalen. Under de sista åren av den tid, varunder Jonas Persson hade renar i Idre lappby - all renskötsel upphörde temporärt i Idre lappby år 1932 -, betade ej idrelappar renar i trakten av Sörvattnet.

Såvitt Långström kan erinra sig ha icke idrelappar, sedan renskötseln i Idre lappby år 1937 återupptogs genom renskötande husbonden Anders Olssons med familj ditflyttning med renar nämnda år, haft renar å bete i trakten av Sörvattnet eller inom annan del av Svegs kommun.

Långström har i annat sammanhang lämnat upplysningar om lappars, tillhörande Tännäs lappby, uppehåll med renar å vissa av nu omförmälda trakter (sid. 317).

Kölosen den 3 april 1957.

Arbetaren Olof Olofsson i Kölosen (Svegs kommun), född 1881.

Olofsson är född i Kölosen och har alltid varit bosatt därstädes.

Olofssons första hågkomst i sin tidigare barndom av idrelappar är att en renskötande husbonde i Idre lappby vid namn Jonas Hansson - Hansson var måg till renskötande husbonden Pål Zakrisson, som år 1849 inflyttade med renar till dessa

trakter - under några vintrar bodde i Kölosen och betade renar vid varje besök först i fjällen i trakten av Sörvattnet och Kölosen i Svegs nuvarande kommun samt därefter söder därom inom Idre nuvarande kommun i trakten av Storfjäten och fjälltrakterna öster därom, företrädesvis å Långfonnen, Häggingfjället och Uckuvålen. Lapparnas återfärd med renarna därifrån till vårbetestrakterna under senvintern skedde i motsatt riktning.

Under renskötande husbonden Jonas Perssons tid - denne inflyttade år 1901 med renar till Idre lappby - besökte lappar i Idre lappby vintertid med renar dessa trakter på ungefär samma sätt som nu relaterats beträffande Jonas Hanssons besök med renar därstädes.

Omkring år 1930 skedde ett temporärt avbrott i renskötseln inom Idre lappby och från denna tid ha icke, såvitt Olofsson har sig bekant, idrelappar flyttat med renar till nämnda trakter.

Emellertid har Olofsson uppmärksammat att renar, som han antagit tillhöra idrelappar, efter Anders Olssons inflyttning år 1937 till Idre lappby alltmer börjat ej allenast vintertid utan även andra tider av året uppehålla sig i trakterna mellan det för renbete jämligt nådiga breven av åren 1888 och 1899 till renbetning särskilt upplåtna området i Idre kommun, å ena, och vägen Sörvattnet-Kölosen och sträckningen söder därom, å den andra sidan.

Olofsson har i annat sammanhang lämnat utsaga om lappars, tillhörande Tännäs och Mittådalens lappbyar, besök med renar vintertid i dessa trakter (sid. 317).

Sjukstugan i Särna den 9 maj 1958.

Hemmansägaren Olof Häggberg i Häggberget, född 1889.

Häggberg är född i Häggberget och har alltid bott därstädes.

Så länge Häggberg minns ha lappar med sina renar alla vintrar besökt Häggbergets byområde i samband med betning av djuren å närliggande byars områden, nämligen å Storfjätens ävensom Lofsdalens (Svegs kommun) byområden.

Lapparna ha vid bevakning av renarna under deras betning i dessa trakter icke bott hos den bofasta befolkningen i Häggberget i annan mån än att de vid ett och annat tillfälle övernattat därstädes.

Tid efter annan - i synnerhet under de senare åren - ha strövreningar sommartid uppehållit sig inom Häggbergets byområde. Häggberg förmodar att renarna tillhört lappar i Idre lappby.

Storfjäten den 9 maj 1958.

Hemmansägaren Per Hägglund i Storfjäten, född 1886.

Hägglund är född i Storfjäten och har alltid varit bosatt där med undantag av åren 1922-1935, då han bodde i Särna kommun. Under dessa senare år besökte han emellertid rätt ofta Storfjäten.

Under den tid Hägglund minns ha lappar med sina renar praktiskt taget varje vinter besökt Storfjätens byområde och därvid betat renarna därstädes överallt där bete funnits för djuren. Tidigare kommo lapparna till trakten ofta före jul men numera i allmänhet först i mars månad. Återflyttningen från trakten har i regel skett i slutet av april månad.

I samband med betningen av renarna inom Storfjätens område ha lapparna betat djuren även å den närbelägna byn Häggbergets byområde. Hägglund har sig bekant att lapparna vid betningen av renarna i nu nämnda trakter vid ett och annat tillfälle, i synnerhet under de senare åren, haft renarna även i trakten av Oxvålen samt fäbodskiftena Styggdalen och Morvallen (Särna kommun).

Till omkring år 1930 ha de besök, varom här är fråga, gjorts av lappar tillhörande Idre lappby. Därefter ha besöken gällt härjedalslappar.

Sedan omkring år 1940 ha strövrenar brukat sommartid uppehålla sig å Storfjätens och Lillfjätens byområden. Denna strövning av renar har tilltagit under senare år. Såvitt Hägglund har sig bekant ha renarna tillhört lappar i Idre lappby.

Äldre personer i orten ha för Hägglund omnämnt att lappar förr i tiden med sina renar brukat vintertid besöka dessa trakter. Hägglund erinrar sig att ett lapphäbre (stolpbod), tillhörande renskötande lappar, i hans ungdom fanns i bebyggelsen i Storfjätens by å östra stranden av Fjätälven. Häbret har för många år sedan avlägsnats från platsen.

Idre den 2 april 1957.

f. häradsdomaren Jacob Johnson i Idre kyrkby, född 1868.

Johnson är född i Idre och har i stort sett alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Johnson minns ha lappar haft visten i fjälltrakterna omkring Långfjället i Idre kommun och där haft renar med undantag för någon kortare tidsperiod.

1937 Innan renskötande husbonden Anders Olsson med sin familj år 1937 flyttade till Idre från Jämtland, betade lappar jämförelsevis sällan sina renar i trakterna öster om den kronomark inom Idre kommun, som i slutet av 1800-talet genom särskilda nådiga brev upplåtits för renbetning, d.v.s. i trakterna öster om Storån och nedre delen av Hågåån (Hagaån). Men endast något år efter det att familjen Olsson kommit med sina renar till Idre började man allt oftare med renarna besöka dessa östligare trakter, där lapparna numera beta djuren ej allenast vintertid utan även under andra tider av året ända fram till markområdena mot vägen Sörvattnet-Kölosen-Särna.

Idre kyrkby den 1 april 1957.

f. kronojägaren Olle Bergström i Idre kyrkby, född 1891.

Bergström blev extra kronojägare den 1 juni 1924 inom Idre revir. Den 1 ja-

nuari 1939 blev Bergström ordinarie kronojägare i Idre bevakningstrakt av Idre revir, vilken tjänst han lämnade den 1 september 1954.

Bergström upplyser att i stort sett hela östra och södra delen av den trakt med sträckningen Grövelåns utlopp i Storån - Himmeråsen - Gränjesvålen - punkt 562 vid vägen Sörvattnet-Särna som sydgräns, vilken ordningsmannen i Idre lappby Olle Andersson i utsaga den 30 mars 1957 uppgivit som använd vinterbetes-trakt för byns renar (sid. 148), ingår i Idre bevakningstrakt.

Innan familjen Anders Olsson år 1937 kom till Idre lappby och under den tid renskötande husbonden Jonas Persson (Jo-Pers-Gubben kallad) bedrev rensköt-sel i Idre lappby - år 1932 upphörde han härmed - betade idrelapparna renarna vad Idre bevakningstrakt beträffar vid ett eller annat tillfälle vintertid och möjligen även under annan del av året inom det av Olle Andersson angivna området, dock, såvitt Bergström har sig bekant, endast i trakten av Nipfjället och i om-rådena söder därom omkring Burusjön.

Under första åren efter det att familjen Anders Olsson inflyttat med renar till Idre lappby betades renarna i dessa trakter i ungefär samma utsträckning som tidigare. Undan för undan från början av 1940-talet hade emellertid betning-en kommit att omfatta allt större områden, och sedan åtskilliga år betade idre-lapparna renarna mer eller mindre temporärt ej allenast vintertid utan även under andra tider av året å nämnda av Olle Andersson angivna område vad Idre bevakningstrakt och däri insprängd enskild mark beträffar.

Emellertid har Bergström under senare år uppmärksammat att renhjordar un-der hösten (september och oktober månader) samt under vintern ofta även uppe-höllo sig söder om den av Olle Andersson uppgivna trakten ned mot Österdalälven å områdena mellan vägen Sörvattnet-Idre i väster och vägen Sörvattnet-Särna i öster.

Bergström upplyser vidare att han vid ett tillfälle omkring år 1950 i april månad iakttog en renhjord å 200 å 300 djur å kronoparken Fiskremmet (väster om Fjätälven).

Idre kyrkby den 1 april 1957.

f. kronojägaren Jim Hjelte i Idre kyrkby, född 1894.

Hjelte, som är född i Idre, blev extra kronojägare inom Idre revir år 1914 och ordinarie kronojägare i Foskros bevakningstrakt av Idre revir år 1938. Från sistnämnda tjänst hade han avgått år 1957.

Hjelte upplyser att i stort sett hela västra delen av den trakt med sträck-ningen Grövelåns utlopp i Storån - Himmeråsen - Gränjesvålen - punkt 562 vid vä-gen Sörvattnet-Särna som sydgräns, vilken ordningsmannen i Idre lappby Olle Andersson i utsaga den 30 mars 1957 uppgivit som vanligtvis använd vinterbe-testrakt för byns renar (sid. 148), ingår i Foskros bevakningstrakt.

Under renskötande husbonden Jonas Perssons tid - denne upphörde med ren-

skötseln i Idre lappby år 1932 - betade idrelapparna renarna inom ifrågavarande område vad avser Foskros bevakningstrakt vid allenast ett eller annat tillfälle vintertid eller möjligen även under andra tider av året. Betningen inskränkte sig dock - såvitt Hjelte har sig bekant - till trakten väster om sträckningen Klutsjön - Stensåsens fäbodar.

De första åren efter familjen Anders Olssons inflyttning år 1937 till Idre lappby betades renarna å i stort sett samma trakt som tidigare under Jonas Perssons tid. Undan för undan från början av 1940-talet kom dock renbetningen att omfatta allt större områden, och sedan åtskilliga år beta idrelapparna sina renar mer eller mindre temporärt ej allenast vintertid utan även under annan del av året inom hela det av Olle Andersson angivna området vad Foskros bevakningstrakt och däri insprängd enskild mark beträffar.

Särna kommun.

Öjvassla den 8 maj 1958.

Hemmansägaren Hans Lars Eriksson i Öjvassla, född 1882.

Eriksson är född i Öjvassla och har alltid bott därstädes.

Under den tid Eriksson minns ha, såvitt Eriksson har sig bekant, lappar med sina renar vintertid eller under annan del av året icke besökt Öjvassla byområde eller trakten däromkring inom Särna kommun.

Däremot har Eriksson sig bekant att lappar brukat vintertid ha renar norr om nu nämnda trakter inom Storfjätens by (Idre kommun), och Eriksson har vid ett tillfälle för många år sedan själv iakttagit lappar med renar å sistnämnda trakt.

En och annan gång - i synnerhet under senare vintrar - ha mindre flockar renar som ej stått under lappars tillsyn (strövrenar) kortare tider uppehållit sig i trakten av Öjvassla.

Eriksson har ej hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med sina renar besökt trakten av Öjvassla eller markområden därinvid i Särna kommun.

Lit den 16 oktober 1958.

Kronojägaren Edvard Håll i Lit, född 1918.

Håll blev år 1947 kronojägare i Fjätens bevakningstrakt av Särna revir och flyttade därvid till Särna. Han innehade denna kronojägartjänst till februari månad 1958, då han erhöll transport till annan kronojägartjänst och bosatte sig i Lit.

Beträffande idrelapparnas besök med renar inom Särna kommun upplyser Håll att dessa varje vinter under den senare delen av hans vistelse i Särna, nämligen åren 1950-1957, hade renar å området mellan trakten av Fiskvasselsjön, å ena, samt Storkölen och Flovallen, å andra sidan. Renhjordarna bestodo av upp till

cirka 300 djur. De bevakades emellertid icke av lapparna under deras betning i dessa trakter och avhämtades av lapparna först efter ortsbornas tillsägelse att de skulle avlägnas. Under samma tidsperiod, nämligen åren 1950-1957 - men såvitt Håll har sig bekant ej tidigare - uppehöllo sig strövrenar alla tider av året i dessa trakter. Härigenom spolierades eller i allt fall försvårades älgjakten för jaktutövarna.

Håll har ej hört någon omnämna att renar tidigare uppehållit sig i nu nämnda trakter.

Vad beträffar härjedalslappars besök med renar inom Särna kommun upplyser Håll att lappar från Härjedalen praktiskt taget varje vinter under den tid, han bodde i Särna (åren 1947-1957), i samband med betning av renar i fjälltrakterna vid Storfjäten (Idre kommun) under delar av mars och april månader med sina renar även besökte de norra delarna av Särna kommun, nämligen markområdena vid Styggdalen, Morvallen, Oxvålen och Vedungfjället. Håll har hört äldre personer i orten omnämna att lappar även förr i tiden brukade med sina renar besöka dessa trakter, och han har därvid bibringats den uppfattningen att renbetning här vintertid förekommit sedan långt tillbaka i tiden.

Hemmansägaren Per Hägglund i Storfjäten (Idre kommun) har den 9 maj 1958 redogjort för lappars besök med renar i trakten av bl.a. Storfjäten och de nordligaste markområdena i Särna kommun, till vilken redogörelse hänvisas (sid. 322).

huvudsakligen skett å södra och sydvästra delarna av byn i trakten av Risvålen och Häggingdalsvallens fåbodar samt efter Lofsån. Inom norra och östra byområdet ha renar icke uppehållit sig. Frisk håller för troligt att endast renar, tillhörande lappar i Tännäs lappby, uppehållit sig i dessa trakter.

Lappmannen Olle Blind (Tranris lappby) har för något år sedan fört en mindre renhjord genom Glöte byområde från väster till öster, varvid nämnda område användes allenast som genomfartsled.

Ransjö den 20 september 1957.

Hemmansägaren Axel Thunell i Ransjö, född 1877.

Thunell har sedan år 1882 varit bosatt i Ransjö by.

Sedan ungefär 30 år ha lappar vintertid ett och annat år betat renar i trakterna väster om Ljusnan inom Linsells och Ransjö byområden, vad avser Linsell dock endast norr om bebyggelsen i byn. Renarnas uppehåll har varje gång i allmänhet varit relativt kort, inom Linsells by och Ransjö bys södra område allenast en eller annan dag. Thunell saknar kännedom om den lappby, renarnas ägare tillhört. Renarna ha invaderat trakterna från norr och efter betningen återvänt samma väg de kommit.

Renar uppehöll sig i dessa trakter senast vintern 1956, då lappar betade renarna cirka tre veckor norr om bebyggelsen i Ransjö by såväl väster som öster om Ljusnan.

Thunell har ej hört äldre personer omnämna att lappar tidigare - före mitten av 1920-talet - haft renar vintertid inom Linsells eller Ransjö byområden.

Kopparbergs län.

Idre kommun.

Foskros den 2 april 1957.

Hemmansägaren Lars Svensson i Foskros, född 1890.

Svensson är född i Grundåbygget och bodde där tills han år 1912 flyttade till Foskros. Där har han sedan dess bott.

Då renskötande husbonden Jonas Persson (född 1848) år 1901 med renar inflyttade till Idre lappby, funnos inom lappbyn endast ett fåtal förvildade renar.

Jonas Persson införde ordnade renskötselförhållanden. Sitt vår- och höstvist tog han å en plats söder om Slugufjället. Sommarviste hade han vid Hävlingeskällorna. Renarna betades under sommarhalvåret i fjälltrakterna å båda sidor om Storån. Under hösten flyttade lapparna med renarna österut; lapparna bodde hos bönder i Övre Hågådalen, Yttre Hågådalen, Hällsjön, Grundöga, Grundagen - där Jonas Persson satte upp en stuga - eller i Fjätvallen. Ett och annat år

betade lapparna renarna vintertid i trakten av Kölosen (Svegs kommun) och en annan gång även vid Sörvattnet (Svegs kommun).

Svensson kan icke erinra sig att Jonas Persson eller samtida lappar i Idre lappby med renar besökte trakter i Idre kommun, belägna öster om det genom nämnda brev av åren 1888 och 1899 till renbetning särskilt upplåtna området.

År 1932 upphörde Jonas Perssons och temporärt även övrig renskötsel inom Idre lappby.

Sedan renskötande husbonden Anders Olsson i april månad 1937 inflyttat med familj och renar till Idre lappby, betade han renarna de första åren inom nämnda till renbetning särskilt upplåtna område, och några flyttningar med renar, tillhörande lappar i Idre lappby, till trakten Kölosen och Sörvattnet i likhet med vad som skett under Jonas Perssons tid förekom, såvitt Svensson har sig bekant, icke under dessa år eller senare. Vid något enstaka tillfälle under de första åren torde väl betning vintertid av renarna ha skett även i trakterna av Stådjan och Nipfjället samt å intilliggande områden norr därom.

Men efter några år började lapparna i Idre lappby undan för undan utvidga renbetestrakterna åt öster, och Svensson anser sig kunna påstå att lapparna i Idre lappby sedan flera år ej allenast vintertid utan även under andra delar av året med sina renar besöka - förutom de till renbete särskilt upplåtna trakterna - även den av ordningsmannen Olle Andersson i utsaga den 30 mars 1957 som vinterbetesområde angivna trakten med sträckningen Grövelåns utlopp i Storån - Himmeråsen - Gränjesvålen - punkt 562 vid vägen Sörvattnet-Särna som sydgräns (sid. 148).

Vidare har Svensson många gånger under vinterhalvåret, i synnerhet under senare år, iakttagit renhjordar, förmodligen tillhörande lappar i Idre lappby, i trakterna söder om nämnda gränslinje.

Lillfjäten den 9 maj 1958.

Hemmansägaren Löfhög Olof Olsson i Lillfjäten, född 1890.

Olsson är född i Lillfjäten och har alltid bott därstädes.

Under den tid Olsson minns ha lappar, såvitt Olsson har sig bekant, icke betat renar inom Lillfjätens byområde. Olsson vet emellertid att lappar - tidigare i Idre lappby och efter omkring år 1930 i lappbyar i Härjedalen - praktiskt taget varje år med sina renar besökt de närbelägna byarna Storfjätens och Häggsbergets byområden och där betat renar större delen av vintern.

Strövrenar, tillhörande lappar i Idre lappby, ha sedan omkring år 1940 ofta uppehållit sig inom Lillfjätens byområde. Särskilt under de senaste åren har frekvensen av strövrenar varit stor. Vissa år ha dessa renar i början av hösten under tiden för älgjakten uppehållit sig inom byområdet och därigenom stört jakten.

Sörvattnet den 3 april 1957.

f. handlanden Staffan Långström i Sörvattnet (Svegs kommun), född 1877.

Långström är född i Sörvattnet och har alltid bott därstädes.

I Långströms tidigaste ungdom hade lappar sitt huvudviste vid Tyfsingsjöns norra ända invid Slugufjäll (Idre kommun). Dessa lappar voro efterlevande anförvanter till renskötande husbonden Pål Zakrisson, som i mitten av 1800-talet (år 1849) flyttat till dessa trakter från Frostviken, nämligen Zakrissons mågar Jonas Mårtensson, Jonas Hansson och Anders Persson med familjer - den sistnämnde är fader till f. ordningsmannen Olof Andersson, nu boende i Storsäterna - ävensom Zakrissons ogifta dotter Anna.

Långström erinrar sig att han under sina pojkar vintertid ofta såg idrelappar - men ej härjedalslappar - i trakten av Sörvattnet. Han minns dock ej att han i samband med lapparnas besök såg renhjordar i trakten, ehuru han icke håller för osannolikt att de dock funnos därstädes.

Även sedermera under renskötande husbonden Jonas Perssons tid - Persson inflyttade år 1901 med renar till Idre lappby - hade idrelapparna sitt huvudviste vid Slugufjället och såvitt Långström har sig bekant betades då renarna under vår, sommar och höst å detta fjäll samt å intilliggande fjälltrakter (Idre kommun). Vintertid betade man understundom renarna i gränstrakterna mellan Idre kommun och Svegs kommun vid Sörvattnet. Långström erinrar sig att lappar under Jonas Perssons tid bodde 4 å 5 vintrar i Sörvattnet, ett par vintrar i Kölosen samt någon vinter i Mälen, allt i nuvarande Svegs kommun. Företrädesvis betades dock renarna vintertid inom Idre kommun, varvid lapparna bodde hos bönder i Grundagen, Fjätvallen och Hågådalen. Under de sista åren av den tid, varunder Jonas Persson hade renar i Idre lappby - all renskötsel upphörde temporärt i Idre lappby år 1932 -, betade ej idrelappar renar i trakten av Sörvattnet.

Såvitt Långström kan erinra sig ha icke idrelappar, sedan renskötseln i Idre lappby år 1937 återupptogs genom renskötande husbonden Anders Olssons med familj ditflyttning med renar nämnda år, haft renar å bete i trakten av Sörvattnet eller inom annan del av Svegs kommun.

Långström har i annat sammanhang lämnat upplysningar om lappars, tillhörande Tännäs lappby, uppehåll med renar å vissa av nu omförmälda trakter (sid. 317).

Kölosen den 3 april 1957.

Arbetaren Olof Olofsson i Kölosen (Svegs kommun), född 1881.

Olofsson är född i Kölosen och har alltid varit bosatt därstädes.

Olofssons första hågkomst i sin tidigare barndom av idrelappar är att en renskötande husbonde i Idre lappby vid namn Jonas Hansson - Hansson var måg till renskötande husbonden Pål Zakrisson, som år 1849 inflyttade med renar till dessa

Sörvattnet den 3 april 1957.

f. handlanden Staffan Långström i Sörvattnet (Svegs kommun), född 1877.

Långström är född i Sörvattnet och har alltid bott därstädes.

I Långströms tidigaste ungdom hade lappar sitt huvudviste vid Tyfsingsjöns norra ända invid Slugufjäll (Idre kommun). Dessa lappar voro efterlevande anförvanter till renskötande husbonden Pål Zakrisson, som i mitten av 1800-talet (år 1849) flyttat till dessa trakter från Frostviken, nämligen Zakrissons mågar Jonas Mårtensson, Jonas Hansson och Anders Persson med familjer - den sistnämnde är fader till f. ordningsmannen Olof Andersson, nu boende i Storsätern - ävensom Zakrissons ogifta dotter Anna.

Långström erinrar sig att han under sina pojkkår vintertid ofta såg idrelappar - men ej härjedalslappar - i trakten av Sörvattnet. Han minns dock ej att han i samband med lapparnas besök såg renhjordar i trakten, ehuru han icke håller för osannolikt att de dock funnos därstädes.

Även sedermera under renskötande husbonden Jonas Perssons tid - Persson inflyttade år 1901 med renar till Idre lappby - hade idrelapparna sitt huvudviste vid Slugufjället och såvitt Långström har sig bekant betades då renarna under vår, sommar och höst å detta fjäll samt å intilliggande fjälltrakter (Idre kommun). Vintertid betade man understundom renarna i gränstrakterna mellan Idre kommun och Svegs kommun vid Sörvattnet. Långström erinrar sig att lappar under Jonas Perssons tid bodde 4 å 5 vintrar i Sörvattnet, ett par vintrar i Kölosen samt någon vinter i Mälen, allt i nuvarande Svegs kommun. Företrädesvis betades dock renarna vintertid inom Idre kommun, varvid lapparna bodde hos bönder i Grundagen, Fjätvallen och Hågådalen. Under de sista åren av den tid, varunder Jonas Persson hade renar i Idre lappby - all renskötsel upphörde temporärt i Idre lappby år 1932 -, betade ej idrelappar renar i trakten av Sörvattnet.

Såvitt Långström kan erinra sig ha icke idrelappar, sedan renskötseln i Idre lappby år 1937 återupptogs genom renskötande husbonden Anders Olssons med familj ditflyttning med renar nämnda år, haft renar å bete i trakten av Sörvattnet eller inom annan del av Svegs kommun.

Långström har i annat sammanhang lämnat upplysningar om lappars, tillhörande Tännäs lappby, uppehåll med renar å vissa av nu omförmälda trakter (sid. 317).

Kölosen den 3 april 1957.

Arbetaren Olof Olofsson i Kölosen (Svegs kommun), född 1881.

Olofsson är född i Kölosen och har alltid varit bosatt därstädes.

Olofssons första hågkomst i sin tidigare barndom av idrelappar är att en renskötande husbonde i Idre lappby vid namn Jonas Hansson - Hansson var måg till renskötande husbonden Pål Zakrisson, som år 1849 inflyttade med renar till dessa

trakter - under några vintrar bodde i Kölosen och betade renar vid varje besök först i fjällen i trakten av Sörvattnet och Kölosen i Svegs nuvarande kommun samt därefter söder därom inom Idre nuvarande kommun i trakten av Storfjäten och fjälltrakterna öster därom, företrädesvis å Långfonnen, Häggingfjället och Uckuvålen. Lapparnas återfärd med renarna därifrån till vårbetestrakterna under senvintern skedde i motsatt riktning.

Under renskötande husbonden Jonas Perssons tid - denne inflyttade år 1901 med renar till Idre lappby - besökte lappar i Idre lappby vintertid med renar dessa trakter på ungefär samma sätt som nu relaterats beträffande Jonas Hanssons besök med renar därstädes.

Omkring år 1930 skedde ett temporärt avbrott i renskötseln inom Idre lappby och från denna tid ha icke, såvitt Olofsson har sig bekant, idrelappar flyttat med renar till nämnda trakter.

Emellertid har Olofsson uppmärksammat att renar, som han antagit tillhöra idrelappar, efter Anders Olssons inflyttning år 1937 till Idre lappby alltmer börjat ej allenast vintertid utan även andra tider av året uppehålla sig i trakterna mellan det för renbete jämlikt nådiga breven av åren 1888 och 1899 till renbetning särskilt upplåtna området i Idre kommun, å ena, och vägen Sörvattnet-Kölosen och sträckningen söder därom, å den andra sidan.

Olofsson har i annat sammanhang lämnat utsaga om lappars, tillhörande Tännäs och Mittådalens lappbyar, besök med renar vintertid i dessa trakter (sid. 317).

Sjukstugan i Särna den 9 maj 1958.

Hemmansägaren Olof Häggberg i Häggberget, född 1889.

Häggberg är född i Häggberget och har alltid bott därstädes.

Så länge Häggberg minns ha lappar med sina renar alla vintrar besökt Häggbergets byområde i samband med betning av djuren å närliggande byars områden, nämligen å Storfjätens ävensom Lofsdalens (Svegs kommun) byområden.

Lapparna ha vid bevakning av renarna under deras betning i dessa trakter icke bott hos den bofasta befolkningen i Häggberget i annan mån än att de vid ett och annat tillfälle övernattat därstädes.

Tid efter annan - i synnerhet under de senare åren - ha strövrener sommartid uppehållit sig inom Häggbergets byområde. Häggberg förmodar att renarna tillhört lappar i Idre lappby.

Storfjäten den 9 maj 1958.

Hemmansägaren Per Hägglund i Storfjäten, född 1886.

Hägglund är född i Storfjäten och har alltid varit bosatt där med undantag av åren 1922-1935, då han bodde i Särna kommun. Under dessa senare år besökte han emellertid rätt ofta Storfjäten.

trakter - under några vintrar bodde i Kölosen och betade renar vid varje besök först i fjällen i trakten av Sörvattnet och Kölosen i Svegs nuvarande kommun samt därefter söder därom inom Idre nuvarande kommun i trakten av Storfjäten och fjälltrakterna öster därom, företrädesvis å Långfonnen, Häggingfjället och Uckuvålen. Lapparnas återfärd med renarna därifrån till vårbetestrakterna under senvintern skedde i motsatt riktning.

Under renskötande husbonden Jonas Perssons tid - denne inflyttade år 1901 med renar till Idre lappby - besökte lappar i Idre lappby vintertid med renar dessa trakter på ungefär samma sätt som nu relaterats beträffande Jonas Hanssons besök med renar därstädes.

Omkring år 1930 skedde ett temporärt avbrott i renskötseln inom Idre lappby och från denna tid ha icke, såvitt Olofsson har sig bekant, idrelappar flyttat med renar till nämnda trakter.

Emellertid har Olofsson uppmärksammat att renar, som han antagit tillhöra idrelappar, efter Anders Olssons inflyttning år 1937 till Idre lappby alltmer börjat ej allenast vintertid utan även andra tider av året uppehålla sig i trakterna mellan det för renbete jämlikt nådiga breven av åren 1888 och 1899 till renbetning särskilt upplåtna området i Idre kommun, å ena, och vägen Sörvattnet-Kölosen och sträckningen söder därom, å den andra sidan.

Olofsson har i annat sammanhang lämnat utsaga om lappars, tillhörande Tännäs och Mittådalens lappbyar, besök med renar vintertid i dessa trakter (sid. 317).

Sjukstugan i Särna den 9 maj 1958.

Hemmansägaren Olof Häggberg i Häggberget, född 1889.

Häggberg är född i Häggberget och har alltid bott därstädes.

Så länge Häggberg minns ha lappar med sina renar alla vintrar besökt Häggbergets byområde i samband med betning av djuren å närliggande byars områden, nämligen å Storfjätens ävensom Lofsdalens (Svegs kommun) byområden.

Lapparna ha vid bevakning av renarna under deras betning i dessa trakter icke bott hos den bofasta befolkningen i Häggberget i annan mån än att de vid ett och annat tillfälle övernattat därstädes.

Tid efter annan - i synnerhet under de senare åren - ha strövreningar sommartid uppehållit sig inom Häggbergets byområde. Häggberg förmodar att renarna tillhört lappar i Idre lappby.

Storfjäten den 9 maj 1958.

Hemmansägaren Per Hägglund i Storfjäten, född 1886.

Hägglund är född i Storfjäten och har alltid varit bosatt där med undantag av åren 1922-1935, då han bodde i Särna kommun. Under dessa senare år besökte han emellertid rätt ofta Storfjäten.

Under den tid Hägglund minns ha lappar med sina renar praktiskt taget varje vinter besökt Storfjätens byområde och därvid betat renarna därstädes överallt där bete funnits för djuren. Tidigare kommo lapparna till trakten ofta före jul men numera i allmänhet först i mars månad. Återflyttningen från trakten har i regel skett i slutet av april månad.

I samband med betningen av renarna inom Storfjätens område ha lapparna betat djuren även å den närbelägna byn Häggbergets byområde. Hägglund har sig bekant att lapparna vid betningen av renarna i nu nämnda trakter vid ett och annat tillfälle, i synnerhet under de senare åren, haft renarna även i trakten av Oxvålen samt fäbodskiftena Styggdalen och Morvallen (Särna kommun).

Till omkring år 1930 ha de besök, varom här är fråga, gjorts av lappar tillhörande Idre lappby. Därefter ha besöken gällt härjedalslappar.

Sedan omkring år 1940 ha strövrener brukat sommartid uppehålla sig å Storfjätens och Lillfjätens byområden. Denna strövning av renar har tilltagit under senare år. Såvitt Hägglund har sig bekant ha renarna tillhört lappar i Idre lappby.

Äldre personer i orten ha för Hägglund omnämnt att lappar förr i tiden med sina renar brukat vintertid besöka dessa trakter. Hägglund erinrar sig att ett lapphäbre (stolpbod), tillhörande renskötande lappar, i hans ungdom fanns i bebyggelsen i Storfjätens by å östra stranden av Fjätälven. Häbret har för många år sedan avlägsnats från platsen.

Idre den 2 april 1957.

f. häradsdomaren Jacob Johnson i Idre kyrkby, född 1868.

Johnson är född i Idre och har i stort sett alltid varit bosatt därstädes.

Så länge Johnson minns ha lappar haft visten i fjälltrakterna omkring Långfjället i Idre kommun och där haft renar med undantag för någon kortare tidsperiod.

Innan renskötande husbonden Anders Olsson med sin familj år 1937 flyttade till Idre från Jämtland, betade lappar jämförelsevis sällan sina renar i trakterna öster om den kronomark inom Idre kommun, som i slutet av 1800-talet genom särskilda nådiga brev upplåtits för renbetning, d.v.s. i trakterna öster om Storån och nedre delen av Hågåån (Hagaån). Men endast något år efter det att familjen Olsson kommit med sina renar till Idre började man allt oftare med renarna besöka dessa östligare trakter, där lapparna numera beta djuren ej allenast vintertid utan även under andra tider av året ända fram till markområdena mot vägen Sörvattnet-Kölosen-Särna.

Idre kyrkby den 1 april 1957.

f. kronojägaren Olle Bergström i Idre kyrkby, född 1891.

Bergström blev extra kronojägare den 1 juni 1924 inom Idre revir. Den 1 ja-

nuari 1939 blev Bergström ordinarie kronojägare i Idre bevakningstrakt av Idre revir, vilken tjänst han lämnade den 1 september 1954.

Bergström upplyser att i stort sett hela östra och södra delen av den trakt med sträckningen Grövelåns utlopp i Storån - Himmeråsen - Gränjesvålen - punkt 562 vid vägen Sörvattnet-Särna som sydgräns, vilken ordningsmannen i Idre lappby Olle Andersson i utsaga den 30 mars 1957 uppgivit som använd vinterbetes-trakt för byns renar (sid. 148), ingår i Idre bevakningstrakt.

Innan familjen Anders Olsson år 1937 kom till Idre lappby och under den tid renskötande husbonden Jonas Persson (Jo-Pers-Gubben kallad) bedrev rensköt-sel i Idre lappby - år 1932 upphörde han härmed - betade idrelapparna renarna vad Idre bevakningstrakt beträffar vid ett eller annat tillfälle vintertid och möjligen även under annan del av året inom det av Olle Andersson angivna området, dock, såvitt Bergström har sig bekant, endast i trakten av Nipfjället och i om-rådena söder därom omkring Burusjön.

Under första åren efter det att familjen Anders Olsson inflyttat med renar till Idre lappby betades renarna i dessa trakter i ungefär samma utsträckning som tidigare. Undan för undan från början av 1940-talet hade emellertid betning-en kommit att omfatta allt större områden, och sedan åtskilliga år betade idre-lapparna renarna mer eller mindre temporärt ej allenast vintertid utan även under andra tider av året å nämnda av Olle Andersson angivna område vad Idre bevakningstrakt och däri insprängd enskild mark beträffar.

Emellertid har Bergström under senare år uppmärksammat att renhjordar un-der hösten (september och oktober månader) samt under vintern ofta även uppe-höllo sig söder om den av Olle Andersson uppgivna trakten ned mot Österdalälven å områdena mellan vägen Sörvattnet-Idre i väster och vägen Sörvattnet-Särna i öster.

Bergström upplyser vidare att han vid ett tillfälle omkring år 1950 i april månad iakttog en renhjord å 200 å 300 djur å kronoparken Fiskremmet (väster om Fjätälven).

Idre kyrkby den 1 april 1957.

f. kronojägaren Jim Hjelte i Idre kyrkby, född 1894.

Hjelte, som är född i Idre, blev extra kronojägare inom Idre revir år 1914 och ordinarie kronojägare i Foskros bevakningstrakt av Idre revir år 1938. Från sistnämnda tjänst hade han avgått år 1957.

Hjelte upplyser att i stort sett hela västra delen av den trakt med sträck-ningen Grövelåns utlopp i Storån - Himmeråsen - Gränjesvålen - punkt 562 vid vä-gen Sörvattnet-Särna som sydgräns, vilken ordningsmannen i Idre lappby Olle Andersson i utsaga den 30 mars 1957 uppgivit som vanligtvis använd vinterbe-testrakt för byns renar (sid. 148), ingår i Foskros bevakningstrakt.

Under renskötande husbonden Jonas Perssons tid - denne upphörde med ren-

skötseln i Idre lappby år 1932 - betade idrelapparna renarna inom ifrågavarande område vad avser Foskros bevakningstrakt vid allenast ett eller annat tillfälle vintertid eller möjligen även under andra tider av året. Betningen inskränkte sig dock - såvitt Hjelte har sig bekant - till trakten väster om sträckningen Klutsjön - Stensåsens fäbodan.

De första åren efter familjen Anders Olssons inflyttning år 1937 till Idre lappby betades renarna å i stort sett samma trakt som tidigare under Jonas Perssons tid. Undan för undan från början av 1940-talet kom dock renbetningen att omfatta allt större områden, och sedan åtskilliga år beta idrelapparna sina renar mer eller mindre temporärt ej allenast vintertid utan även under annan del av året inom hela det av Olle Andersson angivna området vad Foskros bevakningstrakt och däri insprängd enskild mark beträffar.

Särna kommun.

Öjvassla den 8 maj 1958.

Hemmansägaren Hans Lars Eriksson i Öjvassla, född 1882.

Eriksson är född i Öjvassla och har alltid bott därstädes.

Under den tid Eriksson minns ha, såvitt Eriksson har sig bekant, lappar med sina renar vintertid eller under annan del av året icke besökt Öjvassla byområde eller trakten däromkring inom Särna kommun.

Däremot har Eriksson sig bekant att lappar brukat vintertid ha renar norr om nu nämnda trakter inom Storfjätens by (Idre kommun), och Eriksson har vid ett tillfälle för många år sedan själv iakttagit lappar med renar å sistnämnda trakt.

En och annan gång - i synnerhet under senare vintrar - ha mindre flockar renar som ej stått under lappars tillsyn (strövrenar) kortare tider uppehållit sig i trakten av Öjvassla.

Eriksson har ej hört äldre personer i orten omnämna att lappar förr i tiden med sina renar besökt trakten av Öjvassla eller markområden därinvid i Särna kommun.

Lit den 16 oktober 1958.

Kronojägaren Edvard Håll i Lit, född 1918.

Håll blev år 1947 kronojägare i Fjätens bevakningstrakt av Särna revir och flyttade därvid till Särna. Han innehade denna kronojägartjänst till februari månad 1958, då han erhöll transport till annan kronojägartjänst och bosatte sig i Lit.

Beträffande idrelapparnas besök med renar inom Särna kommun upplyser Håll att dessa varje vinter under den senare delen av hans vistelse i Särna, nämligen åren 1950-1957, hade renar å området mellan trakten av Fiskvasselsjön, å ena, samt Storkölen och Flovallen, å andra sidan. Renhjordarna bestodo av upp till

cirka 300 djur. De bevakades emellertid icke av lapparna under deras betning i dessa trakter och avhämtades av lapparna först efter Ortsbornas tillsägelse att de skulle avlägsnas. Under samma tidsperiod, nämligen åren 1950-1957 - men såvitt Håll har sig bekant ej tidigare - uppehöll sig strövrener alla tider av året i dessa trakter. Härigenom spolierades eller i allt fall försvårades älgjakten för jaktutövarna.

Håll har ej hört någon omnämna att renar tidigare uppehållit sig i nu nämnda trakter.

Vad beträffar härjedalslappars besök med renar inom Särna kommun upplyser Håll att lappar från Härjedalen praktiskt taget varje vinter under den tid, han bodde i Särna (åren 1947-1957), i samband med betning av renar i fjälltrakterna vid Storfjäten (Idre kommun) under delar av mars och april månader med sina renar även besökte de norra delarna av Särna kommun, nämligen markområdena vid Styggdalen, Morvallen, Oxvålen och Vedungfjället. Håll har hört äldre personer i orten omnämna att lappar även förr i tiden brukade med sina renar besöka dessa trakter, och han har därvid bibringats den uppfattningen att renbetning här vintertid förekommit sedan långt tillbaka i tiden.

Hemmansägaren Per Hägglund i Storfjäten (Idre kommun) har den 9 maj 1958 redogjort för lappars besök med renar i trakten av bl.a. Storfjäten och de nordligaste markområdena i Särna kommun, till vilken redogörelse hänvisas (sid. 322).

Sedvanerättsinstitutet.

Urminnes hävd och den lapska sedvanerätten.

Här ovan har nämnts att den lapska sedvanerätten, som lapparna även tidigare ägt, blev första gången uttryckligen förbehållen dem i 1886 års renbeteslag och att denna rätt sedan särskilt angivits även i de två följande renbeteslagarna. Nu gällande stadganden om sedvanetrakterna och deras utnyttjande, inskränkningar i deras användning m.m. ha ock tidigare behandlats (sid. 9 ff).

Om beskaffenheten av den lapska sedvanerätten lämnar lagstiftningen i stort sett ej annan upplysning än att den i allmänhet får utnyttjas endast under oktober, november, december, januari, februari, mars och april månader, och förarbetena till de lagar, där bestämmelser om sedvanerätten behandlats, giva ej heller närmare besked om detta rättsinstituts innebörd. Sålunda lämnas ej svar på så väsentliga frågor som när förvärv av rättigheten, resp. förlust av densamma inträffar med hänsyn till varaktigheten av trakts utnyttjande.

Den lapska sedvanerätten har ansetts närmast vara att anse såsom en med servitut likartad rätt, förvärvad på grund av urminnes hävd. Vid anmälan i statsrådet av 1919 års lappkommittés betänkande med förslag ang. lapparnas renskötsel m.m. (S.O.U. 1923:51) uttalade ock vederbörande departementschef i nedan återgivna anförande samma uppfattning:

"Man torde således även framdeles liksom hittills vara hänvisad till att i trakter, där gränsen för sedvaneområdet är mer eller mindre flytande, låta frågan om sedvanerättens tillämplighet i tvistiga fall avgöras av domstol på grund av sådan bevisning, som enligt allmän lag kräves för styrkande av urminnes hävd" (bil. till prop. 43/1928, sid. 29).

I den mån regler finnas för urminnes hävd böra de, därest skäl till annat ej föreligga, i tillämpliga delar kunna användas även beträffande den lapska sedvanerätten. De lagbestämmelser, som reglera urminnes hävd, låta ej heller allenast fastighet utan även rättighet ingå i rättsinstitutet.

Stadgandena i svensk rätt om urminnes hävd finnas i 15 kap. jordabalken. I detta sammanhang ha endast 1 och 4 §§ i kapitlet betydelse. Dessa lyda sålunda:

"Det är urminnes hävd: där man någon fast egendom eller rättighet i så lång tid okvald och obehindrad besuttit, nyttjat och brukat haver, att ingen minnes, eller av sanna sago vet, huru hans förfäder, eller fångesmän först därtill komne äro" (1 §).

"Förebär någon urminnes hävd, som klandrad varder; vise då med gamla och laggillda brev och skrifter, eller trovärdiga män, de där om orten väl kunniga äro, och på ed sin vittna kunna, att de varken själva veta, eller av andra hört, någon tid annorlunda varit hava. Gitter han det ej; vare då den hävd utan kraft och verkan" (4 §).

Nu återgivna bestämmelser ha kvarstått oförändrade alltsedan 1734 års lags

tillkomst.

Av lagtexten framgår att bestämmelserna om urminnes hävd äro i hög grad svävande. Ovissheten om rättsläget är även ofta uttalad av rättsexperter. Så framhåller J.C.Lindblad i "Prescription enligt Sveriges lag" (Stockholm 1827) att "rörande bevisningar av urminnes hävd, torde ej något ämne i hela prescriptionsläran vara underkastadt så olika och obestämda meningar" och å ett annat ställe i samma skrift säger han "Men skall en servitutsrätt försvaras genom urminnes utövning, torde det ej vara så säkert, hvad till bevisningen hörer." Många väsentliga frågor inom detta rättsområde äro ock i den juridiska litteraturen föga uppmärksammade, vilket närmast får tillskrivas det förhållandet att institutet, som utgör en relik från ett tidigare skede, fått allt mindre praktisk betydelse, i första hand beroende på fastighetsregistreringens utveckling.

Lagtexten angiver att urminnes hävd innefattar utövningen av en rättighet under lång tid. Denna rättighet kan styrkas genom vittnesbevisning men även med gamla brev och skrifter. Vittnesutsagorna i mål om urminnes hävd skola omfatta dels vittnenas egen erfarenhet med avseende å det faktiska utnyttjandet och dels den tidigare erfarenheten hos dem, av vilka de kunnat vid mogen ålder inhämta upplysningar, d.v.s. erfarenheter av personer från den närmast föregående generationen. Man har sålunda att vid undersökningar av urminnes hävd hålla sig inom en tid, som faller inom två generationers säkra erfarenhet. E.V.Nordling påpekar i sin bok "Om präskription" (Stockholm 1877; sid. 88) detta förhållande samt anser att tiden för urminnes hävd bör kunna bestämmas till 90 år under det antagandet att 45 år är den ungefärliga tidrymd, under vilken en person kan både vinna en på säkert omdöme grundad erfarenhet och behålla denna erfarenhet. Även Östen Undén är av denna uppfattning: "man brukar uppställa den regeln att urminnes hävd skall avse två mansåldrar, utgörande tillsammans ungefär 90 år" (Svensk sakrätt, II; Lund 1951, sid. 146).

Om urminnes hävd gäller också att den skall vara kontinuerlig. Innebörden av begreppet, att utövningen skall ha varit oavbruten, är i detta sammanhang av stor betydelse. E.V.Nordling, som i sin bok "Om servituter enligt svensk lag" (Uppsala 1868), ägnat denna fråga särskild uppmärksamhet, framhåller i detta avseende bl.a. följande:

"Vad själva utövningen av servituten beträffar, måste denna hava varit oavbruten, vilket då en människas verksamhet icke kan ständigt fortgå i en och samma riktning, icke kan betyda, att den utövande personen skall hava varit oupphörligt sysselsatt med rättighetens utövning utan blott att han brukat rättigheten å därtill vanliga och efter hennes art och beskaffenhet lämpade tider" (Nordling sid. 118).

Domstolsutslag o.d. ang. lappars betesrätt vintertid nedom renbetesfjällen.

Redan före utfärdandet av 1886 års renbeteslag, vari lapparna första gången

uttryckligen förbehöllos rätten att under vissa förhållanden vintertid ha sina renar nedom renbetesfjällen, förekommo i Härjedalen tvister vid domstol mellan markägare och lappar om sådan rätt. Så sökte på 1840-talet dåvarande ägarne av Ljusnedals bruk genom långvarig rättegång förmå lappar i nuvarande Mittådalens lappby att upphöra med betning av renarna å brukets ägor. Processen slutade med att målet av domstolen avfördes under hänvisning till den blivande avvittningen. Under 1870- och 1880-talen förde dåvarande ägaren av nämnda bruk W. Farup tid efter annan under ersättningsyrkanden enahanda processer vid häradsrätt med nämnda lappar. Talan mot rättens beslut, som gingo lapparna emot, fullföljdes ej hos hovrätten. I ett mål, som anhängiggjordes hos häradsrätten år 1891, däri lapparna voro kârande och Farup svarande, gällande likaledes lapparnas rätt att vintertid beta renar å Ljusnedals bruks mark, avgjordes den 22 juni 1894 av högsta domstolen sedan lapparna förlorat såväl i häradsrätten som i hovrätten. Högsta domstolens dom, som gav lapparna rätt, lyder:

"enär genom vad i saken förekommit måste anses ådagalagt att, intill dess lagen angående de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige den 4 juni 1886 utfärdades, lappar efter gammal sedvana besökt den trakt, där Anåfjället och Lillfjället äro belägna, prövar Kungl. Maj:t, jämlikt 1 § i nämnda lag, rättvist att, med ändring av domstolarnes beslut, förklara sökandena berättigade att med sina renar uppehålla sig å berörda trakt, såvitt den faller inom Ljusnedals bruks område, under den tid samt under de villkor i övrigt, samma lag närmare bestämmer, samt därstädes betjäna sig av land och vatten till underhåll för sig och sina renar."

När denna dom avkunnades hade Ljusnedals bruk inköpts av kronan för utvidgning av renbetesfjällen.

Renar, tillhörande lappar i Mittådalens lappby, hade under februari månad 1932 å slåttermark vid Översjön inom Råndalens skifteslag (Hede kommun) kringspriott och nedtrampat hö. Marken liksom höet tillhörde en hemmansägare i Råndalen. Hos vederbörande häradsrätt yrkade denne ersättning för höet. Det hade ostridigt förstörts av lappbyns renar. Rätten fann att lapparna icke hade sevanerätt å trakten och förpliktade genom dom den 30 april 1935 delägarna i lappbyn att solidariskt till hemmansägaren utgiva ersättning för det förstörda höpartiet. Lappbyn fullföljde talan hos hovrätten, som fann att trakten var sedvanetrakt och som därför genom dom den 10 december 1935 med ändring av häradsrättens beslut ogillade hemmansägarens ersättningstalan. Häröver klagade hemmansägaren hos högsta domstolen, som genom dom den 16 mars 1937 prövade rättvist att med ändring av hovrättens dom fastställa häradsrättens dom. I högsta domstolen voro meningarna i detta mål delade i det att tre av de fem justitieråden, som deltog i beslutet, ansågo att trakten ifråga ej utgjorde sedvanetrakt för lapparna medan de två övriga hade en motsatt uppfattning (NJA 1937:A 139).

Den 30 april 1935 avkunnade Hede tingslags häradsrätt dom uti mål mellan delägarna i ett dödsbo i Långå (Hede kommun), kärande, och en lapp i Mittådalens lappby, svarande, ang. ersättning för en av den senare den 27 januari 1933 dödad hund å Långå by tillhörande, söder om Ljusnan belägen skogsmark. Häradsrätten förklarade därvid att även om det finge anses styrkt, att hunden strax före dess avlivande ofredat renar, om vilka svaranden haft vård, det i allt fall icke visats, att renar vid tillfället fått föras å bete å ifrågavarande trakt. Svaranden hade sålunda icke haft rätt döda hunden. Häradsrätten förpliktade därför svaranden att utgiva skadestånd till käranden för den dödade hunden. Hovrätten, dit svaranden väddat, fann emellertid att hunden dödades å trakt, där renar vid tillfället fingo föras å bete. Då svaranden därför var fri från ersättningsskyldighet prövade hovrätten - dom den 10 december 1935 - rättvist att, med ändring av häradsrättens dom, ogilla sökandenas i målet förda talan. Sedan dödsbodelägarna sökt ändring i hovrättens dom, fastställde högsta domstolen den 16 mars 1937 denna dom (NJA 1937:A 140).

Här nedan återgivas ytterligare rättsfall rörande lappars rätt till renbetning å enskild mark. Mot besluten i målen, som prövats av häradsrätt, har emellertid talan ej fullföljts.

Hammerdals tingslags häradsrätt avgjorde genom utslag den 20 januari 1896 en tvist mellan byamän i Fågelberget (Frostvikens kommun), kärande, och lappar i samma kommun, svarande, rörande ersättning för skada genom renar under november månad 1893 å kärandena tillhörigt foder å deras utängsslätter i Zakrisvattnet och Bäckdalen, hörande till Fågelbergets by. Kärandena gjorde ej gällande att trakten icke var sedvanetrakt. Häradsrätten antecknade i sitt protokoll att "svarandena vid flyttning på senhösten nedåt landet brukade taga väg över Zakrisvattnet." Tillika konstaterade domstolen att skada skett. Då det icke blivit ådagalagt att hässjorna, däri höet förvarats, varit försedda med behöriga stängsel eller att skadan tillkommit uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet vid renarnas bevakning, ogillade emellertid häradsrätten kärandenas talan.

År 1932 anhängiggjordes vid Undersåkers och Offerdals tingslags häradsrätt mål mellan två hemmansägare i Medstugan (Åre kommun), kärande, och en lapp i Kalls lappby, svarande, ang. skada genom renar å stackad gröda. Trakten, där skadan uppgavs ha skett, var belägen i Saxvallen i närheten av slätterområden å kärandenas hemman i Medstugan. Skadan hade skett i början av mars månad 1932. I målet medgävo emellertid kärandena att lappar hade sedvanerätt å trakten, men ansågo dock svaranden ersättningsskyldig för skadan på grund av hans vårdslöshet vid skadetillfället beträffande tillsynen över renarna. Genom utslag den 4 maj 1933 ogillade häradsrätten kärandenas talan.

Genom en år 1935 avkunnad dom i mål mellan en hemmansägare i Vemdalen, kärande, samt en lapp i Handölsdalens lappby, svarande, om ersättning för av renar förorsakad skada vintrarna 1934 och 1935 å ett å kärandens hemman i Kyrkbyn i Vemdalens socken (Hede nuvarande kommun) beläget skogsskifte - vilket sträcker sig från Vemån i nordvästlig riktning över Skorvdalsfjället - förklarade vederbörande häradsrätt att lappar icke ägde rätt att med renar uppehålla sig å skogsskiftet ifråga och förpliktade därför svaranden att utgiva ersättning för av renarna förorsakad skada därstädes å gärdsgård och renlav samt för djurens åverkan å tallplantor. I häradsrätten avgavs ett flertal vittnesmål bl.a. rörande lappars tidigare uppehåll med renar i trakten. De första kända besöken synas ha skett under den s.k. vildrenstiden å 1880- och 1890-talen. Vid renars besök hade lapparna understundom utgivit ersättning för renbetningen.

Frostvikens mellersta lappby har uppträtt som målsägare i ett vid Ångermanlands västra domsagas häradsrätt av allmän åklagare anhängiggjort mål mot en person, som åtalats därför att han en dag i slutet av juni eller i början av juli 1957 i Stugubergsmyren cirka två kilometer väster om Tarasjönäs kronopark (Ramsele kommun) skjutit en ren. Genom häradsrättens dom den 20 maj 1958 dömdes personen ifråga till ansvar för stöld av renen samt ersättningskyldig till Frostvikens mellersta lappby för renens värde med yrkat belopp.

Den skjutna renen var icke märkt. Vid åklagarens utredning om vem som skulle anses som rätt ägare av renen framkom att Frostvikens mellersta lappby använde skogstrakterna omkring Ramsele för vinterbetning av renar. Innan domstolen bedömde lappbyns ersättningsanspråk såsom lagligen grundat får den - ehuru detta icke utsagts i domen - anses ha funnit trakten, där renen dödades, vara sedvanetrakt.

Av de ovan angivna målen ha tre från häradsrätt förts vidare, nämligen till såväl hovrätt som högsta domstolen. I samtliga dessa mål har häradsrätten ansett att sedvanerätt icke förelegat; i två fall har hovrätten ansett lapparna ha sådan rätt och i ett fall icke; högsta domstolen har i två fall ansett sedvanerätt finnas och i ett fall - domarerösterna 3 mot 2 - icke. Om de olika målen benämnas ljusnedalsmålet, råndalsmålet och långåmålet alltefter den trakt, målen gällt, framgår utgången därav i de olika instanserna av nedanstående där ja angiver att sedvanerätt ansetts föreligga och nej att så ej varit förhållandet:

	<u>Häradsrätt</u>	<u>Hovrätt</u>	<u>Högsta domstol</u>
ljusnedalsmålet	nej	nej	ja
råndalsmålet	nej	ja	nej (3 röster mot 2)
långåmålet	nej	ja	ja

Ovanstående torde få anses visa att rättsfrågorna av domstolarna ansetts

svårbedömliga. Parternas många inlagor samt den rika floran av vittnesmål i de skilda målen giver ock vid handen att besvärligheterna för domstolarna att fatta sina beslut i dessa rättstvister varit stora.

Parternas påståenden, vittnesmål och beslut i de mål, som icke fullföljts från häradsrätt, giva icke heller någon ledning hur man bedömt frågan om tiden för sedvanerättens uppkomst, dess upphörande o.d. Rättspraxis som grund för avgörande i dessa spörsmål saknas sålunda.

Sedvanerättens uppkomst och upphörande m.m.

Ovan har framhållits hurusom den lapska sedvanerätten, d.v.s. rätten för lapparna att vissa delar av året uppehålla sig med renarna å trakter utom renbetesfjällen, som de "efter gammal sedvana besökt med sina renar", har nära anknytning till urminnes hävd och att reglerna för detta rättsinstitut i tillämpliga delar böra kunna gälla även vad beträffar den lapska sedvanerätten. Även denna senare rätt försvaras sålunda genom hänvisning till ett långvarigt nyttjande. Då man beträffande urminnes hävd ansett att besittningsförhållandet bör kontinuerligt ha pågått under ungefär 90 år, som ansetts motsvara två mansåldrar (sid. 328), synes man då fråga är om den lapska sedvanerätten kunna acceptera den grundsatsen att förutsättningen för rättens existens är att trakten utan avbrott använts av lappar för renbetning under den tidsperiod, som omfattar cirka 90 år. Liksom då fråga är om urminnes hävd skall användandet ha skett "okvalt och ohindrat".

Något bestämt tidsmått för urminnes hävds upphörande genom att rättighetens utövande icke pågått oavbrutet finnes ej. De uttalanden i denna fråga som återfinnas i den juridiska litteraturen äro ock mycket vaga. Det anses dock att man icke får hålla alltför strängt på fordran att utövandet av rättigheten skall ha pågått utan avbrott, vilket ock framgår av det ovan återgivna av E.V.Nordling gjorda uttalandet i denna fråga (sid. 328).

Den uppfattningen att naturliga avbrott i kontinuiteten i trakts utnyttjande icke häver den lapska sedvanerätten har ock 1919 års lappkommitté uttalat i sitt betänkande (S.O.U. 1923:51; sid. 104). Kommittén anför följande:

"Gränserna för sedvanerättens geografiska omfattning hava av kommittén endast kunnat approximativt bestämmas. För många av ifrågavarande trakter gäller, att de regelbundet besökas av lapparna, för andra åter och särskilt dem, som ligga längre bort från fjällen, att de endast uppsökas, då renarnas behov av bete icke lämpligen kan tillgodoses på närmare håll. Långa tider kunna således, beroende av betestillgången, förflyta mellan besöken å särskilda trakter. Uppenbart torde emellertid vara, att sedvanerätten, som grundar sig mindre på lapparnas vilja än på renarnas behov av föda, icke utan vidare får betraktas såsom upphävd därför att längre tid förflutit mellan lapparnas besök."

Lapparna ha särskilt stora svårigheter att hävda sin betesrätt genom att någorlunda regelbundet utnyttja densamma. Hinder att på samma sätt som tidigare

använda flyttningstvägarna och inträffad förstörelse av renbetestrakter äro förhållanden vartill hänsyn måste tagas vid bedömande av preskriptionsfrågor vad gäller lapparnas sedvanerätt. Särskilt den tilltagande biltrafiken å vägarna samt vattenregleringar ha vad beträffar jämtlandslapparna i hög grad försvårat deras flyttningar, och goda betestrakter ha tillspillogivits genom överdämning eller utdikning av mark, vidtagna skogsvårdande åtgärder, upptagandet av odlingar m.m. De hinder, som man sålunda lagt i vägen för lapparna vid deras utövande av renskötseln och som inskränka deras möjligheter att själva bestämma över vinterbetestrakternas utnyttjande, föranleda till påståendet att lappar icke ovillkorligen gå förlustiga sedvanerätten till viss trakt även om den icke utnyttjats under relativt lång tid. Det synes lämpligt att här påpeka för lapparna i detta avseende menliga förhållanden, som sammanhånga med den moderna skogsskötseln. De stora kalhyggen och brandområden, som uppkomma vid användande av nu gängse metoder, kunna plötsligt spoliera renbetet å en trakt där lappar ostridigt ha sedvanerätt. Denna trakt måste övergivas av lapparna till dess den åter kan frambringa renbete - om nu detta någonsin sker. Den tid som åtgår härför - kanske 40 å 50 år - kan icke anses motsvara sådant avbrott i traktens utnyttjande, att rätten till renbetning å densamma på grund av avbrottet upphört.

Enligt utredningsmannens uppfattning måste sålunda moderation iakttagas vid bedömning av kontinuiteten, då det gäller lapparnas användning av vinterbetestrakterna. Att bestämma viss tid, då preskription under alla förhållanden inträffar, därför att en vinterbetestrakt icke utnyttjats för renbetning, är icke möjligt. Domstolarnas domar i mål om lappars betesrätt lämna, såsom ovan nämnts, ej heller någon ledning i detta avseende. Frågan måste bedömas från fall till fall och är beroende av de omständigheter, som föranlett att renbetning uteblivit.

Tidigare har framhållits att den lapska sedvanerätten får anses omfatta ungefär 90 år. Det torde ligga i sakens natur att tiden för rättens upphörande bör vara kortare än tiden för dess uppkomst. Under antagande att preskription på grund av att trakt icke utnyttjats anses - då särskilda skäl för annan beräkning ej föreligga - inträffa efter en tid, som motsvarar ungefär en tredjedel av den för sedvanerätts uppkomst erforderliga, skulle preskriptionen i allmänhet omfatta cirka 30 år.

Sedvanetrakterna böra i princip vara fördelade mellan lapparna efter gammal sedvana och praxis. Emellertid är den lapska sedvanerätten till sin natur generell. Den är sålunda icke ovillkorligen bunden vid lappar i viss lappby eller viss betesgrupp eller vid viss enskild lapp (lappfamilj). Förhållandet belyses ock av bestämmelser i 7 §, 3 st, i nu gällande renbeteslag, där man lagt i länsstyrelsens hand möjligheten att för lappby bestämma den trakt nedom ren-

betesfjällen där renbetning vintertid må ske.

Syftet med förevarande utredning är i första hand att i förekommande fall lämna upplysning till ledning för bedömande av frågan om lappars betesrätt vintertid å viss trakt nedom renbetesfjällen. Det material, som utredningen kan giva i detta avseende, är emellertid vid uppkommande rättstvist i allmänhet icke tillräckligt för en allsidig belysning av frågan. Även parterers uppgifter, vittnens utsagor och andra rättsmedel ha givetvis värde vid sådan tvist.

Liksom den lapska sedvanerätten är föränderlig i det att denna rätt kan uppstå, resp. upphöra har ock tiden för utredningens aktualitet sin begränsning.

Register över namn å byar, gårdar m.m.

I syfte att med ledning av uppgifter i utredningen erhålla överblick över lappars besök med renar vintertid å viss trakt har nedanstående register upprättats över däri förekommande geografiska namn. Emellertid upptager registret i regel endast namnen å byar och å bosättningar inom byar (gårdsnamn). Berg, flomarker, sjöar, större betesområden o.d. ha sålunda registrerats endast i den mån det ansetts för utredningens ändamål påkallat. Hänvisning till uppgift om flyttning genom byområde (trakt), vilket ofta använts som flyttningsled, ha understundom ej skett.

Utredningen innehåller i vissa fall utsagor om yttergränserna för större områden, inom vilka flyttning med och betning av renar förekommit (t.ex. å sid. 117). Byar, gårdar m.m., belägna inne i sådant område, ha icke registrerats i anslutning till utsagorna.

Siffror i registret hänvisar till sida i utredningen. Föregås siffran av B (t.ex. B 26), hänvisas till sida i utredningen åtföljande bil. Staaff (se sid. 33).

Registret omfattar de kommuner i Västerbottens, Västernorrlands, Jämtlands och Kopparbergs län, beträffande vilka utredningsmannen av ordsbor inhämtat upplysningar om lappars besök med renar å resp. trakter (sid. 150).

Västerbottens län.

Dorotea kommun.

Arksjö 46, 98 och 154
Avasjö (Borga) 34, 48, 99, 100 och 151
Avaträsk 45, 46, 98 och 154
Bellvik 43, 45, 47, 48, 98, 154 och B 2
Bergvattnet 155
Båtas 99
Dabbnäs (Dabbsjön) 34, 46, 47, 48, 97 och 151
Fågelberget 156
Harresjöhöjden 43, 45, 46, 47, 48, 97, 153, 154, B 2 och B 15
Högland 47, 48 och 97
Korsele 98
Lillånäs 30, 43, 97, B 2 och B 15
Loitavare (kronopark) 34, 97, 100 och 153
Långfors 97, B 2 och B 16
Långsele 99, B 2 och B 16

Lövberg 97, 151 och 152
Lövsjön 99 och 151
Ormsjö, Västra och Östra 34, 43, 45, 46, 47, 48, 97, 98, 154, B 2, B 11 och B 15
Risbäck 97, 99, 100 och 154
Rissjön 99 och 151
Rockvattnet 45, 46, 47, 98 och 155
Sandvik 97 och 151
Sandviksmon 155
Saxåmön (kronopark) 57, 58, 60, 97, 100, 105, 106, 153, 154, 156 och 157
Skrymtliden 97
Storbäck 97
Söderfors (Sörfors) 45, 46, 47, 48, 97, 151, 152, 153, B 2 och B 15
Tvätjärn 47 och 98
Tvärsele 34, 48 och 151

Västernorrlands län.

Tåsjö kommun.

Aldernäset 55, 59 och 158
Andersnäset 96 och 160
Backsvedjan 156
Björksjönäset 160
Brattbäcken 56, 57, 96, 103 och 158
Granön 59, 60 och 156
Hotings samhälle 34, 56, 159, B 2, B 8, B 10, B 12 och B 14
Högläset 157
Järvnäset 38, 56, 58, 103 och 158
Karbäcken 57 och 158
Lanne 98 och 156
Lövvik 38, 55, 57, 58, 158 och 159
Norrby (Norråker) 38, 47, 48, 56, 153, 154, 156, 157, B 2 och B 10
Nyland 158
Prästbordet (med Tåsjöedet) 46, 53, 55, 56, 96, 103, 106 och 159
Rotnäset (med Korselbränna och Tjärnmyrberget) 25, 26, 30, 34, 37, 45, 46, 48,
56, 96, 102, 105, 156, 157, B 2, B 8, B 10, B 12 och B 14
Rörsvöm 34, 43, 46, 47, 98, 154, 155, 156, 160, B 2 och B 11
Sandnäset 158
Skansnäset 38, 157 och 158
Skysjöede 56, 57, 103 och 160
Stornäset 45, 46, 52, 55, 59, 60, 96, 103, 104, 106, 160, B 2 och B 14
Storselet (med Hoverudden) 57, 58, 59, 60 och 159

Svedje 157 och 158
Tjädernäset 153, 157 och 158
Tåsjö, Västra 57 och 158
Tåsjö, Östra 159
Vike (Kronvike) 45, 46 och 155

Fjällsjö kommun.

Backe 44, 103, 163, B 2, B 9 och B 10
Bergsjö. 98, 100, 163 och 166
Bergsjöåsen 164
Björnberget (Ljungby) 46, 49, 54, 58, 101, 165, B 2 och B 13
Bodvattnet 45, 98, 100 och 163
Bofors 166 och 169
Brocksjö (Brocksjövallen) 52, 59 och 160
Bölen (Böle) 43, 106, B 2, B 15 och B 16
Edsta (Sör-Edsta) 169
Flyn 43, 45, 46, 98, 155, 156, 160, B 2 och B 15
Grytån 166
Grytåsen B 2 och B 8
Gårdvattensberget 44, 98, 100, 163, B 2 och B 15
Hocksjö 38, 44, 98, 161, B 2, B 15 och B 16
Hällvattnet 38, 44, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 101, 103, 105, 160, 161, 188, B 2, B 8, B 9, B 10, B 13, B 14 och B 15
Jansjö (med Johannisberg) 38, 53, 54, 55, 56, 96, 101, 103, 105, 106, 162, 163, 165, B 2, B 8 och B 14
Mårdsjön 46, 49, 165 och 169
Mörtkullnäset 161
Nagasjötjälén (Nagasjön) 37, 38, 44, 45, 46, 52, 53, 56, 58, 59, 96, 101, 103, 104, 105, 159, 160, 161, 162, 164, 188, B 2, B 8, B 9, B 10, B 13 och B 15
Norrby 54, 56, 57, 58, 96, 101, 105, 164, 165, B 2, B 9 och B 13
Näset (Bodums socken) 37, 46, 53, 54, 161, 162, 163, B 2 och B 14
Näset (Vängelnäset i Fjällsjö socken) 165, B 2 och B 13
Orrnäs 162
Rensjönäs 45 och 160
Rudsjö 44, 45, 46, 48, 52, 53, 54, 56, 59, 101, 103, 162, 164, 166, 193, B 2, B 8, B 9 och B 13
Sikselet (Siksele) 50 och 165
Sil (Fjällsjösil) B 2, B 8, B 10, B 12 och B 14
Silsjönäs 165
Skysjönäs 53 och 160
Smedsböle kronopark 161

Stensvattnet 34, 38, 44, 45, 46, 47, 48, 98, 100, 161, 163, 166, B 2, B 11, B 15
och B 16

Sund (Sundet) 47, 48, 98, 155, 156, 160 och B 15

Sunnansjö 165 och 166

Tannsjö B 2 och B 16

Vallsjöberget 53, 56, 106, 160, 161, 162 och B 15

Vängel (Vängelsbyn) 44, 45, 46, 50, 52, 53, 54, 96, 101, 105, 164, 165, B 2,
B 10 och B 15

Ön (med Bustanäset) 56, 59 och 162

Österåsen 48, 52, 54, 101, 164, 193, B 2 och B 13

Junsele kommun.

Betarsjönäset 166

Bysjö 98 och 168

Bölen 98 och 167

Eden 167, B 11, B 14 och B 15

Gulsele B 2 och B 16

Kläppsjö B 2 och B 16

Krånge 167, B 2 och B 15

Kvarnå 167

Lillgård 167

Lillsele B 2 och B 16

Långvattnet 38, 44, 45, 49, 54, 55, 56, 57, 58, 98, 103, 106, 167, B 2, B 15
och B 16

Mo 98 och 167

Näset (Vallnäset) 166, 167, B 2 och B 16

Rishälla 167

Ruske 166, B 2 och B 16

Solberg 98, 100, 163 och 166

Stuguvattentjälen 98, 100, 163 och 166

Sunnansjö 167

Tarsele 167

Ulvvik 166

Vallen 46, 98, 103, 166, B 2, B 11, B 14 och B 15

Västertjärn 167

Ysjö 98, 103 och 167

Östansjö 167 och 168

Östertjärn 167

Ramsele kommun.

Aspåsen 171
Berg 173
By 172
Bölen B 2 och B 13
Edsele 103 och 172
Edsvik 172
Eldselet 49
Finnfors 170 och 171
Fjällmyråslandet 171
Flyn (med Källmyråslandet) 34, 49, 101, 170, B 2 och B 10
Forsmo 170, B 2 och B 8
Forsås 169, B 2 och B 16
Gideåberg 172
Harrselet 170 och 171
Hocksjön 171 och 254
Hällås B 3 och B 14
Högbränna 169
Krokfors 34, 49, 51, 53, 101, 169, 226, B 2, B 10 och B 13
Krånge (Ramsele) 103 och 170
Lungsjön (Lungsjöbacken) 45, 46, 96, 103, 171, 254, B 2, B 9, B 13 och B 14
Lövlund 45, 96 och 171
Lövåsen 103, 173, 261, B 3, B 9 och B 14
Mellansjö 171
Meåfors 169, B 2, B 8 och B 13
Meåstrand 172
Nordantjäl 96, 101, 103, B 2, B 8, B 10, B 12, B 13 och B 14
Nordsjö 45, 46, 169, 170, B 2, B 13 och B 15
Norrånäs 169
Nyland 170
Näs 172
Nässjö 101 och 170
Ovanmo 170, B 2, B 12 och B 13
Ramna 172
Ramsele prästbord 101, 171, B 10 och B 13
Rensjön 171
Salsjö B 3, B 8 och B 12
Sandviken 45 och 171
Sel 170

Stenviksstrand 57, 103 och 169
Strömsnäs 169, B 2, B 8, B 12 och B 13
Sörviksstrand 51, 53 och 169
Sörånäs 169
Tarasjönäs 25, 331, B 2 och B 12
Terrsjö 171, B 2, B 10 och B 15
Tunåsen 101, 169, 171, B 2 och B 10
Tynnerås 170
Vallen (Ramselevallen) 46, 96 och 171
Vallåsen 49, 101 och 171
Vågdalen 45, 46, 96, 101 och 170
Västansjö 51, 101 och 170
Västvattnet 171, B 2, B 10 och B 15
Ödsgård 172

Helgums kommun.

Gagnet 173, B 2 och B 12
Gransjö (Västra och Östra) 25 och 174
Guxås 174
Helgumsby 103, 174, B 8 och B 12
Holmsta 174
Holmstrand 173
Husnäs 174
Mo 173
Näs 173
Rådom 173
Västby 174
Ås 173
Ärtrik 173, B 2, B 8 och B 12

Långsele kommun.

Abborråsen B 3, B 8 och B 14
Grunna 175
Långsjön 175
Malmån 175
Storåbränna B 12
Tillfället 175
Vike 175
Vällingsjö B 3 och B 8
Väster-Graninge 174, 175 och B 14

Åkroken B 3 och B 8

Öster-Graninge 25, 34, 49, 50, 51, 103, B 3, B 8, B 10, B 12, B 13 och B 14

Jämtlands län.

Frostvikens kommun.

Ankarvattnet 100, 104 och 176

Björkvattnet 179

Blåsjön (Stora och Lilla) 25, 43, 176 och 177

Frostviken 106, 177 och 178

Fågelberget 181, 182 och 330

Gussvattnet 106 och 180

Gäddede 54, 62, 104, 106, 108, 109, 178 och 179

Håkafot 54, 104, 108, 109 och 180

Hägnäset 66, 106 och 180

Jormvattnet (Jormlien) 27, 47, 54, 55, 59, 62, 108, 109 och 177

Junsternäset 106 och 178

Kycklingvattnet 106 och 178

Kyrkbolandet 106 och 178

Lermon 106 och 178

Mon 106 och 178

Murunäset 106 och 180

Norrsjö 25, 26, 34, 45, 46, 56, 105, 156, 182, B 8, B 10, B 12, B 14 och B 15

Sandnäset 106, 108, 109, 178 och 179

Sjoutnäset (Inviken) 182

Sjulsåsen (med Bågede) 55, 62, 63, 104 och 181

Storvattnet 180

Viken 47, 106, 177, 178 och 179

Ströms kommun.

Alanäs 38, 39, 40, 58, 103, 108 och 186

Alavattnet 34, 38, 39, 40, 41, 46, 57, 58, 103, 105, 108, 187, B 4, B 9 och
B 10

Berge 193 och B 4

Bonäset (Klövсанд) 34, 35, 53, 97, 103, 105, 107 och 189

Bredgård 39, 193 och B 4

Bredkälen 38, 39, 40, 41, 62, 63, 110, 191, B 4 och B 9

Finnvattnet 39 och 190

Grelsgård 39 och 193

- Gubbbhøgen (Høgbynäs) 34, 35, 38, 39, 40, 41, 46, 48, 52, 187, B 4, B 9 och B 23
Gärde 193
Gärdsnäs (med Linjeviken m.m.) 38, 39, 40, 41, 45, 50, 54, 62, 97, 107, 111, 184,
185, B 4 och B 9
Harrsjön 34, 38, 39, 40, 41, 44, 48, 53, 54, 55, 56, 59, 60, 101, 103, 105, 157,
182, 183, B 4, B 8, B 9, B 13 och B 23
Havsnäs 40, 41, 58, 159, 161 och 187
Hedningsflokälen (Henningskälén) 38, 39, 40, 41, 65, 66, 192 och 213
Hillsand 39, 40, 41 och B 4
Hösjö 193
Hösjöberg 40 och 193
Jerilvattnet 38, 39, 40, 52, 57, 58, 105, 187, 188, B 4 och B 23
Jonsgård 193 och B 4
Järvsand 41 och 188
Kärnäset (med Älghallen m.m.) 39, 40, 41, 63, 107, 110, 190, B 4 och B 9
Lidsjöberg 34, 35, 38, 39, 40, 41, 45, 48, 50, 53, 54, 55, 60, 97, 103, 182, 184,
186, B 4, B 5, B 10, B 13 och B 15
Lillviken 39, 40, 41, 44, 45, 48, 103, 105, 183, 184, 185, B 4, B 8, B 9, B 10,
B 13 och B 23
Långåsen 39, 40, 44, 48, 52, 54, 101, 188, 193, B 4 och B 13
Lövberga 38, 39, 40, 41, 48, 101, 105, 161, 187, 188, 193, B 4 och B 13
Näcksåsen (Näxåsen) 40, B 4, B 5 och B 25
Näset (Näsviken) 39, 40, 41 och 192
Renålandet (Renådalen m.m.) 27, 39, 40, 41, 107, 191, B 4, B 9 och B 13
Ringsjöhöjden 27, 33, B 5, B 25 och B 33
Ringvattnet 38, 39, 40, 54, 105, 107, 184, 186, 187 och B 4
Risede 26, 34, 35, 38, 39, 40, 41, 44, 48, 50, 54, 97, 101, 103, 182, 184, B 4,
B 9, B 10, B 13 och B 15
Risselås 39, 48, 193, B 4 och B 13
Risselåsvallen 194
Råkälen B 4 och B 23
Siljeåsen 38, 39, 40, 41, 48, 55, 56, 59, 101, 103, 158, 183, 185, B 4, B 9,
B 13 och B 15
Stamsele 51, 54, 101, 105 och 195
Stamåsen 195
Storholmen 188
Strand (Strandliden) 39, 40, 41, 46, 189, 193, B 4 och B 13
Svaningen 27, 35, 38, 39, 40, 41, 55, 56, 62, 63, 64, 111, 184, B 4, B 5, B 25
och B 33
Svanliden 39

Svansele (med Hovde) 34, 41, 48, 55, 56, 60, 97, 103, 182, 183, B 4, B 8, B 9,
B 10, B 13, B 15 och B 23
Södra Ön 39, 40, 63, 107, 191, B 4 och B 9
Torsfjärden 35, 38, 39, 40, 41, 55, 62, 63, 104, 181, 182, 183 och B 4
Trångåsen 39, 40, 101, 193, B 4 och B 13
Tullingsås (med Muråsen m.m.) 39, 40, 41, 107 och 192
Täxan 34, 38, 54, 101, 105, 195, B 4 och B 13
Ulriksfors 46, 51, 52 och B 9
Vallen 193, B 4 och B 13
Vedjeön 39, 40, 41, 63 och B 4
Vågdaalen (med Tännviken, Bredmon m.m.) 44, 46, 54, 97, 101, 107, 194, B 4, B 9,
B 10, B 11, B 13 och B 23
Västerkålen 39, 40, 187, 188 och 193
Äspnäs 40, 53, 57, 63, 105, 107, 187, 189 och B 4
Öjarn (Öjaren) 27, 33, 38, 39, 40, 41, 65, 66, 190, B 5 och B 33
Ön (Ede m.m.) 41, 107, 190, 192, B 4 och B 13
Österkålen 38, 39, 40, 44, 52, 54, 57, 58, 59, 105, 188, 193, B 4 och B 23

Hotagens kommun.

Bakvattnet 71, 72, 113, 117, 198 och 215
Flinten 27, 196 och 197
Gunnarvattnet 32 och 195
Hotagen 27, 64, 65, 196 och 197
Häggsjön (Häggsjövik) 27, 72, 110, 112, 197, 205, 213, B 5, B 6, B 24, B 25 och
B 26
Rörvattnet 27, 110, 197, B 6, B 26 och B 27
Rötviken 112 och B 26
Skogsjö 196 och B 6
Valsjöbyn 64 och 196

Kalls kommun.

Beljom 199
Berge 200 och 201
Bonäshamn (Bonäset) 35, 72, 73, 76, 77, 201, 202 och B 27
Brattäggen 32, 73, 203, B 5, B 26, B 27, B 28 och B 29
Böle 199 och 200
Digernäset 28, 32, 199 och B 6
Ede (Edevik) 72 och B 5

Färviken 32, 72, 73, 76, 78, 114, 121, 122, 201, 202, 203, B 27 och B 29
Granbergssället 199
Gråsjön 28, 35 och B 6
Grötom 200, 201 och 202
Huså (Husådalen) 23, 32, 71, 72, 79, 114, 201, B 5, B 6 och B 27
Kjoland (Västra och Östra) 25, 28, 31, 32, 35, 67, 125, 126, 199, B 5, B 6 och
B 27
Kolåsen 77 och B 6
Konäs 200
Krok 32, 67, 68, 71, 73, 74, 75, 76, 77, 115, 202, B 5, B 26, B 27, B 28 och
B 29
Kälen 113, 203, B 5 och B 27
Melen 35
Ranom 73
Rör 32 och 200
Segerdalen (Sundet) 126, 128, 198, B 6 och B 27
Slätte 199 och 200
Smedjeviken 32, 199, B 5, B 6, B 27 och B 28
Sulviken 67, 72, 73, 199, 200, B 5, B 26 och B 27
Sölfsved (Sellsved) 114, 201, 202, B 5, B 26, B 28 och B 29
Vassnäs 200
Ytteräng B 5
Överäng B 5

Offerdals kommun.

Almåsen 121 och 209
Anvågen 116 och 205
Aspbacken 204, B 6, B 26 och B 27
Backen 70, 72, 203 och 204
Berg 209
Berge 113 och 117
Björnnäset 204
Brattmon 116, 205, B 6 och B 26
Bredbyn 35, 69, 70, 71, 209, B 6 och B 26
Brändbodarna 204
Bångåsen 210
Bäcken 209
Böle (del av "Kälom"-trakten) 32, 67, 69, 72, 73, 209, 210, B 5, B 6, B 25,
B 26, B 27 och B 28
Dalen 215

Edsböle 209

Ekeberg 209

Enarsvedjan 35, 72, 73, 205, B 6 och B 26

Fiskviken (med Trången) 70, 71, 116, 204, B 6 och B 26

Flatnor 212

Gräslotten 75, 76, B 6 och B 27

Grötom 209

Gärde 32, 35, 73, 115, 120, 206, B 6, B 26 och B 27

Hållan 76 och 208

Höjden (renbetesfjäll) 75, 76 och 203

Jälltjärn 121 och 206

Kaxås 75, 76, 119 och 210

Kävåsen 119, 206, B 6 och B 26

Landön 25, 32, 35, 63, 64, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 79, 116, 206, 207,
B 5, B 6, B 24, B 25, B 26, B 27 och B 33

Lien 206, B 6 och B 28

Oxböle 206

Petersburg (Burg) 75 och 76

Rise 210

Rismon 69, 70, 71, 72, 73, 205, B 6, B 25 och B 26

Rännön (med Finnsäter m.m.) 28, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 77, 116, 120, 203, 204,
B 6, B 26 och B 27

Stavre (med Lungret m.m.) 75, 113, 117, 118, 119, 210, 211 och 212

Söderåsen 208 och 210

Tulleråsen (med Lövviken m.m.) 28, 66, 67, 68, 210, 212, 242, B 6 och B 26

Tångeråsen 32, 71, 73, 74, 113, 115, 117, 120, 206, 207, B 6 och B 28

Utgård (del av "Kälom"-trakten) 32, 67, 69, 71, 72, 73, 79, 116, 124, 210, B 5,
B 6, B 25, B 26, B 27 och B 28

Vejmon 35, 204, B 6 och B 26

Vågen 77, 115, 120 och 208

Väster Ulfsås (del av "Kälom"-trakten) 32, 67, 69, 72, 73, 210, B 5, B 6, B 25,
B 26, B 27 och B 28

Västsjön 203, B 6, B 27 och B 28

Ytterolden (Olden) 70, 71, 72, 75, 76, 203, B 6 och B 27

Åflo 115, 116, 119, 120, 124 och 209

Änge (med Könsta m.m.) 76, 124, 211 och 236

Önet 113, 117, 208, B 6 och B 26

Öster Ulfsås (del av "Kälom"-trakten) 32, 67, 68, 69, 72, 73, 210, B 5, B 6,
B 25, B 26, B 27 och B 28

Föllinge kommun.

Bryngelhögen 65
Flinten 213
Flykälén 65, 66 och 213
Forsåsen 66, B 5 och B 33
Gravarvågen (Krogen) 66 och B 33
Gravbränna 116 och 219
Högrun 116 och 214
Hökvattnet 32, B 5, B 25 och B 33
Lakavattnet 64, 212, B 5 och B 33
Laxsjö 41, 214 och B 33
Laxviken 35, 41, 64, 65, 66, 213, 214, 217, 218, B 11, B 25 och B 33
Lillholmsjö 69, 70, 71, 72, 110, 113, 117, 215, 216, B 5, B 6, B 25, B 26 och
B 33
Lövhöjden 213
Mörtsjön 65, 66, 217, 220, B 5, B 25 och B 33
Nyland (med Lövsjön m.m.) 35, 41, 65, 66, 117, 217, 218, 220, B 5, B 11, B 25
och B 33
Ottsjön 35, 65, 66, 218, B 5, B 11, B 25 och B 33
Raftälven 70 och 219
Sandviken 113, 117, 219 och B 33
Sandvikssjö 117, 219, B 5 och B 33
Skärvången 25, 32, 41, 69, 71, 110, 112, 198, 205, 213, 216, B 5, B 6, B 25,
B 26 och B 33
Storholmsjö 110, 205 och 215
Storåbränna 25, 35, 64, 65, 66 och 212
Stångviken 110 och 217
Störåsen 219
Tjuvvattnet 32, B 5 och B 25
Tornäs 219
Vallrun 69, 70, 113, 116, 117, 215, B 6 och B 26
Vitvattnet 64, 65 och 214
Åkersjön 70, 71, 113, 116, 117, 198, 214, 215, B 6 och B 26
Ålviken (med Ålåsen) 35, 41, 42, 64, 65, 66, 213, B 5 och B 25

Hammerdals kommun.

Arås 224
Berge 224
Brattåsen 223

Ede (Edefors) 53, 62, 64, 97, 225, B 4, B 5, B 11 och B 12

Fagerdal 222

Fyrås 226

Gisselås 64, 222, B 5 och B 25

Grenås 35, 42, 44, 60, 64, 65, 66, 109, 222, 224, B 4, B 5, B 10, B 11, B 12 och
B 25

Grenåskälen 222

Gåxsjö 35, 42, 65, 66, 221, B 9, B 11 och B 33

Görvik 35, 42, 50, 51, 60, 61, 62, 63, 66, 97, 103, 104, 105, 107, 224, B 4, B 5,
B 9, B 10, B 15, B 23 och B 25

Hallen (Hallviken) 35, 62, 63, 105, 110, 221, B 4 och B 9

Helgeåkilén 226 och 227

Håxås(en) 62 och 224

Kakuåsen 42, 218, 220, 221, B 5, B 25 och B 33

Kilen 226 och 227

Klumpen 223

Lomåsen B 5, B 25 och B 33

Lorås 226

Lycktorpet B 4, B 5 och B 11

Länglingen 35, 44, 46, 50, 51, 52, 53, 60, 61, 62, 63, 97, 103, 105, 107, 110,
222, 226, B 4, B 5, B 9, B 10, B 11, B 15, B 23 och B 25

Mullnäset 63, 107, B 4, B 5, B 9 och B 25

Nyland B 5, B 9 och B 33

Raftsjöhöjden 224

Sikås 25, 64, 223, B 4, B 5 och B 11

Sikåskälen 224

Skarpås 224

Solberg 60, 226, 227, B 4, B 9 och B 13

Sörviken (Sörviksnäset) 51, 101, 105, 171, 225, 252 och B 10

Tannsjön 104, 224, B 4, B 9 och B 10

Trekilen 70, 113 och 226

Viken (med Finnboriset) 60, 103, 113 och 226

Yxskaftekälen 35, 65, 220, B 4, B 5, B 9 och B 25

Åsen 224

Åre kommun.

Björnänge 72, 73, 76, 78, 114, 232 och B 27

Bodsjön (Bodsjöedet) 35, 79, 128 och 229

Brattland 232

Duved 32 och 232

Flandern 28, 32, 78, 79, 199 och 229
Fröå 72, 76, 121, 126, 128, 232 och B 27
Gevsjön 32, 72, 78, 79, 81, 126, 127, 128, 131 och B 6
Granö 231
Gråsjölien (Gråsjöleden) 32
Handöl 230, 231 och B 6
Hårbörsta 232
Häggsjön 28, 32, 229 och B 6
Klocka 32 och 231
Landverk 231
Medstugan 28, 32, 78, 228, 229, B 6 och B 28
Nordhallen 28, 32, 35, 79, 125, 126, 128, 229 och B 6
Nyhem 35
Näset 35
Saxvallen 35, 72, 78, 79, 330, B 6 och B 28
Skalstugan 28, 32, 78, 228, B 6 och B 28
Stalltjärnsstugan 28, 32, 126, 229 och B 6
Storlien 28, 125, 126, 127, 129 och B 6
Storrensjön (Rensjön, Åbo) 28, 32, 78, 228 och B 6
Storvallen 81, 82 och 230
Svedje 232
Såå 76, 77, 122 och 232
Tångböle 231
Vallan (Ånn) 32, 231 och B 6
Vikböle 232
Åsan 82, 230 och 231
Äggsjön 32, 35, 67, 79, 199 och B 6
Ängena 127

Undersåkers kommun.

Dalen 32, 35, 82 och 234
Edsåsen 32, 72, 73, 80, 81, 114, 122, 123, 127, 129, 131, 234 och B 28
Hallén 28, 35, 74, 75, 77, 122, 124, 233, B 5, B 27, B 28 och B 29
Hålland 234
Hårsta 233, 234, B 5, B 27 och B 28
Järpen (Järpbyn) 28, 67, 74, 75, 76, 77, 232, B 5, B 26, B 27, B 28 och B 29
Mo 234, 238 och B 28
Nyland 234 och B 28
Ottsjö 24, 78, 129, 131, 234, 235 och B 24
Prästbordet 233, 234, B 5 och B 27

Rista 234

Romo 234

Stamgårde 233 och 234

Svensta 233, 234, B 5 och B 27

Äggen 234

Trakten Åmen-Hottön-Gesten-Håkern (Storån) 24, 29, 36, 78, 80, 84, 85, 86, 123,
127, 128, 129, 130, 136, 137, 138, 234, 240, B 6 och B 24

Alsens kommun.

Berge 236

Bleckåsen 73, 75, 115, 116, 118, 236, B 6 och B 27

Bräcke 236

Getan 32, 71, 74, 75, 77, 115, 124, 206, 235, B 6, B 26, B 27 och B 29

Glösa 118 och 236

Håf 236

Kluk 77, 115 och 235

Kougsta 74, 75, 76, 118, 120, 235, B 6 och B 27

Kösta (med Högåsen) 237 och 238

Landverk 236

Nordbyn 25, 115, 118 och 235

Prästbordet 236

Rödningsberg 118, 237 och B 29

Slätte B 6 och B 27

Tann 118 och 236

Tuvbacken 35 och 235

Valne 77 och B 26

Viken 236

Vången 236

Västbacken 235

Åberg 236

Mörsils kommun.

Andersböle B 6 och B 27

Bye med Högåsen (i Mattmars socken) 237 och 238

Bye (i Mörsils socken) 74, 237, 240 och 241

Gräfte 238

Halabacken 239

Hållbacken 77, 115, 119, 121, 239, B 6 och B 27

Högen 237

Kluk B 6 och B 27

Krokom 240

Kvitsle 76, 77, 119, 129, 130, 239 och B 24

Myckelgård 237, 240 och 241

Mällbyn 115 och 238

Norrgård 238

Öcke 74, 238 och 240

Semlan 74

Sällsjö 24, 29, 78, 80, 90, 129, 138, 241 och B 24

Tossberg 239, B 6 och B 27

Ubyn 238

Ugård 238

Uppland (med Strand m.m.) 67, 74, 75, 121, 122, 237, 240, B 6, B 26, B 27 och
B 28

Ytter-Öcke 239

Åsan 74

Äggen 74, 237, 238 och 240

Trakten Åmen-Hottön-Gesten-Håkern (Storån) se Undersåkers kommun

Rödöns kommun.

Backen(i Rödöns socken)243

Backen(i Ås socken)245

Bjerte 119

By 244

Böle (Aspåsböle) 63, 66, 67, 69, 242, B 5, B 6, B 24, B 25, B 26 och B 28

Dvårsätt 66

Granbo 245

Gräfte 242

Gärde 242

Halåsen 68

Hissmofors 66, 68 och 69

Kallkällan 241, B 6, B 25 och B 26

Krokom 113 och 117

"Kyrkslätten" B 5, B 6 och B 24

Kälbacken 119 och 243

Kännåsen 64, 70, 113, 117 och 245

Landsom 66

Lien 242

Lundsjön 32, 71, 116, 241, 245, B 5, B 6, B 24, B 25, B 26 och B 35

Mjåla (Mjålaviken) 75, 76, 119, 124 och 244

Nordannäliden 32, 113, 117, 242, B 5, B 6, B 24, B 25, B 26 och B 27
Nybo 119
Nygården(i Aspås socken)242
Nygården(i Rödöns socken)244
Näset (Aspåsnäset) 68, 71, 243, B 6 och B 25
Näversjöberg (Näversjön) 32, 35, 68, 69, 70, 117, 121, 242, B 5, B 6, B 24, B 25,
B 26 och B 27
Ren 242
Rensbo 68, 70, 71, 72 och 242
Silje 244
Storgården 242
Tand 242
Trollsåsen 75, 76, 119, 243, B 5, B 6, B 24, B 25 och B 28
Tullus 75, 243, B 6 och B 26
Vejmon 244
Vike 120, 244 och B 28
Västerkålen 119, 120, 243, B 5, B 24 och B 25
Åskott 35, 66, 68, 69, 70, 71, 72, 120, 244 och 248
Österkålen 119, 120, 243, B 5, B 24, B 25 och B 28
Österlångan 28, 32, 72, 241, B 5, B 6, B 24, B 25 och B 26

Lits kommun.

Backen (med Landvågen) 241, 245 och B 5
Branamyren 69 och 249
Bringåsen 70, 71, 116, 117, 120 och 248
Brynje 35, 67, 68, 69, 70, 71, 116, 117, 120, 249 och 277
Byom 72, 245 och B 5
Fjälllandet 117 och 247
Greningen 52, 53, 61, 62, 63, 66, 97, 103, 112, 116, 247, 255, B 5 och B 12
Handog 35, 67, 68, 69, 70, 116 och 246
Husås 66, 71, 72, 116, 117, 245, B 5, B 25 och B 33
Ismundlandet (Ismundbacken) 249, B 5, B 12 och B 24
Kallsta 245 och B 5
Kläppe 68, 69, 70, 71, 117, 245 och 248
Korsta 246
Lillsjöhögen 45, 52, 60, 61, 97, 103, 104, 107, 113, 117, 249, B 5, B 11 och
B 12
Litsnäset 35, 68 och 69
Lungre (vid Kyrkås kyrka) 70 och 248
Mo 68, 70 och 247

"Norra Lit" 68, 69, 70 och 71

Nyby 107 och 246

Ottergård 245 och B 5

Palleråsen 247

Prisgård 245 och B 5

Ringsta 70, 71, 117, 245 och B 5

Skjör 248

Sännsjölandet 249

Åsen 247

Häggensås kommun.

Fagerland 251

Gremmelgård 251

Grötom 250, 251 och B 5

Halasjön 251

Huse 250, 251, B 5 och B 25

Häggesta 251

Högarna 70, 72 och 251

Högen 226

Kougsta 251

Labbgård 251

Långkälen 251

Munkflohögen 70, 113, 226 och 250

Norderåsen 113 och 250

Ollsta 70 och 251

Stocklundabodarna 251

Storbränna 250

Storhögen 70, 72, 107, 247 och 251

Österåsen 251

Stuguns kommun.

Björkhöjden 254

Björkvattnet 45, 46, 254, B 4 och B 12

Boberg 44, 45, 49, 57, 60, 61, 62, 63, 96, 97, 101, 103, 104, 113, 255, 261,

B 4, B 5, B 11, B 15 och B 23

Bomsund B 4 och B 11

Borglunda 105, 108, 109, 259 och 263

Borgvattnet (Kyrkhyn) 44, 48, 49, 96, 97, 101, 104, 107, 110, 253, B 4, B 9,

B 10 och B 15

Brynjegård 72, 97, 104, 112, 256, B 4 och B 12
Fisksjölandet 111, 117, 259, 283, B 4 och B 23
Fullsjön 46, 51, 52, 53, 96, 105, 226, 253, B 4, B 10, B 13 och B 15
Höglunda (med Sittsjön m.m.) 101, 111, 258, 260, 291, 293, B 4, B 11 och B 15
Målålandet 255
Mårdsjön 104, 110, 113, 255, B 4 och B 11
Näverede 61, 70, 97, 104, 111, 113, 114, 256, B 4, B 11 och B 12
Selet (Sel) 53, 101, 110, 255, 261, B 11 och B 15
Skallsjön 97, 101, 104, 107, 110, 225, 252, 253, B 4, B 9 och B 10
Skyttmon 42, 46, 49, 60, 62, 63, 64, 66, 97, 225, 252, B 4, B 5, B 10, B 11,
B 12, B 24 och B 33
Strömsnäs 258 och 263
Stugubyn (med Mörtån m.m.) 104, 110, 111, 257, 258, 260, 263, B 4 och B 23
Öravattnet 97 och 255

Ragunda kommun.

Ammer 50 och 263
Böle (med del av Koviken) 96, 105, 108, 109 och 259
Dyhöjden (under Krokvg) 103, 173, 261 och B 14
Färsån (Överammers och Ammers byar) 262
Gevåg B 4, B 13, B 14 och B 15
Halasjölandet 263
Hammaren 264
Krokvg 50, 51, 103, 107, 262, 264, B 4, B 9, B 10, B 13, B 14 och B 15
Krångede (med Selsviken m.m.) 51, 52, 96, 101, 105, 108, 109, 111, 258, 259,
261, 263, B 4 och B 11
Kullsta 264
Kånkback 264
Köttsjön 44, 45, 46, 50, 51, 52, 53, 105, 107, 110, 254, 261, 262, B 4, B 5,
B 10, B 13, B 15 och B 25
Näset 103 och 264
Selsålandet 105, 263, B 4, B 10 och B 11
Överammer 35, 44, 46, 50, 51, 53, 60, 61, 63, 96, 101, 105, 111, 261, 262, 263,
B 4, B 5, B 10, B 11, B 13 och B 15

Fors kommun.

Bispgården 103 och 265
Byn 265
Fångsjöbacken (under Byn och Bispgården) 103, 175, 265, B 4 och B 14

Uppåsen 265
Västerede 265
Åsen 265
Österede 265

Hallens kommun.

Brasta 266
Brattåsen 269
Bynom 267
Bäck 267
Fjällsågen 29 och B 26
Getåsen 122, 123, 140 och 269
Gårdsta 115
Hammarnäs 76 och 267
Häljesund 119, 265 och 266
Höge 74, 127 och 268
Höla 267
Hölåsen 127
Kläppe 76, 77, 115, 127, 267 och 268
Kungsböle (fäbodan) 78, 127 och 267
Låsböle 267
Månsåsen 130 och 269
Mårdsund 119 och 266
Möckelåsen 29 och 270
Orrviken 119
Sundsbacken 266
Svedje 122, 123 och 269
Trappnäs 268
Trusta 269
Våge 266
Vällviken 269
Ytterhallen 115 och 267
Åhn 26 och 266
Ålsta 269
Önsta 269
Överhallen 26, 67, 73, 140 och 267

Ovikens kommun.

Billsåsen 78 och 270

Borgen 270
Bölåsen 270
Fjösåsen 270
Galberget B 30
Gåxåsen 270
Hallåsen 137 och 139
Hovermo 298
Häggen 270
Häggsåsen (Häxåsen) 29, 78, 82, 85, 115, 122, 123, 137, 140, 270 och B 26
Hällne 270
Kinderåsen 270 och 271
Kusböle 82
Ljåbodarna 136
Persåsen 271
Prästbodarna B 30
Svedje 271
Tosåsen 271
Västeråsen 270
Åbbåsen 270
Älven 270 och 271
Önsta 270
Österåsen 270

Frösö köping.

Bällsta 272
Böle 272
Fillsta 272
Genvalla 272
Knytta 272
Kråkstaflo 117 och 271
Kungsgården 120 och 271
Målsta 272
Namn 64, 66, 67, 114, 120, 272, B 24 och B 28
Rasten 272
Sandviken 272
Slandrom 272
Västlyn 271
Västerhus 271

Östersunds stad.

Nuvarande stadsområdet 26, 113, 117 och 272

Hackås kommun.

Billsta 274 och B 24

Bjärme 120, 124 och 274

Blädäng 274

Bläka 273 och 274

Bräcke 274

Dödre 74, 79, 114, 124, 127, 129 och 276

Fåker 119, 120 och 276

Gäle 276 och 277

Hara 119 och 274

Kalmar 273

Klåksåsen 42, 67, 68, 73, 74, 75, 76, 77, 114, 121, 124, 129, 275, 277 och B 24

Måläng 119, 124, 273 och 274

Nybodarna (Gillhov) 64, 127, 137 och 277

Näcksta 274 och 276

Orrviken 75, 76, 77 och 273

Räcksjön 75, 76 och 273

Salsån 79, 119, 127, 137 och 275

Sandnäset 79, 127 och 277

Sinnberg 129, 276 och 277

Stackris 273

Tunvågen 74, 114, 124 och 276

Vikbäcken 79, 127 och 137

Våle 274 och 276

Åsan 42 och 276

Östnår 119

Brunflo kommun.

Berge (Brunflo socken) 119 och 280

Berge (Lockne socken) 281

Bleka 119 och 281

Bodal 120 och 280

Börön 281, 282 och 287

Fugelsta 281

Grytan (med Slottön) 276 och 279

Gärde 280

Hornsjöböle B 5 och B 12

Håkanstad 67 och 279

Hälle 280

Loke 281

Lund 279

Lundkälen 67, 121, 278 och 279

Lunne 280

Lövsåsen 281

Ope 113, 117 och 277

Optand 277

Prästbordet (Brunflo socken) 279

Rise 281

Rosshol 120, 276, 280, B 5 och B 12

Singsjölandet (Singsjön) 71, 72, 113, 117, 279, B 5, B 11 och B 12

Storåsen 71, 278 och 282

Tandsbyn 119

Torvalla 278

Våge 118, 280, 281, 282 och 287

Öd 272

Revsunds kommun.

Ammer 289

Anviken 286

Backe 288

Binnäset 111, 286, B 5, B 11 och B 24

Björnön 109 och 288

Björnsjö 109, 117, 284 och 285

Bodsjöbyn 119 och 288

Boggsjö 71, 72, 107, 109, 111, 112, 113, 117, 260, 283, 284, 285, 290, 291, B 4
och B 23

Böle 288

Börjesjö 71, 72, 107, 109, 111, 112, 113, 117, 283, 284, 285, 286, 290 och 291

Döviken 288

Fanbyn 287

Finnäs 288

Fjäl 111 och 288

Flatnor 119, 288 och B 5

Forsa 287

Gransjölandet 102, 117, 283, 284, 285 och 290

Gåsböle 289
Gällö 109, 112 och 286
Holmsjö 111, 117, 285, 286 och 290
Hosjö 285
Hunge 111 och 289
Hållborgen 287
Hövikén 288
Ismundsundet 283
Kälen 288
Marsätt 287
Mjösjö 109 och 284
Mälgåsen 290 och 291
Nor 289
Opne 286
Pilgrimstad 66, 67, 114, 116 och 118
Rensved 280 och 287
Rind 111, 288 och 289
Rissna(-trakten) se Boggsjö och Börjesjö
Sandnäs (Sandnäset) 119 och 288
Sidsjö (Sidsjön) 112, 289, 292, B 5 och B 12
Singåbacken 278
Skurun 287 och 288
Skylnäs 282 och 287
Stavre 290 och 291
Sund 288
Tavnäs 109 och 285
Tjutboda 119 och 288
Ubyn 286
Våle 119, 288 och 289
Värviken 287
Åsen (Sundsjöåsen) 282, B 5 och B 12
Ösjö (Öfsjö) 288 och 289
Östbyn 285 och 286

Bräcke kommun.

Bensjö 293
Bröckling 293
Byom 111
Gimdalen 49, 50, 101, 102, 114, 290, 291, 293, B 5, B 11, B 15 och B 23
Gråsjö 102, 293 och 297

Grönviken 64, 112, 118, 289, 292, B 5 och B 11

Hemsjö 293, B 5, B 11 och B 23

Håvdsjö (Hovdsjö) 50, 51, 101, 102, 111, 112, 284, 285, 286, 290, 291, 293, B 5
och B 11

Hällsluten 293

Lillkrogen 293

Mordviken 290

Ramsjö 290 och 293

Rotsjö 291

Räggmarken 293

Sjöändan 118 och 293

Sunnerå 291

Sösjö 292

Ulvsjö 49 och 291

Västra Stugusjön 111 och 292

Ån 290

Åsberget 293, B 5 och B 11

Åsen 293

Östra Stugusjön 292

Kälarne kommun.

Alanäset 291 och 297

Ansjö (med Kälarne samh.) 50, 96, 108 och 295

Byn (med Åmyrriset) 44, 49, 96, 108, 297 och B 14

Fugelsta 284 och 293

Hårdsgård 297

Håsjö 295 och 296

Karlsgård 297

Kämpenborg (Håsjö socken) B 5 och B 13

Ljungå 96, 298 och B 14

Lund 295 och 296

Mjösjö 96

Måsjön 297

Prästbordet (Hällesjö socken) 96, 295 och 296

Strandåker 297

Svedje 294 och 295

Tomasgård 295 och 296

Västanbäck 297

Västanede 108, 294 och 295

Ältnäset 297

Östansjö 264, 265, 295 och 296

Övsjö (Väster-Övsjö och Öster-Övsjö) 44, 96 och 294

Bergs kommun.

Bergsbyn 31 och 298

Bingsta 127, 300 och 301

Brynje 67, 68, 86, 121, 124, 127, 137, 275, 300 och 301

Elttäset 299

Kvissle 298

Med-Vigge 298

Mo 137, 298 och 304

Moberget 137 och B 30

Rörösjön 300

Skanderåsen 79, 127 och 299

Skucku 127 och 299

Viggesågen 26, 31, 91, 137, 301, 303, 304, 305, B 29 och B 30

Väster-Vigge 298

Öster-Vigge 299

Öster-Vigge 298

Övre Ljungadalens kommun.

Arånäset 36, 84, 304 och B 30

Beten 82, 131, 133 och 136

Börtnan 29, 30, 31, 36, 84, 85, 91, 130, 137, 140, 303, 304, B 29, B 30 och B 31

Dövelsås (Dovelsås) 303 och B 30

Fjällgården 35, 80, 83, 90, 135, 136, 137, 139, 145 och 306

Flåsjön (och Holmbergsgården) 84, 85, 91, 304, B 30, B 35 och B 36

Fotingen 36 och 84

Galberget 85, 91 och 302

Gavelåsen 36, 304, B 6 och B 30

Hallen (Storhallen) 303 och 305

Henådalen (Kläppen) 83, 84, 86, B 6, B 30, B 34 och B 35

Klövsjö 85 och 306

"Klövsjöfjällen" ("Vemdalsfjällen") 34, 80, 83, 84, 85, 90, 91, 130, 132, 134,
136, 137, 139, 140, 145, 306, 309, 313, 314, B 6, B 29 och B 30

Kvarnsjö 90, 306 och 316

Källberget 81, 85, 136, 137, 138, 139, 304, 314, B 6, B 7, B 30 och B 34

Ljungdalen 130, 301, 309, B 6 och B 35

Lövdalen 29, 31, 36, 84, 91, 302, B 30 och B 31

Lövsta 84, 85, B 30 och B 35

Nybo 84, 85, 303 och B 30

Rensnäset B 35

Skålan (med Fotingen m.m.) 29, 136, 137, 139, 140, 303, 304, 305, B 6 och B 30

Skärkdalen 35

Storsjö (Storsjön) 81, 82, 83, 132, 302, 309 och B 6

Torsborg 29, 31, 36, 81, 82, 84, 85, 86, 91, 131, 132, 137, 302, B 6, B 29,

B 30 och B 31

Tåssåsen (Tossåsen) 29, 301, 302 och B 6

Vävelsberget (Vävelsjön) 84, 304, B 30 och B 31

Tännäs kommun.

¹⁹⁷⁵
Kyrkbyn 30, 87 och 307

Lossen (trakter s. om sjön) 86, 87, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 307, 308 och

B 6

Lossenborg 86, 87 och 146

Malmagen (Fjällnäs) 87, 142, 144 och 306

Messlingen 31, 142, 302, B 6 och B 35

Tännäsdalen 87 och 306

Urgdalen B 34

Valmåsen 36, 86, 87, 143 och 308

Hede kommun.

Aloppmoarna m.m. 304

Brännvallen 87, 88, 133, 136 och 145

Grundsjön 87, 142, B 7, B 34 och B 35

⁹⁵
Hede 30, 81, 82, 131, 134, 135, 312, 313 och 315

Henvålen 80, 82, 83, 84, 131, 132, 134, 136, 138, 139, 314, B 7, B 30, B 34 och

B 35

Hån 130 och 315

"Klövsjöfjällen" ("Vemdalsfjällen") - se Övre Ljungadalens kommun

Kvisthån 315

Kyrkbyn (Vemdalens socken) 29, 42, 81, 83, 135, 136, 139, 313, 314 och 331

Lunnäset 80, 81, 82 och 134

⁹⁵
Långå 29, 30, 80, 82, 86, 87, 131, 132, 133, 142, 144, 309, 310, 311, 313, 315,

330, B 7, B 32, B 34 och B 35

Medskogen 82, 131, 143, 144, 310, B 7 och B 35

Medskogsbygget 131, 132, 133, 143, 144, 310 och 311

Ransundet 132, 135, 145, 315, B 7, B 33 och B 35

Råndalen 131, 313, 316 och 329

Saxvallen (Saxvallsbygget) 87

Sonfjället 24, 29, 34, 80, 81, 83, 86, 87, 131, 133, 135, 136, 142, 145, 312,
B 7 och B 35

Storåsen 86

Särvsjön (Särvsjö) 34, 79, 82, 131, 132, 309, B 7 och B 34

Telen 35

Tumsjövallen 35 och 312

Viken (Hedeviken) 35, 81, 82, 83, 131, 134, 135, 312 och 313

Vitdalen 82

Rätans kommun.

Bryngelhögen 90 och 316

Böle 316

Klacksåsen 316

Lillsved 316

Nederhögen 316

Rätansbyn 80, 90, 130, 306 och 316

Röjans stationssamhälle 80, 83, 130, 145 och 316

Söderhögen 316

Svegs kommun.

Glissjöberg 80

Glöte 30 och 318

Knätten 80

Linsell 83, 135 och 319

Lofsdalen 30, 42, 86, 87, 89, 141, 142, 143, 147, 149, 318, 322, B 7 och B 33

Ransjö 42, 83, 314 och 319

Storfäringens hållplats 315

Strådalen 36, 87, 142 och 318

Kopparbergs län.

Idre kommun.

Fjätvallen 88, 144, 319, 321, B 7 och B 32

Foskros 89, B 7 och B 33

Grundagen 319, 321, B 7 och B 33

Grundöga (Grundöjan) 319

Grövelåsdalen (Grövelåsdalen) B 31, B 32 och B 33

Guttusjön B 32

Hellsjöfors B 33

Häggberget (Häggsberget) 5, 36, 141, 143, 147, 149, 317, 320, 322 och 323

Hällsjön 89, 146, 319, B 26 och B 32

Höstsätern B 31, B 32 och B 33

Klutsjö B 7 och B 33

Lillfjäten 147, 149, 320, 323 och B 33

Lövåsen B 31 och B 32

Nipfjället 89, 320, 324, B 7 och B 33

Storfjäten (Fjätdalen) 5, 23, 25, 31, 34, 36, 86, 88, 89, 92, 93, 94, 95, 141,

143, 147, 149, 317, 320, 322, 323, 325, 326, B 26, B 31, B 32, B 33 och B 34

Städjan 320

Särna kommun.

Särna kyrkby 92

Trakten Oxvålen-Styggdalen-Morvallen 147, 149, 323 och 326

Öjvassla 325

- B 3 -

Edsele socken: Norrby, Salsjö, Lövasen, Hällås, Kyrkbyn, (efter Edslan).

Ådals-Lidens socken: Sundmo, Kilforsen, Ottsjö, Juvanådammen, Storsjön, Sunnasjö, Östansjö, Jansjö.

Anundsjö socken: Grundtjärn, Björnbäck, Bureåborg.

Skorpeds socken: Hermansjön, Aspeå, Jusjön, Bärmsjön, Ortsmon.

Helgums socken: Ärtvik, Gagnet, Helgumsjön, Storåbränna.

Eds socken: Oldsjön, Ällsjö, Baksjön, Baksjöbränna, Oldsjöberget, Lillsjöberget, Skorpsjön.

Graninge socken: Lövsjön, Graningesjön, Öster-Graninge, Åkroken, Vällingsjön, Aborråsen.

Sånga socken: Björkån och Björksjön.

Överlänns socken: Björksjön, Björkån, Björkä bruk.

Dals socken: Hällsjö.

Ytterlänns socken: Nyland.

Bjärträ socken: Lugnvik.

Skogs socken: genomflyttning.

Gudmandrå socken: Kramfors.

Viksö socken: genomflyttning.

Högsjö socken: Ramsjö, Rö, Ramvik, Bölen, Höse, Vålång, Hundsjö, (södra sidan Mörtsjön).

Nora socken: Ry, Bölesta, Salteå, Grubbe, Klocke, Gavik, Grundsvik.

Nordingrå socken: Rävsön, Ulvön, Näsänget.

Nätra socken: Hummelvik, Köpmanholmen.

Boteå socken: Gålsjö bruk.

Stigsjö socken: Kullarmark.

Säbrå socken: Ramsås, Aspnäs, Berge, Svartvik, Tuvan, Skabäcken, Lugnö, Vegom.

Hemsö:-Hela ön - Vargland, Sänna, Kojbacken.

Härnön:- Hela ön - Solum, Speksta, Grönvik, Brattås.

Häggångers socken: Ry, Rogsta, Torrom, Lindom, Sjö.

Tynderö socken: Ästön.

Ljustorps socken: Frötuna, Laxsjön, St. Laxsjön, Lagfors bruk, Nyland (en tid), Bredsjön.

Hässjö socken: Fjäl, Kriksbyn, Åvike, Hussjö, Västerå, Bänglinge, Lunne.

Indals-Lidens socken: genomflyttning-Återvänningen, Rigås, Storskälsjön.

Indals socken: Myckelsjö, Östanskär, Kårsta.

Sättna socken: Strömås, Solum, Nordansjö.

Selångers socken: Kolsta, Hump, Nacksta, Kvarsätt, Oggesta.

Timrå socken: Lögdö bruk, Riksgränsbyn, Lunde, Bandsjö, Skottgård, Vifstafarf.

Sköns socken: Kubikenborg, Gudmundsbyn.

Alnön: Långmyran, Rödön, Bänkås, Slädeviken.

- B 4 -

Sundsvall: Böle, Sidsjön, Stadsberget.

Tuna socken: Tunbyn, Viforsen.

Njurunda socken: Svartvik, Juniskär, Essvik, Berge, Björkö, Brämön, Nyland.

Attmars socken: Specksta.

Stöde socken: Nedansjö, södra sidan Stödesjön.

Torps socken: sjön Leringen, Mellansjön, Boda, Gim, Mörtsjön, Fränsta (betat en tid).

Borgsjö socken: Jämtkrogen, Lombäcken, norra sidan Borgsjön, södra sidan Ångesjön.

Inom Gävleborgs län:

Gnarps, Jättendals, Ilsbo, Idenors, Enångers, Bjuråkers, Ramsjö och Los socknar endast genomflyttning;

Harmångers socken: en tid betning mellan Stocka och Ströms bruk.

Forssa socken: en tid bete på östra sidan sjön Dellen.

Tuna socken: övervintring omkring Hudiksvall, Rogsta, Heda, Vi, (Hornlandet), Fiskeby.

Bergsjö socken: en tida bete vid Kyrkhyn.

Njutångers socken: en tids bete omkring Kyrkhyn (i Burberget) och Dellkvärn.

Norråla socken: Röstensberget, Åsberget, Kungsgården, Sund, Stvfje, Idfjårdsbödarna, Haga, Lappberget, Våbro.

Söderåla socken: Ala, Ljusne, Heden.

Dessutom har under senare år en lapp besökt och kortare tid betat inom Ljusdals, Färila och Ovanåkers socknar, men om någon sedvanerätt där kan ifrågakomma har ej kunnit undersökas.

Inom Jämtlands län:

Frostvikens socken: inom samtliga byar öster och norr om sjöarna Jormvattnet, Kycklingvattnet, Kvarnbergsvattnet, Ströms övre Vattudal och Ströms sockengräns.

Alanäs socken: Harrsjön, Lillviken, Lidsjöberg, Siljesåsen, Gubbhögen, Trångsvattnet, Ringvattnet.

Ströms socken: Sjulsåsen, Torsfjärden, Svaningen, Svansäle, Risede, Gärdsnäset, Näxåsen, Lövberga, Alavattnet, Risnåset, Espnäs, Strand, Brädgård, Berge, Jonsgård, Risselås, Vallen, Tännviken, Vågdalen, Täxan, Trångsåsen, Långåsen, Jerilvattnet, Råkälen, Österkälen, Fångsjön, Svanavattnet, Hillsand, Vedjeön, Renålandet, Kärrnåset, Öhn, Södra Öhn, Bredkälen.

Hamnerdals socken: Hallviken, Mallnåset, Länglingen, Tingsjön, Solberg, (Finnboriset), Görvik, Ede, Tannsjön, Skallsjön, Grenås, Edefors, Lycktorpet, Låsjön, Fyringen, Yxekastkälen, Sikås, Hamnerdalssjön.

Borgvattnets socken: Kyrkhyn, Skyttmon, Fullsjön, Boberg, Björkvattnet.

Ragunda socken: Krokvåg, Gevåg, Överammer, Kjöttsjön, Kyrkhyn.

Stuguns socken: Selsålandet, Selsviken, Bomsund, Sittsjön, Mårdsjön, Näverede, Brynjegård, Mörtån, Boggsjö, Fisksjölandet.

Fors socken: Fångsjöbacken.

- B 5 -

Håsjö socken: Kampenborg.

Hällesjö socken: genomflyttning.

Nyhems socken: Dockmyr, Hofdajö, Nyhem, Gimdalen.

Bräcke socken: Åsberget, Hemsjö.

Lits socken: Lillsjöhögen.

Häggenås socken: Greninge.

Kyrkås socken: Ismudbacken.

Sundsjö socken: Åsen.

Lockne socken: Rosshol, Locknesjön.

Bodsjö socken: Bodsjö, Sidsjön.

Brunflo socken: Singsjön, Hornsjöböle.

Refsunds socken: Grönvik, Mälingen, Binnäset.

2. Hotagens lappby:

Hotagens socken: omkring Hotagssjön, Valajön, Skogberget, Häggsjön (Botelnäset) Bringsjön, Hasslingen.

Laxsjö socken: omkring Hotagssjön, Hökvattnet, Tjufvattnet, Lakavattnet.

Föllinge socken: Lövsjö, Ottsjö, Prästbordets utskog, Ålviken, Mörtsjö, Sandvikssjön, Forsåsen, Skärvången, Lillholmsjö.

Lits socken: Husås, Priegård, Otteregård, Kallsta, Ringsta, Backen, Bynom,

Häggenås socken: Huse, Grötom.

Gåxsjö socken: Yrskäftkälen (Älgflon), Kakuåsen, Lomåsen, Nyland.

Hammerdals socken: Sikås, Hammerdalssjön, Grenås, Edefors, Lycktorpet, Länglingen, Görvik, Mullnäset, Gisselås.

Borgvattnets socken: Skyttmon.

Ragunda socken: Boberg, Sel, Overammer, Kjöttsjön.

Stuguns socken: genomflyttning.

Nyhems socken: genomflyttning Dockmyr, Hofdajö.

Sundsjö socken: Binnäset.

Offerdals socken: Landön, Kalarna, (=Väster och Öster Ulfås, Böle och Utgård).

Aspås socken: Böle, Lundsjön, Österlångan, Näversjön, Kyrkslätten.

Rödöns socken: Öster och Väster Kälen.

Näskotts socken: Nordannäliden, Trollsåsskogen.

Ströms socken: Ringsjöhöjden, Svaningen, Näråsen, Öjaren.

3. Offerdals Västra och Östra lappbyar.

Kalls socken: Bergsjöede, Kälen, Finningsvalen, Sulviken, Suljätten, Nästtjärns-trakten, Gråvalen, Djupsjön, Rönningebodarna, Hofsbodarna, Krok, Brattäggen, Sällsved, Areskutan, (Husådalen, Smedieviken, Kioland), Ede, Över- och Ytteräng.

Undersåkers socken: Järpens och Hallens skogstrakter, Vällistafjäll, Svensta, Hårsta och Prästbords-skogarna.

Åre socken: Mullfjället, Nordskalsfjället, Renfjället, Åreskutan.
Mörsils socken: Semmelådalen, Upplands- och Strands-skogen, omkring sjöarna Djupsjön och Gesten samt södra sidan Liten.
Mattmars socken: Hällbacken, Tossberg, Kluk.
Alsens socken: Getan, Kougsta, Andersböle, Slätte, Bleckåsen.
Näskotts socken: Nordannälden, Trolbåsen, Tullus.
Aspås socken: Lundsjön, Österlångan, Näversjön, Kallkällan, Böle, Näset, Kyrkslätten.
Hotagens socken: Skogsjö, Skogberget, Rörvattnet, Botelnäset, Häggsjö.
Föllinge socken: Skärvången, Lillholmsjö, Åkersjön, Vallrun.
Offerdals socken: Finnsäter, Vejmon, Brattmon, Rismon, Enarsvedjan, Fiskviken, Trången, Lien, Landön, Tulleråsen, Kälarna, Käfasen, Öhne, Gärde, Tångeråsen, Bredbyn, Rännön, Grässlätten, Aspbacken, Olden, Västsjön.

4. Kalls lappby.

Kalls socken: Hoberg, Kolåsen, Gråsjön, Segerdalen (= Sundet och Hamburg), Sågen, Öster- och Västerkjöland, Digernäs, Smedjeviken, Huså, Åreskutan.

Åre socken: Skalstugan, Åbo, St. Rensjön, Medstugan, Saxvallen, Stalltjärnstugan, Äggsjön, Häggsjön, Nordhallen, Nordhallsfjäll, Mullfjället, Forssafjäll, Åreskutan, Renfjället, Gröplingefjällen, Gråsjölien, Storlien, Handöl (= Enafors), Änn och Gefsjön norr om järnvägen.

Undersåkers socken: trakterna omkring Gröplingesjöarna sydväst om byn Dalen.

5. Anarisets och Tåssåsens lappbyar:

Hallens socken: intill renbeteslandet belägna fyllnadsjordar och skogsmarker.

Ovikens socken: intill renbeteslandet belägna fyllnadsjordar och skogsmarker.

Mörsils socken: intill Sellsjöfjället belägna fyllnadsjordar samt skogsmarker omkring sjöarna Gesten, Hockern, Sällsjön, Djupsjöarna, Långtjärn ned mot sjön Liten.

Undersåkers socken: Hottö kronopark (Hottöfjäll), norr om sjöarna Åmen och Hottön omkring sjöarna Andsjön, Gårdsjön, Kosjön, Långtjärn, Holmtjärn, Glånsjön belägna skogsmarker, i Vällista och Grofjället omkring Gröplinge sjöarna.

Bergs socken: på ömse sidor Ljungans dalgång mellan Torsborg och Fotingen belägna skogsmarker.

Klövsjö socken: möjligen inom Klövsjöfjället.

Vemdalens socken: möjligen inom Klövsjöfjället; Källberget och Gafvelåsen.

Storsjö socken: mellan Storsjön och Torsborg på ömse sidor Ljungans dalgång närbelägna skogsmarker; Tåssåsen mot Tåssås skattefjäll norr om Storsjö angränsande fjällmarker, Henådalen (Kläppen).

6. Mittådalens, Handölsdalens och Tranris lappbyar.

Storsjö socken: Ljungdalen, Storsjö kyrkby, Messlingen, Henådalen.

Tännäs socken: mot Ljusnedal på södra sidan Ljusnan närgränsande enskildas marker.

Hede socken: Grundsjön, Medskogen, Långå, Serffjället, Serfsjön, Ransundet och möjligen Sonfjället.

Vemdals socken: Henvålen och Källberget.

Åre socken: Renfjället.

Undersåkers socken: Gröplingetrakten.

7. Tännäs lappby.

Tännäs socken

Linsells socken: Sörvattnet och närgränsande marker av Lofsdalens by.

Lillherrdals socken: Storfjäten.

Hede socken: Ransundet.

8. Idre lappby.

Idre socken: Grövelådalen, Grövelsjön, Huskläppen, Storsättern, Lövåsen, Saglien, Floåsen, Höstsättern, Guttusjön, Hågådalen, Hellsjöfors, Fjätvallen, Grundagen, Foskros, Klutsjö, Nipfjället.

Linsells socken: Sörvattnet och närgränsande skogsmarker av Lofsdalens by.

Lillherrdals socken: Storfjäten och fjälltrakterna däromkring. Givet är att betning ock har skett å intill namngivna byar angränsande byars marker.

Till sist får jag framhålla att Jämtlandslapparna ej kunna driva någon renskötsel därest de ej under vintrarna få benyttja sig av enskildas marker.

Östersund i lappfogdekontoret den 29 april 1922.

Abr. Staaff

Avskrift.

Protokoll, hållet vid förhör med lappar och bofaste för utredning av lapparnas, tillhörande Jämtlands län, flyttningar utanför renbeteslanden inom Jämtlands, Västerbottens, Västernorrlands, Gävleborgs och Kopparbergs län, jämlikt uppdrag av 1919 års Lappkommitté den 25 oktober 1921 och Kungl. Maj:ts Befallningshavandes i Jämtlands län i anledning härav utfärdade förordnande den 25 november 1921, å följande orter och tider år 1922.

Länglingen, Hammerdals socken, den 17 januari.

Ordningsmannen Jonas Åhrén, Frostvikens södra lappby, född 1881: att han sedan 1895 varit renskötare inom Frostvikens lappby och tillhört de s.k. Millestskogslapparna tills nya lappbyindelningen 1915, då han överflyttat till Frostvikens södra lappby eller de s.k. Klumpvattenfjällslapparna; att Millestskogslapparna, som haft sitt sommarviste tillsammans med Orrnäslapparna uppe vid Sippmikkjaure inom Blåsjö skattefjäll omkring den 10 augusti pläгат återvända ned till Millestskogsfjäll och senare ned till Sjougdäaset och Inviken (tillhörande renbeteslandet) varifrån deras vinterflyttning och vistelse på enskildas marker vanligen i oktober eller november vidtog över Norrsjö, Frostvikens socken, Korselbränna och Rotnäset (där de ibland stannade över till isen å älven blev farbar för renarna) inom Tåsjö socken och vidare efter Tåsjön (om den var farbar annars efter landsvägen) till dess sydända och därifrån efter landsvägen till Hoting och Bodum eller från Tåsjön över St. Skyrsjön, Gåssjön till Bodum, och över Grytåsen och Jansjö till Sil i Fjällsjö socken; att ibland flyttningen från renbeteslandet ned till Fjällsjösil dock kunde ske över Svansäle (Ströms socken) Harrsjön, och Lillviken (Alanäs socken) och efter Flåsjön över Hällvattnet, Nagasjön (Bodums socken), där de ibland stannat en tid-över jul), Rudsjön, Backe till Sil, där dessa flyttningssvågar förenades; att från Sil vägen togs till Nordantjäl i Ramsele socken, därifrån åter tvenne flyttningssvågar kunde tagas, den ena efter landsvägen till Ramsele, Edsele och Helgum, den andra efter vägen förbi Meåfors, Strömnäs (där de kunde stanna en kortare tid), Forssmo, Sundmo, Kilforsen, Norrby, Salsjö, Ärtvik till Helgum; att från Helgum fortsattes efter Helgumsjön och Lövsjön till Graninge samt därifrån landsvägen eller sjön till Öster-Graninge, därifrån åter tvenne vägar kunde tagas, den ena efter landsvägen förbi Åkroken och Viksjö till Frötuna i Ljustorps socken, (där pläгат stanna över några veckor) samt den andra efter vägen från Öster-Graninge över Vällingsjön, Aborråsen, Laxsjön, efter St. Laxsjön och vägen till Lagfors bruk och Nyland (Ljustorps socken), där de ock pläгат stanna en tid; att de ock ibland tagit över från Lagfors till Myckelsjö och Östanskär (Indals socken), där de stannat en tid; att de ock ibland kunnat taga flyttningssvågen från Öster-Graninge över Återvänningen, Rigaåsen, Storskälsjön (inom Indals-Lidens socken) och Bredsjön till Indal; att i Indal lapparna skilt sig i flera grupper och dragit till sina vanliga övervintringsplatser, som varit: Kårsta i Indals socken, Strömnäs och Solum i Sättna socken, ibland Bandsjö och Skottgård inom Timrå socken; Kolsta och Böle inom Selångers socken, Långmyran, Alnös socken, därifrån en del kunnat fortsätta över fjärden till Svartvik, Juniskär och Nyland inom Njurunda socken; att de ock därvid betat sina renar å Brämön; att en del lappar ock kunnat taga vägen från Frötuna i Ljustorps socken, dels till Riksgränsbyn i Timrå socken, dels till Fjäl i Hässjö socken, dels till Åstön, Tynderö socken, där de övervintrat å respektive platser; att samtliga ovanskrivna flyttningssvågar och vinterbetesplatser sedan mycket gammalt tillbaka skolat hava använts av omskrivna lappar; att den vanliga tiden

för lapparnas återflyttning från respektive vinterbetesplatser nere vid kusten varit omkring den 8 - 10 april och återkomsten till renbeteslandet början av maj månad. Dessa omskrivna Frostvikslappars flyttningar ned till kusten hade upphört 1911, men hade en del andra Frostvikslappar redan upphört härmed några år förut. Vidare berättade Åhrén, att han under två år ock flyttat samma väg från fjället och ned till Ramsle, men därifrån tagit följande flyttningssvagar: första året från Ramsle efter vägen till Lungsjön (Ramsle socken), Lövasen (Edsele socken), efter Gärilån till Krokavåg och Ragunda kyrkby och vidare landsvägen till Håsjö, Hällesjö, Sörbygdén och in i Medelpad efter sjön Leringen till Fränsta, Torps socken, där han varit en månad och därpå fortsatt till Nedansjö (Stöde socken), där han ock varit en månad och därpå vänt samma väg åter till fjälls; andra årets samma vägar till Fränsta och därifrån till Gim och Mörtsjön (Torps socken) och in i Hälsingland över Styggberg och Hedvigsfors i Bjuråkers socken, till Överbyn (Forssa socken) på östra sidan om sjön Dellen, där betat med renarna omkring 6 veckors tid samt därpå vänt åter ungefär samma vägar till fjället; att även dessa flyttningssvagar och betesplatser skolat gammalt använts av lapparna.

Rörande sina med flera lappars vinterflyttningar efter det de år 1911 upphört med flyttningarna ned till kustlandet uppgav Jonas Åhrén följande: att de vintern 1911 - 1912 flyttat från renbeteslandet över Svansle, Harrsjön, Lillviken, efter Flåsjön, över Hållvattnet och Nagasjön, Bodums socken, Rudsjön och Backe, inom Fjällsjö socken, och vidare genom Ramsle socken till kyrkbyn i Edsele socken, där haft sin vinterbetning efter Ålgsjöån; att de vintern 1912 - 1913 från fjället tagit samma flyttningssvag till Nagasjön, där de betat omkring en månads tid och därifrån till Rudsjön, där de betat omkring en vecka, varefter de fortsatt till Norrby, Fjällsjö socken, där de haft sin vinterbetning tills de återvänt samma väg till fjälls; att han vinter 1913 - 1914 flyttat tillsammans med Klumpvattenslapparna från fjället över Risede, Ströms socken, Lidsjöberg, Alanäs socken, efter Ströms Vattudal och över Hallviken, Länglingen, Tingsjön, där betat omkring en månad, till Finnboriset (Solberg), allt inom Hammerdals socken, där de haft sitt bete, tills de, som vanligt i mitten av april, återflyttat samma vägar tillbaka till fjälls; att under vintrarna 1914 - 1918 en del av Klumpvattenslapparna flyttat samma vägar ned till Tingsjön (Hammerdals socken) och där haft sitt vinterbete tills de vänt åter till fjället; att en del däremot hade flyttat från Risede över Svaningsjön, Ringsjön, Linjeviken, Svanavattnet, efter Renån, över Renålandet, Kärrnässet, Södra Ön och Bredkålen (allt inom Ströms socken), Yxskafkålen, Nyland, Gåxsjö (där betat några veckor), efter Sikåsån och Hammerdalssjön till Finnboriset där de haft sitt vinterbete å s.k. Solbergsskogarna, tills de i vanlig tid återvänt till fjället; att vintrarna 1918 - 1920 vinterbetet utnyttjats dels i Länglingen (Hammerdals socken) och dels inom Kyrkbyn i Borgvattnets socken, dit flyttningssvagen gått över byarna Görvik, Tannsjön och Skallsjön (alla i Hammerdals socken); att vintern 1920 - 1921 vinterbetet utnyttjats inom Länglingen och trakterna däromkring; att vintern 1921 - 1922 Åhrén och hans medparter flyttat från fjället och Risede över Lidsjöberg, Lillviken, Gubbhögen, Trångsvattnet, (allt inom Alanäs socken), Alavattnet och efter norra sidan Ströms Vattudal till Ulriksfors, därifrån över Tännviken, Mullnässet till Länglingen, där de nu voro och ämnade övervintra; att, då Ströms Vattudal vid tiden för flyttningarna ej hunnit tillfrysa eller eljest ej vore farbar, lapparnas flyttningar måste försiggå på norra eller södra sidan Vattudalen; att ock alla härovan av Åhrén uppgivna flyttningssvagar och vinterbetesplatser sedan mycket långt tillbaka i tiden använts av lapparna; att gammalt, då betesförhållandena ej medgäve någon flyttning ned till sjökusten, Mellanskogslapparna plägar hava sina vinterbeten å och omkring byarna Lidsjöberg, Harrsjön, Lillviken och Siljeåsen inom Alanäs socken; att Jonas Åhréns fader Jonas Mattsson Åhrén skolat flyttat ända ned mot Hudiksvall och att detta

vore det längsta Åhrén hört någon Frostvikslapp flyttat söderut.

f. Hemmansägaren Per Persson d.ä. i Länglingen: att han vore född i Länglingen, Hammerdals socken, 1836; att, så långt han kunde minnas från sin barndom och ungdomstid, lappar med sina renar då under vintrarna årligen pläгат vistas inom Länglingen, Görvik, Grenås, Tingsjön och Tannsjön, Hammerdals socken; att, då han var en 8 å 10 årig pojke, han särskilt erinrade sig att en norsk lapp med en mycket stor renhjord vistats i Länglingen; att han ville minnas att dennes namn varit Nils Jonsson; att denne såväl som alla andra lappar på den tiden ej bott i byarna utan i tält eller kåtor ute i skogen och först under senare tider skaffat sig husrum hos bönderna; att han hört, att en del av lapparna pläгат flytta ned åt Sundsvall och Härnösand en del endast till Borgvattnet och Skyttmon; att han av sin fader hört berättas att lapparna ock under hans tid vistats å samma trakter och så flyttat sedan gammalt tillbaka; att han ej viste varifrån lapparna varit, men att en del troligen kommit från Frostviken.

Borgvattnet den 19 januari.

Ordningsmannen i ~~Frostvikens~~ mellersta lappby Jonas Nilsson: att han vore född 1888 och tillhört s.k. Badstugunäs-lapparna i vilkas flyttningar han deltagit från sin barndom; att dessa lappar under högsommaren haft sin sittplats vid Sippmikken och i slutet av oktober eller början av november (ibland senare) börjat sin vinterflyttning samt vistelse inom enskildas marker vanligen i Svansele och fortsatt över Hanselnäset och Norrsjö, inom Frostvikens socken, Korselbränna, Tjårnmyrberget, Rotnäset och Norrby inom Tåsjö socken, efter Tåsjön eller vägen till Hoting och därifrån efter vägen eller älven över Bodum, Backe, Fjällsjösil, Nordantjäl, Ramsele, Edsele till Helgum, och därifrån till Graninge och efter sjön eller landsvägen till Öster-Graninge; att de därifrån kunnat taga tvenne vägar, nämligen dels landsvägen till Viksjö och Ljustorp och dels över Vällingsjön och St. Laxsjön till Frötuna i Ljustorp, där de ibland övervintrat och vänt samma vägar åter till fjälls; att de ibland fortsatt från Ljustorp över Indal och Sättna till Kolsta i Selångers socken, där de övervintrat; att de ock pläгат övervintra i Tunbyn, Tuna socken, där de då betat renarna mot Njurunda; att de ibland från Frötuna tagit vägen till Riksgränsbyn och Lunde inom Timrå socken och där övervintrat; att de ibland flyttat från Lunne över till Alnön och där övervintrat i Bänkås; att de då ock betat renarna å Rödön; att Jonas Nilsson ock något år varit med och flyttat till Njurunda, men aldrig längre söderut; att dessa flyttningsvägar och övervintringsställen sedan gammalt använts av Frostvikslapparna och att återflyttningen till fjället vanligen skedde samma vägar och plägade börja i mitten av april månad; att i dessa flyttningar ned till Sundsvallstrakten nästan alla Frostvikslappar från Orrnäs- Millestskogs- och Badstugunäsfjäll deltagit, men att de sedan omkring 1910 upphört härmed och tagit andra flyttningsvägar; att efter 1910 följande flyttningavägar och övervintringsplatser använts: från fjället dels samma flyttningaväg ned till Bodum eller ock från Svansele efter Fångsjöådalen och Flåsjön till Hällvattnet och Nagasjön i Bodums socken, där övervintrat flera år; att de en vinter fortsatt från Nagafors till Tunåsen och Krokfors i Ramsele socken och där övervintrat ett år; att de flyttat från Nagasjön över Vängelsbyn (Fjällsjö socken) Flyn, Terrsjö och Västvattnet (alla inom Ramsele socken), Fullsjön, Borgvattnet, Kjöttsjön, Selsålandet till Överammer i Ragunda socken, där de övervintrat två år; att de ock ett år övervintrat i Krokvåg, Ragunda socken; att de nu i vinter flyttat från fjället över Hovde (Svansele), Risede, Lidsjöberg, Lillviken, Alavattnet och efter Ströms vattudal till Tännviken (järnvägsstation), Länglingen, Görvik, Sörviksbyn och Skallsjön till Kyrkbyn i Borgvattnet, där de nu vistades och ämnade övervintra; att även dessa flyttningavägar och vinterbetesplatser sedan gammalt brukat användas av lapparna.

Skyttmon den 19 januari.

Änkan Anna Katarina Larsson, född Olofsdotter, nu Hotagens lappby: att hon vore född 1858 och sedan sin barndom och tills hon 1911 överflyttat till Hotagens lappby, deltagit i s.k. norra Orrnäsfjäll-lapparnas vinterflyttningar ned till kustlandet omkring Härnösand; att dessa lappars flyttningar under denna tid varit från fjället och ned till Raukasjö och Stora-jola därifrån de vanligen i november börjat vinterflyttningen, som först huvudsakligen skett efter Borgafjäll och Gittsfjäll ned till Ormsjö, att den därefter gått efter Bellvikssjön, Rörström och över byarna Flyn (Bodums socken) och Stensvattnet (Fjällsjö socken) till Vallens by (Junsele socken) vid norra ändan av Betarsjön, där de plägat beta en tid; att de därifrån flyttat efter Betarsjön och över Junsele kyrkby, Eden (Junsele socken) och Ottsjö (Ådals-Lidens socken) till östra ändan av Storsjön och vidare efter Storsjön till Grundtjärn (Anundsjö socken), Aspeå (Skorpeds socken) Oldsjön (Eds socken) efter Björkån, Björksjön, Björkå bruk (Överlänns socken) samt därifrån efter Ångermanälven till Härnösandstrakten, där vinterbetesplatserna voro: Å Härnön (Solum och Speksta), i Häggdånger (By och Rogsta), i Tynderö (Åstön), Å Hemsö, samt i Säbrå (Kullarmark och Ramsås); att det sista året hon varit med på flyttningen de övervintrat i Ållsjöby inom Eds socken; att dessa flyttningssvågar och övervintringsplatser sedan gammalt använts av lapparna, som ock i regel återflyttat till fjället efter samma sträckningar.

Rörande vinterflyttningarna efter det hon 1911 kommit till Hotagens lappby uppgavs följande: att de under två vintrar haft sitt vinterbete inom renbeteslandet; att de under 8 vintrar haft sitt vinterbete i Skyttmon, Borgvattnets socken, dit flyttningssvågen från fjället varit: efter Hotagssjön och över Laxviken, Lövsjö, Ottsjön, Gåxsjö, Sikås, Hammerdal, Grenås, Edefors, Lycktorpet och till Skyttmon; att de under ett år fortsatt från Skyttmon över byarna Boberg, Sel, Överammer (Ragunda socken) och vidare efter Gesundsjön och landsvägen från Stugun till Dockmyr samt därifrån över Hofdsjö (Nyhems socken) till Binnäset i Sundsjö socken, där de haft sitt vinterbete.

Lappmannen Anders Tomasson, Frostvikens södra lappby: att han vore född 1877 i Klumpvattnsfjäll; att han från 1890 till 1904, då han blev sin egen, varit dräng hos Anders Larsson i Klumpvattnsfjäll (nu Frostvikens södra lappby) och därunder frånräknat åren 1911 - 1919 då han vistats i Hotagens lappby - deltagit i Klumpvattnslapparnas vinterflyttningar; att dessa flyttningar försigått från fjället i november eller december och efter Ströms Vattudal (eller norra eller södra sidan av denna) till Hallviken samt därifrån över Länglingen, Grenås, Edefors, Lycktorpet (allt inom Hammerdals socken) och till Skyttmon, Borgvattnets socken, där de under de flesta åren haft sitt vinterbete och varifrån de vanligen den 15 - 20 april återvänt samma väg till fjället; att vissa år vinterflyttningen kunnat tagas förbi Skyttmon över byarna Boberg, Selsålandet (Borgvattnets socken), Överammer, Selsviken och efter Gesundsjön till Bomsund (Stuguns socken) och vidare efter landsvägen Sittsjö - (Stuguns socken, där de flera år haft sitt vinterbete - Dockmyr, Hofdsjö (efter sjön), Nyhem (där de kunnat stanna en tid och där en av lapparna ock övervintrat), Gimdalen (Nyhems socken) - där de ock under tre år stannat 3 å 4 veckors tid - Åsberget, Hemsjö (Bräcke socken) samt över Jämtkrogen till Lombäcken i Borgsjö socken i Medelpad, varifrån återflyttningen skett efter samma sträckningar till fjället, att de ibland ock övervintrat i Grenås, Länglingen och Tingsjön inom Hammerdals socken; att de ock ett år övervintrat i Singsjön, Brunflo socken, dit de kommit över Skyttmon, Mårdsjön, Näverede (Stuguns socken) och Lillsjöhögen (Lits socken); att han dessutom, efter det han bleve egen renägare dels under tre år övervintrat vid Ånge, (Borgsjö socken); där betet utnyttjats på södra sidan Ångesjön (bott i tältkåta); att flyttningssvågen dit varit densamma som den härovan till Lombäcken uppgivna, och dels tre år i Grönvik (Refsunds socken)

där betet utnyttjats på södra sidan Refsundssjön mot Bensjön, Sidsjön och Mälingen; att flyttningsvägen dit varit från Grenås (Hammerdal), över Edelfors, Greninge, Brynjugård, Näverede, Lillsjöhögen, Ismundbacken, Åsen (Sundsjö socken), Singsjön och Hornsjöböle (Brunflo socken), Rossbol (Lockne socken), efter Locknesjön, Bodsjön, Sidsjön och sjön Mälingen; att dessa av honom här uppgivna flyttningsvägar och övervintringsplatser sedan gammalt använts av lappar.

Skyttmon den 20 januari.

Hustru Anna Juliana Tomasson, född Mattsdotter, Frostvikens södra lappby: att hon vore född 1880 i Millestskogsfjäll, där hennes fader var renägare, och att hon därför ända från sin barndom deltagit i en del av Millestskogslapparnas flyttningar ned till trakterna kring Sundsvall; att dessa lappar på senhösten flyttat över Inviken, Norrsjö, Rotnåset, efter Tåsjön till Hoting och Bodum (ibland över St. Skyrjön i Bodum) och vidare dels efter vattendraget dels efter landsvägen till Fjällsjö och sedan landsvägen till Sil, Nordantjäl (ibland från Fjällsjö över Tarasjönäs till Nordantjäl), Ramsle, Övanmo, Edsele (ibland efter ån) Helgum; att de ibland från Nordantjäl tagit vägen förbi Strömmås, Kilforsen, Salsjö, Ärtvik, Gagnet, Helgum; att de från Helgum fortsatt över Storåbränna till Graninge och efter Graningesjön, Vällingsjön, St. Laxsjön, Ljustorp och landsvägen till Lögdö bruk och Lunde i Timrå socken, där övervintringen skett; att övervintringen ock ibland varit inom Sköns socken, ibland i Benkås och Långmyran å Alnön, ibland i Nyland inom Njurunda socken, då de ock betat renarna å Björkön och Brämön; att de ibland från Ljustorp flyttat till Indal, Sättna, Selånger och Tuna, där de ock haft övervintringsplatser (i Tuna vid Viforsen); att de ibland från Tuna socken i Medelpad flyttat efter landsvägen till Kyrkbyn i Bergsjö (Helsingland) - där betat en tid - och vidare efter landsvägen över Ilsbo till byn Fiskeby i Tuna, där övervintrat 3 år (då ock bott i Hudiksvall); att hon två vintrar varit med och flyttat vidare från Hudiksvall efter landsvägen över Njutånger (där varit omkring en månad), Enånger och Norrala till Söderhamn (en vinter inom Norrala och en inom Söderåla); att de då en gång tagit med sig 150 å 200 oxrenar och med dem farit vägen till Gävle för att där förevisa dem; att hon hört berättas, att en Frostvikslapp vid namn Paulus Larsson ock en gång varit ned till Gävle med sina renar; att det i regel varit Millestskogs- och Orrnäsfjällslappar, som flyttat till Sundsvallstrakten och endast en del av Orrnäslapparna, som flyttat till Hudiksvall; att lapparna omkring jultiden pläгат komma ned till Sundsvallstrakten och återvänt omkring mitten av april; att ovan uppgivna flyttningsvägar och vinterbetesplatser sedan gammalt använts av lapparna; att Frostvikslapparna sedan gammalt haft sina vinterbetestrakter i Sundsvallstrakten inom Alnön, Timrå, Selånger, Indal, Njurunda, Sköns, Tynderö, Tuna och Sättna socknar.

Hemmansägaren Nils Olof Johansson i Skyttmon, Borgvattnets socken, född 1862: att så långt tillbaka han kunde minnas lappar med sina renhjordar dels flyttat förbi Skyttmon och dels övervintrat där och betat sina renar inom Skyttmons och kringliggande områden samt att han hört berättas att de så gjort sedan gammalt.

Hushållerskan Kristina Larsdotter, född i Skyttmon 1850: att hon ända från sin barndom mindes att lappar med sina renar dels flyttat förbi Skyttmon och dels övervintrat; att hon särskilt bland dem erinrade sig en lapp vid namn Zakarias Zakrisson från Frostviken; att lappar sedan nästan årligen dels flyttat förbi eller övervintrat i Skyttmon; att hennes moder, - född 1825 - berättat att lapparna sedan gammalt ock pläгат stannat en tid i byn Björkvattnet under sina vinterflyttningar.

Lappmannen Anders Pålsson, Frostvikens mellersta lappby: att han vore född 1888 i Millestskogsfjäll, där hans föräldrar varit renägare; att han sedan sitt

elfte år deltagit i renskötseln och varit med på Frostvikslapparnas vinterflyttningar; att Millestskogslapparna haft sitt högsommarviste inom Millestskogsfjäll vid Silkentjakk och på hösten kring Herrbergsdalen och Blomhöjden samt vanligen i början av november börjat sin flyttning ned till Sundsvallstrakten, dit de plägar komma före jul; att de flyttat dels över Sjougnäset, Hovde, Svanselse, Harrsjön till Lillviken och dels över Hovde, Risede, Lidsjöberg till Lillviken (Alanäs socken) och vidare efter Flåsjön, över Lövberga, Långåsen (Ströms socken), Österåsen (Fjällsjö socken), Ljungby, Norrby, (Fjällsjö socken), Nordantjäl (Ramsele socken) och landsvägen över Meåfors, Strömnäs och därifrån vanligen skogsvägen ned till Helgumsjön, samt vidare efter denna sjö och Lövsjön, Graningesjön, Vällingsjön, St. Laxsjön till Ljustorp; att de därifrån efter landsvägen fortsatt över Vifsta Warf, Bandsjö och efter fjärden till Tynderö, där de bott å Åstön och haft sitt huvudsakligaste vinterbete; att de därifrån återvänt omkring mitten av april, att de och ibland övervintrat å Alnön; att han ej efter 1910 eller 1911 flyttat nedåt kusten; att de ej alla år flyttat ned till Sundsvallstrakten utan ock kunnat övervintra längre upp efter ovan angivna flyttningssväg (beroende på betesförhållandena); att de sålunda övervintrat i Långåsen samt Öhn och Renån (Ströms socken) i Ljungby och Norrby (Fjällsjö socken), i Hällvattnet och Nagasjön (Bodums socken); att, sedan han 1910 eller 1911, upphört med flyttningen ned till sjökusten, han haft följande övervintringsplatser: ovan nämnda Långåsen, Ljungby och Norrby, Vängelsnäset och Bonäset i Fjällsjö socken; Ferrsjönäset och Krokfors i Ramsele socken; Täxan, Vå dalen och Trångåsen i Ströms socken; Harrsjön, Lillviken, Siljeåsen och Lidsjöberg i Alanäs socken; att han ett år flyttat från Ramsele över Nordsjö, Bölen, Lungsjön (Ramsele socken), Gevåg (Ragunda) och vidare efter landsvägen till Håsjö, där han övervintrat i Kämpenborg; att samtliga härövan uppgivna flyttningssvägar och övervintringsplatser sedan gammalt använts av Frostvikslappar, samt att i regel samma vägar tagits åter till fjället.

Strömsund den 22 januari.

Lappmannen Nils Nikodemus Nilsson, Frostvikens mellersta lappby, född 1884: att han sedan sin tidigaste barndom deltagit i en del av Frostvikslapparnas vinterflyttningar ned till sjökusten, som försigått på så sätt hans broder, Ordningssmannen Jonas Nilsson härövan berättat; att han, sedan dessa flyttningar upphört omkring år 1910, flyttat sålunda: till Ragunda socken trenne vintrar (2 i Överammer och en i Krokåvåg); att flyttningssvägen då tagits från Ramsele över Ovanmo, Fullsjön och Kjötsjön; att han ett år flyttat efter Flåsjön och över Hällvattnet och Nagasjön till Rudsjön i Fjällsjö socken och där övervintrat; att han övervintrat ett år i Vallen, ett år i Strand och tre år i Risselås, allt inom Ströms socken; att han till dessa platser flyttat över Risede och efter Ströms Vattudal; att han vidare övervintrat ett år i Harrsjön, ett år i Siljeåsen, båda platserna belägna inom Alanäs socken, samt ett år i Finnboriset (Solberg) inom Hammerdals socken; att han dels ensam och dels tillsammans med flera andra Frostvikslappar företagit dessa flyttningar; att alla här ovan uppgivna flyttningssvägar och övervintringsplatser sedan långt tillbaka använts av Frostvikslapparna.

Strömsund den 22 januari.

Skogsförvaltaren Oskar Källman i Strömsund: att han vore född i Multrä socken men redan 1859 flyttat till Rö, Högsjö socken, där han varit bosatt till 1896; att, såvitt han kunde minnas, lappar med sina renhjordar, under hela denna tid årligen kommit nedflyttande och övervintrat på Hemsö och Härnön, inom Nora, Säbrå, Häggdånger och Högsjö (bott i Rö); att dessa lappar dock huvudsakligen varit Västerbottenslappar; att han hört berättas att lapparna så flyttat sedan gammalt; att han under åren 1903 - 1912 varit bosatt i Anundsjö socken och att lappar även där årligen dels genomflyttat och dels uppehållit sig över vintern inom Seltjärns och Brattsjö byar, så ock inom Mo, Själevads, Arnäs, Nätra,

Sidensjö och Skorpeds socknar; att dessa lappar varit från Västerbotten.

Gårdvattenberget, Bodums socken, den 24 januari.

Ordningsmannen Mattias Andersson i Frostvikens norra lappby, född 1865: att han sedan sin barndom deltagit i Frostvikslapparnas vinterflyttningar ned till sjökusten; att den grupp han tillhört, haft sitt högsommarbete vid Sippmikken (vid riksgränsen), där de pläгат sittatills omkring den 10 augusti, då de flyttat till Saxaborga inom Orrnäsfjäll, där de vistats till slutet av september samt därifrån till Badstugunäsfjäll, där de kunnat uppehålla sig till slutet av oktober månad, att de från Inviken och Norrsjö vanligen i början av november börjat sin flyttning å enskildas marker över Bränna, Tjärnmyrberget, och Rotnäset, efter Tåsjön (eller om denna var ofarbar efter vägen å östra sidan sjön) till Hoting och vidare landsvägen till Bodum, att de ock från Tåsjöns sydända kunde taga flyttningssvägen över Stornäset och St. Skyrsjön till Näsets by i Bodum; att de från Bodum antingen följt landsvägen eller vattendraget till Fjällsjösil, Nordantjäl och därifrån vägen till Ramsele och vidare efter Ån eller vägen till Edsele och Helgum, efter Helgumsjön och Lövsjön till Graninge, efter Graningesjön eller landsvägen till Öster-Graninge, efter Vällingsjön, över Aborråsen (dit de plägakomma till jul - ibland kommo de ock till Sundsvall till den tiden) och efter St. Laxsjön och vägen till Frötuna i Ljustorps socken, där de pläгат stanna över en tid, eller till Lögdö bruk och Lunde i Timrå socken, där de ibland övervintrat; att de ibland ock flyttat från Aborråsen över Återvänningen, Nordsjön, Bredsjön till Indal och därifrån landsvägen till Sättna (där övervintrat i Nordansjö och Kvarsätt); att de ibland övervintrat i Krigsbyn i Hässjö socken; att de ibland flyttat från Lögdö bruk och efter Alnö-sundet över till Alnön, där de övervintrat i Bänkås; att de ibland ock flyttat till Njurunda socken där de övervintrat dels i Essvik och dels å Björkön, därvid renarna betat å Brämön; att de tre vintrar flyttat vidare från Njurunda efter landsvägen över Gnarp, Jättendal, Harmånger och Tuna till Hudiksvall, där de ena året övervintrat i Rogsta och andra året fortsatt landsvägen från Hudiksvall över Njutånger, Enånger och Norrala till Söderhamn; att en del Frostvikslappar ock från Fjällsjö pläгат flytta över åt Örnköldsvik; att dessa härovan uppgivna flyttningssvägar och övervintringsplatser till och omkring Sundsvall sedan gammalt använts av Millestskogs-Orrnäsfjäll- och Badstugunäslapparna, och att återflyttningen i regel försigått samma vägar; att övervintringsplatser för Frostvikslapparna i Sundsvallstrakten ock sedan gammalt varit i Bandsjö inom Timrå socken, i Kubikenborg inom Sköns socken, i Böle inom Sundsvall, å Åstön inom Tynderö socken samt i Kolsta inom Selångers socken; att han ock sedan han blev sin egen renskötare företagit liknande flyttningar ned till Sundsvallstrakten och där använt sig av samma övervintringsplatser, som de härovan under hans faders tid uppgivna, tills han omkring år 1911 härmed upphört; att han dock härförut ett år övervintrat och betat sina renar på södra sidan Stödesjön inom Stöde socken; ett år inom Torps socken, där han haft sin bostad i Boda by; att han flyttat dit över Ragunda, Håsjö, Hällesjö, (Sörbygdén och Ljungå) och efter sjöarna Leringen och Mellansjön (Torps socken); att han ock några vintrar tagit sin flyttningssväg från Fjällsjö (Jansjö by) över Vallen och efter Betarsjön till Junsele, därifrån över Edens by (Junsele), Grundtjärn (Anundsjö), Aspeå (Skorped), Björkå bruk (Överlännäs) och vidare efter Ångermanälven till Högsjö och därifrån till Svartvik i Säbrå socken, där stannat över jul och därefter till Åvike bruk i Häggdånger, där han övervintrat; att detta varit den vanliga flyttningssvägen för de norra Frostvikslapparna; att han efter 1910 och 1911 under fyra vintrar flyttat till Ragunda socken och där haft sitt vinterbete i Krokvåg och Gevåg, att han till Ragunda flyttat samma väg från fjället till Ramsele och därifrån över Lungsjön, Hällås och Lövasén inom Edsele socken samt över Dyhöjden (i Ragunda) till Krokvåg; att han en vinter flyttat från Gevåg till Fångsjöbacken inom Fors eller Graninge socken; att han två år övervintrat i Hoting, Tåsjö socken, och sju vintrar inom Bodums socken, därav tre i Hällvattnet, en

i Nagasjön, två i Böle och en i Gårdvattenberget.

Gårdvattenberget den 25 januari.

Lappmannen Kristoffer Andersson i Frostvikens norra lappby, född 1880: att han sedan sin barndom deltagit i flyttningarna ned till Sundsvall, men upphört härmed för omkring 15 å 16 år sedan; att dessa flyttningar försigått på sätt hans broder Mattias Andersson härovan relaterat, att sedan Kristoffer Andersson blivit sin egen och upphört med flyttningarna till Sundsvall han haft sina övervintringsplatser i Gimdalen, (7 vintrar), Nyhems socken; Boberg, Borgvattnets socken; Överammer, Ragunda socken; Nagasjön, Bodums socken; Vängelsbyn och Stensvattnet, Fjällsjö socken; att hans flyttningsvägar från fjället till vinterbetesplatserna varit de vanliga här förut antecknade; att han till Gimdalen flyttat från Norrsjön, efter Tåsjön, St. Skyrjön, Vallsjöberget, Bodumssjön, Fjällsjö, Mörtsjön, Vängelsbyn, Nordsjö, Terrsjö, Västvattnet (de tre sistnämnda inom Ramsle socken), Fullsjön, Borgvattnet, Kjött-sjön (ibland gent över mellan Fullsjön och Kjöttvattnet), Boberg, Selet, Överammer, efter Gesundsön över till Sittsjö samt därifrån landsvägen Dockmyr och Nyhem till Gimdalen; att i regel samma väg tagits tillbaka till fjället men att den dock någon gång kunnat tagas över Görvik, Länglingen, Ströms Vattudal, Lisjöberg, Risede, Hovde och Inviken (Sjougnäset).

Gårdvattenberget den 25 januari.

Lappmannen Lars Andersson, Frostvikens norra lappby, född 1888: att, sedan han omkring 1903 deltagit i vinterflyttningarna, först med faderns renar och senare med dels egna och dels sina syskons renar, han haft följande övervintringsplatser: Siljeåsen, Alanäs socken; Hällvattnet och Nagasjön, Bodums socken; Gevåg och Krokvåg (fyra vintrar), Ragunda socken; Kyrkbyn, Borgvattnets socken; Länglingen (fem vintrar), Hammerdals socken; Långvattnet, Junsele socken; och Stensvattnet, Fjällsjö socken; att flyttningsvägarna till dessa platser varit de av Frostvikslapparna sedan gammalt använda härförut relaterade.

Baksjön, Resele socken, den 2 Februari.

Lappmannen Axel Gabriel Wardos hustru Sigrid Lena Larsdotter, Frostvikens norra lappby, född 1869; att hon från sin tidigaste barndom medföljt sina föräldrar och sedan hon 1901 blivit gift sin man på vinterflyttningar ned till sjökusten; att de haft sitt högsommarviste vid Sippmikken till omkring den 10 augusti och därefter omkring Raukasjö och i Badstugunäsfjäll tills de i oktober kommit in på enskildas marker och börjat vinterflyttningen; att den gått från Saxvattnet (inom fjället) över Handsksjön, Lillånäs och Sörfors, Harrsjö och efter Onbäcken till Ormsjön (allt inom Dorotea socken), efter Bellviksjön, Rörströmsjön, Sundet, Flyn (Bodums socken) och norr om Hocksjö till Stensvattnet (Fjällsjö socken), Omsjö, Vallen (Junsele socken), efter Betarsjön eller vägen till Krånged i Junsele socken och därefter älven till byn Eden; att de därefter fortsatt över Östansjö, Sunnansjö, Juvanådammen, Storsjön (inom Ådals-Liden), Grundtjärn och Björkbäck (Anundsjö socken), Hermansjön, Aspeå, Jusjön, Bärrnsjön (ibland efter Björkån) Björksjön och vägen till Björkå bruk (Överlännäs socken) och sedan efter Ångermanälven till Nyland (Ytterlännäs socken); att de därifrån vanligen tagit efter södra sidan älven förbi Kramfors till Ramsjö, Ramvik och Bölen i Högsjö socken, där övervintrat; att de ock ibland tagit efter norra sidan älven till By i Nora socken, där de ock övervintrat; att deras övervintringsplatser i övrigt varit: i Varglund, Sänna och Kojbacken, Hemsö socken; Aspnäs, Tuvan, Ramsås, Skabäcken och Lungö, Säbrå socken; Kullarmark, Stigsjö socken, Å Härnön; i By och Rogsta, Häggdångers socken, i Åvike, Hässjö socken; att de ett år på grund av betesförhållandena måst flytta från Högsjö till Hummelvik i Nätra socken; att de ock ett år under en tid av vintern vistats inom Nordingerå socken å Rävsn och Ulvön; att de ock ett år övervintrat dels i Bureåborg, Anundsjö socken, och dels i Ortsmon, Skorpeds socken; att hon och hennes man sedan

1914 ej flyttat ned till kusten utan övervintrat: i Böle och Hocksjö, inom Bodums socken; i Långvattnet och Vallnäset, Junsele socken; i Baksjön, Eds socken; att före hennes tid hennes föräldrar ock hade övervintrat i Hocksjö; att de härövan uppgivna flyttningsvägar och övervintringsplatser sedan gammalt använts av Orrnäsfjälls- och ibland av Badstugunäslapparna samt att återflyttningen till fjället i regel varit efter samma sträckningar; att hon i sin barndom hört berättas av en gammal lappkvinna, att lappar för mycket långt tillbaka skolat haft sina sommarvisten å bergen söder om Höseby (Hundsjön) inom Högsjö socken, samt att hon ock hört berättas att märken efter lappars sommarvisten skolat funnits på Härnön.

Baksjöbränna, Resle socken, den 2 februari.

Änkan Sara Tornberg (svenska): att hon vore född 1857 i Ållsjö, Eds socken; att i hennes barndom och ungdom mycket lappar årligen någon tid uppehållit sig i Baksjöbränna och Ållsjö, där de betat sina renar; att lapparna då bodde i kåtor i skogarna däromkring; att de haft kåtor vid Oldsjöberget, Lillsjöberget, Skarpsjön och Krokån; att hon erinrade sig att på 1890-talet en lappman vid namn Per Gustaf Larsson från Frostviken plägat vistas där; att lapparna under senare tid mera sällan uppehållit sig där; att hon av sina föräldrar hört berättas att lapparna så flyttat och vistats där under deras tid och sedan gammalt.

Lappmannen Lars Aron Tomasson, Frostvikens norra lappby, född 1859: att han i sin barndom och ungdomstid flyttat med föräldrarna samma vägar, som härövan av Sigrid Lena Wardo uppgivits, till Högsjö socken, där de haft sin kåtplats uppe på berget söder om kyrkbyn; att de för det mesta vistats där hela vintrarna tills de omkring den 10 april återvänt samma vägar till fjälls; att hans farfar ock flyttat lika och till samma platser; att han ock efter det han blev sin egen i början flyttat lika, men därefter eller omkring 1884 flyttat från höstvistet efter Borgafjäll och Gittsfjäll över Långfors och Långsele ned till Ormsjö och därefter samma flyttningsvägar ned till kustsocknarna; att han där övervintrat i Högsjö socken; i Boteå socken (Gålsjö bruk); i Nordingerå socken (Rävsön och Näsänget); Hemsön i Dals socken (Hällsjö); att han ock övervintrat längre upp i landet inom Bodums socken i Tannsjö; inom Fjällsjö socken i Stensvattnet; inom Junsele socken i Ruske, Lillsele, Gulsele och Kläppsjö; inom Eds socken i Baksjöbränna; inom Ådals-Liden i Ottsjö och Jansjö.

Baksjön den 3 februari.

Lappmannen Axel Gabriel Wardo, född 1869; att han, som vore född i Vilhelmina södra lappby först 1901 flyttat till Frostvikens norra lappby; att han sedan dess på sätt hans hustru uppgivit flyttat med sina renar ned till sjökusten och att han övervintrat med sina renar å följande platser: inom Högsjö socken: i Böle och Ramvik; inom Hemsö i Kojbacken m.fl. platser; inom Säbrå socken, i Ramsås och Vegom därvid renarna ock betat inom Stigsjö socken, Kullarmark; inom Häggdånger, i By; inom Hässjö socken, i Åvike bruk; inom Tynnderö socken (endast betat renarna i norra delen av socken); inom Nätra socken, i Hummelvik och Köpmanholmen; i Nora socken, i Ry (ock betat renarna tidvis inom Bjärträ socken i Lungvik; att de vänt samma vägar åter till fjälls omkring mitten av april; att han efter 1914 haft sina vinterbetesplatser dels där hust-run uppgivit men även i Bureåborg inom Anundsjö socken och i Forsås i Ramsele socken.

Brattås, Härnön, den 5 februari.

f. Hemmansägaren Jonas Petter Höglund, född 1838 i Säbrå: att han sedan han var 5 år gammal bott i Brattås; att lappar med sina renar så långt han kunde minnas årligen vistats å Härnön till de för omkring 12 å 15 år sedan upphört därmed; att de ibland kommit dit före jul, ibland senare; att de rest

därifrån omkring mitten av april eller något förut; att de betade sina renar runt ön; att han hört berättas, att lappar så sedan gammalt vistats å Härnön, att lapparna under senare tider plägat bo i Solum och Speksta, att han dels hört av sina föräldrar och dels själv ihågkom att lapparna ock övervintrat i Säbrå, Häggdånger, Högsjö, å Lungö (tillhör Säbrå), Hemsö och Härsö.

Högsjö ålderdomshem den 6 februari.

Elias Källman: att han vore född 1839 å Lagfors bruk i Ljustorps socken men flyttat därifrån vid 26 års ålder samt att han under 43 år till 1921 varit bosatt å Hemsö (i Dalom och Heden); att han under den tid han var bosatt i Ljustorp han kunde minnas lappar årligen reste igenom där och betade sina renar här och där inom socken; att under den tid han bott å Hemsö - dock ej under de senare åren - lappar årligen vistats där och betat sina renar; att han ville erinra sig, att de plägade komma över dit i januari och februari och fara därifrån medan de kunde komma över isen; att de ibland bott i kåtor ibland i stugorna; att han ville minnas att dessa lappar i regel voro från Vilhelmina och att Jämtlands-lapparna plägade vistas längre söderut; att lapparna ock plägat hava sitt tillhåll å Härnön och inom Nora socken.

Ankan Karin Ångerman: att hon vore född i Vålång, Högsjö socken, år 1828 och där vistats hela sin levnad; att lappar årligen plägat uppehålla sig inom Högsjö socken och där betat sina renar, att de plägat bo i vadmalstält; att de vistades i Vålång en tid av vintern och sedan plägat flytta över till Hemsö, där de voro till isförhållandena nödvändiggjorde flyttning därifrån; att hon av sina föräldrar hört att lapparna ock så flyttat och uppehållit sig i deras tid, att lapparna plägat komma flyttande strax efter jul.

f. Torparen Petter Dalin: att han vore född 1850 i Säbrå socken, men redan vid fyra år flyttat till Hundsjö by i Högsjö socken, där han sedan varit bosatt; att så långt han kunde minnas tillbaka och tills han var omkring 60 år lappar plägat årligen vid jultiden (ibland före, ibland efter) komma flyttande till Hundsjö och uppehålla sig där, tills de omkring 25 mars flyttade åter till sina fjäll; att flera familjer plägat bo i Hundsjö.

f. Skomakaren Olof Magnus Öman: att han vore född 1847 i Berge, Säbrå socken, där han varit bosatt till han var 27 år; att det då årligen vanligen före jul kommit lappar med sina renar; att en del övervintrat där och en del endast flyttat igenom till Härnön och Häggdånger, att lapparna plägat återvända i april; att de plägat bo i kåtor på Berge utskog så ock inom Berge hos bönderna; att han av sin fader, som varit född å Hemsö hört berättas, att lappar med renar årligen plägat hava sitt tillhåll å Hemsö; att han ock själv sett detta.

f. Gravaren Per August Engdahl, född 1844: att han kommit till Nora då han varit omkring 35 år och varit bosatt där i 40 år; att lappar under hela denna tid nästan årligen, tills för en 10 år sedan, då de upphört, vid jultiden kommit och uppehållit sig med sina renar inom Nora socken; att de kommit i flera grupper med mycket renar och plägat bo i Bölesta samt uppehålla sig däromkring två månader; att de plägat flytta ned åt Härnön; att lappar ock plägat uppehålla sig i Nordingrå, Gudmundrå, Bjärträ, Skog, Härnön och Hemsö socknar; att lapparna i Nora plägat bo i Bölesta, Salteå och Grubbe; att han ej hade sig bekant varifrån dessa lappar voro.

Nordansjö, Högsjö, den 6 februari.

Gårdsägarne Erik och Gustaf Sellstedt födda 1849 och 1855: att under deras barndoms- och ungdomstid och tills omkring 1896 lappar med renar plägat årligen vid jultiden komma till Högsjö och vistas där en tid och sedan flytta vidare söderut och därefter i april månad återflytta; att de haft sitt huvudtillhåll i Hundsjö by, men ock bott på södra sidan Mörtsjön i kåtor.

Härnösands ålderdomshem den 7 februari.

f. Torparen Jonas Frimodig: att han vore född i Svedje, Säbrå socken, år 1847; att ända från hans barndom lappar med renar årligen vid jultiden kommit ned till Säbrå och betat sina renar inom Ramås, Vegom och i övrigt överallt inom Säbrå- så ock inom Stigsjö socken (Kullarmark); att de bott i kåtor; att de pläгат flytta tillbaka på våren i mars-april; att de ibland fortsatt till Härnön; att de ock flyttat över från Rö i Högsjö socken till Hemsö; att lapparna så flyttat sedan gammalt; att under senare år några flyttningar ej förekommit.

f. Arbetaren Erik Eriksson Hägglund: att han vore född 1841 i Bölesta, Nora socken; att i hans barndom lappar med renar på vintern årligen kommit ditflyttande; att han erinrade sig, att, då han varit en 14 å 15 år, tvenne lappfamiljer bott i deras bryggstuga under vintern, men att lapparna dock på den tiden i regel bodde i kåtor; att lappar ock vistats på andra platser inom Nora, såsom Grundsvik och Gavik m.fl; att lapparna på våren vänt åter till fjälls efter att hava vistats där nere 2 å 3 månader; att lapparna uppgivits flyttat så sedan gammalt; att sedan han vid 20 års ålder flyttat ned till Härnösand ej haft någon beröring med lapparna.

f. Styrmannen Axel Julius Cöster, född 1861 i Härnösand: att lapparna under hans barndom årligen vid jultiden pläгат komma ned till Härnösand och där betat sina renar runt hela Härnön; att han besökte dem där i deras kåtor på Spekstaskogen och vid Solum; att, då han under 1879 legat i Härnösand och läst på sin styrmansexamen, han mindes att lapparna haft sina renar på norra ön; att han hört berättas att lapparna sedan gammalt pläгат vistas omkring Härnösand; att de lappar han mindes vore från Jämtland.

Fiskaren Erik Svanberg: att han vore född 1849 i Grönvik å Härnön; att då han varit omkring 10 å 11 år en lappman vid namn Mattias Pålsson under flera vintrar bott hos hans föräldrar i Grönvik; att lapparna dock oftast då bodde i kåtor; att lapparna årligen pläгат komma dit vid jultiden och beta sina renar där hela vintern till slutet av mars eller början av april; att, sedan han vid 30 års ålder flyttat in till Härnösand, han mindes lapparna ock vistats och haft kåtor på Härnön; att han ock mindes att en lapp vid namn "Per-Erik" haft kåta på Långmarkskroken (i By) i Häggdånger; att lappar ock vistats inom Högsjö socken och på Hemsö; att han ej mindes att lappar och renar under de senaste 14 å 15 åren vistats i Härnösands-trakten.

Anna Nilsson Uhlin, född 1842 i Hump, Selångers socken, där fadern var bonde: att under hennes barndomstid och tills hon vid 31 års ålder flyttat till Härnösand (där hon allt sedan varit bosatt) flera lappfamiljer under vintrarna bott hos hennes föräldrar i deras bryggstuga eller ock i kåtor ute på deras skogsmark, att hon mindes att en lapp vid namn Olof Tomasson, som gift sig under vistelsen hos dem; att lapparna pläгат komma nedflyttandes strax efter jul och återvänt på våren; att sedan hon flyttat till Härnösand hon mindes, att lappar med renar pläгат vistas å Härnön, men att hon ej kunde erinra sig huru många år det var sedan hon sista gången sett renar där.

Sjömannen Johan Nordlander: att han vore född 1850 i Grubbe, Nora socken, där han vistats tills han var 20 år gammal; att han mindes att lappar med renar årligen pläгат komma flyttande till Nora (Grubbe och Klocke) vid jultiden och återvänt på våren.

Skeppstimmermannen Johan Öberg, född 1839 i Skogs socken, men inflyttad till Härnösand vid sju års ålder: att han från sin tidigaste barndom och tills han vid 20 års ålder gick till sjöss mindes att lappar årligen vistats med sina renar å Härnön och Hemsö; att de haft kojplatser nedanför "Vårkasen"

Härnösands ålderdomshem den 7 februari.

f. Torparen Jonas Frimodig: att han vore född i Svedje, Säbrå socken, år 1847; att ända från hans barndom lappar med renar årligen vid jultiden kommit ned till Säbrå och betat sina renar inom Ramås, Vegom och i övrigt överallt inom Säbrå- så ock inom Stigsjö socken (Kullarmark); att de bott i kåtor; att de pläгат flytta tillbaka på våren i mars-april; att de ibland fortsatt till Härnön; att de ock flyttat över från Rö i Högsjö socken till Hemsö; att lapparna så flyttat sedan gammalt; att under senare år några flyttningar ej förekommit.

f. Arbetaren Erik Eriksson Hägglund: att han vore född 1841 i Bölesta, Nora socken; att i hans barndom lappar med renar på vintern årligen kommit ditflyttande; att han erinrade sig, att, då han varit en 14 å 15 år, tvenne lappfamiljer bott i deras bryggstuga under vintern, men att lapparna dock på den tiden i regel bodde i kåtor; att lappar ock vistats på andra platser inom Nora, såsom Grundsvik och Gavik m.fl; att lapparna på våren vänt åter till fjälls efter att hava vistats där nere 2 å 3 månader; att lapparna uppgivits flyttat så sedan gammalt; att sedan han vid 20 års ålder flyttat ned till Härnösand ej haft någon beröring med lapparna.

f. Styrmannen Axel Julius Cöster, född 1861 i Härnösand: att lapparna under hans barndom årligen vid jultiden pläгат komma ned till Härnösand och där betat sina renar runt hela Härnön; att han besökte dem där i deras kåtor på Spekstaskogen och vid Solum; att, då han under 1879 legat i Härnösand och läst på sin styрманsexamen, han mindes att lapparna haft sina renar på norra ön; att han hört berättas att lapparna sedan gammalt pläгат vistas omkring Härnösand; att de lappar han mindes vore från Jämtland.

Fiskaren Erik Svanberg: att han vore född 1849 i Grönvik å Härnön; att då han varit omkring 10 å 11 år en lappman vid namn Mattias Pålsson under flera vintrar bott hos hans föräldrar i Grönvik; att lapparna dock oftast då bodde i kåtor; att lapparna årligen pläгат komma dit vid jultiden och beta sina renar där hela vintern till slutet av mars eller början av april; att, sedan han vid 30 års ålder flyttat in till Härnösand, han mindes lapparna ock vistats och haft kåtor på Härnön; att han ock mindes att en lapp vid namn "Per-Erik" haft kåta på Långmarkskroken (i By) i Häggdånger; att lappar ock vistats inom Högsjö socken och på Hemsö; att han ej mindes att lappar och renar under de senaste 14 å 15 åren vistats i Härnösands-trakten.

Anna Nilsson Uhlin, född 1842 i Hump, Selångers socken, där fadern var bonde: att under hennes barndomstid och tills hon vid 31 års ålder flyttat till Härnösand (där hon allt sedan varit bosatt) flera lappfamiljer under vintrarna bott hos hennes föräldrar i deras bryggstuga eller ock i kåtor ute på deras skogsmark, att hon mindes att en lapp vid namn Olof Tomasson, som gift sig under vistelsen hos dem; att lapparna pläгат komma nedflyttandes strax efter jul och återvänt på våren; att sedan hon flyttat till Härnösand hon mindes, att lappar med renar pläгат vistas å Härnön, men att hon ej kunde erinra sig huru många år det var sedan hon sista gången sett renar där.

Sjömannen Johan Nordlander: att han vore född 1850 i Grubbe, Nora socken, där han vistats tills han var 20 år gammal; att han mindes att lappar med renar årligen pläгат komma flyttande till Nora (Grubbe och Klocke) vid jultiden och återvänt på våren.

Skeppstimmermannen Johan Öberg, född 1839 i Skogs socken, men inflyttad till Härnösand vid sju års ålder: att han från sin tidigaste barndom och tills han vid 20 års ålder gick till sjöss mindes att lappar årligen vistats med sina renar å Härnön och Hemsö; att de haft kojplatser nedanför "Vårkasen"

samt ock bott å "nya varvet"; att han erinrade sig en lappman vid namn Pål Pålsson.

Andtjärn, Häggdångers socken, den 9 februari.

Änkan Märta Kristina Åman, född 1861 i Sjö, Häggdångers socken: att lappar allt från hennes tidigaste barndom nästan årligen under vintrarna plägat beta sina renar i Häggdånger och haft sina kåtplatser i By, Lindom, Torrom och Rogsta; att de plägade komma flyttandes efter jul och återvänt när isarna börjat bli svaga; att de plägat vara 2 å 3 familjer; att senast för omkring 8 å 9 år sedan en familj bott hos Erik Sjödin i Sjö; att lapparna ock plägat vistas i Säbrå, Hässjö och Härnös socknar; att hon av sina föräldrar hört att lapparna så plägat flyttat sedan gammalt.

Hussjö, Hässjö socken, den 9 februari.

Änkan Anna Helander: att hon vore född 1846 i Hussjö; att från det hon var 10 å 12 år hon mindes att lappar med renhjordar nästan årligen uppehållit sig i Hässjö; att de vanligen kommit efter jul och stannat där till de vänt åter på våren; att hon särskilt erinrade sig att en lapp vid namn Anders Andersson under vintern 1865 haft sin kåta på en holme i Hussjön; att lapparna under senaste åren upphört att vistas där, men att hon ej mindes vilket år de upphört härmed; att hon dels av sina föräldrar och dels av andra äldre personer hört, att lapparna så flyttat och uppehållit sig sedan gammalt; att lapparna ock plägat bo i byarna Västerå, Bänglingen och Lunne; att lapparna först under senare tider bott i stugorna, men gammalt alltid i kåtor i skogarna; att en del lappar ock endast en kortare tid vistats inom Hässjö och därpå flyttat längre söderut.

Gökböle, Hässjö socken, den 9 februari.

Hustru Maria Huss: att hon vore född i Sunnansjö, Hässjö socken 1859; att i hennes barndom lappar med sina renhjordar vistats inom Hässjö, där de plägat bott i kåtor å skogarna vid Kriksbyn och Bänglinge nästan årligen, men kunde hon nu ej erinra sig huru lång tid under vintern de plägat uppehålla sig där; att lapparna flyttat så sedan gammalt.

Sundsvall den 10 februari.

Änkefru Hilma Strömberg, född 1851: att hon sedan 1857 vari bosatt i Sundsvall; att under hennes barndom och ungdom lappar med renar årligen vid jultiden eller efter nyåret kommit flyttande ned till Sundsvall, där de då vanligen haft tält dels å södra och dels å norra Stadsberget (vid "lapploken"); att det varit flera lappfamiljer; att hon ej hade sig något bekant om lapparnas vistelse i trakten under senare tider.

Folkskolelärarinnan Ottilia Staaff, född 1869; att sedan hon 1895 kommit till Sundsvall, lapparna med sina renar under flera vintrar plägat uppehålla sig vid Sidsjön och Böle.

Sundsvalls arbetshem den 10 februari.

Snickaren August Öhman, född 1849: att, sedan han 1890 kommit till Sundsvall, lappar med renar under flera år plägat vistats vid Sidsjön.

Arbetaren John Friman, född 1842: att han, som sedan 40 år tillbaka varit bosatt i Sundsvall, från den tiden mindes att lappar med renar nästan årligen uppehållit sig vid Sidsjön och i bergen runt staden samt på Alnön, att de plägade komma efter jul och flytta därifrån i slutet av mars; att han ej erinrade sig då de upphört härmed.

Arbetaren Johan Erik Olsson Edlund, född 1840: att han flyttat till Sundsvall 1860 eller 1861 och från den tiden mindes att lapparna med sina renar efter jul plägat komma ned till Sundsvall och vistas i bergen runt staden, tills på våren; att han ej kunde erinra sig att de vistats omkring Sundsvall under de senaste 20 åren.

samt ock bott å "nya varvet"; att han erinrade sig en lappman vid namn Pål Pålsson.

Andtjärn, Häggdångers socken, den 9 februari.

Änkan Märta Kristina Åman, född 1861 i Sjö, Häggdångers socken: att lappar allt från hennes tidigaste barndom nästan årligen under vintrarna plägat beta sina renar i Häggdånger och haft sina kåtplatser i By, Lindom, Torrom och Rogsta; att de plägade komma flyttandes efter jul och återvänt när isarna börjat bli svaga; att de plägat vara 2 å 3 familjer; att senast för omkring 8 å 9 år sedan en familj bott hos Erik Sjödin i Sjö; att lapparna ock plägat vistas i Säbrå, Hässjö och Härnöns socknar; att hon av sina föräldrar hört att lapparna så plägat flyttat sedan gammalt.

Hussjö, Hässjö socken, den 9 februari.

Änkan Anna Helander: att hon vore född 1846 i Hussjö; att från det hon var 10 å 12 år hon mindes att lappar med renhjordar nästan årligen uppehållit sig i Hässjö; att de vanligen kommit efter jul och stannat där till de vänt åter på våren; att hon särskilt erinrade sig att en lapp vid namn Anders Andersson under vintern 1865 haft sin kåta på en holme i Hussjön; att lapparna under senaste åren upphört att vistas där, men att hon ej mindes vilket år de upphört härmed; att hon dels av sina föräldrar och dels av andra äldre personer hört, att lapparna så flyttat och uppehållit sig sedan gammalt; att lapparna ock plägat bo i byarna Västerå, Bänglingen och Lunne; att lapparna först under senare tider bott i stugorna, men gammalt alltid i kåtor i skogarna; att en del lappar ock endast en kortare tid vistats inom Hässjö och därpå flyttat längre söderut.

Gökböle, Hässjö socken, den 9 februari.

Hustru Maria Huss: att hon vore född i Sunnansjö, Hässjö socken 1859; att i hennes barndom lappar med sina renhjordar vistats inom Hässjö, där de plägat bott i kåtor å skogarna vid Kriksbyn och Bänglinge nästan årligen, men kunde hon nu ej erinra sig huru lång tid under vintern de plägat uppehålla sig där; att lapparna flyttat så sedan gammalt.

Sundsvall den 10 februari.

Änkefru Hilma Strömberg, född 1851: att hon sedan 1857 vari bosatt i Sundsvall; att under hennes barndom och ungdom lappar med renar årligen vid jultiden eller efter nyåret kommit flyttande ned till Sundsvall, där de då vanligen haft tält dels å södra och dels å norra Stadsberget (vid "lapploken"); att det varit flera lappfamiljer; att hon ej hade sig något bekant om lapparnas vistelse i trakten under senare tider.

Folkskolelärarinnan Ottilia Staaff, född 1869; att sedan hon 1895 kommit till Sundsvall, lapparna med sina renar under flera vintrar plägat uppehålla sig vid Sidsjön och Böle.

Sundsvalls arbetshem den 10 februari.

Snickaren August Öhman, född 1849: att, sedan han 1890 kommit till Sundsvall, lappar med renar under flera år plägat vistats vid Sidsjön.

Arbetaren John Friman, född 1842: att han, som sedan 40 år tillbaka varit bosatt i Sundsvall, från den tiden mindes att lappar med renar nästan årligen uppehållit sig vid Sidsjön och i bergen runt staden samt på Alnön, att de plägade komma efter jul och flytta därifrån i slutet av mars; att han ej erinrade sig då de upphört härmed.

Arbetaren Johan Erik Olsson Edlund, född 1840: att han flyttat till Sundsvall 1860 eller 1861 och från den tiden mindes att lapparna med sina renar efter jul plägat komma ned till Sundsvall och vistas i bergen runt staden, tills på våren; att han ej kunde erinra sig att de vistats omkring Sundsvall under de senaste 20 åren.

Arbetaren Carl Oskar Öberg, född 1848, och Anders Sandström, född 1846: att lappar och renar under 1870 - 1890-talen plägade uppehålla sig i bergen omkring Sundsvall under vintrarna.

Lovisa Vikberg, född 1849 i Sundsvall: att hon ända ifrån sin barndom mindes att lapparna med sina renar årligen under vintern plägat uppehålla sig i norra Stadsberget och vid Sidsjö och Böle; att de plägat bo i kåtor i norra Stadsberget och att de varit flera familjer; att hon ej erinrade sig något om lapparna efter den stora branden i Sundsvall 1888.

Änkan Johanna Svedlund, född 1840 i Sundsvall: att hon från sin barndom och till hon var 45 år bott i Böle och att därunder lapparna med sina renar varje vinter plägat uppehålla sig invid Böle, där de haft flera kåtor i skogen - en del kunde ock bo i stugorna -; att en del lappar ock plägat bo och beta sina renar på Nacktaskogen inom Selångers socken.

Änkan Anna Bronander, född i Sundsvall 1835: att ända från hennes barndom lappar och renar under vintrarna plägat uppehålla sig i bergen runt Sundsvall, men att hon ej erinrade sig något om dem efter Sundsvallsbranden 1888.

Sundsvall den 11 februari.

Folkskolelärarinnan Maja Lindmark född i Sundsvall 1871: att lappar med renar vintertiden årligen plägat uppehålla sig omkring Sundsvall i Södra och Norra Stadsberget; att då hon under åren 1892 - 1900 varit lärarinna i Böle, lapparna varje år uppehållit sig där.

Grosshandlaren Ossian Jörgensson, född 1874: att sedan han 1897 flyttat till Sundsvall och till 1908 eller 1909 lappar med renar årligen vid jultiden kommit flyttandes ned till Sundsvallstrakten, där de årligen uppehållit sig till slutet av mars eller början av april; att lapparna plägat bo i Böle, i Slädaviken på Alnön; att han på båda dessa ställen besökt dem under flera vintrar; att de ock plägat vistas i Gudmunds by inom Sköns socken; i Kolsta-bodarna och Sör-Nacksta samt Kvarsätt och Oggesta inom Selångers socken, där han ock besökt dem; att han ock besökt dem i Riksgränsbyn och Lögdö bruk inom Timrå socken; i Bänkås och på Rödön inom Alnön, samt å Juni-skär inom Njurunda socken; att de ock plägade beta sina renar i bergen runt Sundsvall samt inom Hässjö socken; att han ock en vinter besökt lapparna vid Viforsen inom Tuna socken; att lapparna plägat övervintra å alla dessa uppgivna platser; att han av gamla lappar, som varit bosatta i Slädaviken hört berättas att lapparna så flyttat och uppehållit sig i Sundsvallstrakten sedan urgamalt; att han under omskrivna tid drivit affärer med lapparna och därför ofta besökt dem och dels själv i Sundsvall haft besök av lapparna, som voro från Frostviken.

Grosshandlaren J. Röst i Sundsvall, född 1836: att han i januari 1862 flyttat till Sundsvall och att sedan dess under vintrarna årligen lappar med renar regelbundet plägat vistats i Sundsvallstrakten; att han påträffat dem inom Tuna, Sättna, Alnön, Njurunda, Indal, Hässjö och Tynderö socknar; att de plägat komma ned efter jul och flytta därifrån i april månader; att lapparna i regel varit från Frostviken; att han ej erinrade sig när dessa flyttningar upphört.

Dingersjö, Njurunda socken, den 12 februari.

f. Gästgivaren Nils Petter Bergström: att han vore född i Å, Njurunda socken 1843; att han från sin tidigaste barndom mindes att lappar efter jultiden dock ej årligen plägat komma flyttande med sina renar och uppehålla sig inom Njurunda 2 å 3 månader under vintern; att de plägat hava kåtor på Bergeskogen; att de ock plägat uppehålla sig i Nyland och Juniskär; att sista året han mindes lapparna varit å Juniskär för omkring 15 år sedan, att hans moder omtalt att hennes föräldrar berättat att de haft egna renar, som lappar skött åt dem.

Åskogen, Gnarps socken, den 12 februari.

Hustru Kristina Västman, född 1849: att hon sedan 22 års ålder varit bosatt i Åskogen; att under denna tid till för omkring 20 år sedan lapparna under vintrarna dock ej årligen pläгат flytta förbi där både på ned- och uppflyttningen; att hon hört berättas att lapparna så flyttat sedan gammalt och att de skolat flyttat till Hudiksvall.

Alma Västman, född 1885: att under hennes skoltid lappar med sina renar under vintrarna ofta passerat Åskogen så väl på ned - som uppflyttning.

Gårdsägaren Jon Erik Vedin i Åskogen, född 1850: att han ända ifrån sin barndom mindes att lappar med sina renhjordar flyttat förbi Åskogen, dels på väg söderut vanligen efter jul och dels på väg norrut i april; att han ej kunde erinra sig att han sett dem flytta förbi under de senaste 25 åren.

Hudiksvall den 13 februari.

f. Läroverksadjunkten Frans Rodenstam: att han sedan 1888 varit bosatt i Hudiksvall och att efter denna tid och till 1900 han under flera vintrar sett lappar med renar vistats omkring Hudiksvall och att de pläгат sitta i Helsingtuna, i Fiskeby och Heda.

Sjökapten C.A. Oljekvist född i Hudiksvall 1875: att då han var sju år gammal han erinrade sig att flera lappfamiljer med sina renar en vinter uppehållit sig på Fiskebyskogen inom Tuna; att ock senare under flera vintrar lappar med renhjordar uppehållit sig inom Heda by i Tuna.

Fiskaren Petter Sundsten, född i Hudiksvall 1839: att han ända ifrån sin barndom mindes att lappar med renar då årligen uppehållit sig på skogarna vid Vi och Fiskeby; att de vanligen bodde i tält men ock kunnat bo i staden; att han mindes att lappar pläгат bo hos hans farfar i staden; att kojplatser ännu vore synliga efter lapparna på det s.k. Hornslandet, där han dock ej själv sett lapparna vistats; att lapparna, som under hans barndoms och ungdomstid nästan årligen vistats i Hudiksvallstrakten (så ock under hans faders tid) sedermera mera sällan vistats där samt under senare tid helt upphört härmed; att han själv i en mosse på Hornslandet hittat renhorn; att han ej visste varifrån dessa lappar varit, som vistats i Hudiksvallstrakten; att enligt vad han hört berättas skulle lappar sedan urgammalt pläгат vistats å Hornslandet.

Fiskaren Johannes Åslund, född 1838 i Hudiksvall: att han ända ifrån sin barndom mindes att lappar med renar pläгат - dock ej årligen - vistas omkring Hudiksvall, men att det troligen vore omkring 20 år sedan de sist vore där.

Fiskaren August Åslund, född i Hudiksvall 1867: att från hans barndomstid lappar med renar efter jul - dock ej årligen - pläгат komma till Hudiksvallstrakten och vistats där en tid under vintern; att de pläгат vistats vid Fiskeby och Heda; att han ej kunde erinra sig vilket år han sista gången sett dem här.

Fiskaren Engbert Lögdström, född 1856 i Hudiksvall: att han särskilt erinrade sig att under vintern 1877 eller 1878 en större renhjörd vistats å skogen vid Fiskeby och att lapparna där bott i en stor tältkåta; att lapparna ock flera gånger senare vistats omkring Hudiksvall med sina renar, sista gången för omkring 20 år sedan.

Söderhamn den 14 februari.

Stuvaren Olof Hellström, född 1848: att, då han var omkring 18 år han första gången sett lappar med renar i Söderhamnstrakten; att därefter lappar och renar ej så sällan pläгат under vintrarna uppehålla sig i trakten kring

Söderhamn; att de pläгат hava sina renar i Röstensbergen och å Kungsgårdens bys områden inom Norrala socken och att de varit ned åt Ala och Ljusne; att han ej mindes att de uppehållit sig i Söderhamnstrakten sedan omkring 15 år sedan.

Kosul Karl Brolin, född 1858 i Söderhamn; att lappar med renhjordar pläгат komma ned till Söderhamnstrakten efter jul och betade de sina renar i Röstensberget och trakterna omkring staden; att de ej kommo vart år och nu ej hade varit synliga här på minst 15 år.

Stugsund den 14 februari.

Direktör Gustaf Brolin, född 1854: att han ifrån sin tidigaste barndom mindes att lappar med renhjordar under vintern (i slutet av januari eller början av februari) pläгат nästan årligen komma ned till Söderhamnstrakten, där de vanligen tältat vid Åsberget inom Norrala socken; att, sedan han 1869 rest till sjöss, ej hade någon kännedom om lapparnas vistelse i Söderhamnstrakten förrän han 1896 bosatt sig å Stugsund; att han själv efter detta år endast kunde erinra sig några gånger hava sett renhjordar i Söderhamnstrakten och då vid Åsberget inom Norrala och Hedens by i Söderala; att han av sin dagbok inhämtat att han den 4 mars 1900 besökt lapparna och sett deras renhjord vid Åsberget; att samtidigt lappar med renar ock då vistats vid Hedens by i Söderala; att nämndemannen Per Andersson i Heden omtalt detta för honom samt att denne ock berättat, att i hans ungdom varit vanligt att under vintrarna lapparna med renar kommit och vistats omkring Heden samt att han av sin fader hört berättas att lapparna så kommit sedan gammalt; att namn sådana som Renskälla by, Renberget i Söderala och Lappberget i Norrala gav stöd för dessa uppgifter; att han under vintern 1912 å skogen mellan Kårböle och Vändsjö inom Ångersjö kapell, mött en renhjord.

Bankkamrer Sölve Brolin, född 1892: att han under vintern 1904 eller 1905 besökt lapparna vid Åsberget och sett deras renhjord; att lapparna där bott i tältkåta; att han även några år förut sett lappar och renar på s.k. Blötängarna inom stadens område.

f. Konsuln Oskar Edling, född 1842, i Söderhamn: där han hela sin tid varit bosatt: att han ej erinrade sig sett lappar med renar i Söderhamnstrakten förrän i slutet av 1850-talet eller början av 1860-talet; att dessa varit Jämtlandslappar och att de pläгат vistats vid Åsberget; att han ej nu kunde erinra sig då han sista gången sett dem här i trakten.

Vågbro, Norrala socken, den 14 februari.

Hemmansägaren Jonas Persson, född 1867: att i hans barndom lappar med renhjordar nästan årligen under vintrarna (vanligen i februari) kommit flyttandes ned till Söderhamnstrakten; att de vanligen hade sin lägerplats vid Lappberget och betade renarna inom Sund, Styfje och över till Idfjärdsvallens fäbodan, att sista året han mindes till att lapparna varit å orten var 1900, då de betat sina renar å Styfjeskogen och bott i Haga; att dessa lappar hetat Nils Andersson och Lars Mattsson; att det sedan gammalt varit vanligt att lapparna med sina renar under vintrarna kommit ned till Söderhamnstrakten; att Lappberget fått sitt namn av att lappar pläгат bott där.

f. Hemmansägaren Per Larsson, född 1843: att han ända från sin barndom mindes att lapparna nästan årligen i februari, då det var dåliga beteshållanden för renarna uppe i landet, kommit flyttandes ned till Söderhamnstrakten; att de pläгат uppehålla sig vid Lappberget och Idfjärdsbodarna; att år 1900 tvenne lappmän Nils Andersson och Lars Mattsson bott hos honom under vistelsen där med renarna; att ock under vintern 1901 lappar och renar vistats på Styfjeskogen, Norralas socken.

Söderhamns ålderdomshem den 15 februari.

Ankan Karin Sund, född 1839: att hon vid 24 års ålder flyttat till Söderhamn och mindes att lapparna med sina renar under vintrarna pläгат uppehålla sig i Storåsberget inom Norrala socken.

Brita Kristina Nygren: att hon vore född 1841 i Vågbro, Norrala socken, men vid 12 års ålder flyttat till Söderhamn; att hon från det hon var omkring 10 å 11 år gammal mindes att lapparna med sina renar under vintrarna kommit flyttandes ned till Söderhamnstrakten; att de ibland bott i Vågbro; att de haft renarna i Lappberget, Storåsberget, Styffe och Idfjärdsvallen; att, de kommo ned varje år och att hon av sin fader hört att lapparna sedan gammalt pläгат flytta ned till Söderhamnstrakten.

Karl Gustaf Löfman, född 1836: att, sedan han 1889 kommit till Söderhamn, lappar med renar vissa år på vintrarna kommit flyttandes ned till Söderhamnstrakten; att de pläгат uppehålla sig vid Åsberget inom Norrala socken, inom Idenor samt vid Dellkvarn i Njutångers socken.

Söderhamn den 15 februari.

Kamrer Lars Johan Norell: att han vore född år 1866 i Njutånger och 1898 flyttat till Söderhamn; att i hans barndom lapparna med sina renar (ville minnas nästan årligen) pläгат under vintrarna komma flyttandes till Kyrkbyn i Njutånger, där de plögade beta renarna i Buberget (inom Kyrkbyn); att han ock under den tid han gick i Hudiksvalls läroverk mindes att lapparna med sina renar ofta under vintrarna kommo ned till Hudiksvallstrakten; att sedan han flyttat till Söderhamn han ej kunde erinra sig mer än en gång (troligen under vintern 1900 hava sett lappar och renar och då vid Åsberget i Norrala socken.

Hjärpen, Undersåkers socken, den 6 april.

Lappmannen Lars Larsson Kråk i Handölsdalens lappby: att han vore född 1875 i Vilhelmina lappby och 1897 överflyttat till Frostvikens lappby samt 1915 till Handölsdalens lappby; att han i Frostviken under de två första åren varit dräng åt Mattias Andersson och sedan sin egen renskötare; att han under de första fem åren av sin vistelse i Frostviken flyttat ned till Sundsvallsstrakten och då tagit samma vägar, som av Ordningssmannen Mattias Andersson här förut angivits och som av Orrnäsfjällslapparna sedan gammalt använts; att han sedan han blev sin egen, där övervintrat, inom Selångers socken (vanligen i Kolsta), inom Tuna socken, samt inom Attmars socken (Speksta) då ock betat inom Njurunda socken; att de som övervintrade i Sundsvallstrakten vanligen började återflyttningen omkring den 10 - 12 april; att han en vinter fortsatt längre söderut till Bergsjö (Hälsingland), där han betat några veckor och vidare till Harmånger där han haft sitt vinterbete mellan Stocka och Ströms bruk; att Kråk därefter under sin vistelse i Frostvikens lappby haft följande flyttningsvägar och övervintringsplatser: att han flyttat från fjället och Inviken över Svanselse, Harrsjön, Lillviken, Gubbhögen, Trångsvattnet, Jerilvattnet, Råkälen, Östrekälen, Fångsjön och till Vågdalens by (Ströms socken), där han varit några veckor över jultiden och sedan fortsatt över Bredmon (Tännviken), Låsjön, Fyringen, Länglingen och till Görvikssjön i Hammerdals socken, där han övervintrat ett år, samma väg till Boberg i Borgvattnets socken, där han övervintrat ett år, samma väg till Mörtån, Stuguns socken, där han övervintrat två år (betat renarna mellan Ammerån och Indalsälven); att han ett år övervintrat på södra sidan Indalsälven och då betat renarna mot Boggsjö och Fisksjölandet i Stuguns socken; att han ett år fortsatt över Dockmyr till Gimdalen, Nyhems socken, och där övervintrat; att han ett år fortsatt vidare till Hemsjö, Bräcke socken, och där övervintrat; att han ett år fortsatt till Borgsjö socken i Medelpad, där han övervintrat på norra sidan Borgsjön; att han ett år fortsatt över Mellansjö station, Ramsjö och till Måga i Ljusdals socken, där betat 2 å 3 veckor, samt vidare till Los och Färila, där vänt; att han ett år fortsatt till Ovanåker och där vänt; att han vänt samma vägar åter; att dessa flyttningar

och betesplatser inom Borgvattnets, Hammerdals, Ströms, Stuguns, Ragunda, Nyhems och Bräcke socknar sedan gammalt skolat använts av lappar; att han vidare under ett år övervintrat i Binnäset, Refsunds socken, att han ett år fortsatt från Refsund över Hafverö till Ytterhogdals socken, där han vänt och tagit vägen över Överhogdal, Rätan, Berg, Hackås, Brunflo, Kyrkås (Ismundbacken), Stugun, Borgvattnet och Ströms Vattudal.

Sedan Kråik överflyttat till Handölsdalens lappby hade han begagnat sig av nedanskrivna övervintringsplatser: två år i Ottsjö, (Undersåkers socken), och betat renarna mot Hottön, Kosjön och Åmen; ett år i Billsta, (Hackås socken) och betat renarna mellan Näckten och Storsjön och på östra sidan Näckten; ett år i Hallen och betat renarna mellan Hallen och Kvittsle (Mattmars socken) och mot Sällsjö (Mörsils socken); två år i Sällsjö och betat omkring Sällsjön och mot Hottön; ett år i Klåxåsen (Näs socken) och då betat på östra sidan Näckten mot Bodsjö samt att han denna vinter betat renarna först i Vällista fjäll (Undersåker) och Renfjället (Åre) och sedan vid Kosjön och Hottsjön inom Undersåkers socken.

Lappfogdekontoret den 1 mars.

Ordningsmannen Torkel Nilsson, Hotagens lappby, född 1890: att sedan han år 1910 överflyttat till Hotagens lappby dessa lappar under vintrarna flyttat i trenne särskilda grupper och att dessa haft nedanskrivna vinterbetesplatser:

1. vid Bringsjön och omkring Hotagssjön, allt inom Hotagens lappby;
2. i Skyttmon, Borgvattnets socken;
3. i Landön, Offerdals socken (under sex år) i Böle, Aspås socken, under tre år och i år i Namn, Frösöns socken;

att han, som tillhört tredje avdelningen haft sin flyttningsväg från fjället ned till Hotagssjön, över Botelnäset, Häggsjön och därifrån efter landsvägen till Landön, där de betat renarna i omkring belägna trakter och inom Föllinge prästbords utskog, Lundsjön och Österlångan (Aspås socken); att, då han suttit i Aspåsböle, renarna betats mot Aspås och Näversjön samt på södra sidan Nälksjön på Kälens och Trollåsens skogsmarker; att de i regel plägade börja återflyttningen till fjället i slutet av april.

Västerkälén, Rödöns socken, den 5 mars.

f. Nämndemannen Nils Nilsson, född 1833: att lapparna (som han ej mindes varifrån de voro) nästan årligen under vintrarna pläga komma nedflyttande till Västerkälén och däromkring under flera veckor beta sina renar på omkringliggande skogsmarker (Väster- och Öster-Kälens samt Trollåsens); att de varit flera lappfamiljer med mycket renar; att de ock plägat uppehålla sig i Nordanäliden (Näskotts socken); att de upphört komma till Västerkälén för omkring 40 år sedan tills de för 3 å 4 år sedan börjat återkomma dit, men att de nu ej stannat där någon längre tid utan endast 8 å 14 dagar.

Hemmansägaren Olof Nilsson i Västerkälén, född 1870: att lapparna i hans tidigaste barndom under vintrarna pläga komma flyttandes och en tid beta sina renar omkring Västerkälén, men upphört härmed omkring 1880 tills de för 3 å 4 år sedan börjat återkomma; att de ock i år vistats där en kortare tid på genomflyttning.

Krokom den 6 mars.

Hemmansägaren Mårten Ersson i Böle, Aspås socken, född 1850: att lapparna i hans barndom och ungdom nästan årligen pläga komma flyttandes och beta sina renar på norra sidan Nälksjön å Nordanälidens (Näskotts socken), Böles och Aspås kyrksläatts skogsmarker och upp mot Näversjön; att de ock betat renarna på södra sidan Nälksjön på Västerkälens, Österkälens och Trollåsens marker; att lapparna därunder bott i kåtor eller tält, som de oftast haft uppslagna

i närheten av Nordannäldens bys såg.

Sörvattnet, Linsele socken, den 15 mars.

Lappmannen Jonas Persson i Idre lappby: att han vore född i Hotagens lappby 1848 och från sin barndom och tills år 1901, då han flyttat till Idre lappby, där drivit rensköttsel, undantagandes under åren 1872 - 1882, då han drivit rensköttsel i Oviksfjällen; att Hotagslapparna under denna tid under vintrarna pläгат flytta och uppehålla sig sålunda: från fjället ned till Ringsjöhöjden (där vistades en tid) till Svaningen (där var en tid), till Nexåsen (allt inom Ströms socken) och efter Ströms Vattudal till Mullnäset, Länglingen, Görvik, Grenås, Yxskaftekälen (betade å Älgflon), Gisselås (allt inom Hammerdals socken) och ned till Kjöttssjön i Ragunda socken; att de å alla dessa platser haft sina vinterbetesplatser eller betat längre eller kortare tider samt haft sina kåtplatser i skogarna; att de somliga år ock kunnat flytta från fjället till Hotagen och efter Hotagssjön - (under "vargår" hände att de redan i augusti måst flytta ned till Hotagssjön och låta renarna simma över till Botelnäset, där de då fingo vara till vintern) - Älviken, Laxviken, Mörtsjö (därifrån ibland efter Ottsjön till Kakuåsen, Lomåsen till Älgflon, Gåxsjö socken), Lövsjön, Föllinge, Sandvikssjön och vidare efter vägen till Husås (Lits socken); att de ock betat inom Huse (Häggenås socken); att de tidvis betat sina renar å alla uppgivna platser och att Lomåsen och Älgflon, som varit ypperliga betesmarker, ofta betats; att dessa flyttningsvägar och vinterbetesplatser varit de vanliga för Gåxsjö och Mårfjällslapparna men att ock ibland Vinklumpsfjällslapparna flyttat så; att den vanliga flyttningsvägen för Vinklumpslapparna dock varit från fjället över Bringsjön till Hotagssjön (å Botelnäset hade alltid betats) och efter denna sjö till Älviken, därifrån till Lillhäggsjön (där betat), Skärvången, Lillholmsjö till Landön i Offerdals socken där haft vinterbete, så ock i Kälarna (Offerdals socken), Lundsjön (Aspås socken), Nordannälden (Näskotts socken), Böle (Aspås socken) och å andra sidan Nälssjön å Kälens och Trollåsens skogsmarker; att Hotagslapparna på flyttningen upp till sommarvistena mycket ofta på våren pläгат uppehålla sig och beta sina renar runt Valsjön och Skogberget (Hotagens socken); att det ock hänt de betat å dessa platser under vintern; att de ock haft vinterbete omkring Hökvattnet och Tjuvvattnet (Laxsjö socken); att då var dåligt vinterbete i Sverige, de pläгат övervintra inom Snaasens socken i Norge; att de under våren pläгат haft sina oxrenar betande kring sjöarna Hasslingen och Bringsjön inom Hotagens socken; att alla dessa av Jonas Persson här uppgivna flyttningsvägar och övervintringsplatser av Hotagslapparna använts sedan gammalt; att på den tiden bönder inom Hammerdal varit renägare.

Änge, Undersåkers socken, den 3 januari.

Lappmannen Pål Nilsson i Jönsmessholmen, född 1848: att hans fader som ej varit renlapp samma år Pål föddes eller 1848 slagit sig ned såsom nybyggare vid Klämetrån i närheten av Jönsmessholmen; att Pål Nilssons moder haft renar, som då sköts av en lapp i Stenfjäll; att Pål, efter slutad skolgång, först hjälpt till att sköta moderns renar och efter hennes död själv börjat såsom renskötare och hållit på därmed tills han 1869 bosatt sig såsom nybyggare i Jönsmessholmen; att Stenfjäll-lapparna under denna tid flyttat från fjället ned till Rismon och Landön (Offerdals socken), Lundsjön, Österlångan, Näversjön, Kallkällan, Böle och Näset (allt inom Aspås socken), å vilka alla platser de haft sina vinterbeten under längre eller kortare tid; att detta varit Stenfjällslapparnas vanliga flyttningsväg och vinterbetesplatser sedan gammalt; att då det var dåligt med vinterbetesförhållandena å svensk sida, de plägado övervintra i Norge.

Lappmannen Jonas Mårtensson i Tranris lappby: att han vore född 1865 i Stenfjäll, Offerdals lappby, där föräldrarna varit renlappar; att han såsom pojke börjat hjälpa sin fader med renskötsele; att de på vintern flyttat från

sitt högviste vid Stensjön över Skogsjö, Skogberget, Kingsjön, Rörvattnet och efter Hotagssjön (ibland över Finnsäter, Trången och efter norra sidan Landösjön) ned till Landön, efter Lången till Lundsjön, Österlången, Näversjön, Tulleråsen, Kälarna å vilka platser de haft sina vinterbeten; att hans farfar ock flyttat sålunda, men ock ibland skolat flytta ned till Näldsjön och Alsensjön (Valne), där han betat renarna mellan dessa sjöar; att han ock skolat betat dem inom Näskott socken (Tullus) ned mot Storsjön; att sedan hans fader blivit utan renar, han tjänat som dräng i Stenfjäll i sex år; att de då flyttat från fjället över Finnsäter och på norra sidan Landösjön över Vejmon, Trången, Brättmon, Enarsvedjan, Rismon, Fiskviken till Landön (ibland ock flyttat efter södra sidan Landösjön) och vidare efter Lången till Lundsjön och Österlången, å vilka samtliga platser de betat sina renar längre eller kortare tider.

Lappmannen Jon Jonasson Fjällgren, Mittådalens lappby: att han vore född i Stenfjäll 1867; att han som barn först medföljt sin fader på dennes vinterflyttningar från Stenfjäll, Offerdal, och sedan fadern 1876 flyttat till Oviksfjäll, varit renskötare där till 1887, då han åter flyttat till Offerdal, där han varit tills han år 1900 flyttat först till Oviksfjäll och 1902 till Idre; att hans fader under först uppgivna tid på vintrarna flyttat från fjället ned till Finnsäter och Fiskviken, över Landösjön till Käfåsen, Öhne, Gärde (allt inom Offerdal) till Gatan (Alsens socken), där han haft sitt egentliga vinterbete; att han ock ibland flyttat från fjället över Grubb-dalen, Kingen, Rösjön, Rötvikén, Botelnäset, Höggsjön, Skärvången, Lillholmsjö (Föllinge) och där vänt över Åkersjön, Vallrun till Jönsmessholmen och fjället; att under åren 1876 - 1887 då han var i Oviksfjällen dessa lappar huvudsakligen betat året runt inom Renbeteslandet, men ett år hade han varit med på flyttning över Sällsjöfjället åt Ågårdarna och Häxåsen och öst mot Fjällsågen; att, sedan han återkom till Offerdalsfjällen under år 1887 så hårda vintrar med ogynnsamma betesförhållanden varit rådande ända till 1894 att Offerdalslapparna under alla dessa år måst hava sina renar å norska sidan; att de flesta lapparna då blivit utan renar; att han under vintrarna 1894-1898 flyttat från fjället över Finnsäter, Vejmon, Trången, Fiskviken, Brättmon, Rismon, Landön, Kälarna, Lundsjön, Näversjön, Kallkällan, Nordannälden, Aspås-böle och därifrån tillbaka över Tulleråsen, Bredbyn och över Landösjön till fjället; att han vintrarna 1899 - 1900 flyttat från Stenfjäll över Rönnöfors, Gärdesjön, Gatan och efter Semmelådalén till Upplands och Hjärpens skogar (Undersåker) samt återvänt över Djupsjön (Kalls socken), Grässlåten (Offerdal), Rennösjön till Jönsmessholmen; att han höstvintern 1900 flyttat från fjället över Rennön till Aspbacken på södra sidan Rennösjön, där varit över jul och därefter över Gärdesjön, Getansjön, Semmelådalén, över sjön Liten (Mörsil) Djupsjön, Gästen till Hosjöbotten i Anarisfjället, där han vistats till 1902 på våren, då han flyttat till Idre lappby, där han drev sin renskötsel till 1917, då han flyttat över till Mittådalens lappby; att under de 15 år han var i Idre lappby Idrelapparna haft sitt vinterbete i Sörvattnet förutom under två år, då de haft det inom Storfjäten i Lillherrdals socken och ett år omkring Hällsjön i Idre.

Fjällgårds ålderdomshem, Undersåkers socken, den 4 januari.

Lappmannen Hans Jonsson: att han vore född 1841 i Sösjöfjäll, där fadern varit renlapp; att han deltagit i renskötelsen i Sösjöfjäll ifrån det han var 14 å 15 år tills han var 60 år; att han då först flyttat från fjället ned på skogarna vid Bergsjöedet och sedan då vintern börjat över sjön Juvulen till Sulviken, Nästtjärnarna, Djupsjön, Bergsjön och Kroksvalen till Krok och Brättäggen, där de huvudsakligast suttit över vintrarna; att de därunder haft sitt vinterbete inom Kroks, Brättäggens och Sällsveds byar samt ned mot Järpen, Semmelådalén och Strand;

Lappfogdekontoret den 11 januari.

f. Ordningsmannen Per Pålsson i Offerdals västra lappby: att han vore född 1854 i Sösjöfjäll; där fadern var renlapp; att han börjat såsom lappdräng vid 17 år; att han första året varit dräng hos Lars Jönsson i Skjäckarfjäll (Kalls lappby), som då på vintern flyttat från fjället över sjön Anjan till Segerdalen (Hamburg) till Väster Kjoland, där satt mellan Kjolsjöarna tills i januari, då flyttat till Mullfjället, där de suttit hela vintern tills de återflyttat till Skjäckarfjäll; detta var Lars Jönsson och Skjäckarfjällslapparnas vanliga vinterflyttning sedan gammalt, då de ej vore i Norge under vintrarna; att de dock ock plägade flytta över till Renfjället och Gröplingen ibland; att han sedan i två år tjänt hos Lars Larsson i Sösjöfjäll; att Sösjöfjällslapparna flyttat över Bergsjöede eller Kälen till Djupsjön eller Sulviken över Kroksvalen till Krok och Brattäggen, där de betat en tid, sedan ned på Hallens och Järpensskogarna och därifrån vänt åter till fjället i regel samma väg; att de ock från fjället kunnat flytta över Olden, Västsjön, Gärde (allt inom Offerdal); Getan (Alsen), där kunnat övervintra, men somliga år fortsatt över Getan, Kougsta, Andersböle, Mörsil till Strand, då de ock betat på södra sidan sjön Liten; att de då vänt tillbaka till fjälls över Krok, Suljätten, Sulviken och Bergsjöede; att de ock kunnat flytta över till Norge och vara där hela vintrarna, då vanligen inom Snaasen vid sjön Gröningen och i Rockdalen; att han ock sedan han vid 25 eller 26 års ålder blev sin egen renägare i Sösjöfjäll flyttat lika; att huvudsakligaste flyttningarna varit till och omkring Krok; att han emellertid och tvenne vintrar suttit på södra sidan Kallsjön i Husådalen, Smedjeviken och Kjoland och då betat i Åreskutan, Mullfjället, Blåskalsfjäll och Nordhallsfjället, men att detta egentligen varit Skjäckarfjällslapparnas vinterbetesområden; att dessa dock de åren betat inom Norge; att under åren 1900 - 1909 inga renlappar funnits i Sösjöfjäll, men att 1910 rendrift där åter påbörjats; att dessa då de tre första åren haft sitt vinterbete i Renfjället och därefter i Krok och Brattäggen; att Sösjölapparna numera flytta i två grupper under vintrarna, den ena åt Kall och den andra åt Offerdal.

Lappfogdekontoret den 1 mars.

Lappmannen Jakob Fjällberg i Offerdals västra lappby, född 1876: att han sedan 1909 drivit renskötsel inom Sösjöfjäll, där då på 10 år ej varit några renar; att han under de 3 å 4 första åren jämte sin broder under vintrarna flyttat från fjället över Bergsjöede, Kälen, Nästtjärnarna, Djupsjön, Kroksvalen: Krok, Bonäset, Fröå och över järnvägen vid Björnänge och till Renfjället, där de haft sitt vinterbete; att de därunder ock betat sina renar i Vällistafjället och mot Skårsdalen och Gröplingen; att de plägat komma till Renfjället under december månad och återvända omkring 25 april och att återflyttningen togs över Fröå, Grundsviken eller Fävikén, där över Kallsjön till Kalls kyrkslätt eller Krok och därifrån över Suljätten, Sulviken, Finningsvalen, Bergsjöede till fjället; att han sedan ett år flyttat samma väg till Krok, där ock å Hallskogen mot Järpen betat 3 veckor och sedan till Semmelå-dalen och över till Mattmar, där han haft sitt vinterbete omkring Hållbacken, Tossberg och Kluk; att han därifrån återvänt över Slätte, Kougsta, Getan, Grässlätten (Offerdal), Kälen, Åkroken till fjället; att han sedan ett år åter flyttat till Renfjället, men då där var dåliga betesförhållanden måst flytta till Tjärntorpet och Nordsjön och där haft sitt vinterbete å Svensta, Hårsta och Undersåkers prästbords skogar; att han därifrån åter flyttat till fjälls över sjön Liten, Uppland, Bleckåsen, Getan och Grässlätten; att han därefter under två år haft sitt vinterbete i Kälarna (Offerdal) och då betat renarna däromkring och mot Lågan, Näversjön, Aspås och Nordannälden; att han därvid första året flyttat över Olden, Rönnöfors och efter Landösjön till Landön och andra året över Grubbdalen, Rörvattnet och landsvägen till Landön; att han i år flyttat över Olden och Aspbacken till Gärde, där betat i sex veckor och

sedan fortsatt över Tångeråsen, Lien, Västsjön, Kälarna, Aspåsböle, Trollås-skogen (där betat en vecka), och vidare över Österkälen, Nyland efter Storsjön till Vike och över Frösön till Namn by (Frösöns socken), där han nu hade sitt vinterbete; att sedan under senare åren flera lappar börjat rendrift inom Offerdals västra lappby, dessa lappar haft sina vinterbetesplatser omkring Krok och Brattäggen i Kall.

Järpen, Undersåkers socken, den 5 april.

Hemmansägaren Nils Erik Strandberg i Strand, Mörsils socken, född 1852: att han redan från sitt tionde år pläгат få följa sin fader, som dels pläгат driva affärer med renkött och dels själv ägde renar hos lapparna, på resor under vintrarna till lappvistena; att han sedan själv fortsatt härmed tills omkring år 1900; att under denna tid s.k. Sösjö-lapparna under vintrarna ofta pläгат uppehålla sig i Krok och på skogarna norr om Hallens by och Strand (Uppland); att de då betade å Sällsveds, Kroks, Brattäggens, Järpens, Hallens och Upplands byars områden; att dessa områden nu besökts av s.k. Offerdals-lapparna;

att Skjäckarfjällslapparna plägade sitta vid Smedjeviken (Svartbäcken) och betat sina renar i Åreskutan och Mullfjället samt ibland ock voro över till Renfjället; att s.k. Strådalslapparna pläгат sitta vid St. Rensjön, Skalstugan, Medstugan och Saxvallen; att Skjäckarfjälls- och Strådals-lapparna äro desamma som nuvarande Kall-lapparna;

att Oviksfjällslapparna (Anaris lapparna) under hans barndoms- och ungdomstid ofta pläгат sitta vid Gestvalen, Ådertjärnarna och Acksjöarna (allt inom Mörsils socken) samt vid Finnbergstjärn och Stensjön (Undersåkers socken); att, sedan det "gått ut" för de gamla Ovikslapparna, från Hotagen ditflyttat lappar (Mårten Olofsson, Jonas Olofsson, Anders Pålsson), som där drivit renskötsel; att det hänt att dessa lappar under vintern kommit ända ned mot sjön Liten i Mörsil.

Järpen den 6 april.

f. Nämndemannen Anders Edman i Skansågan (Undersåkers socken), född 1841: att han mindes att på 1850 och 1860-talen Anarislapparna Anders Fjällsten, Nils Fjällsten, Tomas Fjällström och en vid namn Renander under vintrarna ibland pläгат sitta dels på Nylands-skogen å Gärsflon söder om Undersåkersälven, dels på Härstaskogen vid Djupsjön, dels på Moskogen vid Holmtjärn, Långtjärn och Glånsjön, dels vid Grofjället söder om Edsåsdalens by, dels vid Gräplingen och dels på Upplands-skogen söder om sjön Liten; att han ej erinrade sig Offerdalslapparnas uppehållsställen under 50 och 60-talet, men under och efter 1870-talet sutto de vanligen i Krok och Brattäggen och betade sina renar på dessa byars område och på Hallens, Järpens och Upplands byars skogsmarker och mot Semmelådalen.

Brattäggen, Kalls socken, den 6 april.

f. Nämndemannen Jakob Landberg, född 1852: att under hans ungdom Offerdalslapparna under vintrarna pläгат sitta på Brattäggens område vid Kariflon, där de haft kåtor så ock på Kroks område; att de då betat renarna på Kroks, Brattäggens, Hallens och Järpens byars skogsmarker; att de voro där nästan årligen; att de så under många år varit alldeles borta, tills de nu under senare år börjat vistas här årligen.

Krok, Kalls socken, den 6 april.

Hemmansägaren Gustaf Olsson i Krok, född 1852: att han ända ifrån sin tidigaste barndom mindes att s.k. Sösjöfjällslapparna nästan årligen under vintrarna pläгат uppehålla sig inom Krok och där haft sina kåtplatser vid Litjärn, Hödolpen och floarna söder om Kroksvalen; att de lappar som från början på 1860-talet suttit där varit Lars Larsson, Jon Larsson och s.k.

Krokfot-Lars, senare Pål Larsson, Johan Larsson och Pål Pålsson; att så pågått tills det blev slut på rendriften inom Offerdalsfjällen; att lapparna under dessa vintervistelser i Krok betat renarna inom Sällsveds, Kroks, Brattäggens (hade kåtplatser på Brattäggsskogen) och Hallens byars områden; att han mindes att han av sin fader - född 1819) hört uppgivas att lapparna sedan gammalt pläгат komma till Krok under vintrarna; att han ock av sin farmor (född 1795) hört detsamma berättas; att det, under de första åren han mindes till lapparna, hänt att de, för att komma ifrån vargar, flyttat över till södra sidan Kallsjön och betat renarna i Åreskutan.

f. Hemmansägaren Sven Andersson i Krok, född 1843: att han ifrån det han var 8 å 9 år gammal mindes att Sösjöfjällslapparna årligen under hans barndom och ungdom pläгат vistats i Krok och Brattäggen och där hava sina kåtplatser å Litjärnsbacken, i Kroksvalen, vid Hödolpen samt å Kariflon och Lingdalen; att de därunder betat sina renar på Sällsveds (där de ock haft en kåtplats efter vägen till Djupsjön), Kroks, Brattäggens, Hallens och Järpens byars skogar; att de ock ibland kunnat flytta över till Åreskutan, där de haft sin sittplats mellan Fävikens och Grundsvikens; att de under några år på 70-talet varit borta, så ock under många år på senare tid, tills de för en del år sedan åter börjat vistas här årligen; att de förr ock under våren pläгат suttit en tid vid Suljätten.

Mon, Kalls socken, den 6 april.

Hemmansägaren August Mårtensson i Djupsjön, född 1859: att i hans barndom och ungdom Sösjöfjällslapparna under vintrarna (dock ej årligen) pläгат komma flyttande med sina renar och över jultiden sitta vid Rönningssbergsbodarna; att de ock kunnat sitta vid Djupsjön en 8 å 14 dagar; att de sedan flyttat över till Krok; att de haft kåtplats vid Kroksvalen; att då de suttit å Rönningssbergsbodtrakten de betat renarna å Gråvalens, Djupsjöns, Hofsbodarnas, Rönningssbergs och s.k. Nästtjärns trakterna; att de på senare tiden endast flyttat förbi Djupsjön; att lapparna ock på uppgivna tid pläгат sitta i Getan, och vid Gärdesjön med sina renar; att han bland lappar, som flyttat där gammalt, mindes Krokfot-Lars, Pål Pålsson, Pål Larsson och en som kallades Johannis.

Västgård, Kalls socken, den 6 april.

Ankefru Brita Alexandersson, född 1831: att hon ifrån sin barndomstid mindes att lappar under vintrarna pläгат sitta på södra sidan Kallsjön på Kyrkslättnens område; att de där då haft flera kåtor; att ungdomen från Kall på söndagarna plägate fara över till lapparna; att hon från den tiden mindes en av lapparna vid namn Nils Nilsson, vars dotter sedermera blev gift med s.k. Krokfot-Lars; att detta var för omkring 80 år sedan.

Ånge, Undersåkers socken, den 3 januari.

Lappmannen Nikolaus Nilsson i Anarisets lappby; att han vore född 1864 i Norge, där fadern varit renägare i Hartsfjäll, men 1876 överflyttat till Oviksfjällen, där Nikolaus Nilsson först biträtt sin fader med renskötseln och sedan såsom sin egen drivit renskötsel i Anarisfjäll till för 10 å 12 år sedan, då han upphört personligen deltaga i densamma, men såsom nybyggare slagit sig ned vid Hosjön inom Anarisets skattefjäll, där han allt fortfarande bodde; att Anarislapparna då först i november eller december pläгат komma ned på enskildas marker; att de då först under flera år haft sitt vinterbete vid Djupsjön, Hottön, Gesten, Åmen och ned mot sjön Liten, allt inom Mörsils och Undersåkers socknar; att de därefter pläгат haft sitt vinterbete efter Ljungans dalgång vid Börtnan och Viggesågen (Berg socken), Torsborg, där de dels betat renarna på norra och dels på södra sidan Grucksjön inom Storsjö socken; att de sedan några av de senare åren ock haft sitt vinterbete i Klövsjöfjället.

Lappfogdekontoret den 12 januari.

Lappmannen Bengt Olof Olofsson i Tåssåsens lappby: att han vore född 1864 i Fröstviken, men 1875 överflyttat till Oviksfjällen och sedan där drivit renskötsel; att Tåssåslapparna då under sommaren pläгат sitta i Storlöv dalen, Kroktjärnvallen och Lundörret; att de till 1881 huvudsakligen voro inom renbeteslandet hela året, men efter 1881 under vintrarna börjat flytta ned på enskildas marker efter Ljungans dalgång inom Lövdalens (Ovikens socken) och Väfvälsbergets (Bergs socken), byar på båda sidor Ljungan; att de ibland ock sutto på Svartås kronopark och i Galberget (Ovikens socken); att de under två år (1893 och 1894) haft sitt vinterbete först vid Viggesågen och då betat mot Moberget och Vigge, allt inom Bergs socken, och senare delen av vintern vid Börtnan; att de sedan 1894 eller 1895 haft sin betning från Börtnan till (Torsborg) Grucken, där de haft sina kåtplatser å renbeteslandet "Ekorrlandet" och betat på båda sidor sjön Grucken; att de dock dels under 2 å 3 år (omkring 1912) haft sitt vinterbete i Klövsjöfjäll (inom Klövsjö och Vemdalens socknar) samt under sista åren i Henvålen, Vemdalens socken; att han nu erinrade sig att de - antagligen åren 1878 och 1879 - ej då under vintrarna vistats inom fjället utan haft sitt vinterbete vid Hottön, Djupsjön, Kosjön och Andsjön, inom Mörsils och Undersåkers socknar.

Flåsjön den 25 mars.

Lappmannen Fredrik Nilsson: att han vore född 1860 i Oviksfjäll, där fadern varit renlapp; att han börjat såsom renskötare i Oviksfjäll vid 17 å 18 års ålder (förr i Tranris) och sedan varit det oavbrutet; att Ovikslapparna då pläгат vara i tvenne avdelningar - Anarissets och Tåssåsens-lappar -, under sommaren satt Anarislapparna i s.k. Gröngumpen och Tåssåslapparna vid Kroktjärn, på hösten sutto de i Glen och Läkardalen; att de vanligen haft sitt vinterbete inom fjället, men att de ibland flyttat dels ned till Lövdalen, Prästbodarna, Galberget och Flåsjön, där de vänt; att en del av lapparna ock pläгат hava sitt vinterbete till Mörsils och Undersåkers socknar, där de då pläгат sitta vid Kosjön, Djupsjön och Glån; att gammalt Ovikslapparna huvudsakligen hela året runt vistats inom fjället.

Ordningsmannen Per Larsson i Anarissets lappby, född 1875: att han börjat som renskötare i Oviksfjäll 1893, att Oviksfjällslapparna då haft sina vinterflyttningar i tvenne avdelningar den ena till Hottön, Djupsjön, Kosjön och Glånsjön samt i Hottöfjäll inom Mörsils och Undersåkers socknar, den andra till Galbergs nybygge, då de ock betat renarna inom Börtnans område; att de senare tid börjat hava sitt vinterbete gemensamt och då dels haft sina sittplatser på norra sidan sjön Grucken inom Ekorrlandets renbetesland därvid de dock mest betat sina renar på södra sidan sjön inom Storsjö socken och dels på Svartåsens kronopark invid Börtnans by (senare år bött i byn), därvid de betat sina renar på enskildas marker på ömse sidor Ljungan; att de under 3 å 4 vintrar ock haft sitt vinterbete i Klövsjöfjället dels inom Klövsjö socken och dels inom Vemdalens socken; att de under de senaste åren haft sitt vinterbete inom Henvålen och Lövsta (Vemdalens socken) och Henådalen (Storsjö socken); att Ovikslapparna gammalt mest skolat uppehållit sig hela året runt inom sina fjäll; att han hört berättas att de dock även då skolat varit ned till Börtnan samt även ned till Skåland i Klövsjö socken, där skolat finnas gamla kåtplatser efter deras vistelse; att han av en gammal bonde i Klövsjö kyrkby, som numera var död, hört berättas, att dennes fader för honom omtalt, att lappar i hans barndom suttit i Klövsjöfjället med sina renar samt att renarna ibland då kunnat ses i fjället ifrån kyrkbyn; att han ock hört att Ovikslapparna gammalt skolat flyttat norrut åt Mörsil och Mattmar; att hans fader Lars Pålsson m.fl. och skolat pläга flytta norrut; att, då lapparna suttit i Börtnan, de betat renarna efter Ljungans floddal inom Börtnans, Källbergets, Gavelåsens, Nybo, Döfvelås, Lövsta, Väfvelbergs och Arånäsets områden.

Flåsjön den 26 mars.

Arrendatoränkan Anna Eriksson i Flåsjön, född 1855: att hon kommit till Lövdalen 1883 på hösten och till Flåsjön 1887; att, då hon bott i Lövdalen, lapparna efter jul 1883 varit där i tre veckor och sedan flyttat till Svartåsens kronopark samt under vintern 1885 i elva veckor; att, sedan hon 1887 kommit till Flåsjön, lapparna nästan årligen till 1905 vistats där i trakten, men sedan mera sällan; att de annars vistats i Torsborg, Börtan, Stortjärn, Lövdalen och Väffelssjön.

Fjällgårds Ålderdomshem den 4 januari.

Lappmannen Olof Klämetsson i Idre lappby, född 1847: att hans fader varit renlapp i Rutfjällets skattefjäll (nu Tännäs lappby), där Olof Klämetsson vid 15 års ålder börjat vara renskötare, vid 30 år såsom sin egen; att Rutfjällslapparna då såsom nu under sommar och höst suttit inom fjället och under vintrarna flyttat till Högvålen (Tännäs socken) och Sörvattnet (Linsells socken) - båda byarna tillhör nu renbeteslandet; att Rutfjällslapparna så flyttat sedan gammalt; att då han var omkring 40 år han flyttat till Idre lappby, där Pål Zakrisson då ännu varit renlapp; att dessa lappar då under sommaren och hösten suttit i Slugufjäll, Långfjäll och Störvätteshogna samt under vintern flyttat ned till Höstsättern (som var huvudplatsen) och Grövelsdalen, däromkring de betat hela vintern; att han av "Rensbergsfolket" hört berättas, att lappar långt före Pål Zakrissons tid, drivit renskötsel i Idre på liknande vis; att av gamla kåt- och rengärdesplatser syntes att lappar varit där sedan gammalt.

Lapphustrun Maria Magdalena Klämetsson, född 1858: att hon och hennes man Olof Klämetsson flyttat från Rutfjäll 1888 eller 1889; att de på vintern pläгат sitta i Höstsättern, Lövåsen och Grövelsdalen; att renarna betats omkring dessa byar men därunder hunnit komma ned på skogarna ovanföre Idre kyrkby, att hennes morfar Jonas Jonasson från Rutfjäll varit där i Idre förr än Pål Zakrisson flyttat dit; att hon av sin moder Karin Jonasdotter hört berättas att renlappar sedan gammalt vistats i Idre och att hon där sett gamla platser efter kåtor och rengården.

Lappmannen Jonas Mårtensson Ringdal: att han vore född 1845 i Rutfjäll, där fadern varit renlapp och att Jonas Mårtensson där vid omkring 18 år börjat såsom renskötare; att Tännäslapparna då, som nu, under sommaren suttit i Malmagslien och på hösten i Brattriet och Kärringsjön samt därifrån på vintern flyttat till Högvålen, där de haft sin vinterbetning; att de haft kåtplats i Gåldåsen omkring 5 kilometer nordost om byn; att de sedan gammalt ej haft längre flyttning under vintern, men att han hört berättas att de för mycket länge sedan pläгат flytta till Storfjäten i Lillherrdals socken; att han vid omkring 28 års ålder blivit dräng hos Pål Zakrisson i Idre och sedan gift med dennes äldsta dotter Sigrid Pålsson; att han sedan oavbrutet vistats inom Idre lappby; att, då han kom till Idrelapparna, dessa under högsommaren pläгат sitta i Salsfjället inom Norge, på hösten i Långfjället och Slugufjället och i början av vintern i Lillfjället - beläget inom Rutfjällets skattefjäll) och sedan strax efter nyåret i Storfjäten, där de varit hela vintern; att de där haft sin kåtplats omkring 5 kilometer öst om byn i Ukkuvålen; att de därifrån på våren flyttat tillbaka till Lillfjället, där de suttit i Nässjödalen; att Pål Zakrisson och Nils Jonsson, så vitt han kunde erinra sig, ej flyttat annorlunda; att i Slugufjäll, Långfjäll och Störvätteshogna då funnits märken efter gamla kåt- och rengärdesplatser samt efter härbärgen i Slugufjäll (i djupaste dalen) och i Långfjället vid Hävlingskällan; att i Storfjäten ock då funnits ett mycket gammalt lapphärbärke; att han efter Pål Zakrissons död blivit sin egen och då haft sin vinterflyttning till Höstsättern, Lövåsen och Grövelsjön; att renarna då tidvis kunnat komma ned på skogen mot Idre kyrkby; att under senare tid Idrelapparna haft sina vinterbetesplatser i och

omkring Sörvattnets by i Linsells socken; att Lövåsens by i Idre skolat från början varit en gammal kåtplats.]

Lappänkan Maria Fjällner, född Pålsdotter, född 1850: att hennes fader lappmannen Pål Zakrisson från Frostviken flyttat till Rutfjäll 1849; att från den tid hon kunde minnas hennes fader under högsommaren med sina renar suttit i Salsfjället inom Norge och övriga delen av sommaren i Slugufjället och Långfjället tills han före jul flyttat till Nässjödalen i Lillfjället inom Rutfjällets skattefjäll; att han så efter nyåret flyttat till Storfjäten i Lillherrdals socken, där han suttit över vintern och haft sin kåtplats i Ukkuvålen; att hennes fader och Nils Jonsson ibland en tid av sommaren ock kunnat sitta i Malmagslien inom Rutfjäll; att hennes fader så flyttat under hela den tid hon kunde minnas; att efter faderns död Idrelapparna under några år fortsatt med vinterflyttningen till Storfjäten, men då de av de bofaste vägrats flytta dit, måst upphöra därmed; att de sedan haft sitt vinterbete i Höstsättern, Lövåsen och Grövelådalen; att Lövåsen skolat vara en gammal kåtplats; att de under senare tid flyttat till Sörvattnet under vintrarna; att hon hört berättas att lappar med sina renar sedan mycket gammalt vistats inom omskrivna orter inom Idre.]

Lappmannen Lars Jonsson Doj i Mittådalen lappby: att han vore född 1848 i Mittådalen, där hans fader Lars Jonsson varit renlapp; att han börjat såsom renskötare där vid 16 års ålder; att Mittådalslapparna på den tiden under vintrarna pläгат sitta i Gangelåsarna inom Långå bys område, Hede socken, och därifrån på våren återvänt till Storvallen; att de ock ibland pläгат övervintra i Servfjället inom Hede socken.]

Änge, Undersåkers socken, den 3 januari.

Lappmannen Jonas Mårtensson i Tranris lappby, född 1865: att han från Offerdals lappby flyttat till Idre lappby år 1902 och där varit renskötare tills han 1917 överflyttat till Tranris lappby; att under de 15 år han varit renskötare i Idre lappby Idrelapparna haft sitt vinterbete i Sörvattnet, Linsells socken, och trakterna däromkring, förutom under två vintrar, då de haft det inom Storfjäten, Lillherrdals socken, och en vinter omkring Hällsjön och Grövelådalen i Idre.]

Sörvattnet, Linsells socken, den 14 mars.

f. Hemmansägaren Per Jönsson Söderlund, född i Sörvattnet år 1841: att han från sitt sjunde eller åttonde år och tills han var omkring 20 år vistats hos sin styvfader Per Ingbriktsson i Fjätvallen, Idre socken, och där efter hela sin levnad i Sörvattnet; att denne varit den förste som slagit sig ned i Fjätvallen; att han från denna tid mindes det lapparna med sina renar om våren och sommaren pläгат sitta vid södra ändan av Yttre-Fjättsjön och att de där haft ett gärd, där renarna indrevos och mjölkades; att renkalvarna då varit "tjävlade" för att ej kunna dia modern för hårt; att de första lapparna som han mindes där från sin tidigaste barndom, varit en som kallats "Lång-Anders" och en vid namn Anders Mårtensson, senare kommo ock Pål Zakrisson och en annan lappman dit; att Pål Zakrisson haft kåtplats i Fjättsjöriet; att Pål Zakrisson ock under flera vintrar flyttat till Storfjäten; att han redan för en 50 år sedan vid s.k. Lapptjärn väster om gården Mälan (Sörvattnet) sett märken efter två gamla kåtplatser, men att lapparna där ej haft någon kåtplats under Söderlunds tid; att, sedan Kronan 1889 inköpt Sörvattnet, lapparna där årligen under vintrarna uppehållit sig med sina renar.]

Sörvattnet den 15 mars.

Lappmannen Jonas Persson i Idre lappby, född 1848 i Hotagen: att, sedan han 1901 överflyttat från Hotagens till Idre lappby, Idrelapparna haft sina vinterbetesplatser: under två vintrar i Grövelådalen och mot Guttusjön och

Höstsätern (eller mellan Grövelån och Guttuån); under två vintrar inom Storfjäten i Lillherrdals socken; under två vintrar i Hellsjöfors, då betats efter Storån dels norr och dels söder om Hellsjöfors; under en vinter i Nipfjället och trakterna däromkring; under flera vintrar i Nedre-Hågådalen och Grundagern efter Storådalen mot Foskros, Klutsjön, Lillfjäten och Nipfjället; att de dock under de flesta åren övervintrat inom Sörvattnet; att, då de suttit i Sörvattnet, deras renar ock betat inom angränsande trakter till Lofsdalens by (Linsells socken); att han av en gammal lappman Jonas Hansson (som varit måg till Pål Zakrisson) hört berättas att dennes förfäder skolat drivit renskötsel inom Storfjäten och fjällen däromkring året runt; att det varit Jonas Hanssons farfars fader, som skolat varit ägare till det i Storfjäten befintliga gamla härbärg; att Jonas Persson sett många gamla och övergivna kåtplatser inom Långfjället så ock rester efter tvenne mycket gamla härbärgen, det ena i Olåsen det andra vid Hävlingen.

Sörvattnet den 16 mars.

Ordningsmannen Olof Andersson i Idre lappby: att han vore född i Idre lappby, där hans fader Anders Persson varit renlapp; att han vid 14 år börjat såsom lappdräng hos Jonas Persson och att han senare varit sin egen; att Idrelapparna på hans tid under våren mest plägat sitta i Slugufjället, men även några år i Långfjället och på sommaren i Långfjället och Störvätteshogna samt på hösten i Slugufjäll; att deras vinterbetesplatser varit: två vintrar i Storfjäten, två vintrar i Grövelådalen (betat på ömse sidor Grövelån) två vintrar i Hellsjöfors (betat på båda sidor Storån mot Hörrundån), i Grundagen flera vintrar, ett år i Nipfjället och de flesta vintrarna i Sörvattnet (Mälan och Kölåsen) då även betats inom angränsande marker inom Lofsdalen.

Mälan, Sörvattnet, den 16 mars.

f. Ordningsmannen Nils Andersson Nordfjäll i Tännäs lappby, född 1873: att han flyttat från Hotagens till Tännäs lappby år 1899. och därifrån till Idre lappby 1921; att Tännäslapparna under alla dessa år haft sin vinterflyttning från Kärringsjön och till Högvålen, där de haft sitt vinterbete alla åren utom två år i Storfjäten, ett år i Ransundet (Hede socken) samt några år i Sörvattnet; att han från det han var 12 år och tills han 1899 flyttat till Tännäs deltagit i Hotagslapparnas vinterflyttningar; att deras vinterflyttningar under denna tid i regel varit för s.k. Vinklumps- och Gåxsjöfjällslapparna (Nordfjäll tillhört Vinklumps-lapparna): från fjället ned till Hotagssjön, där de betat renarna på båda sidor sjön (ofta å Botelnäset), Mörtsjön, Löfsjön (där betat), Forsåsen, Sandviken (där betat omkring sjön), Krogen till Husås (Lits socken), där ibland vänt åter, eljest fortsatt till Lundsjön och ned åt Lit och Aspås och där vänt åter över Lundsjön och Sandviksjön och upp över Hotagen till fjället; att de ibland från Lövsjön tagit över till Ottsjön, Kakuåsen, Gåxsjö och Nyland, där de betat å Älgflon (Gåxsjö socken); att de ibland flyttat från fjället över Hotagen, Skärvången, Lillholmsjö och ned till Landön i Offerdal, där de betat efter Lången på ömse sidor mot Lundsjön och på Föllinge prästbords utskog; att de ibland flyttat efter Hotagssjön till Laxviken, Laxsjö, Lomåsen, Gåxsjö och där betat å Älgflon; att de ock ibland kunnat taga från fjället över Almdalen, Lakavattnet till Hökvattnet (allt inom Laxsjö socken) och då haft sin betning utefter Storån (Sikåsån) till Älgflon; att vinterflyttningen för Murfjällslapparna i regel varit över Ringsjöhöjden, Svaningen och Ströms Vattudal och till Öjaren (inom Ströms socken), där de övervintrat och vänt om betet varit tillräckligt annars hade de fortsatt till Hammerdal; att Hotagslapparna så flyttat sedan gammalt; att han hört berättas att Hotagslapparna ock gammalt flyttat genom Hammerdal till Skyttmon i Borgvattnet och till Stuguns och Ragunda socknar.

Ränningsvallen, Tännäs socken, den 18 mars.

f. Ordningsmannen Olof Nilsson Rensberg i Tännäs lappby: att han vore född i Tännäs lappby 1869, där fadern varit renlapp och att han allt ifrån pojkkåren och till nu deltagit i renskötseln inom Tännäs lappby; att Tännäslapparna då på våren och under kalvningstiden suttit i Urgdalen öster om Bodtjärn, vilket område efter Storskiftet i Tännäs numera tillhörde Riksdagsman Bergman i Tännäs; att de suttit där till början av juli och sedan i Rölfjället omkring två veckor samt därefter i Malmagslien tills i september, då de återflyttat till Rölfjället, där de varit till snön kom, då de åter flyttat till Urgdalen, där de haft sin höstslakt; att de sedan flyttat till västra ändan av Rösjöarna, där de ibland suttit hela vinter - en del av lapparna hade dock även kunnat flytta till Högvålen; att Tännäslapparna sedan 1890-talet alltid flyttat till Högvålen och Sörvattnet, och där haft sitt vinterbete utom under två år, som de haft det i Storfjäten (åren 1906 och 1907); att då de suttit i Urgdalen, renarna betats söder om Tännån omkring Stolvåla mot Valma och Mysklan ända till midsommartiden; att Tännäslapparna så betat sina renar sedan gammalt; att han av sin fader Nils Olofsson Rensberg, född 1843 och andra gamla Tännäslappar hört berättas att Tännäslapparna gammalt under våren (kalvningstiden och till midsommar) plägat sitta nordväst om Andåsjön i Skarfvarna (Skenörfjället) inom Funäsdalen och att de därifrån flyttat till Grönfjället norr om Ljusnan; att då de suttit i Skarfvarna, de betat renarna mellan Ljusnan och Tännån.

Funäsdalen den 20 mars.

Tullvaktmästaren J.F. Björklund född 1856: att han från sin tidigaste barndom mindes att Tännäslapparna alltid på våren under kalvningstiden plägat sitta i Urgdalen och att även på hösten (omkring november) åter suttit där under slakttiden; att de så suttit i Urgdalen tills storskiftet avslutats 1899; att han hört berättas, att lapparna gammalt på våren haft sitt viste mellan Andåsjön och Råffsjön i Skarfvarna inom Funäsdalen, samt att han där själv sett märken efter gamla kåtplatser och rengården; att han ej hade sig bekant huru länge det var sedan lapparna suttit i Skarfvarna.

Hemmansägaren Erik Långström i Funäsdalen, född 1866: att Tännäslapparna i hans barndom på våren i kalvningstiden haft sin sittplats i Urgdalen, där de ock på hösten suttit under slakttiden, då bönder, som varit renägare ock där fått slakta sina renar; att lappar ock gammalt under våren och kalvningstiden suttit vid Andåsjön i Skarfvarna inom Funäsdalen; att han ock sett gamla kåtplatser; att det kunde anses att lappar sedan gammalt betat sina renar överallt inom Tännäs socken.

Ljungdalen, Storsjö socken, den 23 mars.

f. Ordningsmannen Jon Elias Jakobsson i Ljungris, född 1848: att han kommit till Ljungris 1869; att Ljungris-Mittådals- och Skärvaxdals-lapparna under vintrarna betat sina renar tillsammans; att de haft sitt vinterbete i Annåfjället och Lillfjället (Ljusnedal) och i Särffjället (Hede) och då betat sina renar å enskildas marker inom Grundsjön, Särfsjön, Långå, Henådalen och Henvålen samt Storsjö och österut mot Källberget (olika - olika år - efter betesförhållandena); att de på våren flyttat tillbaka: Ljungrislapparna till Ljungris fjäll, Mittådalslapparna till Mittådalen (Storvallen) och Skärvaxdalslapparna till Skärvaxdalen; att dessa vinterflyttningar voro såsom dessa lappar flyttat sedan gamla tider och pågått till omkring 1895, då genom renarnas förvildning det blivit slut på all ordentlig flyttning; att sedan det åter blivit reda i flyttningarna lapparna under vintrarna haft sin flyttning till Högvålen till dess deras renar åter blivit förvildade och därför under åren 1912 - 1917 helt nedslaktade; att han sedan dess ej haft renar eller deltagit i rendriften.

Ordningsmannen i Handölsdalens lappby, Olof Lijedal, född 1887: att han under åren 1905 och 1906 varit rendräng i Åre-Storsjö lappby; att Åre-Storsjö lapparna då under vintrarna suttit i Högvålen och haft sitt vinterbete där och trakterna däromkring; att han 1910 åter blivit rendräng inom Åre-Storsjö lappby och att dessa då under åren 1910 och 1911 ock haft sitt vinterbete i Högvålen; att renarna sedan varit så förvildade att all regelbunden vinterflyttning upphört och renarna därför under åren 1912 - 1917 nedslaktats; att en av Mittådalslapparna, Nils Nilsson, emellertid redan 1913 inköpt tama renar och med dessa drivit renskötsel i Tranrisfjäll till 1917, då han åter börjat i Mittådalen; att under det Nils Nilsson vistats i Tranris han under vintrarna betat i Renfjället och Gröpplingen (Åre socken) och sedan han åter flyttat till Mittådalen i Sonfjället (Hede) och på båda sidor Ljusnan, inom Långå, Medskogen och Grundsjön, allt inom Hede socken; att Olof Lijedal under 1916 ock inköpt tamrenar och då börjat egen rendrift i Handölsdalens lappby inom Ljungris fjäll; att han sedan haft sitt vinterbete på enskildas marker vinter 1916-1917 på ömse sidor Ljusnan inom Medskogen och Långå; vintern 1917-1918 i Sonfjället, vintern 1918-1919 vid Hemsjön inom Långå mot Ransundet (Hede socken); vintrarna 1919-1921 i Henådalen (Särffjället) inom Storsjö socken, vintern 1921 - 1922 i Henvålen, Lövsta och Flåsjön.

Ljungdalen den 24 mars.

f. Hemmansägaren Jon Jonsson i Ljungdalen, född där 1835: att han från sin ungdomstid mindes att Ljungrislapparna årligen vid jultiden flyttat till Serffjället där de haft sin kåtplats vid Henådalen, där han besökt dem och därifrån pläгат komma åter vid Tiburtius (mitten av april); att de då (i kalvningstiden) pläгат sitta: ibland i Serfvålen, ibland strax väster om byn (Ljungdalen) i Finnburåsen (efter vägen till sjön Öjön; ibland i skogbandet i Kesudalen ovanföre Kesubodarna; att Ljungrislapparna så haft sin vinterflyttning före vildrenstiden på 1890-talet; att Mittådalslapparna vintertiden före jul flyttade till Lillfjället och haft sin sittplats vid Grundsjön (Hede socken) och längre syd i Sörstädjan; att han ock besökt dem flera gånger i Grundsjön; att de längst suttit i Grundsjön och endast kortare tid i Sörstädjan; att Skärvaxdalslapparna under vintrarna suttit tillsammans med Ljungrislapparna; att inom Ljungdalens by funnits urgamla tomtplatser efter lappkåtor (på nordsidan Öjön, många); att han mindes att Skärvaxdalslapparna ända tills för en 40 år sedan på hösten i augusti suttit vid nordvästra ändan Öjön och då där mjölkat sina renar.

Hemmansägare Jöns Ljungberg, född 1860: att i hans ungdomstid Ljungrislapparna under vintern flyttat till Särffjället, Mittådalslapparna till Lillfjället och Grundsjön; att Ljungrislapparna på hösten pläгат sitta norr om Storsjö kyrkby i Kläppen och i Falkvålen.

Storsjö kyrkby den 24 mars.

f. Kom.stäm.Ordföranden Per Pålsson, född 1846: att han från det han var omkring 10 år mindes att lappar under sommaren pläгат sitta, ett lag i Ljungris och ett lag i Rensnävet, beläget inom Storsjö område, att lapparna på hösten sedan det blivit snö pläгат slå ihop till ett lag och då suttit i Svartmora på västra ändan av Flatruet mot Mässlinsens by; att de suttit där tills efter nyåret, då de flyttat till östra ändan av Flatruet, där de suttit till våren; att lapparna ock ibland på vintrarna flyttat till Särffjället, där de suttit strax söder om gården Henådalen (Kläppen); att han ock mindes att lappar under vintrarna suttit i närheten av gården Grundsjön (i Lakatjärnåsen); att han en gång besökt dem där strax efter jul; att han då varit omkring 20 år gammal; att omskrivna lappar varit så väl från Ljungris som Mittådalen och Skärvaxdalen; att dessa lapparnas regelbundna vinterflyttningar pågått så tills de på 1890-talet genom renarnas förvildning upphört, att av honom uppgivna vinterbetesplatser sedan urgammalt använts av lapparna. Som ovan

In fidem

Abr. Staaff